

*image
not
available*

Lib. 259^a

e. 112

VESTIGIA COMITIORUM

APUD

HUNGAROS

AB EXORDIO REGNI EORUM IN PANNONIA,
USQUE AD HODIERNUM DIEM

CELEBRATORUM.

*Insertis Decretis Comitibus, partim anecdotis,
partim sparsim hactenus editis, quae in Corpore
Juris Hungarici vel penitus desiderantur, vel
textu non integro referuntur.*

*E probatis Scriptoribus, ac potissimum Diplomatis
eruit, ordine chronologico disposuit,
opportunitate reflexionibus illustravit, et*

AUSPICIS

EMINENTISSIMI, CELSISSIMI, AC REVERENDISSIMI

DOMINI JOSEPHI

E COMITIBUS DE BATHYAN

S. R. E. PRESBYTERI CARDINALIS, S. R. I. PRINCIPIS,
ARCHI-EPISCOPI STRIGONIENSIS,
PRIMATIS REGNI HUNGARIAE,

MAECENATIS MUNIFICENTISSIMI

EDIDIT

MARTINUS GEORGIUS KOVACHICH SENQUICZIENSIS.

*Minuuntur jura quoties gliscit potestas,
Nec utendum imperio, ubi legibus agi potest. TACIT. III. 69.*

BUDAE, TYPIS REGIAE UNIVERSITATIS, 1790.

Christianorum, me Christe! simulates, nunquam non promovent Turcarum utilitates, estque discordia nostra ipsissimum furoris Turcarum et nutrimentum, et potentiae augmentum. Equidem, cum duobus modis soleant homines sententiam in melius mutare, vel propriis calamitatibus edocti, vel cladium alienarum exemplo admoniti; opto ex animo, ut jam tandem malis nostris eruditi, vel deinceps reddamur cautiores. Sed vereor, ne vetustissima haec fabula, furdis, quod ajunt, narretur. Adeo enim quorundam vindictae cupiditas, levi de causa concepta, occupavit, ac inflammavit animos, ut perire cum illis, quos oderunt, quam servare patriam, cui nati sumus, cupiant; et malint contumaciam cum pernicie, quam obsequium cum securitate.

Petr. de Reva Comment. de S. Corona.

EMINENTISSIMO, CELSISSIMO, AC REVERENDISSIMO
 S. R. E. TITULI S. BARTHOLOMAEI IN INSULA
 PRESBYTERO CARDINALI, S. R. I. PRINCIPI, ET
 DOMINO DOMINO JOSEPHO E COMITIBUS DE
 BATHYAN, PERPETUO IN NÉMETH - UJVÁR
 É. M. STRIGONIENSIS ARCHI - EPISCOPO, S. SEDIS
 APOSTOLICAE LEGATO NATO, INCLYTI REGNI
 HUNGARIAE PRIMATI, SUMMO, ET SECRETARIO CAN-
 CELLARIO INCLYTI ORDINIS S. STEPHANI REGIS
 APOSTOLICI MAGNAE CRUCIS EQUITI, ET PRAE-
 LATO, INCLYTORUM COMITATUUM CASTRIFERREI,
 QUIDEM PERPETUO, STRIGONIENSIS VERO SUPRE-
 MO, AC ITIDEM PERPETUO COMITI, SACRATISSI-
 MAE CAESAREAE, ET REGIO - APOSTOLICAE MA-
 JESTATIS ACTUALI INTIMO STATUS, ET AD EX-
 CELSUM CONSILIUM REGIUM LOCUMTENENTIALE
 HUNGARICUM CONSILIARIO, NEC NON AD EXCEL-
 SAM TABULAM SEPTEM - VIRALEM CO - JUDICI

MAECENATI MUNIFICENTISSIMO

MARTINUS GEORGIUS KOVACHICH SENQUICZIENSIS.

PERPETUAM FELICITATEM P.

*C*ui primitias debebam, postero-
 res mearum lucubrationum
 fructus TIBI offero PRAESUL
 EMINENTISSIME, quid obstat, quo mi-
 nus gratiores, etsi serotinos, modo sint
 maturiores, ita spero, ita certe volebam,
 ac totis viribus contendebam, ut si non
 TUORUM in utramque Rempublicam cu-

*mulatissimorum meritorum, certe benefici-
ciorum in omne genus hominum, meque
ipsum collatorum, aut si nec istorum pro
merito, nam utraque sua ubertate meam
eloquentiam superant, grati ut minimum
erga TE animi mei affectus memoriam,
non perituro pro posteritate monumento
inscriberem, TU vero, si non obsequio
ipso*

ipso, voluntate tamen mea illud praestandi delectareris.

Provida Romanorum antiquitas, cum suis perennatura monumenta poneret, non auro, argentoque, aut marmori, sed aeri, duroque lapidi ea inscribebat, quod edax tempus in haec firmius, quam illa splendida potestatis haberet.

beret. Quid juvat, magnorum Virorum
illustria nomina praefigere operibus, quae
sola se arguta scribendi ratione, suae dun-
taxat aetati commendant, variato brevi
saporis gustu in oblivionem abitura; splen-
dor novitatis nusquam diu permanet, quia
aetas primam vim in exteriorem rerum
faciem exerit, et abraso pigmento cuncta
nativis

nativis coloribus spectanda relinquit. Ità, si quid velimus ad posteritatem permanere, non specie, sed firmitate providere oportet.

Ad TUAS dotes, non meas lucubrationes istam philosophiam transferre volo, CELSISSIME PRINCEPS! in quo cuncta ita sublimia sunt, ut etiamsi mediocri monumento collocentur, eminentissima esse,

4

facile

*facile videantur, neque, si vel summa
solum capita perstringam, dubio locus
relinquatur, quin plus operi, cui inscri-
buntur, perennaturae celebritatis com-
modent, quam ab illo mutuentur.*

*Quid enim Generis TUI antiquita-
tem, nobilitatem, dignitatem, splendo-
remque Natalium pluribus commemorem,
quae*

*quae utriusque, Sacrae juxta
nae Reipublicae annalibus,
exteris aequae, ac domesticis
quam ut ea prolixius etiam
rando aliquid novi dixisse vi
bis quidem cum illustrissimis
Familiis in comparationem v
nisi veritas historica, ne ulli*

modestia , ne aperte praeponaris , vel ipsam comparationem institui vetarent.

Quodsi , quae TIBI sunt propria merita curatius percensenda essent , haud scio an Patria , vel Ecclesia exordium aptius ducendum foret ; nam in utramque tam sunt cumulata , ut tamen fere magis TUUM in illis , quasi tanta non essent ,

essent , dissimulandis modestia
quam ponendis virtutem , ad
teat , neque satis apud me ip
re possim , quantum de illis
angustos Nuncupatoriae orati
cum delectu attingere liceat ,
nando satis dixisse , parum a
quae raro alias fieri solent

multum dixisse videar; nam vitutes extraordinariae, praesertim si, uti magnis animis proprium est, ex contracto jam habitu, adeoque sine ambitione exerceantur, fere difficiliorem fidem inveniunt, quam ipsa vitia, sive quod illae rariores sint, sive quod ad haec credenda homines suo vitio proniores esse soleant.

Si,

Si, quae pro bono Patriae gessisti, gerisque haëtenus, enumerem, omnia negotia publica, eaque gravissima, quae vel ab eo solum tempore, quo TE Primatem Regni salutavimus, evenere, ex ordine in memoriam revocare, Tuaque consilia in illis expediendis adbibita explicare oporteret, cum pro muneribus, quae

*quae sustines ubique TUA suffragia ex
lege desiderari nemini ignotum sit, id ve-
ro annalium, non hujus loci erit argu-
mentum. Sufficiat de TE illud verissime
praedicari, TE omnes officii partes ita
semper explevisse, ut quantumvis ancipiti
rerum Statu, Principis voluntati non
minus, quam Regni votis plene satisfaceres.*

Eccle-

*Ecclesiae siue prospero, seu adverso
statu non minore prudentia, quam dex-
teritate opportune providisti; magnam
ejus, et vires vulgaribus majores exi-
gentem navim, dissimulatis tempestatum,
turbinarumque fluctibus ita regebas, quasi
secundo solum vento proveberetur; ad
cujus clavum licet quietus sedere vide-
reris,*

*reris, et insultus dissimulando neglexisti,
et impetus cunctando fregisti, et quae
peritura videbantur, integra conservasti,
eam ubique moderaminis rationem secu-
tus, ut non solum odium, sed quod ra-
rum est, ipsam invidiam prudenter de-
clinares, atque etiam evaderes.*

Quid amplius his addam, quod animi
TUI

TUI magnitudinem luculentius exhibeat?
vel una humanitas, atque benefaciendi
studium, in societate civili virtus divi-
nissima, quae alias omnes complecti vi-
deatur, aut certe extra consortium alia-
rum frustra quaeritur, sufficiens esset il-
lius indicium, sed hanc quoque vel com-
memorare suffecerit, cum eam tot millia
* * * civium,

civium, quos vel rebus in angustis sub-
levasti, vel penitus beasti, pluribus de-
praedicent; hac a tenera aetate mirifice
delectatus, satis ostendisti, liberalissima
fortunae munera non alia conditione TE
acceptasse, quam ut eadem liberalitate
aliis illa distribueres, idque tali ratione
praestas, ut non tam benefacere velle,
quam

*quam opes contemnere videaris. Atque
vel hinc animo praecipio, mihi nequa-
quam integrum esse, merita, virtutesque
TUAS, quas ita dissimulare studes, plu-
ribus commemorare, alioquin nullo ne-
gotio conficerem, TE non solum faculta-
tes, verum etiam actiones omnes, vitam-
que adeo TUAM bona societatis civilis*

*quaqua potes, impendere, nisi et istud
jam pridem palam omnibus esset.*

*Illud tamen, quod ad promovendam
Patriae literaturam contulisti, MAECENAS
MUNIFICENTISSIME! nulla unquam sile-
bit aetas, neque TIBI jam ejus memo-
riam silentio premere integrum erit. Quis
doctorum Virorum ignorabit, aut reti-
cebit*

cebit copiosissimam supellectilem literariam,
quam sive in MSS., seu operibus editis
magno studio, ac impendiis liberaliter pro-
fusis posteritati praeparasti? quis eorum
non profitebitur, quantum TIBI debeat,
quorum conatibus subsidia suppeditasti,
quorum lucubrationibus vitam dedisti?
Ego ipse, licet in Republica literaria
nondum

nondum plene Civitate donatus, ac tenuia solum, non tam ingenii, quam diligentiae specimina ediderim, ego ipse particeps, ac testis TUAE erga literas munificentiae, hoc ipsum opus, quod TUIS Auspiciis edidi, TIBI devoto affectu inscripsi, ad perpetuam memoriam, et Munificentiae TUAE, et devotionis meae monumentum-

numentum esse volo, quia tuo beneficio qualibuscunque numeris absolutum, publica luce gaudet. Argumentum tuo conspectu minime indignum, quia Strigonien-
sum Praesulum partes in Comitibus Hun-
garorum praecipuae semper erant.

Servet TE Deus, Ecclesiae Suae San-
ctae columnen, Patriae nobilissimae Prae-
sidium,

*sidium , Gentis Batthyianorum Inclytæ
Ornamentum , Concivibus optimis Pa-
trem , Viris eruditis Maecenatem , et
Christi pauperibus solatium, omnibus quam
diutissime incolumem! Ita optat, ita vo-
vet, ita precatur*

EMINENTIAE, AC CELSITUDINIS TUAE

Clientum devotissimus
Martinus Georgius Kovachich.

P R A E F A T I O.

Sum perpetuum Comitiorum
atque adeo participationem ,
aut si mavis , communionem potestatis legisla-
tivae apud gentem Hungaram , tam copiosa ,
tam exstantia evincunt monumenta , ut qui
nuper admodum id inficiari tamerarie ausi
sunt , aut crassa legum , Diplomatum , Histo-
riaeque domesticae ignorantia laborasse , aut
insigni malitia abrepti , nil pensi habuisse vide-
antur , spe , nescio cujus lucelli grandi se in
Regem et Patriam perfidiae scelere obstrigere.

Perfidiae scelus appello , si quis , nullo ve-
ritatis patrocinio adductus , contra evidentis-
sima , atque monumentis omnium seculorum
firmata testimonia , candidissimam historicae
veritatis faciem , eo fine mendace velo nititur
obducere , ut anteaeta , certam illam pro po-
steritate justı , atque aequi normam , et u-
nam , quae securissima est , amissim , sini-
stre detorqueat , qua neglecta , necesse est li-
mites juris atque potestatis , per pacta con-

venta definitos, atque usu ipso firmatos confundi, similitates ac diffidentiam enasci, atque unionem, quae Cives inter, et supremam potestatem ad salutem Reipublicae necessaria est, si non tolli, certe periculose labefactari, dum vel Regi jura populo detracta per assentationem obtruduntur, vel populo, diminuta Regia Majestate, justo plus tribuitur. Idem nimirum fit in Republica, quod in corpore, cui solide compacto simplicior natura symmetriam omni proportionis ratione absolutam, atque perfectam designaverat, si membris nimium extenuatis, et ultra modum prolongato collo, Caput justo grandius effingatur, aut exauctis ceteris membris, illud imminutum, vix eminere videatur; informe nimirum ac infirmum, nec vitalibus functionibus diutius aptum evadet.

Conanima hujusmodi ab hominibus fere levibus et vagi animi, cum primis ideo audacius attentari observo, quod fontes Juris nostri Publici nondum aperti, et ita in propatulo sint, ut singula ejus Capita illustrari, confirmarique genuinis argumentis inde petitis valeant, ne quis errare, vel alios in errorem ducere

cere possit, ac praesumat. Et fatendum est denique, studium Juris nostri Publici, nescio cujus vitio, nondum ita saltem invaluisse, uti optandum esset, sive quod ad ipsos illius fontes difficilis pateat accessus, sive quod argumentum natura sua, verum inter, falsumque ingens quidem discrimen prodat, sed una tamen angustam ac salebrosam viam, ubi vix in effenso pede progredi liceat, caute incundam svadeat. Quamquam id fortasse non tam natura thematis, quam opinione nostra difficilius esse videatur, qui praepostera fere methodo, antequam fundamentum ponatur, syntagmata, quin, haec ante, compendia quaerimus.

Juris Publici Particularis cujusvis Gentis genuinos et primos fontes Diplomata suppetant, auxilium Historia praestat. Si hoc in studio legitime versari volumus, Principiis Juris Publici universalis ante omnia probe imbutos, cautos tamen una esse oportet, ne ad ideale hocce prototypum omnia rigide exigentes, constitutionem Reipublicae non qualis est, consideremus, sed qualis, secundum utopicam imaginationem nostram esse deberet, no-

bis effingamus, in quo nostra aetate omnes illi vehementer errarunt, qui Rerumpublicarum constitutionem sibi certe minime in toto perspectam audacter, nec sine injuria vituperarunt, quod particularia quaedam haberet, quae suis cum opinionibus minime cohaerere posse viderentur. Quodsi vero ita comparati sumus, ut generalibus Principiis in pertractatione Juris Publici sobrie, fideque, nullo partium studio irretita versari valeamus, tum ante omnia oportet nos in promptu habere Codicem Juris Publici Diplomaticum, cujus subsidio syntagma suis numeris absolutum elaboretur, ex quo facile deinde compendia quaevis adornari possint; nec toties jam necessitas emerget, singulare aliquod Juris Publici caput, paulo penitius illustrandi, nulla certe difficultas obversabitur, si quamcunque Deductionem Jurium facere oporteat.

Frustra nimirum Systema Juris Publici Hungarici, methodo scientifica elaboratum optamus, nisi prius fontes ipsos aperiamus, nisi inquam collectionem Diplomatum, suis numeris utcunque absolutam habeamus; frustra in illustrandis singulis Capitibus, aut Deductionibus

nibus laborabimus, nisi Codex Juris Publici Diplomaticus praemittatur, ejusque subsidio Jus Publicum Systematice pertractetur. Nam in Jure Publico cujuslibet Gentis ordinate pertractando, rationis quidem Criterion omni cum diligentia adhiberi debet, nihil tamen, quod suffragio diplomatico destituatur, arguendo asseri, definiri que potest. Si uspiam in universa Jurisprudentia Positiva, hic certe Juris Publici Doctores illud perpetuo prae oculis habere debent; *erubescimus sine lege loqui*, tum vero leviores etiam homines aut ipsi meliora discent, aut edocti saniora, non temere in luce aliquid alienum a vero, justoque aliis obtrudent.

Duo autem Diplomatum genera nostro hoc fine discernimus *Publicorum*, *Statisticorum*, aut si mavis *Juridicorum*, et *privatorum*, sive *Historicorum*, arbitrariis utique nominibus ita compellata, notionibus tamen huic usui necessariis fortasse non omnino incongruis. Ad *Publicorum* genus illa referimus, quibus Jura et officia mutua, sive inter Principes, Populosque, seu Status vigorem habitura definiuntur, atque adeo ipsa constitutio Reipublicae

declaratur ac definitur. Talia sunt Instrumenta publica Paſtorum Conventorum, concordatorum, Contractuum, Transactionum, Pacificationum, Tractatum, foederum, Reservatorum Gentis aut Principum, Privilegiorum, Libertatum, Immunitatum Corporibus integris competentium, Diplomata Investitoria, Afſecuratoria, Confirmatoria, Inauguralia, Capitulationes, Reverſales et his affinia, omnia tamen Statum Publicum concernentia, et ad Corpus Miniſteriale Diplomaticum pertinentia, ob id *ſtatistica* et quod jura definiant, nobis etiam *juridica* compellata. *Historicum* Diplomatum genus illud nobis habetur, quibus bona, jura, Privilegia privatis personis aut Corporibus ſtatum legalem non efficientibus conferuntur. Ceterum Publica etiam Diplomata ea ſui parte ad genus historicum referenda ſunt, qua factum aliquod, eventusque commemoratur ſolum, non tamen legalitas illius definitur.

Haec Diplomatum diviſio in Jure Publico nequaquam otioſa, ſed ex ipſa rei natura petita, ita neceſſaria eſt, ut ea neglecta graviſſimos errores obrepere oporteat, aut certe
male-

malevolis prona pateat via, incautos illusionibus sophisticis in transuersum ducendi. *Publica*, sive statistica Diplomata rite combinata definiunt, quid juris sit, probant proinde ac in Jure Publico vim decisivam habent. *Privata* vero, sive Historica Diplomata, facta duntaxat, acta, eventusque referunt, quin definiant, aut definire possint, jure ne, an praeter jus, et cum alterius Partis injuria evenerint, nihil proinde de jure alterutrius partis decidunt, sed historicam duntaxat fidem faciunt, quae eo usque valet, quousque tenori Diplomatum Publicorum non adversantur. Poterunt igitur, cautissime tamen, adhiberi in illustrandis singularibus Juris Publici Capitibus, quatenus nimirum docent, ac testantur, quo modo Pars quaevis, consentiente, aut renitente altera, jure suo, potestateque usa sit, neque tamen definiunt, an intra, vel extra justii limites; ut igitur pondus aliquod in jure Publico habeant, et pro legitimis testimoniis valeant, ad sensum Diplomatum Publicorum exigi debent, nisi ex iis usus perpetuus juris alicujus ita demonstrari possit, ut in contrarium aut nulla aut pauca solum acta, legalem consuetudinem minime inturbantia valeant

allegari; facta nimirum singularia, etiam plura ejusdem ordinis legem nequaquam inducunt, cum certum sit, et omnium aetatum experientia comprobatum, Partem quamvis, favente occasione conari limites juris ac potestatis suae perpetuo extendere, nisi pars altera suis itidem juribus invigilet; merito igitur disquirendum est, an id legitime, aut fortassis contra pacta conventa, vel certe Diplomatis, jura limitantis tenorem, aut saltem non dissentiente parte altera fiat.

Historia in Jure Publico eadem subsidia praestat, quae Diplomata privata, sive Historica, dummodo illa suis fideidignitatis munita sit praesidiis, at ejus certe subsidio sobrie, cauteque utendum est in reflexionibus, Corollariis ac Scholiis, diversis Juris Publici capitibus pro majore illustratione subjiciendis. Aberrant profecto vehementer a recti tramite, qui missis Publicorum Diplomatum genuinis fontibus, facta solum in rem suam accumulanti, iis neglectis ac dissimulatis, quae in contrariam Partem ex iisdem Historiis non pauciora produci possent. Si solis factis ex historiis petitis pro jure pugnandum sit, paribus
ple-

plerumque armis congrediemur, nec unquam controversias ex aequo dirimemus ac decidemus, uti multae per secula perdurantes testantur. Si qua similitudine, non ad confirmandum, sed illustrandum argumentum uti liceat, Diplomata et Leges cum Historiis praeteritorum temporum, eandem habent in Jurisprudentia indolem, quam in aliis Disciplinis Theoria et Praxis, Leges nimirum, ac Diplomata publica Theoriae, Historia Praxeos indolem referunt ita, ut quemadmodum Theoria paxi primum perficitur et confirmatur, ejusque applicatio ostenditur, ita Legum vetustiorum, ac Diplomatum publicorum sensus et applicatio, cum aetatem nostram praecedant, adeoque experientia nobis non constent, Diplomatum privatorum, Historiaeque testimonio nobis innotescunt.

Hunc autem in finem non qualiscunque Historia, sed Statistica imprimis, pragmatice scripta, et ad omnem fidem exacta deservire potest. Pro viris in hoc Disciplinarum genere probe jam exercitatis, limpidiore fontes supeditant monumenta coevorum Scriptorum, simplici licet ac semibarbaro stylo, sine arte conscri-

scripta, quam si quis hodie ad omnes methodi Scholasticae regulas Historiam Statistico-Pragmaticam ex illis compilaret, longe tamen adhuc utilius esset, si quod Diplomatarium domesticum exstaret; sed uti perpaucos Historicos, ita singularia duntaxat habemus Diplomataria.

Disiteri quidem non possumus, Diplomatum, sive publicorum, sive privatorum numerum haud contemnendum, domesticorum non minore, quam exterorum Scriptorum diligentia, quatenus res patrias concernunt, in lucem protracta esse, sparsa tamen illa sunt per tot volumina, ut pauci, qui professi opera Historiam domesticam illustrare student, omnium consulendorum copiam nanciscantur. Lectoribus autem plerisque ignota sint, quod fit, ut illi labore incredibili perpauca eruerent, isti plerumque illis, quae a communi aut vulgari opinione abluunt, vix fidem adhibeant, adeoque conatus omnes Eruditorum nullo operae pretio facto, evanescant, aut certe lentissimos progressus in hoc studiorum genere faciamus. Et si autem vulgata haec Diplomata ita dispersa non essent, haud
qua

quaquam tamen adhuc ea sufficerent. Cum enim ad unum, idemque Juris Publici caput rite illustrandum, non sufficiat unius Diplomatis textum adducere, sed oporteat omnia, quae illuc pertinent chronologice disposita consulere, atque cuncta illius adjuncta combinare, tamdiu de firmitate asserti mei securus esse non possum, quamdiu incertus sum, an non adhuc aliquod Diploma exstet, quod aliter, quam ea, quae mihi jam haecenus nota sunt, rem disponderet. Periculosum nempe, cum primis in Jure Publico est, ex uno, aut paucis solummodo Instrumentis quaequam Jura asserere, de quibus plura, diversaeque aetatis supersunt Diplomata, in quibus eadem vel alterantur, vel aliter determinantur. Ita Jura, et ordo successionis in Regno, limites Provinciarum, autoritas Palatinalis aetate diversa diversis legibus, pactis Conventis, Transactionibus, Diplomatum, intra terminos ampliores vel angustiores redigebantur; ita Status et Ordines diversis seculis jam viritim, jam tributim ad Comitium comparebant, ita multis aliis Status publici in capitibus aetas diversa varia decidit, et vel nova induxit, vel vetera revocavit. Quodsi itaque penitus quod

quodpiam eorum discutiendum sit, non solum ea omnia, quae in Comitialibus Decretis eo pertinentia occurrunt, consulenda, verum etiam Diplomata omnia, atque adeo Instrumenta Publica ita combinanda sunt, ut indubium evadat, nullum ex utroque fonte Articulum praetermissum esse, qui forte quaequam adjuncta secus, ac in ceteris definita sint, legali cum illorum derogatione determinaret. Quam autem sterilia hic adhuc omnia ea Diplomata sint, quae uspiam haecenus vulgata habemus, ille solum acutius pervidebit, qui singula suas in classes disposita ad certa Juris Publici Capita revocaverit, et ita deprehenderit, quam multa horum sint, ad quae nulla Diplomata reperit, multas proinde Rubricas Nigro destitutas habuerit. Id nimirum experietur, quod peritus Bibliothecarius, qui Bibliothecae ubertatem non ex numero librorum in sensus incurrente aestimat, sed per singulas Disciplinarum classes inquirat, an praecipuis operibus eo pertinentibus provisae sint, et in maxima subinde librorum copia demum classes detegit, quae omni suppellectile destituuntur.

Dili-

Diligentiores tamen erant populares nostri in Diplomatibus colligendis, quam edendis, et vix ulli genti exterae ista quidem industria quidquam cesserint. Ut ne vetustiora commemoremus Gabrielis Hevenesi CXV. Stephani-kaprinay, CXXXV. utriusque Viri e S. I. simul CCL. praeter alios insigni numero MSS. Codices, possidet jam Bibliotheca Regiae universitatis Hungaricae. Princeps Cardinalis Primas Josephus Batthyanius, et alter Ignatius itidem Batthyanius Transylvanienfium, Praesul uterque doctissimus tantam vel propria industria MSS. Codicum ac in his cumprimis Diplomatum collegere copiam, ut vel haec sola diligentissimi etiam Viri aviditatem explere possint. Adamus Franc. Kollarius Litteratorum nostrorum aetate nupera Coriphaeus ducentis plura volumina, pleraque Diplomatibus domesticis referta moriens reliquit, quae utinam aliquando beneficio Regum nostrorum intra Patriae limites inferantur. Quinque Ecclesiensium Praesulum Bibliothecam Georgius Klimo aere, Josephus Koller industria sua ita ditavit collectae rei, cumprimis Diplomaticae, voluminibus MSS. ut inde pulcherimos fructus jam ad maturitatem pertigisse laeti contueamur.

mur. Vix tamen huic cedit Agriensium Praefulis ampla, raraque supellex, quos et Zagrabienfium, et Sabariensium, et Munkachienfium Antiftites aut imitantur, aut aemulantur, et Colocenfis Metropolita penum a Klobuficzkiis, et Patachichiis relictam non inferiore auget industria, et plerique Sacri hujus Ordinis primarii Praelati eodem ftudio feruntur. Carolus Wagner 50. Volumina alter Carolus Koppi, et Stephanus Katona haud paulo pauciora collegerunt. Comites Joſephus Széchényi, Paulus Feſtetic, Mich. Viczay et Cel. Schwandtnerus inter Catholicos; Comites item Joſ. et Samuel Telekii, Barones Gideon Raday, Samuel Bruckenthal, et Jeſzenák, privati: Godefridus Kéler, Daniel Cornides Antonius Szirmay, Carolus Fejévári et Joſ. Benzur inter Proteſtantes, tum pleraque Canonorum inter Catholicos, et ftudiorum inter Proteſtantes noſtros, puta: Debreczinenſe, Patakienſe, Poſonienſe, Sopronienſe &c. Collegia praedivitem Apparatum hujus generis in magnam illuſtrandarum aliquando rerum Hungaricarum ſpem, non minoribus ſumtibus quam ſtudiis collectum poſſident, et quod Caput rei eſt, plerique, teſte experientia, in illo

illo usibus scriptorum domesticorum referando facillimi sunt, ut adeo nihil quidem hic desit, quod Exteris invideamus, nisi *Repertorium* quoddam *Diplomaticum*, quali diligentissimus Georgisch populares suos Germanos multum relevavit. Nos ipsi inito cum Viris eruditis Consilio *Bibliothecam* quamdam *MSS. de rebus Hungaricis* jam dudum compilare meditamur, in qua speciatim addita chronologia et topographia, Diplomata in hujusmodi Collectionibus occurrentia ita recenserentur, ut Repertorii vicem subire ac etiam sine ipsis *MSS.* usum Scriptoribus in Historia praeitare possit. Habemus tum propria diligentia, tum amicorum, fautorumque beneficio materialia hujus argumenti Tomulis aliquot ac specimini suffectura, si modo editionis sumtus non deessent, et Possessores talismodi Collectionum genuinos Elenchos nobis suppeditare porro velint. Habito nimirum tali Repertorio, ea facile connotantur, quae ad propositum argumentum deservitura esse viderentur.

Neque tamen adhuc, tot licet Collectionibus habitis, quin et Repertorio Diplomatico in lucem Publicam edito, ita jam Juri Publico

blico Hungariae consultum esse, credere debemus, ut vel *Diplomatarii*, vel *Codicis* saltem *Juris Publici Diplomatici* editionem superfluam futuram esse existimemus. Non ad argumentum Diplomatis, verbis quantumvis genuinis exacte indicatum, sed ad ipsum textum recurrendum est. Cum enim Doctor Juris Publici nihil asserere possit, quod non illico legum ac Diplomatum fide confirmet, oportet haec non collecta solum, sed in lucem etiam publicam edita exstare, ut ad ea velut notorietatem publicam provocare, Lector autem quovis dubio casu recurrere possit, qui testimonium ad inedita provocatum ne posset quidem sine vitio recipere. Certe nervosa quantumvis Juris Publici pertractatio non eam vim in animos exeret, parique efficacia erroneas etiam opiniones praesertim vulgares tollet, nisi argumentis ex illis fontibus petitis, qui passim noti, Lectori nullum relinquant dubium.

An prope, vel votis adhuc remotius tempus illud sit, quo Legum ac Diplomatum completam aliquam, et genuinam collectionem sperare, atque hoc ex fonte limpidissimo sic-

cas

cas haëtenus istiusmodi Traëtationes irrigare possimus, ego, qui et faciles, et difficiles in adjuvandis huiusmodi conatibus, homines expertus sum haëtenus, divinare quidem tuto vix possum; persuasus tamen sum, plura intercedere, quae spes removeant, quam accelerent. Ut id auctoritate, ac subsidiis publicis vel instituatur, vel promoveatur, vix ausim sperare, privatorum autem, si non vires, certe facultates superat, praesertim aetate nostra, qua huiusmodi opera, seu quod pretio paulo maiore veneant, sive quod argumentum paucis delectabile sit, nec legantur, nec emanant, nisi a paucis.

Nil tamen vetat id etiam sperare, quod vehementer optamus, licet aegre futurum esse existimemus; hoc desiderio, spe aliqua etiam subnixo ductus, depromo ideam, qualem compilandi *Codici Juris Publici Hungariae interni, et externi, veteris, ac recentioris Diplomatici* jam pridem concepi, non equidem, ut me doctiores edocerem, sed veluti pium desiderium, quod uti studio, et amore disciplinarum huiusmodi facio, ita spero nullius subsumptionis, aut malevolae cavillationis obiectum futurum esse.

1) Elaboranda imprimis esset perfecta Sciagraphia completi alicujus tractatus Juris Publici Hungariae, in qua omnia Juris Publici objecta ad certa capita revocarentur; haec in suas Sectiones, istae in articulos, et paragraphos ita subdividerentur, ut quidquid in Jure publico tractandum est, quaecunque Diplomata, vel articuli Decretorum Comitiorum usquam existant, suas in hac Sciagraphia Rubricas systematice dispositas habeant, ad quas revocari possint.

2) Evolvendum deinde esset universum Corpus Juris Hungarici, eaque Decreta Comitiorum, quae illo adhuc non comprehenduntur, sed vel a nobis inter *Vestigia Comitiorum* edita sunt, vel alibi propitia fortuna detegerentur, ex quibus omnibus acri judicio, fideque integra, non articuli duntaxat, verum etiam paragraphi ad aliquod Juris Publici caput spectantes, connotandi, ac praefixa paucis vocibus Rubrica singulari, ad quam in Sciagraphia referendi sunt, singuli ad singulas chartas textu integro, sincereque describendi essent, citando in fine annum, Decretum, articulum, et paragraphum, ex quo desumpti sunt,

sunt, ita determinate, ut si quis ad ipsum fontem recurrere volet, citra difficultatem, et ambiguitatem eundem textum inveniat.

3) Si Repertorium Diplomaticum habemus, ex argumento singulorum in eo exprimendo facile judicari posset, quae *Diplomata Publica* sint, adeoque ad Codicem Juris Publici pertineant, cum tamen illud adhuc desideretur, necessarium est ad compilationem ejusmodi Codicis ante omnia, seu Elenchos, sive quaecunque Repertorium sibi ipsi conficere, conquirere nimirum, undique tam ex editis domesticorum, et exterorum Scriptorum operibus, quam collectionibus MSS., quae superius indicavimus, et si quae praeterea ex ipsis originalibus haberi possint *Diplomata publica*, eaque singula ad singulas chartas praefixa Rubrica, et subnexa citatione fontis, unde quodvis desumptum est, per extensum describi curare, uti paulo ante de articulis Decretorum Comitium praemissum est, quod opera cujusvis apti Scribae sub directione alicujus viri eruditi, fieri posset, cujus id unum esset munus, invigilare, ut et textus genuine describatur, et praefixa Rubrica,

b 2

ca, subjectaeque citationes a textu ipso, subductis lineis, aut alio signo arbitrario distinguantur. Ut tamen ordo rectus observetur, et manipulatio facilius evadat, chartam, in qua singula Diplomata, vel articuli describuntur, ejusdem quantitatis, et marginibus undique lineis distinctam esse oportet.

4) Quin hujusmodi Codex plurimum juncta opera et completior, et concinnior fieri possit, nullum est dubium, habita nihilominus Sciagraphia, seu conspectu, articulisque, ac Diplomatum praemisso modo descriptis facile vel unius viri judicio pollentis opera in ordinem, et systema redigi potest. Is igitur primum curabit, ut articuli Comitiorum Decretorum eo solum textu singillatim describantur, qui unum duntaxat Juris Publici objectum concernit, adeoque in tot membra separentur, quot diversa objecta respiciunt, ut suis locis seorsim ab aliis, ad eandem Rubricam non spectantibus inferi possint. Diplomatum alia est ratio, cum plerumque plura Juris Publici capita contineant, neque tamen salva eorum fide, ac integritate dismembrari possint; haec itaque Redactor in tot paragraphos

phos numeris notatos dividet, quot objecta concernunt, adeoque ad quot diversas Rubricas textus, inde desumendus, provocandus est, tum in ordine, seu systemate ad primam Rubricam, quae in Sciagraphia textum aliquem ex illis postulat, integra per extensum inferenda sunt, reliqui articuli ad posteriores Rubricas pertinentes, his praefixis, in peculiari charta non descripti, sed capite, sub quo integra stant, et paragraphi numero notato indicandi sunt.

5) His praeparatis, ipsa redactio in systema, seu ordinem, quem Sciagraphia praevidetur elaborata veluti Cynosura ostendit, sequetur posito nimirum ante oculos conspectu operis oeconomiam indicante, omnia illa monumenta, seu Diplomata, et articuli Decretorum Comitiorum, quae ad primam Rubricam in Sciagraphia pertinent, seligantur, et ordine chronologico prout antiquiora, vel recentiora fuerint, absque discrimine legum, Diplomatumque collocentur ita, ut si lex, sive articulus Decreti Comitiorum Diplomate antiquior sit, huic praeponatur, et vicissim. Atque ita progressus fiat per omnes Sciagraphiae

Rubricas, eo solum observato, quod si qui paragraphi ad posteriorem systematis, quod Sciagraphia exhibet, Rubricam pertineant ex alio Diplomate jam in praecedentibus per extensum relato, illorum textus nequaquam repetendus, sed solum sub quo praecedente capite, sectione, articulo, paragrapho reperitur, indicandus, sicut fieri solet, dum aliquid methodo mathematica pertractatur; semper tamen in his quoque ordo, sive series chronologica observari debet, eo nimirum loco citatio hujusmodi fieri debet, quem inter alia ejusdem Rubricae praesentis monumenta in serie chronologica ipsius praemissi Diplomatis textus ipse, si per extensum referendus esset, obtinere deberet. Ita quot uspiam Diplomata publica, et articuli Decretorum Comitiorum ad Jus Publicum pertinentes collecti, et excerpti in singulis chartis habentur, in ordinem systematicum dispositi constituent desideratum *Codicem Juris Publici externi, et interni, veteris, et recentioris*. *Externum* efficient omnia Instrumenta, nexum cum vicinis provinciis, et exteris Regnantibus, ac universim praetensiones etiam, tam Coronae nostrae ad alias Provincias,

cias, quam vicinorum, si qui sunt, ad nostram Coronam, limites item Provinciarum, aliaque his affinia. *Internum* vero et jura, et officia, quae Regem inter, et gentem Coronae suae subiectam, singulos item legales Status, et Ordines concernunt, quae autem sint vetera, et recentiora jura, et in quibus punctis mutata, ipsa monumentorum sub singulis Rubricis ordine chronologico dispositorum indicabit successio.

6) Redactor in disponendis praehabitis monumentis, sive Diplommatibus, et articulis Decretorum Comitialium in systema Codicis primum distinctius videbit, quare suaferim singula monumenta ad singulas seorsivas chartas ejusdem quantitatis describendas, Rubricas item objectum, de quo tractant, distincto charactere indicantes, singulis praefigendas, ac denique notas chronologicas, citationesque subnectendas. Singulae nimirum chartae, prout ordo exigit, pro arbitrio praeponi, postponi, et ad Rubricam, quin et seriem chronologicam, quo pertinent, citra ullam difficultatem inferi possunt, quod locum non haberet, si plura objecta in eadem charta de-

scripta essent. Rubricae praefixae primo statim obtutu indicant, quo monumentum singulum pertineat, idem praestant notae chronologiam indicantes in serie plurium ad eandem Rubricam pertinentium; citationes autem ad conciliandam textui fidem necessariae sunt.

7) Dispositis omnibus monumentis, pro quibus in Sciagraphia Rubricae occurrunt, si quae adhuc ex facta collectione remaneant, quae tamen ad Jus Publicum pertinent, indicabunt Sciagraphiam, non omnes Rubricas ita complexam esse, ut ad eas omnia Juris Publici objecta referri possint. Rubricae proinde talibus, quae supersunt, monumentis praefixae, Sciagraphiae suo loco, et monumenta ipsa debita in serie systematica inserenda erunt. Contra, insertis omnibus, quae collecta erant, monumentis apparebit, an ad singulas Rubricas monumenta adsint, aut quid praeterea desideretur ad collectionis perfectionem, quaeve Juris Publici capita nondum satis seu legibus, seu Diplomatribus definita sint. Atque vel haec sola observatio in pertractatione Juris Publici quantivis pretii aestimanda est.

8) Ut

8) Ut autem Codex ejusmodi tanto perfectior, ac utilior evadat, Sciagraphia, seu conspectus illius operi praemitti deberet, ex qua Lector non tantum oeconomiam totius Codicis uno velut obtutu pervidere, verum etiam quae singularia themata quo loco quae-renda sint, inviari possit. Corollaria, Scholia, Notae, ac animadversiones historicae, chronologicae, politicae, ac imprimis juridicae ex combinatione articulorum Comitialium, ac Diplomatum publicorum in ipso Codice relatorum, tum ex aliis privatis Diplomatribus, legibus Regni, et historia petitae, magno tamen judicio selectae, et suis locis applicatae, si Editor ad id sufficientibus subsidiis, et otio provisos esset, tanto facilius adjici possent, quod alioquin meo consilio singula monumenta ad singulas chartas descripta raro integram suam chartam penitus expleant, sed plerumque in fine aliquid vacui spatii relinquunt, quod inscribendis ejusmodi notis, et animadversionibus, a textu Diplomatico nihilominus quocunque arbitrario signo, vel characteris diversitate separandis, opportune deservire posset. Postremo denique subjungendi thematum reales Indices alphabetici usum operis maximopere facilitarent. Ex-

Exposui paulo uberius non solum rationem systematicam, sed mechanicam etiam compilandi Codicis Diplomatici manipulationem, quam si quis in aliis etiam hujusmodi lucubrationibus adhibuerit, compendiosissimam experietur. Atque hinc appareat, opus hoc non tantis implicitum esse difficultatibus, quantae iis videri possent, qui hoc literariorum laborum genere minus exercitati sunt. Nimirum, si editioni hujusmodi operis ex ratione publica nihil obsit, non aliud ad eam requiritur, quam ut unus, aut plures viri lecti Juris Publici, Diplomaticae, et historiae patriae probe periti, et acri, ac sano judicio praediti, sufficientes pro exolvendis Scribis sumtus habeant, quibus deinde non solum illi, quibus ampla est librorum, et MSS. supellex in communicandis ad propositum pertinentibus, faciles se praebeant, sed etiam ex Tabulariis publicis necessaria suppeditentur. Haec omnia, plus a voluntate, quam facultatibus dependent, et brevi tempore Codicem haberemus, qui Patriae honori cederet, et sine comparatione pluris esset, quam omnes impensae in eum factae.

Injurius

Injurius in judicium Lectorum videri possem, si necessitatem et utilitatem hujusmodi Codicis pluribus demonstrare contenderem, satis utrumque docent tot controversiae, quae non solum inter Eruditos, verum etiam inter gentem et Principem, et cum primis inter diversas Respublicas super diversis Juris Publici Capitibus nullo seculo non emergunt, quae vel rarius locum haberent, vel facilius et paucius componerentur, si Codex Juris Publici externi et interni, veteris et recentioris Diplomaticus, suis utcumque numeris absolutus praesto esset. Tum enim non ex impetu et partium studio, sed ratione de rebus statum publicum concernentibus judicaretur, nec ignari, quid justum legaleque sit, ad consulendum bono publico accederemus, erubesceremus sine lege, multo magis contra legem omnibus notam, loqui.

Si hoc, sane vastum opus, quod in plures alioquin Tomos excresceret, nondum sperandum esset, pars tamen illius praecipua optanda est, quod interim *Theatrum pacis* imitatione appellare liceat, in quo nimirum congressus publici, Tractatus, Transactiones, Pacifi-

cificationes, Foedera, alique hujusmodi solennes et publici actus Patriam nostram concernentes, qui sive seorsim per Regnicolas, seu cum Rege, aut nomine Statuum et Ordinum mutuq, vel Autoritate Regis cum vicinis Regnis et Provinciis, atque adeo eorum Principibus instituti sunt, ab initio Reipublicae Hungarorum, ad nostra usque tempora ordine chronologico deducerentur. In quo quidem opere, praemissa cujusvis hujusmodi actus succincta, pragmatica tamen Historia, scripta Publica, seu Diplomatica, et imprimis Instrumenta, Partium consensu eadem occasione conclusa et edita, indicatis itidem fontibus, unde desumta sunt, producerentur. Quod si et ipsum propter molem in quam excresceret, aut quia sumtuosius evaderet, compilandum nullus assumeret, fortassis ipse operis designationem, aut si mavis, Inventarium duntaxat ea methodo elucubrabo, quam in legendis *Vestigiis Comitiorum* secutus sum, ea solum differentia, quod Instrumenta Diplomatica non per extensum relaturus, sed indicaturus solum sim, ubi vel jam edita, vel in MSS. Collectionibus, aut originalibus habeantur; praesertim, si, quod hoc loco summis precibus eni-

enixe exoro, diligentiam meam amicorum, fautorumque benevolentia iis sublevaverit, quae quisque ad rem deservitura prae manibus habet. Erit aliquis olim qui sceleton a me utcunque compactum expleat, atque Corpus integrum perficiat. Utinam similes in usus ad ea quoque facilior pateret aditus, quae nullo poene alio fructu imperruptis clausa tenentur scriniis!

Tractatum ejusmodi publicorum duo sunt genera *externorum* nimirum et *internorum*. Externi institui solent aut belli praepe- diendi vel terminandi, adeoque pacis conclu- dendae, aut arctioris cum exteris populis et Principibus amicitiae, conciliandae causa. *Inter- ni* domi instituuntur per Principem cum suo populo, subinde per populum inter se mu- tuo: illi vocantur Comitia, Diaetae, Gene- rales Congregationes, Concilia, Synodi &c. isti Confoederationes, Tractatus, Conventus, Congressus, Conventicula, Conciliabula, Con- ventiones. Omnium horum Congressum acta pertinent ad Theatrum pacis seu externae, si- ve internae, quae illis quaeritur.

Apud gentem Hungaram antiquissimus, creberrimus et saluberrimus vigeat continuo

Co-

Comitiorum usus, in quibus et belli, et pacis negotia mutuo Principis et Populi consilio et et consensu tractabantur; ut igitur, siue Jus Publicum Hungariae internum, siue Status Historiam rite perspiciamus, necessaria est Comitiorum notitia, quemadmodum notitia Conciliorum ad Jus, et Historiam Ecclesiasticam. Notitia comitiorum absolvitur pluribus partibus:

1.) *Diariis*, in quibus connotatur ordine, quid in Comitiiis in singulos dies actum sit. Olim haec diligentia fere desiderabatur, occurrunt nihilominus sat antiqua istius generis specimina jam initio Periodi II. ac imprimis regnante Matthia Corvino, sed praecipuum est Baronis de Burgo Legati Curiae Romanae apud Ludovicum II. Regem, qui geminis Epistolis ad Sadoletum Italico idiomate exaratis descripsit non equidem integrum, sed potiori tamen ex parte Diarium Conventiculi Hatvaniensis. Seculo deinde eodem XVI. inclinante jam plures Ablegati similia Diaria suos, suorumque in usus conscribere coeperunt, qui mos Seculo XVII. semper magis invaluit, et hoc, quod vivimus XVIII. publica etiam Auctori-

toritate firmatus est. Nullum tamen, quod completum esset, typis editum habemus.

2.) *Narrationes Historicae* aliae Dierum, aliae Sessionum, aliae rerum ipsarum arbitrio fere ordine conscriptae non multum ab ipsis Diariis abludunt. Habentur in MSS. omnium, a duobus, ut minimum, et quod excurrit seculis celebratorum in Hungaria Comitiorum hujusmodi Relationes historicae multiplices, quarum perpaucae typis quoque editae sunt, uti Bencsikii, Probstii, et quorundam aliorum, quorum tamen omnium diligentiam et veracitatem longissimo antecedit intervallo *Gabrielis Kolinovics Senquicziensis Nova Ungariae Periodus* anno primo *Gynaeco-Cratiae Austriacae* inchoata, sive Comitiorum Generalium, quibus, defuncto Carolo VI. Austriacorum Caesarum ultimo, ejus primogenita filia *Maria Theresia* in *Reginam Ungariae* Posonii Anno 1741. inaugurabatur; ipsas quaternorum Regni Statuum et Ordinum de nomine adnotatorum sententias, et suffragia in gravioribus Negotiis sub confesso viritim lata, cum aliis omnibus circumstantiis oculari, et aurita praesentis ubilibet fide *Libris IX. recensens ab-*
so-

solutissima Narratio. Profecto absolutissima, et cui parem hactenus hoc in genere nondum habuimus, superiorem vix speramus, et ideo aere ac diligentia nostra in lucem publicam edidimus. Intelleximus tamen ultimis, quae antehac agebantur, Comitiiis exstitisse nonnullos, qui ex condicito non solum acta omnia, sed verba ipsa, quotquot prolata erant sub confessibus, juncta opera mutuo sese excipientes celerrimis connotaverint calamis, neque dubitamus opus uspiam superesse.

3.) Differunt ab his *Acta Diaetalia* seu scripta publica, occasione singulorum Comitiorum producta, uti sunt: Regales ipsae, Credentiales, sive Plenipotenciales Literae Commissariis Aulicis in absentia Regum dari solitae, orationes ad Status vel Principes dictae, Propositiones Regiae, Replicae Statuum ad easdem exhibitae, Instructiones Ablegatorum, Gravamina tam singulorum Statuum, quam Regni, Comitiiis ac Regi exhibita, Directoria Aulica pro variis actibus Diaetalibus. Postulata, Instantiae, Repraesentationes, Conclusa, Resolutiones, Diplomata et quae sunt similia, quorum Collectio nomine *Actorum Dia-*

Diaetalium venire solet, et apud studiosos rerum domesticarum amplissimae passim in MSS. habentur, praesertim posteriorum duorum seculorum. Nam Periodus I. sterilis admodum, uberior erat secunda, haec autem tertia vix quidquam habuit, quod non adhuc uspiam detegi et colligi posset; pauca tamen, nec nisi sparsim typis edita sunt.

4.) *Articuli Diaetales* resultatum sunt *Tra-*
ctatum Comitium, quibus si *Diplomate*
Regio, ut plerumque fit, accedat confirmatio,
utrumque simul efficit *Decretum Comitiale*.
Multa horum, et postremae Periodi pleraque
omnia collecta, et edita habentur in Corpore
Juris Hungarici, quaedam tamen diligentia po-
steriorum scriptorum serius sparsim edita sunt;
non pauca vero vetustiora latent haecenus vel
casu, vel data opera fors aliquando adhuc de-
tegenda. Major tamen *Diplomatum confir-*
matoriorum, quam *Articulorum* est defectus.

5.) *Comitia* quaedam apud nos id peculia-
re habent, quod *Inauguralia* simul sint, in
quibus nimirum aut Rex, aut Regina corona-
tur; ad notitiam itaque *Comitiorum Hunga-*
rico-

ricorum pertinent etiam *solennia Inauguralia*, sive Descriptiones Historicae Inaugurationum Principum Hungariae utriusque sexus. Quam ampla sit vel ista Historiae Comitiorum pars, videri potest ex specimine vel unius Periodi nondum utique omnibus numeris absoluto, quod eadem hac occasione adornata Collectione dedimus sub titulo: *Solennia Inauguralia Serenissimorum, ac Potentissimorum Principum utriusque Sexus, qui ex Augusta Stirpe Habsburgo-Austriaca Sacra Corona Apostolica in Reges Hungarorum, Reginasque Periodo III. redimiti sunt; industria synchronorum Scriptorum adumbrata, quorum selecta opuscula hujus argumenti vulgata et anecdota collecta, junctimque edita sunt Pestini typis Trattnerianis 1790 fol.*

Haec fere de Comitibus Hungariae singulis. Quanto vero amplior Campus sese menti objicit, si *Historiam Comitiorum omnium apud Hungaros celebratorum* omni sua ex parte, qualis potioribus saltem numeris absoluta esse deberet, expendamus, praesertim, si, quae praecipua pars operis futura esset, Acta quoque Diaetalia, saltem quae Jus; et statum ipsum publicum concernunt, undequaque conquisi-

ta.

in, suis locis operi infererentur. Futurum id quidem esset ingentis molis, atque in membris ita inaequale, ut hujus tertiae Periodi deductio priorem utramque, solertia quantavis elaborandam, duplo minimum superatura sit; dignum tamen vel ita, ut ad posteritatem transmittatur, ne tantum illa in nostra, quantum nos in Majorum diligentia, hoc in genere desideret. Nullo fere in genere scientiarum patrum nostrorum aetate sumtuosiora opera ita timebantur, uti hac nostra: Interpretum et commentariorum in S. Scripturam, collectionum S. R. Ecclesiae Conciliorum, Historiae Ecclesiasticae scriptorum, Bullariorum, Commentariorum in Jus utrumque spissorum voluminum series in Bibliothecis visuntur; nemo nunc admiratur, aut expetit, paucis apud nos notum voluminosum *Oceanum Juris*, in quo nec satis tuta et fixa Jurisprudentiae Principia, neque genuinus fons Historiae Status publici reperitur, et tamen majores nostri nec in diligentia, nec sumtibus quidquam ad eorum operum editionem desiderari patiebantur, quae nunc a paucis leguntur, non, quod nihil sinceri succi continerent, sed quod fere delectationis et fallendi temporis causa le-

Etio librorum duntaxat minutiorum in usu aliquo remanserit; nam et illa quae nunc insanis fere sumtibus subinde in Historia naturali proceduntur; emunturque, a paucis licet, opera, plus delectationi sensuum, quam excolendo ingenio subserviunt. Quamquam apud externos etiam aetate nostra, si non tam vasta, certe utiliora ad vitam socialem opera edi, emique, fateri denique cogimur.

Alia est longe Actorum Diaetalium, monumentorumque ad Historiam Comitiorum illustrandam pertinentium ratio, quam Scholasticorum quorumvis in Jus Civile Commentariorum; eadem nempe, quae Collectionis Conciliorum, Bullarum, aut aliorum Diplomaticorum monumentorum, quorum valori nulla unquam aetas aliquid detrahere valet, quia limpidiissimum et uberrimum fontem suppeditant, ex quo sicca ceteroquin adhuc Status Reipublicae nostrae historia, rigari potest, ex quo solo et Juris publici, et legum domesticarum indoles, genuinusque sensus erui debet, et prudentia politica hauriri. Cum interim intra limites duntaxat piorum desideriorum consistere oporteat, optandum esset, ut
col-

collatis omnibus, quae uspiam habentur, et Diariis, et Actis Diaetalibus, et Narrationibus ac Historiis Comitiorum, et primorum seculorum Diplomatum eo pertinentibus, completa quaedam omnium Collectio, adornetur non quidem typis edenda, quod nec ipse magnopere expedire existimo, sed tamen in Bibliothecis Publicis in MSS. conservanda, et viris eruditis, in illustrando jure tam publico, quam privato, Historia item statistica et pragmatica laboraturis deservitura; ex qua deinde facile perfectior aliqua Comitiorum Historia in usum publicum elucubrari posset.

Haec omnia, quantumvis a quocunque tandem pro Patriae honore, bonoque publico in effectum deduci optarem, facile tamen pervidi, quantopere vires meas, aut eam saltem, illas applicandi facultatem superent, quae mihi mediocri tenuiore sorte obtigit. Subsidiis, quae ad id necessaria esse dixi, et otio litterario sufficiente destitutus, *Historiam Comitiorum* mente quidem concipere, sed calamo deducere nequaquam poteram, constitui tamen vires periclitari, quid vel ita comparatus hoc in genere speciminis edere possem, unde Comi-

tiorum indoles, et ratio exercendae potestatis legislatoriae, quae apud nos ab exordio Reipublicae continua Serenissimorum Regum nostrorum serie obtinebat, aliquatenus elucesceret. Non equidem id consilii coepi, ut tempori duntaxat servirem sed potius, ut, quemadmodum ego aliorum, ita meo conatu alii ad uberiora excitarentur. Excussi itaque monumenta, quaecunque ad manus habere poteram, folis Actis Diaetalibus MSS. quae posteriorum duntaxat seculorum habentur, neque proposito necessaria erant, exceptis. Bibliotheca, MSS. et alia supellectile, quin et otio majore destitutus, praecipuam fiduciam fere in memoria, pluribus alioquin obruta, reponere debebam, expertus amicos etiam, in subsidiis hujus generis promittendis faciliores, quam praestandis esse, quibus orandis et adurgendis plus temporis, quam operi ipsi elaborando saepe impendere, ac postremo tamen frustra preces profudisse poenitere oportet. Quatuor menses iis, quae vel memoria suggestit, vel aliorum diligentia sparsit, in Adversaria obiter conjiciendis impenderam, progressu temporis, quod nondum definiveram, incrementum sperans, cum ta-

men

nen celebrandorum Comitiorum spes facta, occasio itaque operis opportune edendi data esset, totidem mensium horas subcisivae massae in compagem cogendae, expoliendaeque impendi. Crevit opus brevi hoc tempore sub ipso calamo, quem aliis praeterea geminis edendis una commodaveram, eam in molem, qua major Lectoribus aequae, ac mihi oneri fuisset. Neque tamen splendidiorē, quam quae materiae congrua esset, operi praefixi Epigraphen :

Vestigia Comitiorum apud Hungaros ab exordio Regni eorum in Pannonia, usque ad hodiernum diem celebratorum. Insertis Decretis Comitialibus partem anecdotis, partem sparsim hactenus editis, quae in Corpore Juris Hungarici vel penitus desiderantur, vel textu non integro referuntur; e probatis Scriptoribus, ac potissimum Diplommatibus cruta, ordine chronologico disposita. oportunis reflexionibus illustrata et edita.

Primum hoc istius generis apud nos opus, praeter invicta Scriptorum coaevorum testimonia, et multiplices reflexiones ornabunt imprimis *vicena* propemodum *Decreta Comitialia*,

quos vulgo *Articulos Diaetales* vocamus, editionibus Corporis Juris Hungarici non comprehensa, hic primum junctim ac textu integro edita, tum *Diplomata* plurima, partem non modicam hactenus inedita ac denique *Regalium* inde ab Ladislai Posthumi temporibus aut textu integro insertarum, aut provocatarum saltem, vix interrupta series. Quae omnia huic apud nos tanti momenti objecto lucem uberrimam affundent; ipsi autem operi, uti speramus, haud perfunctoriam Lectorum attentionem conciliabunt.

Sciagraphiam destinati operis, qualem secutus, licet non omni in parte executus sum, eo fine subjungo, ut pateat, me perfectius exemplar animo concepisse, ac executurum fuisse, si otio et suppellectili magis abundassem. Aliud fortasse alter Systema sibi praefixurus erat, si thema hoc pertractandum suscepisset, quodvis tamen haud multo propius ad perfectionem accedet, nisi felicius executioni demandetur.

I. Praemittenda erat Commentatio historico-Diplomatico-juridica de Comitibus Hungarorum Generation, ubi de illorum origine,
varia

varia pro temporum diversitate cogendorum, agendorumque ratione, deliberationum objectis, legum in illis ferendarum, publicandarumque methodo, votorum et suffragiorum natura, Comitiorum Decretorum Collectionibus ac editionibus, et quae sunt alia huius argumento plenam lucem affusura, tractandum fuisset.

Hoc nihilominus thema, ut pro dignitate pertractaretur, neque trivialia solum proferrentur, plus requirebat supellectilis Diplomaticae, quam quod haecenus in manus doctorum virorum pervenit; sunt enim resultata particularium datorum, rite combinatorum, quae de quopiam argumento generatim dicuntur, quamdiu igitur pleraque particularia ejusdem ordinis nondum sunt collecta, penitus discussa, et invicem collata, tamdiu ex illis generales conclusiones fieri non possunt; quod si jam ea omnia, quae de Comitibus Hungaricis in specie eruta habemus, suas in classes distribuuntur, facile observabitur, ad quasdam illustrandas monumenta penitus adhuc desiderari, ad alias autem unius duntaxat, alteriusve seculi pauca quaedam adesse, ex quibus nihil

hil integrum erui possit. Haec difficultas ut penitus perspiciatur, suffecerit vel in unica quaestione periculum facere, quas mox subijciemus. Prudens igitur, volensque hac vice ab isto conatu manus abstinui.

II. Vestigia Comitiorum apud Hungaros ab initio Regni eorum in Pannonia, usque ad hodiernum diem celebratorum speciatim.

Ne quis odio aut invidia ductus cavilletur, non profiteor me Historiam scripsisse, sed velut in litore *Vestigia* solum relegere voluisse, cum temerarium videretur, terete carina plenis velis altius provehi.

Haec vero certis distinxi stationibus, quae Periodis regnantium Principum definiuntur.

Praemisi ea, quae Ducum aetati congruunt, antequam Regia dignitas induceretur; geminos hic duces: Porphyrogenitum, et Anonymum Belae Regis Notarium secutus. Reliqua tribus stadiis absolvi.

Periodo I. Regum stirpis Arpadianae a S. Stephano I. ad Andream Venetum, sive ab anno 1000. usque 1298.

Perio-

Periodo II. Mixtae stirpis Regum a Carolo I. ad Ludovicum II. aut si mavis, Joannem de Zapolya sive ab anno 1300. usque 1527.

Periodo III. Regum Hungariae Augustae stirpis Habspurgo-Austriacae.

His ego nec fines rerum, nec tempora pono; Vestigia tamen Comitiorum ad usque Leopoldi II. auspiciatissimam Inaugurationem, Comitii anni 1790. peragendam, deduxi.

Hoc sesqui noni seculi universo decursu id imprimis egi, ut eruerem:

1.) Sub quo Rege, per quem, quo loco anno, mense, die; pro quo loco ac termino, qua occasione, quam ob causam Comititia indicta, accelerata, prorogata, revocata, celebrata sint.

2.) An Rege praesente, vel absente, consentiente, dissimulante, vel invito. Proinde

3. An legitima, pacata, vel spuria et tumultuosa fuerint.

4.) An rebus infectis dissoluta, vel re ipsa, et quo effectu celebrata; quae objecta in illis tractata; quidue de illis ante, vel post Coronationem conclusum.

5.)

5.) An Decreta in illis condita supersint , an Corpori Juris Hung. integra, vel manca inserta, an ab aliis edita, vel adhuc inedita, detectane jam, vel uspiam lateant ; an et ubi in originali, vel sub authentico Exemplari transumpto asserventur.

6.) Quid in singulis novum, ac peculiare occurrat.

7. An statim conclusis Comitibus, an serius Articuli editi Regio Diplomate confirmati et ratificati fuerint; an istud in Corpore Juris Hungarici habeatur, vel desideretur.

8.) Quae temporis intercapedo inter haec et illa Comitibus celebrata intercesserit, quaeve causae frequenter, aut raro actorum Comitiorum fuerint.

Haec ad singula Comitibus, quatenus e designatis fontibus erui poterant, adnotare studui, Vestigia certe sive apud coevos Historicos, seu in Diplomatum reperta, fide integra totidem verbis retuli, quot ad illustranda ista capita pertinebant.

Praecipua tamen operis fulcra, quibus seu fides historica firmaretur, sive labor utilior, ornatiorque redderetur, sequentia sunt illius contenta:

I.

I. *Articuli Diaetales*, five Constitutiones Dominorum, Praelatorum, Baronum, Magnatum, Nobilium, ceterorumque Statuum, et Ordinum Regni Hungariae, partiumque eidem adnexarum, in Generalibus eorundem Conventibus conclusae, quae Corpori Juris Hungarici vel penitus insertae non sunt, vel eo textu non integro comprehenduntur; partem sparsim ab aliis jam vulgatae, partem nunc primum e tenebris erutae, quarum facile videntur hoc opere nunc primum junctim editae continentur.

II. *Praefationes* Statuum, et Ordinum articulis Diaetalibus praemissae, five scripta, Statuum, et Ordinum, quibus articulos diaetaliter conclusos Regibus pro approbatione, et ratificatione praesentandos comitabantur, Decretis postremorum seculorum plerisque, vel ante articulos extra seriem, vel articulo primo insertae, in Corpore Juris Hungarici habentur; in Decretis antiquioribus plerumque desiderantur. Studui equidem, eas, quae desunt, colligere, et huic operi inferere, minus tamen in illis obtinendis felix, paucas duntaxat nactus, fere speciminis causa, produxi.

III.

III. *Diplomata Regum confirmatoria*, seu ratificatoria *Diaetalium articulorum*, quae in Corpore Juris Hungarici saepe defunt, et *Praefationes*, atque *Conclusiones Decretorum* ideo inscribuntur, quod eorum exordia articulis ipsis praemittantur, Conclusiones vero, seu Epilogi subnectantur. Paucissima itidem obtinui, contentus indicasse solum, ubi defunt.

Haec tria, nimirum: *Articuli*, *Praefationes Statuum*, et *Ordinum*, ac *Diplomata Regum confirmatoria* simul sumpta efficiunt demum *Decreta Comititalia*, seu *Diaetalia*, cum alioquin articuli *Diaetales* tum solum vim legis obtineant, postquam auctoritate Regia confirmati sunt. Ex isto tamen principio minime arguere licet, articulos, quibus in Corpore Juris Hungarici *Diplomata confirmatoria* non adhaerent, legalitate destitui, cum istud ne-tiquam indicium sit, eos confirmatos non esse, sed tantum collectionem, ac editionem Corporis Juris Hung. imperfectam esse, quae tamen cum diuturno usu tam in foro Judiciario, quam administratione publicorum, et politicorum negotiorum recepta sit, et arti-
culos

culos tales contineat, confirmat fatis eorum legalitatem, et una innuit, illos a Rege confirmatos fuisse.

IV. *Regales Literae*, quibus Status, et Ordines universi, et singuli ad Comitia evocabantur. In his autem diversitatem quamdam animadverti; nam aliae sunt proprie Regales, quibus nomine Regis Comitia indicebantur; aliae per modum Rescriptorum, aut Circularium, quibus indicta Comitia vel accelerabantur, vel prorogabantur, vel in alium locum transferebantur, aut etiam penitus revocabantur; aliae denique non ab ipso Rege, sed vel a Competentibus, vel relictis Regum viduis, aut Palatinis, et aliis primariis Personis eodem fine editae, et publicatae, quas omnes eadem Regalium Classe censeo.

Optassem equidem ab antiquissimis temporibus ad hodiernam usque diem, seriem continuam Regalium, ex quibus ad indolem Comitiorum permulta erui possunt, producere, sed antiquiores temporibus Ladislai Posthumi nusquam reperi. Ante Sigismundum, et ut minimum ab exordio Periodi II. Regalium usum
jam

jam invaluisse non dubito, initio tamen Regni Hungarici, uti sub ipsis adhuc Ducibus Comitibus per Praecones viva solum voce Populo indicta fuisse, et res ipsa indicat, et Scriptorum testimoniis confirmari potest, an autem Comitibus saltem Parochianis scripto, per hos autem Archi-Praeconibus viva voce publicata fuerint, nil ultra conjecturas adferre possumus. A temporibus Ladislai Posthumi non magno negotio continua Regalium series ad nostra usque tempora deduci posset, uti vel eae, quas produxi, aut ubi habeantur, indicavi, argumento sunt, vix tamen opus hoc meum, nisi plures in tomos divideretur, reliquas Regales capere potuisset, quod vel ita iusto fere in majus volumen excreverit. Erit fortasse aliquis, qui superfluum fuisse existimabit Regales per extensum inferre, quod eae fere iisdem verbis, certe formulis constent, adeoque ad taedium eadem repetantur, sed licet ab initio seculi XV. omnia Regalium exempla ad diversos expedita, mutatis solum, quae personarum diversitas mutanda suadebat, eodem tenore scripta fuerint, non pauca tamen exempla diversitatem haud modicam produnt; antiquiores vero plerumque

que diversae ad diversos erant. Similitudo formularum apparens duntaxat est, et potius ad stylum referenda; nam ea omnia, quae ad historiam diversorum Comitiorum in specie pertinent, diversa sunt, uti locus, et tempus editarum Regalium, et indictorum Comitiorum, causa, occasio, objecta, et plura similia itidem diversa, quae vix paucioribus verbis, quam textu Regalium plures in usus deservituro, certe non ea fide referri poterant. In expediendis Regalibus id peculiaris est consuetudinis, quod cum posterioribus his duobus, ac imprimis quod vivimus XVIII. seculo pleraque Circularia, sive Rescripta ad plures Jurisdictiones, et personas mittenda typis excudi soleant, Regales Scriptae semper ad singulos, qui sive collectim, seu singuli convocantur, expediri soleant.

Regales qualescunque, nisi aliunde constet, docent quidem Comitiae indicta, non tamen etiam re ipsa celebrata fuisse, cum non pauca exempla sint indictorum, sed vel prorogatorum, vel abrogatorum, aut certe in alium locum translatorum Comitiorum. Itaque

V. *Vestigia Comitiorum celebratorum* illa tantum monumenta suppeditant, quae vel sub ipsis Comitiiis, vel paulo serius edita sunt. Decreta in Comitiiis edita plus, quam Vestigia esse quisque perspicit. Itaque celebratorum Comitiorum duplicia solum exstant Vestigia *Diplomatica*, et *Historica*. Diplomatica sunt omnia Diplomata, quae vel in ipsis Comitiiis, vel paulo post eorum celebrationem edita sunt, et in quibus praecedentium Comitiorum habetur mentio. Quaedam horum talia sunt, quae directe ad Comitiam referuntur, et fere unum hoc objectum continent, talia, quae nactus sum, per extensum retuli. Alia vel referunt aliquod objectum in Comitiiis pertractatum, vel ad eadem provocant, vel in subscriptione aperte referuntur sub ipsis Comitiiis expedita fuisse. Ex istis illae duntaxat clausulae verbatenus relatae sunt, quae ad historiam Comitiorum, quorum mentionem continent, aliquid adferre possunt.

VI. *Testimonia Scriptorum coevorum*, domesticorum aeque, ac exterorum postremo loco, et fere in defectu Diplomaticorum, velut Vestigia historica Comitiorum praeferruntur.

In his porro omnibus adferendis fide adeo religiosa versatus sum, fontesque, unde singula desumsi, adeo candide, et diserte indicavi, ut securus omnino sim, nullo jure me vel in unico Vestigio plagii accusari posse. Consulto autem provocabam saepe ad opera, quae omnium manibus teruntur, licet rivuli duntaxat aliunde derivati essent, tum etiam, dum ex ipsis fontibus hausi, idemque cum aliis auctoribus, eadem referentibus sensi; tum, quod evidentius ita Lectoribus fieri potuerit, me haudquaquam ficta referre, tum, ut in Scriptoribus indicatis uberior narratio, et in viatio videri possit, tum denique ne quis criminari valeat, me dissimulando, unde profecerim, aliena pro meis venditare.

Quantum exiguo tempore, penes alias plurimas occupationes, praesertim in defectu amplioris literariae suppellectilis fieri potuit, omnem quidem diligentiam in conquirendis monumentis huic proposito deservituris adhibui, quod ex hoc ipso specimine aequos quosvis Lectores agnituros esse confido, neque tamen diffiteor, et plura, et luculentiora documenta detegi posse, si majori otio, subsidiisque pluribus uti liceret.

Potuissem nullo negotio, cum collectanea tam vastum volumen jam efficientia haberem, continuam narrationem historicam adornare, praesertim, si mutuatis ab aliis Scriptoribus jam relatis, rerum ante, et post Comitia singula gestarum adjuncta, quatenus cum illis nexum aliquem habuisse videntur, ad speciem saltem pragmatice deduxissem, sed quid aliud istud futurum erat, quam specioso verborum, jejuno rerum apparatu Lectoribus imponere? Scio pluribus narrationes apte vestitas rebus ipsis praeplacere, sed uti vel in ipsa differendi arte verborum amplificationes oderam, ita hic malui nudum, ac solidum sceleton proponere, in quo singuli articuli distinctius videri possint, quam veritatem speciosis verborum involucris contegere. Sperare itaque minime possum, iis, qui haec per otium, et fallendi temporis duntaxat causa legerint, laborem meum magnopere placitum, in quo se fragmenta duntaxat vix ullo nexu copulata videre existimabunt, at qui sufficientibus Principiis imbuti, adhibita omni attentione, lecta combinare, atque ex illis Corollaria deducere norunt, ii demum reperient, opus esse suo in genere rerum fertilissimum, ex quo et Statui,

tui, et Juri Publico penitus perspiciendo, ac illustrando, plurimum lucis mutuari possint; quod non utique laboris mei merito, sed ipsis productis monumentis tribuendum erit.

Fontes, et auxilia, unde singula desumimus, ubique suis locis indicavimus; parum itaque restat, quod hoc loco de illis universim dicamus. Codex Radayanus MS. ideo ante ceteros commemorandus est, quod ex illo Decreta Ludovici II., duobus duntaxat exceptis, completa sint, quorum tamen unum a Bâtthyanio prolatum est, aliud inter MSS. Kollariana exstitisse, Catalogus ejus posthumus indicat. Est autem Codex Radayanus, nobis ab illustri Possessore Gideone L. B. Raday, cujus favore eundem hunc in usum obtinuimus, appellatus; forma folii scriptus, non paginarum, sed foliorum numeris notatus. Primum folium incipit a numero 249., et Decreto Sigismundi Regis anno 1404. edito; pertingit autem ad folium 604., et Decretum anni 1603. Patet inde, hoc volumen esse duntaxat secundum, primum autem 248. foliorum uspiam adhuc latere, quod fortassis majoris adhuc pretii fuerit, cum Decreta con-

lineat antiquiora Sigismundo, et forte quaedam adhuc inedita. Scriptura non una quidem est, major tamen pars illius ad seculum XVI. referenda.

Plures MSS. Codices Decreta Regum Hungariae continentes exstare certum est. Dabimus quorumdam notitiam verbis illustris Balthyanii LL. Eccl. tom. I. Dissert. de Synod. cap. IV.

Significavit nobis *Daniel Cornides* exstare in Bibliotheca Augusta Vindobonensi inter Codices MSS. Juris Civilis Codicem in forma folii Num. CLXXXVII. signatum, qui contineat Collectionem Decretorum Regum Hungariae a Stephano Illosvai, Praeposito Majore Ecclesiae Agriensis, et Vicario anno 1544. concinnatam, qui Codex dein ad manus Nicolai Telegdii Episcopi Quinque-Ecclesiensis perlatus, et ab illo Zachariae Mossoczzy Episcopo Nitriensi traditus, modo dictis Antistitibus laudem primorum Collectorum peperit. Sunt autem tam strenue illo usi, ut totum exscripserint. Alieni itaque laboris fructus decerpere.

De hac plagii specie ipse doctissimus Balthyanus adeo firmiter persuasus esse videtur, ut pluribus locis, ubi Mossoczium, velut primum Corporis Juris Hungarici Editorem indigitare

digitare voluit, Illosvaium nominet. Ego vero, quamquam in diligentia Zachariae Mossoczii, quam editioni Corporis Juris impendit, non pauca desiderem, hoc tamen plagii genus in illum cadere non posse, prorsus persuasus sum, praesertim cum in pluribus adnotationibus historicis Corpori Juris Hungarici inspersis. ad ipsa originalia provocet. Nulla vero Mossoczium necessitate adductum esse, ut fructus Illosvaiani laboris praecise decerperet, e verbis epistolae illius nuncupatoriae ab ipso Bâtthyanio pag. 9. col. 6. relatis colligitur, ubi dicit, se Judicibus ordinariis assidente, decem, et amplius libros discrepantiam attulisse. Habuerit igitur ad minus decem, et amplius libros, non utique impressos, Codices proinde MSS. ad manus Mossoczii, quibus licet mendosis, et corruptis combinatis, et emendatis in adornanda Corporis Juris Hungarici editione uti potuerit, si alieni laboris fructus decerpere voluisset, quin ad exscribendam Collectionem Illosvaianam recursum sumere debuerit, de qua ne id quidem constat, an ea omnia, quae in prima Corporis Juris Hungarici editione habentur, contineat. Nec valet contra Mossoczium quidquam illud argu-

mentum, quod in Corpore Juris totum, et ita contineatur, uti Collectione Illosvaiana, ex quo inferitur, per Mossoczium totum exscriptum esse, nam et Codex MS. Radayanus in illis, quae refert, concordat cum textu, Corpore Juris Hungarici relato, Rubricis solum, et paucis verbis exceptis, quin tamen inde argui possit, aut Codicem ex Corpore Juris Hungarici, aut hoc ex illo exscriptum esse; ne dubium commemorem, quod obmoveri posset, an Stephanus Illosvai re ipsa data opera Collectionem illam Decretorum adornaverit, aut descripserit, vel describi per alium ex quopiam praehabito Exemplari curaverit, cum certum sit, ea aetate multos ejusmodi Codices exstitisse, et in Judicio produci consuevisse, ut testis est Mossoczius. Nam Illosvaium ex originalibus nequaquam propria industria Decreta collegisse vix est credibile, alioquin merito in ejus Collectione quaedam quaeri possent, quae in vulgaribus Codicibus desiderantur. Ut ut haec se habeant, Codex Illosvaianus alter est ex MSS., quos adhuc extare scimus. Antiquior est

Codex MS. liberae, Regiaeque Civitatis Bartenensis, chartaceus, membranae insutus. Characteres referunt an-

BUDA

sum 1514., aut non multo posteriorem. Excipiunt se ordine Decretum condam Serenissimi Principis, et Domini Sigismundi Regis anno 1415. conditum Wladislai Regis anno 1492. Ejusdem Decretum II., seu Additiones ad primum anno 1494. — Decretum III. Wladislai Regis anno 1498., quod in MS. hoc Decretum II. Wladislai Regis inscribitur, habetque Summaria instar Rubricarum, singulis Capitibus praemissa: denique Decretum V. et ultimum Wladislai anni 1514., in editis est ordine VII.

Adhuc antiquior:

Codex alter MS. membranaceus est Bibliothecae Caesareae Vindobonensis; habentur in illo: Libri II. S. Stephani, Decreta S. Ladislai Regis, Synodus sic dicta Laurentiana, Libri II. Colomani Capitula tria, in quibus desinit Codex, qui est seculi XV. ineuntis.

Cum in eo simus, ut Codices, Collectionem Legum nostrarum continentes, atque singularium Decretorum commemoremus Exemplaria, depromemus hic uberius cogitationes nostras, quibus viis Eruditi nostri aliquando haec uberius eruderent. Complura in ipsis Vestigiis indicavimus. De iis, quae Periodo III. edita sunt Decretis non magnopere sollicitos nos esse oportet, cum a duobus fere seculis typis edita sub authentico expedita fuerint, adeoque

adeoque pluribus in exemplaribus existent, et Corpori Juris Hungar. rite semper illata sint; vetustiora vero a temporibus Ferdinandi I., praeterquam quod itidem in Corpore Juris Hungarici existent, non solum in originali plurium Civitatum, et Comitatum, fors Capitulorum quoque in Archivis, verum etiam Publicis Tabulariis asservari nil est, quod dubitemus. Nec aliud hic magis, quam Diplomata confirmatoria, quae in Corpore Juris Hungarici desiderantur, requirendum est.

Quod Periodum I. et II. concernit, altioris res est indaginis. Periodo II. pluribus in Exemplaribus Decreta Comititalia ad diversas, uti apud nos compellari solent, Jurisdictiones, Comitatus puta, liberas item, Regiasque Civitates, et alios Districtus expediri consuevisse, non uno exemplo in *Vestigiis* comprobavimus. Damus hic adhuc unum illustre, quod serius obtinuimus Mariae I. Decretum, aut si mavis Diploma Libertatum Regni confirmatorium anno 1385., quod hactenus ineditum, produxit nuper Joannes Bardonius in suis Reflexionibus ad §. LXXIV. N. 10. indicat illud una novum Comitiorum Vestigium, et ita habet: Nos

„ Nos Maria Dei Gratia Regina Hunga-
„ riae , Dalmatiae , Croatiae &c. Notum fa-
„ cimus universis , quibus incumbit, per prae-
„ sentes : Quod cum nos sana, et matura ,
„ una cum Praeclatis et Baronibus, ac Regni
„ nostri Proceribus deliberatione praehabita ,
„ pro bono communi, utilitateque ejusdem
„ Regni nostri, praesertim pro reformandis
„ deformatis, remeliiorandisque et discutiendis
„ ac rectificandis universis, et singulis ipsius
„ Regni nostri factis, cujusmodi existant, et
„ Generaliter sedandis et extirpandis omni-
„ bus maleficiorum Generibus post felicem o-
„ bitum olim Excellsi Principis Domini Ludo-
„ vici Regis Hungariae , Genitoris nostri ca-
„ rissimi , cujus memoria in benedictione est,
„ hinc inde inter ipsos nobiles , et Regnico-
„ las , cujusvis praeeminentiae existant, qua-
„ liercunque, quantumcunque, et quomo-
„ docunque subortis, et alternative pullulatis
„ annuente Divinae Majestatis clementia Con-
„ gregationem Generalem Budae octavo die fe-
„ sti omnium sanctorum jam praeteriti celebraf-
„ semus, sic videlicet, ut de singulis ipsius
„ Regni nostri Comitatus quatuor potiores
„ nobiles, ad diem, et locum praedictos con-

„ ve-

„ venire debuissent, demum ipso termino fe-
 „ liciter adveniente, ipsisque nobilibus uni-
 „ versaliter in locum praedictum, juxta no-
 „ strae Celsitudinis Decretum convenientibus,
 „ coetus, et universitas eorundem per certos,
 „ et fidedignos Ambasiatores ipsorum Majesta-
 „ ti nostrae patefecerunt querulose: Quomo-
 „ do ipsi in illis omnibus libertatibus, immu-
 „ nitatibus, libertatumque praerogativis,
 „ quas eisdem sancti, et alii Reges beatarum
 „ recordationum, ex bonarum, et efficacissi-
 „ marum ipsorum litterarum vigoribus limi-
 „ tando concessissent, et quas idem olim Ge-
 „ nitor noster, tandemque nos roborasse, am-
 „ pliasse, et confirmasse perhibemur prorsus,
 „ et in toto non haberentur, et in eisdem
 „ ipsi imminenti tempore non conservaren-
 „ tur. Supplicantes iidem Ambasiatores suis,
 „ et dictorum universorum fidelium dicti Re-
 „ gni nostri Hungariae nobilium in personis
 „ Majestati nostrae subjective, ut ipsos in o-
 „ mnibus illarum praerogativarum, quas eis-
 „ dem dicti olim sancti, et alii Reges Hunga-
 „ riae concessisse dignoscuntur, et quae per
 „ eundem olim Patrem nostrum, demumque
 „ per nos roborasse, et confirmasse perhiben-
 „ tur,

„ tur, omni novitate exclusa, dignaremur in
„ variabiliter conservare. Nos igitur illam in-
„ violabilem constantiam, in acie nostrae men-
„ tis revolventes, qua iidem fideles dicti Re-
„ gni nostri Nobiles a temporibus dictorum
„ sanctorum et aliorum Regum usque modo
„ in tuitione, et protectione, hujus Regni
„ nostri Hungariae, omniumque Jurium San-
„ ctæ Coronæ nostræ Regiæ subjectorum,
„ specialiter autem in tuta conservatione con-
„ finiorum, limitum, et terminorum ejus-
„ dem Regni nostri Hungariae promptos se in-
„ trepide reddere studuerunt fideles, et ex-
„ hibuerunt, per quæ hujus Regni Guberna-
„ cula feliciter possidemus, eorundem Nobi-
„ lium Regni nostri fidelium supplicationem ve-
„ ram, imo toti Regno nostro proficuum fo-
„ re agnoscetes, præmissæque libertati ipso-
„ rum in toto, vel in parte derogari nolen-
„ tes, eisdem Nobilibus Regni nostri, et Am-
„ bassiatoribus eorum harum serie firma, et
„ bona fide nostra mediante promittimus,
„ spondemus, et ex certa nostræ Majestatis
„ scientia pollicemur, ut ipsos a modo in an-
„ tea in omnibus illis libertatibus, immunita-
„ tibus, et libertatum prærogativis, quæ eis-
„ dem

„ dem per ipsos sanctos et alios Hungariae
 „ Regni Reges, nostros videlicet Divos Prae-
 „ ccessores donatae, et concessae, per nosque
 „ roboratae existunt, et confirmatae, ut iidem
 „ ad tuitionem ipsius Regni Nostri Hungariae,
 „ ipsamque eorum fidelitatem diuturnam in-
 „ violabiliter observandam ferventius animen-
 „ tur, tenebimus, et conservabimus, perpe-
 „ tuo, et irrevocabiler permanfuros, frui-
 „ tuos, et gavifuros. Et in hujus rei evi-
 „ dens testimonium ipsis fidelibus Nobilibus
 „ Regni nostri praesentes duximus conceden-
 „ das. Datum Budae septimo die Congrega-
 „ tionis nostrae praedictae. Anno Domini
 „ millesimo trecentesimo octuagesimo quinto.

(L.S.)

Majoris Regii a tergo impressi. Epigra-
 phe est sequens : *Scepusiensibus*, quae indicat
 similes litteras reliquis quoque Comitatibus
 obtigisse. Certum igitur est, intra ipsos limi-
 tes Provinciarum S. Coronae Hungaricae in
 Archivis publicis, Comitatum, Liberarum,
 Regiarumque Civitatum, Capitulorum, Con-
 ventuum et locorum Credibilium, quin pri-
 vatarum etiam familiarum plura Exemplaria
 ori-

originalia diversorum veterum Decretorum Comitiorum, forte non paucos etiam Codices MSS. exstare, reperiri que posse, si vel mediocris diligentia in illis excutiendis adhiberetur.

Cum jam nos hisce Vestigiis specimen aliquod ediderimus, enixe rogatos volumus omnes, quibus hujusmodi Tabularia in potestate sunt, velint amore Patriae talibus monumentis attentius excutiendis tantillum impendere operae, quodque, sive jam editum, seu adhuc ineditum, seu in originali, sive Transumpto authentico, veteribus Copiis, aut Codicibus MSS. detexerint, de eo nos benevole edocere, ut tandem, quod in gremio Patriae hujusmodi thesauri habemus, non ignoremus, et si aliquando ea consulere oporteret, sciamus, ubi singula quaerenda sint; vix enim jam dubitamus, quin plures viri eruditi futuri sint, qui antiquitates legum Patriarum, et imprimis Juris Publici diligentiore opera perscrutaturi sunt.

Extra ipsam Patriam plura, quae latent adhuc, pluribus in locis detegi posse, magna spes affulget. Romae tam in Archivis, quam Bibliotheca Vaticana innumera monumenta-

menta Diplomatica, res Hungaricas concernentia conservari, sat, superque illa testantur, quae haecenus detecta jam in Patria habemus. Jam pridem Stephanum Bathori Poloniae Regem ingentibus in id profusis sumtibus, quidquid ad res Hungaricas, Transylvanicas, Polonicas, pertineret, describi curasse, didicimus ex quadam Epistola, cujus Exemplum inter MSS. Hevenesiana legisse nos meminimus; ubi thesaurus iste lateat, ignoramus, in Polonia tamen uspiam asservari facile suspicamur. Martinus Czeles S. I. cum Romae moraretur XII. Voluminibus MSS. comprehensa monumenta Diplomatica congeffit, quae in Hungariam delata, in Serie MSS. Hevenesianorum, ac descripta inde inter MSS. Kaprinaiana, adeoque duplici Exemplari in Bibliotheca Regiae Universitatis, fors alibi etiam asservantur. Georgius Klimo Episcopus Quinque Ecclesiensis et plurium, et imprimis Josephi Koller opera quidquid ad res Hungaricas poterat, non mediocribus sumtibus Romae colligi curavit. Idem et Ignatius de Batthyán Episcopus Transylvaniensis, et Carolus Eszterhazy Episcopus Agriensis, pluresque Hungariae Praelati liberalibus sumtibus obtinere conantur. Neque
 ta-

tamen Romae duntaxat monumenta Hungarica quaerenda sunt, sed universim in omnibus vicinis, fors et remotioribus provinciis, Constantinopoli, in Illyrico, Germania, Polonia, fors et Gallia. Turcas novimus, non solum Bibliothecam Corvinianam diripuisse, verum etiam Tabularia quam plurima expilasse, nequaquam autem igne omnia consumsisse, verum plura asportasse, quorum pars per amicitiam, et studium in Germaniam, major Galliam delata est, pars uspiam adhuc in ditioribus Turcicis, cumprimis Constantinopoli latebit. Belam IV. incurstantibus Regnum Tartaris, ad oras Illyricas semet recepisse, omnibus notum est; quis autem sibi persuadeat illum veteris Regum Tabularii tam incurium fuisse, ut saltem praecipua, quantum in anxia, et praecipiti fuga fieri poterat, in tutiora secum salvare negligeret, aut redux ancipiti adhuc rerum statu reportaret? Non leviter itaque suspicari possumus, illis in partibus complura relicta, cum tutiora omnia esse viderentur, et juribus Coronae obnoxia essent, ibi hodieque asservari, praesertim cum a pluribus intellexerimus, multa Diplomata Regum Hungariae Ragusae in Tabulario Reipublicae

publicae reperiri. In Germania scimus diversis in Bibliothecis multos Codices MSS., qui olim Bibliothecae Corvinianae fuere, custodiri, quos inter legum quoque Codices, aut saltem singularium Decretorum exempla reperiri posse, credere nil vetat. In ipsis Principum Tabulariis originalia monumenta Diplomatica Regum Hungariae conservari, et Cl. Spiess, et alii Diplomatum Editores indicarunt, et nuper ingens Diplomatum penus ex Archivo ita dicto Anspachensi Viennam delata, testis est. In Monasteriis Austriae, Styriae, aliarumque vicinarum provinciarum, quorum Abbates beneficia Ecclesiastica in Hungaria subinde obtinebant, vel ad quae alia occasione delata sunt, multa Hungarica custodiri, Diplomataria eorum edita testantur, et audivimus a viro docto in Monasterio Athmontensi multas Bibliothecae Corvinianae reliquias conservari. Rerum Polonicarum Scriptores, et imprimis P. Dogiel permulta Diplomata Publica, res, inter Hungaros, et Polonos actas concernentia vulgarunt, quae non utique ex Hungaria obtinuerint, cum ne nobis quidem eorum copii fiat, sed in domesticis Scriniis detexerunt. Quanta, vel Viennae nobis adhuc parum nota latent!

tent! Et cur vel Polonis ipsis in re Diplomatica Patriae nostrae pauperiores esse ultro sustineamus? Utinam tandem feliciores nobis Eruditi populares nostri haec Vestigia, leviter, ut occasio admittebat a nobis indicata diligentius persequantur, et in majorem lucem, vel junctis viribus, industriaque collocent!

Sed ut ad Collectiones Legum Hungariae breviter perstringendas redeamus: prima earum editio per Sambucum adornata, Decreta Comititalia Regum Hungariae a S. Stephano ad Matthiae I. Decretum V. anni 1481. complexa cum Decadibus Antonii Bonfinii titulo Appendicis prodiit Francofurti apud Vechelium anno 1581.

Altera ab hac per Zachariam Mossoc, et Nicolaum Telegdy procurata, prodiit sub titulo: *Decreta, Constitutiones, et Articuli Regum Inclyti Regni Hungariae ab anno Domini 1035. ad annum sesquimillesimum octuagesimum tertium, publicis Comititiis edita, cum rerum Indice copioso. Tyrnaviae cum Sacrae Caesareae, Regiaeque Majestatis gratia, et Privilegio, anno Domini MDLXXXIII. recens impressa fol. At-*

que istud est initium Corporis Juris Hungarici, subinde diversis in locis, et annis typis repetiti.

Habentur insuper aliae quoque Collectiones, uti est: Editio Reniana, Blasii Veres, Compilatio Legum, idiomate Hung. omnium antiquissima, Debreczini 1565. edita; Collectio Legum in negotio Religionis, et plures similes, quas uberius recenset doctissimus Bathyanius laudati operis pagg. 8. 10. 19. 22. 28. 30. 31. 32., sed quae minus ad propositum nostrum faciunt.

Quibus plurimum usi sumus in indicandis Vestigiis Comitiorum, sequentia sunt: 1) Corpus Juris Hungarici, unde illa desumimus, quae ad illustrandam historiam Comitiorum imprimis pertinere videbantur, non utique omnia, cum praefiniti unius tomuli, quo specimen nostrum absolvere volumus, limites istud non admiserint. 2) MSS. Kaprinaiana, et in parte Hevenesiana quantum eorum notitia nobis suppetebat. Ex his plurima desumimus, tum etiam, dum ad edita opera provocare licebat ideo, quod in una veluti Collectione,
sparsa

sparsa licet, plurima reperiantur, non mediocri compendio illis deservitura, qui aliquando hoc argumentum uberius pertractandum suscipient. 3) Opera Diplomatica ejusdem Stephani Kaprinai, Caroli Wagner, et qui primo loco ponendus erat Georgii Pray, viro-
rum olim ejusdem instituti, et studii, quorum nomina in historia literaria Hungariae cum laude perennabunt, multas nobis suppeditarunt paginas; postremi Schedae quoque MSS. multa hodiedum inedita, continebant, quae bona ejus venia ita nostra fecimus, ut tamen ab illo nos obtinuisse, ubique fateremur. Doctissimi denique Transilvaniensium Praefulis Comititis Ignatii de Bâtthyan fontibus, quos in Collectione Legum Ecclesiasticarum tomo I. propinavit, nostra haec ad ubertatem usque rigavimus. Reliqua speciatim suis locis indicavimus.

Ad indicandos Scriptores, quorum lucubrationibus in legendis Vestigiis Comitiorum usus fuerim, bonae fidei studio admonitus sum, quorum vero subsidiis, aut amicis studiis conatus mei promoti fuerint, grati animi officium a me postulat, ut profitear. Principe

loco suo merito Principi grates agere debeo Eminentissimo Domino Sacrae Romanae Ecclesiae Presbytero Cardinali Josepho e Comitibus de Bátthvan, Archi-Episcopo Strigoniensi, et Regni Primati, qui cum lucubrationibus maxime intentus, ac de typi sumtibus ita sollicitus essem, ut studio compendii in illis faciendi magnam operum meorum partem non sine detrimento integritatis rescindere decreverim, nil tale, cujus adhuc exemplum vix nossem, aut sperantem, aut cogitantem proprio motu ad se accersiri, et quid lucubrer, minutim exponere, quin opera ipsa promere iussit, ac postquam sesqui tertia hora incredibili patientia, et attentione quatuor diversorum operum volumina MSS. evolvisset, meque de iis, ut fere in exponendis nostris eloquentiores esse solemus, prolixius disertantem audivisset, postremo subsidio, in operas typotheticas impendendo, e vestigio manibus meis consignato, (erat Summa . . . mille florenorum!) ea solum cum admonitione, recreatum dimisit, ne ullo affectu a veritate historica vel latum unguem recederem; quo animo a Mecasenate munificentissimo discefferim, quilibet equidem, cumprimis
tamen

tamen mei similes, quibus plus est ad lucubrandum animi, quam ad edendum facultatum, facile conjectare possunt; atque istud est genuinum Mecaenatis Exemplar, qui non precibus victus polliceri, sed eas praeveniando conatus literarios sublevare suevit. Nil jam causae supererat, cur vela contraherem, aut aliquid ad minuendum operis volumen rescarem, quod ad ejus perfectionem pertinere arbitrabar, et spero, Lectores, facta cum operibus, haëtenus a me propriis sumtibus editis hujus comparatione, facile perspicient, quantum istud brevior licet temporis spatio elaboratum non volumine modo, sed aliis etiam numeris praeferendum sit; nimirum perfectio lucubrationum literariarum non semper ab auctore dependet, et in rebus angustis vix magnum quid enasci potest.

Nec alii defuerunt, qui pro re nata conatus meos literarios subsidiis fulcirent, quos inter e statu Ecclesiastico: *Georgius Nunkovics*, Episcopus Serbiensis, Cath. Ecclesiae Quinque-Ecclesiensis Praepositus Major, et Canonicus, SS. Theologiae Doctor, Protonotarius Apostolicus, per Dioecesim Quinque-Ecclesiensem in Spiritualibus Vicarius, et Causarum

Auditor Generalis; *Maximilianus a Verhovacz*, Episcopus Zagrabiensis; *Andreas Szabo*, Episcopus Noviensis; *Franciscus Xaverius Fuchs*, Episcopus Nitriensis; *Franciscus Xaverius L. B. Splényi* de Mihaldi, Episcopus Vacienſis; *Joannes Szili*, Episcopus Sabariensis; *Gabriel Zerdahelyi* de Nitra Zerdahely, consecratus Episcopus Titopolitanus; Electus Corezolenſis; *David Zsolnay*, et *Paulus Roſós*, Canonici Vespriſmiensēs etc. E ſtatu ſeculari: Comes *Antonius Károlyi* de Nagy-Károly, Ordinis Militaris Regio-Thereſiani Eques, Inclyti Comitatus Szatthmar Supremus Comes, S. C. et R. A. M. Camerarius, et Actualis Intimus Status Conſiliarius, Generalis Campi Mareſchalli Locumtenens etc. *Hugo Philippus Carolus*, S. R. I. et Regni Hungariae Comes ab, et in *Eltz*, et *Wukovář*; *Joannes Jankovics* de Daruvar a Conſiliis Regiis. Quorum vel hinc ſtudia in bonas literas metiri licet.

Sed erant etiam alii, qui res meas amica opera promotum ibant, quorum vel e ſolo Piarum Scholarum ordine, literis alioquin imprimis dedito non ſine grati animi ſenſu commemorare poſſum *Bernardum Benyák*, Directorem

doctorem localem Gymnasii Alba - Regalensis ; *Chrysostomum Hannulik* ; *Carolus Koppi* , historiarum in Universitate Hungarica Professore ; *Tobiam Mohoricz* , Gymnasii Vacienfis Directorem ; *Innocentium Simonchicz* , Humaniorum Professore ; *Ludovicum Zimanyi* , Rectorem Collegii Trenchinensis , et Directorem Gymnasii Localem. Tum inter Presbyteros seculares : *Alexandrum Balogh* , in Gymnasio Jaurinensi Humaniorum seniore Professore ; *Casparem Gindl* , quinto Provinciale in ordine Monachorum S. Pauli Primi Eremitae ; *Franciscum Kramer* , Theologiae Doctorem ; *Gregorium Tarkovics* , Seminarii Episcopalis Graeco - Latini Munkachiensis Praefectum , una et historiae Ecclesiasticae , ac Liturgiae Professore , jam Vicarium Szigethiensem in Marmatia ; *Andream Zachar* , Archi - Gymnasii Tyrnaviensis Directorem. Inter Seculares denique : *Franciscum de Kazincz* , Inspectorem Scholarum Nationalium per Districtum Cassoviensem ; *Ladislaum Raitmann* , Primatialis Domini Drigel Provisorem , et plures alios.

Erant haecenus Eruditorum in Patria nostra querelae non prorsus iniquae , parum conatus

natus literarios ab iis etiam promoveri, quibus liberalior fortuna media suppeditasset, Patriae autem studium hoc munificentiae genus suasisset; ipse non paucos officiis excolui, a quibus gratiae loco non mihi, sed conatibus meis aliquod subsidium jure meo expectare poteram, sed uti liberales animos Eruditorum non decet lucri solo studio Patriam ornare, ita nec universim popularium nostrorum hac imprimis ex parte avaritiam incusare, cum Patria nostra semper Viros magnae, et generosae indolis aluerit, qui conatus boni publici causa susceptos liberalissime sublevarunt, quod sane tot fundationes, educationi cumprimis et scholis dicatae luculente testantur, amplius autem Virorum superius laudatorum exemplum confirmat, qui tenuibus licet, quae haecenus edidi speciminibus literariis excitati, licet nunquam requisiti, ultro tam liberaliter auxiliatricem manum porrexerunt, nec dubito plures esse, qui ad similia opinione promptiores essent, si vel de conatibus, vel necessitate Literatorum eisdem magis constaret.

Leetorum fortassis parum intererit, nosse, quae causa nos ad compilandum hoc opus
impu-

impulerit, proferenda tamen et illa est. Excitavit imprimis aemulationem exemplum illustris Bâtthyanii, Transilvaniensium doctissimi Praefulis, qui tomo I. Legum Ecclesiasticarum recensuit Synodos Regias, sive Comititia apud Hungaros celebrata, multaque haud obvia protulit. Aegre deinde Grossingeri malevolum animum ferebamus, qui connumeratis in Corpore Juris Hungaricis editis Decretis, definivit inde numerum, temporaque celebratorum apud Hungaros Comitiorum, eorumque usum toti fere Periodo I. Regum nostrorum derogavit, ratus omnes Lectores tam esse perfunctorios, ut vel nudis assertis credant, vel collato solum Decretorum, Corpore Juris Hungarici comprehensorum numero, assentiantur; speciosae, nec inconsuetae hac aetate nostra talium Doctorum artes! Haud igitur assertum hoc juribus Regni perquam praejudiciosum, et audax, evidentius convelli potuit, quam si Vestigia Comitiorum ab initio Reipublicae nostrae celebratorum paulo attentius relegeremus, quae deinceps nullum relinquent dubium, quin usus Comitiorum perpetuo viguerit, Decretaque longe plura in illis condita sint, quam ille contendat. Quo quidem

quidem labore una non contemnen dam Juris Publici Hungariae scaturiginem nos aperuisse, citra jactantiam confidere possumus. Observavimus equidem apud nonnullos ipsum hoc nomen *Jus Publicum Hungariae* aversionem quamdam excitare, qui nimirum nullam ejus notionem aliam habent, quam quod audiendo acceperint, sub hoc titulo per Grossingerum opus aliquod Juribus Hungariae praejudiciosum vulgatum esse; existiment proinde, quidquid Juris Publici Hungariae nomine venit, juribus Patriae praejudiciosum esse; quemadmodum similibus *studii Politiae* nomen jam pridem exosum est, sed quale ipsum hoc sit talium praejudicium, quamve parva dignum attentione quis non videt?

Haec vero ipsa hujusmodi praejudicia, non quidem apud potiores, sed tamen adhuc aliquos, erga nonnullas linguas, et quaedam disciplinarum genera odium quoddam alentia ostendunt, quantopere interfit paulo diligentiore, sincerioreque conatu easdem excolere. Nos equidem, quamquam aetate inclinante, ac viribus, non parvis laboribus continuo exercitis, et attritis suapte deficientibus, conatibus

natibus nostris hoc disciplinarum in genere limites nequaquam isto solo conclusimus opere, sed tum in illis argumentis, quorum conspectum hac in Praefatione exhibuimus, tum vero, ac imprimis in ipsis Vestigiis et uberioribus, et luculentioribus indagandis, porro quoque operam locabimus, atque Spicilegium fortasse aliquando dabimus; id unum benevolos Patriae Cives oramus, ut cum jam ex isto specimine penitus et scopus operis, et in illo laborandi ratio a nobis observata pateat, velint nobiscum communicare, quae sive casu, sive data opera detexerint, et ad ista argumenta pertinere existimaverint. Quod si vel scriptionis, vel alios sumtus oportuerit hujus causa fieri, eos etiam anticipato lubentes impendemus. Quidquid autem talismodi supellectilis obtinuerimus; cum laude fautorum in lucem publicam prodibit.

Alterius ordinis preces ad eos Eruditos directas esse volumus, qui Jurisprudentiae Patriae, ac civilium Disciplinarum periti, otio aliquo literario abundant, et occasionem habent, supellectilem literariam ad ea themata colligendi, quorum hic superius meminimus,

ut

ut velint, aut inter se, aut nobiscum operam conjungere, quo haec argumenta junctis viribus, consiliisque accuratius illustrentur; non desunt nobis jam aliquot hujusmodi suppetiae; Viri enim, editis jam praeclaris in publicum lucubrationum suarum speciminibus, inter Literatos non ignoti, et consilia, et subsidia in rem liberaliter semet collaturos receperunt, nec dubitamus plures fore, qui patriae causa operae aliquid impendant, si modo sciant, serio in compilandis hisce operibus, laborari. Non dubitamus equidem, plures esse, qui literarum duntaxat amore, citra quodpiam lucri studium, etiam lucubrari velint, cum nihilominus complurium res domesticae postulent, ut et utilitati propriae studeant, id vero aequum sit, ut quisque laborum suorum fructus percipiat, id saltem, quod Bibliopola quisque Honorarii oblaturus esset, fide integra nos quoque offerimus, ac certo etiam illis praestituri sumus, qui nobis monumenta ad propositum pertinentia, quibus nos destitueremur, suppeditaverint, qua de re uberius cum illis, qui commercium literarum fovere nobiscum volent, tractabimus. Lucubrationes proprias tanto minus expeti-

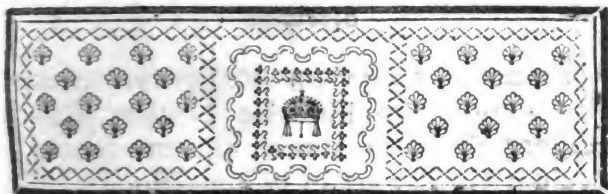
expetimus, quod compilatio duntaxat monumentorum Diplomaticorum desideretur, haec autem, quae ipsi habere possumus, impendiis non aliis, quam quae in Scribas facienda sunt, redimere oportet; contra, Elenchos Diplomaticum, quae tamen uspiam haberi per extensum possint, et imprimis ipsa Diplomatica praesertim ex originalibus desumenda, quorum rariora, et antiquiora sunt, eo nobis magis accepta esse profitemur. Ita, si quis uspiam in originali detegeret Decretum Comitiale Periodo I. editum, quod haecenus adhuc latuisset sex, Periodo II. tres aureos numos vel pro sola certa indicatione, et authenticis ejus Paribus lubentes praestabimus. Regales Periodi I. si reperirentur singulas singulis aureis numis redimeremus; Periodi II. tanto majori Honorario, quanto vetustiores essent. Reliquas Regales, quarum copiam nondum habemus, singulas 20. xris. Quod speciminis duntaxat causa, pro modulo virium nostrarum exposuimus. Possessores majorum Collectionum MSS. quorum superius meminimus, uti et alii, quorum thesauri similes adhuc ignoti sunt, cum plerique liberaliore sorte fruantur, quam ut lucro studere necessum habeant, speramus ita esse

esse magnanimos, ut usum eorum gratuito indulgeant, quin exiguos illos sumtus in describenda necessaria Diplomata ipsi faciant, nobisque transmittant, quibus vicissim nos quoque alia, quae volent, huiusmodi officia promte praestabimus. Universim optamus, ut et Viri Eruditi, et alii Literaturae domesticae amantes, et quibus ampla est ad eam promovendam supellex, nobiscum Literarum commercium fovere velint.

Budae die 9. Julii 1790.

*Martinus Georgius Kovachick
Senquiciensis.*

VESTIGIA

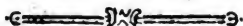

VESTIGIA

*Comitiōrum apud HUNGAROS ab initio Regni
eorum in Pannonia celebratorum,*

SPECIATIM

SUB DUCIBUS HUNGARORUM.

SUM Comitiorum in gente Hungara ante inductam adhuc Regiam dignitatem aetate Ducum jam viguisse testimonio Scriptorum aevo illi proximorum, adeoque fide, non diplomatica quidem, historica tamen convicti tenemus. Geminos hic potissimum testes habemus, Constantinum Porphyrogenitum Imperatorem Byzantinum, ut loco non multum distitum ita aetati Ducum Hungarorum vicinum, et progressibus illorum intentum, tum Anonymum Belae Regis Notarium, qui se non uno loco profitetur *secundum traditiones diversorum Historiographorum . . . de certa scripturarum explanatione, et aperta historiarum interpretatione, rerum veritatem scribere.*

A

Pri-

Primum Comitiorum Vestigium occurrit apud Anonymum historiae Ducum Cap. V. occasione electionis Almi in Ducem secundum calculum Cl. Katona in historia Ducum p. 43. ad ann. 884. quam sequentibus verbis narrat:

Tunc ipsi VII. principales personae *communi*, et *vero consilio* intellexerunt, quod inceptum iter perficere non possent, nisi Ducem, ac Praeceptorem super se habeant. Ergo libera voluntate, et *communi consensu* VII. Virorum, elegerunt sibi Ducem, et Praeceptorem in filios filiorum suorum usque ad ultimam generationem, Almus filium Ugek, et qui de ejus generatione descenderent, quia Almus Dux filius Ugek, et qui de ejus generatione descenderant, clariores erant genere, et potentiores bello. Isti enim VII. principales personae erant viri nobiles genere, et potentes in bello, fide stabiles. Tunc *pari voluntate* Almo Duci sic dixerunt: *ex hodierna die te nobis Ducem, ac Praeceptorem eligimus; et, quo fortuna tua te duxerit, illuc te sequemur.* Tunc supradicti Viri pro Almo Duce, more paganismo, fuis propriis sanguinibus in unum vas, ratum fecerunt juramentum, et licet, pagani fuissent, fidem tamen juramenti, quam tunc fecerant inter se, usque ad obitum ipsorum servaverunt tali modo:

Refert deinde Cap. VI. sive Tabulas integras, seu fragmenta fundamentalis *Decreti* hisce Comitibus conditi sequentibus verbis:

Primus Status juramenti sic fuit: *ut quamdiu vita duraret, tam ipsis, quam etiam posteris suis, semper Ducem haberent, de progenie Almi Ducis.*

Secundus Status juramenti sic fuit: *ut quidquid boni per labores eorum acquirere possent, nemo eorum expers fieret.*

Tertius

Tertius Status juramenti sic fuit: *ut, isti principales personae, qui sua libera voluntate Al-
mum sibi Dominum elegerant, quod ipsi, et filii
eorum nunquam a consilio Ducis, et honore Regni
omnino privarentur.*

Quartus Status juramenti sic fuit, *ut, siquis
de posteris eorum infidelis fieret contra personam
Ducalem, et discordiam faceret inter Ducem, et
cognatos suos, sanguis nocentis funderetur, sicut
sanguis eorum fuit fusus in juramento, quod fe-
cerunt Almo Duci.*

Quintus Status juramenti sic fuit: *ut, siquis
de posteris Ducis Almi, et aliarum personarum
principalium juramentum statuta ipsorum infrin-
gere voluerit, anathemati subjaceat in perpetuum.*

Quorum VII. Virorum nomina haec fuerunt: *Almus*
pater *Arpad*. *Eleud* pater *Zobolsu*, a quo genus *Sacc*
descendit. *Cundu* pater *Curan*. *Ound* pater *Ete*, a quo
genus *Calan*, et *Colsoy* descendit. *Tofu* pater *Lelu*,
Huba, a quo genus *Zemera* descendit. Septimus *Tuhu-*
tum pater *Horca*, cujus filii fuerunt *Gyyla*, et *Zombor*,
a quibus genus *Moglout* descendit.

Praescindimus hic ab eo, quae horum Co-
mitiorum fuerit facies, utrum ea nimirum
septem istae duntaxat personae constituerint,
an alii quoque viritim interfuerint, votaue
tulerint, quod veri est similis; praecipui ta-
men eorum veluti Tribuum capita referuntur,
quemadmodum subsequen-
tium temporum Di-
plomatis praecipuas duntaxat dignitates geren-
tes subscribi solent.

Ceterum Decretum istud ab Anonymo relatum, pretiosum est antiquitatis Hungaricae monumentum, cujus sinceritatem in dubium vocari non sinit consequentium temporum usus, quibusdam in capitibus ad nostra quoque tempora observatus.

Apud eundem Anonymum Cap XIII. aliud Comitiorum Vestigium reperimus in his verbis:

Tunc Dux Almus, et sui castrum Hungaricum subintrantes, Diis immortalibus magnas victimas fecerunt, et convivia per quatuor dies celebraverunt. *Quarto autem die, inito consilio, et accepto juramento omnium suorum*, Dux Almus, ipso vivente, filium suum Arpadum Ducem, ac Perceptorem constituit, et vocatus est Arpad Dux Hungariae, et ab Hungu omnes sui milites vocati sunt Hunguari, secundum linguam alienigenarum, et illa vocatio usque ad praesens durat per totum mundum.

Haec ad annum 889. acta fuisse existimat Cl. Katona l. c. pag. 106.

Inauguratio tamen Arpadi non nisi triennio post, anno videlicet 892. secundum calculum ejusdem Cl. Viri l. c. peracta est, cujus historiam, et ritum Constant. Porphyrogen. de ministr. Imp. cap. 38. sequentibus verbis refert.

Paullo post Caganus ille Chazariae princeps, per legatos petiit a Turcis (*Hungaros ita appellabat*) ut ad se Chelandiam mittant primum eorum Boebodum; itaque ad Caganum Chazariae profectus Lebedias interrogavit, quae vocandi ipsius causa esset. Cui Caganus: ideo se eum vocasse, ut quandoquidem nobilis, prudens, strenuus primusque Turcarum esset; gentis suae principem faceret, eo pacto, ut sibi subesset. At ille respondit: affectum tuum erga me, et voluntatem exosculor, gratiasque dignas

gnas ago. Quando vero tali Principatui non sufficio; parere non possum. Sed est alter a me Boebodus Salmurzes (sic Almus appellat) nomine, qui et filium habet Arpadum nuncupatum. Horum sive ipse Salmurzes, sive filius ejus Arpades Princeps fiat, tibi que subjiatur. Placuit itaque haec oratio Cagano, virosque cum ipso ad Tereas misit; qui ubi *cum iis sermonem communicassent, visum potius illis fuit Arpadem Principem constituere*, quam Patrem Salmurzem, utpote digniorem, et prudentia, consilio, et fortitudine insignem, talique Principatui parem, quem etiam solemni Chazarorum more, ac consuetudine *in scuto erectum* Principem fecerunt. Et ante hunc Arpadem Turcae Principem alium nullum unquam habuerunt, ex cujus etiam posteris ad hunc usque diem Princeps Turciae constituitur.

Acta haec esse jam in Transylvania plerique Scriptorum domesticorum consentiunt; at postrema Porphyrogeniti verba e diametro narrationi Anonymi superius relatae adversantur, quos qui conciliare conantur, Historici ipsi sententiis inter se dissident, quas componere hic non vacat, sufficit nobis ista qualiumcunque Comitiorum Vestigia referre, pactorumque tabulas ab Anonymo relatas, sive ad Almus referantur, sive ad Arpadem usu ipso firmatas esse, stirpem tamen virtute earundem ultra quatuor secula deinde apud Hungaros rerum potitam non ab Almo, sed ab Arpado fuisse denominatam.

Solemniorem his adhuc Comitiorum memoriam refert citatus jam Anonymus cap. XL.

Dux vero *Arpad*, et sui milites, adepta victoria hinc egressi, venerunt usque ad Stagnum, quod dicitur Cur-tueltou,

tuelto, et manserunt ibi juxta Sylvam Gemelsen triginta quatuor diebus, et in illo loco, *Dux, et sui Nobiles ordinaverunt omnes consuetudinarias leges Regni, et omnia jura ejus*, qualiter servirent Duci, et Primatibus suis, vel qualiter judicium facerent, pro quolibet crimine commisso. Ibi etiam Dux condonavit suis Nobilibus secum venientibus, diversa loca cum omnibus habitatoribus suis. Et locum illum, ubi haec omnia fuerunt ordinata, Hungarii secundum suum idioma nominaverunt Scerrii, (hodieque Puszta-Szer) eo, quod ibi ordinatum fuit totum negotium Regni.

Katona haec ad annum 893. refert l. c. p. 117.

Consultationem de inferendo Bulgaris bello inter Hungaros sub Arpado initam fuisse, idem Anonymus cap. XLI paucis insinuat:

Tunc *Dux Arpad, et sui Principes, inito consilio constituerunt*, quod exercitum mitterent propter Salamon Ducem ultra Danubium, contra Albam Bulgariae. Super quem exercitum constituti sunt Principes, et Duces Lelu, filius Tosu, Bulsun filius Bogar, Botond filius Culpun, qui accepta licentia a Duce Arpad equitantes, transnavigarunt Danubium, nullo contradicente.

Si quis hunc locum pro Vestigio Comitiorum acceperit, tanto minus adversamur, quo certius est, apud eam gentem belli negotia praecipua tum curae publicae fuisse objecta.

Capite LII. descriptis nuptiis Zoltani subjungit:

Dux Arpad, accepto juramento *Primatum, et militum* Hungariae, filium suum Zultan Ducem, *cum magno honore elevari fecit*. Tunc Dux Usubunec patri Zolœucu pro suo fidelissimo servitio, dedit castrum Bezprem cum omnibus appendiciis suis, et Veluquio dedit Comitatum de Zarand, et sic ceteris Nobilibus, honores, et loca condonavit.

Anno

Anno 906. vel 907. Capite LIII. aliud sub Zoltano celebratorum Comitiorum refert idem Anonymus Vestigium:

Transactis quibusdam temporibus, Dux Zulta, cum esset tredecim annorum, *omnes Primates Regni sui, communi consilio, et pari voluntate*, quosdam Rectores Regni sub Duce praefecerunt, qui moderamine juris consuetudinis, dissidentium lites, contentionesque sopirent, alios autem constituerunt Ductores exercitus, cum quibus diversa regna vastarent.

Hoc circa A. C. 909. accidisse existimat Cl. Katona p. 68.

Zoltanus intra 40. regiminis annos plerumque militiae exactos plura Comitia celebravit. Idem Anonymus Cap. LVII. geminorum Comitiorum retulit historiam, in quorum primis anno 929. celebratis limites imperii definiti sunt, secundis vero successor filius Toxus destinatus fuerat anno C. 947. Juvat iterum ejus verba referre:

Dux vero Zulta post reversionem militum suorum, fixit metas Regni Hungariae. Ex parte Graecorum usque ad portam Wacil, et usque ad terram Racy. Ab occidente usque ad mare, ubi est Spalatina civitas, et ex parte Teutonicorum usque ad pontem Guncil, et in eisdem partibus dedit castrum construere Ruthenis; qui cum Almo Duce, Avo suo in Pannoniam venerant; et in eodem confinio ultra locum Musun, collocavit etiam Bissenos non paucos habitare, pro defensione Regni sui, ut ne aliquando in posterum furibundi Teutonici, propter injuriam sibi illatam, fines Hungarorum devassare possent. Ex parte vero Boemorum, fixit metas usque ad fluvium Moroa, sub tali conditione, ut Dux eorum annuatim tributa persolveret Duci Hungariae, et eodem modo ex

parte Polonorum usque ad montem Tatur, sicut primo fecerat Regni metam Borsu filius Bunger. Et dum *Dux Zultra*, et *sui milites*, ita radicati essent, tunc Dux Zultra duxit filio Tocsun uxorem, de terra Cumanorum, et ipso vivente, accepit juramenta suorum Nobilium, et filium suum Tocsun fecit Ducem, ac Dominatorem super totum Regnum Hungariae.

Cl. Katona hist. Pragm. T. I. pag. 112. existimat, Aloldi testimonio, tam Toxum decessisse, quam Geisam successisse anno 972. verba Aloldi sunt:

Urzo (Toxo) mortuo, *Ungari elegerunt Geizam*, suae quidem gentis, sed natura mitiorem, quam barbari patres sui fuerunt. Hunc gratia Dei praevenit, ut prudens consideraret mala maxima, quae sua gens tot aliis regionibus intulit, et crudeles strages, quas ipsa vicissim passa est; et ideo in pace majorem spem habuit. . . . Igitur admisit Consilium, sibi a Deo in animo inspiratum; et proposuit *formare Pannoniam suam in Rempublicam*, et illam dicare non amplius iniustis praedis, sed licitis lucris. Et quia terram suam novit esse bonam, et fertilem, *suasit genti suae*, ut arma deponeret, et merces suas potius vicinis distraheret, quas sibi provincia va copiose germinaret. *Ad annum C. 972.*

Tam animum Geisae, quam constitutiones in Republica ab eo factas disertius adhuc narrat Carthuitius S. Stephani Biographus p. 117.

Ea siquidem tempestate, qua gens praefata (nimirum Hungara) Dei Ecclesiam depopulabatur, erat in ea Princeps quidam quartus ab illo, qui ingressione Hungarorum in Pannonia (secundum Const. Porphyrog. Primus erat Arpad) Dux primitus fuit nomine Geysa, severus quidem, et crudelis, *veluti potentialiter agens in suos*; misericors autem, et liberalis in alios, et praecipue Christianos,

stianos, ritu paganismo licet quidem adhuc obvolutus tamen appropinquante spiritualis fulgore carismatis, cum omnibus circumquaque positarum provinciarum vicinis de pace coepit attente tractare, ut jam in illo posset agnosci, cujus filius desideraret fieri, secundum dictum Salvatoris nostri, dicentis in Evangelio: *Beati pacifici, quoniam filii Dei vocabuntur.* Statuit insuper praeceptum, cunctis Christianis, Ducatum suum intrare volentibus, *hospitalitatis, et securitatis gratiam* exhiberi, (idem S. Steph. Decr. lib. I. cap. 6.) Clericis, et Monachis potestatem concessit, suam praesentiam adeundi, quibus voluntarium libenter aditum praebens, orthodoxae fidei semen, pectoris in horto satum, delectabatur germen emittere.

Ex his, opinor, satis colligi potest, quid Geisa in emolumentum Reipublicae constituerit, an autem id in Comitibus saltem cum Primoribus egerit, vel usum horum post sui electionem ad tempus intermiserit, *veluti potentialiter agens in suos*, non habemus, quod Scriptorum auctoritate fulti dicamus.

Dum Stephanus Geisae filius, vivo patre, consors imperii effectus est Comitibus apud Hungaros celebrata fuisse, patet ex Carthuitio, qui eorum Vestigium sequentibus verbis indicat. Cap. I. §. V.

Convocatis pater suus Hungariae Primatibus cum ordine sequenti communis consilium colloqui filium suum Stephanum post se regnaturum populo praefecit, et ad hoc corroborandum a singulis Sacramentum exegit.

Mortuo Geisa Stephanus patri succedens, solus Hungariae Regimen obtinuit; factum id esse in Comitibus patet iterum ex Carthuitii l. c. sequentibus verbis §. 6.

Post

Post obitum patris Stephanus adhuc adolescens *favore Principum et plebis* (prorsus conformiter, et memor S. Steph. Decret. L. I. C. 4. §. 4.) in patris solium laudabiliter provectus. Conf. Cl. Pray Annal. T. I. p. 1. Katona T. I. p. 141.

Legatos a Stephano I. Romam fuisse missos seu decantata Bulla Sylvestrina ficta, sive genuina sit, aliunde etiam certum est, incertum tamen, an prius comitia celebraverit, licet conjectare possimus eum inconsulto populo tanti momenti negotium vix fuisse suscepturum praesertim cum jam magna pars sacra Christianorum prius adoptaverit, quamquam scimus eum propria et potenti auctoritate contra voluntatem etiam plurium non pauca induxisse.

VESTIGIA COMITIORUM

Periodo I. Regum Stirpis Arpadianæ celebratorum

SUB STEPHANO I. REGE.

Anno C. 1000. post reditum Roma Legatorum dum die 15. Augusti, uti omnes consentiunt Stephanus in Regem coronaretur, Comitia fuisse celebrata tum res ipsa loquitur, tum Carthuitius ejus Biographus his verbis testatur p. 134.

Benedictionis Apostolicae litteris cum corona & cruce simul allatis, *praesulibus cum Clero, Comitibus cum populo* laudes congruas acclamantibus, dilectus Deo
Ste-

Stephanus Rex unctione chrismali perunctus, diademate Regalis dignitatis feliciter coronatur.

Acta haec sive Albae, seu Strigonii fuisse perhibent Annalium domesticorum Scriptores. An tamen, & quale Decretum hisce Comitibus editum fuerit, haud satis liquido constat; nudam solennitatem, licet gravissimorum Negotiorum pertractationi junctam fuisse actam, neque ullis memorialibus Tabulis consignatam, ut credamus, a nobis ipsis impetrare non possumus; cum tamen luculentioribus etiam argumentis ad aliquid omnimoda cum certitudine asserendum destituamur, ea hoc loco sumimus combinanda, quae adhuc, nec penitus contemnenda suppetunt.

Leges a S. Stephano latas duobus Decretorum Libris qui eidem omnium Scriptorum consensione tribuuntur non omnes comprehendere certum est, & mox uberius patebit. Frustra haecenus vel Originalia hac de re diplomata, vel apographa integrum eorum textum referentia quaesita sunt Exemplaria; totum, quod adhuc praestari potuit, sparsim occurrentia *legum*, praeter eas, quae duobus illis Libris referuntur, sub S. Stephano latarum, non immodico studio collecta sunt *Vestigia*, ut cum integritate gloriari non possimus, indubiis Saltem legum domesticarum antiquitatis gaudeamus *Fragmentis*, qualia cum ex interitu vetustorum Autorum, quos pro Classicis habemus, opera criticorum Philologorum

vin-

vindicata tanti aestimentur, non diffidimus Inclytae Genti nostrae tanto futura majoris pretii, quanto plus interest, nosse primaevae constitutionis Reipublicae Hungariae genuinam faciem, legumque ac libertatum originem.

An haec fragmenta sint analecta quaedam per quempiam Compilatorem Decret. Libri. II. S. Regis Stephani e genuinis ejus decretis exmissa, vel aliorum ab his Decretorum, quorum memoria intercidit, non facile divinare possumus. Duorum quidem, ut minimum Decretorum, ab iis, quae supersunt argumento differentium non obscura adhuc occurrunt Vestigia, quae refert Batthyánus LL. Eccl. R. H. T. I. pag. 13.

Illud decretum, cujus commemorat Carthuius idem esse cum Libro II. videri nulla ratione potest, tales quippe narrat is a S Rege prolatas fuisse leges, quarum nulum in Libro hoc apparet vestigium. Profero illarum exempla: Primum fit: de S. Stephani Decreto loquens Carthuius ait: *illud dein perpetui foederis subscriptione ad posteros suos transmisit.* Nullus in toto hoc Libro subscriptionis locus, perpetui foederis cujuspian, memoria nulla, quale autem sit foedus hoc mihi non constat, si licet suspicari, dicam non incongrue foedus illud successionem Regni Arpadianae Stirpi concessam, quod transmisit Regnum ad posteros, qui usque ad initium Seculi XIV. thronum occuparunt, hinc recte dicitur S. Stephanus perpetui foederis subscriptionem ad posteros suos transmisisse. Sane foedus illud successionem Regni ad sexum faemineum translatam vel ipsum Petri Regnum docet. Sed quidquid sit de eo, subscriptionem adhibitam fuisse docet Carthuius, quae Libro II. desideratur.

Al-

Alterum legis in Decreto abs Carthuitio commemorato editæ exemplum est *Exercitatio*, seu, ut nos Hungari loqui solemus: *Insurrectio*. Hanc Carthuitius testatur in Conventu Regni fuisse decretam, totus autem Liber II. S. Stephani de Insurrectione tacet hoc certe publicarum legum nostrarum præcipuum objectum est. Dubitare ergo non licet, alias quoque fuisse Synodos Regias, ex quibus supersites aliquot leges, nescio quo autore compilatae fuere.

Carthuitius Pag. 134. de primo illo Decreto ita refert:

Qualis vitæ vir, et discretionis fuerit, cum Episcopis et Primatibus Hungariae statutum a se Decretum manifestum fecit, in quo scilicet unius cujusque culpæ contrarium distavit antidotum, et ut pacis, per quam Christus orbem coadunavit, se fore probaret filium: quod nullus alium hostiliter inuaderet, nemo vicinum sine iudicii examinatione læderet, viduas et orphanos nullus opprimeret, *subscriptione foederis non pereuntis posteris suis reliquit stabilitum.*

Haec legibus Libro II. Decret. S. Stephani relatis ex amissi congruunt, videtur itaque Carthuitius non de alio distincto, sed de hoc S. Stephani Decreto cujus Leges L. II. referuntur, loqui, quod vero huic subscriptio desit, inde quidem non tanti ponderis argumentum deduci posse videtur, si expendamus nec autographum, nec ex isto integrum desumptum apographum, sed qualemcunque Copiam vel paraphrasin aut Epitomen ad nos pervenisse, in quibus subscriptio facile negligi ac emanere potuerit. Neque successionem Regni

gni Stirpi Arpadianae hoc novo foedere primum concedi necessum erat, cui illa jam exactis cum Almo, aut si mavis Arpado initis jure alioquin competeat, aut certe sesqui altero seculo per sex Duces ad S. Stephanum continua serie transmissa usu ipso et consuetudine satis firmata erat, quamquam nihil obstat, potuisse S. Stephanum mutata rerum facie Ducalique in Regiam dignitate ac inducto Christianismo, memorem aemulorum, quos ipse debellandos habebat, fortassis et amore, favoreque in filium Emericum hanc quoque curam confirmandae successionis stirpi suae non plane superfluum existimare, utique populi in se amore, occasioneque vel in primis Coronationis Suae Comitibus, ac ideo Libro I. Decr. Emericum filium successorem suum in Regno futurum esse tam confidenter professus fuerit. Si quid igitur Batthyianianae alioquin non improbabili conjecturae dandum est, vel iisdem, vel diversis Comitibus, Decretisque non inverisimiliter existimamus statum publicum pluribus legibus, quarum vel usus et consuetudo plurima retinuit vestigia, ordinatum, definitumque fuisse; quod verò tenor ejusmodi Decretorum ea in parte, qua statum publicum respiciebant ad nos transmissus non sit, ideo etiam evenire potuerit, quod Compiler Decretorum Stephaneorum leges fere FORENSES et quibus Civium actiones inter se mutuo regulabantur, et quae, uti Praefat. L. II. §. 2. ha-

habetur *decretali meditatione* statutae sunt quemadmodum *honestam*, et *inoffensam ducerent vitam*; PUBLICIS velut ad quotidianum usum populi minus pertinentibus vel peculiari aliquo Libro temporis vetustate deperdito in usum Optimatum duntaxat compilatis, vel penitus praeteritis. Dolendum tamen est, nos in argumento tanti momenti defectu diplomaticorum monumentorum conjecturis duntaxat uti oportere.

Fragmenta Legum et Institutorum S. Stephani, quorum superius meminimus, duplicis sunt Ordinis; quaedam tam a Scriptoribus coaevis, quam in legibus Regum a S. Stephano proximorum disertis verbis referuntur; aliorum Vestigia in variis Institutis S. Stephano Regi passim ab omnibus ac ipsis in Regimine ejus Successoribus in diversis Diplomatis attributis. Utriusque ordinis Fragmenta in qualemcunque deperditorum Decretorum reparationem damus ita, uti acerrimo studio Viri illustris eatenus a nobis requisiti collecta, et nobiscum benevole communicata sunt.

Fundamentalem Regni Regulationem sub S. Stephano peractam esse tanta, tamque luculenta tenemus argumenta, ut illud jam extra dubitationem positum esse videatur. Omnium enim Statuum libertates, singuli Civium ordinis jura, sub hoc Rege stabilita fuisse, vetusta perhibent monumenta. Ac aliquorum quidem ejusmodi Institutorum quaedam etiam in secundo ejusdem S. Regis Libro vestigia occurrunt, veluti dum Cap. 17. *de Libertinorum*, Cap. 20. *de Liberorum*, Cap. 6. et 42.

de

de Juribus Fisci Cap. 2. 3. et 52. *de Statu Ecclesiastico-*
rum; denique Cap. 5. 24. et 35. *de libera disponendi*
facultate, et *respective norma Successionis Nobilium* di-
 sponitur. Verum his omnem, quae sub S. Stephano fa-
 cta est, regulationem non absolvi, subsequae aetatis Mo-
 numenta satis evincunt. *Ordinem militandi*, quam vul-
 go Insurrectionem appellamus jam sub S. Stephano regu-
 larum fuisse, testis est coevus ferme Scriptor Carthuius
Institutum Villarum liberarum, prima Civitatum incu-
 nabula, sub eodem Rege inchoasse evincunt Litterae S.
 Ladislai de A. 1082. in Processu Peremartonensi produ-
 ctæ, quibus Fundationem Episcopatus Vespriemensis con-
 firmat, ubi jam *libera Villa S. Regis* memoratur. Quod
Jus etiam Asyli jam sub S. Stephano regulatum fuerit,
 docet S. Ladislai Lib. III. Cap. VII. ubi dicitur: *Ut fu-*
res ad Ecclesiam fugientes, si delictum suum confessi fue-
rint, lege S. Stephani judicentur. *Tributum Fori*,
 aequè sub S. Stephano regulatum fuisse remonstrat Colo-
 mani Lib. I. C. 14. ubi ordinatur: *Si quis de propriis*
et domesticis rebus quid vendiderit, lege S. Stephani Tri-
butum reddat. Privatorum milites, quos nunc *praedia-*
les appellamus, jam a S. Stephano institutos fuisse, do-
 cent Fundationales Monasterii ad Radicem Montis Fer-
 rei de A. 1015. a J. Koller Hist. Epp. Quinque-Eccl. T.
 I. p. 74. aliisque prolatae, ubi S. Rex loquitur: *dotavi-*
mus Monasterium cum Populis tam liberis, quam Ser-
vis; liberis scilicet 200. militibus, quos sub talem re-
degimus militiam, ut si forte in Regione suborietur se-
ditio, ad Monasterii armata manu concurrant Custodiam,
et Abbati Regalem visitanti praesentiam duodecim Equi-
tes Servitium studeant exhibere. *Hospitum libertates* a
 S. Stephano concessæ sub Andrea II. Art. 19. renovan-
 tur. Eodem Article *Jobbagyionibus* etiam *Castrorum*,
 quos Mossoczzy in Rubrica perperam *Rusticos* appellat,
 concessæ sub S. Stephano libertates, restituantur; neque
 tamen, in quo hæc seu Hospitum, seu Jobbagyionum Li-
 bertates substituerint, eodem Article definitur, ut adeo
 has

has etiam duas Civium classes jam sub S. Stephano regulatas fuisse satis appareat.

Albricus in Praefat. ad decreta Colomani §. 8. - 11. narrat S. Stephanum tulisse leges in quibusdam austeriores, in quibusdam vero tolerabiliiores, et hoc Colomanum per leges suas temperasse, jam vero, si leges Colomani cum S. Stephani legibus quae supersunt, contendas, nullas hujus austeriores leges per illum temperatas, vel remissiores magis intensas fuisse deprehendes; debuerunt proinde aevo Colomani plures S. Stephani leges existare, quae tamen ad nos non sunt transmissae.

Omnes illas, quas Decretum Andreae II. de Anno 1222. et 1231. nec non ineditum haecenus, quod infra dabimus de A. 1267. Belae IV. Decretum continet Nobilium Libertates, quas hic longum foret recensere, jam sub S. Stephano stabilitas fuisse, et Praefatio duorum Andreae II. et contextus Decreti Belae IV. luculente ostendunt. Et tamen nec his Decretis omnia, quae Nobilibus jam sub S. Stephano attributa fuere Jura exhaustiuntur. Ex Articulo enim 26. Wladislai Decr. VII. patet *Jus etiam Patronatus*, de quo Decreta illa nullam habent mentionem, Nobilibus adhuc ex S. Stephani institutione competuisse. *Quod (dicitur illic) in manifestam pernitiem Nobilium vergit, cum a tempore S. Stephani liberam semper pro se Plebanos eligendi potestatem habuerint.* Cum Nobiles certum judiciorum Ordinem semper pro parte libertatis suae reputaverint, Andreas vero II. se eas tantum, quae jam sub S. Stephano stabilitae fuere libertates, Nobilibus restituere profiteatur, tuto pronunciare licet, quod ipsa illa, quae ejusdem Andreae II. Articulis 1. 5. 8. et 9. adumbratur *Judiciorum Forma*, jam sub S. Stephano constabilita, et nunc (rejeeta illa,

B

quam

quam Colomanus Lib. I. C. 2. et C. 7. - 13. intermedio tempore invexerat) postliminio restituta fuerit.

Atque ira fundamentalia Regni Instituta jam sub S. Stephano stabilira fuisse satis apparet. Id tantum in Quaestionem vocari potest, an omnia haec in Comitibus, vel per singularia Edicta et Privilegia? Si in Comitibus: an unico fundamentali Decreto, vel in compluribus Diacris sint constituta? *Liberarum Villarum*, et *Praedialium* Institutum cum ad *Gratialis* pertineat, per Privilegia intercessisse suapte apparet. Reliqua, cum publicum Regni statum afficiant, in Comitibus stabilira esse nemo inficiabitur, si illas, quae secundo S. Stephani Libro continentur, Constitutiones in Comitibus perlatas esse ostendi potest, id autem supra uberius jam praestitimus:

Ceterum peculiares de *Jure Asyli*, de *Tributo Fori*, aliasque minoris Ordinis leges in diversis etiam Comitibus perferri potuisse non abnueri. Ea, quae de fundamentalibus *Hospitum*, *Johbagyionum Castri*, *No'ilium*, *Optimatum* et *Ecclesiasticorum* Juribus, quae de *Ordine*, *militiae*, quae denique de *Forma Judiciorum* sub S. Stephano constituta sunt, unis, iisque Inauguralibus ejusdem S. Regis Comitibus perlata, eademque occasione Ordinem etiam successionis domus Arpadianae stabilitum fuisse puto. Ducalis enim in Regiam dignitatem commutatio tantam cum apud Principem, tum apud status producere debuit animorum fermentationem, ut ipsis sponte in mentem venerit, hanc esse oportunissimam coordinandi status Regni occasionem. Primus eo respexit S. Stephanus, ut successionem Domui suae, si vera sunt, quae Anonymus Almo tribuit Pacta, porro stabilire; si vero Ducum successio haecenus usu tantum sustinebatur, eam solenni aliqua Sanctione obfirmare possit. Status deinde suas, quibus jam gaudebant Praerogativas constabilire, et novarum fortasse libertatum accessione augere adlaboraverint. Cum nec Regis votum statuum desiderijs, nec horum intentio Regis voto adversaretur, facile animi in eam devenerunt consensionem, ut ante
Co-

Coronationem in fundamentale illud cum Summo utriusque Partis contento Pactum coaluerint, quo status Regiae Domui haereditariam successionem, Rex e contra non modo statibus Praerogativas illas, quas perpetuo postea reclamabant, sed et singulae Civium Classi sua jura, Judiciis suum ordinem, ipsi Gubernio suam formam affecuraret. Hanc ex ipso rerum Civilium naturali Cursu depromptam Conjecturam Carthuitii S. Stephani Biographi testimonium egregie fulcit, dum is dicit: *Decretum edidit quod perpetui foederis subscriptione ad posterum transmissit.* Nam sub S. Stephano plura edita fuisse Decreta intra docuimus; nisi proinde Carthuitius fundamentale illud, velut maxime memorabile Decretum respexisset, certe non unius solius, sed plurium Decretorum mentionem iniecisset. Quid praeterea illa *perpetui Foederis* expressio? illa *ad posteritatem transmissio*? illa *scriptio* quae in nullo alio primorum Hungariae Regnum Decreto memoratur, aliud indicare potest, quam reciprocum inter Principem et Nationem pactum, quo et Status Principi de Regiis suis Juribus, praesertim vero de ordine successionis; et Rex statibus de Regiminis et Judiciorum forma, deque stabilitis eorum singuli Civium Ordinis Praerogativis fidem dedit.

Omnia quidem haec nondum demonstrativum efficiunt argumentum: qui tamen eventus ex usu rerum aestimare solet si tantisper reputer perpetuam illam Statuum ad Instituta S. Stephani provocationem, illam ad nostra usque tempora perductam traditionem, quod Praerogativae Nobilium jam sub S. Stephano fuerint constabilitatione facile certe advertet, hoc uno, eodemque tempore, in iisdem Comitibus actum esse; et Regem eadem occasione sua jura, et domus suae successionem constabilivisse, id autem in nullis Comitibus oportunius praestari potuisse, quam illis, quibus S. Stephanus per solennem Coronationem Regiae dignitatis usum capeffivit. Atque ita ipsius illius, quod primum indubie scripto comprehensum fuit; quod jura tam Imperantis, quam subditorum

definivit; quod denique ipsam fundamentalem Regni Constitutionem complectebatur Decreti, et tenemus Vestigia, et jacturam dolemus.

Anno C. 1001, Gisela Stephani conjugem in Hungaria coronatam esse, sat probabilibus argumentis, et Carthuitii testimonio evincit Cl. Pray annal. tom. I. p. 15. actum adeo solennem, ac in gente nostra primi exempli in Comitibus institutum esse, vix dubitare licet, quamquam fide diplomatum haecenus quidem confirmari minime possit.

Si Diplôma per Cl. Josephum Koller hist. Episc. Quinque - Eccles. tom. I. pag. 64. et alios relatum, quo idem Episcopatus Quinque Ecclesiensis confirmatur, genuinum sit, habemus in illo primum Vestigium diplomaticum Comitiorum Jaurini anno 1009. mense Augusto celebratorum, quibus Praelati, Barones, Magnates, et Nobiles interfuerunt; dicitur enim ibi:

In praesentia Nuncii Azonis Episcopi, et aliorum omnium fidelium Episcoporum, Marchionum, Comitum, nec non minorum quoque personarum. — Dat. X. Kal. Sept. anno Incarnationis Dominicae MIX. in civitate Jauriana pio Stephano regnante.

Idem Staphanus Rex Literas foundationis Monasterii B. M. V. et S. Benedicti ad Radicem Montis Ferrei in die consecrationis ejusdem Ecclesiae publicat. Factum id in conventu qualicunque fuisse, colligitur ex sequente clausula

sula Diplomatis apud J. Koller hist. Ep. Quinque Eccl. tom. I. p. 74. Pray tom. I. p. 26.

Nobis cum omnibus Regni Principibus ibidem assistentibus — confirmavimus unanimiter — Quinto decimo anno a fundatione Monasterium jam dictum est consecratum anno ab Incarnatione Domini MXV.

Non videtur alia ratione explicari posse, cur omnes Regni Principes, alioquin praeter Episcopos huic actui adstitissent, nisi eo plane tempore, in eodem loco, vel in vicinia Regni negotiorum causa fuissent congregati, sive Tolna eo venerint, sive huc inde cum Rege transaturi, et Leges libro II. Decretorum complexas laturi. Kollar sane libello de Orig. Potest. Legislat. cap. III. p. 27. fatetur.

Anno R. S. 1016. S. Stephanum leges suas pertulisset unanimem esse diligentiorum Chronologorum nostrorum sententiam — eas ex Capitularibus Regum Francorum magna parte desumptas esse.

Idque rationibus confirmat, quarum praecipuae sunt tres, nimirum: *Solemnia Comitiorum*, quae S. Rex instituit, *modus in ferendis legibus*, quem tenuit; et *leges ipsae*, quas pertulit.

Cl. Pray annal. P. I. p. 26. ad hunc itidem annum refert Comititia, in quibus Decretorum S. Stephani lib. II. sancitus fuisset.

Ut Religioni, inquit, et Regno tutius consuleret, Conventum Episcopis, et Regni Primoribus Tolnam, aut, ut aliis verisimilius est, Strigonium indixit. Scio plerosque
B 3 Comi-

Comitium id ad annum saeculi hujus 35. rejicere, quae id tamen auctoritate faciant, fateor me ignorare. Ego prae illorum opinione malui MS. Codicis, qui annum 1016. disertè refert, fidem sequi, praesertim quod probabile non sit, ut alio quoque loco jam innueram, Regem curam hanc Reipublicae imprimis utilem, et necessariam ad finem vitae, cum morbis saepe, et graviter implicaretur, rejicere voluisse. Itaque opinor magnam legum partem in Regni primordio a sapientissimo Rege conditam, usu tamen pro temporum, et gentis habitu, ut fere sit, deinde auctam, hoc primum anno in Conventu vim Tabularum obtinuisse.

Atque haec essent prima Comitia Regni Hungariae post Arpadiana, quorum Decretum ad nos pervenisset; sed multa hic ambigua sunt, praeter locum, et annum Comitiorum, in quibus Decreta S. Stephani lata sunt. In Indice omnium Decretorum a Sambuco edito, dicitur de libro II. *Anno Domini 1032. in Synodo Tolnae promulgatus*. Alii tempus ejusdem promulgati ad annum plane 1035. rejiciunt, ut refert Doctissimus Praeful Transylv. LL. Eccl. tom. I. p. 11.

Implicatior adhuc quaestio est, an liber II. Decretorum S. Stephani uno, eodemque tempore in iisdem Comitibus sancitus sit, an potius Leges in diversis Comitibus successive latas, in unum librum collectas, contineat? Posterius istud plerisque jam praeplacet, et adductis compluribus non improbabilibus argumentis, fere jam evictum videri posset. Péterfius id, si non primus, aperte tamen professus est,
Báthya-

Bátthyanius LL. Eccl. tom. I. p. 13. sine dubitatione, sed nec sine argumentis asserit: Illustris Vir, cujus superius meminimus, Bátthyanio consentit, hancque in rem sequentibus disserit:

Communis, sed erronea profecto est illa Sententia, quod Decreta trium horum Regum (nimirum S. Stephani, Ladislai, et Colomani) prout in Corpus Juris illata sunt, totidem Comitiorum Leges contineant, in quot Libros singuli Regis Decreta dispescuntur. Nam nec omnia, quae Decreta haec continent capita, sunt Leges in Comitiiis perlatae; nec Decreta haec omnes, quas sub tribus illis Regibus perlatas fuisse, aliunde constet, Leges complectuntur: imo quas re ipsa in Comitiiis latis Leges Decreta haec continent, non ita in iisdem Comitiiis perlatae sunt, prouti illae in unum Librum congestae conspiciuntur. Operae pretium videtur, ut singulum hoc caput seorsim expendamus. Qui I. Decretorum S. Stephani Liber inscribitur, seu *Monita ad filium Emericum*, quod e Basilii Macedonis Imperatoris ad filium Leonem Monitis, paucis duntaxat commutatis transcripta sint, jam Inchoffer ad annum 886. observavit. Dedit nempe S. Stephanus doctiori alicui Sacerdoti, aut Monacho in Mandatis, ut aliquas probe vivendi, regnandique Regulas Emerico, filio et Successori, ut tum existimabat, suo usui futuras conscribat. Hic vero cum argumentum hoc jam sub Basilio Macedone elucubratum esse comperrisset, iis tantum, quae dispares Regni circumstantiae exposcebant, commutatis, lucubrationi suae Formam Monitorum Stephani Regis ad filium Emericum indiderit. Quidquid proinde Libro hoc continetur, pro Lege in Comitiiis perlata haberi non potest. Cum tamen opus hoc subinde a S. Stephano fuisse adoptatum appareat, erit illud pretiosum omnibus doctis vetusti temporis illius monumentum, et ex iis, quae illic dicuntur, firmum semper ad mores, et Instituta aevi illius ducere licebit argumentum.

Qui alter Decretorum S. Stephani Liber inscribitur, quod complura Regum Francorum Capitularia totidem verbis contineat, jam *Adamus Franciscus Kollar in Libello de Pot. Reg. Hung. circa Sacra* edocuit. Ut ea, quae in Capitularibus Regum Francorum continentur, in Comitibus Hungariae totidem verbis perferantur, id quidem aegre in animum suum aliquis inducet.

Laudatus C. Báthyán tom. I. p. 17. complures variarum Synodorum Ecclesiasticarum Canones protulit, qui totidem verbis Decretis Colomani inserti leguntur. Quis credat, ut exstantes jam Conciliorum Canones, et Synodorum Decreta in Comitibus Hungariae iisdem plane verbis perferantur?

Itaque satis jam apparet, quod primum statuimus, nimirum Decreta S. Stephani, S. Ladislai, et Colomani, quae in Corpore Juris visuntur, non tantum Leges in Comitibus latae; sed Basilii Macedonis Monita, Capitularia Regum Francorum, Conciliorum Canones, et Synodorum Decreta continere.

Alterum, quod nimirum e converso Libri hi non omnes, quae sub Regibus his in Comitibus perlatae sunt, Leges complectantur, paullo ante uberius comprobavimus, ubi aliunde desumtas Leges adtulimus, quae singulis hisce Regibus aperte tribuuntur, nec tamen in eorum Decretis, ut haec Corpore Juris Hungarici continentur, occurrunt.

Quod ipsae illae (prosequitur Vir illustris filium propositi sui) quas Decreta haec continent perlatae in Comitibus Regni Leges non in totidem, quot Decreta haec Libros habent, Comitibus conditae sint, ipse earum contextus satis indicare viderur; nam si singuli Libri Leges, singulis Comitibus perlatae, eodemque modo transcriptae etiam fuissent, locus, et tempus, quo Comititia haec celebrata

lebrata fuere, indubie in fronte singuli Libri fuisset indicatus. Jam vero praeter S. Ladislai Librum I. nullus, praeterea haec praefert. Secundus ejusdem Regis Liber locum quidem indicat, ast tempus non defigit. Deinde si singulus Liber latas tantum in iisdem Comitibus Leges contineret, non se exciperent ita disparatae Leges, ut ex ipsis earum verbis appareat, praecedentem alias, subsequam vero alias conditam fuisse. Incohaerentia haec in S. Stephani Libro II. quater, in S. Ladislai Libro III. bis, adeoque sexies univrsim occurrit; juvat speciminis causa singulum tantum de Singulo Rege exemplum subicere.

S. Stephani Libro II. Cap. 34. ordinatur: *ut vestimenta corporalia, et coopertoria Rex provideat, Presbyteros, et Libros Episcopus.* Subsequens vero statim Caput his verbis conceptum est: *consensimus igitur totius petitioni Senatus, ut unusquisque dominetur suorum.* Particula igitur indicat objectum, de quo caput praecedens agebat cum eo, quod in hoc tractatur nexum habuisse. Jam vero provisio Parochialis Ecclesiae cum libertate rebus suis utendi nullum nexum habet. S. Ladislai Lib. III. cap. 14. de equis a furibus dimissis agit, caput vero subsequum ita incipit: *quicumque ergo Regis, et Principum Decreta fregerit.* Hic quoque particula *ergo* satis indicat praecedenti capite de Statutis Regni, forte qualiter ferendis, non de equis a furibus dimissis agi debuisse. Si connexivae hae particulae uno tantum, aliove loco occurrerent, per improprium ejus temporis scribendi modum facile, id ego excusarem; nunc cum adeo sint frequentes, vix dubium superesse videtur, quod Decreta haec non singulorum, prout in Libros digesta sunt Comitiorum acta, sed Leges e diversis Regni Conventibus collectas contineant. Nec me tenuis illa, quam *Katona hyst. Pragm.* tom. I. p. 494. opponit, conjectura moratur, quod probabile haud videatur, ut Albricus, si arbitrio suo egisset Libro I. 84., Lib. II. vero non nisi 15. Legum capita inferre voluerit, quis enim arbitrio limites defigat?

Ut

Ut collectio haec magis intelligi possit, meminisse oportet, quod in Galliis dudum jam antea, *Abbas Angefinensis*, et *Benedictus Levita* veteres Regum Francorum Leges in diversis Comitibus laticolles; easdem prior quidem in septem, posterior vero in unum librum pro arbitrio digesserit, uterque autem plurimos praeterea Conciliorum Canones, Synodorum Decreta, imo textus etiam S. Scripturae, et Sententias Patrum interseruerit; opus vero hoc *Capitularia Regum Francorum* inscripserit, Capitularia haec per Benedictinos, quorum non infrequentia apud nos Coenobia exstabant, aeo Colomani jam in Hungaria etiam innotuisse, vix dubitari potest. Debuit proinde Seraphinum Archi-Episcopum desiderium incessere, ut simile quid etiam quoad Leges Hungariae perficiatur. Aut ergo hanc ille provinciam Albrico detulit, aut si forte Archi-Episcopus Leges tantum Hungariae colligendas mandavit, Albricus ipse exemplum Capitularium illorum ita sibi sectandum esse ratus est, sicut illum, qui Regulas regnandi pro S. Emerico scribere debuisset, Basilii Macedonis Monita sibi pro modulo summis jam docuimus. Ut ut tamen sit, de eo, Albricum jussu Seraphini scripsisse, e Praefatione, quam ille Decretis Colomani praemisit, constat. Si Archi-Episcopus Leges tantum Colomani, prouti in singulis Comitibus perlatae sunt, transcribi voluisset, Scriba tantum opus habebat, qui dum descriptum a se Legum Exemplar eidem praesentaret, si quid praefari voluit, id unum precari poterat, ut si qui forte Scripturae errores irrepserint, eos excusare velit. Albricus contra ampulatam, tamquam grandi operi Praefationem praemittit, adversus Detractiones se communit, Synodum Vercellensem inclamat; denique Archi-Episcopum, ut *superflua resciet, et imperfecta suppleat*, exorat. Aliam proinde, quam Leges nude transcribendi Albricum aut habuisse, aut certe sibi ipsi summis provinciam satis apparet: si enim conditas jam Leges tantum describere debuisset, ut Archi-Episcopus iis seu aliquid addat, seu demat, exorare non sustinisset.

Quor-

Quorsum ergo totus hic apparatus alio spectare poterat, quam ut Albricus latorum sub Colomano in diversis Comitibus Legum Collectionem instituat, hanc pro arbitrio ordinet, una vero ad imitationem Capitularium illam variis Conciliorum Canonibus, Synodorum Decretis tamquam flosculis exornet, quod illum egregie praestisse jam supra edocuimus.

Huc, et non ad simplicem Legum descriptionem referri possunt illa Praefationis verba §. 6. *Si quid in errabundo Vestigio liberius evagatus meus deviaverit Calamus*, et §. 16. *si quid Calamus a suscepti itineris tramite declinaverit*. . . . *tu errata corrigas*. Hinc factum est, ut locum, et tempus Comitiorum nullibi indicaverit; cum enim Leges Canonibus miscuerit, et easdem pro arbitrio digesserit, debuisset ad singulam ferme Legem locum, et tempus, quo separatim lata est, adnotare. Hinc etiam factum, ut librum II. narrative orsus sit: *Colomanus hanc Legem dedit Judaeis*. Nam quod post vocem *Colomanus* ly etc. in typum irrepperit, id Editorum incertitia certe evenit, qui singulum Librum, singulum Decretum constituere existimantes, cum posterioribus Decretis non tantum nomen, sed et titulos Regum praemitteri observassent, hic titulos Colomani negligentia Scribentis exmissos esse arbitrati sunt, utve id supplerent, *signum etc.* perperam interjecerunt.

Itaque quod Colomani Decreta nihil aliud sint, quam facta per Albricum conditarum in diversis Comitibus Legum Collectio, Canonibus bene multis intermixta, satis apparet. Ab hoc vero ad Decreta S. Ladislai prona fuit conjectura. Eadem in libros divisio; eadem connexivae, in Legibus maxime disparatis Particulae; idem narrativus Stylus in Exordio Libri III. *Hoc decreverunt, hanc Legem constituerunt*; non Leges, prout in Comitibus perlatas sunt, descriptas, sed aequae arbitrarie in unum collectas satis indicant. Quod Auctor Collectionis hujus nomen non sit professus: quod phaleratam, ut ab Albrico factum est, Praefationem non praemisit, denique quod

prime

primo quidem libro et locum, et tempus, secundo vero locum Comitiorum indicaverit, id tantum praestitit, ut justo dubio locum reliquerit, an non fortasse omnes Libri 1. Leges in *Szabolch*, secundo vero in *Monte Pannoniae* re ipsa perlatae sint? anve tertii libri Leges ad hunc, vel illum Conventum spectent, aut forte ex utroque, vel pluribus etiam aliis Comitibus sint decerptae?

De primo S. Stephani Libro rem jam superius confecimus. Secundum parem, uti S. Ladislai, et Colomani Decreta sunt, Collectionem esse, vel eo satis evineitur, quod complura Capitularium Regum Francorum capita ad verba transcripta contineat. Verum hi quoque Libri nec nomen Collectoris, nec tempus Collectionis praeferrunt. E quo illud dubium exurgere potest: an *Stephanea*, etiam et *Ladislaiana* Collectio primum aevo Colomani? vel vero jam antea instituta sit? et an idem fortasse has etiam *Albricus* Collectiones perfecit? ut *Stephaneam* Collectionem tardius susceptam fuisse credam, eo adducor argumento, quod probabile mihi haud videatur, ut tot, tamque momentosae ejus Leges, quas paullo ante indicavimus, exmittantur, si illa propioribus adhuc ad Regem hunc temporibus, quo Leges has adhuc superfuisset, dubitari non potest, instituta fuisset. Est enim hoc Collectoribus solemne, ut poenum suam libenter augeant, ac inutilia potius operi suo inferant, quam ut meritoria exmittant. *Ladislaianae* Leges jam longe pauciores, *Colomani* unica haecenus eruta est, quae in Decretis ejus desideretur, evidenti certe argumento, quod *Colomani* Decretorum Collectio suo adhuc aevo, *Ladislai* propius ad ejus tempora, *Stephani* vero longo postea intervallo suscepta fuerit. Prima fortasse fuerit *Colomani*, quae deinde alios ad simile aliquid 'de S. Stephano, et *Ladislao* suscipiendum animavit, id tamen pro certo statuere, uti et Autorem, et tempus singulae Collectionis indicare monumentorum defectus prohibet. Id unum probabiliter confici videtur, *Albricum* *Colomaneam* tantum Collectionem perfecisse: cum enim jam huic tam amputatam Praefactionem

fationem praemiserit, quid non erat facturus, si praeterea Stephaneam et Ladislainam Collectionem elucubrasset :

Cum Libri S. Stephani, S. Ladislai et Colomani non sint ipsa Regum horum Decreta, sed tantum excerpta ex iis, heterogeneis bene multis Capitulis permixta, an Libri hi vim legis obligativam unquam habuerint, aliqui in quaestionem vocare solent. Et vero dum ipsa autographa Decreta adhuc exstabant, collectiones hae privatae tantum lucubrationis rationem subiverunt. At postquam perditis ipsis Decretis ad collectiones has bona sorte adhuc superstites recurri, hae in judiciis consuli, illas ipsi subsequi Reges agnoscere coeperunt; postquam hae Collectiones tamquam pretiosae e naufragio vetustatis ereptae Tabulae Corpori Juris Hungarici laudante Imperatore et Rege Rudolpho insertae, et subsequo Nationis consensu probatae sunt; postquam denique duorum, et quod supra ab editione Corporis Juris seculorum usu per omnia Tribunalia confirmatae sunt, quis est, qui contentis in Collectione hac constitutionibus, in quantum iis per posteriores Leges non est derogatum, vim Legis negare sustineat? Tribonianus cum Sociis non omnes omnium Imperatorum Leges prout latae fuere chronologica serie descripsit, sed eas tantum, quas usui, et tempori deservire existimabat, pro arbitrio digessit, Responsa etiam Jurisconsultorum, quae utique vim Legis non habebant, intermiscuit, et tamen nemini adhuc in mentem venit, id in quaestionem revocare An Digesta vel Institutiones vim legis aeo suo obrinuerint? Scio quod Tribonianus jussu Imp. Justiniani Collectionem hanc instituerit, At Albricus quoque jussu Archi Episcopi Seraphini scripsit, qui ipse id facile a Rege in Mandatis accipere potuit. Nam quod de mandato et confirmatione Justiniani diserte constat, apud nos vero cerra ejus memoria non exstet, hujus rei facile ea ratio esse potuit, quod Byzantii sub Justiniano Litterae adhuc utcunque floruerint, apud nos vero ante Belam III. Reges pleraque mandata verbo tantum edere consueverint.

Si-

Siquis omnes in Corpore Juris nostri contentas Leges, quae nunc per Reges et Comitia Chronologice dispositae sunt, perturbata hac partitione in ordinem Alphabeticum digereret, quod Blasium Veres seculo adhuc XVI. tentasse docebimus, si deinde omnia Corporis Juris Exemplaria interire contingeret, si denique Natio et Tribunalia alphabetica illa lucubratione consentientibus Regibus uti inciperent, possetne aliquis post duorum seculorum eiusmodi usum jure quaestionem movere, an opus hoc velut privati hominis lucubratio, vim legis possit obtinere?

Denique siquis vetustum Historicum in compendium mittat, quod Justinum de operibus Trogi Pompeii praestitisse constat, intereunte primitivi scriptoris Opere Sententiis Epitomatoris, modo eum in suscepto opere candide versatum fuisse appareat, eadem quae primitivo scriptori autoritas tribui solet. Quidni proinde leges etiam per quemcunque, et quocunque denum ordine digestae vim suam obligativam retinere debent? Largior inquires, si constet, quod Compiler singulam Legem totidem verbis religiose transcripserit. Ego vero id affirmo: etiamsi Collector non verba, sed sensum tantum legis reddat, imo, si quam in ipso etiam sensu alicubi faciat commutationem, postquam tamen ejusmodi Collectio plurimum successive Regum et Nationis Consensu recepta, usu omnium Tribunalium firmata, et jam seculorum cursu corroborata est, Collectionem illam talis, qualis est, vim Legis obtinere. Haec autem omnia in Collectione nostra evenisse jam remonstratum est.

An leges S. Stephani in Comitibus latae sint, adeoque Decreta comitialia dici possint, alia est, quae intricatior videtur esse Quaestio; Ad. Franc. Kollar in Libello de Origg. Pot. Legisl. Cap. III. pag. 27. nihil de eo dubitat, sic enim arguit:

An-

Anno R. S. 1016. S. Stephanum Leges suas pertulisse unanimem esse diligentiorum Chironologorum nostrorum sententiam. Eas ex Capitularibus Regum Francorum magna ex parte desumptas esse - idque *rationibus confirmat, quarum praecipuae sunt tres nimirum: solennia Comitiorum quae S. Rex instituit, modus in ferendis legibus, quem tenuit, et leges ipsae quas pertulit.*

Ad Comitiorum solennia quod attinet, ea jam inde a primis Regni nostri initiis Francorum simillima fuisse, probe sciunt omnes, qui nos propius unquam noscere curaverunt. Cum eandem ob rem eadem Comititia ab ipso jam S. Rege Stephano appellentur *Senatus* (Decr. L. II. C. 32.) *Regalis Senatus* (ibid. C. 15. et 16.) *Regale Consilium* (ibid. Cap. 19.) *Primatum Conventus* (ibid. C. 23.) quae nomine comprehensos fuisse Archi Episcopos, Episcopos, Abbates, Duces, Comites, ceteros, tum res ipsa loquitur, tum Carthuius quoque S. Regis Stephani vitae Scriptor vetustissimus testatur apud Stillingum pag. 556 *Post acceptum, inquit, Regalis Excellentiae signum, qualis vitae Vir, et discretionis fuerit, cum Episcopis et Primatibus Hungariae statutum a se Decretum manifestum facit.*

Uberius adhuc confirmatur leges a S. Stephano in Comitibus esse latas, ex ipsius S. Regis loquendi formulis adeo saepe diversis locis adhibitis, quas iterum ex ipso Kollario referre placet:

Reliqua S. Regis legem ferendi solennia hoc genus verba sunt fere haec: *Secundum Decretum Regalis Senatus* Cap. 14. *secundum Regalis Decretum Concilii* Cap. 16. *secundum Regale Decretum* Cap. 20. *Decrevimus nostrorum Primatum Conventu* Cap. 23. *Quia in hoc Regali Concilio Decretum est.* Cap. 27. *In hoc Regali Decreto statutum est* Cap. 28. *Secundum Regalem Senatum Decretum est.* Cap. 29. *Secundum Decretum Senatus statum* Cap. 32.

Cl. Pray Annal. RR. H. P. I. pag. 13. ad. an. 1001. per *Senatum Regalem* quem nos pro Comitibus sumimus, intelligit Ministerium quodpiam aulicum, seu quemadmodum jam passim vocari solet, Dicastrium. Uti facile largimur jam S. Stephanum habuisse quospiam ex Optimatibus perpetuo ad latus consiliorum de bono Reipublicae capiendorum causa cum alioquin L. I. C. 2. *Tribunalis* meminerit, ita nullatenus adduci possumus; ut credamus tot diversis appellationibus, quas in Libro II. Decretorum ejus occurrere paulo ante indicavimus praecise aulicum quodpiam Dicastrium, et non potius peculiarem Nobiliorum Conventum indigitari, cujus Sententiae neque Cl. Annalium Scriptorem esse nobis persuademus. At erant alii, qui haec avidius arripuerunt et inde argutati sunt nullum sub primis Hungariae Regibus comitiorum fuisse usum, sed hos absoluta potestate leges tulisse ac suis subditis imperavisse, quorum sententiam omni alioquin probabili argumento destitutam non tantum formulae in ipsis S. Stephani decretis occurrentes jam superius relatae subruunt, sed posteriorum etiam mox Regum S. Ladislai et Colomani Decreta apertis verbis reprobant.

Super est, ut jam nunc de Libro II. Decretorum S. Stephani opinionem nostram paucis depromamus: Fatendum est ex iis monumentis, quae haecenus eruta sunt, nec locum, nec annum, mensem, diem aut formam Comi-

mitiorum, in quibus Liber II. Decretorum aut conscriptus aut promulgatus sit diplomatica certitudine stabiliri, neque an Textus qui superest, originarius fuerit, an compilatio haec duntaxat sit definiri posse, Leges tamen ipsas seu unius, sive plurium Comitiorum occasione, adeoque populo concurrente latas esse tum textus ipse, tum proxime praecedente, sequenteque Regimen S. Stephani aetate frequentatus Comitiorum usus luculentissime evincunt, Et quidem nullum haecenus coaevum monumentum sive diplomaticum, sive historicum vidimus, in quo diserte notaretur, quo anno et loco, in quibusve Comitibus Leges istae latae sint. Si comitia semel tantum sub S. Stephano celebrata fuissent, et non alias, quam has duntaxat leges ab eo latas haberemus, res omnino expeditior esset, nunc postquam plurium Comitiorum sub eo celebratorum Vestigia non obscura eruimus, dum Leges S. Stephani his Libris non comprehensas sed alibi etiam sparsim occurrentes deprehendimus, dum ex his omnibus combinatis patet, in pluribus Comitibus plures, ac diversas leges sub S. Stephano esse perlatas, quid mirum, si defectu luculentiorum monumentorum ignoremus, quibus Comitibus, quas leges adscribere oporteat?

Quod Textum ipsum Decret. Lib. II. concernit, eum luxatum esse satis jam et Batthianius et alii Viri eruditi probabilibus evicerunt argumentis, nondum tamen inde liquido colligi

C

pos.

posse putamus, an Liber hic secundus e plurimum Comitiorum Decretis, servatis ipsis verbis leges selectas contineat, an compilator quispiam earundem sensum suis verbis, additis nefors aliunde desumptis textibus retulerit, nam utrumvis istorum evenire poterat. Id veri est simillimum, textum, ut superest, non eum, qui primum praescriptus erat, si-ve series legum, si-ve orationis nexus spectetur, sed potius aut paraphrasin illius, aut Epitomen esse.

De Libro I. Decret. S. Stephani non omnia itidem expedita sunt. Cl. Pray An. P. I. pag. 30. agit de eo ad annum 1020. Cl. Katona Hist. Regg. H. T. II. p. 362. collocat eundem ad an. 1031. An prius vel posterius quam Lib. II. enatus sit, vix definiri potest. Si ex eo adhuc argumentum aliquod ducendum est, non videtur sufficiens ratio proferri posse, cur Libri I. textus integer ad nos pervenerit, non item Libri II, cum tamen uterque iisdem monumentis conservatus sit, nec de integritate illius ulli dubitare libuerit. Plerique jam in eo consentiunt Librum I. ex Imp. Basilii Macedonis Monitis ad filium fuisse compilatum, cum tamen jam tum et Caroli M. similia monita extiterint, ex his latinis potius, quam illis Graecis ea desumi potuisse, non est incredibile.

Alia quaestio est, an privatae duntaxat Commentationis vel Decreti cujuspiam, adeoque Legis rationem Librum I. habere existi-
man-

mandum sit ? prius illud plerique adstruunt, nobis posterius videtur ex ipso contextu. Praefat. §. 1. appellantur non solum *documenta*, *Consilia* et *svasiones* sed etiam PRAECEPTA quibus vitae suae mores, sibi que subjectorum exornet. §. 2. dicit *patris praecepta* observanda esse, quod seqq. pluribus argumentis confirmat. Cap. I. praecipit Emerico futuro Regi observationem et protectionem fidei Catholicae Cap. II. defensionem et augmentum Ecclesiae Cap. III. de honorandis Ecclesiae Praesulibus, speciatim §. 3. dicit : sine illis non constitui Reges nec Principatus. His Cap. IV. subjungit statum *Principum*, *Baronum*, *Comitum*, *militum*, *Nobilium* tamquam augmentatores Monarchiarum, ex his vero neminem in servitutem redigendum, vel servum nominandum sed *is pacifice et mansuete dominandum* esse monet, ne secus, si super *Comites* et *Principes* cervicem erexerit, alienis tradant Regnum eius Cap. V. praescribit quo modo iustitia observanda; et *Negotia* ad *Judices* mittenda, quibus hoc commissum est, quod ipsi secundum suam hoc discernant legem. Cap. VI. quo modo Exteri in Regno excipienda et habendi sint, Cap. VII. quales in *Tribunalibus* Regum pro consiliis adhibendi sint. Cap. VIII. praescribit ut sit *imitator consuetudinis ante regnantium Regum*, neque *Antecessorum Decreta* spernat, sed *Edicta Patris* semper sint ei promta. Haec vero omnia sunt ejusmodi Capita, quae ad gubernationem Status publi-

ei pertinent, sola postrema duo Capita IX. et X. magis ad moralem ejus vitam referuntur, omnia tamen ad eum casum praescripta, *quando summa concedente potentia post se regnabit.* Libro igitur primo successori Regi modum regnandi, Libro vero secundo statuit *Genti* suae, *quemadmodum honestam, et inoffensam ducerent vitam.*

An autem Liber I. uti Lib. II. uspiam in Comitiiis publicatus sit, non habemus, quod dicamus, credibile tamen est, tum ad conciliandam destinato successori Principum benevolentiam, tum ad ostendendum, quam eum pacificum esse velit, monita haec qualiacunque Regni Optimatibus S. Stephanum nota esse voluisse, tum denique quod in omnibus Exemplaribus, quae quidem exstant *Decreti* nomine insigniantur.

Ex his tamen minime inferendum est, si ve Librum I. si ve etiam II. in ipsis Comitiiis compilatum esse. Exstiterint nempe jam sub Ducatus dignitate leges quaedam et consuetudines usitatae, atque populi observantia confirmatae, tum invalescente Christiana Religione, ac multiplicatis Ecclesiae Praelatis uspiam in Comitiiis initio adhuc ab adita Regia dignitate, de legum earum collectione, ac ad statum praesentem accommodatione consilium coeptum, et cuiuspiam Praelatorum, quos ea aetate prae secularibus litterarum studio praecelluisse constat, haec provincia delata fuerit, qui ob-

fer-

servatis religiose inductis jam legibus et consuetudinibus, quaedam novellae Religionis causa aliunde desumpta, sive ex Capitularibus Regum Francorum, sive ex Canonibus Conciliorum unde ista quoque profluxerunt, inseruerit Capita, qui si Exemplar quodpiam scriptum Gentis legum antiquiorum ad manus habuisset, facile inconnexio illa, quae nobis adeo nunc inter leges semet excipientes in oculos incidit, inferendo peregrina, et nonnulla statui praesenti minus congruentia praetermittendo, enasci potuit. Demum compilationes hujusmodi rursus in Comitibus relatae, et Praelatorum ac optimatum consensu probatae in legem denique abiverint, quod postremis Regiminis Stephani annis factum fuisse, sequens conclusio etiam Corpori Juris Hung. inserta innuit : *Explicit Decretum S. Stephani Regis Promulgatum Strigonii anno 1035.* Sed cum alia Exemplaria Tolnam Strigonii loco referant, hic si non latas has leges, primum tamen Consilium earum condendarum anno 1015. caeptum fuisse, tanto est verisimilius, quo minus credi potest S. Stephanum mutata jam sub initium Regiminis sui Reip. facie, legum huic accommodandarum curam ad incertos vitae suae extremos annos rejecisse.

Postremo sub S. Stephano celebratorum Comitiorum Vestigium est, dum idem imminente sibi jam supremo fato,

Primum tractavit de substituendo Rege pro se, Petro videlicet, sororis suae filio.

Uti Codex MS. Melicensis habet, et confirmat Carthuitius pag. 159.

Quum sibi diem transitus imminere non ambigeret, accersitis Episcopis et primis Palatii de Christi nomine gloriantibus, primum cum eis tractavit de substituendo pro se Rege.

Ex his postremis verbis aliquid una licet colligere de modo celebrandi ea aetate comitia, nec enim speramus ullum esse, qui hujusmodi publicos actus, quos haecenus ex adductis Vestigiis pro Comitibus habuimus, haec fuisse neget eo ex capite, quod non eam in illis solennitatem videat, quae aut nostra aetate, aut superioribus seculis in Generalibus SS. et OO, Conventibus usuvenit. Vidimus ex ipso Libro I. Decr. S. Stephani eo jam Aevo *Praelectos, Magnates, Duces, Principes, Marchiones, Comites, Barones, Milites Nobiles* adeoque diversos optimatum Status floruisse, vidimus ex adductis Vestigiis horum omnium in pertractandis negotiis publicis fuisse aliquem influxum, quae in *Civitate Jauriana in praesentia MINORUM QUOQUE PERSONARUM* acta sunt. Quas illae tam diversae personae partes in hujusmodi consultationibus egerint, id quidem haecenus defectu uberiorum documentorum ignorare debemus, possumus certe, quin liceat cuiquam inde arguere, nullum fuisse Comitiorum usum, sed Reges solo Aulicorum mi-

ni-

nisterio et leges tulisse, et de aliis negotiis publicis, quod sibi visum est, pro arbitrio decrevisse. Id tamen tuto largiri possumus S. Regem Stephanum pro sua, quam sibi coram universo populo vitae sanctitate, probitateque, iustitiae studio, neoaquisitae Regalis dignitatis splendore, fortassis et contracta cum vicinis Regibus amicitia, et praepotentis tum Imperatoris Henrici affinitate, conciliavit auctoritate, tanto minus occasione Comitiorum in suam sententiam difficiles habuisse Optimatum animos, quod hos inter *Episcoporum, et Primorum Palatii de Christi nomine gloriantium* maximi ponderis fuisse vota, res ipsa loquatur.

Atque hinc facile intelligi potest, cur S. Stephanus in pluribus Regni negotiis absoluta potestate usus fuisse videatur, cum nimirum praecipuos facile sibi consentientes haberet.

Ita jam omnia Comitiorum sub S. Stephano Rege apud Hungaros celebratorum, et Legum Vestigia, quae quidem eruere potuimus, consecrati sumus.

SUB PETRO REGE.

De Petri, cum Stephano anno 1038. in Regimine succederet, coronatione vix quidquam apud Historicos commemoratur, nullum proinde hac occasione, aut deinceps ad annum usque 1041. quo throno detrusus est, celebratorum Comitiorum expressum exstat Vestigium; at

SUB SAMUELE ABA.

Cum hic contra Petrum eligeretur Optimates Regni in Comitibus, licet factiosis Albae convenerunt. Hic deinde Chanadini anno 1041. die 22. Martii, vel 1042. in Paschate coronatus, Petri, sui Praedecessoris aëta, eodem Conventu cassavit. An autem durantibus subsequē turbis alia Comititia celebrata fuerint, quibus SS. et OO. Reipublicae malis medellam adhibere studuissent, definire certo non possumus. Simon de Keza pag. 82. rōm ita narrat:

Hoc itaque fuit discordiae Seminarium inter Regem, et Hungaros. Anno ergo Regni Petri tertio, *Principes, et Nobiles Regni Hungariae Episcoporum Consilio in unum convenerunt* contra Petrum, quærentes sollicite, si aliquem de regali genere possent requirere, qui esset idoneus Regnum gubernare, eosque a Petri tyrannide potenter liberare. Cumque in Regno talem invenire non potuissent nullo modo, ex semet ipsis quemdam Comitem nomine Aba Sororium S. Regis Stephani super se Regem præfecerunt.

Et Joan. Archid. de Guerche:

Duces, Episcopi, Comites, ad quos Regno providere pertinebat, sibi metuentes . . . Samuelem Ducem, Obaidum, qui ex primis Ungarorum Ducibus Ethes nempe descenderat, Regem dicunt.

Aëta hæc sunt Albae Regali, unde accepta Corona Chanadinum profectus Samuel Aba ibi:

Ipso die Dominicae Resurrectionis, ut pater ejusdem loci, Gerardus Regio Capiti Diadema impositurus adveniret, ab Episcopis, et Principibus per honestissimos viros invitatur; at illo renuente, reliqui Pontifices Regi Coronam imponunt, magnoque Cléri, et populi Comitatu Rex ornatus Ecclesiam ingreditur.

Biograph, S. Gerardi cap. 17. Conf. Simon. de Keza pag. 84.

Aba vero in Regem consecrato, ea, quae Petrus statuerat in irritum revocans, Hungarorum Scita jussit observari.

Turocz. Chron. cap. 36.

Aba Regali potestate sublimatus, consecratus est in Regem; omnes autem Constitutiones, et exactiones, quas Petrus Rex secundum consuetudinem suam constituerat, Aba Rex in irritum revocavit.

Sub PETRO Restituto.

Henrico Imperatore praesente, anno 1044. Comitia celebrata fuisse, patet ex Thuroczii Part. II. cap. 37.

Interea *Hungari congregati* supplices venerunt ad Caesarem veniam, et misericordiam implorantes, quos Caesar placido vultu, et benigne suscipiens, quod rogabant, concessit. Indeque cum omni multitudine sua Alban venit, quae Teutonice Weizsburg dicitur, quae est principalis sedes Regni Hungariae. Ibi ergo Caesar Imperiali honore, et laetissimo praeparatu ab Hungaris honoratus Petrum Regem, regali Coronae plene restitutum, et Sacris Insigniis S. Regis Stephani more Regio decoratum in Regalem Thronum manu sua deducens in Basilica gloriose Genitricis Dei semper Virginis Mariae regaliter sedere

sedere fecit, et ibidem Regem Hungaris, et Hungaros Regi reconciliavit; concessitque, petentibus Hungaris, Hungarica Scita servari, et consuetudinibus judicari.

Quod sine praejudicio Regni factum esse, plures jam nostrorum edocuerunt.

Sub eodem Petro Restituto, secundum Comitia Chanadini ejus ingratis quidem tum celebrata fuisse, cum Optimates ejus tyrannidem detestati eo secederent, ut et illi Regimen abrogarent, et Andream I. contra eundem eligerent, Scriptores passim referunt.

SUB ANDREA I.

Plura, eaque loculentiora celebratorum Comitiorum exstant Vestigia.

Porro Dux Andreas a perturbationibus hostiam securus effectus in Regia Civitate Alba, Regalem Coronam est adeptus; a tribus tantum Episcopis, qui in illa magna strage Christianorum evaserant, coronatus est anno Domini MXLVII.

Thurocz. Chron. P. II. cap. 42. Cl. Katona hist. Pragm. tom. I. p. 340. eruit mensis Decembris diem 15. peractae Coronationis.

Adoldus ad eundem plane annum refert ista Andreae I. inauguralia Comitia:

Petro, inquit, *in carcere* mortuo, et Leventa etiam defuncto, coronatur Andreas, et corde suo per gratiam Dei converso, saluberrima pro Christi Religione Edicta condidit.

Cl. Pray annal. P. I. p. 50. Comitia Chanadiensia, quibus Petrus, hostis Reipublicae declaratus, et Andreas in Regem electus est, retrahit ad annum 1045., et dicit continuo Regem inauguratum esse, idque ex donationalibus Radonis Palatini pro Episcopatu Quinque Ecclesiensi per Andream confirmatis, quarum clausulam infra subiiciemus, evidenter erui dicit, si tamen Comitia Chanadini celebrata, si Andreae ex Polonia evocatio, praemissi deinde ab eo exploratores, ac iterum reversi, ejus adventus, et Abaujvarini festiva salutatio, si strages per seditiosos ad paganismum relapsos in Christianos patrata, si denique distantia inter Chanadinum, Abaujvarinum; et Albam Regiam, ubi indubie coronatus est, expendantur, vix credibile est haec omnia inter electionem, et coronationem acta eodem anno evenire potuisse; verisimilius itaque est ad minus unum annum inter utrumque actum intercessisse, adeoque in annis Regiminis diversitatem aliunde intervenisse, quae in Chronologia Diplomatum nostratium non infrequens est, uti sub Andrea II. pluribus ostendemus.

Quid hisce inauguralibus Comitibus statutum sit, narrat Thuroczius Chron. P. II. cap. 42.

Praecepit itaque universae genti suae sub poena capitalis Sententiae, ut, deposito paganismo prius eis concessio, ad veram Christi fidem reverterentur, et in omnibus secundum legem illam viverent, quam S. Rex Stephanus eos docuerat.

Idem

Idem narrat S. Gerardi Biographus cap. 21.

Dux autem Andreas statim, atque in Alba coronatus est, praecepit universae genti suae sub poena capitalis Sententiae, ut deposito ritu paganismi ad fidem Christi reverterentur, et secundum Statuta Regis S. Stephani viverent, quod et factum est.

Ex his patet, unde Thuroczius sua iisdem fere verbis desumerit, ex isto deinde Bonfinius Decad. II. L. II. desumptam Pericopen stilo XII. Tabb. exornavit, et more suo pluribus capitibus auxit, quam Mossoczius deinde, velut antiquitatis Fragmentum primae editioni Corporis Juris Hungarici a se adornatae, bona fide inseruit, adnotato in margine fonte, ex quo dapromta est, sed hanc marginalem posteriorum Corporis Juris Hungarici editionum curatores imprudenter ita exmiserunt, ut ignaris rei, qualis fuit Personatus ille Grosfingerus, haec relatio historica Textus ipsius legis videri possit, praesertim cum illi praefigatur Rubrica: *Andreae I. Edictum, sive Constitutiones*. Aegre merito hanc oscitantiam Kolarius tulit, post quem alii magis adhuc factum improbant, imo simile quid Andream statuisse penitus negant; hoc uno fere argumento, quod ex foecundo illo aliarum etiam fabularum fonte, et promptuario Bonfinio profluxisset. Addunt alii huiusmodi Edictum ideo ab Andrea editum non videri, quod naturae repugnet coacta Religio. Bâtthyanus LL. Eccl. tom. I. pag. 162. insigni verborum apparatu utitur in explo-

explodendis hisce Constitutionibus. Nos neutrum argumentum sufficiens esse censemus ad eas rejiciendas, nam Bonfinii Commentum dici non potest, cum is ex Thuroczio, hic vero ex Biographo S. Gerardi relationem suam desumerint; deinde si mala, quae relapsi ad paganismum paullo ante patrarunt, expendantur, nihil verisimilitudini repugnat, si Andreas sive excessus patratos castigaturus, sive ne deinceps fierent, praeventurus paganismum severius inhibuisset, sive id deinde naturae videatur repugnare, sive iusto Rex ad praepedienda mala usus fuisse dicatur remedio, cum non desint in similibus casibus etiam molliori Patrum nostrorum aëvo plura similium duriorum legum exempla. Hoc itaque argumentum non existentiam, sed validitatem duntaxat Legis impugnat. Nos tamen utrumque in medio relinquimus.

Decretum Andreae I., si tamen Decretum dici potest, hoc ipsum an aliud ab eo diversum commemoratur S. Ladislai Decr. lib. I. cap. 37. §. 1.

Quod patruus suus Andreas Rex cum omnibus, qui tunc erant, Episcopis vovit, et statuit, iste Rex Christianissimus destruere noluit, sed firmiter corroboravit trium dierum vigiliam ad festivitatem S. Petri.

J. Báltthyanius LL. Eccl. tom. I. p. 401. istud accipit pro Vestigio Synodi Regiae circa annum 1048. celebratae. An votum hoc re ipsa in Comitibus conceptum sit, cum Episcoporum duntaxat

taxat mentio habeatur, definiri certo non potest, verisimile tamen est, illud in Comitiiis esse conceptum; sive inauguralibus illis in qualemcunque commissae per seditiosos culpaе tam in Christianis, quam in Rege Petro, forte suae quoque conniventiae, sive in aliis, quae illum Prayus annal. R. I. pag. 53. anno 1048. velut ab Inauguralibus distincta, amoto jam belli periculo, quod Henricus Imperator injuriam Petro illatam vindicaturus parabat, celebrasse scribit; quibus etiam *Constitutiones* illas *Ecclesiasticas* ex Bonfinio Corpori Juris Hungarici insertas; de quibus paullo ante commemoravimus conditas fuisse credit. Votum Vigiliarum, sive, ut alii interpretantur, triduanum jejunium Regem cum omnibus Episcopis, qui tunc erant, concipere potuisse, quin una congregati, adeoque in Comitiiis fuerint, aegre concipi potest. Si id in Comitiiis inauguralibus factum est, cum tunc teste Thuroczio non nisi tres Episcopi, qui in illa magna strage Christianorum evaserant, superfuerint, res omni difficultate caret, si vero paullo serius, probabile est mox alioquin Episcopos, occisis surrogatos, adeoque vel intra unum annum ita multiplicatos esse, ut cum iis actum tam solemnem non nisi in Comitiiis congregatis instituere potuerit. Quod Episcoporum duntaxat, non item secularium Optimatum referatur mentio, fortassis inde evenerit, quod cum Lex pure Ecclesiastica, sive spiritualis fuerit, Episco-

Episcoporum praecipue condita erat consilio; adficientibus tamen omnibus aliis Statibus, quorum multum intererat, an triduo jejunio etiam in futura tempora Regnum subjici debeat, sed nuper tanta calamitate afflicti jugum hoc Christi levius, faciles acceptaverint.

Anno 1048. Comitia celebrata fuisse aliud quoque Vestigium indicat apud Thuroczium P. II. cap. 42.

Rex autem hic Andreas fratre (Levente) orbatus misit in Poloniam ad alterum fratrem suum Belam cum magna dilectione vocans eum, et dicens: *Nos, qui quondam penuriae participes fuimus, et laborum rogamus te, dilectissime frater, ut ad nos non tardes venire; quatenus consortes simus gaudiorum, et bonis Regni corporali praesentia, gaudentes communicemus. Neque haeredem enim habeo, nec Germanum praeter te. Tu sis mihi haeres; tu in Regnum succedas.* His itaque verbis Bela admonitus, cum omni familia sua venit ad Regem; quem Rex videns, gavisus est gaudio magno, quia fraterno fulcitus est robore.

Post haec autem Rex (Andreas I., et frater ejus Bela, *habito consilio*, diviserunt Regnum in tres partes; quarum duae in proprietate Regiae Majestatis Suae manserunt; tertia vero pars in proprietatem Ducis est collata.

Quidvis potius, quam hunc passum ab Andrea extra Comitata tentatum esse crederem. Successorem enim sibi destinare, quin imo inaudito hactenus, ac deinceps exitioso Patriae exemplo Regnum dividere, certe nisi *habito consilio* non tantum inter Andream Regem, et fratrem ejus Belam, sed cum Optimatibus Regni etiam, et quidem solemniter in Comitibus,

tiis et poterat, et debebat. Pray. annal. P. I. pag. 54. id, *Conventu habito*, factum diserte ait, sed ad annum 1050. refert, quod si definiri posset, haberemus Vestigia Comitiorum hactenus sub Andrica I. annis 1047, 1048, et 1050. celebratorum. Dehinc subsecuta continua fore bella externa tempus Comitiorum celebrandorum interceperint, quorum tanto minor fuerit necessitas, quod interim domi omnia essent pacata. Sed

Anno 1057, celebratorum Comitiorum luculentissimum habemus Vestigium in Diplomate, quo Andreas Rex foundationem per Radonem Palatinum factam confirmat, sic enim ejus clausula habet:

Datum II. Non. Jun. Indictione X. anno Incarnationis Domini millesimo quinquagesimo septimo, Regni Nostri anno duodecimo. Actum in *Alba Regia*, in *Congregatione Regni*.

Refert hoc Diploma Jos. Koller hist. Episc. Quinque-Eccl. tom. I. p. 147., et plures alii, de quo nullum aliud dubium oriri posse videtur, quam illud, an credibile sit, jam tum *Albam Regiam* esse appellatam. Ceterum Vestigium hoc primum est ex hac periodo Diplomaticum, quod *Congregationis Regni* diserte meminit.

Qua de causa Comititia haec fuerint coacta, quidve in illis praeterea actum, vel conclusum fuerit, non constat. Fortassis Andreas, memor

memor promissi ante susceptum adhuc filium fratri Belae de Successione in Regno facti, cuius eum nato Salamone poenituerit, de huius in Regem designatione mature cum Optimatibus egerit, tum quod jam senio confectus fuerit, tum quod non ignoraret Belam, tertia Regni parte jam potitum, et pactis fretum Regni gubernacula contra Salamonem adhuc adolescentem potenter prensaturum. Scribit hac de re Simon de Keza Chron. p. 93. sequentibus verbis :

Andreas autem confectus senio, anno Imperii Sui XII. filium suum Salamonem, adhuc puerulum (circiter intra 5., et 7. aetatis annum) cum consensu fratris sui Belae, et filiorum ejusdem, scilicet Geichae, et Ladislai Regem constituit.

Annus Imperii XII. idem est, qui superius in Diplomate expressus Incarnationis Domini 1057., ut adeo prorsus verisimile sit, Salamonem, quod inauditis Regni Optimatibus tuto fieri non potuisset, eorum etiam consensu iisdem Comitiis Albae celebratis secundum desiderium patris Regem designatum esse.

Confirmat haec uberius Thuroczius Chron. P. II. cap. 44., ubi de Coronatione Salamonis narrat sequentia:

Quia vero carnalis amor, et consanguinitatis affectio solet impedire veritatem; vicit amor filialis in Andrea Rege justitiam; et rupto foedere suae promissionis, quod in Regibus esse non deberet, filium suum Salamonem, infantulum adhuc quinque annorum, super totam Hungariam,

riam, anno Imperii Sui XII, confectus senio in Regem fecit inungi, et coronari. Simulabat enim, quod pro perditione Regni (nimirum avertenda) hoc faceret; quia Imperator filiam suam filio suo Salamoni non dedisset, si eum non coronaret. Quum autem in Coronatione Salamonis caneretur: *Esto Dominus fratrum tuorum*, et hoc per interpretem Belae Duci innotuisset, quod Salamon infans ipse Dominus constitueretur, graviter est indignatus. Dicunt alii, quod Bela Duce, et filiis ejus, Geycha scilicet, et Ladislao, *cunctis Regni Optimatibus consentientibus*, Salamon unctus esset in Regem.

Cum Historici isti indiscriminatim jam de Salamonis *designatione* in Regem, jam de ipsa *Coronatione* loquantur, idque ab aliis jam ad annum 1057. jam 1058. referatur, non satis colligi potest, utrum actus uterque iisdem Comitibus, vel diversis susceptus fuerit. Cl. Pray annal. P. I. pag. 60. ponit annum Diplomatis confirmatorii foundationis a Radone factae 1056. Katona, et Koller, aliique 1057. universim complura hujus temporis gesta Cl. Prayus uno anno praeter Chronologiam aliorum anticipare videtur. Nobis probabile videtur in Comitibus anni 1057., quorum evidens Vestigium Diploma confirmatorium refert, actum esse de Salamonis *designatione* in Regem, aliis autem Comitibus anno sequente 1058. Albae itidem celebratis *Coronationem* ipsam peractam esse. 1. Quia res majoris momenti fuit, quem ut iisdem Comitibus tam facile superari potuerit, ut e Vestigio Coronatio etiam susciperetur, tum propter Belae jus pactis quaesitum, et actuale
in

in tertia Regni parte possessorium, ac ejus filios, quorum omnium a jure suo recessus, consensusque requirebatur, tum propter vota Regnicolarum, quae renuente Bela pro Salamone ferri non carebat evidenti turbarum domesticarum periculo, quibus tamen satis jam haecenus exagitati fuerant. 2. Simon de Keza loco superius relato diserte refert Salamonem consentiente Bela, et reliquis anno Imperii Andreae XII., adeoque Christi 1057. Regem *constitutum* esse, quod Thuroczius parum de discrimine electionis, et Coronationis sollicitus ex eodem, uti planum est, desumens confudit, et ad eundem annum Imperii XII. etiam ipsam Coronationem refert, sed cum annus hic illius calculo in ann. Christi 1058. cadat, et Aloldus ad eundem annum 1058. disertis verbis referat:

Andreas, Rex Ungariae, coronari fecit filium Salamonem, qui erat annorum septem, sed huic Regnum eripere mox meditatus est Bela Andreae Regis frater.

Habemus igitur Comitiorum Albae anno 1057. celebratorum et historicum, et diplomaticum Vestigium, in quibus consentientibus Bela Duce, ac ejus filiis, cunctisque Regni Optimatibus Salamon in Regem *designatus* est; habemus deinde Vestigium plurium Historicorum testimonio indicatum aliorum Comitiorum anno sequente 1058. itidem Albae celebratorum, ubi Salamon in Regem *coronatus*

D 2

est,

est; cuius actus descriptionem e Thuroczio superius attulimus.

Sed mox Belam consensus, in sui, suorum-que filiorum praejudiciū tam facile praebiti poenituit, fretus itaque suis viribus, accitis amicorum auxiliis, arma in fratrem Andream sumit, et victor Regno potitur, transeuntibus ad ejus partes reliquis etiam Hungarorum.

SUB BELA I. REGE

qui et Adalbertus dictus est.

Anno 1060. Dux igitur Bela, vocatus Benyn, victor cum triumpho venit in civitatem Albam, ibique Regali Diademate inungentibus cum Episcopis, feliciter est coronatus. Tenuit autem Regnum pacifice, sine molestatione hostium: et quaesivit bona genti suae. Inter cetera siquidem peritiae suae argumenta, fecit fabricari nummos magnae monetae ex purissimo argento, et pretium rerum venalium secundum certam quantitatem iusto moderamine discretae rationis constituit. Non enim permittebat Mercatores, et Numularios detestabilem avaritiae voraginem a simplicibus, et rusticis superfluum lucrum congregare. Haec est enim causa, quod maxime solet populos paupertatis, et inopiae periculis obvolvere; sed secundum statutum pretium unusquisque vendebar, et emebat sine injuria, et circumventionē. Ille enim omnia fora *die Sabbathi* constituit pro vendendo, et emendo; Byzantinosque permisit currere per districtum Regni sui. Argenteos etiam denarios, ut supra scriptum est, cudi fecit, quorum 40. Byzanthius census erat; unde et nunc denarii numero quadraginta aureus appellantur. — Omnibus enim diebus vitae suae in tota Hungaria non est mutata moneta. Multa etiam alia fecit sempiterna digna memoriae. Omnium enim, qui secuti fuerant Salamonem Regem uxores, et filias, et omnia, quae habebant, integra,

et

et illaesa fecit custodiri, ut ad eum sponte reverterentur, et cum bonis suis in pace degerent. Unde plurimi de illis facti fideles redierunt. Alleviavit hic etiam affectu pietatis onus Hungarorum debito servitio, relaxans eis consuetas, et antiquas exactiones.

Thurocz. P. II. c. 45. Memorabile est ab hoc Rege, qui usuram in Regno tollere volebat, et si fors non primo, nundinas hebdomadales in dies *Sabbathi*, quod hodiedum plerumque obtinet, constitutas fuisse sapienter indubie eo fine, ut Judaei, Agareni, alique usurae addicti, velut hoc die a commerciis religione prohibiti, excluderentur ab exercenda iis imprimis cum rebus usura, quae ad quotidianas cujusvis hominis necessitates requiruntur.

Ex hac Thuroczii narratione discimus una, quid in illis Comitibus in commune bonum actum, decretumque sit, nisi ut videtur, hic compendio retulerit, non solum quod his Comitibus Bela Rex praescripsit, sed etiam quae deinceps subsequis tribus Regiminis annis constituit; neque enim satis definiri potest, an illa Comitibus, in quibus pro reducendo paganismus seditio orta est, eadem ipsa inauguralia fuerint, aut quod verisimilius est, diversa, anve eodem, aut sequente anno celebrata. Cl. Pray et inauguralia, et seditiosa ita enarrat annal. P. I. p. 63. quasi omnino diversa, et haec seditiosa paullo serius celebrata fuerint. Damus horum descriptionem iterum ex Thuroczio Chron. P. II. cap. 46.

Misit etiam Rex clementissimus per totam Hungariam Praecones (vide modum indicendorum Comitiorum ejus aetatis) ut de singulis villis vocarentur duo *Seniores* (quid per *Seniores* intelligatur, patet e Decreto S. Stephani lib. II. cap. 21.) facundiam habentes *ad Regis Consilium*. Quo audito non tantum hi, qui vocati fuerant, sed etiam rustici, et servi cum universa plebe Hungariae venerunt ad Regem in Albam, *Rex autem, et Episcopi, cunctique Proceres*, videntes immensam multitudinem, timuerunt, ne forte irruerent in eos, et intrantes civitatem, observaverunt eam. Plebs autem constituit sibi Praepositos, quibus praeparaverunt Orcistram de lignis, unde ab hominibus possent videri, et audiri. Praepositi vero miserunt ad Regem, et ad Proceres nuncios, dicentes: concede nobis ritu patrum nostrorum in paganismo vivere; Episcopos lapidare, Presbyteros exterminare, Clericos strangulare, Decimatores suspendere, Ecclesias destruere, campanas construere. His auditis, contristatus est Rex, et petivit inducias dierum trium ad deliberandum super negotio. Interim vero Praepositi plebis in eminenti suggestu residentes, praedicabant nefanda carmina contra fidem, plebs autem tota congratulanter affirmabat: fiat, fiat. Cum autem tertia die responsum exspectarent, milites armati ex praecepto Regis irruerunt super eos, et aliquos ex eis obtruncaverunt, Praepositosque eorum ab altis praecipitando, continuerunt, reliquos autem ligatos duris verberibus flagellaverunt, et sic occidendo, ligando, flagellando, seditionem eorum milites vix edomuerunt.

Haec certe Comitiiis inauguralibus evenisse vix est verisimile. Dolendum est, non exstare Decreta eorum Comitiorum, aut saltem nondum in lucem protracta esse, nam edita fuisse dubitare non sinit Thuroczii narratio, qui praecipua eorum capita compendio retulit. An autem posterioribus, si tamen haec ab illis diversa

diversa sunt, five de iis Negotiis, quorum causa populum convocaverat, five de observanda Christiana Religione, quam seditio in discrimen adduxerat, aliquid statutum sit, aut Rex cum optimatibus satis habuerit plebis seditionem suppressisse, itaque rebus infectis Comitia dissoluta sint, defectu monumentorum definire non possumus.

Atque haec sunt Vestigia Comitiorum sub Bella I. Rege probabiliter binis vicibus intra triennale Regimen celebratorum, e quibus et modum convocandi populum, et qui convocati, et quid in commodum Reipublicae constitutum sit, discimus; si quis tamen haec, ad quae etiam *de singulis villis vocarentur duo Seniores* peculiaria fuisse existimet, non adversamur.

SUB SALOMONE REGE.

Anno 1063. mortuo Bella Rege Regno admotus et secundum coronatus est. Rem totam scriptorum aevo illi proximorum verbis referre juvat:

Bel qui Regnum invaserat Ungariorum, obiit. Joas (Geyza) filius ejus, satius putans, moderatis opibus in pace perfrui, quam immoderatas ambiendo calamitatem atque excidium parare genti suae, mandavit Regi Henrico: si sibi apud Salomonem, filium Andreae Regis, natalibus et meritis suis condignus honor haberetur subditum se ei, fidelemque futurum; et malle beneficiis cum eo, quam armis, fide, quam acie dimicare. Eadem *Ungarii omnes* assidua legatione pollicebantur. Itaque

Rex Henricus, Ungariam cum exercitu ingressus, Salomonem in solium patris restituit, juncta ei in conjugium sorore sua, ablatisque omnibus, quae Regi scrupulum movere, vel Regni statum labefactare poterant, (nempe suis praetensionibus) in pace remeavit ad Gallias. *Lambert. Schaffnaburg ad A. 1063.*

Rex autem Salomon audiens mortem Belae Regis, accessit ad socerum suum Imperatorem Teutonicorum, rogavitque eum, ut Regnum Hungariae sibi restitueret. Cujus precibus Imperator libenter acquievit; et cum illo nobili Romanae arcis exercitu, et illustri coetu Imperialis gloriae Salomonem in Hungariam reduxit. Rex itaque Salomon cum Imperatore sine difficultate intravit in Hungariam Rege orbatam, et securus venit in Civitatem Regiam Albam, ibique *ad omni Clero et populo totius Hungariae* honorificentissime susceptus est. Concionatus est autem Imperator *ad universum coetum Hungarorum* pro genero suo, Rege Salomone, pacemque inter eos reformatam jurisjurandi Religione interposita confirmavit. Regem autem Salomonem in paterno solio gloriose coronatum *cum assensu et acclamatione totius Hungariae*, sedere fecit. Ipse vero Imperator, divite Gaza Hungariae a Rege Salomone largissime remuneratus prospere rediit ad propria. *Turocz. Chron. Part. II. Cap. 47.*

Sub Salomone Rege non habemus aliorum Comitiorum celebratorum Vestigia, nisi Inauguralium, haec vero gemina erant ex quo Regni gubernacula capefflavit, adeoque ter in Regem coronatus est. En ex *Turoczii Part. II. Cap. 47.* narrationem de tertia coronatione in Comitiiis Quinque-Ecclesiis celebratis:

Rex autem Salomon tamquam novus et non expertus, et nondum in Regno roboratus, timens ne forte Geyza cum exercitu Polonico super eum irrueret, paulisper retrocessit cum suis, et in Castro Moson munitissimo
tuta

tuta Statione refedit. Porro Episcopi, et alii Viri Religiosi instanter satagebant, inter eos pacem componere, maxime autem Desiderius Episcopus, delinitivis admonitionibus, et dulcibus adloquutionibus suis mitigavit animum Geyzae Ducis, ut Salomoni quamvis juniore, Regnum cum pace redderet, et ipse Ducatum, quem pater ejus prius habuerat, pacifice teneret. Cujus fidelibus persuasionibus Geyza deposito rancore paruit. In festo autem SS. Fabiani et Sebastiani MM. (die 20. Jan.) Rex Salomon, et Geyza Dux eorum Hungaris in Gewr. pacem firmaverunt. Deinde festum Dominicæ Resurrectionis ambo simul *cum plena curia* Quinquæ Ecclesiis celebraverunt, ubi Rex Salomon ipso die Paschæ *affluentibus Regni Proceribus* per manus Geyzae Ducis honorabiliter est coronatus, et in Regiam B. Petri Principis Apostolorum Basilicam, ad audiendam Missam gloriose deductus. *Universa ergo Congregatio Hungarorum*, videntes pacem Regis et Ducis, et mutuam inter eos dilectionem, laudaverunt Deum pacis amatorem, et facta est laetitia magna in populo. Noste autem sequuta prognosticum futuræ discordiæ et turbationis provenit. Totam enim Ecclesiam illam, et omnia Palatia, ceteraque aedificia ei appendentia flamma corripuit, et universa, vastante incendio corruerunt. Accepit autem omnes timor præ nimia concussione flammarum stridentium, et terribili furore campanarum, ex turribus ruentium, nec sciebat quisquam, quo se diverteret. Rex et Dux vehementi stupore attoniti, et suspitione mali doli perterriti, quantocyus in diversa se transulerunt. Mane autem facto per fideles nuncios et in veritate rerum cognoverunt, quod nihil mali ex utraque parte, perniciofa fraude fuerat excogitatum; sed forte inopinatum, evenerat incendium; Rex et Dux cum bona pace iterum conveniunt.

Evenit istud anno 1065. die 27. Martii in quem tunc Pascha inciderat.

SUB

SUB GEYZA I. REGE.

Devicto, fugatoque Salomone invitus, ac poene coactus Regni gubernacula suscepit, atque vel hinc patet, id nisi in Comitibus fieri non potuisse, quis enim reluctantem, aut saltem modestissime tergiversatum extra Comitibus inflexisset? Hanc vero virtutem, modestiae, quam alias tum in prima, tum secunda Salomonis coronatione, ac deinceps, quamdiu sua cum securitate facere poterat, constanter nunc ac deinceps etiam qua Rex denominatus eodem tenore observavit, quod non modo inde colligitur, quia non statim coronari volebat, vivente adhucdum legitimo Rege Salomone, sed postea etiam conscientiae teneritudine tactus, eidem Regi duarum Regni partium dominium cum corona cedere volebat, nisi Optimates Regnum Salomonis respuissent.

Altero Geyzam ab aditu Regni anno 1075 primum Coronatum esse Historici omnes fatentur, atque ideo secundum celebrata sunt eo regnante Comitibus, in quibus diademate insignitus est, non nisi triennio universim regnaturus.

SUB S. LADISLAO REGE.

Anno 1077. in Regem inuitus licet, electus est, ut Turoczius Chron. P. II. Cap. 56. refert :

Aut

Audita vero morte Regis Magni (hoc nomine Geyza baptizatus erat) *convenit universa multitudo Nobilium Hungariae ad fratrem ejus Ladislaum; et eum communi consensu, parili voto, consona voluntate ad suscipiendum Regni gubernacula concorditer elegerunt, imo se- re magis affectuosissimis precibus compulerunt.*

Comitiorum in quibus S. Ladislaus in Regem coronatus fuerit, nusquam deprehendimus expressum Vestigium. id unum Historici referunt, illum vivo Salomone Rege coronari constanter recusasse, nisi eo consentiente anno 1081. secundum Calculum Cl. Palma, ut adeo vehementer mirari debeamus, plures Scriptores domesticos, qui de S. Ladislao peculiares Dissertationes ediderunt, de ejus coronatione testimoniis confirmanda, tam parum fuisse sollicitos, ut eam paucis sine autoritate indicasse contenti fuerint.

Cl. Katona Hist. Prag. T. I. p. 477. dicit Colomanum a S. Ladislao in Regni Societatem adscitum fuisse Anno 1089. dein pag. 484. ab obitu S. Ladislai iterum, ut moris erat coronatum. Igitur prima vice anno 1089. coronatus fuerit, et duplex hic actus manifestum esset tum celebratorum Comitiorum Vestigium, nec enim id extra comitia fieri potuisset.

Si quae dein ante Szabolchensem Synodum celebrata fuissent sub S. Ladislao Rege Regni Comitia, tunc sane fuerint, dum Antistites svaserunt quidem de justitia Salomoni Regnum restituendum, optimates vero et Pro-

ce-

ceres volenti, communi voto refragabantur; sed quo anno aut loco istud actum sit, haudquaquam definiri potest.

Regnante Creatore, et Salvatore Domino nostro Jesu Christo. Anno Incarnationis ejus Millesimo nonagesimo secundo XIII. Kal. Jun. in Civitate Szabolch, *sancta Synodus* habita est, praesidente Christianissimo Ungarorum Rege Ladislao, *cum universis Regni sui Pontificibus, et Abbatibus, nec non cunctis Optimatibus, cum testimonio totius cleri et populi.* S. Lad. R. Decret. Lib. I. initium.

Habemus hic evidentissimum Vestigium Comitiorum sub S. Ladislao celebratorum in quo et locus, et annus mensis ac dies, expressis verbis designantur, et qui status illis praesente Rege interfuerint, indicatur. Decretum hisce Comitibus editum exstat in corpore Juris Hungarici sub titulo Libri I. An illud ita, ut loco citato refertur, re ipsa editum, an Libri Decretorum S. Ladislai etiam reliqui, quos mox recensebimus, uti nunc supersunt compilatio duntaxat sint e Decretis sub S. Ladislao editis per quempiam publica autoritate, vel privato studio adornata, superius jam, cum de Libris Decretorum S. Stephani ageremus, varias attulimus conjecturas.

Temporibus piissimi Ladislai Regis, *omnes nos Regni Pannoniae optimates*, in Monte sancto *Conventum fecimus*, et quaesivimus, qualiter malorum hominum impedirentur studia, et Gentis nostrae expedirentur negotia. S. Lad. Decret. Lib. II. Cap. I.

Lo-

Locus quidem horum Comitiorum satis aperte hic indicatur, nimirum Mons Pannoniae sed tempus definiri non potest. Cl. Katona Hist. Regg. H. T. II. pag. 630. defigit ex conjectura annum 1093. Decretum iis Comitibus editum seu textu integro, seu quapiam in Compilatione Corpore Juris Hung. sub nomine Libri II. Decretorum ejusdem S. Ladislai Regis editum continetur.

Idem Cl. Katona l. c. p. 642. itidem conjectura deducit Leges sub nomine Decretorum S. Ladislai Libri III. Corpori juris insertas, latas esse uspiam in Comitibus anno 1094. celebratis, cum ultimo anno 1095. plura egerit, quam, ut Comitibus celebrare posset. Istud in in ea hypothese non est inverisimile; si Decreta S. Ladislai in totidem Comitibus prolata esse assumamus, in quot ea Libros dispescuntur. Quod autem illae quoque Leges, quae Libro III. continentur, in Comitibus latae fuerint, contextus earum satis indicat. Cap. I. dicitur: *Hoc decreverunt, hanc legem constituerunt.* Cap. XV. *Quicumque ergo Regis et Principum Decreta fregerit.* Quae verba etiam ad anteriora Decreta relata manifeste indicant ea etiam per Regem et optimates fuisse constituta.

Quod his tribus S. Ladislai Decretorum Libris non omnes, quae sub eo latae sunt, leges contineantur, vel sola Laurentiana Synodus anno 1112. ut probabilior tenet sententia, ce-

celebrata, et a Péterfio vulgata satis testatur. Hujus enim Cap. 53. statuitur : *Siquis ultro uxorem suam adulteram proclamavit, Canonicae poenitentiae compositioni subjaceat. Qui vero hoc persolvere noluerit, tonsa capite, secundum Judicium Ladislai Regis venundetur in mancipium.* Quod vocula *Judicium* hic *Legem Ladislai Regis* significet, qui in stilo aevi versati sunt, in dubium non vocabunt. Jam vero Lex haec Decretis S. hujus Regis non continetur.

Imo ex ipso contextu Decretorum S. Ladislai luculente colligitur iis non omnes leges ab eodem latas, aut saltem non integrum Textum contineri. Nam Lib. III. Cap. 13. §. 2. habetur :

Et si iterum rerum fugitivarum collector, quem dixi hoc transgressus fuerit, exceptis filiis et uxore ejus, eum omni substantia perdat.

Licet initio capitis de *Collectore rerum fugitivarum*, cujus functio utique de se improba et poena digna non erat, sicuti hodie pecorum invagatio non est, agatur, non tamen relativum illud *quem* precise ad illum, sed ad ipsam ordinationem, quae hic *per iterum* repetitur pertinet, quae tamen nullibi adhuc praemissa est et ideo Caput quodpiam, aut §. quo continebatur emanferit. Formula *quem dixi* indicat Compilatores hic in sua persona loqui, cum ea nec ad Regem, nec ad optimates Legem ferentes commode referri possit.

SUB

SUB COLOMANO REGE.

Inauguralia Colomani Comitia ad annum 1095. vel 1096. referuntur, locus indubie ordinarius fuerit Alba Regia, terminus tamen horum Comitiorum, et quid praeterea in illis actum sit, non constat. Turoczius Chron. P. II. Cap. 60. non aliud refert quam sequentia

Colomanus itaque filius Regis Geyzae (secundum alios S. Ladislai) de Polonia festinanter rediit, et coronatus est; et Duci Almus Ducatum plenarie concessit.

Quando, aut quo loco Colomanus Comitia cum optimatibus celebraverit, in quibus leges, quae adhuc ex compilatione Alberici supersunt, constitutae erant, colligi non potest. Kollar. in Orig. Potest Legisl. Cap. VIII. §. 1. pag. 79. collocat illa intra annos 1096. Colomani Inauguralem seu Regiminis primum et 1104. Alberici emortualem, et quidem Leges re ipsa in Comitibus *Regni Principibus convocatis, totius Senatus consultu esse latus, ac receptum jam integro seculo Comitia Regni agendi morem* pag. 80. agnoscit. Cl. Pray Annal. P. I. pag. 100. defigit rotunde annum 1100. qui in Corpore Juris Hung. Decretis Colomani Regis ita praefigitur, quasi plura quidem, gemina nempe pro numero Librorum, simul tamen, aut saltem eodem anno edita fuissent. Si conjectura de statu Alberici compilatoris Decretorum Colomani R. quem Monachum Cassinensem fuisse Batthyanius LL. Eccl.

Eccl. Hung. Tom. I. pag. 450. non sine motivis suspicatur, et anno 1106. obiisse refert, stare, tempus inter annum Regni Colomani 1096. et 1106. Alberici mortualem, duobus annis extenderetur, adeoque celebrandorum etiam plurimum comitiorum ac edendorum Decretorum, Quamquam conjecturae illi dignitas Cardinalis Diaconi, quam Albericus Monachus Cassinensis sub titulo SS. quatuor Coronatorum consecutus fuerit, adversari videtur, cum vix sit credibile Albericum postremis vitae suae annis Decreta Colomani compilantem Seraphinum Archi Episcopum, et si hunc quoque Cardinalis dignitate insignitum fuisse dicamus, tanta cum humilitate variis verbis expressa in Praefatione allocuturum fuisse, quasi Capellanus ejus domesticus esset, si quamquam ex Monacho, Cardinalis fuisset. Frustra sumus haecenus, si vestigia comitiorum, sive locum, sive annum spectes ab Colomano celebratorum, in quibus Leges ab Alberico collectae latae fuerint, disquiramus. Locum unice ab illo utcunque insinuat, sed errore librario- rum fors deformatum conjectura utcunque assequitur Batthyanius l. c. pag. 451. fuisse Versello in Comitatu Szabolcsensi. De tempore compilationis etiam nihil plus, quam conjecturas adferre possumus.

Idem Batthyanius l. c. p. 450. dicit eam verosimiliter scriptam fuisse anno 1099. cum post annum 1100. Seraphinum Polonica Legatio

gatis occupaverit. Cl. Katona Hist. Regg. Hung. Tomulo III. pag. 121. existimat Comititia sub Colomano celebrata ultra annum 1101. rejici non posse, cum post hunc in Croatia et Dalmatia tanta egerit, ut illi tempus celebrandorum Comitiorum vix suppetere potuerit. Quidquid sit, omnes in eo consentiunt Compilationis ipsius tempus ultra annum 1104. rejici non posse, Legesque ab Alberico compilatas sub Colomano in pluribus Comititiis perlatas fuisse. Peterfius, aliique existimant Decreta variis Regni Conventibus prolata Albericum in duos libros contraxisse. Cl. Katona l. c. id non probat; sed ex inaequali divisione Librorum arguit eas in totidem Comititiis latas fuisse; id certum est, inter Comititia celebrata, editaque in illis Decreta et adornatam per Albericum inde legum compilationem, tempus qualecunque intercedere debuisse, quo oblationes auditaе sunt, intra annum vero 1096. et 1100. aut etiam 1101. Comititia sub Colomano multa adeo celebrari non potuisse. Blasius Veres in sua Ungarica Compilatione inter editas, quantum haecenus scimus antiquissima Legum e Decretis Comititalibus adornata citat Colomani Decret IV. Cap. 8. *ut nullus sibi audeat Ecclesiam vindicare* quod L. I. Cap. 65. in Compilatione Alberici hodie legitur. Vid. Doctiss. I. Batthyany LL. Eccl. T. I. pag. 22. Veres igitur ad minus IV. Colomani Decreta se prae manibus habuisse innuit. Quid, si post

E

Al-

Alberici Compilationem, aut obitum etiam diutius regnans Colomanus, quam ante illam, celebratis Comitibus plura ediderit Decreta, quae ad nos aut non pervenerunt, aut nondum detecta sunt. Certum deinde est, Leges illas re ipsa in Comitibus fuisse latas, quod tum ex ipso contextu, cum vero e Praefatione Alberici luculente patet, appellat enim *Regalium Instituta collationum vel Senatoria totius Regni Decreta*, fatetur se non proprii arbitrii vestigia figere, verum praeviis alieni itineris visibus insistere, dicit deinde *frivolam esse Regni detractorum conjecturam, qui Concilium Vercellinum autumant esse superfluum*, sub quo Comitiorum Decretum intelligit, denique §. II. Comitibus disertissime asserit, cum dicit: *Regni Principibus congregatis, totius Senatus consensu praefati Regis sanctae memoriae Stephani legalem textum recensuit.*

Velut peculiare aliquid e Decretis Colomani notat Cl. Pray Ann. P. I. pag. 101. quod primus omnium fuisse videri possit, qui tributorum pensitationem in Hungariam invexerit.

Geyza Rex in quodam Diplomate Anno 1149. edito et a Cl. Katona vulgato apertis verbis fatetur Colomanum Instituta S. Stephani infregisse; quia, inquit, ego *Instituta S. Stephani Regis, a Rege Colomano, et filio suo subtracta restitui.* Conferantur Colom. L. I. C. 15. 20. 34. et praecipue 16. sed de hoc redibit adhuc sermo.

De

De Legibus sub Colomano latis, uti supersunt, multa jam praemisimus, dum de S. Stephani Decretis ageremus; eas vero non omnes Compilatione Alberici contineri, patet ex Decreto Andreae II. anni 1222. Art. 27. ubi statuit: *Ut Marturinae juxta consuetudinem a Colomano Rege constitutam solvantur* et tamen in Decretis hujus Regis ab Alberico compilatis nomen quidem Marturinarum occurrit. Blasius Veres l. c. citat Decreti Colomani Cap. 69. et 70. *de consucto Sigillo: ut quivis consucto sigillo utatur.* Quae tamen Lex inter eas Colomani, quae per Albericum compilatae existant, nullibi reperitur.

Quidam ex illis Alberici verbis in Praefat. §. 16. *qui in hujus populi linguae genere minus me promptum consideras*, suspicantur veteres Hungarorum leges propria eorum lingua scriptas fuisse, ac inde facilius conjectari liceret, cur primorum Regum Decreta non integro textu originario, sed in Paraphasi, Compilatione aut Versione aliqua ad nos pervenerint. Nos qui hanc ejus confessionem solum de styli Decretalis sive curialis latini in Hungaria usitati igrorantia intelligi posse putamus, id vel in gloriam linguae lubentes concederemus, dummodo illud facile expediri posset, quo modo Peregrini, quales pro sacerdotio, cui plerumque Scriptionis munus concedi solebat, in Regnum advocabantur, linguam populi tam

facile condidicerint, quamquam illos ejus post tempus aliquod commorationis ignaros non fuisse, Officiis id exigentibus, non tantum Alberici testimonio, sed plurium etiam exemplo facile credere possumus, et sane si non scriptae, publicatae tamen lingua patria leges illae praecipue fuerunt, quibus Civiles populi actiones regulabantur.

Deinceps sub Colomano usque ad annum **1111.** celebratorum Comitiorum nullum occurrit Vestigium, fortassis secuta bella tempus eripuerint. In Dalmatia tamen eum anno praemisso **1111.** conventum Regni celebrasse tum Cl. Pray. Ann. P. I. pag. 109. et Cl. Katona Hist. Regg. H. Tom. III. pag. 275. agnoscit, tum ex Diplomate a Jos. Koller Hist. Episc. Quinque Eccl. T. I. pag. 183. et aliis prolato, evidenter patet, quo non solum Arbenſi Ecclesiae Privilegia confirmat, sed universo Clero Dalmatiae easdem libertates concedit, quibus Hungariae clerus fruebatur.

Postea, inquit, necessarium duximus, *cum utriusque Regni universo Consilio*, ut qua libertate fruuntur Clerici Hungariae, fruantur et Clerici Dalmatiae.

Kollar in Orig. Potest. Legis. Cap. 9. pag. 90. agnoscit hoc Diploma in Comitibus esse editum, et scribit.

Merito sane quis miretur, nullius Regum, qui novem omnino post Colomanum ad Andream II. rerum potiti sunt, Decreta in vulgatis Regionum Decretorum Collectionibus nostris contineri, ubi tamen locus merito da-

dabitur illis omnibus, quae Reges nostri cum Consilio Staruum et Ordinum Regni condiderunt, quale illud est Regis Colomani (de anno 1111.) cuius antea memini de liberratis Clero Dalmatiae concessis, et aliud etiam Regis Belae III. Anno 1179. editum, et a nobis in opusculo de Jure Patronatus diligentissime vulgatum pag. 120. quo is potestatem suam eligendi (*investiendi*, *scribere debebat*) Praefules ac eisdem bona Regia conferendi certis limitibus inclusit, ubi diserte ait: *Haec autem omnia de Consilio Reginae Matris nostrae, et Archiepiscoporum, Episcoporum omnium, Electorum, Praepositorum Regalium atque Abbatum, Comitum omnium, et aliorum Principum Stabilita ac firmiter corroborata noscantur.* Actum in Civitate W. A. 1179. Ex quibus facile quivis intelligit monumentum illud Bellae III. Decretum esse Regium in Comitibus Regni publicis perlatum, et palmari Jarium Coronae injuria paucis adhuc cognitum.

Cl. Pray Ann. P. I. p. 113. ad annum 1113. refert Inaugurationem Stephani II. filii Colomani vivente patre peractam, quam tamen Cl. Katona Hist. Regg. H. Tom. III. p. 344. ad annum 1114. figit. Turoczius Chron. P. II. Cap. 63. Vestigium hoc Inauguralium Stephani II. Comitiorum sequentibus verbis consignavit.

Potentiores Regni Stephanum Colomani filium in Regem Coronarunt, Erat enim adhuc impubes, sed spiritus ejus in manus ejus,

SUB STEPHANO II. REGE.

Stephanus, cum mortuo Patri Colomano, in Regno succederet, velut jam, eo vivente,

E 3

coro-

coronatus, licet id alias confuetum fuisse vidimus, coronatus denuo esse non legitur; cum tamen tum quoque decimum, ac quintum annum solum ageret, adeoque gubernationis adhuc impos reputaretur, Respublica ex Episcoporum, Procerumque arbitrio administrabatur, uti Cl. Pray annal. P. I. p. 113. scribit. Si quae itaque Regni Comitia sub initium Regni Stephani II. agebantur, ea certe constituendae administrationis istius causa anno 1114. coacta fuissent, nullum tamen eorum Vestigium in promptu habemus.

Anno 1127. facile gemina Comitia celebrata fuerunt. Prayus annal. P. I. pag. 122. narrat, Stephanum, dum Agriae Reipublicae causa moraretur, aegrotare coepisse; Optimates existimantes morbum hunc Regi postremum futurum esse, de Successore eidem substituendo Consilium inivisse, et cum dissentirent, in factiones discessisse. Rege, et Optimatibus eodem loco Reipublicae causa constitutis, si Comitia non agebantur, certe speciem eorum dein enatam fuisse res ipsa indicat, adeoque factiosi saltem Conventiculi non obscurum haberemus Vestigium.

Hic ipse tamen eventus veris, ac legitimis Comitibus eodem adhuc anno actis occasionem dedit; nam Rex morbo expeditus, et factionibus admonitus de Successore diligentius Consilia coepit agitare, atque, audito eo, Belam licet excoecatum praeter opinionem tamen suam

suam in vivis agere, non invitis Regni Proceribus et Successorem destinavit, et coronari passus est; cuius Inaugurationis Instrumentum uspiam extare, ac Timoni visum esse colligitur ex ejus Epitome Chronolog. ad ann. 1127., sed Cl. Katona hist. Regg. Hung. tom. III. p. 461. refert hunc actum ad annum 1131. ex Chron. Bud. ubi habetur: *mortuo Colomano coronatur.* (Bela II. seu Coecus Colomani filius) *VI. Kal. Maji feria sexta*, quae fuit feria tertia post Dominicam in Albis in diem 28. Aprilis incidens. Sed hic errorem uspiam cubare suspicor.

SUB BELA II. COECO.

Id certum est, Belam, vivente adhuc Stephano, coronatum anno 1131. ei defuncto successisse, neque Comitiis hanc in rem magnopere opus fuisse, cum alioquin omnes sibi consentientes habuerit. Brevi tamen ab suscepto Regimine tragica Comitia Aradini celebrata fuisse tradit Thuroczius Chron. P. II. cap. 64.

Confirmatum est Regnum in manu ejus, et inimicos ejus dedit Dominus in opprobrium usque in praesentem diem: genuitque quatuor filios, scilicet Geyzam, Ladislaum, Stephanum, et Almun. Quo regnante, Regina Helena, habito consilio Regis, et Baronum, *fecit Congregationem generalem in Regno juxta Arad.* Illa igitur die dictae *Congregationis*, dum Rex sedisset super solium Regni sui, venit Regina cum filiis suis, et sedit circa Regem. Dixit autem ad populum universum: *omnes Fi-*

deles, Nobiles, Senes, et Juvenes, Divites, et Pauperes, audite: Quum unicuique Vestrum Deus visum dederit naturalem, volo audire, cur Dominus noster Rex suis oculis sit privatus, et quorum consilio hoc sit actum, modo propalate, et eos fideliter in hoc loco vindicantes, nobis de ipsis finem date. Ecce enim Deus Regi Vestro pro duobus oculis dedit filios quatuor. Facta igitur hac voce irruit omnis populus super illos Barones, quorum consilio Rex obcoecatus fuerat; et quosdam ex ipsis ligaverunt, quosdam vero obtruncaverunt. Sexaginta autem et octo profanos ibidem crudeliter occiderunt, et omnes successores eorum, tam viri, quam mulieres eodem die sunt registrati. Insuper omnis illorum possessio Ecclesiis Cathedralibus est divisa.

Acta haec Cl. Pray ad annum 1132. refert annal. P. I. p. 124. Neque aliorum Comitiorum sub hoc Rege Vestigia deprehendimus; alioquin ne hisce quidem ullum Decretum editum esse, ipse tragicus eorum exitus satis aperte innuit.

SUB GEYSA II. REGE.

Anno 1141. vel, ut aliis videtur, 1142. Belae II. Patri suffectus festo S. Caeciliae coronatus est in Regem Hungariae; nullum tamen Comitiorum sub eo celebratorum, licet, annis 20. regnaverit, Vestigium praeterea deprehendimus.

SUB STEPHANO III. REGE.

Hunc Patri successisse memorant quidem Scriptores, tacent nihilominus de eo, an coronatus

ronatus una fuerit , neque aliud de eo hae quidem vice referunt; quod in bonum Reipublicae constituisset , quam quod Regnum triennali immunitate (ad quae onera haec extensa fuerit , non patet) donaverit anno 1161. , sed mox tamen populi odio repudiat-
tus, interim alteri Regnum cedere coactus est.

SUB LADISLAO II. REGE.

Thuroczius Chron. P. II. cap. 67. de illo bre-
vi er ita scribit:

Dix Ladislaus, filius Belae Coeci, *usurpavit sibi Co-
roam* dimidio anno.

Quem Optimates , sive ad complacendum Manu-
eli Graecorum Imperatori, sive ad eun-
dem eludendum anno 1162. in Regem assum-
ferant. Ne inauguralium quidem minus ordi-
nandae Reipublicae causa celebratorum Comi-
tiorum Scriptores meminere , cum illi aut
mortuo , aut de folio deturbato successerit,
aut potius suspectus fuerit

STEPHANUS IV.

Anno 1163. legitime in Regem electus, quin,
ut Prayo annal. P. I. pag. 149. placet , etiam
coronatus , eodem tamen anno Regnum ce-
dere est coactus

STEPHANO III.

Anno eodem 1163. *Restituto*, qui licet ad
annum usque 1173. regnaverit, nulla tamen
Comitia

Comitia celebrasse memoratur, forte, quod perpetuo bellis implicitus, nullum ad id tempus opportunum habuerit.

SUB BELA III. REGE.

Hic a Manuele Graecorum Imperatore, postulantibus Hungaris, redditus, et per hos in Regem constitutus anno 1173. per Archi-Episcopum Colocensem coronatus est anno 1174. Ne vero id Archi-Episcopis Strigoniensibus aliquando praejudicaret, qui jure coronandi Reges jam pridem utebantur, publico Instrumento Bela cavit, cujus fragmentum Prayus annal. P. I. p. 164. ex Literis Innocentii PP. ad Joannem Archi-Episcopum Strigonensem anno 1209. Idib. Maji datis, in haec verba refert:

Ego Bela, Dei Gratia Hungariae, Dalmatiae, Croatiae, Ramaeque Rex, divina disponente Clementia, *suscipio Coronam* de manu Colocensis Archi-Episcopi, sed non in praejudicium Strigoniensis Ecclesiae, quo minus Hungarici Reges ab ejusdem Ecclesiae Archi-Episcopis semper debeant in posterum coronari.

Thuroczius Belae Coronationem his verbis refert:

Qui coronatus est Idibus Januarii (1174.) feria prima.

Bela, seu Comitiis inauguralibus, sive deinceps, eo regnante, celebratis, aut proprio Edicto et fures, latronesque in Regno compescuit,

pescuit, et modum supplicationibus in Aula prae scripsit.

Postea regnavit Bela, frater ejus, qui fures, et latrones persecutus est; et petitionibus loqui traxit originem, ut Romana habet Curia, et Imperii.

Thurocz. Chron. P. II. cap. 69. Explicat istud uberius more suo Bonfinius Decad. II. lib. VII.

Et cum Reges ante hac promiscue, ac immodestius ab hominibus adirentur, auresque indoctae multitudini accommodantes, modo garrulitatis fastidio, modo loquendi inscitia afficerentur, neque gravitatem pro dignitate servarent, neque distincte Judicia enunciarent, hinc factum est, ut Bela primus petitionum, ac precum formulas instituerit ex Imperatorum, Pontificumque more, et duos precum Ministros adsciverit, qui quotidianas petitiones ei secreto legerent, rescriptaque manu Regia responsa referrent, unde optimus judiciorum, et gratiarum mos tunc Hungaris introductus.

Si quae deinceps Comititia sub Rege Bela celebrata fuisse e monumentis Diplomaticis appareat, id certe factum fuerit eo tempore, quo is potestatem suam Praelatos investiendi Sedi Apostolicae renunciavit. Anno nimirum 1179. patet id e Clausula Decreti hac super re ab eo editi, quod, quamvis Kollar in Orig. Potest. Legisl. cap. IX. p. 90. *Palmári Jurium Coronae injuria per paucis adhuc cognitum esse queritur, cum tamen illud Comitiorum Decretum esse nondum persuasi simus, neque satis adhuc liquet, a quo Regum editum sit, et alioquin Clausulam ex eo huc pertinentem*
sub

sub Colomano superius retulerimus, a pluribus jam vulgatum, non censuimus hic per extensum referendum esse.

Sive hiſce Comitibus, ſi quae re ipſa, ut videtur, celebrata ſunt, ſive aliis ſub Bela Rege poſterioribus, illo adhuc vivente, Emericus ejus filius in Regem coronatus eſt, uti hoc ex initio Literarum a Cl. Pray annal. P. I. p. 174. ex Lucii lib. III. cap. 13. relato eluceſcit, quod ita habet:

In Nomine Sanctae individuae Trinitatis, anno ab Incarnatione Domini MCLXXXV. Indictione III. D. Lucio PP. III. Apostolicae Sedi Praesidente, ac D. Bela III. Hungariae Regnum gubernante, et *D. Henrico, filio ejus, eo vivente, coronato*, et D. Petro Hungaro Venerabili Archi - Episcopo Spalatensi, sedem tenente, hoc actum est.

Quod id ante annum 1185. evenerit, hinc equidem evidenter patet, quo tamen precise anno, haud constat.

SUB EMERICO REGE.

Post mortem Patris anno 1190. Regno positus non legitur, uti alii rursus in aditu coronatus fuisse, nec alia deinceps Comitibus celebrasse, quam forte occasione coronati filii sui Ladislai III. Infantis. Exstant hujus inaugurationis complura historica non minus, quam diplomatica Vestigia. Thomas Archi - Diaconus hist. Salonit. cap. 24. scribit:

Non

Non toto transactio anni spatio, Rex Henricus (ita Emericus saepe non tantum ab aliis appellatur, sed subinde se ipse in Diplomatribus scribit) insanabile genus languoris incurrit; cum ergo sciret, diem sibi instare extremum: misit cum omni celeritate, et fratrem suum (Andream) fecit educi de custodia, et ad se adduci: qui, quum praesens adesset, Rex coram eo Testamentum condidit, committens ei tutelam filii sui cum administratione totius Regni, donec pupillus ad legitimam pervenisset aetatem.

De Coronatione Ladislai acta apud Raynaldum annal. Eccl. ad ann. 1204. ita habent:

Ex illo autem verbo, quod in praemissis Literis continetur: quale denique reputares, si nos impedire vellemus, ne filius tuus (Emerici, ad quem Papa scripsit, Ladislaus) carnalis coronari possit in Regem; Rex ipse valde territus fuit, *quia cum fecisset Curiam congregari solemniter, ut filium suum parvulum in Regem faceret coronari*, timuit vehementer, ne Coronationem ejus Dominus Papa faceret impediri, unde cum praefatus Cardinalis ad Curiam illam Nuncios destinasset, tunc demum obrinuerunt a Rege licentiam transeundi.

Hinc evidenter patet, pro Coronatione Ladislai Infantis Comitia coacta fuisse, quae hic *Curia solemniter congregata* appellantur. Coronatum autem re ipsa fuisse plurimis e locis luce meridiana clarius elucescit. Thur. Chron. P. II. cap. 71. ita scribit:

Post eum (Emericum) regnavit Ladislaus, filius ejus, et coronatus est VII. Kal. Sept. feria V. (21. Augusti). Regnavit autem mensibus VI. diebus V.

Innocentius III. datis ad Praesules Hung. anno 1203. Literis praecipit: *quatenus, antequam*

quam Rex ipse iter peregrinationis arripiat . . . Ladislao filio ejus . . . juramentum fidelitatis exhiberent, Strigonienſi autem Archi-Epiſcopo anno 1204. ſcripſit: quatenus, quum ab eodem Rege (Emerico) fuerit requiſitus, filium ejus (Ladislauum) quamvis minorem, non differat coronare, **RECEPTURUS AB IPSO PATRE FILII SUI VICE CORPORALITER JURAMENTUM** tam ſuper Apoſtolicae Sedis obedientia, quam ſuper Eccleſiae Ungaricae libertate, ſicut Progenitores ſui cum humilitate, ac devotione debita impenderunt. Patet ex iſto notabili loco jam Progenitores Emerici occaſione Coronationis corporale Juramentum impendiſſe de obſervanda Eccleſia Catholica, et Libertatibus. Deinde in Literis X. Kal. Dec. 1204. datis diſerte dicit: Archi-Epiſcopus Colocenſis in grave Strigon. Eccleſiae praejudicium filium praefati Regis coronavit in Regem. Idem Innocentius PP. in Literis ad Andream Regni Hung. Gubernatorem Romae VII. Kal. Maji, Pontific. anno VIII. datis apud Katona hiſt. Crit. Regg. Hung. tom. IV. p. 759. et Pragm. tom. I. pag. 726. Ladislauum ſaepe Regem appellat: quod quum ex Regis ipſius Diſpoſitione ob teneram filii ipſius **REGIS LADEZLAI** aetatem pueri curam, et Regimen Regni ſuſceperis — **REGEM** ipſum puerum, cui fidelitatem feciſſe dignoſceris . . . attentius commendamus . . . ne contra ipſum **REGEM** nepotem tuum . . . ſuggeſtiones admittas. Clerum etiam, et populum Hungaricum hortatus eſt
idem

idem Pontifex : ut erga REGEM ipsum . . . fidelitatis constantiam observent . . . ne cui contra CORONAM IPSIUS consilium, vel auxilium impendant. Episcopi Coloc. Suffraganeis praecepit : quatenus in omnibus, quae ad tuitionem Carissimi in Christo filii LADEZZAI REGIS UNGARIAE, ac . . . Reginae Matris ejus, et Regni pertinent, . . . Colocensi Archi-Episcopo fideliter assisterent. Huic denique, et Varadiensi Episcopo similibus verbis jus Censuras Ecclesiasticas in eos ferendi confert, qui Regem in possessionibus turbarent. Conf. Katona l. c. Coronationem autem hanc consequenter Comitibus inauguralia anno 1204. mense Augusto celebrata fuisse omnes passim consentiunt.

SUB ANDREA II. REGE.

Hunc mortuo Ladislao in Regno alii anno 1204., alii 1205., successisse autumant, in eam tamen omnes consentiunt, illum Praelatorum, ac Procerum consensu in Regem et electum, et coronatum esse. Quod autem in anno aditus Regiminis discrepent, haud mirum est, cum haec discrepantia in ipsis Diplommatibus ab eo editis lateat. Damus horum speciminis causa quaedam

1) Literae Abbatiae Coenobii S. Benedicti ad Granum anno 1209. datae, referunt annum Regni 5.

2) Fun-

- 2) Fundationalis Abbatiae B. M. V. de Topliza datae sunt anno Christi 1211. Regni anno 7.
- 3) Privilegium Comitibus Baboneg, et Stephano de Wodicha datum apud Koller hist. Episc. Quinpue-Eccl. tom. I. p. 350. datum est anno Christi 1218. Regni . . . 14.
- 4) Decretum Comitiale, quo Libertates Regni confirmantur, Corpori Juris Hung. insertum, datum est anno Christi 1222., Regni autem anno . . . 17.
- 5) Privilegium Clero Eccl. Hung. concessum, per A. F. Kollar in Orig. Potest. Legisl. p. 99. primum vulgatum, licet eodem anno Christi 1222. editum, tamen refert annum Regni 19.
- 6) Privilegium Saxonibus datum, et in libello sub titulo: *Andreas II. Saxonum in Transylvania Libertatis Assertor*, illustratum, editum est anno Christi 1224., Regni autem anno . . . 21.
- 7) Denique Decretum Comitiale Libertatum Regni confirmatorium anno 1231. editum, refert annum Regni . . . 30.

Ex quibus omnibus patet in annis Regni diversitatem quidem esse, plurima tamen in anno 1204. conspirare, aut certo eundem mox initio anni aerae Christianae 1205. regnare coepisse; atque horum alterutrum esse, quo prima, eaque inauguralia sub eo Comititia celebrata sunt; an autem in illis Decretum quodpiam editum sit, cum nullum ejus Vestigium haecenus detexerimus, definire non possumus.

Jura-

Juramentum Coronationis tempore non solum a Regibus, sed etiam Reginae jam olim praestari solitum, et cum primis ab Andrea II. pluribus occasionibus frequentatum esse, testantur ipsius Diplomata, Decretaque ab illo edita. In Literis ad Innocentium PP. datis, apud Raynaldum ad annum 1214., quas refert Pray. annal. P. I. p. 204., in quibus cetera inter, Archi-Episcopo Strigonienſi competentia fatetur, quod illi competat excipienda.

Praestatio quoque *Sacramentorum* à Regibus, et Reginae Hungariae, eorumque haeredibus, cum ceteris juribus, sicut in confirmationibus Vestris, et Antecessorum Vestrorum Apostolicorum virorum continetur.

Quod autem ipse in Coronatione sua juraverit etiam jura Regni sui, et honorem Coronae illibata servare, patet ex Epistola Gregorii IX. PP. ad Belam Juniorem Regem, data Reate Idib. Julii anno Pontificatus IX., hoc est 15. Julii 1235., quam hic eo libentius damus, quod ex illa non mediocriter lumen actis Comitibus, praecipue anni 1231., et 1233. accedat:

Illustri Viro Belae Juniori Regi.

Intellecto jamdudum, quod Carissimus in Christo filius Noster Illustris Rex Hungariae, Pater tuus, alienationes quasdam fecerit in praerudicium Regni sui contra Regis honorem. Nos super hoc paterna affectione consulere cupientes, eidem Regi direximus Scripta Nostra, ut alienationes praedictas, non obstante juramento, si quod fecit de non revocandis eisdem, studeat revocare, quia, cum

F

teneat

teneatur, et in Coronatione sua juraverit etiam jura Regni sui, et honorem Coronae illibata servare, illicitum profecto fuit, si praestitit de non revocandis eisdem alienationibus hujusmodi juramentum, et propterea penitus non servandum. Quocirca Serenitatem Tuam moneamus, et hortamur attente, quatenus in ea Regni parte, quam ex ordinatione Patris Tui habes, alienationes easdem revocare procures etc. Datum etc.

Quando prima, post haec sub Andrea II. celebrata sint Comititia, non satis determinato Vestigio reperimus, celebrata tamen ante annum 1222., quo celeberrimum illud Decretum super Libertatibus Hungariae editum est, itidem Coronationis Belae filii Andreae postea Successoris hoc nomine IV. Regis fuisse, vel ex Art. 18. Decr. anni 1222. liquet, cum ibi de illo velut jam coronato Rege Juniore fiat mentio. Refert id Cl. Katona ad annum 1207., et Thuroczius sequentibus verbis:

Rex Bela, post eum filius ejus, coronatus est, pridie Kal. Oct. feria prima, qua cantatur: *da pacem, Domine*, in Cathedrali Ecclesia B. Petri Albae, quam ipse consecrari fecit, Colomano Duce. fratre ejusdem, enssem Regalem ad latus ipsius honorifice tenente; Daniele vero Duce Ruthenorum equum ejus ante ipsum summa cum reverentia ducente.

Chron. P. II. cap. 74. Unica igitur vice intra 17. annos ab inauguralibus Comititia celebrata fuisse, Vestigium tenemus, quorum tamen nec locum, nec diem determinare possumus.

Juvat

Juvat nihilominus hoc loco, velut per transennam attingere jam sub Andrea II., et fortassis ante illum quoque in Comitatibus usum *Congregationum Generalium* viguisse, quod patet ex ejusdem Regis Privilegio pro Baboneg, et Stephano de Wodicha edito, quo eos *Liberorum Comitum* praerogativa exornat, relato per Jos. Koller hist. Episc. Quinque-Eccles. tom. I. p. 353., ubi habetur:

Ne in eisdem Comitatu, Dominio, et Possessionibus . . . descendere, ac in eisdem *Generales Congregationes celebrare* ullo temporis futuri in processu quoquo modo debeant, nec praesumant. Dat. Anno ab I. D. 1218.

Venimus tandem ad Comititia sub Andrea II. anno 1222. celebrata, in quibus memorandum illud super Libertatibus Hungarorum Decretum editum est, quod in Hungaria Epocham nullis seculis oblitterandam induxit. In Comititiis istud editum esse Cl. Pray annal. P. I. p. 219. sine ambagibus asserit, et non obscure indicatur Praefat. §. 2. et 3.

Verböcz. Trip. P. II. Titt. 14. §. 10. de hoc Decreto dicit:

Quoniam tempore hujus gloriosi Principis Secundi Andreae filii Tertii Belae Regis, qui *primus erat in ordine Regum subsequenti*, laudabilis, praeclaraque libertatis praerogativa *Nobilium*, qua generaliter usque modo fungimur, et gaudemus, in Scriptis declarata, per modumque Decreti, et Constitutionis Generalis, roborata existit,

Sed nobis videntur illi non plane recte loqui, qui hoc Decretum praecise *Libertatum Nobilitarium* confirmationem esse dicunt; patet enim ex §. 3. Praefat. verbis: *Concedimus tam eis (Nobilibus) quam aliis hominibus Regni Nostri Libertatem, a S. Stephano concessam*, et ex §. 4. ac contextu Legis, de aliis etiam personis, et rebus in eo agi.

A. F. Kollar in Libello de Origg. Potest. Legislat. p. 37. de hoc Decreto notat:

Primum Decretum, quod subscripta Archi-Episcoporum et Episcoporum saltem nomina non perdidit, Andreae II. est. Anno 1222. editum; cum Ecclesiastici vero, tum Secularis Ordinis subscripta nomina retinuit alterum ejusdem Regis Decretum, cujus Cap. I. §. VII. commemorari. (Quod nempe in favorem Cleri latum est) Ad eum plane modum reliquorum quoque Regum Decreta fere omnia sunt subscripta; nam solennia de Praelatis verba ubique sunt: *Episcopis existentibus, vel: Ecclesiis Dei feliciter gubernantibus.* De Optimaribus vero: *Et aliis quam plurimis Regni nostri Comitatus tenentibus et honores.*

Alibi eodem opere C. IV. §. VI. pag. 50. inde arguit:

Amplitudo Regni in plures Provincias, quos nos Comitatus adpellamus a S. Rege Stephano divisi, ad quas Leges recenter conditas mitti oportuit – Regum Decreta pluribus Exemplis jussu Regis scripta fuisse certum est. Luculentissimum hujus rei conservat testimonium Decretum Regis Andreae II. A. 1222. editum, Art. 31. . . quem morem vetustum esse, patet ex Praefatione Verböczii. *Sed haec debilia sunt argumenta.*

Verböczius Trip. P. II. Tit. 14. §. 12.

Et

Et propterea, *inquit*, cuncti Reges, usque in praesens tempus ei succedentes, sacro (sicuti praenarratum est) priusquam diademate coronarentur, super observando Decreto, ac Constitutionibus ejusdem D. Andreae Regis; Praelatis ac Baronibus, et Magnatibus, Proceribusque et Nobilibus Regni hujus juramentum praestare consueverunt.

Exstat hoc Decretum ad annum 1222. Editionibus Corporis Juris Hungarici insertum, quod jam Sambucus in sua Collezione ediderat. Textus illius, paucis mendis typotheticis, et quibusdam exigui momenti variantibus exceptis concordat plene cum Exemplaribus, quae multa supersunt, sub authentico in Transumptis quantum nobis certo constat, in Archivo secretiore Augustae Domus, tum Regnicolarum Hungariae; in Archivo Regnorum Croatiae Dalmatiae et Sclavoniae habetur in geminis Exemplaribus teste illius Eléncho his verbis:

- 1.) Articuli Andreae II. Ierosolymitani, de Anno 1222. prout in Corpore Juris Hungarici continentur, per Ludovicum I. Anno 1351. per Mariam vero Anno 1384. confirmati.
- 2.) Idem Instrumentum per Capitulum Chasmense in Anno 1421. transumptum.

Apud illustrem familiam Görgei sub Authentico illud haberi non uno testimonio didicimus.

In Codice MS. Baronis Gideonis Raday Senioris habetur folio 269. Decreto Matthiae I. confirmatorio per extensum insertum.

Eodem Anno 1222. edidit Andreas II. aliud Decretum in favorem Cleri Ecclesiae Hungaricae, quod licet Kollar, qui illud ex Exemplari Vaticano secum in Copia communicato primus edidit in Origg. Potest. Legisl. pag. 93. ita appellet, et prope abest, quin pro Decreto Comitiali habeat ibid. nobis tamen potius simplex Privilegium fori et canonis esse videtur, et ideo illud hoc loco per extensum referendum esse non duximus secus Privilegium ab eodem Saxonibus datum non minori jure eodem censu habendum esset. Illud, quod idem Kollar l. c. asserit, verisimilius est, Privilegium hoc esse confirmationem et autionem libertatum antiquarum jam a Colomano Rege etiam Clero Dalmatiae concessarum; dein ibid. pag. 91. dicit Ludovicum I. anno 1351. utrumque Decretum Andreae II. de anno 1222. confirmasse, et in Articulis noviter conceptis hoc posterius Ecclesiasticum etiam interpretatum, et pag. 100. eadem et a Maria Regina corroborata esse. Quid vero obstat, quin praerogativae initio speciali Privilegio concessae dein Decreto publico inferi, et non tantum, naturam, sed et formam legis induere possint.

Post editum hoc Decretum nullum iterum intra novem annos celebratorum Comitiorum reperimus vestigium, at: Anno 1231. multis Praelatorum et Optimatum querelis victus rursus indixit Comitia, in quibus Decretum anni 1222. magna ex parte verbotenus
reca-

recapitulavit, interpretatus est, et auxit, aut potius priori non dissimile novum edidit. Diu apud Hungaros penitus ignotum evulgaverat illud primus Odoricus Raynaldus in Hist. Eccles. ex Actis Vaticanis et ex illo Pray, Palma notis illustratum, aliique sed mancum omnes, ut ille; nisi quod multum ex eo deesse suspicarentur, cum tamen pauci Articuli aut potius Paragraphi deessent, qui et ipsi jam Decreto anni 1222. continebantur. Kollar illud in Origg. Potest. Legisl. pag. 91. ubi narrat, quo modo illud Roma, ubi Originale asservatur, integrum obtinuerit, refert ad annum 1232. et si annus Regni 29. in fine ejus positus rite consignatus fuisset, referendum esset plane ad annum 1234. prout ex combinatione Art. V. patet, at iste ipse Articulus satis indicat illud ad annum 1231. referendum esse, et alioquin non desunt acta, quae jam anno 1232. ad illud velut superiori anno editum provocant apud Pray Annal. P. I. pag. 235. Roberti AEp. Strigon. Nos illud integrum, ut speramus, cum Exemplari Kollariano collatum ab amico nacti, opera Viri illustris conatibus nostris amice faventis alia ratione in Articulos divisum, et notis longe aliis, quam illi Cl. Palma subjecerit illustratum hic dabimus. Fortassis illi, qui in Foruminus versati sunt, non vulgare specimen in eo videbunt, quo modo Viri negotiorum translatione multum exercitati indolem legum discutiant. Prius tamen:

Nobilissimae patriae, sed magis aequi justique amor a nobis exigit, ut hoc loco sinceritatem Decreti Andreae II. Regis, in Comitibus anno 1222. editi, quo Libertates Regni antiquas restituit, stabilivitque, adversus temerariam dicacitatem audacis cujusdam juvenis, qui se Grossingerum scribit, vindicemus.

Inpugnat iste illud §. 5. 6. et 7. e sequentibus Capitibus:

I.) Quod illud ab Andrea II. Rege extortum fuerit, idque sequentibus motivis persuadere nititur:

1.) Quia Andreas, ut Status a Rege Emerico, ejusque filio Ladislao abalienaret, et in suas partes pertraheret, eis Libertates prius jure jurando confirmare promisit, ac deinceps etiam propter praestitam sibi ab illis realem assistentiam, et per intoxicationem junioris Regis Ladislai procuratam in Regno successionem grati animi debitor existit.

Quod si hac super objectione historiarum consulamus monumenta, facile observabimus turbarum sub Emerico exortarum nequaquam fuisse Status participes, Andreas, velut Rex Junior, et tertiae partis Regni possessor suscitaverat ipse motus contra fratrem, usus militia cruciata, Ducisque Austriae Leopoldi auxiliis Testatur id Raynaldus Annal. Eccl. Tom. XIII. Edit. Colon. A. 1691.

Praecipua, inquit, fax illius belli, quo flagrabat hoc tempore Hungaria, Regis Henrici frater erat, qui, cum suscepto Hierosolymitanae expeditionis voto se cruce insignivisset, extincto patre Bela *arma sacra in fratrem converterat*: illum enim ante parer, cum in extremo mortis discrimine versaretur, obiecta incurrendae paternae maledictionis poena ac religione obstrinxerat, ut votum, quod ipse nuncuparat, exequeretur, fueratque obtestatus voti a se suscepti religionem in filium transfudisse. Quare Innocentius, cum ut Ungariam pacaret, tum ne dux votum infringeret, apostolicis Litteris votum solvere, atque ex Ungaria in Terram sanctam discedere imperavit.

Ipsius Pontificis Litterae sequentes extra omne dubium rei veritatem ponunt:

Nobili Viro Andreae duci.

Quum Inclytae Recordationis Bela quondam Rex Ungariae Pater tuus ageret in extremis, . votum, quo voverat Domino Hierosolymitanam Provinciam visitare, sub interminatione maledictionis paternae commisit tuae fidei exequendum: et tu intellecta pia voluntate parentis, assumpto Crucis Signaculo, te id ipsum impleturum sine dilatione qualibet promissisti. Verum eodem patre tuo de medio sublato, quum Hierosolymitanum iter te accipere simulasses, *assumtae peregrinationis oblitus, quam contra inimicos crucis dirigere debueras, in fratrem tuum et Regnum Ungariae convertisti aciem Bellatorum.*

Auxilia illi ducem Austriae tulisse tradit Godefr. Monachus in Freheri Scriptor. T. I. pag. 366. - Ortilo in Pezii Scriptor. Rer. Austr. pluresque alii Scriptores Austriaci. De promisso juramento firmato, de stabiliendis Regni Libertatibus, si Status illi contra Regem Emericum assisterent, tam parum apud coevos scriptores

ptores reperitur, quam parum de illo Grossingeri figmento, quod Andreas Statibus consciis et consultis Ladislaum Regem veneno de medio sustulerit.

2.) Quia secus nullam assistentiam in expeditione cruciata obtenturus fuisset, quae tamen ejus ambitioni plane fuerat exoptata.

Atqui omnes coaevi scriptores testantur Andream Regem a Pontifice ad hanc expeditionem esse coactum; prorsus igitur est credibile Status longe majorem illi gratiam facturos fuisse, si se a Legato ad id permoveri nullatenus sivissent.

3.) Quia horrendis persecutionibus tam durante cruciata expeditione, quam deinde etiam ex parte Statuum obiectus fuerit, neque aliter semet ab his expedire potuerit, quam promissione, ac dein collatione Jurium Libertatum antea inconvetarum.

Vitae periculum, cui Andreas in Palaestina obiectus fuerit, refert quidem Archidiaconus Spalat Cap. 26. Hist. Salon. sed subjicit: *nescio, an suorum, an extraneorum nefaria temeritas Regis machinatur in mortem.* Nullus aliorum Scriptorum huius discriminis meminit, ne ipse Rex quidem, qui iis Litteris, quibus praematurum suum reditum apud Pontificem excusat, eam duntaxat adfert veram causam, quod: *cum ultramarinis partibus in susceptae peregrinationis Servitio moraremur, ineffabile diffensionis Seminarium in Regno nostro per frequentes*

tes nuncios proculdubio cognovimus pullulasse. Cura Regni, et tutela filiorum Archi - Episcopo Strigonienſi, cum quibusdam aliis anno 1214. commendata, cujus Andreas in Litteris ad Pontificem datis meminit, nequaquam in effectum abiit, cum Andreas non niſi triennio poſt, cruciatam expeditionem fuſceperit, Regni autem gubernationem ſenior filius Bela interim procuraverit. Primum ipſa Chronologia poſterius ſigilla, cum Epigraphe *Bela Dei Gratia et voluntate ſui Patris Rex Hungariae* quae adhuc ſuperſunt, confirmant. Quodſi vero Andreas etiam anno jam 1214. expeditionem fuſcepisset, nunquam tamen ex ejus Litteris per Groſſingerum adductis evinci poſſet, tutelam et Locumtenentiam ea aetate Palatinis propriam fuiſſe, dubio procul Palatinus ipſe voluiſſet expeditioni intereſſe, caſu vero contrario illum Andreas alioquin *quibusdam* aliis adnumeraiſſet. Dignitas Locumtenentialis, ut haec ab officio Palatinali diſtincta eſt, non niſi aetate ſequiore ſub Regibus Auſtriacis initium ſumſit. Perſecutiones quibus Andreas poſt expeditionem cruciatam apud ſuos expoſitus fuerit, nobis ignotae ſunt, quarum nec apud domeſticos nec externos Scriptores ullum reperimus veſtigium; quamdiu iſtae indemonſtratae manſerint, tamdiu aſſertum Groſſingerianum illis ſuperaedificatum ſubſiſtere nequit, quod nimirum Andreas, ut has dextre vitaret, Statibus poſtulas Libertates conceſſerit.

4) Quin

4.) Quia Rex Andreas ipse in Decreto testatur: *multoties ipsi Nobiles nostri serenitatem nostram, et praedecessorum nostrorum Regum suorum aures precibus et instantiis multis pulsaverunt.*

Preces excludunt omnia violenta media; hic itaque locus ab impugnatore citatus non pro illo, sed contra militat. Status utique iure suo Regum suorum aures super reformatione Regni pulsare poterant, quis id vel minimo vitio vertat, si, quod jam semel possedit, sibi violente ademptum, iteratis etiam vicibus ac importune repetat, non illius hoc, sed opprimentis culpa adscribendum est. S. Stephanus Decretorum L. I. Cap. 4. §. 4. diserte monet S. Emericum: si iracundus, superbus, invidus, inpacificus, ac super Comites et Principes cervicem erexeris, sine dubio fortitudo militum, hebetudo erit regalium dignitatum, et alienis tradent Regnum tuum, si ergo Comites Principes et milites jus habuerunt opprimenti se Regi vim opponendi, quin regnum alienis tradendi, hoc que iure uti adacti fuissent, quis illis hoc vitio, et non potius ipsi regi dedisset? Sub nullo Rege pressum adeo fuit Regnum, quam sub Andrea II. non Rex modo, ejusque ministri, sed his conniventibus ipsi Judaei et Ismaelitae illud intolerabiter premebant. Libertas . . . per aliquorum Regum potentiam ulciscantium aliquando iram propriam, aliquando etiam attendentium consilia falsa hominum iniquorum, vel
sectan-

sectantium propria lucra, fuerat in quam plurimis partibus diminuta, uti Rex Andreas in Praefat. Decreti ipse fatetur, neque tamen Status iure suo usi sunt, quin potius serenitatis Regiae aures precibus et instantiis multis pulsaverunt super reformatione Regni et Rex ipse fatetur: eorum petitionibus satisfacere in omnibus uti tenemur, quia amaritudines . . . ut regia honorificentia plenius conservetur, convenit evitare. Et cum excessus, abusus ac oppressiones nihilominus perdurarent, Palatinus autem, alias in differentiis Regem inter et Status arbiter mediator, ipse communem causam cum Rege ageret, quin praecipuum oppressionis instrumentum esset, Status non ad vim, sed ad Pontificem, qui tunc pro communi Iudice ac mediatore habebatur, se se converterunt, qui Regem repetitis vicibus admonere non intermilit, sed omnia frustra erant, oppressiones continuo increverunt, et reformatio Regni inevitabiliter erat necessaria. Quod si Pontifex praecipuos oppressionis Autores censuris Ecclesiasticis non innodasset, easque Regi ipsi non fuisset minatus, universa gens absque dubio perdita, et in pristinum paganismum reversura erat.

Quis vero nescit pacta etiam vi extorta, praesertim, si his jus prae habitum, et inique ablatum revindicaretur, plenum habere vigorem? Bellum utique violentissimum est medium, pax paritur bello, quod pacificationem
prae-

praecessit, raro, nisi tentatis extremis viribus concludendam, et tamen pacis conclusiones omnibus moratis gentibus, ipsisque plerumque barbaris sanctae ac inviolabiles esse solent.

II. Objectio Grossingeri est, quod Jura Decreto Andreae II. contenta sub eo praetextu quasi ea suam originem a S. Stephano traherent, subreptitiae ab illo fuerint obtenta.

Ex haecenus a nobis prolatis Vestigiis, et omnibus antiquitatum Hungaricarum monumentis luce meridiana clarius apparet, jura, et Libertates Hungarorum ab initio Regni eorum in Pannonia, sub ipsis jam Ducibus, et longe ante S. Stephanum eadem jam fuisse, quae deinceps sub Imperio Regum etiam obtinuerunt, quaeve S. Stephanus non tam concessit, quam velut *reservata Statuum jura* Stabilivit, quin *Jobbagyionibus Castri* plures adhuc libertates, quam sub illius Praedecessoribus habuerint, indulgit. His rite expensis quisque non difficulter convincetur Status et Ordines Andreae Regi non solum nihil falsi circa libertates sibi competentes praetextuasse, verum etiam longe adhuc plura motiva ad fulcendas praetensiones suas adducere potuisse.

Dicit deinde Grossinger: Decretum Andreae Regis multa continere, juri communi, et antiquioribus Regni constitutionibus e diametro opposita, quin in manifestum populi praejudicium vergentia. Sed

Sed quis non videt, quam inscite hic privilegia privata, et privatas Regum Constitutiones cum Privilegiis Gentis, et Constitutionibus Regni Comitibus confundat? De illis dicit Verböcz. Trip. P. II. Tit. 11. *Privilegium, quod vergit in praejudicium aliorum, vel quod juri communi ac consuetudini generali praejudicare dignoscitur, non valet.* Declaratur istud ex ipsa definitione Privilegii, quam P. II. Tit. 7. dedit: *Unde sciendum, quod Privilegium dicitur quasi lex privata, et singularis, quae ad unum vel paucos pertinet.* Decretum Andreae est constitutio in Comitibus lata, Privilegium quod totum Regnum, Regnicolasque concernit, ad quod Tit. II. Part. II. nullatenus applicari potest. Generalis Regni constitutio anterior potest per posteriorem Generalem itidem Regni constitutionem cum consensu Regis et Statum modificari, mutari, quin aboleri etiam. Omnes extra comitiales ordinationes debent Comitibus Decretis esse conformes, ut legalem vigorem obtineant.

III. Textus Decreti anni 1222. prout in Corpore Juris Hung. habetur est, secundum assertum Grossingeri subreptitius, vel, ut minimum nimis corruptus, et per posterius Decretum ejusdem Andreae II. Regis anno 1231. editum abolitus, consequenter nec authenticus, nec validus, neque jura et Libertates per modernam Nobilitatem praetensas continet.

Diffe-

Differentia textus posterioris Decreti per Raynaldum producti nequaquam probat adulterationem textus Decreti prioris. Gemina utique diversaque, diversis temporibus edita Decreta sunt, prius anno 1222. posterius novem annis post A. 1231. latae Leges. Nihilominus est illa conclusio: quia nullum e Septem Exemplaribus, in quae Decretum illud primum transcriptum fuisse fertur, in tot, ac tam diversis Archivis in Originali reperiri potuit, illud nunquam existisse, verum serius suppositum esse. Si omnia jura, quorum originalia documenta interierunt, ideo vigorem suum perdere deberent, calamitosam sane faciem plerique Status Europaei obtinerent, quorum momentosissima possessoria nullis originalibus documentis amplius comprobari possent. Notum est, quinque illa, vel sex domestica Archiva, quibus totidem Exemplaria laudati Decreti illata fuerant; iniquitate temporum interiisse, quod si non evenisset, indubie quaedam Exemplaria originalia in iis reperiri potuissent. Sed quis novit, an non uspiam adhuc in Archivis domesticarum familiarum, aut exteris nondum sat hoc sine adhuc excussis quodpiam lateat, in quibus non pauca Diplomata, Regnum concernentia, variis occasionibus eo delata praeter spem jam detecta sunt? An Archivum Vaticanum hac intentione sufficienter excussum sit, merito vel ex eo etiam dubitari potest, quod Kollario cum primum

ea de causa scriberet, repositum fuerit; nulum Andreae II. Diploma ibi reperiri, dein erga repetitas preces geminum detectum est, alterum nimirum anno 1222. Cleri gratia editum, haecenus penitus ignotum, alterum Comitiale Decretum anni 1231. Posito tamen illud ibi reipsa non deprehendi, quid tum? notum utique est. aliena monumenta in Archivis peregrinis nequaquam ea cura custodiri, qua domestica. Quod Decretum Anni 1222. diversum a posteriore anni 1231. re ipsa exstiterit, patet. 1.) Ex Art. V. hujus posterioris, quo diserte ad illud provocatur his verbis: *Et cum ista sacramento nostro et Principum nostrorum fuerint confirmata; siqui per nos et filios nostros, vel per quoscunque per idem tempus, scilicet ab anno XVII. Regni nostri sine iudicio sunt spoliati, plene restituantur id utique anno Regni XVII. Decreto 1222. fuit ordinatum.* 2.) Ex Decreto Ludovici I. confirmatorio de anno 1351. in quo Decretum Andreae 1222. de verbo ita refertur; uti Corpori Juris Hung. insertum est, minutis prorsus variantibus exceptis, ubi de Originali dicit:

Exhibuerunt nobis quasdam Litteras privilegiales Ill. Principis D. Andreae II. filii Belae R. III. olim Incliti Regis Ungariae Avi et Praedecessoris nostri piae recordationis aurea Bulla sua roboratas libertatesque ipsorum per Sanctissimum Stephanum Ungaricae Gentis Regem, et Apostolum (ut praedictae Litterae declarabant) ipsis institutas innovandas et confirmandas tenoris

ris sequentis. . . . Nos igitur . . . praedictas
Litteras ipsius D. Andreae II. Regis, avi et praedecessoris nostri charissimi, aurea Bulla sua roboratas, *omni penitus suspicione carentes*, de verbo ad verbum praesentibus insertas acceptantes &c.

Praesto igitur adhuc fuerit Originale Ludovico I. exhibitum, praesto adhuc est Originale Ludovici confirmatorium in Archivo secretiore Domus Augustae, praesto sunt adhuc plura authentica ejusdem transumpta, ut superius monuimus, quae assertum Grosfingeri apertissimae falsitatis arguunt. Ut autem pateat primum illud Decretum de anno 1222. per posterius anni 1231. non solum non abolitum, sed etiam confirmatum esse subjicimus.

ANDREAE II. REGIS HUNGARIAE

Decretum, quo Libertates Regni iterum confirmavit.

- „ In nomine S. Trinitatis, et individuae
- „ Unitatis. Andreas, Dei Gratia, Hungariae,
- „ Dalmatiae, Croatiae, Ramae, Serviae,
- „ Galiciae, Lodomeriaeque Rex in perpetuum.
- „ Quoniam Libertas tam *Nobilium* Regni
- „ Nostri, quam etiam aliorum (a) a S. Stephano Rege instituta, per aliquorum Regum (b) potentiam ulciscantium aliquando
- „ iram propriam, aliquando etiam attendentium

” tium consilia falsa hominum iniquorum (c)
 ” fuit in quamplurimis diminuta, multoties
 ” ipsi Nobiles Nostri Serenitatem Nostram,
 ” et Praedecessorum Nostrorum Regum suo-
 ” rum precibus, et instantia multa pulsave-
 ” runt, super Reformatione Regni Nostri.

” Nos igitur petitioni eorum satisfacere
 ” cupientes, in omnibus, ut tenemur, prae-
 ” fertim, quia inter nos, et eos occasione
 ” hac jam saepius ad amaritudines non modi-
 ” cas est processum, quod, ut Regia hono-
 ” rificentia plenius conservetur, convenit evi-
 ” tare. Hoc enim per nullos alios melius fit,
 ” quam per eos; concedimus tam eis, quam
 ” aliis Jobbagionibus, ac Servientibus Regni
 ” Nostri Libertatem a S. Rege concessam,
 ” ac alia ad Statum Regni Nostri ordinandum
 ” pertinentia in hunc modum (d) confirma-
 ” mus:

(a) Per *ly aliorum* intelligi videntur *hospites*, et Job-
 bagiones Castrorum. Horum enim libertates infra art.
 27. perinde confirmantur.

(b) Quinam hi Reges fuerint, qui concessas a S. Ste-
 phano Nobilibus libertates infregerunt, videtur Di-
 ploma Geysae II. a Cl. Katona hist. Pragm. tom. I.
 pag. . . . prolatum, definire; quod ita sonat: *Ego*
Geysa, Rex Hungariae . . . notum facio omni-
bus . . . quia ego Instituta S. Stephani Regis a
Rege Colomano, et filio suo subtrahenda restitui . . .
Ille tertiam partem de Ujonibus in Geurio S. Mar-
tino concesserat. Isti, quasi hoc nefas esset, subtra-
xerant: ego autem tertiam illam partem nolo ulte-
rius subtrahi, sed plenam deinceps constitui dari.

G 2

Hujus

*Hujus secundae Institutionis testis est Macarius Archi-Episcopus, Zachaeus Episcopus, Belus Dux. 1149. Verum quidem est, quod sensus hujus Diplomatis desinat in tertiam partem capturae Husonum, cum tamen in ingressu ejus Instituta generaliter nominentur; cum non tantum Colomanus, sed et filius ejus, nempe Stephanus II. infractor Institutorum S. Stephani compelleretur; videtur certe Diplomate hoc id designari, quod duo hi Reges complura S. Stephani Instituta everterint. Verum etiam est, quod Colomanus libro II. cap. 15. et 10. erga aliqua S. Stephani Instituta reverentiam contesteretur, potuit tamen propterea reliquas ejus Institutiones convellere. Verum denique est, quod Albricus in Praefat. §. 11. dicat: *Colomanum S. Stephani legalem textum* (id est Decreta) *recensuisse, et nihil comminuisse, sed auxisse*; si tamen ipsius hujus Praefationis §. 8. cum §. 10. rite combinetur, Colomanum e Legibus S. Stephani multa commutasse vel exinde apparebit. Quid multa? Intermedios aliquos inter S. Stephanum, et Andream II. Reges e stabilitis sub illo Nobilium praerogativis multa sustulisse, e textu, quem commentamur, evidenter apparet, id autem nulli magis convenire posse, quam Colomano, et laudatum Diploma, et Praefatio Albrici, et reliquae ejus violentae actiones satis testantur.*

(c) In Decreto anni 1221. hic interjicitur Clausula: *vel Sectantium propria lucra, quae hic exmittitur.*

(d) In Decreto anni 1222. dicitur: *salubriter ordinamus*; hic vero: *confirmamus*. Vel hinc apparet, quod Decretum hoc, licet non adeo in multis a priori differat, re ipsa distinctum sit.

Articulus I. (a) „ In festo S. Regis Nostri,
 „ nisi arduo negotio Regni Nostri ingruente,
 „ vel infirmitate prohibiti fuerimus, Albae
 „ tenemur solemnizare (b), ut ibi oppressi
 „ sine

„ sine timore quaerimonias suas possint ex-
 „ ponere. Sed si nos non possumus interesse,
 „ Palatinus interesse tenetur, et vice Nostra
 „ causas audiat, et omnes servientes Nostri,
 „ et alii, qui volunt, libere, et sine timore
 „ illuc conveniant.

(a) Idem articulus est etiam in Decreto anni 1222. primus; differt ab eo in aliquot voculis, quae sensum non mutant. Clausula tamen: *ut ibi oppressi sine timore querimonias suas possint exponere* hic de novo addita est.

(b) Quod per *solemnizare* intelligitur *causas audire*, subsequens textus docet. Videtur, mos hic jam sub S. Stephano viguisse, ut Rex certa quotannis die Albae Regali jus dicat. Colomanus per institutam in singula Dioecesi Synodum, in quibus de causis Nobilium cognoscebatur. Lib. cap. II. videtur usum hunc abrogasse, cum post Andream II. nulla jam celebratorum per singulas Dioeceses judiciorum Vestigia occurrant, videntur Synodi illae his legibus abrogatae, et institutum S. Stephani in usum revocatum fuisse.

Art. II. „ Praelati (a) Ecclesiarum, et Ar-
 „ chi - Episcopi, et Episcopi (b) ad pauperum
 „ querimoniam audiendam (c) et infractae
 „ forte libertatis confirmationem, nisi cano-
 „ nica praepeditione fuerint impediti, tenen-
 „ tur interesse.

(a) Articulus hic in Decreto anni 1222. ex toto desideratur, adeoque de novo conditus fuit.

(b) Praelati ne pauperum quidem querelas judicialiter poterant definire, si eorum, contra quos querimonia proponebatur, non fuerunt iudices com-

petentes. Videntur itaque pure officium *Charitatis* in his judiciis exercuisse, vel procurata inter partes, si reus sponte comparuit, transactione, vel assistendo pauperibus coram iudicio competente. Et ideo art. hic, nec in praecedenti anni 1222. perlatum est, et in subsequo Belae IV. de anno 1267. Decreto, quod mox subjiciemus, exmissus fuisse videtur.

- (c) An Clausula haec ad manutenendam servorum manumissionem? vel vero ad restituendam, si in quo medio tempore laesa fuisset, Statuum libertatem referatur, ambiguum est. Mihi prior sensus placet, cum eorum, qui e servitute eludati sunt, libertatem tueri semper pium opus habitum fuerit. Laesae autem Nobilium libertatis remedium vix hi solis Praelatis concedere voluerint.

Art. III. „ Si Palatinus interim male administraverit Negotia Regis, et Regni, supplicabunt Nobis, ut utiliore loco ejus constituamus (a) quem volumus, et Nos precibus eorum annuemus.

- (a) Nec hic art seu in anni 1222., seu 1267. Decreto continetur. Patet hinc Palatinos ea tempestate a Regibus fuisse nominatos. Quando per Status eligi coeperint? non est expeditum. Sub Ludovico I. eos adhuc a Regibus nominatos fuisse docent Adjudicatoriae in Processu Abbatiae Tihaniensis productae, e quibus pater, quod Ludovicus intra annum 1383. et 1389. tres Palatinos munere moverit, et tres alios officio admoverit. Videtur usus hic sub Sigismundo incepisse, cum Alberti artic. 2., quo Electio Palatini, Regi, et Statibus primo communis redditur, iam ad antiquam consuetudinem provocet.

Art.

Art. IV. „ Volumus (a) quod nec Nos,
 „ nec posteri Nostri aliquos unquam capiant
 „ (b) vel destruant (c) nisi prius ordine judi-
 „ ciario conveniantur.

(a) Hic articulus est secundus ordine in Decreto anni 1222., in Decreto vero Belae IV. tertius. A textu 1222. in paucis oculis differt, nisi quod Clausula: *favoris alicujus potentis*, quam Art. II. anni 1222. habet, hic exmittatur.

(b) Per *ly capiant securitas personae*; per *ly destruant securitas proprietatis*, stabilitur. Ad consequendam utriusque hujus objecti securitatem, homines in societatem coiverunt, et *naturali* suae renunciaverunt, ut *politicam* hanc consequantur libertatem; deberet igitur communis haec esse omnis hominis praerogativa. Nunc summam potestatem tot assentatoribus septam adeo durum erat intra limites Justitiae continere, ut primi civium ordines, hanc tamquam fundamentalem pacisci debuerint, libertatem.

(c) Obscurus hic tantisper textus Decreti Belae IV. art. 3. longe clarius exprimitur his verbis: *nullus ex Nobilibus propter malam suggestionem debeat sine strepitu Judicii per nos captivari, incarcerationi, vel damnari in rebus aut persona, sed tractus in Judicium praesentibus Baronibus exclusis ira, odio, et favore, judicetur, Juris ordine observato.*

Art. V. (a) „ Et cum ista Sacramento No-
 „ stro, et Principum Nostrorum fuerint con-
 „ firmata, si qui per Nos, vel per filios No-
 „ stros, vel per quoscunque post idem tem-
 „ pus, scilicet XVII. annum Regni Nostri,
 „ sine judicio sunt spoliati, plene restituan-
 „ tur.

(a) Hic iterum, et in anno 1222., et 1267. Decreto desideratur, adeoque isthic de novo perlatus fuit. Ceterum Clausula: *Cum ista Sacramento Nostro, et Principum Nostorum fuerint confirmata*, sensum admodum ambiguum habet. Potest enim et ad *praeteritum*, et ad *futurum* referri. Mihi probabilius videtur, illam ad *praeteritum* referri, et totum articulum hunc sensum facere. Cum ego jam XVII. Regni anno id est 1222., quo primum Decretum edidi, jurato promiserim, quod neminem citra viam Juris velim damnificare, ideo quicumque ab illo anno praeter Juris ordinem spoliati sunt, statim in integrum restituantur.

Art. VI. „ Item (a) nullam Collectam,
 „ nullam exactionem, nec lucrum Camerae
 „ quocunque numero possit censer, occasione
 „ ne aliqua (b) super homines cujuscunque
 „ Nationis, vel conditionis colligi faciemus
 „ (c) exceptis iis, qui Fisco Regio in Censu
 „ debito tenentur.

(a) Articulus hic in Decreto anni 1222. est tertius, in Decreto vero 1267. art. 1. Nullibi exacte congruit. In Decreto 1222. dicitur: *nullam Collectam, nec liberorum Denariorum*; hic: *nullam Collectam, nullam exactionem, nec lucrum*. In Decreto 1267. *Quod Collectae, vel exactiones ratione Camerae, vel alia ratione*. Quod in posterioribus duobus Decretis nulla jam *liberorum Denariorum* mentio fiat, inde evenisse puto, quia horum exactio jam Decreto anni 1222. reali cum effectu sublata, et in ejus vicem per art. 27. Marturinarum exactio restituta fuit. Viderur tamen Andreas II. post 1222. in vicem *liberorum Denariorum, lucrum Camerae* penes *Mardurninarum* solutionem induxisse, cum illud hic abrogetur. Erronea enim est illa opinio,
 quasi

quasi lucrum Camerae tantum sub Carolo I. indutum fuisset.

(b) In Decreto anni 1222. dicitur : *supra praedia Servientium*, hic : *super populos cujuscunque Nationis, vel Conditionis*; in Decreto 1267. *de populis Nobilium*, omnes tamen hae expressiones unum, eundemque sensum habent, quod Rex a Colonis Nobilium nullam impositionem *jure* desumere possit.

(c) Clausula haec nec in anni 1222., nec in anni 1267. Decretis continetur, utrobique tamen de natura rei subintelligebatur. Nimirum habebat Rex in copiosis per totum Regnum dispersis terris omnis Nationis, et conditionis homines, quos *jure* Dominiis terrestrialis possidebat. Ab his unique easdem Collectas, eosdem Censuum exigere poterat, quos alii Nobiles a suis Subditis exigebant. Et ad hos solos obscure expressa haec exceptio referri videtur.

Art. VII. „ (a) Super domos servientium
„ vel villas nec Nos, nec (b) Agazones No-
„ stri, nec Falconarii, nec Caniferi, nec Cur-
„ riferi Nostri descendant, ipsis invitis (c)
„ ubicunque autem alibi Nos, vel dictos
„ Officiales Nostros descendere contigerit,
„ justam aestimationem solvi faciemus (d)
„ sicut continetur in sequentibus.

(a) Primum articuli hujus membrum in Decreto 1222. artic. 3. §. 1. In Decreto vero 1267. articulo I. continetur; alterum efficit articulum 15. 1222.

(b) *Agazones* vocabantur non tantum, qui Sonipedes curabant, sed etiam qui Equariorum curam gerebant *Falconarii*, qui instructos pro venatione accipitres curabant. *Caniferi*, qui canes alebant, et ad venandum educabant. *Curriseri*, qui sive impedimenta, aut victualia, sive ipsum Dominum, aut ejus Officiales vehere debebant. (c)

- (c) Clausula haec non est in Decreto anni 1222. nec in 1267., sed alioquin natura sua sequitur e priori. *Descensus* enim nil aliud fuit, quam gratuitum hospitium, et intertentio aliquot dierum.
- (d) Impropria haec clausula id significare videtur: sicut id in subsequo articulo uberius explicabitur.

Art. VIII. „ (a) Et quia propterea tam
 „ propter descensus Nostros, et Dominae
 „ Reginae, ac filiorum Nostrorum, quam
 „ etiam Archi-Episcoporum, Episcoporum,
 „ Baronum, et Nobilium Nostrorum intole-
 „ rabilia damna, et gravamina per totum
 „ Regnum Nostrum fieri videbamus, districte
 „ statuendo praecipimus, ut nihil recipiatur
 „ ad Coquinam Nostram, vel Nostrorum,
 „ nisi iusto dato pretio. Similiter et de an-
 „ nona, et de vino, et aliis necessariis nihil
 „ recipiant, nisi dato iusto pretio.

- (a) Articulus hic nec in Decreto anni 1222., nec in 1267. continetur, adeoque isthic de novo perlatus fuit. Prior usum *Descensuum*, iste *Procurationum* suffert. Sic enim vocabatur Collecta viſualium, quae ad Regis etiam domi manentis culinam exigi solebat. In Decreto 1267. artic. I. substantia articuli hujus unico verbo exprimitur: *nec viſualia*.

Art. IX. „ (a) Pro Domestico autem, cui
 „ iustitia exhibita non fuerit, tres Rustici de
 „ villa jurare debeant, et ad eorum juramen-
 „ tum hospes, quicumque fuerit, Domestico
 „ plenam faciat iustitiam cum iudicio Regali,
 „ vel Dominus villae quicumque fuerit, sive
 „ „ Archi-

„ Archi - Episcopus, sive Episcopus, sive No-
 „ bilis ille personaliter haec verba veritatis
 „ dicere teneatur.

(a) Etiam hic articulus, et in anni 1222. et in 1267.
 Decreto desideratur, adeoque est proprius huic
 Decreto. Ad genuinum ejus sensum explicandum
 Aedipo opus foret; quantum conjectura assequi li-
 cet, videtur Compiler hujus legis id exprimere
 voluisse: si tres Rustici pro *domestico* homine ju-
 rent, quod ipsi ab *hospite*, id est extraneo, qui
 tamen se in Regno jam defixit, injuria illata sit,
 tunc hospes talis eum contentet, et Birsagium Regale,
 id est tres Marcas persolvat, si vero hospes id fa-
 cere nolit, tunc Dominus Terrestris villae, in qua
 talis hospes habitat, judicium in persona impendat.

Art. X. „ (a) Quicumque vero Nobiles
 „ juxta formam Statuti Nostri justitiam non
 „ fecerint, tales quilibet Episcopus in sua
 „ Dioecesi excommunicet, et nos eos pro
 „ excommunicatis tamdiu habebimus (b) do-
 „ nec injuriam passo satisfaciant competenter.

(a) Hic etiam articulus huic tantum Decreto proprius
 est.

(b) E clausula hac arguere licet, laram per spiritua-
 lem Jurisdictionem excommunicationem jam tum
 vigorem non habuisse, nisi Placetum Regium ac-
 cessisset. E clausula enim illa: *et nos eum pro ex-*
communicato habebimus, evidenter sequitur fuisse
 casus, ubi Rex eos pro excommunicatis non agno-
 vit, quos Jurisdictio spiritualis excommunicaverat;
 id autem jam indicat *Jus Placeti*.

Art. XI. „ (a) Si quis serviens Noster sine
 „ haerede (b) decesserit, quartam (c) posses-
 „ sionem

„ fionem filia obtineat, de residuo, sicut ipse
 „ voluerit (d) disponat; et si morte prae-
 „ ventus disponere non posset, propinqui sui,
 „ qui eum magis contingunt, obtineant: et
 „ si nullam penitus cognationem habuerit,
 „ Rex habeat.

(a) Articulus hic in Decreto anni 1267. desideratur;
 in Decreto autem anni 1222. totidem verbis effi-
 cit articulum 4.

(b) Nomine *haeredis* tantum masculos intelligi pa-
 tet ex hac lege; dicitur enim absque haerede de-
 cedere etiam ille, qui filiam post se relinquit.

(c) Haec est prima de Quarta Puellari lex.

(d) Haec est lex illa, quam Ludovicus I. in confir-
 matione Decreti anno 1222. revocavit, adjiciens:
imo ad ista facienda nullam penitus habeant facul-
tatem, sed inter fratres proximos, et generatio-
nes eorundem ipsorum possessiones devolvantur. Fe-
 cit id Ludovicus, non ad augendam Fisci sui suc-
 cessionem, ut communis est opinio, huic enim
 textus ipse clausulae illius adversatur, sed ad con-
 servandum inter Statum Ecclesiasticum, et secula-
 rem aequilibrium, nimirum ne per deficientium
 legata nimis multa bona ad manus mortuas deve-
 niant. Ceterum an veteri jure deficiens tantum de
 acquisitis *extradonationalibus*, vel etiam *donationa-*
libus, aut plane *aviticis* quoque bonis disponere
 potuerit? an postea successio, quam Ludovicus,
 revocata deficientium disponendi facultate, collate-
 ralibus attribuit; tantum ad extradonationaliter acqui-
 sita? vel ad talia etiam donationalia, in quibus
 nomen eorum insertum non fuit? extensa fuerit;
 nec e paucis, quae hanc in rem prostant veteribus
 legibus, nec e judicialibus, quae haecenus evolvi
 Instrumentis satis eruere potui.

Art.

Art. XII. „ (a) Comites Parochiani prae-
„ dia ferventium, et villas Ecclesiarum non
„ discutiant (b) nisi in caussa monetae, et de-
„ cimarum.

(a) Articulus hic totidem verbis in ingressu artic. 5.
Decr. 1222. continetur. In Decreto anni 1267. deest.
Sensus ejus est, quod Comites Castri, id est Supre-
mi Comites Causas de Nobilium, et Ecclesiarum
possessionibus non valeant judicare.

(b) Quae illae causae monetariae fuerint, vix divi-
nare licet, ducto tamen a Decreto Caroli I. argu-
mento, videntur illae fuisse, quae ex impedito mo-
netae Regiae cursu enascebantur. Monetarios enim
Regios longe ante Carolum I. suas in Privatorum
Villis, et Foris mensas camporias tenuisse pluri-
bus e Diplomatribus constat.

Art. XIII. „ (a) Curiales Comites Paro-
„ chiani nullum penitus discutiant (b) nisi
„ populos Castri sui. Fures, Latrones per Bi-
„ lochos Regales discutiantur, ante pedes ta-
„ men Comitum Populi.

(a) Hic articulus facit §. 1. et 2. articuli 5. 1222.
Curialis Comes Parochiani erat Vicarius Comitum
Parochiani, seu Supremi Comitum. Vice-Comitum
Origo ab hoc munere repetenda esse videtur.

(b) Populi Castri, erant *Castrenses*, et *Jobbagiones*
Castrorum, et *Udvarnici*. Hos ergo solos Vicarius
Comitum Parochiani, seu Comes poterat judicare.
Subditos Nobilium, et Ecclesiasticorum a Comitibus
Parochianis judicatos fuisse, testantur frequen-
tes Regum a Judicatu hoc Exemptionales. Quo
modo tamen id cum potestate Dominica, et Sedi-
bus Dominalibus, quas jam hac etiam aetate vi-
guisse

guisse Ritus explorandae veritatis remonstrat, conciliari possit, non est hic locus discutiendi.

Art. XIV. „ (a) Conjurati fures nominare
„ non possint, ne per hoc innocens populus
„ opprimatur.

(a) Articulus hic est in Decreto 1222. ordine sextus totidem verbis ibidem expressus. Abusus, qui hic abrogatur, originem traxit ex S. Ladislai lib. II. cap. 4. Non obstante tamen hac etiam iterata abusus hujus abrogatione, Vestigia ejus adhuc in posterioribus Diplomatis occurrunt.

Art. XV. „ (a) Nobis facientibus exercitum
„ extra Regnum Nobiles Nobiscum ire non
„ teneantur, nisi Comites, et Stipendiarii,
„ et Jobbagiones Castri, et qui ex officio
„ debito tenentur, et quibus amplas concessimus Possessiones.

(a) Fundamentalis hic articulus in singulo Decreto aliis verbis exprimitur, quae tamen in substantia ad idem recidunt. In Decreto anni 1222. artic. 7. ita sonat: *Si Rex extra Regnum exercitum ducere volet, servientes cum ipso ire non teneantur, nisi pro pecunia ipsius. . . . Item si exercitum extra Regnum ducere voluerimus, et cum exercitu verimus, omnes, qui Comitatus habent, pro pecunia Nostra Nobiscum ire teneantur.* In Decreto anno 1267. art. itidem 7. ita sonat: *Quod si ad occupanda, vel aquirenda Regna contingat Nos exercitum movere, Nobiles invitos ad exercitum non trahemus, nisi qui sponte voluerint proficisci, vel pro Nostra pecunia.* Omnes hi triplici modo enunciati textus in substantia hoc significant, quod Regem in propriis Ditionibus hostem aggredi volentem,

lentem, nemo propriis sumtibus sequi teneatur. Comites tamen Parochiani, Jobbagiones Castrorum, Stipendiarii Regis milites, et Nobiles, quibus sub ipsa hac conditione bona contulerat, pro pecunia Regis, eum etiam *offensive* agere volentem sequi tenebantur; alii vero Nobiles ne quidem pro pecunia, nisi sponte voluerint, eum sequi debebant.

Art. XVI. „ (a) Si vero exercitus super
„ Regnum venerit, universi, et singuli ad
„ defensionem Patriae contra inimicos se op-
„ ponere teneantur (b) Regresso supervenien-
„ te hostium exercitu, pro vindicta ipsos
„ tenentur persequi.

(a) Clausula haec ferme ad verbum continetur in Decreto anni 1222. jam provocato artic. 7. § 1. et significat, quod si *defensive* contra hostes agendum fuit, tunc omnes Nobiles propriis sumtibus militare debuerint.

(b) Haec clausula est iterum propria tantum huic Decreto, et provide explicat casum illum, quo hostis finibus Regni exigitur, quod Nationalis militia tantisper etiam persequi illum teneatur.

Art. XVII. „ (a) Palatinus vero omnes ho-
„ mines indifferenter discutiat, praeter per-
„ sonas Ecclesiasticas, et Clericos, et prae-
„ ter causas Matrimoniales, et Dotes, et alias
„ Ecclesiasticas, quacunque ratione videntur
„ ad Ecclesiasticum examen pertinere (b).

(a) Clausula haec efficit Ingressum Articuli 8. Decr. 1222. et significat, quod Palatinus et subditos Privatorum, et populos Castrorum, et Nobiles ipsos, qui antea solum Regem pro Iudice agnoscebant, judicare possit.

(b)

(b) Clausula haec iterum est soli huic Decreto propria, et ea omnes causae Ecclesiasticae a Judicatu Palatini excipiuntur.

Art. XVIII. „ (a) Causae Nobilium, quae
 „ ad perditionem Capitis, aut destructionem
 „ possessionum earundem pertinent, sine con-
 „ scientia Regia per nullos Judices terminen-
 „ tur

(a) Articulus hic efficit §. 1. Art. 8. A. 1222. Per *perditionem Capitis* sententia Capitalis intelligitur. Per *destructionem Possessionum* non intelligitur *amissio Possessionum* sed reipsa earum realis devastatio, quae per sententiam imponebatur; et ideo prostant antiquae adjudicatoriae, ubi reus in amissione Possessionum suarum convincitur, *ita tamen, ut eaedem non destruantur.* In ejusmodi causis Nobilium Palatinus Sententiam pronunciare non poterat, nisi prius Princeps eam approbasset.

Art. XIX. „ (a) Palatinus Judices vicarios
 „ non habeat, nisi unicum in Curia sua (b)
 „ Et caveat diligenter, ne contra praesens
 „ Statutum aliquem judicet, vel condemnet.,

(a) Clausula haec facit §. 2. Art. 8: An. 1222. nisi quod §. ille in plurali *de Judicibus* clausula autem haec in singulari *de Palatino* loquatur. Jam vero nexus ipse orationis ostendit, hic locum non esse *de Judicibus* in genere loquendi.

(b) Haec clausula est iterum soli huic Decreto propria.

Art. XX. „ (a) Curialis Comes noster,
 „ dum in Curia nostra manet (b) omnes judi-
 „ cet; et causam inchoatam in nostra Curia
 „ ubi-

„ ubique possit terminare , (c) sed existens in
 „ praedio suo vel alibi extra Curiam nostram ,
 „ nec dare Prestaldos , nec Partes possit citari
 „ facere. „

(a) Articulus hic constituit de verbo ad verbum Art. 9.
 Decr. A. 1221. Usque tempora Andreae II. viguit
Curialis Comitatus Regis compellatio. Sub hoc , et
 Bela IV. jam promiscue Curiales Comites Regis ,
 vel Iudices Curiae Regis scribuntur , veluti in Ritu
 Explorandae Verit. §. 125. 337.

(b) Adeoque etiam Nobilium ; cuius ea est ratio : quia
 Iudex Curiae in persona ipsius Regis iudicabat , et
 Litteras Iudiciales nomine Regis expediebat , prout
 nunc id Personalis facit.

(c) Debuerunt Majores nostri maiorem in Citatione ,
 quam in pronuntiatione Sententiae *Jurisdictionis*
actum reponere , cum Iudici Curiae *Sententiam* ex-
 tra Aulam Regiam ferre admiserint , *Citationem* non
 admiserint.

Art. XXI. (a) „ Et quia multi in Regno
 „ laeduntur per falsos Prestaldos , Citationes ,
 „ vel testimonia eorum non valeant , nisi per
 „ testimonium Dioecesani Episcopi , vel Capi-
 „ tuli ; nec falsificatus Prestaldus possit se ju-
 „ stificare , nisi eorundem testimoniis. In
 „ causis vero (b) Minorum , vicinorum Con-
 „ ventuum , vel claustrorum testimoniis. „

(a) Torus hic Articulus fuit de novo perlatus in hoc
 Decreto , et ille primum fideidignitati Capitulorum
 et Conventuum dedit fundamentum. Jam quidem
 ante hoc tempus Testamenta , adoptiones , divisio-
 nes , aliosque variae speciei Contractus coram Capi-
 tulis celebratos fuisse docet Pitus explor. Verit :
 verum non quia coram *loco credibili* , quia aliorum
 H etiam

etiam praesentium Testimonia subscribebantur, sed quia in solis ferme Capitulis et Conventibus litterati homines reperiebantur, qui Civiles ejusmodi actus litteris consignare noverunt. Post hanc legem jam minus frequens *Pristaldorum* memoria occurrit. Capitulares et Conventuales ad Evocationes, Reambulationes, aliosque similes actus passim adhibebantur. Licet enim *homini Episcopi*, eadem, quae *Capitulari* authentia hac lege attribuitur, id tamen in Hungaria non debuit in usum abivisse, cum nullum haec *Testimonii Episcopalis* exemplum deprehenderim. In Croatia id adhuc Seculo XIV. viguisse alibi docebimus. Videntur *Pristaldi* cum initio secundae. Periodi prorsus obsolevisse.

(b) In verbo *Minorum* evidenter mendum cubat, et legi debet *minoribus*; et tunc hunc Sensum facit: quod *Pristaldus* in *gravioribus* negotiis *Episcopalis* aut *Capitularis*, in *minoribus* vero vicini Conventus aut Clausi Testimonio se possit legitimare. Hic enim sensus etiam eum *Ludovici I. Art. 3.* cohaeret, quo *Minuti Conventus* ab excipiendis et expediendis perennalibus *Fassionibus* prohibentur.

Art. XXII. (a) „ *Prestaldum* nullus per annum, vel biennium, vel ultra secum detineat, nisi ad decisionem causae, ad quam impetravit. „

(a) Illic quoque novus est Articulus, ex quo apparet, quod aliqui *Regnicolae* stabilem sibi tenuerint *Pristaldum*, quo pro occasionis oportunitate utebantur, quod lege hac prohibetur, et ut *Pristaldus* ad singulam causam seorsim dari debeat, constituitur.

Art. XXIII. (a) „ *Hospites Nobiles*, ad Regnum venientes, nisi *Incolae* esse velint, ad dignitates non promoveantur; per tales enim divitiae Regni extrahuntur. „

(a)

(a) Hic Articulus in Decreto A. 1222. art. 11. ita enunciatur : *Si Hospites, scilicet boni homines ad Regnum venerint, sine Consilio Regni ad dignitates non promoveantur.* Videntur status posteriori hoc articulo recessisse ab eo, ut Rex de Extero alicui dignitati admovendo ad Comitatus referre teneatur ; adeoque apparet Hungaros hac in re mitius egisse cum *Exteris*, quam alias Nationes, quae domestica Officia domesticis simpliciter reservarunt. Et tamen contra hoc Institutum impotentem suam rabiem potissimum exercuit personatus ille Grossinger. Sed enim ita scribere solent famelici, aut Mercenarii auctores.

Art. XXIV. (a) „ Uxores decedentium,
„ vel condemnatorum per sententiam ad mortem,
„ vel in duello succumbentium, aut alia
„ ex quacunque causa non frustrentur dote
„ sua. „

(a) Articulus hic in Decreto A. 1222. art. 12. totidem verbis continetur ; ad cuius intellectum nosse oportet, quod prima Regum Epochæ non tantum per Crimen laesæ, aut Notæ infidelitatis, sed per omnem Capiralem Sententiam condemnatus iuramentum Bonorum suorum fecerit, quæ aliquando ad Regem, aliquando etiam ad Palatinum, si ille sententiam pronunciavit, devolvebantur, ut alibi docebimus.

Art. XXV. (a) „ Uxores furum vel latro-
„ num, ac eorum liberi pro delictis patrum
„ non vendantur. „

(a) Articulus hic novus est. Consuetudo, quæ hac lege abrogatur, videtur originem sumxisse ex S. Lad. Lib. II. Cap. 12. §. 3. ubi dicitur : *Filii sui (furis) et filiae, si 10. annorum, aut minori ætatis fuerint, in libertate permaneant, si vero majoris ætatis,*

tis, quam 10. annorum fuerint, in servitutem redigantur, et omnis substantia eorum auferatur. Inexcusabilis hujus rigoris ille fuerit praetextus, quod proles decem annis majores a parentibus suis jam ad furta instructas fuisse Legislatio supposuerit. Et adhuc rigorem hunc subinde ad ipsas etiam Uxores furum et Latronum extensum fuisse apparet.

Art. XXVI. (a) „ Integros Comitatus vel
„ Dignitates in Praedia, vel Possessiones non
„ transferemus. „

(a) Articulus 16. Decr. A. 1222. plene consonat huic legi, tantum quod ibi dicatur in fine: *non conferemus perpetuo*, hic autem: *non transferamus*. Uterque idem significat, nempe: quod Rex integrum Comitatum tantum titulo *Magistratus*, non vero titulo *Dominii* conferre possit. Ita intelligi debet Articulus hic, si ad litteram sumatur; si tamen cum Historia ejus temporis contendatur, videtur Compilator, sicut in pluribus aliis, improprie se expressisse, et id dicere voluisse: *Ne munus Comitis Parochiani*, id est Comitatus, *familiis haereditario jure conferantur*. Nulla enim hactenus prolata est Donatio, Andreae II. antiquior, quae tantae plagae, quantam unus Comitatus efficit, collationem contineret.

Art. XXVII. (a) „ Statuimus Jobbagiones
„ Castrorum secundum libertatem a S. Rege
„ concessam; similiter et Hospites cujuscun-
„ que Nationis, secundum libertatem ab ini-
„ tio eis concessam perpetuo teneri. „

(a) Hic quoque Articulus totidem verbis in Decreto A. 1222. art. 19. continetur. Utinam vel in uno vel in alio expressum fuisset, in quo libertates haereditariae fuerint. Quae de *Hospitibus et Jobbagionibus*

bus Castrorum Diplomatus docemur, longum foret explanare. Sufficiat observasse, quod Mossoezius in Rubrica citati Art. 19. a. 1222. *Jobbagiones Castrorum* perperam per *Rusticos* expresserit.

Art. XXVIII. (a) „Ad secandas Indagines et
„ Fossata facienda, ad hortos, et quaecunque
„ Regia aedificia, vel Officinas, Servientium
„ vel Ecclesiarum populos non cogemus. „

(a) Etiam hic Articulus est proprius huic Decreto, et in Apographo, quod Raynaldus e Vaticano Tabulario exscripsit, exmissus habetur. Apparet inde, quod jam Andreas, aut fors aliqui Praedecessores adhuc sui a subditis Nobilium gratuitos labores, et quidem non tantum pro publico aliquo opere, sed pro privatis etiam suis aedificiis et hortis exigere incaeperint; qui abusus hoc articulo aboletur.

Art. XXIX. (a) „Praeter Vicesimam, quam
„ ab antiquo Reges habent, decimas non exigemus, quia per hoc populus gravatur. „

(a) Hic Articulus de novo conditus est in hoc Decreto. *Vicesimam*, cujus Articulus hic meminit, Reges ex decima Episcopali desumpsisse, plura documenta fidem faciunt. Libet duo tantum proferre: In *Fundamentalibus Litteris Abbariae Demessiensis* a Bela II. A. 1133. editis dicitur: *De Episcopatu Vacienfi Vigesima Regis Ecclesiae S. Margarethae data est in anno primo Regni Regis Belae*. Per quod nil utique aliud intelligi potest, quam quod Bela *Vicesimam*, quae sibi e *Decima Episcopatus Vacienfis* compete-
bat, contulerit Ecclesiae B. Margarethae. Clarius adhuc id evincunt Litterae Caroli I. de anno 1336. in *Collectione MSS. Hevenesiana* descriptae, in quibus *Vicesimam Decimarum Soproniensium* pro Monasterio B. M. V. de Monte confirmat.

Art. XXX. (a) „ Porci nostri in silvas, vel
 „ Prata servientium contra voluntatem eo-
 „ rum non pascantur „

(a) Articulus hic in Decreto A. 1222. totidem verbis efficit Art. 22. Hunc quoque Raynaldus in suo Apographo exmisit.

Art. XXXI. (a) „ Monetae et Salibus, ac
 „ aliis publicis officiis, Judaei et Saraceni non
 „ praeficientur. „

(a) Articulus hic in Decreto A. 1222. Art. 24. ita exprimitur: *Comites Camerarii, Monetarum, Salinarii, et Tributarii, Nobiles Regni nostri sint: Ismaelitae et Judaei fieri non possint.* Observandum hic venit primum; eos, qui minimae alicui Regiae Rei praeficiebantur, continuo *Comites* compellatos fuisse. Inde: *Comites Camerarum, Comites Monetarum, Comites Salium, Comites Tributorum, Comites plane Horreorum Regionum.* Ut adeo vocabulum *Comitis* ea aetate voci *Praefectus* Synonymum fuisse appareat. Dein, quod *Tributarii* illi vocari fuerint, qui Tributum seu *Fori* id est, censum Forizationis, seu *Pontium* idest Telonium, seu denique *Mercium* id est Tricesimam exigebant. Denique, quod, qui in lege A. 1222. *Ismaelitae* vocantur, in articulo praesenti *Saraceni* compellentur; adeoque, quod utroque hoc nomine unum, idemquae hominum genus designetur. Quae gens haec fuerit, alibi extricabimus. In quas autem aerumnas Andreas propter concedita Judaeis et Saracenis omnia ferme aeconomica Officia prolapsus sit, juvat ex Historia petere.

Art. XXXII. (a) „ Possessiones extra Re-
 „ gnum non conferantur; et si aliquae sunt
 „ col-

„ collatae, vel venditae, populo Regni ad re-
 „ dimendum reddantur, vel simpliciter reci-
 „ piantur. „

(a) Haec etiam Lex in Decreto A. 1222. Art. 26. to-
 tidem verbis continetur. Ceterum innocens haec
 Constitutio personari Grossingeri bilem iterum exci-
 ravit; verum non advertit rabidus ille Scriptor,
 quod ipsa Boni Publici ratio exigat, hanc ordinatio-
 nem, et ideo quod lex haec apud plerosque omnes
 Europae populos vigeat.

Art. XXXIII. (a) „ Item pro Singulis Mar-
 „ turinis quatuor (b) Pondera persolvantur.
 „ Quantumcumque in ea provenerit (c) ter-
 „ tia pars Domino Fundi, et duae partes Do-
 „ mino Terrae persolvantur. „

(a) Lex haec in Decreto A. 1222. Art. 27. ita bre-
 viter redditur. *Marturinae juxta consuetudinem a*
Colomano Rege inducendam solvantur. De Marturi-
 nis alibi disputabimus.

(b) *Pondus et Grossus* quod aetate Caroli I. idem fue-
 rint e Decreti illius §. 59. apparet, ubi dicitur:
unum Grossum, seu unum Pondus. E Rationibus
 decimae Pontificiae Sexennalis ab An. 1332. - 1337
 a I. Koller Hist. Ep. Quinque Eccl. Tom. II. pag.
 438. 452. et 460. prolatis apparet Grossum jam a
 5. jam ab 8. jam a 10. jam etiam a 14. Denariis,
 pronti nempe majoris, minorisve valoris erant,
 fuisse computatos. Videtur aetate etiam Andree
 II. et Belae IV. Pondus pro Grosso accipi consue-
 visse. Exstant enim Litterae Belae ducis Slavoniae
 de A. 1269. ubi Pondus a 5. Banalibus denariis ae-
 stimatur, tantumdem autem Grossus etiam ejus aeta-
 tis effecisse videtur.

(c) Quod per *Dominum Fundi* Dominus Terrestris,
 per *Dominum* vero *Terrae* Princeps intelligatur,

docent Litterae Belae IV. de 1224. quo anno ille Sclavoniam jam Regia potestate moderabatur, quas Kerchelichius in Notit. Praelim. p. 190. protulit, et quibus ille Terram Klokoch certo Radus confert, et deinde subjicit: *Insuper duas partes Marturinarum ad Jus nostrum Regium spectantes e speciali Gratia eidem donamus residua tertia cognatis ejus relicta.* Diploma hoc cum 7. annis legem, quam commentamur praecesserit, et eidem exacte congruat, manifestum efficitur, Tributi, quod Rex nomine *Marturinarum* a subditis Privatorum colligebat, duas tantum partes illum, tertiam Dominum Terre- stem concernuisse.

Art. XXXIV. (a) „ Comites jure sui Co-
 „ mitatus sint contenti; cetera ad Regem per-
 „ tinentia, scilicet Cibriones, Tributa, bo-
 „ ves, et duae partes Castrorum, ad Regis
 „ voluntatem, cui vult, distribuuntur. „

(a) Lex haec totidem verbis effertur in Decreto An. 1222. Art. 29. Obscurus ejus textus hunc sensum facere videtur: In singulo Castro Regis nundinae vigeant; Reges Tributum Fori principio in Naturalibus, tardius etiam in pecunia exigebant. Sub Andrea I. Tributum hoc in Naturalibus exactum fuisse, docent Fundationales Abbatiae Tihanien- sis de A. 1035. in Processu ejusdem coram Curia Regia productae, ubi dicitur: *Adjunxit quoque piissimus Rex, Veszprimiensis Mercati Tributum, videlicet suam partem in Cacabis et comestibilibus; in Ders etiam in omnibus Ferramentis.* Praeterea *Castrenses* diversas in Naturalibus, veluti *Mulso, Cerevisia, Vino* (quod per *Cibriones*, id est cubulos indicatur) *Bobus* et aliis obventiones praestare debebant. Lege Colomani Lib. I. Cap. 78. Tributorum duae partes Regi, tertia Comiti cedebat, Debit postea usus invalescere, ut *Comites a Cibrionibus* etiam et *Bobus* Tertiam tol-
 lant.

lant. Et hoc est, quod lege hac abrogatur, et constituitur, ut *Trihutum*, *Cibriones* et *Boves* soli Regi cedant; reliquorum tamen Castri proventuum tertia pars Comiti obveniat; de aliis duabus Rex pro arbitrio disponere, id est: seu sibi reservare, seu aliis conferre possit. Nam *ly duae partes Castrorum* non potest de ipsis Castris in Natura, sed de eorum proventibus intelligi.

Art. XXXV. (a) „ Item, quandocunque
„ aliquos ordine judiciario convinci continge-
„ rit, in voluntate nostra erit, Bona ipsorum
„ penes nos retinere, vel aliis pro velle no-
„ stro distribuere (b) Incendium tamen mitti
„ nolumus super Villas eorundem. „

(a) Haec quoque Lex est propria huic Decreto, et confirmat id, quod supra ad Art. 24. notavimus, nimirum quod propter quaecunque Delictum ad mortem condemnatus, Bona sua amiserit.

(b) Haec Clausula confirmat id, quod ad Art. 18. observavimus, nempe, quod usque hanc legem in certis Delictis ipsae condemnati Possessiones ferro et igne devastatae fuerint; hoc enim significat illud : *Incendium tamen non mittemus super villas eorundem.*

C O N C L U S I O.

„ Ut autem haec nostris, et successorum
„ nostrorum temporibus firma et in concussa
„ permaneant, tam nos, (a) quam filii no-
„ stri praestito corporaliter Juramento confir-
„ mavimus, et tam nostro, quam filiorum
„ nostrorum sigillis fecimus roborari.

„ Spontaneae (b) consentientes, ut, sive
„ nos, sive filii nostri et succellores nostri
„ hanc

„ hanc a nobis concessam libertatem confrin-
 „ gere voluerint, ArchiEpiscopus Strigonien-
 „ lis praemissa legitima admonitione nos vin-
 „ culo Excommunicationis, et eos innodandi
 „ habeat potestatem.

„ Datum Anno ab Incarnatione Domini
 „ 1231. Anno vero Regni nostri 29. „

(a) Vidimus jam ad Art. 5. quod Andreas II. Decre-
 tum A. 1222. suo et Principum suorum Juramen-
 to firmaverit, licet id in Textu ejusdem Decreti diser-
 tis verbis non exprimatur. Videmus ex hoc Decre-
 to, quod idem Rex illud suo, filiorumque suorum
 Sacramento roboraverit. Videbimus e Decreto Be-
 lae IV. quod mox subjiciemus, quod hic quoque
 una cum filiis Stephano, et Bela Juniori super il-
 lo Juramentum praestiterit; ut adeo appareat perso-
 natum Grossingerum id frustra in Quaestionem re-
 vocasse, quod in prima Periodo Reges super obser-
 vandis Nobilium praerogativis Juramentum praesta-
 re debuerint.

(h) In Decreto A. 1222. Rex ad illud observandum
 eo vinculo adstringitur, ut *si ipse, vel aliquis suc-
 cessorum . . . huic dispositioni contraire voluerit,
 . . . liberam habeant . . . sine nota infidelitatis.
 . . Nobiles universi resistendi facultatem.* Hic et
 in Decreto Belae IV. jam aliud temporibus illis pe-
 rinde formidabile Excommunicationis vinculum sub-
 stituitur. Debuit tamen sub posterioribus Regibus
 Clausula de *libera resistendi facultate* iterum restitui,
 ut e Confirmatoriis Decretis per Posteriores Reges
 super illo Andreae II. de A. 1222. editis patet, in
 quibus illa reservata, nec nisi per Art. 1. A. 1687.
 abrogata est.

At-

Atque ita Decreto hoc, primi novem, tum 11. 12. 15. 16. 19. 22. 24. 26. 27. et 29. Decreti de A. 1222. Articuli partim renovantur, partim explanantur quidem; verum e contra duodecim novae Leges in eodem conduntur, nimirum: 2. 3. 5. 8. 9. 10. 21. 22. 25. 28. 29. 35. et 36. una, et distinctum in singuli Decreti conclusione Vinculum Statuitur, ut adeo duo haec Decreta diversa esse, satis appareat.

Cum hos Articulos tam solenni forma stabilitos nec Rex ipse observaret, nec per Ministros suos observari, ut promisit, faceret, Robertus Archi Episcopus Strigonienſis, usus autoritate sibi non tantum a Pontifice, sed etiam ab ipso Rege in Conclusionē decreti concessa, Interdicti sententiam in Regnum promulgavit, et praecipuos Ministrorum, sacrorum communionē exclusit Anno 1232. mense Decembri. Rex tandem tot admonitionibus, magis tamen secutis malis excitatus seriam medelam illis adhibere statuit. Datus hanc in rem editum ab eo Instrumentum anno 1233. ad Jacobum Prenestinum Episcopum Apostolicae Sedis Legatum directum, prout illud Cl. Pray Annal. P. I. pag. 237. refert ex Raynaldo ad A. 1233. tum ideo. ut ex ejus declaratione sensus praecedentis Decreti, cujus praecipua Capita iterum in eo complexus est, praesertim quae ad Ecclesiam pertinent, tanto luculentius pateat, tum quod eodem anno 1233. eadem de causa
ite-

iterum Comitia celebrata fuisse videantur ; prout ex observatione, quam Cl. Pray Instrumento subjunxit, et nos etiam retinebimus, non obscure colligi potest.

*Venerabili in Christo Patri, et Amico Charissimo
Jacobobo, Dei Gratia Prenestino Electo, Apostolicae Sedis Legato, Andreas Dei Gratia
Rex Hungariae, Salutem :*

Cum constantia sinceræ dilectionis Rex, qui sedet in folio Judicii, teste Rege Salomone, dissipat omne malum intuitu suo. Hunc Regem Sanctæ, et recolendæ memoriæ intelligimus Beatissimum Stephanum gentis Hungariæ primum Regem, qui ad Regni solium auctoritate propria noluit sublimari, sciens scriptum, quod nemo assumit sibi honorem, sed qui vocatur a Deo, et ideo non a quolibet, sed a Vicario Jesu Christi, et Petri Beatissimi Successore per revelationem Divinam Summo Pontifici factam, assumpsit Regni Diadema, sed etiam Parentibus ejus fuerat divinitus revelatum, quo ei in gente Nostra Corona debebatur, et Regnum. Sedens itaque in Cathedra cum David sapientissimus Princeps, omne malum infidelitatis secundum illa tempora, ut prædiximus, suo intuitu dissipavit, obstetricante manu ipsius, a gente Hungarica, ejectus est Coluber tortuosus: sed et auctoritate Summi Pontificis, qui ipsam vocavit Regem, et Apostolum gentis Nostræ, Provincias per Episcopatus distinxit, Ecclesias mirifice ampliavit, et sciens scriptum in Isaia, quod in Justitia regnabit Rex, et quod judicium elevat gentes, fecit Judicium, et Justitiam inter suos, ut Justitia, et Judicium essent præparatio Sedis Suæ, ut et sic Divino munere, ut Rex Salomon, firmaretur Justitia Domus suæ.

Haec

Haec cum Rex prolocutus esset, adjecit se D. Stephani Vestigiis omnino inhaerere velle, et ne pravis aliorum Consiliis a proposito averteretur, hoc se Sacramento obstrinxit.

Vobis, Domine Jacobe, Prenestinis electe, Apostolicae Sedis Legato Vice, et Nomine Romanae Ecclesiae, et omnium Ecclesiarum Hungariae, Nos Andreas Rex Hungariae, juramus ad Sancta Dei Evangelia, omnia, et singula Capitula infra scripta observare, statuentes ea a filiis Nostri, et a Successoribus Nostri in perpetuum observari, et non contravenire quacunque occasione, vel fraudem committere in eis, quin faciant, sicut inferius continentur, et praecipiemus omnibus Subditis Nostri, in Regno Nostro, quod omnia, et singula observent, et si qui Nostri Mandati transgressores exstiterint, sicut decuerit, puniemus, et faciemus filios Nostros, et Jobbagiones jurare, secundum quod inferius de juramento eorum continetur.

Capitula autem sunt haec: Judaeos, Saracenos, Ismaelitas de cetero non praeficiemus Nostreae Camerae, Monetae, Salibus, Collectis, et aliquibus publicis officiis, nec associabimus eos Praefectis, nec in fraudem aliquid faciemus, propter quod ab ipsis possint opprimi Christiani. Item nec permittemus in toto Regno Nostro Judaeos, Saracenos, vel Ismaelitas praefici alicui publico Officio. Item faciemus, quod Judaei, Saraceni, sive Ismaelitae de cetero certis signis distinguantur, et discernantur a Christianis. Item non permittemus Judaeos, Saracenos, sive Ismaelitas mancipia Christiana emere, vel habere quocunque modo: et promittimus per Nos, et Successores Nostros constituere, et dare singulis annis Palatinum, vel alium de Jobbagionibus Nostri, quem voluerimus, Christianae fidei Zelatorem, quem faciemus jurare, quod Mandatum Nostrium secundum ista fideliter adimplebit, et petitionem Episcopi, in cujus Dioecesi sunt, vel erunt, Judaei, Pagani, et Ismaelitae, ut Christianos

stianos extrahat a Dominio, et habitatione Saracenorum, vel Saraceni Christianorum quomodocunque mulieribus copulati, sive sub specie Matrimonii, sive alio modo bonorum omnium copulatione, tam Christiani, quam Judaei, vel Pagani mulcentur, et nihilominus in servitutem Christianorum per Regem perpetuo deputentur.

Item nolumus, nec permittimus, quod de cetero tractentur causae Dotium, vel Matrimoniales per Nos, vel per alios Judices Seculares, quia de his nolumus Nos intromittere, nec debemus, sed per Judices Ecclesiasticos tractentur, et terminentur. Item volumus, et consentimus, quod Clerici, et personae Ecclesiasticae respondeant, et conveniantur coram Ecclesiastico Judice super omnibus, exceptis Judiciis terrarum, de quibus volumus, ut tam per Vos, Domine Legate, quam per Nos consulatur Dominus Papa, expressis eidem circumstantiis facti, in quibus Circumstantiis, inter alia exprimat, quod Vos a Praelatis Ungariae percepistis, quod si Judicia terrarum Ecclesiasticarum subtraherentur a Nostro Judicio damnosum esset Ecclesiis plurimum, et periculosum, quia per haec multa de Jure Ecclesiasticis possent deperire. Nullas Collectas, et nullum lucrum imponemus, vel recipiemus a Clericis, vel Ecclesiasticis personis, et contra eorum Privilegia, si quae habent, scientes non veniemus; super Collectas vero per Regnum Nostrum aliis imponendas per Nos, et Legatum consulatur Dominus Papa, sicut conveniemus cum eodem de consultatione facienda Domino Papae super Judiciis terrarum, et haec omnia sponte, et sine conditione promittimus, et juramus.

Eodem jurejurando Bela Regni haeres, et Colomanus, Rex, ac Dux Slavoniae, tum Proceres Hungariae se obstrinxerant, cujus formam certis conceptam verbis in Vaticano MS. extare Raynaldus monet. Haecenus Cl. Pray l. c.

Eo

Eo tandem penuriae Andreas ob immensas donationes devenerat, ut non solum res valoris 30000. Marcarum argenti, quas constantia Henrici Regis uxor Strigonii in domo Hospitalis Jerosolymitani depositas habebat, in suos usus converterit, sed praeterea 12000. Marcarum argenti, quae a Marito pro dote acquisiverat, saepius a Pontifice commonitus solvere aut nollet, aut non posset. Cum res hoc modo in dies magis ac magis in pejus vergerent, potiores Optimatum inito cum Episcopis Consilio opem Pontificis implorarunt; misit is Jacobum Prenestinum Electum, Legati Apostolici potestate praeditum, qui Rege praesente Consistorium in Sylva Bozegh anno 1233. concivit, in quo Regem ad praemissa Capitula juramento firmanda in praesentia Magnatum, ut vidimus, perduxit.

SUB BELA IV. REGE.

Belam IV. anno 1236. Albae coronatum esse refert Cl. Pray annal. P. I. p. 244. hunc eundem actum figit Cl. Katona hist. Pragm. tom. I. p. 786. ad annum 1235. Fuit haec secunda ejus coronatio cum post mortem Patris Regni gubernacula capefferet, nam illo adhuc vivente pridem anno nempe 1207. in Regem Juniozem coronatum fuisse, superius jam retulimus, e sententia Cl. Katona hist. Pragm. tom. I. p. 791., quamquam si, dum
Patri

Patri succederet anno 1235. aetatis 30. agere coepit biennem duntaxat fuisse oporteat, dum prima vice anno 1207. coronaretur, et alioquin id, quod Turoczius fratri ejus Colomano adhuc Juniori functionis in coronatione prima tribuit, quod nimirum ad latus ejus enssem Regalem tenuerit, de illa quidem nullatenus verum esse potest.

Comitia inauguralia Belae IV. Regis *Rogerus in Carm. miserab.* sequentibus describit *cap. 4.*

Bonae memoriae Rege Andrea, genitore istius Belae Regis, mortis debitum persolvente, subito Rex cum Regni Principibus, et Nobilibus venit Albam Regiam Civitatem: et ibi, postquam per manus Strigonienfis Archiepiscopi, prout moris est, Regali Diademate exsistit coronatus; quosdam de suis Baronibus, qui patri adhaerebant contra eum, compulit exulare, quosdam carcerali custodiae, quos habere potuit, mancipavit: quosdam de Majoribus Dionysum Palatinum privari fecit lumine oculorum.

Quod Bela sive in Comitibus, seu propria circa modum tractandi negotia Reipublicae constituit auctoritate, id imprimis memorabile est:

Quod qualiscunque eminentiae fuerint Nobiles; in ejus Curia negotium movere, aut ei oretenus loqui nequiverint, nisi Supplicationes Cancellariis porrigerent. Cancellariis mandabat, quod per se levia, et simplicia negotia expedirent, quanto ocyus possent, ad suum auditorium ardua, et gravia perferentes; hoc ideo faciebat, ut negotia finem debitum velociter sortirentur.

Roger.

Roger. Carm. mis. cap. 6. et 11. Extra Comititia id ab eo constitutum fuisse, ideo nobis verosimilius esse videtur, quod illi haec novatio jam per Belam III. inducta ingens omnium odium conciliaverit, et illam art. 10. Decr. anni 1267. abolere debuerit. Refert haec Cl. Pray annal. Hung. P. I. p. 246. ad annum 1237.

Circa annum 1238. Cumani metu Tartarorum avitis sedibus ejecti:

Præter ipsorum familias circa 40000. *venerunt in Hungariam.* . . . Quam autem Rex Cumanorum cum suis Nobilibus, et Rusticis coepit Hungariam peragrarè, quia jumentorum habebant armenta infinita, in pascuis, segetibus. hortis, virgulis, vineis, et aliis Hungaros graviter offendebat. . . et si in rebus, vel in persona Cumanum Hungarus offendebat, statim de ipso fiebat justitiæ complementum. . . Si vero a Cumano Hungarus laedebatur, illi de ipso justitia non fiebat.

Rogerus Carm. miser. cap. 3. His querelis, Rex alioquin aliis de causis jam exosus, per-motus fuit ad medelam his malis ponendam, quod in Comitibus factum fuisse colligitur ex ejusdem Rogerii cap. 8. his verbis:

Principibus, Baronibus, Comitibus, et Comanis omnibus circa Monasterium de Kew circa Ticiam convocatis, deliberatione diligenti, communi consilio est sancitum, quod Nobiles Cumanorum cum suis famulis divisim per singulas Hungariae Provincias mitterentur. . . et si Cumani Hungarum, vel Hungarus Cumanum offenderet; Comites justitiam facerent æquivalentem. . . Et sic dolosa, sine offensione cujusquam cum suis tentoriis filtreis, jumentis, pecoribus, terram vacuum Hungarias
I peragra-

peragrabant: et quum essent multi et pauperes inter eos, habebant Hungari de eis quasi pro nihilo servientes.

Refert id Cl. Pray annal. hist. P. I. p. 252. ad annum 1240.

Anno sequente 1241. alia fuisse Budae celebrata Comitia, in quibus de modo intrumentibus Tartaris resistendi agebatur, non obscure colligitur e sequentibus ejusdem Rogerii cap. 15. verbis:

Quum ergo versus quadragesimam pergeret iter suum, magis ac magis fama hujusmodi (*de adventu Tartarorum*) crebrescente, Rex ad quamdam villam, quae Buda dicitur, super ripam Danubii positam, in qua consueverat Quadragesimam celebrare properavit. *Et Archiepiscopis, Episcopis, et aliis Regni Majoribus convocatis deliberabat assidue*, qualiter posset de tanto negotio providere, monens, et hortans eos saepius, quod quilibet haberet suos stipendiarios milites praeparatos.

„ Kuthen vero (*Rex Cumanorum*) qui cum
 „ uxore, filiis, filiabus, et quibusdam suis
 „ majoribus, tamquam suspectus, et sceleris
 „ conscius, a Rege fuerant convocati, *communi deliberato consilio curialiter*, ne possent
 „ manus ipsorum effugere, custodiae fuerunt
 „ mancipati.

In vita Stephani V. Regis Corpori Juris Hungarici inserta habetur: *qui se minorem Regem Hungariae, et Ducem Transylvaniae jam anno 1270. scribebat. Belius Not. Hung. tom. I. pag. 124. subjicit: decennio altius reponendus juu Regius iste titulus; nam cum ad Krestenbrun*
 cum

*cum Ottocaro conflixit, et vulneratus praelio excessit, jam se Regem Hungariae Junio-rem appellabat . . . ut proinde fallantur, qui putant nunquam Hungariam ante Wladislaum Polonum II. Reges novos inaugurasse, nisi patre mortuo. Anno quidem 1262. Regem Junio-rem adeoque coronatum jam fuisse Stephanum, patet e subjungendo proxime Vestigio, cum se in eodem Instrumento ipse ita scribat; longe vero plura, evidentioraque monumenta evertunt opinio-nem illam, de non coronato Rege novo, nisi Patre mortuo, uti vel haecenus sufficienter edocuimus. Habemus itaque certum Vestigium Comitiorum, in quibus Stephanus, Bela patre adhucdum in vivis agente, coronatus fuerit ante annum 1260., licet quo praecise anno, aut loco id evenerit, nec in Diplomatis, nec apud Historicos haecenus repererimus. Cl. Pray annal. Hung. P. I. p. 295. refert Stephanum, Belae jussu, anno 1254. Regem inaugurat-um esse, et licet pro hoc anno nullam auctoritatem adducat, subjungit tamen Diploma anni 1259. datum, in quo se Stephanus jam *REGEM primogenitum illustris Regis Hung.* scribit.*

Si quae postea inter tot funesta bella Co-mitia ante annum 1267. celebrata sunt, even-erit istud Polonii anno 1262., cum Step-hanus Belae patri suo post odiosa dissidia recon-ciliaretur, uti hoc ex Instrumento ejusdem Stephani edito in Porczlo anno D. 1262. IX.

Idus Dec. dato, et apud *Bel. Not. Hung. T. I.* pag. 118. relato colligi potest, ubi diserté habetur.

Cum consensu, beneplacito, voluntate, et approbatione univertorum Baronum, et Nobilium nostrorum, nec non requisito Principum Cumanorum consilio, et habito assensu.

Nisi quis ista praecise ad eam partem trahere velit, quae Stephano tunc solum juniore Regi adhaerebat.

Illustriora longe actis haecenus omnibus sub Bela IV. Comitibus celebrata sunt anno 1267. incerto quidem loco, in quibus Decretum editum est Andreae II. Decretis non longe inferius, quod cum nusquam haecenus hoc quidem titulo productum sit, hic subjiciendum existimavimus uberrimis Nobis a Viro illustri eodem, qui similes Decreto Andreae II. de anno 1231. subjunxerat illustratum. Desumimus illud ex MSS. Gabrielis Hevensi, tomo LXIV. p. 319., ubi adnotatur una Originale illius, aut quodpiam Par authenticum asseruari in Archivo V. A. Capituli Ecclesiae Strigoniensis. Est vero illi in laudato tomo MSS. Hevenesianorum haec praefixa Rubrica, seu titulus:

Privilegium Regis Belae, ac Stephani Ducis Transylvaniae, et Belae Ducis Sclavoniae, in quo Archiepiscopo Strigoniensi anno 1267. datur libertas, ut si quis Regum transgressor foret Nobilium libertatum a S. Rege Stephano statutarum, idem Archiepiscopus eundem Regem

gem per Censuram Ecclesiasticam compellat ad promissa servanda.

Nemo non videt, quantum haec Rubrica, ut in Diplomatis, et Legibus per Nostros editis passim observare licet, a nigro differat; neglecta enim Decreti substantia, sive Principe argumento, id solum in Rubrica exprimitur, quod unica Clausula, tamquam Sanctione poenali eidem subjungitur, ut mirum haud sit, Decretum adeo memorabile, quod non tam Archi-Episcopi Strigonienſis, quam totius gentis Hungaricae *Privilegium* (si ita stabilitas praerogativas appellare licet) continet, haecenus fere penitus ignotum latuisse, quamquam vel sic, uti Privilegium Archi-Episcopi Strigonienſis aestimatum, non immerito quaesieris in Appendice ad Synodum Pazmanianam.

Est istud alterum Comitiale Decretum Sylloges Nostrae ab eo, quod per Andream II. anno 1231. editum primum hoc opusculo integrum notis itidem ejusdem illustris Viri provisum, velut editionibus Corporis Juris Hungarici haecenus vulgatis nondum insertum damus: id circa notas monentes, quod eae nobis non indignae esse videantur, quae pro norma servire, aut certe orexin apud attentiores Lectores irritare possint, ut alia quoque Decreta Comititalia Juris nostri tali Commentario aliquando illustrentur, quo tandem et legibus Hungariae, et historiae illarum plenior

lux effundatur, neque verbis contenti, rerum ipsarum sensum, et legum animam ex antiquitate eruere, nosseque contendamus.

BELÆ IV. REGIS HUNGARIÆ.

Decretum, quo Libertates a S. Stephano stabilitas confirmat.

„ Nos Bela Dei Gratia Rex Hungariæ . .
 „ et Stephanus (a) per eundem Junior Rex
 „ Hungariæ et Dux Transylvaniæ (b) et Bela
 „ Junior Dux totius Sclavoniæ significamus. „

(a) Dum Patres apud Status efficere potuerunt, ut ipsis vivis primogeniti eorum coronentur, tunc hi *Reges Juniores* appellabantur, solebatque ipsis, aut tertia pars Regni, aut Transylvania, vel Sclavonia cum aliquot Comitatibus cedi. Id cum a mero Patris arbitrio penderet, solebant se filii coronati scribere *per eundem*, vel *voluntate Patris Rex Junior*.

(b) Unicum hactenus istud deprehendi Decretum, ubi plurium nomine sermo instituitur. Apparet hinc Statuum Providentia, qui sibi etiam apud filios Regnantis securitatem procurare voluerunt.

„ Quod Nobiles Hungariæ universi (a)
 „ qui Servientes Regales dicuntur, ad nos accedentes, petierunt a nobis (b) humiliter et
 „ devote, ut ipsos (c) in Libertate a S. Stephano Rege Statuta et obtenta dignaremur
 „ conservare, ut ipsi tanto nobis et Coronæ tenerentur fidelius et affectuosius famulari, quanto pretiosioribus Libertatibus eos donaremus.
 „ Quorum petitiones et Instantias considerant

„ tcs

tes fore justas et legitimas, habito Baronum
nostrorum Consilio et assensu duximus ad-
mittendas, attendentes, quod de hoc invi-
gilari de commodiori debeat Statu Regni. „

(a) Fuit iste usitatus aevo illo, licet improprius scribendi modus, ut dum dicere volebant, quod *universi Regnicolae simul constituti hoc vel illud Regi proposuerint*, vel *hoc aut illud ab eo petierint*, ea scriptores usi sint clausula; *Universi Nobiles ad nos accedentes vel nostram adeuntes praesentiam*. Ita in Decreto etiam Ludovici I. §. 4. *Praelatorum, Baronum, nec non Procerum et Nobilium Regni cactus, nostrum Regium conspectum adeundo*. Omnes tamen ejusmodi Clausulae Status simul congregatos, adeoque in Comitibus constitutos significant. Itaque et exinde, et quia Rex Scriptum hoc, una cum filiis juramento firmavit, apparet, Decretum hoc re ipsa in Comitibus emanasse; neque enim universi Nobiles, nisi in Comitibus congregati Regem accedere possunt, nec Reges mera Grationalia Diplomata Juramento unquam firmare consueverunt.

(b) Nec obstat haec petitionis et Instantiae Formula. Stylus enim hic etiam in subequis Decretis viguit, de quibus, quod in Comitibus perlata sint, dubitare non licet: *Praesentarunt nobis certos Articulos supplicantes humiliter, ut eos confirmare dignaremur*: id enim partim Reverentia Regiae Majestatis, partim e reflexione illa fiebat, quia nulla sine assensu Regis Lex perferri potest. Ceterum non obstante hac styli humilitate Reges in fine Decreti ad observantiam contentarum in eodem Legum se obstringebant.

(c) Vidimus Andream II. duo Decreta edidisse, quibus Libertates Nobilium a S. Stephano concessas confirmavit. Ultimi, quod ante 36. annos emanaverat, recens adhuc debuit esse memoria, et tamen Nobiles non ad haec Decreta, sed ad Libertates a

S. Stephano concessas provocabant, evidenti sane argumento, quod illi habim et fundamentum Libertatum suarum non in Confirmatorio Andreae, sed in Primitivo et Fundamentali S. Stephani, quod nobis temporum injuria ereptum est, Decreto locaverint. Et cum Liber II. S. Stephani nihil contineat de his Nobilium Praerogativis, non improbabilis est conjectura Fundamentale illud S. Stephani Decretum adhuc aetate Belae IV. superfuisset.

Art. I. „ Statuimus itaque (a) quod Collectae, et Exactiones ratione Camerae, vel „ alia ratione (b) *de populis Nobilium* nullo „ unquam tempore recipi debeant; nec victualia, nec ratione descensus per nos, vel alios „ (c) molestari. „

(a) Exactiones pecuniae, praestationes Victualium, et onus gratuitorum Quarteriorum, quae in aliis Decretis per distinctos Articulos prohibentur, hic in complexo abrogantur. Cum extorsiones hae intra 49. annos in tribus continuis Decretis prohibeantur, apparet Reges hos ne juratas quidem eatenus spon- siones explevisse, adeoque eas toto hoc tempore nihilominus perdurasse; verum id una apparet, quod non jure, sed illegaliter exactae fuerint.

(b) Clausula haec explicat debilitatem expressionis illius: *super praedia Servientium* quae in Art. 3. Decret. A. 1222. usurpatur, et ostendit evidenter, quod Rex a subditis Nobilium nullam Contributionem jure exigere potuerit.

(c) Non tantum Reges, sed et Palatini, et Comites Parochiani Descensus hos usurpabant; et hi per voculam *aliorum* indicantur.

Art. II. „ Item volumus, quod omnes Terrae castri (a) vel Udvarnicorum, ad quos „ po-

„ populi nostro nomine, vel Dominae Regi-
 „ nae sunt congregati (b) castro, vel Udvar-
 „ nicis restituantur, et (c) ipsi illi gaudere de-
 „ beant privilegiato nomine Hospitum Libe-
 „ rorum. „

(a) Lex haec in neutro priorum Decretorum Andreae II. continetur. Ceterum terras Castro adscriptas *Castrenses* tenebant. Udvarnicorum conditio necdum satis explorata est. Ex ipsa nominis significatione eos aulicis Serviitiis obstrictos fuisse constat, qualibus, non constat.

(b) Clausula haec indicat id, quod nos plura etiam Diplomata docent, nimirum Terras Castrorum per inconsideratas, saepe etiam illegales Regum Collationes dissipatas fuisse, et ad earum revindicationem et Castris reapplicationem jam Andream II. sed potissimum Belam IV. processisse, quod autoritate praesentis Legis fecisse videtur.

(c) In Apographo ex quo Diploma hoc exscripsimus legitur: *nec ipsae illae* verum in eo mendum Scribae cubare manifestum est; sic enim Clausula haec nullum sensum facit, cum Terrae non possint *gaudere privilegiato nomine Hospitum Liberorum*, sed *Castrenses*, et *Udvornici*, qui Terras illas possidebant.

Art. III. „ Item ordinavimus, quod nullus ex Nobilibus (a) propter malam suggestionem debeat sine strepitu Iudicii captivari, incarcerari vel damnificari in rebus, seu persona, sed tractus in Iudicium (b) praesentibus Baronibus, exclusis ira, odio vel favore iudicetur Iuris ordine observato. „

(a) Id est ad simplicem Delationem. Fundamentalis haec Nobilium praerogativa qua eorum *libertas* *perso-*

sonae et securitas rerum seu proprietatis secura redditur, in omnibus tribus Decretis repetitur, in hoc tamen distinctissime enunciatur.

(b) Debuerit abusus ille irrepere, ut Rex solus, id est, absque aliorum Consilio Nobiles judicaret. Per Clausulam hanc videtur Cautela posita fuisse, ut semper Barones ad Judicium adhibere teneatur

Art. IV. „ Item concessimus, quod Nobiles petita licentia et obtenta, ad quemcunque nostrum se transferre voluerint, transferendi liberam habeant facultatem (a) neque propterea Possessiones eorum destruantur. „

(a) Lex haec in substantia eadem est cum Articulo 18. Decreti A. 1222. En trilem divisionis Regni inter Patrem, et filium effectum! Nobiles jam ad unius, jam ad alterius partes transibant, suscitabant discordias et ideo Possessiones eorum devastabantur, ut adeo publica eatenus legis provisione opus fuerit; sed nec haec fomitem mali sustulit.

Art. V. „ Praeterea Statuimus, quod Terrae Nobilium, quas Populi Liberarum Villarum nostrarum, vel Dominae Reginae, seu Udvornici, seu Castrenses (a) quacunque occasione occupaverunt et detinent (b) restituantur ipsis Nobilibus (c) secundum fidem et scientiam duorum Baronum nostrorum, quibus nos, et ipsi Nobiles fidem duximus adhibendam. „

(a) Haec quoque Lex in utroque priori Decreto desideratur. Ceterum Clausula haec confirmat Lectionem Articuli 2. quam supra dedimus; hic enim Villae, quas *Castrenses* et *Udvornici* habitabant, li-
be-

berae appellantur, debebant ergo hi privilegiato nomine Liberorum Hospitum venire.

- (b) Lex haec est consecrarium Articuli 2. sicut enim justum fuit, ut Terrae a Castris illegitime avulsae iis reapplicentur, ita aequitas exigit, ut vicissim Terrae Nobilium a Populis Regiis occupatae iisdem restituantur.
- (c) Id est, erga Testimonium duorum Baronum, seu, si duo Barones Terram talem occupatam fuisse attestati fuerint.

Art. VI. „ Item Volumus, quod si aliquem de Nobilibus sine haerede mori contigerit
 „ (a) Possessiones ejus non distrahantur, nulli donentur, nulli conferantur, nulli perpetuentur, donec cognati et Generationes ejus ad praesentiam nostram evocentur, et ipsis ac Baronibus nostris praesentibus de iis ordinetur sicut dictaverit ordo juris. „

- (a) Haec quoque Lex est huic Decreto propria. In substantia id constituit, ne Rex caducitates via facti apprehendere possit, sed debeat contra Consanguineos decedentis sine haerede Nobilis via Juris agere. Sub initium secundae Epochae jam descitum fuit ab hac Sanctione, neque tamen adhuc Reges via facti caducitates occupabant, sed tentabant se in iis statuere, quod si vero quis contradixit, tum eum in sui Praesentiam evocabant, uti id e certis de An. 1341. editis, et in Processu Montis Pannoniae productis Litteris apparet.

Art. VII. „ Item: Statuimus, (a) quod si ad occupanda vel aquirenda Regna contingat nos Exercitum movere, Nobiles inuitos ad exercitum non trahemus, nisi qui spon-

„ te

„ te voluerint proficisci, vel pro nostra pecunia (b) Nec etiam in subsidium filiorum nostrorum, vel aliorum inuitos ire compellemus. „

(a) Fundamentale hoc Insurrectionis Principium in omnibus tribus Decretis continetur.

(b) Haec vero Clausula est nova, ex qua patet, quod jam juniores etiam Reges, et Duces filii Regum, imo potentiores aliqui Proceres, Nobiles ad insurgendum arbitrarie adigere coeperint.

Art. VIII. „ Item: ordinamus, quod singulis annis in festo S. Regis unus ex nobis „ Albam venire debeat, et (a) de quolibet Comitatu duo, vel tres Nobiles debeant Convenire, ut in eorum praesentia de omnibus „ damnis et injuriis, per quoscunque datis et „ illatis, omnibus satisfiat. „

(a) Reges, eorum in judicando Vicarios, id est: Judices Curiae R. nec non Palatinos, Nobilium Causas promiscue judicasse e praecedentibus duobus Decretis constat. Articulo hoc pro causis damnorum et injuriarum novum Forum stabilitur, nempe Rex cum delegandis e singulo Comitatu Judicibus. In subsequorum Regum Adjudicatoriis nulla Delagatorum a Comitatibus Judicum, sed tantum *Prælatorum, Baronum, Nobilium, nobiscum pro Tribunali assidentium* mentio reperitur, et ideo videtur Constitutio haec in effectum non abivisse.

Art. IX. „ Item: Si aliquis ex Nobilibus, „ non habens haeredem in exercitu mortuus „ fuerit, Possessiones istius (a) quocunque modo „ aquisitae ad manus Regias non devolvantur „

tur

„ tur, sed cognatis, vel Generationi suae re-
 „ maneant, (b) Emtitiae vero, cuiusque in
 „ vita sua conferre voluerint, relinquuntur. „

(a) Haec est iterum peculiaris Decreti hujus Lex. Clausula *quocunque modo aquisitae* etiam ad *Donationalia* Bona referri, et hunc sensum facere videtur: Licet in Bonis, semper Donationem talem, cui nomina Collateralium non sunt inserta, seu alias qualitercunque acquisitis, Fiscus, et non Collaterales succedant, siquis tamen in bello occumbat, ex reflexione Servitii hujus admittitur, ut eidem non Fiscus, sed Collaterales in qualitercunque acquisitis Bonis succedant.

(b) Clausula haec est simpliciter redundans; de emittis enim non tantum qui in bello occubuit, sed omnis etiam alius Nobilis virtute Cap. 5. Lib. II. S. Stephani, et Decreti Andreae II. A. 1222. Art. 2. Decreti vero A. 1231. art. 11. non tantum in vita, sed etiam in morte disponere potuit.

Art. X. „ Item: Causae Nobilium sine petitionibus (a) debeant expediri. „

(a) Quod usque Belam III. Causae et Instantiae Nobilium, Regi, tantum verbo propositae, et per hunc vicissim verbo tantum decisae fuerint, haftenus fide tantum Turoczii tenebamus; nunc jam diplomatice constat. Protulit enim Cl. Spies Libello Archivische Nebenarbeiten pag. 140 Diploma ejusdem Belae III. tenoris sequentis: *B. Illustrissimus Rex Hungariae considerans et infuturum meae R. Majestati praecavens, ne aliqua causa in mei praesentia ventilata et definita in irritum redigatur, necessarium duxi, ut Negotium quodlibet in audientia Celsitudinis meae discussum scripti Testimonio confirmetur: Quaedam vero domina . . . Anno ab Incarnatione Domini 1181. Diploma hoc tacet quidem de eo, ut cautantes*

tes

res etiam causas suas scripto proponere teneantur ;
verum id articulus ipse, quem commentamur, de-
monstrat. Nam ly *sine petitionibus* nullum alium
sensum facere potest, quam : *sine Scripta Instantia
aut Actione*. Adeoque vel hinc apparet, usum cau-
sas Scripto proponendi a Bela III. usque Belam IV.
perdurasse. Forte defectus Scripturae gnarorum post
desolationem Tatarorum tantus fuit, ut ea de causa
Legem hanc condere debuerint Regnicolae.

Ceterum licet Decreto hoc septem tantum
Decretorum Andreae II. Articuli partim con-
firmentur, partim explanentur, inde tamen
statuere non licet, quod reliqui fuerint anti-
quati. Imo reliquos ideo renovatos non fuisse
existimare oportet, quia alioquin observa-
bantur. Hos autem septem ideo fuisse repe-
titos, quia ipsis intermedio tempore contra-
ventum fuit.

C O N C L U S I O.

„ Et his omnibus (a) ac aliis Libertatibus a
„ S. Stephano Rege constitutis ipsos Nobiles
„ manutenebimus, et conservabimus (b) Sic
„ nos Deus adjuvet, et sancta Dei Evangelia,
„ et vivificum Dominicae Crucis Signum (c)
„ Siquis autem nostrum imposterum praesentis
„ Statuti et Libertatis, a S. Stephano consti-
„ tuta transgressor extiterit, quod absit, il-
„ lum D. Archi - Episcopus Strigoniensis per
„ Censuram Ecclesiasticam compellat, ad prae-
„ missa inviolabiliter observanda, prouti id nos
„ assum-

„ assumimus pari voto. Ut autem haec No-
 „ stra Ordinatio perpetuum obtineat robur
 „ firmitatis , iisdem Nostreis Sigillis Literas
 „ fecimus consignari. Datum anno Domini
 „ 1267. (d).

(a) Hinc etiam patet , liberrates Nobilium a S. Ste-
 phano concessas , non solis his capitibus definiri.

(b) Per inscriptam Decreto Juramenti formulam , Sa-
 cramentum non nuncupatur. Debuit ergo Bela cum
 filiis reale super hoc Decreto deponere Juramentum ;
 quod tamen Decreti Compiler improprrie admo-
 dum expressit ; dicere enim debuisset : *et ad haec
 observanda corporale nuncupamus Sacramentum ,
 juxta subinsertam Formulam : sic nos etc.* Atque ita
 tres jam consecutivos Reges habemus , qui ad ob-
 servandas Nobilium libertates , corporale deposuerunt
 Juramentum , nempe Andream II. , Belam VI. , et
 Stephanum V.

(c) Ne Belae quidem IV. , aut filii ejus Juramento Sta-
 tus fidere debuerint , cum hi insuper ad terribile eo
 aevø Excommunicationis vinculum se obligare debue-
 rint. Veterem autem apud Hungaros , etiam Paga-
 nos consuetudinem fuisse , casu transgressionis Pa-
 storum Principes excommunicationi subijci , patet ex
 statu V. Juramenti in Tabulis sub Almo , aut Arpado
 confectis , et per Anonymum relatis , uti superius
 vidimus , cum ibi aequè dicatur : *Si quis de posteris
 Ducis Almi , et aliarum personarum Principalium
 juramentum statuta ipsorum infringere voluerit ,
 ANATHEMATI SUBJACEAT IN PERPETUUM.*

(d) Quod mensem , diem , et locum non exprimat
 praesens Decretum , nihil officit , qui enim in Di-
 plomatica Hungariae vel tantisper versatus est , no-
 vit , quod id in pluribus veteribus Chartis occurre-
 re soleat.

Oppor-

Opportune moniti sumus; Originale Decreti hujus ex Archivo Capituli Strigoniensis ad Archivum Regnicolare jam translatum esse.

SUB STEPHANO V. REGE.

Hunc anno 1270. Patri in Regno successisse Scriptores, et ab iis producta Diplomata extra dubium posuere, altum tamen est apud eos, quos consulere potuimus de secunda ejus coronatione silentium, unde ne Vestigium quidem Comitiorum inauguralium in aditu Regiminis celebratorum eruere licuit, quae, si repetita est, in Comitiiis peractam fuisse oportet, sin minus, primum hoc exemplum fuisset, quod Coronatio in Regem Juniorem post obitum Patris repetita non esset, forte quod Stephanus vivo jam Patre multis illustribus gestis clarus citra alteram coronationem Regno maturus esse videretur. Ceterum ut inauguralia incerta sunt, ita brevi Regiminis ejus tempore nulla Comitiae celebrata fuisse reperimus.

Diploma Matthaei Bani totius Sclavoniae editum anno 1270., quo diversae civiles, et politicae Regni ejus Leges consignantur, per B. A. Kerchelich primum vulgatum, continet antiquum hoc anno ibi celebratorum Generalium pro illis duntaxat Regnis Comitiorum Vestigium, quod quia multum facit ad consuetudines, et formam judiciorum ejus aetatis, alio loco notis illustratum dabimus.

SUB

SUB LADISLAO IV. CHUNO.

Anno Christi 1272. Albae coronatum esse patet ex ejusdem Diplomate ad Tragurinos dato, quod Lucius lib. X. cap. 9. produxit, et nos hic damus, velut inauguralium Comitiorum Vestigium, quae Cl. Katona hist. Pragm. p. 886. ad mensem Augustum figit, cujus calculum datum sequentis Diplomatis confirmat.

Ladislaus, Dei Gratia Rex Hungariae, Fidelibus suis Judicibus, Consiliariis, totique Communitati de Tragurio Salutem, et Gratiam: Vestra noscat Fidelitas, quod Nos sumus Regni Nostri Diademate insigniri, et coronati gratiam per Divinam, Regesque, et Principes Regnorum circumquaque adjacentium sunt Nobiscum in bona pacis unione. Quare Vobis firmiter praecipientes mandamus, quatenus circa ea, quae Nos, et Joachim Nostrum Banum dilectum contingunt, tali fidelitate procedatis, ut vos omni bono prosequamur. Sciatis enim, quod quamvis simus ad praesens puerili in aetate, tamen Domino propitio habemus potestatem, Nobis insurgentes potenter coercendi. Unde, si aliquid infidelitatis in corda Vestra ascendat, nec super aquis, nec in terris evadetis manus Nostras. Volumus igitur, quod Majores ex Vobis veniant ad Nos, sicut ad Dominum suum naturalem, festinanter, ac sine timore, et aliud facere non praesumant. Datum Albae in quindenis S. Stephani Regis.

Diploma hoc, vel ex eo, memorandum etiam fuerat, quod in illo primum Vestigium observemus populorum Clientelarium, ad praestandum Regi homagium fidelitatis, evocationis.

Hoc loco non incommode referendum esse duximus, non solum Reges, quod jam diploma
K matice

matice docuimus, verum et Reginas in sui Coronatione iuramentum praestare fuisse solitas. Damus in rem gemina Vestigia diplomatica. Elisabetha Major, seu Mater Ladislai hujus IV. in Literis anni 1272. haec habet.

Unde cum die appositionis coronae capiti Nostro *promissimus iuramento*, quod jura Nobilium, per Antecessores Nostros indebite alienata, et injuste occupata, reddi faciemus, et restitui.

Elisabetha Regina junior, et uxor Ladislai Chuni haec in Literis anni 1276.

Quod cum Vir Nobilis Moys Palatinus bonae memoriae quasdam terras, seu villas, in Comitatu Tholnensi existentes ad tempus vitae suae pacifice possedisset, et demum post mortem ipsius Moys Palatini eadem terrae seu Villae a Magistro Moys filio praedicti Moys Palatini per D. Mariam illustrem Reginam Hungariae felicitis recordationis Aviam Nostram charissimam indebite abalienatae, et receptae extirissint, tamen quia D. Bela Rex et D. Maria charissima consorte ejusdem de medio sublatis, *in communi Congregatione, et Convocatione omnium Nobilium, et Procerum Regni* de Consilio, et Beneplacito D. Regis Stephani soceri Nostri, et D. Elisabethae Reginae Consortis ejusdem Socrus Nostrae perdilectae, et stabilitum fuerat, ut possessiones quorumlibet Nobilium indebite alienatae redderentur, et restituerentur omni jure etc.

Utrumque hoc Diploma indicio MSS. Hevenesianorum habetur in Archivo Archi-Episcopi Strigoniensis capsula I. Fasc. I. N. 11. eo etiam ex capite hic relata, quod Comitiorum Vesti-

Vestigia contineant, et qua super obligatione Reginae juraverint, indicent.

Anno 1273. celebratae *Congregationis Generalis* in Comitatu Szaladiensi Vestigium Diplomaticum, quod deteximus, quamquam ad nostrum propositum pertinere haud videatur, proferendum tamen hic existimavimus, ut usum Generalium Congregationum in Comitatibus, et rationem judiciorum prima jam Regum nostrorum periodo viguisse, tanto evidentius ostenderemus. Est autem Diploma hujusmodi:

Nos Dionysius Palatinus, Comes de Oklich, Judex Comanorum, tenore praesentium significamus, quibus expedit universis: quod cum ex praecepto D. Nostri Ladizlai, Serenissimi Regis Hungariae, et ex consilio Baronum totius Regni ad condemnandos malefactores fuisset ingressi, tandem in Comitatu Szaladiensi in Congregationis Collegio, ubi universi Nobiles, et Jobagiones Castri, et Ecclesiarum, ac alii conveniant, per eosdem universos Nobiles, et alios quamplurimos, qui aderant filii Jurk Kondekur, videlicet, et Thomas, esse fures, et latrones, et per omnia malefactores extiterunt accusati, publice proclamando, qui, juxta Regni consuetudinem, legitime praesentibus omnibus ad justificandum se semel, secundo, et tertio evocati, nec ad primam, secundam, tertiam, imo ad nullam Congregationem Nostram venire procurarunt. Unde, cum hujusmodi diffamationes excitatae, tumultu cum eximio per proclamationes omnium in singulis Congregationibus existentium, institerunt contra ipsos, mediantibus, et consentientibus omnibus, dictos filios Jurk, rebus, et persona, ubicunque inventi fuerint, duximus esse condemnandos. Et quia talium condemnandorum, imo condemnatorum res, et possessiones juxta Regni consuetudinem

dinem ad manum Palatinatus debeant devolvi, terra eorum filiorum Jurk, quae Nobis cessit legitime, non redimentibus cognatis eorum, nec etiam contradicentibus, sed pacifice permittentibus terram eorum . . . , cum omnibus utilitatibus, magistro Haholdo, filio Comitis Haholdi bonae memoriae, pretio condigno usque in filios filiorum vendidimus in perpetuum, et irrevocabiliter possidendam; ut igitur hujus rei series robur obtineat perpetuae firmitatis, praesentem concessimus paginola[m] Sigilli Nostri munimine roborari. Datum anno gratiae 1273. *Ex Autographo per Cl. Pray descriptum.*

Hanc consuetudinem, nimirum, ut bona condemnatorum ad Palatinum devolvantur, jam antea re ipsa viguisse, patet ex Diplomate Belae IV. Regis dato anno 1263. V. Kal. Nov. in quo Privilegia Ecclesiae Strigoniensis recensentur, et confirmantur, atque hanc in rem sequentia habentur:

Item si Nobiles Ecclesiae Strigoniensis in furto, vel spolio casu contingente, per Palatinum Regni Nostri, vel Judicem Curiae Nostreae, vel . . . Nostrorum ordine juris observato interficiantur, possessiones talium interfectorum, non ad Palatinum Regni Nostri; vel Judicem Curiae Nostreae devolvantur, sed ad Ecclesiam Strigoniensem. *Ex Autographo.*

Ergo alias ad hos Judices Regni ordinarios bona talium devolvi solebant, a qua consuetudine legali privilegialis ista exceptio Ecclesiae Strigoniensi conceditur, ne successive bona ejusdem minuantur. Et forte hinc usus invaluit, ut Palatinus 32. Sessiones conferre possit. Servient haec, licet alieno loco rela-
ta

ta ad antiquitates Legum, et Consuetudinum patriarum illustrandas.

An deinceps sub Ladislao, dum toties a mulierum Cumanarum consortio revocaretur, ac rediret etiam ad tempus, datis de se pluribus literis, quibus resipiscentiam promittebat, toties tamen iterum ad insaniam relaberetur, Comitiam quaeprimam celebrata fuerint, nullo certo Vestigio deteximus, credibile tamen est ea, de quibus Regina Elisabeth junior in literis ad annum 1276. a nobis superius relatis, loquitur, alia ab inauguralibus anno 1272. celebratis, et forte anno 1276. acta fuisse; cur enim quinque annis serius id exequeretur, quod in Comitibus decretum fuerat?

Anno 1289. sub Ladislao Comitiam celebrata fuisse diplomatico docemur Vestigio ex literis ipsius Regis per Cl. Pray in Specim. Hierarch. P. I. p. 135. productis, quas nostram in rem ab eo mutuatas subjungimus:

Nos Ladislaus, Dei Gratia Rex Hungariae, memoriae commendantes significamus, quibus expedit universis, praesentium per tenorem; quod cum Venerabilis Pater Lodomerius, Dei Gratia Archi-Episcopus Strigoniensis, Perperuusque Comes loci ejusdem . . . ab eo tempore, quo per ordinationem, seu provisionem Apostolicam ad Strigoniensem Ecclesiam est translatus, apud Nostram Excellentiam diutius institisset, ut decimam totius tributi Nostri Archi-Episcopatus Strigoniensis debitam, et per Nos hactenus denegatam, assignare in persona ipsius Venerabilis Patris Archi-Episcopatus Strigoniensis perpe-

tuo integraliter dignaremur, Nos quibusdam minus sana sapientibus et injusta, communique Juri, et generali consuetudini Regni Nostri contraria malitiose suggerentibus, assignationem ejusdem decimae distulissimus per tempora longiora, tandem urgente Nos conscientia in *convocatione*, et *PARLAMENTO* publico Regni Nostri per Venerabilem Patrem Joannem, Dei Gratia, Archiepiscopum Colocensem, et complures *Episcopos*, *Barones*, et *Nobiles Regni Nostri* de jure ipsius Archiepiscopi, et Ecclesiae Strigoniensis, quantum ad praedictarum debitum decimarum sufficienter edocti fuissimus, ipsam decimam totalis Telonei, seu Tributi Nostri de Scepus ipsi Archiepiscopo, ipsiusque Successoribus contulimus, tradidimus. et assignavimus in *praesentis tatus Congregationis Regni Nostri* integraliter, et irrevocabiliter percipiendam pleno jure. Datum prope Fuen in vigilia B. Joannis Baptistae anno D. 1289.

SUB ANDREA III. REGE.

Anno 1290. in Regem electus, et coronatus est. Damus hanc in rem partem Diplomatis per Cl. Pray, ex Autographo desumpti, quo idem Rex Magistro Theodoro Praeposito Albeni Aulae Vice-Cancellario Terram T. in Magna Insula contulit. Dat. anno 1293. IV. Id. Jan. Regni anno tertio.

Nos itaque consideratis Fidelitatibus, et Servitiis dicti Magistri Theodori, quae longum esset suo modo enarrare ea, siquidem specialiter attendentes, quod cum D. Rege Ladislao fratre Nostro infelicititer interempto in Regiminis solium, et Regni gubernaculum successissemus, annuente Clementia Salvatoris jure, et ordine geniturae, et coronari apud *Albam Regalem*, prout moris est, *Corona*, et *Diademate Sanctissimi Regis Stephani*

phani voluissimus, et quidam Regiminis, et Coronationis Nostrae aemuli primitus insidias latenter, et demum in patulo, ne ipsa Corona S. Regis tempore coronationis Nostrae dari Nobis possit, ut Nostri Regiminis auctoritas, et salutis exordium Regnicolarum differretur, posuissent. Idem Magister Theodorus Praepositus cum summo fidelitatis fervore, subtiliter, et caute, et ubi debuit, potenter, et viribus laborans omni casu, fortunae se exponens, ipsam Coronam S. Stephani Regis Nobis dedit, et statuit die, et tempore debito, ac placito Coronationis Nostrae etc.

Clausula illa: *in Regni gubernaculum successimus . . . jure, et ordine geniturae* non utitur Rex, velut argumento contra Hungaros, sed contra aemulos Carolum Martellum, et Rudolphum Caesarem, prae quibus sibi etiam ordine Geniturae firmitus jus ad Coronam competere innuit. Turoczius Chron P. II. cap. 82. hujus Regis Coronationem his verbis consignavit:

Post Ladislai Regis mortem eodem anno, decimo octavo die Andreas Dux de Venetiis coronatur, qui vivente adhuc Ladislao Rege adductus in Hungariam fuerat.

Non sunt illa nobis praetermittenda Comititia, quae Andreas III. anno 1298. indixit, et anno sequente 1299. mense Julio in Rakos celebrata sunt, in quibus Episcopi Varadinensis Appellatio contra Georgium, vel Gregorium Archi - Episcopum Strigoniensem continetur. Damus hanc in rem Fragmentum Instrumenti e Schedis Cl. Pray desumptum:

Nos

Nos frater Jacobus Praepositus, et Conventus S. Stephani Ordinis Praemonstratensis de Promontorio Varadinensi universis, et singulis . . . significamus, quod cum Nos Praepositus cum maiore parte conventus Nostri, ad *Generalem Regni Congregationem in locum Rakus vocatum* pro statu bono Regni reformando, et Ecclesiae Nostrae negotiis accessimus, V. P. Emericus cum sufficienti Procuratorio Nobis praesentato, et perlecto anno D. MCC. nonagesimo nono mense Julio, in octava Apostolorum Petri, et Pauli, contra discretum Virum G. electum Ecclesiae Strigoniensis etc.

Atque istud Vestigium diplomaticum, ut inter Comitata prima Periodo sub Regibus virilis Stirpis Arpadianae *postremum*, ita in Campo Rakos *primum* celebrata indicat, nec enim hactenus eodem loco, nec deinceps sub Andrea III. alia fuisse acta uspiamprehendimus.

VESTIGIA

VESTIGIA

Comitiorum apud HUNGAROS celebratorum

SPECIATIM

PERIODO II.

REGUM STIRPIS MIXTAE.

Exstincta virili stirpe Arpadiana, quae apud Hungaros facile 500. annos Imperii summam tenebat, nihil certius expectandum erat, quam factiones competentium, quae ne tum quidem deerant, ubi adhuc supererat Stirps ex qua Imperantes legebantur. Carolus Robertus, aut potius ipse Pontifex pridem pro illo, vel ipso Andrea III. postposito, ad solium provehendo remis velisque nitebatur, vixque intellecto Andreae obitu, praestolatus occasionem, statim.

Anno 1301. citatis itineribus in Hungariam contendit, isthucque captata paucorum Optimatum voluntate, Gregorium quoque Electum Strigoniensem in suas partes tanto facilius attraxit, quanto crebrius hic a Bonifacio Papa jam ante admonitus est, ut Carolo prae Andrea studeret, Regemque Hungariae inauguraret. Facile obsecutus est Gregorius, praesertim, quod Matthaeum, Omodeum, et Ugrinum Clientelis et partium studiis praepotentes Carolum constanti fide sectari intueretur, itaque Strigonii, neque solita Regni Corona, Carolum

un-

ungit, Regemque promulgat. *Cl. Pray ex du Cange et Turozio.*

Istud non in legitimis Comitibus, verum partiali Conventiculo paucorum factionum actum esse, res ipsa innuit, et secutae turbæ factis testatum faciunt.

Factio altera, eaque potior, cujus Caput præcipuum Archi Episcopus Colocensis, uti prioris Strigoniensis fuerat, hac præcipiti et iuribus Regni præjudiciosa Caroli in Regem præclamatione, a paucis, licet potentibus facta offensi, Wenceslaum filium cognominis Bohemiae, Poloniaeque Regis evocatum eodem adhuc anno Albae Regali Corona, rituque legitimis in augurarunt, quamquam Pontifex in Litteris suis ad Legatum Apostolicum datis id præcipue Coronationi huic objiciat, quod non a Strigoniensi, sed Colocensi Archi Episcopo peracta sit. Nec tamen hæc quoque Comitibus pro legalibus haberi possunt, cum illis non modo pars Regnicolarum sat magna non interfuerit, sed etiam contraria fuerit.

Non melioris notae illud fuerat conventiculum cujus nomine Carolus anno 1304 cum Rudolpho Austriae Duce adversus Ottomem Bavarum foedus iniit, et de quo ipse in Tabulis hac de re confectis scribit:

De Baronum et Nobilium nostri Regni consilio, consensu et unanimi voluntate.

Ita et illud, in quo Albae Regali Otto Bavarus Anno 1305. inauguratus est per Episcopos

pos Benedictum Vesprimiensem, et Antonium Chanadiensem eo fere uno operae precio, quod actu hoc, Diadema Regni, per Wenceslaum in Bohemiam reducem ablatum, Otto secum attulerit, et Ladislao Transylvaniae Vayvodae coactus restituerit.

De Ottone Bavaro Turoczins Chron. P.II. Cap. 82. sequentia refert:

Filii Henrici, et quidam alii Nobiles Ottonem Duxem Bavariae subintroducunt in Regem Hungariae; qui veniens, Coronam Regni, a Wenceslao ablatam, petiit sibi dari, ac secum ferens Anno D. 1305. Albam Regalem Civitatem petiit, ut ibi coronaretur legitime in Regem. Quem Benedictus Episcopus Vesprimiensis, ac Fr. Antonius Ep. Csanadiensis, in Regem inunxerunt, et dicta Corona Regia coronarunt. Inde Budam veniens, et in die solenni, in decore Regio, Coronam Sanctam habens in Capite, per omnes plateas et vicos incedebat eques cum populo copioso, ut cunctis se esse Regem legitimum publicaret.

Initium rei hujus refert Chronicon Salisburg. apud Pez. T. I. Col. 402.

Anno D. 1305. Circa festum Michaelis Otto Dux Babariae intravit Bohemiam datis sibi a Venceslao Rege Bohemiae Insigniis Hungariae, scilicet Corona, tunica S. Stephani Regis, diademate et Sceptro, contra voluntatem Regis Romani Alberti, et Ducis Austriae Rudolphi, qui sibi ponendo custodias, ne Ungariam intraret, omnes vias, per quas intrare poterat, obstruxerant. Sed idem Dux hoc non obstante Austriam cum suis, quos de Babaria secum duxerat, sub forma Mercatoris latenter transivit; et quum venisset ad quandam locum, qui dicitur Vischamund, ubi Danubium transfretare voluit, et quum iam navim ascenderet; quaesivit a quodam Nobili — cui
Co-

Coronam commiserat portandam, si ipsam haberet; qui eam in Mantica quaerens non invenit. Et ob hoc tam praefatus Dux, quam qui secum aderant, stupefacti; praedictus Nohilis ad unum milliare non per viam, unde venerat, continuo est reversus: et ibi corona, sicut Domino placuit, est inventa in quadam palude.

SUB CAROLO I. ROBERTO.

Nondum finis factionum, nondum conventiculorum fuerat, quibus a sex annis non electionibus modo, verum Coronationibus etiam tot Regum competentium peractis id demum effectum est, ut nullum haberet Hungaria legitimum, cum in nullum universi consenserint; Carolus enim per vim intrusus, nec in legitimis Comitibus, neque genuina corona, licet jam duplici, Romae videlicet contra Andream, tum deinde Strigonii a paucis factionis; Wenceslaus a majore quidem parte, legali Corona, et consueto loco, sed ab eo coronatus est; cui functio haec nec de jure, nec ex consuetudine competebat, ac deinde Regno deserto Ottoni Bavaro jus cum Corona sponte cessit, Otto hic denique et ipse non communi consensu evocatus, loco et corona consuetis, ministris tamen illegalibus inauguratus subinde Wayvodae, ut praemisimus, Transylvano, coactus licet, et coronam remisit, et jus cum illa acquisitum renunciavit, contentus deinceps nudo Regis Hungariae nomine. Solus itaque Carolus aemulis partim sponte recedentibus, partim per factiones exactis supererat, et Pon-

ti-

tificis favore adjutus, et Optimatum praecipua parte jam auctus, quae anno 1307. in Campo Rakos Pestini qualibuscunque Comitibus celebratis increverit. Damus hanc in Rem Instrumentum inibi confectum, quod licet pro Decreto Comitiali tanto minus habeamus, quia nullus Episcoporum, nullus Baronum Regni neque Comitatus in eo diserte cum dignitate exponitur, servire nihilominus pro exstantissimo Vestigio Diplomatico potest Conventus alicujus factiosi praemisso loco et anno celebrati.

Proceres, et Praelati Regni Hungariae in Congregatine Generali constituti Carolum, ejusque Posteritatem verum agnoscunt Hungariae Regem 1207.

Nos Magister Ugrinus filius Pous de Genere Chaak, Magister Dominicus filius Magistri de Genere Ratolth, Omodeus Praelatus de Genere Aba, Kopasz Praelatus de Genere Borsa, Stephanus Praelatus filius Irenaei Bani de Genere Akus, Rolandus Praelatus, Ladislaus Banus, et Magister Kokos de Genere Ratolth, Magister Deseu de eodem Genere, Nicolaus Wayvoda, filius Mauriti de Genere Puk, et Nicolaus Wayvoda filius Stephani, Praelati, Caeterique Barones in praesenti Regni Congregatione praesentes, ad futuram rei memoriam. Gravis aliquandiu frequenti mutatione Domini Contentio Regnum noscitur obfedis; sed favente Deo ejusdem Regni Barones, ac Nobiles animositati veritatem merito praeponentes in unius Domini obsequium ratione praevia conveniunt. Nos igitur ad perpetuum ejusdem Regni bonum Statum, et Commodum ex animo intendentes; diligenti Collatione praehabita, Dominum Nostrum Karolum,

ac

ac Posteritatem ejus, prout Regalis successio exigit, in Regem Hungariae, ac Naturalem Dominum perpetuum suscipimus, Obedientiam ei, ac Reverentiam Regiae Magnificentiae debitam exhibentes, nullo unquam tempore facto nostro, seu Consilio contra Personam, Honorem, Res, vel Prosperitatem ipsius aliquatenus processuri: Quicumque vero Dignitatem aliquam, seu Possessionem, Tributa, vel Jura aliqua ad Regalem Magnificentiam, vel Reginalem pertinentia obtinet, absque contradictione qualibet libere eidem Domino Nostro Regi restituat, nisi forte suum hoc esse valeat ostendere. Possessiones etiam, seu Jura alia ad Ecclesias, Nobiles homines, vel quoscunque alios pertinentes, qui occupata detinent; nisi super eis legitima Instrumenta ostenderint, ea suis Dominis sine difficultate qualibet restituant, nullo unquam tempore ad eadem Usurpatione qualibet redituri. Nobiles quoque Regni Hungariae, quos haecenus indigna servitute oppressisse dignoscuntur, juxta naturalem ipsorum Libertatem, cuicumque et ubicumque voluerint servire seu propriis rebus curam impendere sine omni contradictione permittantur. Si quis vero in ipso Regno Hungariae obstinato animo Eidem Domino Nostro Regi obedire contempserit, velut infidelem, ac hostem publicum singuli reputabimus. Haec omnia suscepimus observanda perpetuo praestito in Manus Venerabilis Patris Domini Thomae Archi Episcopi Strigoniensis corporaliter Juramento, praesentibus eodem Domino Nostro Rege, Domino Vincentio Colocensis Ecclesiae Archi Episcopo Aulae Regiae Cancellario, ac aliis Episcopis, ceteroque (fors caetumque) ac magna Regni frequentia in eadem solenni Congregatione adunata, obligantes nos, ut si quis huic Ordinationi contraire praesumserit, infidelis Regi, ac Regno, hostisque publicus deputetur, et Sententiam Executionis, quam idem Dominus Thomas Strigoniensis, ac Dominus Vincentius Colocensis Ecclesiarum Archi Episcopi cum pluribus aliis Co-Episcopis ibidem promulgasse dignoscuntur, incidat: et persona ipsius, ac Res

ad

ad manus Regias absque Contradictione qualibet devot-
vantur. In cujus Rei Testimonium, perpetuamque fir-
mitatem Sigilla Nostra, ac Venerabilium Patrum praedi-
ctorum praesentibus duximus apponenda. Actum hoc
apud Ecclesiam Beati Petri in Rakos Anno Domini 1307.
In Crastino Beati Dionysii Martyris.

(L.S.) Nro. 11.

Ex MSS. Steph. Kaprinai in serie sub Lit.
B. Tom. I. N. 43. pag. 67. et T. II. pag. 175.
Increſcentibus tantopere Caroli partibus, prae-
fertim quod fulmina Vaticana undiquaque in
adverſarios jaſtata multos eorum vehementius
perſtrinxerint, Legatus quoque Apoſtolicus
in ſpem erectus, majore jam animo, conten-
tioneque partes ejus promotum ibat, Regem-
que ab oris Dalmatiae maritimis reductum, de-
clinata omni violentiae ſpecie, in Comitibus Pe-
ſtinum legitime congregatis, liberis jam votis
eligendum commendat Regnicolis, ita tamen,
ut non de nihilo majores adhuc calamitates ſi-
bi perferendas metuere poſſe viderentur, ſi
eum in Regem acceptare ultra tergiverſaren-
tur. Proceres tot turbis ſeptem jam annos
exagitati, Regnumque deſolatum ac acephalum
eſſe reputantes, id unum proteſtati ſunt, ne
Regem cum praejudicio jurium in libera ele-
ctione obtruſum ſibi acceptaſſe inviſi deinceps
exiſtimarentur, aut Romani Pontifices juſ in
electione Regum Hungariae hoc titulo unquam
ſibi arrogarent; Carolum denique tanto voto-
rum

rum numero, cum Comitia solito frequentiora essent, in Regem adoptarunt, ut omnino legitime electus esse videretur. Actum id est Pestini anno 1308. Damus ipsum Electionis Instrumentum, licet a pluribus jam editum. Cujus Autoritate Comitia haec indicata fuerint, an Caroli, qui se jam tum legitimum Regem ferebat, an Legati Apostolici, uti Scriptores quidam innuere videntur, vel potius ex voto utriusque, Optimatum eidem faventium, qui Rempublicam provisorio modo administrabant, non satis exploratum habemus.

Instrumentum Electionis Caroli I. in Regem Hungariae factae per Praelatos et Barones ejusdem Regni erga interpositionem Sedis Apostolicae. Vulgatum per Car. Péterfi Tomo I. Concilior. Hung. pag. 150.

„ In Nomine Domini Amen. Anno ejusdem M. CCCVIII. indictione Sexta Mensis
 „ Novembris die XXVII. Pontificatus Domini Clementis Papae V. anno III. Reverendissimus in Christo Pater et Dominus Dominus Gentilis Dei gratia tituli S. Martini in
 „ Montibus Presbiter Cardinalis, in Regno Hungariae, ac partibus illi conterminis Apostolicae Sedis legatus, Ex quo cum ipsius
 „ Legationis partes accessit, quod fama prae-noverat ex rei evidentia, et facti experimento praecipiens tempestatis videlicet fre-
 „ mi-

„ mitum qua Regnum ipsum multae fertilita-
 „ tis olim, ut asseritur jucunditate-refertum,
 „ multaque solitum devotione clarescere,
 „ hostis antiquus pacis aemulus, ac Zizaniae
 „ Seminitor, Generali turbine conquassarat,
 „ particularibus, quoque dissidiis fere in sin-
 „ gulis ejusdem regni partibus suscitans, ex
 „ quibus adeo invaluerat Commotionis horror
 „ in illo, et locum sibi dissensio, quae detri-
 „ menta solet vastitatis inducere, vindicarat.

„ Quod ex coelesti Principe Domino Caro-
 „ lo Hungariae Rege illustri, ac nonnullis Ba-
 „ ronibus et Nobilibus regni dicti ab invicem
 „ dissidentibus, et inter eos odii, ac rancoris
 „ igne accenso detrahebatur, subditorum a-
 „ versione, regalis Munificentiae Culmini ab
 „ eis ipsius regis avertebatur affectus, ac mu-
 „ tuis hinc inde incommodis deperibat, coepit
 „ circa ipsius regni sedanda scandala indefi-
 „ nenter solerti studio vigilare, ac favore of-
 „ ficiosi exuberare favoris instantius, pro ipsi-
 „ us Domini Regis, quem infra claustra pe-
 „ ctoris in singularitate dilectionis habet, ut
 „ filium, ac incolarum regni ejusdem statu
 „ prospero, et tranquillo cogitationes pacis
 „ assiduae meditando.

„ Post adventum igitur ejusdem Domini
 „ Legati Budam per nuntios ipsius, et Lit-
 „ teris pro ejusdem regni negotiis, suae Com-
 „ missis Legationis Officio, promovendis fe-
 „ liciter, Generali Praelatorum, ac Baronum

L

„ et

„ et Nobilium, aliarumque Nobilium perso-
 „ narum Ecclesiasticarum, quam secularium
 „ Concilio, ad octavam Festi B. Martini con-
 „ fessoris tunc instantis solemniter convocato,
 „ circa ipsam octavam, ad idem Concilium
 „ eorundem Praelatorum, ac Baronum pluri-
 „ mi, ac multitudo Nobilium, et personarum
 „ ipsarum copiosa personaliter, aliqui vero
 „ eorundem Baronum quorum personalem
 „ adventum ad idem Concilium longa distan-
 „ tia praepediit, per procuratores idoneos con-
 „ venerunt.

„ Sane Henrico Magistro, et Bano Sclavo-
 „ niae, ac nonnullis Baronibus aliis, et Co-
 „ mitibus, Nobilibus, quibus ad superius Ca-
 „ strum Budae, ubi nunc Legatus ipsa cum
 „ sua Curia morabatur, propter armatorum
 „ multitudinem, quam secum habebant, ne-
 „ quaquam patebat aditus, ultra Danubii flu-
 „ men, ex ipsius Castri opposito constitutis,
 „ ipse Dominus Legatus insitens caeptis ala-
 „ criter, sui que Status praecminentiam et di-
 „ gnitatem Officii non attendens, quin imo
 „ se ipsum humilians una cum praefato rege
 „ aliisque Praelatis, et Baronibus citra flumen
 „ ipsum cum eo manentibus, speciosam flu-
 „ minis ejusdem planitiem, piscatoris more,
 „ aquarum intrepidi, Cymba transiit, ac in
 „ loco Fratrum Praedicatorum juxta flumen
 „ ipsum sito, cum ipso Domino Legato, Prae-
 „ latorum, Baronum, et Nobilium, et tot
 „ di-

„ dictarum personarum multitudo, cives etiam,
„ et advenae copiosi, quos eximii Spectaculi
„ rumor, ac vulgata Conventionis dicti Con-
„ ciliî Celebritas excitarat, insperatae pacis
„ admiratione stupidi, et discordium animo-
„ rum unitatis increduli, pacisque avidi con-
„ venerunt. Quibus in ejusdem Domini Le-
„ gati ac mei, aliorumque Notariorum, ac
„ testium subscriptorum, ad hoc specialiter
„ vocatorum et rogatorum praesentiam con-
„ stitutis, dictoque Domino Rege, ac Vene-
„ rabilibus in Christo patribus, Dominis Dei
„ gratia Thoma Strigonienfis, ac Vincentio
„ Colocensis Archi Episcopis, et H. Vacienfis,
„ ac Benedicto Vesprimienfis, Joanne Nittri-
„ enfis, Petro Quinque-Ecclesienfis, Martino
„ Agrienfis. et Augustino Zagrabienfis Epi-
„ scopis, et Nicolao postulato Jaurinenfis, ad
„ dextram, et Magnificis Dominis viris Henri-
„ co Praelato Magistro, et Bano Sclavoniae,
„ Magistro Nicolao filio Gregorii Nepote ejus
„ Homodeo Palatino, et de genere Haba, Ma-
„ gistro Dominico, Magistro Kokos, et La-
„ dislao Bano de Ratold Kapos pro se, ac Bé-
„ ka Magistro Tavernicorum reginae Domi-
„ nae, fratre suo, filiis Thomae de genere
„ Bonfae, ac Petro filio Campoldi de genere
„ Aba, ad sinistram ipsius Domini Legati se-
„ dentibus, et nuntiis, seu Ambasciadori-
„ bus, et procuratoribus Magnificorum Viro-
„ rum Ugrini, Magistri Tavernicorum Regis,

„ ac Ladislai Vajvodae Transilvani, et Comi-
 „ tis de Zonik, ac Mathaei Trincke Palatini
 „ ibidem praesentibus, ac pressa Nobilium et
 „ vulgi stante ibidem Corona, idem Dominus
 „ Legatus proposuit Verbum Dei assumpto il-
 „ lo Evangelico Themate: *Domine nonne bo-*
 „ *num semen seminasti in agro tuo.* Seriose rete-
 „ xens agri semina, id est regni Hungariae,
 „ quae in illo Dominus seminarat, ex quibus
 „ Reges Catholici tanta sanctitatis, et vitae
 „ claritate conspicui prodierunt, quod sacro-
 „ rum adscribi Cathologo meruere, quodve
 „ Coronam regni primus Rex Regni Hunga-
 „ riae Sanctus Stephanus, a Romano Pontifi-
 „ ce consecratam acceperit, prout Hungaro-
 „ rum Historiae, quas Legatus ipse praeno-
 „ minatus asseruerant praestari, alias etiam
 „ thema ipsum ad suae intentionis propositum
 „ super statu ejusdem regni mirabiliter redu-
 „ cendo.

„ Postque sub specie tuendae libertatis ejus-
 „ dem regni inter ipsos Barones et Nobiles
 „ murmur, quod ipsius Domini Legati atti-
 „ git aures per querelam patentem in publi-
 „ cum productum exoritur, videlicet, quod
 „ nolebant, nec erat aliquatenus intentionis
 „ eorum, quod Ecclesiá Romana vel ipse Do-
 „ minus Legatus, ejus nomine saepedicto re-
 „ gno de rege nullatenus provideret, sed pla-
 „ cebat eis, quod illum, quem ipsi ex anti-
 „ quo, et approbato ejusdem regni more vo-

„ ca-

„ caverant , et in regem assumpserant , prae-
 „ fatus Dominus Legatus ejusdem Ecclesiae
 „ Romanae nomine in regem verum Hunga-
 „ riae confirmaret , et quod etiam perpetuis
 „ futuris temporibus veri summi Pontifices ,
 „ et ipsa Romana Ecclesia haberent jus confir-
 „ mandi , et coronandi Reges Hungariae de-
 „ vera Regali progenie propagatos , quos ipsi
 „ unaminiter , et concorditer de dicta proge-
 „ nie ducerent eligendos.

„ Ipse vero Dominus Legatus ad consum-
 „ mationem caeptorum per eum feliciter , et
 „ ferventer anhelans ad eorundem Praelato-
 „ rum Baronum , et Nobilium supplicatio-
 „ nem , petitionem , et expressum consensum
 „ Dominum praefatum Carolum de praedi-
 „ ctorum Regum Hungariae ex Domina Sere-
 „ nissima Domina Maria Siciliae , et Hunga-
 „ riae Domina Regina illustri , nata clarae me-
 „ moriae Stephani Regis Hungariae vera pro-
 „ genie propagatum cujusque in eodem re-
 „ gno successio legitima per eandem Ecclesiam
 „ existit declarata , sibi que de jure deberi re-
 „ gnum hujusmodi definitum , in ejusdem re-
 „ gni verum regem , ipsius Ecclesiae Romanae
 „ nomine cum solemnitate debita confirma-
 „ vit , et praedictae ipsius Ecclesiae Romanae
 „ nomine acceptavit , et subsequenter omnes
 „ unanimiter , et concorditer post confirma-
 „ tionem hujusmodi tam adhaerentes , quam
 „ adversantes hactenus eidem Domino Carolo

„ receperunt, et cognoverunt singulariter,
 „ et diversum ipsum Dominum Carolum ve-
 „ rum regem, ac Regni Hungariae successo-
 „ rem, sibi que servire, et obedire teneri, tan-
 „ quam Vasalli legitimi et fideles Domino Na-
 „ turali, de quibus per eosdem firmiter ad
 „ implendis, et inviolabiliter observandis jun-
 „ ctas manus, prout solet, a profitentibus re-
 „ gulas fidei infra saepedicti Domini Legati
 „ mittentes manus, juramentum, et fidem
 „ super verae Crucis signum ipsique ac dicto
 „ Domino Regi singulariter pacis osculum
 „ praestiterunt, statimque ipsum Dominum
 „ Carolum regem, catervatim elevatum su-
 „ stollentes manibus, plausus, ac vocibus ex-
 „ tulerunt regium laetis ad sidera Nomen, sub-
 „ sequenter Te Deum laudamus solemniter de-
 „ cantando. Actum ut praedicatur in dicto lo-
 „ co Praedicatorum prope Civitatem Pesthi-
 „ensem ultra ipsum Danubium ex opposi-
 „ to dicti Castri praesentibus Reverendo in
 „ Christo Patre Domino Thoma Episcopo Ve-
 „ gliensi, ac venerabilibus et religiosis viris
 „ Fratribus Paulo, Priore Praedicatorum, et
 „ Haymone Magistro Minoris, Fratrum Ordini-
 „ num Provincialibus, et Salomone Vicario
 „ Prioris Provincialis Fratrum Eremitarum in
 „ Provincia Hungariae, cum eorundem Fra-
 „ trum multitudine, ac venerabilibus et di-
 „ scretis viris, Magistris Philippo de Sardinia
 „ Arborensi, et Joanne de Aretio Auximanen-
 „ sis

„ sis Ecclesiarum Canonicis Auditoribus, nec
„ non Magistris Gnitto de Sanguinetto, Joan-
„ ne Angico, et Alberto de Parma, Capela-
„ nis Domini praefati Legati, et Notariis pu-
„ blicis, ac inferius subscriptis, adhoc specia-
„ liter vocatis, et rogatis, et alias diversa-
„ rum copiosa multitudine nationum.

„ Et ego Joannes de Ponte Curvo Aposto-
„ lica, et Imperiali auctoritate Notarius, prae-
„ dictis omnibus interfui, ipsoque Mandato
„ et auctoritate praefati Domini Legati, nec
„ non a praedictis Praelatis, Baronibus et No-
„ bilibus, una cum praefatis Notariis rogatus
„ scripsi et publicavi, meoque signo consue-
„ to, et ad maiorem praedictorum roboris
„ firmitatem ac memoriam futurorum supra
„ dicti Domini, Legatus, Rex, Praelati, et
„ Barones fecerunt praesens Instrumentum
„ Publicum praedictorum Notariorum sub-
„ scriptionibus communitum Sigillis etiam pro-
„ priis roborari.

„ Et ego Gnittus de Sanguinetto publi-
„ cus Apostolica, et Imperiali auctoritate
„ praedictus Notarius omnibus una cum prae-
„ dictis testibus, et Notariis praesens inter-
„ fui, ac de Mandato praefati Domini Le-
„ gati, nec non a praedictis Praelatis, Baroni-
„ bus, et Nobilibus rogatus huic Instrumen-
„ to publico me subscripsi, et signum meum
„ apposui consuetum.

Ex Georg. Pray annal. P. I. p. 382.

Carolus licet his Comitibus electus, non tamen statim coronatus est, cum legalis Hungariae Corona per Ladislaum Vayvodam Transylvaniae Ottoni Bavaro nuper extorta, hucdum apud eum detineretur. Interea novae dissensiones exortae acta omnia superiorum Comitiorum in irritum redacturae videbantur; narrat eas Cl. Pray annal. P. I. p. 384. cujus verba rei nucleum complexa retulisse suffecerit.

Pacata hunc in modum Hungaria videbatur, et quietis magno impendio quaesitae fructum captura, cum sequente rursus anno (1309.) aliae ex aliis causae subnatae sunt, quae Regnum majore factionum studio implicabant. Fuere id temporis clientela, et divitiarum affluentia potentissimi, qui Palatini dignitate ornati, ex privato ambitu publicas turbas concirent, Marthaeus Trenchiniensis Wenceslai, et Coposcius Ottonis Bavari beneficio ad eum Magistratum eluctati. Ac Marthaeus quidem, qui Oratores suo nomine ad superioris anni Conventum miserat, palam Comitiorum auctoritatem elevare nitebatur, quod suo injussu, ad quem ea potestas ex Regni, ex gentis more attineret, Conventus coactus esset; diserteque inficiari omnia, ac irritare, quae isthic in Tabulas relata fuissent. Itaque Conventum se toti Regno in sequentem annum sua auctoritate indicere, ad quem praeter Legatum Pontificium, bona fide omnes adesse possent, ut Regem liberis suffragiis, et ex Majorum consuetudine legerent. Quae cum late per Hungariam vulgarentur, metus Legatum non de nihilo habuit, futurum, ut Regnum novis dissensionibus distrahatur, praesertim, quod non paucos Procerum, qui superiore anno fidem suam Carolo obstrinxerant, Marthaeo assen-

turi

tiri comperisset. Itaque rursus Budam Episcopos, et Optimates accersit, ut, collatis in commune sententiis, malum in ipso ortu elideretur. Videbant turbas omnes jugulari posse, si Carolus, quem superiore anno mira consensione Regem jussissent, Corona inauguraretur, sed cum hanc Ladislaus Woyvoda in potestate haberet, neque redditurus videretur, prius, quam muneribus, et spe præmiorum allectus ad Caroli partes transitionem faceret, consilium, quamquam unum, et necessarium, in ipso principio adhaesit. Ad extremum periculo huic ira consulere placuit: ut in Transylvaniam Oratores mitterentur, qui Coronam a Woyvoda repeterent; si renuat, aliam confectum iri, quae sacra ex ritu Ecclesiae, dignitatem, auctoritatemque prioris in coronando Rege obtineat. His constitutis acta prioris anni novo consensu rata habentur, adjecta comminatione, omnes, qui Carolo obedientiam detrectarent, sacrorum communionem privandos esse. Edidit in eam rem Legatus publicas per Regnum Literas, in quibus cum multa de Regia dignitate geratim proloquutus esset. Interdicto Sacrorum usu, si quis Carolum Regem non agnosceret, aut violentas in eum manus injiceret, — de S. Regni Corona Decretum edidit.

Acta haec esse Budae VIII. Id. Maji subscriptiones confectorum Instrumentorum testantur, quae licet ex eventu Regno salutaria, quia tamen auctoritate minus legitima, et violente edita sunt, hoc quidem loco referenda esse non existimavimus, si cui lubet, consulat ea apud Cl. Pray l. c.

Ex hacce annalium Scriptoris narratione discimus Legatum Pontificium jus etiam cogens Comitiis sibi arrogasse, hocque casu viduitatis regalis solii, jam tum Palati-
no

no illud competiisse, dein ab isto Comitia in annum sequentem indicta, demum, agente Legato Pontificio, Budae mense Majo, et Junio re ipsa celebrata esse, in quibus abrogatae inaudito hactenus exemplo veteris, ac legitimae Regni Coronae, velut apud Ladislaum Wayvodam Transylvanum hactenus detentae, alia per Gentilem Cardinalem nomine Sedis Apostolicae Regno, et Regi donata, surrogata fuerat. Hacce Carolum in Regem continuatis iisdem Comitibus Budensibus, sed iterum, ac jam tertium illegitime coronatum esse mense Junio anno 1309., docent gemina Instrumenta, quibus non solum actus iste consignatus, verum etiam juramenti summa continetur; et quamquam nec ista Comitia undequaque pro legitimis agnoscere posse videamur, tamen utrumque Instrumentum, velut exstantissima Vestigia celebratorum ejusmodi qualiumcunque Comitiorum, proferimus per extensum:

Instrumentum authenticum Coronationis CAROLI I. REGIS HUNGARIAE, quo rei gestae Ordo, ac Solemnia describuntur. Ex Instrumentis anni 1309. 15. Junii, quae adservantur in Archivo secreto Apostolico Vaticano.

„ In Nomine Domini Amen. Anno ejusdem
 „ a Nativitate millesimo trecentesimo nono,
 „ die decima quinta Junii, Pontificatus Do-
 „ mini

„ mini Clementis PP. V. anno quarto, in
 „ Majori Ecclesia S. Mariae de Castro Budensi,
 „ Wesprimensis Dioecesis, Reverendo in Chri-
 „ sto Patre, et Domino, Domino Fratre
 „ Gentili tituli S. Martini in Montibus, Pres-
 „ bitero Cardinali Apostolicae Sedis Legato,
 „ juxta Majus Altare ipsius Ecclesiae S. Ma-
 „ riae sedente, ac Venerabilibus in Christo
 „ Patribus Dominis Thoma Strigoniensi Archi-
 „ chi - Episcopo, ad Coronationis Magnifici
 „ Principis Domini Caroli, Ungariae Regis
 „ illustris, et Missarum Solemnia celebranda
 „ ante ipsum Altare, stante parato, et Vin-
 „ centio Colocensi Archi - Episcopo, Eme-
 „ rico Varadiensi, et Joanne Nitriensi Epi-
 „ scopis eidem Strigoniensi Archi - Episcopo
 „ assistantibus, Praeposito Posoniensi, Sera-
 „ phino in Diaconatus, et Michaelae Cano-
 „ nico Strigoniensi in Sub-Diaconatus Ordi-
 „ nibus, praefato Strigoniensi Archi - Episcopo
 „ administrantibus, ac Joanne Praeposito,
 „ Joanne Cantore, Colino Custode, Petro,
 „ Stephano, Paulo, Jacobo, Joanne, et Ni-
 „ colao Canonicis Ecclesiae Albenfis dictae
 „ Wesprimiensis Dioecesis, Regalia Paramen-
 „ ta, ut moris est, supra Altare ipsum prae-
 „ parantibus, nec non Magnificis, et Nobi-
 „ libus Viris Ungariae Regni Baronibus, vi-
 „ delicet Homodeo Palatino pro se, et filiis
 „ suis, et Fratribus suis, Dominico Magistro
 „ filiis Nicolai, et Philippo de Geroldo pro se,
 „ et

„ et fratribus suis Kokos, et Loscho, Deme-
 „ trio Magistro filio Nicolai pro se, et fra-
 „ tribus suis, Kokos, et Lozcho Demetrio
 „ Magistro filio Nicolai, et Philippo de S.
 „ Geroldo pro se, et Matthaeo Palatino de
 „ Chaak, Stephano filio Bagim de Posega,
 „ Alladaro de Forro, Petro, et Marco filiis
 „ Stephani de genere Chaak, Becca Magistro
 „ pro se, et pro fratribus suis, Magistro Dio-
 „ nysio Aynardi, et Magistro Benedicto pro
 „ se, et pro Magistro Ugrino, Magistro Ta-
 „ vernicorum Domini Regis Ungariae prae-
 „ dicti, Ladislao Vernerii Comite Budensi, ac
 „ Venerabili in Christo Patre, fratre Petro
 „ Archi-Episcopo Spalatensi, pro Paulo Bano
 „ Croatorum, et Bosnae Domino, Nicolao po-
 „ stulato ad Ecclesiam Jaurinensem pro Ma-
 „ gistro Henrico Bano Slavoniae, et pro
 „ Magistro Nicolao ejusdem Magistri Henrici
 „ Nepote, et Petro Archi-Diacono de Chasma
 „ in Ecclesia Zagrabiensi pro Stephano Yva-
 „ rio, et Radislao filiis Bobonics, Magnis Co-
 „ mitibus Slavonie, ante Altare praedictum
 „ adstantibus. In praefata quoque Ecclesia S.
 „ Mariae, Venerabilibus in Christo Patribus
 „ M. Agriensis, Aba Vacienfis, P. Quinque-
 „ Eccles., B. Vesprimienfis, A. Zagrabiensis, B.
 „ Cenadiensis, L. Sirmienfis, et G. Bosnensis
 „ Episcopis, ac P. Scepusiensi Praeposito,
 „ aliisque Praelatis, et Clericis religiosi, et
 „ secularibus Ministro Minorum, et Prioribus
 „ Prae-

„ Praedicatorum, et Heremitarum S. Augu-
 „ stini Provincialibus, et eorum, ac S. Bene-
 „ dicti, et alorum Ordinum Fratribus Nobi-
 „ libus, insuper civibus, et popularibus, ci-
 „ vitatum, castrorum, et villarum, atque
 „ locorum Regni Hungariae, in multitudine
 „ copiosa praesentibus, praefatus Dominus
 „ Carolus Ungariae Rex, in manibus praefati
 „ Strigoniensis Archi-Episcopi, et mei No-
 „ tarii infrascripti Librum tenentium, flexis
 „ genibus ante Altare praedictum; et coram
 „ eodem Strigoniensi Archi-Episcopo, tactis,
 „ et osculatis Sacro-Sanctis Evangeliiis, infra-
 „ scripta primo literaliter lecta, deinde in
 „ Ungarico exposita, per saepe dictum Stri-
 „ gonensem Archi-Episcopum inviolabiliter
 „ servare juravit, videlicet: Deo subdi, legi
 „ ejus obsequi, fidem Catholicam, quam
 „ Universalis Romana Ecclesia Mater praedi-
 „ cat, et docet, tenere, eandem Ecclesiam Ro-
 „ manam, et praefatam S. Mariae, et S. Adal-
 „ berti, ceterasque Ecclesias in ditione sibi
 „ credita, constitutas, et earum Episcopos,
 „ et Praelatos, cum omnibus illis legitime
 „ subjectis, et ex Deo sibi creditis secundum
 „ Deum commendare, honorare, et defen-
 „ dere. Papam Romanum, et Legatos ipsius
 „ Ecclesiae Romanae non impugnare, sed po-
 „ tius defendere, ejusque Ecclesiae Romanae
 „ Jura non laedere, nec terras ad ipsam per-
 „ tinentes, vel statuta, seu ordinamenta ipsius

„ in

„ in eisdem terris scienter violare Regnum
 „ sibi commissum, et Jura Regalia, non mi-
 „ nuere, nec alienare, sed potius augere, et
 „ male alienata haëtenus, secundum datam
 „ sibi gratiam ad jus pristinum revocare.

„ Nobiles Regni sui Ungariae in approbato,
 „ et antiquo Jure servare, atque a Tyran-
 „ norum oppressione eripere, legitimo con-
 „ jugio tantum uti, et contentum esse, di-
 „ cente Scriptura: relinquet vir patrem, et
 „ matrem suam, et adhaerebit uxori suae,
 „ et erunt duo in carne una, et quod Deus
 „ conjunxit, homo non separet, Populo Dei
 „ sibi ex Dei providentia commendato pro-
 „ desse, et non obesse, et neminem ex eis
 „ sine justis, legitimique judicii examinatione
 „ condemnare, et de terra delere delectatus
 „ Psalmistae voce dicentis: Beati, qui custo-
 „ diunt judicium, et faciunt justitiam in omni
 „ tempore, promittens, spondens, atque
 „ pollicens coram Deo, Beata, et Gloriosa,
 „ semperque Virgine, Dei Genitrice Maria,
 „ Beato Adalberto Martyre, atque Pontifice,
 „ et omnibus Sanctis, Praelatis, Baronibus,
 „ Nobilibus, Religiosis, et aliis supradictis
 „ omnia praedicta, et singula firmiter, et
 „ inviolabiliter observare, in quantum Divino
 „ fultus adjutorio, fuerit secundum scire suum,
 „ et posse. Super quibus tam Barones prae-
 „ dicti praesentes ibidem, quam alii praeno-
 „ minati nomine, et pro parte absentium
 „ prae-

„ praedictorum a saepefato Archi - Episcopo
 „ Strigonienſi ſingulariter requiſiti, tactis eis-
 „ dem Sacro - Sanctis Evangeliiſ, eadem omnia,
 „ et ſingula ſuo juramento firmantes, ipſum-
 „ que Dominum Carolum recognoſcentes, in
 „ verum, et legitimum Regem Ungariae, ac
 „ ſuum, et dicti Regni Dominum naturalem
 „ ipſi Regi ſaepedicti Archi - Episcopi Strigo-
 „ nienſis, et mei praedicti Notarii manibus,
 „ ut praedicatur, librum tenentium praesti-
 „ terunt debitaſ fidelitatis homagium, et ſo-
 „ litum Ungariae Regi ab ejusdem Regni Ba-
 „ ronibus juramentum. Et ego Guillelmus de
 „ Sangineto Apoſtolica, et Imperiali auctori-
 „ tate Notarius publicus praedictis omnibus
 „ praesens interfui ipſaque de Mandato, ac
 „ auctoſitate praefati Domini Legati ſcripſi,
 „ et publicavi, meoque ſigno conſueto ſigna-
 „ vi, et ad majorem praedictorum roboris
 „ firmitatem, ac memoriam futurorum ſupra-
 „ dictus Dominus Legatus praesens Inſtru-
 „ mentum publicum fecit ſigillo proprio ro-
 „ borari.

Ex Ign. Bâtthyan LL. Eccl. tom. p. 460.
 Eſt apud Joſ. Koller in hiſt. Eppat. Quinque-
 Eccl. tom. II. p. 293.

Idipſum teſtantur Praelati Hungariae ſequen-
 tibus literis, ex quibus patet, quam frequen-
 tes fuerint partes a Carolo jam tum ſtantes,
 praecipue ex Statu Eccleſiaſtico, hoc uno ex
 capite non uſque quaque fortassis probanda,
 quod

quod Coronam , cuius hactenus tanta fuit reverentia , tam ex facili unius competentis gratia execrari , et novam , renitente magna adhuc Regnicolarum parte , substitui passi sint.

Ipse Carolus in quodam Instrumento , quod Cl. Pray Hierarch. Eccl. P. I. p. 106. protulit , testatur se primum substituta , dein legitima Corona redimitum esse :

Quia , *inquit* , Corona S. Regis Stephani per infideles , et illicitos Detentores rapta , detinebatur , nova Corona specialiter pro nobis fabricata . . . per ipsum D. Thomam Archi - Episcopum . . . ipso novo Diademate exstitimus coronati. Et licet hujusmodi Coronationis modus sufficiens exstitisset , ut opinioni tamen gentis Hungaricae satisfaceret . . . recuperata . . . per sollicitam curam ejusdem D. Archi - Episcopi ipsa S. Corona ab illicitis Detentoribus rursus in loco debito , videlicet in Alba Regali . . . de manibus ejusdem D. Thomae Archi - Episcopi Diademate Regio , videlicet eadem S. Corona de novo exstitimus coronati.

Archi - Episcoporum , et Episcoporum Hungariae Literae , quibus testantur CAROLUM HUNGARIAE REGEM , cum Corona Regia alibi detineretur , neque ullo pacto recuperari posset alia Corona , quam Gentilis Cardinalis , nomine Sedis Apostolicae , Regno , et Regi donavit , redimitum fuisse. Ex Instrumentis Vaticanis anno 1309. die 29. Junii.

„ Nos , Dei Gratia , Thomas Strigonienſis ,
 „ Petrus Spalatenſis , Vincentius Colocenſis ,
 „ Eccleſiarum Archi - Episcopi , Benediſtus
 „ Weſpri-

„ Wesprimienſis , Haab Vacienſis , Emericus
 „ Varadienſis , Joannes Nitrienſis , frater Au-
 „ guſtinus Zagrabiienſis , Ladislaus S. Irmaei,
 „ Petrus Quinque · Eccleſienſis , Martinus
 „ Agrienſis , Benedictus Chanadienſis, et frater
 „ Gregorius Boſnenſis Eccleſiarum Epifcopi, ad
 „ perpetuam rei memoriam. Sua factis inſi-
 „ gnibus jura perſolvimus, ſi ab eis ne la-
 „ bantur, cum tempore providemus, ut ad
 „ laudis praeconium noſtro Miniſterio certum
 „ habere valeat, grata poſteritas argumentum,
 „ quod tanto ſtudioſius agi neceſſe eſt, quan-
 „ to, quod geritur, patet publicis utilitati-
 „ bus convenire. Poſtquam enim ſoluto ju-
 „ ſtitiae publico vinculo, diverſis coepit Re-
 „ gnum Hungariae languere periculis, ante
 „ hos ferme novem annos Regale Diadema,
 „ quod a Summo Pontifice S. Stephano gen-
 „ tis ejusdem primo Regi deſtinatum, et ab eo
 „ tranſmiſſum, in poſteros in Albenſi Eccleſia
 „ cum ſumma diligentia ſervabatur, quo etiam
 „ ipſius gentis Reges conſueverunt, ſucceden-
 „ tes ſibi jure legitimo coronari, improba te-
 „ meritate, ab eadem Eccleſia violenter ere-
 „ ptum, ac per diverſas manus, non ſine
 „ multo ejusdem Regni discrimine devolutum,
 „ adhuc privata violentia occupatum detine-
 „ tur, cumque ad ipſius recuperationem nul-
 „ la ſollicitudo potuiſſet proficere: tandem
 „ Reverendus Pater, Dominus frater Gentilis
 „ tituli S. Martini in Montibus, Preſbyter

M

Cardi-

„ Cardinalis Sedis Apostolicae Legatus , cer-
 „ nens, quod ob ipsius carentiam, cui mul-
 „ tum reverentiae , atque auctoritatis , ex
 „ dicti Regni Incolarum opinione defertur,
 „ quasi in eo sit jus Regium constitutum ,
 „ unde et detentoris ipsius audacia crescere,
 „ et Regiae dignitati poterat plurimum de-
 „ rogari, omnium Nostrorum, itemque Ba-
 „ ronum Regni Hungariae Consilio, et assen-
 „ su, idem Diadema, donec sic occupatum
 „ existeret, ne cum eo Reges ungerentur,
 „ aut possent coronari, penitus interdixit,
 „ ac ne semel data eidem genti Sedis Apo-
 „ licae in praefato Diademate benedictio, tali
 „ praesumptione deficeret. Idem Dominus Le-
 „ gatus, ex Nostro, et Baronum benepla-
 „ cito, et assensu, egregio opere ex auro, et
 „ lapidibus pretiosis, novum fecit Diadema
 „ parari, quod etiam cum magna solemnitate,
 „ coram Cleri, ac populi numerosi frequen-
 „ tia, tertio Idus Junii, id est in die festivi-
 „ tatis Beati Barnabae Apostoli, per ipsum
 „ Dominum Legatum cum Missarum solemnibus
 „ benedictum, et Sacro per Nos tactum est
 „ Chrismate, ut tale . . . novum hoc illi
 „ antiquo, dum sic detinetur, succederet,
 „ vel accederet liberatio; ac . . . jus idem, ea-
 „ demque potestatis gratia nosceretur, ipsum-
 „ que Regno, et Domino Regi Karulo illu-
 „ stri Hungariae nomine Romanae Curiae con-
 „ tulit, et donavit ad opus Coronationis Re-
 „ gum

„ gum Hungariae, juxta morem antiquum,
 „ in praefata Albenſi Eccleſia perpetuo con-
 „ ſervandum, cum quo etiam praediſtus Do-
 „ minus Karulus Rex illuſtris ſequenti Domi-
 „ nica, ſcilicet decimo ſeptimo Calendas Julii,
 „ cum magno Praelatorum, Baronum, et No-
 „ bilium, Cleri, populiſque tripudio per neas
 „ Strigonienſis Archi-Epiſcopi manus ad . . .
 „ de voluntate, et aſſenſu Noſtrum, et Baro-
 „ num, exſtitit feliciter coronatus, in cujus
 „ rei teſtimonium Sigilla Noſtra duximus prae-
 „ ſentibus appendenda. Datum Budae VIII.
 „ Calendas Julii anno Domini milleſimo rer-
 „ centeſimo nono, Pontificatus Domini Cle-
 „ mentis Papae V. anno quarto.

Ex Ign. Bâtthyan LL. Eccl. tom. I. p. 463.
 Eſt apud Joſ. Koller hiſt. Epiſc. Quinque-Eccl.
 tom. II. p. 297.

Credibile eſt, Thomam Archi-Epiſcopum
 Strigonienſem, reliquosque Praelatos Hunga-
 riae, licet electionem Caroli ſalutarem, quin
 et neceſſariam Sacrae, ac civili Reipublicae
 domeſticae eſſe exiſtimarent, Sacrae tamen
 Coronae interdicto ſubjectae, novaeque, ac
 inſolitae ſubſtitutae non ſine ſcrupulo memi-
 niſſe, neque de nihilo vereri potuiſſe, ne quod
 optime inſtitutum eſſe videretur, peſſimum
 eventum haberet, cum vix ſperari potuerit in
 tanta aemulorum potentia, opinionumque va-
 rietate, ac volubilitate nullos futuros eſſe,

qui argumento ab illegitima Corona sumto turbas cierent, nam id ipsum non obscure prodit, quam parum hujusmodi Coronationibus illegali Corona peractis fiderent, cum eas ternis vicibus repetierint. Cum tamen et Carolum in tanta Reipublicae perturbatione, ut praemonuimus, necessarium, et Pontificis voluntati deferendum, in re praesertim utili esse censuerint, ac una, si quid minus legaliter actum fuisset, corrigere studuerint; Archi-Episcopus Strigonienſis ipſe ad Ladislaum Wayvodam Transylvanum pro recuperanda ab eo Corona legationem suscepit, quam etiam, obtenta feliciter Corona absolvit.

Anno 1310., relata Corona iterum ad Campum Rákos Pestinum, indicta sunt Comitia, eorum, quae a decem annis fere tumultuarie celebrata sunt, non quidem, ut videtur ab exordio, ab eventu tamen, omnium maxime legitima; nam praeter Matthaeum Trenchinienſem vix aliquis ex Primoribus aberat, nullus certe invitus fuerat. In hisce Comitiiſ iterum Carolus, sed majori votorum consensione, libertateque, cujus species haberi poterat, in Regem electus, indeque reſta Albam Regalem deductus, nullo jam adverſante quartum, sed legitima Corona primum inauguratus est. Et ab hoc demum tempore legitimus ab omnibus Rex habebatur, licet ipſe omnes etiam priores annos Regni ſui, in Diplomatiſ numeret. In his Comitiiſ Decretum aliquod

quod editum esse vix existimamus, suffecerit Regnicolis, de quo maxime solliciti erant, legitimum tandem Regem elegisse, coronasseque, una vero jura electionis adversus vim externam, praejudiciumque in salvo conservasse.

Anno 1318. Pestinum ad Campum Rákos in octavis festi B. Joannis Baptistae celebranda Comitia per Carolum Regem indicta fuisse, patet e Vestigio diplomatico in Literis Ladislai Archi - Episcopi Colocensis ad Transylvaniensem scriptis, et a doctissimo Transylvanien-
sium Praesule LL. Eccl. tom. I. p. 74. productis, quas hic ab eo mutuatas damus:

Venerabili in Christo Patri, Domino Fratri Benedicto, Dei Gratia Episcopo Transylvano, fratri suo Germano, Frater Ladislaus per eandem Archi - Episcopus Colocensis, Aulae Regiae Cancellarius, mutuam, et sinceram in Domino charitatem. Noveritis, quod D. Ladislaus Quinque - Ecclesiensis, et Ivanka, Varadiensis Ecclesiarum Episcopi Nuncii Nostri, et omnium Episcoporum, qui Congregationi in Ecclesia Colocensi interfuerunt, a Domino Rege sunt reversi, qui talem ordinationem cum Domino Rege duxerunt faciendam, sicut in tenore Literarum ipsius continetur. Quarum tenor talis est:

„ Obligat se Rex, et universos Fideles sub
„ poena excommunicationis, quod ad diem octa-
„ vum B. Joannis Baptistae ad Generalem Regni
„ Conventum in Campo Rákos habendum cum
„ Optimatibus convenire debeat.

Has autem literas, si necesse haberis ad Curiam Regis, ut sigillatas Nobis deferant, quia praedicti Nuncii tantum

pro se ipsas sigillatas perceperunt Haec tamen faciatis in Coena Domini solemniter publicari ad populum, atque Clerum ubique in . . . sanctae obedientiae injungentes, et mandantes, ut ad octavas festi B. Joannis Baptistae ad Nos in Apostag (*quod est prope Danubium supra Föllvár*) venire debeatis, quem locum Nobis, et aliis fratribus, ac sociis Nostriis advenientibus assignarunt, ut simul congregati ad locum Congregationis Regni accedere debeamus, habito primum inter Nos tractatu praevio, et maturo. Datum Colocae feria quarta proxima ante festum Annunciationis Virginis gloriolae, anno 1318.

Indiſta fuiſſe haecce Comitia, luculente hoc monumentum teſtatur, an autem etiam re ipſa celebrata fuerint, cum nobis in praesens ea de re nullum documentum ſuppetat, definire non poſſumus, vix tamen de promiſſo ſervato dubitare licet, cum Rex et Praelatis, et Religioni apprime deditus fuerit, neque ignoraverit, quantam excommunicatio, ſub qua ſe ad id obligaverat, vim habeat, aut ſaltem apud populum habere debeat.

Anno 1320. Elifabetham Wladislai Loſtici, Poloniae Regis filiam, quarto matrimonio ſibi copulatam, Albae Regiae coronari fecit.

Carolum ab anno Domini 1318., aut 1320. uſque ad annum 1342. uſum Comitiorum intermiſſiſſe oportet. Colligimus iſtud ex Literis per Praelatos Regni ad Benediſtum XII. PP. anno 1338. miſſis, quas Raynaldus ad eundem annum, et ex eo in parte Cl. Pray annal. P. II. p. 45. refert, quibus cetera inter apud Pontificem queruntur Regem, a quo rerum potiretur

tiretur Generales Ordinum Conventus vetare, in quibus Regni status ex communi consuetudine haecenus temperari consueverit. Facile ex his literis dubium oriri posset, an et illa Comititia egerit, ad quae se anno 1318. in octavis B. Joannis Baptistae Pestini celebranda sub vinculo excommunicationis obligaverat, cum accusetur de neglectis Comititiis, a quo rerum potiretur.

An deinceps ad Instituta Majorum circa Comitiorum celebrationem, sive populi adurionibus, seu Pontificis admonitionibus adductus sit, non satis pro explorato habemus.

Exstat quidem in Corpore Juris Hungarici ad annum 1342. Caroli I. Regis Decretum: *Datum in Wissegrad in festo Purificationis Virginis gloriosae anno supradicto, videlicet 1342.,* cujus Praefat. §. 1. habetur: *quod Nos Praelatorum, et Baronum Nostrorum voto unanimi, et de consilio eorundem, unde non obscure colligitur, Decretum hoc, quod praecise Regulamentum de Re Montanistica, et Monetaria continet, in Comititiis esse editum; quod nec Kollar Orig. Potest. Legisl. p. 98., nec Pray annal. P. II. pag. 50. nec Bâtthyan LL. Eccl. tom. I. p. 467. dubitant, neque tamen ex ejus dato concludi debet, Wissegradi ea esse celebrata; videbimus enim deinceps Diplomata Regum Decretorum Comititium confirmatoria non semper eodem loco edita esse, quo Comititia celebrata, Decretaque compilata*
M 4 erant,

erant, quod hic universim praemonitum deinceps etiam valere, notarique volumus.

De Hoc Decreto praemittit Mossoczius in editione Corporis Juris Hungarici sequentia:

Caroli I. Regis Decretum, cujus meminit infra Ludovicus I. sui Decreti artic. 4. et artic. 13. de contributione Regia, et Urburis, ac nonnullis cum arendatione proveniunt Regionum editum anno Domini 1342., exstat etiam nunc Manuscriptum sub Sigillo.

Si subiecisset, ubi nam illud exstet, facilius etiamnum originale detegere possemus; nam licet illud *Manuscriptum* appellet, cum tamen dicat: *Sub Sigillo* non est dubium, exemplar, quod vidit, aut originale ipsum fuisse, aut Par illius authenticum. Sed ut ut sit, de textu, quin genuine ab eo fuerit editus, tanto minus dubitare licet, quod illum, vel ex ipso illo Manuscripto a se viso desumerit, vel certo cum eo contulerit, nec enim tam supinam negligentiam in eo viro praesumere possumus.

SUB LUDOVICO I. REGE.

Anno 1342. Albae Regali Comititia inauguralia Ludovici I. celebrata sunt mense Julio, quae Turoczius Chron. P. III. cap. 1. his verbis consignavit:

Cum idem Rex Ludovicus glorioso Principe Carolo Rege Hungarorum, et ejus Genitore beatae memoriae ex hac vita migrante Dom. Incarn. MCCCXLII. suae vero aetatis XVII. anno die Dominico proximo post festum divilio.

Divisionis Apostolorum in urbe Albae Regalis, Magnatum, Procerum, Baronum militum, ac communis Nobilium Regni Hungariae voluntate unanimi et favore praecedenti solenniter et feliciter in Regem coronatus extitisset . . . cogitare coepit, quomodo jura Regni sui per vicinos distracta revocaret.

Addit Chronicon Budense:

Praesentibus Domina Elisabeth, matre ejus, Regina Hungariae, ac D. Thoma Wayvoda Transylvano, D. Wilhelmo Palatino, ceterisque jam dictis Baronibus ac Regni Nobilibus universis per D. Chanadinum Archi Episcopum Strigoniensem adstantibus sibi DD. Episcopis, scilicet Nicolao Agriensi, Ladislao Quinque Ecclesiensi, Petro Sirmienfi, Fr. Vito Nitriensi, et Laurentio Bosnenfi, cum solemnitate magna, et gloria, Corona S. Regis Stephani.

Anno 1345. Ludovicum dum sine recuperandae, quae subinde ad Venetos defecerat, Dalmatiae et maritimae Croatiae Insurrectionalem militiam educeret, id *rogatis praevis Statibus* fecisse Synchronus susceptae eorum obfisionis Jadrensis autor testatur:

Tandem, *inquit*, communicato Consilio suorum Principum, militum et Baronum, disposuit contra Infideles et rebelles . . . Croatos, qui Regna Dalmatiae, Croatiae, ac magnam partem Sclavoniae usurpando in praedictum Coronae detinebant.

Anno 1347. idem Ludovicus antequam exercitum Neapolim ad vindicandam Andreae fratris caedem educeret, Comitia celebravit, quod e propriis ejusdem Litteris patet, quas Cl. Pray e Codice MS. Bibliothecae Palatinae Vindobonensis exscripsit, ex quibus sequentia huc faciunt:

Ludovicus &c. quod nos ad ulciscendam innoxii sanguinis effusionem, et necem quondam ducis Andreae fratris nostri carissimi . . . cum quibusdam Baronibus et militibus ac satellitibus nostris ultra partes marinas, . . . transire intendamus, et quia ad dictum exercitum propter nimiam distantiam localem, magni sumtus et non modicae expensae sunt necessariae, ideo nos *una cum D. Elisabetha . . . Matre nostra, et aliis Praelatis ac Regni nostri Baronibus diu super hoc, et mature deliberantes*, taliter duximus disponendum &c.

Hic imponitur universis Civitatibus Regalibus et Reginalibus, item Villis liberis per Regnum Summa pecuniaria Et in fine:

Sciant tamen universi, quod quicumque Regnicolarum nostrorum huiusmodi subsidium persolvere debentes, praesens nostrum mandatum effectui non mancipaverint, nostram Regiam indignationem incurrere sentient procul dubio.

Hoc Diploma pro manifesto celebratorum Comitiorum Vestigio accipiendum esse, non modo expressa clausula indicat, sed ipsa Regni constitutio suadet, si enim Ludovicus, dum de perduellibus intra Regnum compescendis ageretur ut immediate superiore Vestigio ad annum 1345. vidimus, Insurrectionem in Comitibus decerni procuravit, certe dum de exercitu ad tam diffitas oras educendo, de constandis necessariis in eam expeditionem subsidiis ageretur, id minus adhuc proprio nutu, ac citra congressum Regnicolarum egerit.

Anno 1351. Ludovicum I. Comitibus celebrasse manifeste apparet ex Decreto in illis lato,

to, quod et Sambucus in Appendice ad Bonfinium edidit, et Corpori Juris Hungarici insertum habetur, in quo ipsae Praefat. §. 4. diferte tradit.

Quod Praelatorum, Baronum, nec non Procerum, ac Nobilium Regni nostri caeteris et universitatis idempitas nostrum Regium conspectum adeundo . . . Exhibuerunt nobis quasdam Litteras Privilegiales . . . innovandas et confirmandas . . . supplicantes unanimiter et conformiter nostrae humiliter Majestati.

Constat hoc Decretum duobus membris; Primo: *Confirmatio Decretorum Andreae II. Regis Ierosolymitani dicti anni 1222.* quod ipse ex Originali, ut patet ex Praefat. §. 4. et Conclus. §. 10. transumfit; tum secundo: *Articuli noviter concepti per Ludovicum* quorum universim 25. sunt. De hoc Decreto observatu dignum esse videtur, quod geminam Conclusionem confirmatoriam habeat, quarum utraque illa nimirum etiam, quae Articulis noviter conceptis subjungitur, praecipue ad confirmationem Decreti Andreae refertur. Cum nusquam locus emanationis exprimatur, ex toto contextu colligi non potest, ubi haec Comiticia celebrata fuerint. *Datum. . . A.D. 1351. III. Id. Dec.* Kollar Orig. Potest. Legisl. p. 99. existimat Ludovicum hoc Decreto utrumque Decretum Andreae II. de anno 1222. nimirum illud etiam confirmasse, quod in favorem cleri editum fuerat, quin in Articulis noviter conceptis posterius istud etiam interpretatum esse.

Ubi

Ubi Decretum isthoc Ludovici I. R. in Originali habeatur, jam adnotavimus, dum de Decreto Andreae II. ageremus. Doctissimus Praesul Transylvanienſis in Litteris ad nos datis promittit idem *ex Autographo sub Sigillo* pendenti. In Cod. MS. Radayano habetur Decreto confirmatorio Sigismundi insertum.

In Corpore Juris Hung. subjicitur huic Decreto: *Forma Juramenti tempore hujus Ludovici Regis facti et praestiti in Lingua Ungarica*. Dolendum Exemplar neglecta orthographia illius aevi, ad modernam expressum esse, alioquin esset unum ex antiquissimis litterariis monumentis ea lingua scriptis, quae supersunt.

Tempus nos admonet, ut illustre Vestigium diplomaticum *Congregationis Generalis Regni Croatiae* Tinninii anno 1353. celebratae indicemus, quod quamquam ad propositum nostrum non magnopere facit, ob affinitatem tamen argumenti, et quia Diploma non nihil ad antiquitates Juris conferet, dignum videbatur, ut hoc loco proferretur:

Nos Nicolaus totius Slavoniae et Croatiae Banus. Memoriae commendamus &c. Qualiter, cum in *Congregatione nostra Generali* de Mandato et praecepto Excellentis Principis, Domini scilicet (nomen quidem deest, sed fuerit Stephanus Ludovici frater) Dei Gratia totius Slavoniae, Croatiae atque Dalmatiae Ducis Domini nostri pro requirendis Juribus Ducalis Majestatis, universis Nobilibus, ceterisque cujusvis Status, Conditionis, et praeeminentiae hominibus in dicto Regno Croatiae existentibus publica proclamatione facta feria 2. prox. post festum Nativitatis B. M. V. Tinninii celebrata; Ven in
Chri-

Christo Pater D. Fr. Blasius Dei et Apostolicae Sedes gratia Episcopus Tinninienſis inter alios cauſantes Nobiles conſurgens expoſuiſſet, quod nonnulli et ſpecialiter cum armis, ſeu Sagittis ſervire conſueſſent Nobiles et alii in detrimentum animarum ſuarum Decimas ſuas in omnibus rebus Decimalibus ſibi et ſuae Eccleſiae praediſtae dare recuſent, et ſic ipſe, et ſua Eccleſia praediſta in ſuis iuribus et redditibus damnum et defectum non modicum pateretur. Quibus auditis Nobiles Viri Comites Frangepani filius Curatri de Corbavia, et Budizlaus Ugrini, in propriis et omnium Nobilium, in diſto Regno exiſtentium perſonis exſurgentes, ex aduerſo retulerunt; quod praediſtas decimas diſtae S. Eccleſiae Tinninienſis et ejus Episcopis juxta conſuetudinem eorum, modo inſcripſo, dare, et perſolvere tenerentur ſingulis annis, videlicet Nobiles et poſſeſſionati homines, qui decem, aut etiam quotcunque plures Jobbagiones haberet, ipſe, et ſuus Jobbagio unus non potior quam mediocris, Decimas dare non deberet, ceteri vero Jobbagiones ſui Decimas conſueſas in rebus Decimalibus dare, et perſolvere tenerentur. Item quando quinque Jobbagiones haberet, ſolus ipſe exceptus de ſolutione Decimae praediſtae, Jobbagiones vero ſui per ordinem Decimas ſuas dare tenerentur. Item Nobiles et poſſeſſionati homines, nimirum quinque Jobbagiones habentes una cum Jobbagionibus ſuis cum decimis conſueſtis tenerentur D. Episcopo antediſto.

Demum de decimis agnorum, haedorum, apum, porcellorum, a ſeptenario numero, uſque ad decimum numerum decimae in ſpecie exigentur. Inſuper vero numerum ſeptenarium ſingulus unus Bolanch de quolibet agno et trunco apum. Item de haedo, et porcello medius Bolanch exigentur. De ſexdecim vero agnis et haedis, et aliis rebus praediſtis decimari ſolentibus, duo mediocres in ſpecie exigantur, de viginti vero et ultra decimae in ſpecie exigantur et perſolvantur. Suppanum vero in provincia ſua, ſeu Diſtrictu D. Episcopus aligendi et faciendi propriam habeat facultatem, quem ipſe

voluerit; prout hoc iidem Nobiles coram nobis dare et persolvere spontanea assumerunt voluntate. In cuius rei testimonium, perpetuamque stabilitatem praesentes eidem D. Episcopo concessimus literas nostras Privilegiales, pendentis et consueti Sigilli nostri munimine roboratas. Datum in Tinninio decimo die nimirum Congregationis praenotatae Anno D. 1353.

Habetur in Corpore Juris Clausula Privilegiis ante annum 1364. quo vetus Sigillum perditum fuit emanatis pro confirmatione illorum sub novo Sigillo ad antevertendas fraudes apponi solita, quam Mosloczius ex Originali desumpsit; et post illum plures ex aliis literis produxerunt.

In MSS. Hevenessianis refertur Rubrica sequens :

Gregorius PP. XI. transmittit constitutiones Ludovici Regis. Datum Avenione Kal. Sept. anni 1374.

Effet hoc vestigium et Comitiorum, et Decreti in iisdem emanati, si hoc ipsum Transsumtum heberemus, quid enim aliud quam constitutiones Diaetales fuerint.

Anno 1378. ultima sub Ludovico Budae celebrata Comititia refert Synchronum aetati huic Chronicon; quod Turoczius transcripsit. In his et Carolus Parvus omni in Hungariam Juri renunciavit, et Mariae filiae cum sponso suo Sigismundo post obitum Ludovici delata est successio. Si vel objectorum horum momentum expendamus, facile assentiemur haec, ut debitum robur obtineant, sine Comitiiis stabiliri non

non potuisse; agebatur enim de femina, in solito haëtenus apud Hungaros exemplo folio admovenda. De hoc certe solennes Tabulae, et locuples Decretum confici debuerunt, quorum tamen vix tenue vestigium ad nos traductum est.

S U B M A R I A I.

Anno 1382. Mense Septembri in Reginam Hungariae, habita sanguinis Regii ratione, velut Ludovici filia in Reginam Hungariae electa, et coronata est, utique in Comitibus tanto memorabiliioribus, quod prima esset sui Sexus cui apud Hungaros Regia dignitas ob- obtigit. Trita illa quaestio an Maria Rex vel Regina fuerit, semper nobis otiosa, et ad futi- les Grammaticorum de nomine lites releganda visa est; nam si, ut re ipsa fuit, penes eam suprema potestas erat, Rex utique fuerat, sed a sexu suo Regina dici debuit, at non talis, quales Regum conjuges erant, ab iis Regina- rum nomen mutuatae, sed Regia summa po- testate destitutae, nec unquam in serie Regum Hungariae propria potestate imperantium nu- meratae.

Anno 1384. gemina in Hungaria Comititia celebrata sunt. Sub Maria I. Regina, ea ut videtur absente primum ex quibus Nuncii ad Reginam missi *confirmationem Decretorum Andree II. et Ludovici I.* nomine Statuum et Or- dinum Regni impetrarunt. Patet id ex ipsa confirmatione Praefat. §. 3.

Prac-

Praelatorum Baronum, nec non Procerum ac Nobilium Regni nostri coetus, et universitatis idemptitas missis ad nos . . . eorum Nunciis . . . Anno D. 1384. X. Kal. mensis Julii.

Hujus confirmationis Corpori Juris Hung. insertae Exemplar originale, aut saltem authenticum pluribus in locis, nominatim tamen in Archivo Camerae Hungariae adhuc asservari e Schedis Kollarianis didicimus, qui se copiam ex eo descriptam possidere scribit. Ex praecitato Praefat. §. 3. totoque contextu patet, Mariae Reginae non jam Andreae II. Decreti Exemplar, sed ejus Transsumtum per Ludovicum R. confirmatum, pro confirmatione iteranda fuisse exhibitum, quod in privatorum etiam Privilegiis, aliisque Diplomatis passim usu venit, ut nimirum non originalia primaeva, sed si adsunt jam Transsumta, et confirmata iterum transsumenda et confirmanda, velut majoris firmitatis futura exhiberentur.

Secundum eodem anno, sed fastidiosa mense Decembri celebrata sunt a conjuratis Comitia, quibus Carolum Parvum in Regem Hungariae non destinarunt modo, sed etiam coronarunt, hoc solo nomine qualemcumque Interregem ceterorum in serie collocandum.

SUB SIGISMUNDO REGE.

Anno 1387. In Regem Hungariae electus, et coronatus, iisdem Comitibus de eliberanda e carcere Maria Regina, parricidio Joannis Horvath

vath inclusa egit. Carefinus Scriptor Synchronus apud Murator. T. XII. Col. 476.

Regnum Hungariae magno turbine versabatur. Ducale Dominium (*venetorum*) . . abhorrens ex propria virtute execrabilem nequitiam, et laesae Majestatis Crimen . . providit mittere nobilem Virum Pantaleonem Barbo Ambasciatorem in Hungariam, adhortando Barones ad constantiam Coronae . . . Tandem suis pientissimis et evidentissimis rationibus induxit Barones ad coronandum in Regem Hungariae . . . Sigismundum Regis Mariae de-tentae Maritum; et sic 1387. ultimo Martii in Domini-ea Palmarum exstitit in Alba Regali ante Altare BB. Ma-riae Diademate solemnissime coronatus.

Anno 1395. Sigismundus Conventum Hungariae et Croatiae Principibus Crisium indixit, in quo, quid praeter caedem Stephani Laczkovich, Regis mandato patratam, actum sit, non habemus quod referamus. Turoczius Chron. P. IV. Cap. 12. idem refert:

Rex ipse post haec animo audacior fidelibus suis Di-zram universalem in Oppido Kewrewsudwarhel denomi-nato in Partibus Sclavoniae habito celebrandam indixit; illaque constituit diebus in magna Nobilium tumultuositate fervente, Stephanus filius Lack Wayvoda, duce pec-cato, aut Regia inclementia, aut in agminibus armato-rum, quae secum non minus, quam Rex adduxerat, fi-dens, illuc venit. Una igitur dierum, quum Rex, Pri-moresque Regni, et ipse Vayvoda simul eadem constitu-ti in domo essent, ipse Stephanus Vayvoda ibidem medios Consilii inter tractatus capus pariter, et decollatus est.

Hoc autem in Curia Sigismundi Regis die Martis 26. Februarii accidisse Paulus de Paulo
N apud

apud Schvandtner Script. Rer. Hung. T. III. p.
736. Scribit.

*Sigismundus Rex nullam vindictam propter pro-
ventus Regales occupatos sumtutum se pollice-
tur, dummodo damna illata refarciantur.*
1401.

„ Nos Sigismundus DEI Gratia Rex Hun-
„ gariae, Dalmatiae, Croatiae &c. Marchio
„ Brandeburgen. &c. Universis, et singulis,
„ quibus incumbit, notum facimus per prae-
„ sentes. Quod quia Nos cum Regno nostro,
„ ut puta omnibus, et quibuslibet Praelatis,
„ et Baronibus, Proceribus, Nobilibus, ac
„ Regnicolis nostris, cujuscunque Praeeminen-
„ tia, Dignitatis, Ordinis, Status, et con-
„ ditionis existentibus, de, in, et super omnibus,
„ et singulis guerris, nocumentis, displicen-
„ tiis, offensis, damnis, injuriis, litibus, con-
„ troversis, et generaliter quibuscunque fa-
„ ctis inaequalitatis, impetus, strepitus, et
„ dissensionis inter nos, et eosdem hactenus
„ usque in hodiernum diem quomodolibet,
„ quando, ubi, et quotiescunque, occasione,
„ causa, praetextu, vel modo quocunque hinc
„ inde subortis, perpetratis, suscitatis, et
„ commissis, et quae exinde quoquomodo
„ emerferint, et secuta sunt, invicem sincere
„ reconciliati sumus, omnem conceptum ma-
„ levolum rancoris, et displicentiae de corde
„ nostro prorsus abjiciendo, ideo ex certa no-
„ stra

„ ſtra ſcientia, ac libera voluntate, et bona-
„ fide noſtra taſto vivificae Crucis Ligno Ju-
„ rejurando promittimus, et aſſumimus: quod
„ occasione, et praetextu factorum hujusmo-
„ di guerrarum, nocumentorum, diſplicen-
„ tiarum, damnorum, injuriarum, litium,
„ controverſiarum, nec non impetus, ſtre-
„ pitus, inaequalitatis et diſſenſionis, ac omni-
„ um aliorum factorum, quae exinde emer-
„ ſerunt, et quomodolibet ſubſecuta ſunt,
„ contra, et adverſus praelibatos Barones,
„ Praelatos, Proceres, Nobiles, Civitates, et
„ generaliter omnes, et ſingulas Perſonas cujus-
„ cunque Praeeminentiae, Dignitatis, ordi-
„ nis, ſtatus, et conditionis exiſtant, eorum-
„ que ſucceſſores, et Poſteritates nullo un-
„ quam tempore per nos, aut per alium, ſeu
„ alios, tacite, vel expreſſe, directe, vel in-
„ directe verbo, vel facto quacunque ratione
„ ingenio, vel cautela, colore, vel ſubordi-
„ natione quidquam mali acceptabimus, nec
„ unquam in minimum revocando machina-
„ bimur, nec nocumentum, impedimentum,
„ vel damnum, ſeu laeſionem in perſonis,
„ vel rebus, haereditatibus, Poſſeſſionibusque
„ juribus et Bonis eorum quibuslibet inferemus,
„ nec aliquatenus inferri, ſeu irrogari procu-
„ rabimus, nec permittemus: neque, vindi-
„ ctam, ſeu ultionem aliquam appetemus, ne-
„ que verbotenus cuiquam ſuperinde imputan-
„ do objiciemus. Volumus tamen, ut illa da-

„ mna, et ablationes, quae sine Consensu,
 „ et Dispositione eorum Praelatorum, et Ba-
 „ ronum nostrorum praedicto strepitu duran-
 „ te in proventibus nostris Regalibus per quos-
 „ cunque commissae, irrogatae, et factae fo-
 „ rent; illae integre refarciantur, et eorum
 „ plenaria restitutio, seu satisfactio de iisdem,
 „ si tamen sine quocunque gravamine fieri,
 „ et nobis impendi debeat effective. In cuius
 „ rei memoriam, firmitatemque perpetuam,
 „ et inconcussam praesentes concessimus Lite-
 „ ras nostras pendentis, et autentici Sigilli no-
 „ stri duplicis munimine roboratas. Datum
 „ in oppido Papa vocato in crastino festi Bea-
 „ torum Simonis, et Judae Apostolorum An-
 „ no Domini 1401.

*Exstat inter MSS. Kiprinaiana Tomo IV.
 Nro. 77. pag. 250. in serie sub Littera B.*

Incertum est, an celebratis in Oppido Pa-
 pa Comitibus haec reconciliatio facta, hocque
 Instrumentum editum sit, fuisse tamen sive
 Comitibus, sive qualemcunque conventus spe-
 ciem id facit vero simile, quod se cum Regni-
 colis dicat *invicem reconciliatum* esse, hancque
 concordiam *tactō vivifcae crucis ligno jureju-
 rando* promittat se observaturum, quae nisi
 Regnicolis praesentibus, adeoque congregatis
 fieri non poterant.

Evidentius Vestigium celebratorum Budae
 mense Octobri anno 1403. Comitiorum habe-
 mus in alio simili Instrumento, quod Corpori
 Juris Hungarici insertum est sub Rubrica:

Gratia per Sigismundum Imp. et Reg. Infidelibus ac Rebellibus suis facta ratione erectionis Banderii aemuli sui, nec non injuriarum, damnorum, nocumentorum, sibi illatorum Anno 1403. post fugam ex arce Soklyos.

Cujus §. I. diserte habetur:

Quod quia nos ad instantem et devotam supplicationem fidelium nostrorum Baronum, Procerum, et Nobilium Regni nostri Ungariae, *hic nobiscum personaliter existentium*, quorum precibus, propter eorum fidelia, et gratissima servitia, atque fidelitates eximias, consensum non possumus denegare, decrevimus cum omnibus Rebellibus, aemulis, et adversariis nostris, in Regnis nostris, Ungariae et Slavoniae, nec non in Partibus Transylvaniae constitutis, et existentibus, veram pacem facere, et concordiam stabilire . . . Budae feria II. proxima post festum S. Francisci Conf. 1403.

Nonnulli existimant hoc Instrumentum ad Collectionem Decretorum comitialium haud quaquam pertinere, neque Corpori Juris Hung. inferendum fuisse, quasi nec in Comitibus editum, nec Decretum proprie compellendum, at e contextu patet, illud Statibus cum Rege *personaliter existentibus* editum esse, ac ipse Rex dicit: *Decrevimus.* Egerit itaque tum Comitibus non quidem adeo solemnibus, uti alias in usu erant, sed tamen pro ratione turbulentorum eo tum temporum, qualia cum fidelibus suis agere poterat. Quidquid sit; Instrumentum est perpetua memoria dignissimum, quod Reges omnes admoneat, quam clementer exemplo Sigismundi cum adversariis etiam agen-

dum sit, quod si alii observassent, non tantum innoxii sanguinis profudissent.

Anno 1404. plura Comititia auspiciis Sigismundi Regis celebrata sunt; et quidem 1. Budae, ut videtur ante initium Quadragesimae, in quibus editum:

Decretum I. Super donationibus Possessionum, Infidelium . . . una cum Fidelibus Praelatis Baronibus et Proceribus, nostris maturo exinde praehabito, et digesto Consilio . . . coram nobis ac ipsis Praelatis, et Baronibus nostris . . . una cum eisdem sanximus, Decrevimus et instituímus. §. 8. Budae feria 3. prox. post Dominicam Invocavit. Anno D. MCCCCIV.

In Corpore Juris Hungarici. Exstat. etiam in Codice MS. Radayano fol. 249.

Secundo: eodem anno 1404. alia Comititia Posonii circa Pascha celebrata fuisse, patet ex ipso Decreto in iisdem edito, quod Cl. Pray in Hierarch. Hung. Eccl. Part. I. pag. 92. ex Originali vulgavit. Quamquam autem nec aliud Vestigium horum comitiorum habeamus, nec ex ipso Decreti tenore satis evidenter elucescat, utrum in Comitiiis editum sit, et doctissimus Praesul Transylvaniensis LL. Eccl. Hung. Tom. I. p. 471. multis argumentis adductis istud inficietur, tamen cum hoc Instrumento plures Articuli contineantur, quos non nisi in Comitiiis condi potuisse verosimile est, proferimus nos quoque Decretum hoc uti jam a Cl. Prayo; Batthyanioque vulgatum est, ne *Sylloge* nostra iis saltem destitueretur Decre-

cretis, quae usquam detegere potuimus, neque Corpore Juris Hungarici comprehenduntur :

„ Nos Sigismundus Rex Hungariae &c,
 „ Marchioque Brandenburgensis S. R. I. Vicarius Generalis, et Regni Bohemiae Gubernator universis et singulis praesentes inspecturis, et lecturis, praesentium serie volumus fieri manifestum, quomodo nonnulli, imo quam plures Regnicolae nostri Ecclesiastici videlicet et seculares creberrimis vicibus tribulationes, et exactiones, damna, nocumenta Jurium, et Jurisdictionum ipsorum alterationes ac violentias ipsis per Bullatos haecenus irrogatas, et illatas fuisse, et irrogari de praesenti lamentabilibus vocibus, et turbatis animis nobis propalarunt, adeo insuper Censuras Ecclesiasticas, ut puta: Citationes extra Regnum, Excommunicationes. Interdicta, monitiones, pecuniarum, rerum, Bonorum exinde exactiones, extorsiones et privationes, gravatos, impeditos, et molestatos acclamarunt, quod nisi superinde eis remedium relevationis, et liberationis adhiberetur, oportunum, ad ingentem exinanitionem rerum, et Bonorum imo Status libertatis et Jurisdictionis eorundem exterminium eos oporteret devenire, supplicantes nostro culmini humiliter, et devote, ut eis, et eorum Statui, totiusque Regni nostri utilitati, et commodo,

„ Regali , praefidio , et defensionis auxilio sue-
 „ currere dignaremur.

„ Nos itaque , qui cunctorum , et prae-
 „ cipue nobis subjeetorum incommodis subve-
 „ nire , et calamitates , quibus gravantur ,
 „ reprimere tenemur , eisque toto nostro ,
 „ posse , et voluntate obviare , auditis prae-
 „ missis lamentabilibus querelis , et experien-
 „ tia nonnullis temporibus super eis recepta ,
 „ oppressiones nihilominus , et hujusmodi tri-
 „ bulationes hucusque , praesertim his pro-
 „ ximis disturbiorum , et Regni nostri motio-
 „ num temporibus per Bullatos , ac alios au-
 „ toritate sedis Apostolicae quoad nostri ho-
 „ noris , status et gradus dejectum Regni no-
 „ stri , et Coronae in alium translationem , ac
 „ alias ad nostram totalem depositionem labo-
 „ rasse , et adhuc sentimus indefesse laborare ,
 „ nobis , et Regnicolis nostris illatas , et irro-
 „ gatas animo jam non ulterius valentes tole-
 „ rare patienti , attendentes potissime , nesa-
 „ rium illi obedientiae debitum reddere debe-
 „ re , qui subditorum utilitati , et paci repu-
 „ gnans , eos dolosis machinationibus , et la-
 „ tentibus insidiis afficere , et publicis nocu-
 „ mentis non desinit laceffere.

„ *Omnium Praelatorum , Baronum , Proce-*
 „ *rum , militum , Nobilium , et Universitatum ,*
 „ *ditionis Sacrae Coronae Regiae Hungariae at-*
 „ *que nostro Consilio et matura deliberatione , diu-*
 „ *tius praehabitis , eorumque utilitate , intentio-*

„ ne ,

„ *ne, imo petitione ad hoc nobis porrecta*; prae-
 „ sentium serie, autoritate ejusdem Sacrae Co-
 „ ronae, et de plenitudine Regiae potestatis
 „ volumus, pronunciamus, sancimus, decer-
 „ nimus, et declaramus, quemadmodum pri-
 „ dem factum, et dispositum esse volumus;

1) „ Ut nullus Bullatus, autoritate videli-
 „ cet Apostolica; vel alia quavis, praeter quam
 „ nostra, sine nostro speciali consensu, et asen-
 „ su Beneficia Ecclesiastica curata, vel non cu-
 „ rata, cujuscunque valoris existant, olim vi-
 „ gore Litterarum Apostolicarum, et Legato-
 „ rum ejus, seu aliorum quorumcunque Prae-
 „ latorum acceptare et assequi solita, accepta-
 „ re, assequi, et etiam tempore disturbiorum
 „ proxime praeteritorum Regni nostri assecu-
 „ ta, et obtenta, possidere, retinere, et ha-
 „ bere, durantibus dissensionum Regni nostri
 „ temporibus.

2) „ Nec aliquis Praelatus eorundem et
 „ virorum Ecclesiasticorum cujuscunque Sta-
 „ tus, ordinis, gradus, conditionis, vel prae-
 „ eminentiae existat; pariter Nobiles, secula-
 „ res Jus Patronatus eligendi, et praestandi
 „ habentes Beneficia qualicunque, vel quo-
 „ modocunque vacantia, vel vacatura, eis
 „ providere, et de eis disponere in toto,
 „ vel in parte, praeter nostram Majestatem,
 „ cujus dispositioni, collationi, et provisioni
 „ ea pleno jure reservamus.

3)

3) „ Nullasque Litteras Apostolicas , Rescri-
 „ pta cujuscunque tenoris; seu Legatorum,
 „ Cardinalium, Auditorum, ac Judicum, of-
 „ ficialium, et Executorum quorumcunque,
 „ sive in Romana curia , sive extra eandem exi-
 „ stant , tam in causis beneficalibus , quam in
 „ aliis quibuscunque litigiosis causis sacris , vel
 „ profanis emanata , vel obtenta valeant , atque
 „ possint.

4) „ Auctoritate Regia supradicta irritum
 „ decernentes, et inane, si quid contra haec
 „ per quempiam scienter, vel ignoranter con-
 „ tingerit attentari : contradictores denique,
 „ et huic Decreto repugnare attentantes ,
 „ crimen laesae Majestatis incurrere, et irre-
 „ missibiliter volumus condigna ultione pu-
 „ nire.

5) „ Quo circa vobis universis, et singu-
 „ lis Praelatis , Abbatibus , Prioribus, Guar-
 „ dianis, Capitulis, Ecclesiarum Parochialium,
 „ et Capellarum Rectoribus; aliis etiam cun-
 „ ctis Viris Ecclesiasticis cujuscunque status,
 „ conditionis, et dignitatis existant, firmo
 „ Regio sub Edicto, nec non sub poena ca-
 „ pitis, et privationis Beneficiorum, et re-
 „ rum singularum, praecipiendo mandamus,
 „ quatenus a modo deinceps nullas hujusmo-
 „ di Litteras Apostolicas Legatorum, Cardina-
 „ lium, Auditorum, et aliorum quorumvis
 „ Judicum, et Officialium Curiae Romanae,
 „ nec non Citationes, Inhibitiones, Rescri-
 „ pta,

„ pta, Executiones, et Processus, cujuscun-
 „ que tenoris existant, tam in causislibus Be-
 „ neficialibus, quam in foro contentioso, si-
 „ ve in dicta Romana Curia, sive extra per
 „ quoscunque Judices Papales, et Executo-
 „ res emanatas, et obtentas; recipere, publi-
 „ care, et executioni demandare quovis mo-
 „ do praesumatis sine Nostro consensu, et
 „ licentia speciali; et aliud sub poena praemissa
 „ facere non audent.

„ Praesentes etiam volumus in locis, et
 „ aedibus aptis, publice facere proclamari.

„ Datum Posonii Dominico die octava Pa-
 „ chae anno Domini MCCCCIV.

Decretum istud tanto notabilius est, quo
 graviore in negotio, editum, et majorem lu-
 cem latis deinceps per Successores Sigismun-
 di, Hungariae Reges, legibus circa haec ipsa
 objecta, affundit.

Ex ingressu hujus Decreti non obscure col-
 ligi posse putamus gravamina Regnicolarum
 contra attentata Curialistarum usque in prae-
 cedentibus Comitibus proposita, et remedium
 promissum fuisse, cum Rex dicat: *quemadmo-
 dum pridem factum, et dispositum esse volumus.*
 Quod si igitur etiam, ut Doctissimus Baltha-
 zarius contendit anno 1404. in Paschate alia,
 praeter illa maturius Budae acta Comititia ce-
 lebrata non fuissent. hoc tamen *Decretum*
 non incongrue pro *Comititiali* haberi posset,
 nisi

nisi quod, ut posterioribus temporibus non raro accidit, paullo serius post Comititia ex horum conclusionibus editum sit. Ita vero existimamus clausulam illam: *de Consilio, matura deliberatione, et consensu Praelatorum, Baronum, et Magnatum Regni Nostri etc.* quae tam in Decretis, quam Diplommatibus saepius occurrit, quaeve pro Vestigio Comitiorum plerumque haberi debet, omnino explicari posse. Atque istud unum e praecipuis Hermeneuticae Juris Nostri principium, illis cumprimis probe observandum est, qui limites potestatis Legislatoriae Regem inter, Statusque, si fas est ita loqui, rite discriminare volunt.

Anno 1405. gemina iterum Comititia celebrata fuisse testantur totidem Decreta in illis condita, quae Corpori Juris Hungarici inserta sunt ad hunc annum.

Prima celebrata sunt in vere, mense Aprili, quorum tamen locus non notatur. In his Sigismundi Imperatoris, et Regis Decretum II. anno Domini 1405. editum: et ejus anni primum: aliis Sigismundi Decretum minus vocatum.

Notabile prorsus, et a quo pluribus in objectis nova Epocha ducitur, uti ex praefat. §. 3. elucescit:

Convocatis ex omnibus Regni Nostri Comitibus, ac Districtibus, Civitarum, Oppidorum, ac Liberarum Villarum Regiae Jurisdictioni pertinentium Nunciis, et Legatis . . . de Praelatorum, Baronum, et potiorum Regni

gni Nostri Procerum, ipsorum etiam Legatorum Consilio etc. . . . Anno D. 1405. XVII. Kal. mensis Maji.

In his Comitibus cetera inter hoc quoque decretum fuit, ut omnes Literae sub Sigillis Ludovici, Elisabeth, et Mariae expeditae, propter eorundem Sigillorum deperditionem a festo B. Georgii M. in anno Domini 1405. usque ad annualem ejusdem revolutionem sub poena revocationis etc. earundem examinandae, et sub novo authentico duplici Sigillo confirmandae exhibeantur. Ut patet ex Exemplari Donationalium Sigismundi Imperatoris, et Regis Decretis ejusdem praefixo §. 1. Cum autem ibidem §. 2. ad id Decretum provocetur, in eo autem, quod in his Comitibus editum, Corpori Juris Hungarici insertum est, nullus articulus de Sigillis occurrat, facile suspicari liceret Decretum II., seu minus Sigismundi Regis in Corpore Juris Hungarici, haud quaequam integrum referri.

Kollar in libr. de Potest. Legisl. cap. III. §. V. negat ostendi posse ante hunc annum 1405. seu Sigismundi Decretum II. legem aliquam cum consensu populi in Hungaria latam fuisse, verum Reges potestate ferendarum legum ab omni conditione libera utos fuisse. Quam id recte asserat, abunde quidem ex ipsis argumentis ab eo l. c. prolatis, longe vero luculentius ex iis patet, quae hactenus non asserendo, sed auctoritate legum, Diplomatum, ac Scriptorum coaevorum deduximus.

Quam-

Quamquam prima in Decretis, quae exstant, sit lex, art. 31. anno 1471. Matthiae I.

Quod ad singulos Comitatus scribatur, et deferatur idem Decretum ad locum Sedis Judiciariae singulorum Comitatum, quod in singulis Conventibus Nobilium intersit.

Videtur tamen lex ista de illo duntaxat Decreto peculiariter sonare; nam usum, si non legem, Decreta Comititalia non solum ad singulos Comitatus, sed etiam Civitates mittendi jam antea viguisse patet ex eo, quod Sigismundi Decretum minus Civitas Bartphenfis ad gremium sui missum in originali adhucdum conservet. De hoc exemplari in Schedis MSS. Cl. Pray sequentia reperimus consignata:

Quod Decreta non solum ad Comitatus, sed et Civitates Regias ante Corvinum mitti consueverint, apparet ex Decreto Sigismundi II. quod alias *minus* dicitur, anni 1405. ad Civitatem Bartphensem in membrana misso, quod prae manibus habui, et in quo ultra centum variantes lectiones, inter quas multae substantiales, ab edito reperi. Ex quo apparet Mossoezium non habuisse prae manibus Autographum.

Accedit, quod non tantum confirmatio Decreti Andreae II. per Ludovicum I. anno 1351. et Mariam anno 1384. facta, sed etiam Sigismundi Decretum de anno 1435., et Alberti de anno 1439. prout illa per Reges hos pro Regno Sclavoniae submissa sunt, ita nunc etiam in ejusdem Archivo prostant. Cum vero Decreta haec Sclavoniae submissa fuerint,
vix

vix dubitare licet, ea singulis etiam Hungariae Comitatus transmissa fuisse. Autor etiam animadversionum in Grossingerum refert originale exemplar Decreti Ludovici I. anni 1351. prout illud Comitatus Scepusiensi missum erat, in Tabulario nobilissimae Familiae Görgey asservari; et nos, in Tabulario Incliti Comitatus Szabolcsensis pleraque Decreta, ex quo Comitatus mitti coeperunt, cum Sigillis, et Subscriptionibus Regum, in authenticis proinde exemplaribus extare, credibili satis didicimus testimonio, atque inde non illegitimo argumento concludi potest, usum Decreta Comitatus in pluribus exemplaribus expedita singulis Provinciis, Comitatus, quin Civitatibus ipsis transmittendi initio secundae Regum Hungariae periodi non tam coepisse, quam antiquitus inductum continuasse, quin tamen ejus originem cum Kollario, exemplo ab Andrea II. ducto, ad ipsum S. Stephanum reducimus. Nam quod Decretum Andreae II. de anno 1222. in septem exemplaribus descriptum ad diversa loca pro securiori conservatione transmissum fuerit, id in ejus conclusione velut peculiare aliquid adnotatur, sat luculento indicio Decreta prius in authenticis saltem exemplaribus non tam multis expediri fuisse solitum. Sed cum Reges suos habuerint *Praecones*, et *Archi - Praeconem*, Comites vero Parochiani suos iterum *Praecones*, et *Archi - Praeconem*; Rex per illos Comitibus Parochianis,

nis, isti porro medio Archi - Praeconum per Praecones, et Decreta, et Mandata, et Privilegia, et quidquid publicandum fuit, populo viva plerumque voce, idque in foris, seu nundinis, et locis publicis proclamando notum fecerunt, ut mirum haud videri possit, et leges plures intercidisse, et consuetudines variasse, et Instituta veterum Regum in variis Vestigiis adhuc deprehendi, quorum originis nulla jam supersunt indicia. Sed haec ex occasione tantum adnotare voluimus.

Doctissimus Transylvaniae Praeful Bâtthyanus LL. Eccl. tom. I. p. 475. Not. b) Articulum 3. Sigismundi Decreti minoris recitat paulo aliter, quam in Corpore Juris Hungarici editus habeatur, ex *MS. Codice Civitatis Bártphenfis coevo*. Cum ex hocce Codice plura Decreta ab editis in locis pluribus variantia proferantur, distinctus utique esse debet ab eo Decreti minoris Sigismundei originali exemplari, quod se Prayus in manibus habuisse, contulisseque testatur, quodve *Codex* apte dici minime potest. Bâtthyanianus itaque Codex fortasse Decreta successive ad Civitatem missa, et ex originalibus religiose inscripta continet; sed nos, ne aere quidem profuso, licet diligentissima opera Viri Cl. nuper Patriae, fatis erepti Caroli Wagner usi, experiri quidquam potuimus, quae Comitiorum Decreta sive Corpori Juris Hungarici inserta, vel alibi vulgata, sive anecdota in ejusdem celebris ur-

bis

bis Tabulario supersint. Adeo saepe utilior est casus, quam oleum, et opera. Codex Radayanus MS. pag. 251. continet etiam exemplum Sigismundi Decreti minoris.

Aliorum Comitiorum eodem anno 1405., si ex subscriptione confirmationis legitimum duci potest argumentum, Budae mense Julio, et Augusto celebratorum.

Sigismundi Imperatoris, et Regis Decretum III. anno Domini 1405. editum, et ejusdem anni secundum.

Corpori Juris Hungarici insertum retinet luculentissimum Vestigium, cujus Praef. §. 3. Rex profitetur:

Pensantes, multa incommoda, multaque damna ex diversis consuetudinibus, et saepe contrariis, in Regno Nostro vigentibus, Nostri Regnicolis evenire; *celebrato Praelatorum, Baronum, Procerumque Nostrorum Conventu*, de ipsorum consilio, *AUTORITATE*, et *SENSU*, maturaque discussione praehabita, pro totius Regni bono, utilitate, profectu, ac augmento, has leges, seu constitutiones, *EX AUCTORITATE REGIA*, duximus salubriter statuendas. . . . Datum Budae in festo S. Dominici Conf. anno Domini 1405.

Clausulae illae: *auctoritate, et consensu, et ex auctoritate Regia* pro Cynosura servire possunt illis, qui formulas in legibus nostris, praesertim recentioribus frequentissime repetitas interpretari volunt, quibus Status, et Ordines utuntur ad exhibendam reverentiam, et devotionem Regiae Majestati, dum Leges in styllum redigunt. Sunt nimirum, qui omnem

O

Stati-

Statibus, et Ordinibus in Comitibus congregatis, et *totum Regnum repraesentantibus* in ferendis legibus auctoritatem eo ex argumento abjudicandam esse existimant, quod isti ubique precationum duntaxat utantur formulis, nec nisi Regem exorent, ut hoc, vel illud statuatur, decernatur, aut fieri jubeatur; precarium itaque illorum ad ferendas leges concursum esse dicunt. At, quam istud fragile sit argumentum, nemo non videt; diffiteri equidem non possumus, posterioribus hisce seculis legum Compilatores in hoc officiositatis genere pro genio seculi pene nimios fuisse, non quod verbis quam aptissimis debitam erga Regiam Majestatem observantiam tantopere contestari studuerint, sed quod similibus, formulis alioquin jam exaggeratis, contra priscam styli legislatorii simplicitatem nimium frequenter usi, eas eodem etiam paragrapho identidem repetierint. Si quis tamen inde argumentum ad excludendum Statuum in legibus ferendis concursum legitime duci posse opinaretur, nae ille eadem fidelia populo etiam Anglicano Jus non dissimile abrogaverit, cum et is erga suum Regem omni humilitate plenis formulis ad exhibendam eidem debitam venerationem utatur, rogetque eum, ut quae statuta sunt, rata habere velit. Deinde *Legem rogare* vetustissima est phrasis. Denique si ex urbanitate verborum arguendum sit, quid inferri potest ex articulo 4. 1765., in quo *Coronae*

ronae Custodum integri tituli, una cum epithetis per longum exprimuntur? Optimum itaque temperamentum, genuinusque similium formularum sensus petendus e clausulis Decreti III. Sigismundi Regis anni 1405. §. 3. Praefat. superius notatis; leges nimirum fieri in Comitibus Statuum, et Ordinum *auctoritate, et consensu*; et ex *auctoritate Regia* constitui.

Quoniam huc ex occasione delapsi sumus, juvat insignem locum doctissimi Báltthyani LL. Eccl. tom. I. Dissert. de Synod. Reg. cap. XV. quod est *de affinitate Legum Hungar. cum Capitularibus Regum Francorum* pag. 55. hic referre, licet paulo longiorem, non quidem, quod de hoc argumento professa opera disputare constituerimus, sed quia multum refert, quam sobrie in eo sentiamus. Conjunxit autem illustris Autor exstantiora hanc in rem vetustatis documenta ordine chronologico, quorum nos plura quidem longe, sed aliis intermixta, vel haecenus dedimus, daturique sumus. Ita vero habet:

„ §. I. Lex Francorum, uti Carolus Cal-
 „ vus in Edicto Pistensi cap. VII., inquit:
 „ *Consensu populi fit, et constitutione Regia*
 „ similia sunt, quae Tripart. Oper. P. II. tit. 3.
 „ de modo condendi leges nostras publicae
 „ legum Tabulae perhibent: *accersito, inter-*
 „ *rogatoque populo, si eis tales Leges placeant,*
 „ *an ne? qui cum responderint, quod sic; ta-*
 „ *les*

„ les postea Sanctiones , salvo semper divino ,
 „ naturalique jure , pro Legibus observantur.
 „ Hanc legum condendarum rationem secum
 „ e Scythia attulerunt Majores nostri , teste
 „ Anonymo Belae Regis Notario , qui cap. XI.
 „ narrat , quomodo in Conventu Dux , et
 „ sui Nobiles ordinaverunt omnes consuetudina-
 „ rias leges Regni , et omnia jura ejus , qua-
 „ liter servirent Duci , et Primatibus suis , vel
 „ qualiter judicium ferrent , pro quolibet delicto
 „ commisso. Hac ratione a temporibus quoque
 „ Sancti Stephani Regis Leges perferri solitas
 „ fuisse , et nunc quoque sanciri paucis osten-
 „ dendum , ut liquidius pateat cognatarum
 „ legum affinitas. De S. Stephano dubitare
 „ non sinit Carthuitius in vita ejus , dum
 „ inquit : *Stephanus Princeps Regia dignitate*
 „ *auctus quam vitam egerit , qua prudentia ,*
 „ *et moderatione fuerit , illud satis declarat*
 „ *Edictum , quod ab illo cum Episcopis , et Pri-*
 „ *moribus Hungariae promulgatum est. . . . Id*
 „ *ipsum S. Rex , velut locupletissimus testis*
 „ *perhibet , dum ait lib. II. cap. 23. De his ,*
 „ *qui flagellantur sua quaerentes : Decrevimus*
 „ *Nostrorum Primatum Conventu , ut ille per-*
 „ *cussor solvat decem juvencos ; et cap. 27. in*
 „ *Regio Concilio decretum fuisse ; cap. 33. vo-*
 „ *catur Lex : Definitio communis Concilii. His*
 „ *Vestigiis S. Ladislaum instituisse docet Prae-*
 „ *fatiuncula libro I. praemissa : Praesidente Chri-*
 „ *stianissimo Ungarorum Rege Ladislao , cum*
 „ uni-

„ *universis Regni Pontificibus, et Abbatibus,*
 „ *nec non cunctis Optimatibus, cum testimonio*
 „ *totius Cleri, et populi canonice, et*
 „ *laudabiliter haec inventa sunt Decreta. Lib. II.*
 „ *cap. 1. Optimates dicunt se in Monte San-*
 „ *cto Conventum secisse, et quaesivisse. Li-*
 „ *quidissimum est libro III. cap. 1. testimo-*
 „ *nium: hoc decreverunt, ita inquit: hanc le-*
 „ *gem constituerunt. In decursu ejusdem Ca-*
 „ *pituli dicunt iidem Optimates: Notum fa-*
 „ *ciat Nuncius Regis (id est: promulget Co-*
 „ *mes Praeconum) totius Ungariae Principes*
 „ *Sacramentum fecisse, quod neque furi par-*
 „ *cent. De Colomano Rege invictum*
 „ *habemus testimonium apud Albericum, de*
 „ *quo supra, appellat enim is Decreta Regis*
 „ *Colomani Regalium instituta Collectionum, et*
 „ *Senatoria totius Regni Decreta. Cap. I. ite-*
 „ *rum dicitur: Placuit Regi, et communi Con-*
 „ *cilio. Carolus I. Rex in Decreto anni 1342.*
 „ *id ipsum profitetur: Nos Praelatorum, et*
 „ *Baronum Nostrorum voto unanimi, et Con-*
 „ *filio eorundem. In Decretis Sigismundi Re-*
 „ *gis memoratu dignissimum illud est, quod*
 „ *in Decreto III. anni 1405. edito auctorita-*
 „ *tem Praelatorum, Baronum, et Procerum*
 „ *suorum commemorat, illique suam jungit*
 „ *auctoritatem: celebrato Praelatorum, Baro-*
 „ *rum, Procerumque Nostrorum Conventu, de*
 „ *ipsorum Consilio, auctoritate, et consensu . . .*
 „ *has leges, seu constitutiones ex auctoritate*

„ Regia duximus salubriter statuendas. In De-
 „ creto V. anni 1435. artic. 2. Conclufum eft
 „ infuper, ac statutum per Noſtram Majeſta-
 „ tem cum Praelatis, Baronibus, ac Regnico-
 „ lis Noſtris. Ut adeo verum fit: Lex Hun-
 „ garorum fit conſenſu populi, et conſtitu-
 „ tione Regia. Ladislaus Poſthumus in Decre-
 „ to anno 1453. glorioſis Majorum ſuorum
 „ exemplis ductus, eadem ratione et leges
 „ ſcripſit, et ſic a ſe ſcriptas teſtatur in prae-
 „ fatione narrans, quod: *Quum Nobis noviffi-*
 „ *me de manu, poteſtate, et educatione D.*
 „ *Friderici Imperatoris Romani exeuntibus Prae-*
 „ *lati, Barones, et Nobiles Regni Hungariae*
 „ *invitaſſent nos, et conduxiſſent in hanc Civi-*
 „ *tatem Noſtram Poſoniensem pro faciendis or-*
 „ *dinationibus, quae pro conſervando ſtatu, et*
 „ *pace ipſius Regni opportuna videbantur, tan-*
 „ *dem inter alia, quae hinc inde concorditer*
 „ *expedita ſunt. Praelati, Barones, et Nobiles*
 „ *univerſi Nobis exhibuerunt concorditer, et prae-*
 „ *ſentaverunt articulos inſcripſtos deſideran-*
 „ *tes, et ſupplicantes, ut eos, et in eis con-*
 „ *tenta rata habere, admittere, et Nos obſer-*
 „ *vatuſ promittere dignaremur. . .* Inchoante
 „ periodo Aſtriaca ſub Ferdinando I. Con-
 „ ſtitutionibus Novifolienſibus anni 1543. ſub-
 „ jicitur reſponſio Regiae Majeſtatis ad eas-
 „ dem, ex quibus lex coaluit. Conſtitutioni-
 „ bus Conventus Tyrnavienſis anni 1545. Re-
 „ ſponſum Regis ad articulos Conſtitutionum
 „ Diactae

„ Diaetae memoratae adnexum est. . . . In
 „ Decreto IX. anni 1546. ejusdem Ferdinan-
 „ di I. Praefatio docet populi responsione con-
 „ fectam fuisse Legem: *Intellexerunt DD. Prae-*
 „ *lati, et Barones, Nobiles, ceterique Ordines,*
 „ *et Status Regni Ungariae Posonii congregati*
 „ *ea, quae Sacratissima Regia Majestas Domi-*
 „ *nus eorum clementissimus ipsis in hoc Conventu*
 „ *coram, et scripto proponere dignata fuit, ad*
 „ *quae omnia sic humiliter respondent. . . .*
 „ *Condunt Reges nostri fidelium suorum pre-*
 „ *cibus inclinati Leges; consensimus, inquit S.*
 „ *Stephanus lib. II. cap. 35. petitioni totius*
 „ *Senatus, ut unusquisque dominetur proprio-*
 „ *rum . . . usque hodie Regia clementia pol-*
 „ *licentur Augusti Reges Nostri, se Leges*
 „ *suas benigne observaturos; testatur id so-*
 „ *lemnis clausula omnium Diaetarum; Nos ipsi*
 „ *inviolabiliter. — Supplicarunt Nobis humilli-*
 „ *me, ut universos, et singulos articulos, omnia*
 „ *que, et singula in eis contenta, rata, gra-*
 „ *ta, et accepta habentes, Nostrumque Regium*
 „ *consensum eisdem praebentes, auctoritate, et*
 „ *potestate Nostra Regia acceptare, approbare,*
 „ *et confirmare, atque tam Nos ipsi conserva-*
 „ *re, quam per alios conservari facere digna-*
 „ *remur, offerentes Nos clementer, quod prae-*
 „ *dicta omnia in praemissis articulis contenta,*
 „ *tam Nos ipsi inviolabiliter observabimus etc.*

Contendat haec, qui volet cum argumentis Kollarianis in Libello de Potest. Legisl. pag. 32. et miretur sequentia ejusdem verba: *Quod vero Rex noster de rebus vetustae libertati totius Hungaricae gentis derogantibus sine consensu populi constitutiones ferre non possit; institutum esse multo recentius res ipsa loquitur.*

Anno 1408. Sigismundus Rex et Barbara Regina instituerunt Ordinem Equestrem *Draconis devicti*, super quo exstat Diploma in Paribus sub authentico expeditis inter MSS. Stephani Kaprinay Serie sub Lit. B. Tomo XXXVII Nro. 3. pag. 37. Datum Prid. Id. Dec. A. D. 1408. Cum hoc tempore celebratorum Comitiorum nullum aliunde Vestigium detegere potuerimus, affirmare non audemus id in Comitiiis evenisse.

In Corpore Juris Hungarici habetur: *Exemplar Donationalium Sigismundi Imp. et Regis, ubi de Sigillis praefixum ejusdem Decretis, desumptum autem ex Steph. Werböczii Tripart. P. II. Tit. 14. §. 29. seqq. ubi totidem verbis habetur; Datum A. D. 1410. neque tamen ex isto monumento inferimus hoc anno Comitia celebrata fuisse, cum alio evidentiori Vestigio destituamur. Memorandus est hujus Exemplaris §. 2. ubi habetur: In singulis dicti Regni nostri Comitatus per Comites nostros Provinciales Congregationes jussimus celebrari Generales.*

An-

Anno 1411. Posonii Comititia die B. Francisco festo celebrata fuisse adstruit M. Belius Hung. Novae Tom. I. pag. 358. sed, ut manifeste patet, sola subscriptione ejus monumento nixus, quod in Corpore Juris Hung. habetur: *Sigismundi Imp. et Reg. Decretum IV. Anno D. 1411. editum Datum Posonii in festo B. Francisci Conf. A. D. 1411.* At nemo non videt, quam infirmum sit hoc argumentum pro adstruendis Posonio hujus anni Comititiis, si vel tantillum accuratius Decretum illud expendat. Sunt enim proprie *Circulares* ad Dicatores Comitatum et Exactores Lucri Camerae dimissae, quibus instruuntur, qualiter ad effectum eorum, quae in Comititiis instituta fuerunt, procedere debeant; ad hos enim Litterae hae dimittuntur, quarum in ingressu, insolito in Decretis Comititalibus stylo concepto §. 1. habetur:

Cum nos pridem, una cum Praelatis et Baronibus nostris . . . super dicatione, et exactione . . . Lucri Camerae nostrae, nec non decimarum hujusmodi *Decretum perpetuo duraturum*, per vosque firmiter observandum, duximus instituendum.

Et in fine Art. 6. §. 2. seq.

Volumus, et districte praecipimus . . . dum ad Possessiones . . . fidelium nostrorum . . . in dicto . . . vel aliis Comitibus habitas accesseritis, . . . populos, et Jobbagiones ipsorum, juxta modum superius in Decreto limitatum, et non ultra, dicare debeatis . . . Praesentes quoque perlectas, semper reddi edicimus praesentanti.

Vi.

Videntur quidem Sex , qui Litteris his continentur Articuli totidem verbis ex Decreto illo , cuius meminerunt , exscripti esse , sed quis de eo cavebit , quod in Decreto , quod hic provocatur , plures etiam , et de pluribus obiectis Leges perlatæ non fuerint ? cum enim Ingressus §. 1. diserte habeatur : *cum nos pridem , una cum Prælati et Baronibus nostris . . . huiusmodi Decretum perpetuo duraturum . . . duximus instituendum.* Evidens est huiusmodi pridem institutum Decretum nec esse has ipsas Circulares , nec eodem anno , aut saltem mense fuisse editum , sed antea et 6. Articulos his Litteris comprehensos ex illo esse desumptos ; istud proinde non recte pro ipso Comitiali Decreto haberi , licet ex illo desumpti Articuli referantur . Fuerit itaque in Comitiiis antea jam celebratis Decretum aliquod conditum , quod nos hodieum latet , et ex illo deinde Articuli isti his Litteris comprehensi pro perpetua norma Dicatoribus præscripti fuerint . Comitiorum tamen , in quibus simile Decretum editum esset , nullum deprehendimus vestigium Tria quidem præcedentia Decreta dicationis nullam faciunt mentionem ; cum autem PRIDEM Decretum illud duxerit instituendum , (simili clausula utitur in Decreto contra Bullatos Curiales superius relato : *quemadmodum PRIDEM factum et dispositum esse volumus*) E contra in *Exemplari Donationalium* Anno 1410. edito , ad Decretum minus anni 1405. provocans

ans §. 1. dicat: anno 1405. *PROXIME praeterito* ne conjectura quidem Decreti in his Circularibus provocati, vel annum, vel locum indicare possumus; contenti hoc unum monuisse: plura Sigismundi Decreta Corpori Juris Hung. inserta vel non integra videri, vel proprie Decreta dici non posse, uti ex dictis, dicendisque adhuc colligi potest.

Eodem anno 1411. celebratus est congressus ad Tractatum Pacis cum Polonis, cujus Instrumenta refert Dogiel in Cod. Diplom. Tom. I. sed congressus iste cum Comitibus nullatenus confundi debet, qui et sequente anno 1412. aut continuatus, aut repetitus fuerat.

Doctissimus Praesul I. Batthyanius LL. Eccl. T. I. pag. 8. recensendo codicem MS. Bartphensem refert: *Decretum condam Serenissimi Principis et Dom. Sigismundi Regis anno 1415. conditum.* In Corpore Jur. Hung. nullum de hoc anno exstat Decretum, sed nec uspiam alibi aut Decreti, aut comitiorum hujus anni ullum deprehendimus Vestigium, ut in dubio haerere oporteat, utrum annus hic errore typi l. c. irrepsit, an re ipsa ineditum adhuc illius anni Decretum Codex laudatus contineat. Ut prius illud credamus, ex eo penitus inducimur, quod pag. 477. intra Numeros LXIV. et LXV. nullam Decreti hujus anni faciat mentionem, ubi tamen locus erat, cum aliorum omnium chronologica habeatur recensio.

Idem

Idem illustrissimus Vir laudati operis 477. refert numero LXV. *Litteras Praelatorum, Baronum et Nobilium ad Polonos datas. De non fovendis Hussitis A. C. MCDXXII.* quibus ad eorum excusatorias viriliter respondent, et refellunt argumenta pro justificanda foederum transgressione adducta. In his habetur: *Universi Praelati, Barones, et milites Regni Hungariae*, ex qua Clausula Excellentissimus Auctor arguit comitia hoc anno celebrata et ex illis has litteras emanatas esse dum in Not. c. subjungit.

Litterae hae perhibent testimonium celebratae Dietae, seu, ut nobis loqui placet, Synodi Regiae. Depromimus autem illas ex coaevo MS. codice Bibliothecae Capituli Posonienſis, cui Titulus: *Historia per Epistolae.*

Nos iterum nullum Decretum, ac ne vestigium quidem aliud celebratorum hoc anno Comitiorum uspiam deprehendimus; ex istis autem solis duntaxat Litteris, seu potius earum Clausula superius notata existimamus non satis certum comitiorum Vestigium deduci posse, nisi vox *universi* pondus aliquod habeat. Nam cum ad hanc aetatem jam Vestigia comitiorum indicando delapsi simus, locus hic nos admonet, ut semel pro futuro etiam adnotemus, a temporibus Sigismundi usque ad finem Periodi hujus secundae ex illa clausula: *Praelati, Barones, Nobiles*, nisi alia indicia insuper accedant, celebratorum comitiorum Vestigi-

Aetate neutiquam sat certa deduci posse, super
 sunt enim tot diplomata cum praedicta clau-
 sula intra tempus istud emanata, ut si quod
 ex illis ad celebrata Comitua duci possit argu-
 mentum, oporteat statuere perpetua Comitua
 celebrata fuisse. Indicabimus deinceps specimi-
 nis causa quaedam Diplomata cum dicta
 Clausula, hic solum id praemittimus; videri
 hac aetate ob frequentem Sigismundi absentiam
 administrationem Reipublicae Hungaricae dele-
 ctis ex omni Statuum ordine Viris fuisse con-
 creditam, qui similia Diplomata nomine *Prae-*
latorum, Baronum et Nobilium expediverint.
 Cum autem post Sigismundum, Albertus ne
 duobus quidem, Wladislaus vix quaternis an-
 nis, iisque turbulentissimis, Ladislaus Posthu-
 mus in tenera solum aetate regnaverint, Mat-
 thias I. Corvinus plerumque bellis occupatus
 fuerit Wladislaus II. denique velut remissioris
 animi, et Ludovicus II. aetatis itidem tenerio-
 ris Principes ab arbitrio suorum nimio opere
 dependerent, mansit illa Regni administratio
 sub Sigismundo induc[t]a usque ad cladem Mo-
 hachianam, ut mirum non sit Praelatos, Ba-
 rones et Nobiles, qui Rempublicam, partim
 absentibus Principibus, partim imbecillioribus
 aliis, vicaria licet potestate moderabantur,
 complura Diplomata, quin Privilegia etiam,
 quale illud est, vico suburbii Agriensis conce-
 sum, suo nomine expedivisse, ex quibus haud
 quaquam arguere licet ad Comitua iisdem sem-
 per

per temporibus celebrata. At post hanc Epocham tertia Periodo clausula: *Praelati, Barones, et Nobiles* iterum, uti Periodo I. indubitatum est comitiorum indicium, si in Diplomatis occurrat.

In Catalogo posthumo Bibliothecae Kollarianae inter codices flavo corio Turcico testos, et per oras, marginesque inauratos in folio numero 157. commemoratur:

Imperatoris Sigismundi, et Regis Hungariae Decretum de Valore Denariorum, quod in impressis desideratur, et hic Decretum V. inscribitur. Datum Budae in festo BB. Fabiani et Sebastiani MM. (idest 20. Januarii) A. D. 1432.

Hoc æquidem anno 1432. celebratorum Comitiorum nullum habemus aliunde erutum Vestigium, cum tamen ipsum Decretum super sit, idque quotum in ordine aliorum numerandum sit, adnotetur, sat probabile Indicium est, eodem anno Comitia celebrata, in iisque hoc Decretum editum esse. Sat quidem superque pretio, precibusque complurium, quos hoc Decretum possidere non vane credidimus, at surdas impugnavimus aures, ut illud obtineremus, nostramque hanc Decretorum Syllogen eo quoque tempestive adhuc augeremus, sed, ut nostra solertia in conquirendis, ita multorum difficultas in communicandis pro Patriae decore monumentis incredibilis, in meliora tempora spes nostras distulit

In MSS. Gabr. Hevenesi Tom. X. pag. 237. descripto Diplomati sequens praefixum est argumentum :

Sigismundus Rex in Dieta Posonienſi, auditis Trenchinienſium querelis prohibet, ne in poſterum Comites, et Caſtellani Trenchinienſes, defuncti Plebani loci illius Bona, et Mobilia rapiant, et pro ſuo lubitu de illis diſponant, ſed juſ diſponendi de ſimilibus Bonis Civitati Trenchinienſi una cum Jure Patronatus e ſuis habilem perſonam praefentandi pro Plebano confert. Anno 1434.

Si error in annum non irrepiſit, habere-
mus Veſtigium Comitiorum hoc anno et loco
celebratorum. Sed fortalliſ id ad annum ſe-
quentem pertinet; nam habemus equidem in
Corpore Juris Hungarici:

Sigismundi Imp. et Regis Decretum V. ſuper mo-
do exercituandi: editum anno D. 1435. ejus anni pri-
mum. Datum Budae in feſto Gregorii Papae A D 1435.

Quod in Comitiis conditum eſſe patet ex
Art. 2. ubi habetur:

Concluſum eſt inſuper, ac ſtatutum per noſtram Ma-
jeſtatem, cum Praelatis et Baronibus, ac Regnicolis no-
ſtris praenotatis.

Hoc eſt memorabile Decretum, ex quo in ma-
teria Inſurreſtionis diverſi diverſa deducunt ar-
gumenta. Habetur Originale illius in Archivo
Regnorum Croatiae Dalmat. et Sclavon. Faſc.
I. N. 17.

Aliorum Comitiorum hoc anno Poſonii ce-
lebratorum luculentiffimum retinet Veſtigium:
Si-

Sigismundi Imp. et Reg. Decretum VI. Anno D. 1435. editum, et ejus anni secundum: Alias Sigismundi Decretum Majus vocatum. Dat. Posonii . . . A. D. 1435. VIII. Id. Martii.

Quod in Corpore Juris Hungarici prostat. In Comitibus autem conditum esse, patet evidentissime ex §. 2. et 3. Praefat. cujus perquam notabilia verba huc transcribere non pigebit:

Cum nos . . . In hac Civitate nostra Posoniensi primam residentiam fecissemus personalem, et una cum fidelibus nostris, Praelatis videlicet et Baronibus ejusdem Regni nostri, ad nostram Majestatem confluentibus, certam Conventionem Nobilium, de singulis ipsius Regni Comitibus, convocari fecissemus.

„ §. 3. Tandem ipsorum Congregatione adu-
 „ nata, de eorundem Praelatorum et Baronum
 „ nostrorum, nec non Nobilium Regni nostri,
 „ totum Corpus ejusdem Regni cum plena facul-
 „ tate absentium, repraesentantium unanimi vo-
 „ to, Consilio, deliberatione et consensu. „

Cui porro vacat, ne pigeat aliquando discutere diversitatem rationum, cur quibusdam Sigismundi, aliorumque Regum Decretis Praelatorum et Baronum nomina subjiciantur, non item aliis.

Huic Decreto Sigismundi ultimo in fine subjecit primus Editor Massoczius in Corpore Juris Hung. sequentem adnotationem:

Ultra praescripta Sigismundi Imp. Sex Decreta, Propositiones de modo exercituandi, sine die, anno et loco scriptae: *Donatio*, Joanni de Maroth Bano Machoviensi,

ensi, in Ecclesia Nitriensi, sepulto facta : et *Oppignoratio Civitatum XIII.* Comitatus Scepusiensis, sub nomine Sigismundi Imp. exstant. Quae cum ad Constitutiones Regni nihil faciant; hic inserere non fuit operae pretium.

Si Decretum V. seu anni 1435. primum ad constitutiones aliquid faciat, fortassis et *Propositiones de modo exercituandi* aliquid facturae, certe hodierna aetate ad illustrandum hoc tam controversum argumentum deserviturae, non minori jure Corpori Juris Hung. inseri poterant, ita illis nunc saltem non destituere-mur. Ceterum ex ista adnotatione patet Mosso-czium non multa ex Originalibus desumpsisse, verum e quopiam codice MSS. Legum colle-ctionem et haec quoque continente Corporis Juris editionem adornasse.

Ex Art. 7. 1471. 22. 1500. et 2. 1518. Conventus Bachiensis liquet, in aliquo Sigis-mundi Decreto modum Insurrectionis regula-tum, et specificum super eo, quis, quale Ban-derium, quot item milites a proportionem fa-cultatum praestare debeat? Regestrum confe-ctum, et indomo Thavernicali adhuc sub Wla-dislao asservatum fuisse; utrum ibi Decretum V. an Propositiones de modo exercituandi vel distinctum aliquod provocetur, ambigui hae-remus.

SUB ALBERTO REGE.

Anno 1438. electus est Serenissimus Princeps Alber-tus Dux Austriae, feria IV. ante festum S. Thomae Apost.

in Regem Hungariae, et Coronatus est in Circumcisione Domini in Alba Regali 1438.

Chronicon Austriaeum apud Pezium Tom. I. Col. 734.

Ipse Dux Albertus mox introductus est, primaque novi tunc subsequenti die anni, dominicae scilicet Circumcisionis celebri in festo, Domini autem 1438. anno eadem, qua primi Reges Hungariae gloriae cum pompa feliciter exstitit coronatus.

Thurocz. Chron. Part. IV. Cap. 25. Conf. Aeneae Sylvii Hist. Bohem. Cap. L. V. et de Europ. Cap. I.

Anno 1439. Comitia Budae celebrata fuisse, docet

Alberti Regis Decretum, editum A. D. 1439. Dat. Budae feria VI. proxima ante festum SS. Trinitatis A. D. 1439.

Corpori Juris Hung. insertum in cujus Praefat. §. 1. habetur:

Nobisque favente divina clementia in Regimen, et solium ipsius Regni Ungariae *vote* succedentibus; Praelatorum et Baronum, nec non Procerum et Nobilium Regni nostri Ungariae caeteris, et Universitatis identitas nostrum Regium conspectum adeundo, et libertates ipsius Regni nostri, quibus ipsi Praelati et Barones, ac Nobiles, eorumque Praedecessores temporibus divorum Regum, praesertim quondam Serenissimi Principis, D. Ludovici Regis, felicitis recordationis Praedecessoris nostri, frui fuere et gavisi, in quamplurimis suis Articulis, diminutas esse recitantes; et nostram Regiam Serenitatem super reformatione Status dicti Regni nostri, precibus, et

In-

Instantiis propulsantes; infra scriptos Articulos, et in eis contenta, nostris Litteris inseri, et conscribi facere, approbare, et in eisdem se, per nos illibate conservari; humillime supplicarunt.

Originale hujus Decreti, prout ad Regna Croatiae, Sclavoniae et Dalmatiae expeditum fuit, habetur in Archivo eorundem Regnorum Fasc. I. N. 18.

Kollar in Libello de Potest. Legislat. pag. 37. haec refert:

Singulare prorsus est, quod observare licet in Decreto Regis Alberti anno 1439. edito; hoc enim, quemadmodum Regis nomine conscriptum, et populo datum fuit, typis impressum habemus inter alia Regum Decreta; verum populi nomine Regi oblatum, per paucis credo adhuc innouit. Exstat in membrana authenticum in sanctiori Augustae Domus Tabulario, munitum est Sex et quinquaginta subscriptis nominibus, totidemque pendentibus Sigillis, quorum tamen Sex avulsa desiderantur.

Non adnotat, quod optassemus, vir doctissimus, an istud populi nomine Regi oblatum cum eo, quod typis excusum habemus, plene conveniat, an in textu, aut substantia diversum quidpiam habeat, D. Carolus Fejérvári scriptorum ad illustrandas res Hungaricas facientium collector diligentissimus, et eruditus possessor multorum hujus argumenti MSS. nobis codicem MS e sua penu transmissit, in quo multa pretiosa, praesertim ad illustrandum Jus Publicum Hungariae deservitura monumenta Diplomatica habentur, eo fine, ut ex iis,

P 2

quid.

quidquid luberet, in rem nostram, aut Patriae potius commodum liberaliter depromeremus. In hocce Codice bona fortunaprehendimus circa finem Decretum Alberti ita descriptum, uti indice Kollario nomine Statuum Regi oblatum fuerat, in quo, si Statuum et Ordinum Praefationem, et conclusionem demas, omnia reliqua textui in Corpore Juris Hung. expresso ad amissim correspondent. Eo itaque hic intermisso, Ingressum duntaxat, et conclusionem nomine Statuum et ordinum scriptam hic ex illo adferemus, cum in Corpore Juris Hung. non habeatur, et maximi tamen monenti sit, pro specimine deservitura, quantum lucis Historiae, indolique Juris nostri ex ejusmodi monumentis accedere possit. Ita vero ibi habetur:

Nos Praelati, Proceres est Nobiles, nunc in hac Civitate Budensi constituti, totum Regni Hungariae Corpus repraesentantes notificamus per haec Scripta, quibus incumbit universis. Quod cum his diebus novissimis Invidissimus Princeps et Dominus, Dominus Albertus Romanorum Rex Semper Augustus, ac Hungariae, Bohemiae, Dalmatiae Croatiae &c. Rex, Dominus noster gratiosissimus, de quibusdam exteris suis ditionibus, ad quas notabilibus respectibus ipsum urgentibus, potissime vero pro faciendo, et procurando Incolis Regnorum Suae Majestati subditorum bono pacis se contulerat, ad hoc Regnum suum Hungariae regrediendo in hac Civitate Budensi repausasset: tandem nobis, veluti suae serenitatis adventum et regressum magno cum desiderio praestolantibus, ad Suam Majestatem undique, et ex omnibus ejusdem Regni sui partibus isthaec confluentibus et
con-

convenientibus, inter alia, quae cum sua Celsitudine disponen. habebimus, considerata temporis nunc currentis qualitate, Decreta et constitutiones priorum Regum Hungariae suorum Praedecessorum, ac hujus Regni consuetudine in certis Punctis modo infra scripto moderari, atque Articulos infra in tenore Litterarum ipsius Domini Regis limpide contentos et expressatos, a sua nobis concedi unanimiter postularem^{us} Majestate. Quarum quidem Litterarum suae serenitatis continentia per omnia sequitur in haec verba: Nos Albertus &c.

Sequitur Decretum per extensum descriptum, prout Corpori Juris Hungarici insertum est; post illud sequens conclusio:

Unde quia praefatus Serenissimus Dominus noster Rex in his, quae praemittuntur, sua benignitate inclinatus petitionibus, et supplicationibus nostris exauditis praemissos Articulos; et ea, quae in eis continentur nobis, et toti Regno praetacto et (ex) consensu, et beneplacita voluntate serenissimae Principis Dominae Elisabeth Reginae Conthoralis suae charissimae, Dominae nostrae Naturalis gratiosus annuit, concessit, concessosque roboravit. Ideo ne idem Dominus noster Rex tamquam novitate sui Regiminis fingens, et nobis suis fidelibus hucusque volente Domino a primordio hujusmodi sui Regiminis adhuc in nulla sinistra malevolentia, notata aliquali imposterum de observanda per nos fidelitate, dubietate ducatur, primum, et ante omnia ultra, et praeter alia fidelitatis nostrae Suae Majestati haecenus ostensa indicia, ex nunc tam nostro, quam etiam aliorum omnium Procerum, et Nobilium praedicti Regni absentium plenam, et eorundem personis in hac parte respondendi potestatem habentes, nominibus promittimus, et bona fide efficacissime spondemus, praefatis Domino nostro Alberto Regi, et Dominae Reginae suae Conthorali, quam principaliter hoc Regnum jure geniturae concernere dignoscitur, fidelitatem illibatam in omnibus beneplacitis

irrefragabilem observare sic, quod etiam Majestates eorundem Domini nostri Regis, et Dominae Reginae nos, et totum Regnum suum in quibuscunque nostris, et ipsius Regni sui necessitatibus non deserant, sed fideliter, et toto posse eorundem nobiscum pariter ipsum Regnum, et nos omnes Regnicolas ab omnibus aemulis defensare, ac in omnibus tam praemissis, quam etiam singulis aliis bonis et laudabilibus, et iustis antiquis consuetudinibus nostris, et Regni Hungariae praedicti inviolabiliter conservare teneantur. Et quod super praemissa nunc obtenta, et superius specificata concessione, ex parte dicti Domini nostri Regis, et ipsius Dominae nostrae per omnia contenti, etiam per praesentes promittimus de cetero, et per amplius ullo unquam tempore ipsos, Dominum nostrum Regem, et Dominam Reginam per quarumcunque novarum adinventionum leges praeter praemissas illo modo, quo supra per praecallegatum Dominum nostrum Regem concessas, quam etiam alias antiquas bonas consuetudines atque leges nobis dari petendas inquietare, aut qualescunque impofterum concessiones, quae se ultra praemissorum contenta protenderent, nobis tradi, seu in consuetudinem et legem adscribi nolle, nec debere. Et, sicut praemisimus, super his contenti remanentes, contra omnes, quoslibet, cujuscunque Status et conditionis homines, qui haec ipsa, quae supra in tenore dictarum litterarum continentis, ac ceteris modo praescripto specificata, quavis illicita occasione impugnare molirentur, ipsis Domino nostro Regi, et Dominae Reginae assistemus, et sibi pro illorum protervia domanda et compescenda cooperabimur toto posse. Harum nostrarum Litterarum, quibus Sigilla nostra appensa sunt, vigore, et testimonio mediante. Datum Budae praedicto Sabbatho proximo ante dictum festum Sanctae Trinitatis Anno Domini Millesimo Quadringentesimo, Trigesimo nono supradicto.

Con.

Conclufioni huic fubjicitur in eodem Codice MS. fequens adnotatio hiftorica:

Ez Levelet Fejedelem, és valamenyi akkor ottan Ur, és Püfpök Magyar Országban volt, és Varmegyeiek kezekkel fubfcribálták és fel függefztettek Pötsetöket rája, mellyeknek az Neveket Mindjájoknak meg nem olvashattuk, mert régi rút irások miat, vagyon több két fázsz Pötset rajta, és az egész Varmegyeiek Pötseti, és követek keze irafi. *M. p.*

Longe iftud aliam de Alberti Regis Decreto ideam generat, quam illud folum, quod in Corpore Juris Hungarici expreffum habetur, aut relatio Kollarü fuperius adducta. Aut enim exemplar originale Kollario vifum, aliud ab eo eft, ex quo ingreffus ifte, et conclusio defumta eft, aut certe vir doctiffimus, et in multis accuratiffimus illud obiter folum diffuffert. Nam ut de differentia in numero fubfcriptorum nominum, et appenforum vel apprefforum Sigillorum taceamus, quorum Kollar nonnifi 56. numeravit, hic autem ducentis plura fuiſſe referuntur; illud imprimis Kollar minus recte literis confignavit, quod exemplar a fe vifum dicat *populi nomine Regi oblatum*, unde Lectorum plerique exiftimare poſſent, id factum eſſe pro approbatione, cum nullo alio adjuncto addito, quod res eft, determinet. Eſſe autem utrumque horum, fi non ſpecificè, genericè tamen idem exemplar,

tam nimirum illud, quod in Archivo Augustae Domus Kollar asservari fatetur, quam illud; ex quo ingressus, et conclusio in Codicem Fejérvarianum transcripta est, vel illud satis evincit, quod ingressus solius exemplar a viro nobis amicissimo Godefrido Kéler jam prius nobiscum communicatum, et ex *membra-
neis originalibus*, quae in *sanctiori Augustae Domus Tabulario* custodiuntur, desumptum cum isto prorsus concordet. Atqui ex his manifeste patet, exemplar hoc nomine Statuum Regi non pro approbatione oblatum, sed ab eo jam approbatum, et a populo acceptatum cum reciproca mutua sui obligatione Regi remissum esse. Numerus subscriptorum nominum, et appressorum Sigillorum in exemplaribus Kollariano, et Fejérvariano, si ex diversis originalibus desumpta sunt, nec in alterutra historica adnotatione error subversatur, adeo diversus, magnam omnino continet difficultatem, nec enim credibile est librarium Codicis Fejérvariani visis 56. Sigillis a Kollarario numeratis ultra ducenta eorum esse existimasse, cur autem plura exemplaria in originali expedirentur, aut cur unum eorum pluribus subscriptionibus, et Sigillis, quam alterum muniretur, causam ne divinando quidem cum sufficienti ratione assequimur. Quidquid horum demum sit, perrarum hoc phenomenon omnem attentionem meretur, siue ingressus, conclusionisque tenor, siue modus
expe-

expeditionis hujus Decreti consideretur, cum originale dicatur *Principis, Dominorum, Praelatorum, Comitatus, nominibus, et Sigillis, ac omnium Ablegatorum manus subscriptione provisum esse*; sitque, uti a Rege populo, ita vicissim ab isto pro Rege expeditum, prorsus ad eum modum, quo mutua pacta, et conventiona partibus contrahentibus ab utrinque extradari solent. An hoc exemplum singulare sit, et qua de causa evenerit, an ab eo ad plura alia valeat argumentum duci, longum esset hoc loco expendere, analogum tamen aliquid sub Matthia Corvino fortasse indicabimus.

Suo merito hic erga egregium Carolum Fejérvári gratum animum contestamur, quod cum nec in persona, neque literarum commercio Viro innotuissimus, et solum ex amicorum relatione intellexisset, nos in hoc argumento, et *Codice Juris Publici Hungariae diplomatico* laborare, sponte sua non solum specificum Elenchum praestantissimorum MSS. Codicum suorum nobis suppeditaverit, sed raro, et utinam pluribus imitando exemplo, Codicem ipsum in omnem fortunam transmissit, ex quo opportune desumpto tam nobili monumento non minimam scintillam ad illustrandam Juris Hungarici historiam nos excitare potuisse gaudemus.

Vel ex praemissa Decreti conclusione non obscure colligi potest Elisabetham defuncto VI.

Kal.

Kal. Nov. Alberto ad Regiae, scilicet sublimitatis solium; tamquam veram, et legitimam Regni Hungariae haeredem evocatam esse, ut habet Diploma, signatum Budae in festo B. Pauli I. Eremitae anno 1440. in Tabulario Caesareo Graecensi Forulo 41. Nro. 87. teste Cl. Pray annal. P. II. p. 338. Refert idem in Specimine Hierarch. P. I. p. 321. Literas Elisabetae, quibus Georgium Comitem de Bozin, S. Georgio quietum reddit super restitutione Regni Coronae, et Clenodiorum. Dat. Wissegrad feria II. prox. ante festum B. Martini E. et C. anno D. 1439. sub suo, et novem Prae-latorum, et Baronum Sigillis.

SUB ELISABETHA, & WLADISLAO I. REGE.

Anno 1440. Budae Conventu per Elisabetham convocato, Ladislaus Posthumus vix trimestris in Regem Hungariae electus, et mox Albae Regali coronatus est, de quo inscriptio templi Cassoviensis ita habet:

Eodem etiam anno, hoc est 1440. in festo Pentecostes, Sacra Regni Hungariae Corona cum solemnitate in Alba Regali legitime coronatus est.

Vid. Pray annal. R. H. P. II. pag. 342. Jam ante ista Comititia ibidem in Martio congregati Proceres Hungariae IV. Id. Mart. Literas dant ad Legatos suos in Poloniam, quibus electionem Wladislai Regis ratificant, habentur illae
in

in Diplomatar. MSS. Polon. apud Cl. Sommersberg tom. II.

Sive his ipsis Comitibus continuatis, sive interpositis aliis per factionem Reginae Elisabeth, rursus deinde resumtis mense Junio ibidem, eodemque anno nova de evocando Wladislao Decreta Proceres ejus Partium condunt, quae itidem Sommersberg l. c. refert. Postquam autem pro Polono Buda occuparetur, iterum sive continuatis, seu resumtis Comitibus actum est tam de Wladislao Rege coronando, quam pace cum Elisabeth concludenda. Inde dein Albam universi profecti XVI. Kal. Aug. cum legitimam Coronam per Elisabeth subductam praesto non haberent, nec recipere possent, desumpta e capite S. Stephani, cujus statuam ornabat, alia, Regem coronarunt, condito hac de re sequenti Decreto:

„ In Nomine Sanctae, et Individuae Tri-
 „ nitatis, Amen: Nos Praelati, Barones, Mi-
 „ lites, Proceres, et Nobiles totius Regni
 „ Hungariae, cum efficacissima facultate Com-
 „ munitatem ejusdem repraesentantes, ad per-
 „ petuam rei memoriam. Multum clare co-
 „ gnitum coram Nobis constat obtuitibus,
 „ praedecessorum Nostrorum consummatis
 „ hucusque temporibus, reipublicae diligen-
 „ tiam, ejusdem utilitatis operosam adver-
 „ tentiam, hoc in Regno fuisse actum soler-
 „ tia, et ex ejusdem directione tam provida,
 „ quam utili non parvum, imo maximum in
 „ Chri-

„ Christiana religione commodum viguisse.
 „ Quae etſi plerumque in temporum muta-
 „ bilitate, ut aſſolet, nunc impugnationibus
 „ diverſis, nunc vero aliorum ſtimulorum in-
 „ jectionibus in ſe immiſſae adverſitatis Se-
 „ minarium pertulerit, et fortunae variae ven-
 „ tilabro utcunq̃ue agitata fuerit, aegre ta-
 „ men ſucceſſit ea, quae ſemper animorum
 „ identitas, et voluntatum recuperata unani-
 „ mitas, ut haec ipſa, quae viſa ſunt, inter-
 „ dum ad publicam utilitatem conducere,
 „ accuratius ordinari, et diſponi; illa vero,
 „ quae communis taciturnitatis, et diſſidii
 „ materiam immittere, agnita ſunt, providen-
 „ tiae ſarcuſculo extirpari, et evelli ſollicitus
 „ curabantur. Quo pacto, et nos, qui prae-
 „ ſentium temporum die curſum vitalem de-
 „ ducimus, opportune arbitrati ſumus, cum
 „ pari modo, et per nos mutari operam de-
 „ bere, quatenus res huius regni, et noſtra
 „ juxta modernorum qualitatem agendorum,
 „ et temporum, ſicuti provide ſit, et ſalu-
 „ briter Regi, ac in melius, auctore Domi-
 „ no dirigi propenſius cognoscatur.

„ Siquidem mortuo nuper, et de hac vita
 „ ſublato quondam Illuſtriſſimo bonae memo-
 „ riae Principe, Domino Alberto Romano-
 „ rum, et huius Regni Hungariae immedia-
 „ to, dum generali in civitate Budenſi Con-
 „ gregatione celebrata, cognoscentes Regnum
 „ hoc, quod plurimorum aemulorum, et prae
 „ „ cipue

„ cipe paganorum impugnatur incurfibus ,
 „ idoneo, et habili Reſtore carere non poſſe,
 „ miſſisque communi voluntate, aſſenſuque
 „ Sereniſſimae Principis, Dominae Eliſabeth,
 „ Reginae Hungariae praefati quondam Domini
 „ Alberti Regis relictæ, prout hoc ex lite-
 „ ris ejus clare conſtat, quod etiam omnium
 „ noſtrorum ad Sereniſſimum Principem Do-
 „ minum Wladislaum, Regem Excelfum Po-
 „ loniae, ſolemnibus Ambaſſiatoribus, et Nun-
 „ ciis noſtris, eundem tamquam Regem, Cu-
 „ ratorem, et Reſtorem hujus Regni, com-
 „ muni deſiderio electum ad hunc locum,
 „ primum pro honore Dei, et fidei ſanctæ
 „ catholicae augmento, et demum pro utili-
 „ tate noſtra ad ſuſcipiendam Coronam ejus-
 „ dem Regni invitaviſſemus, et diligentius in-
 „ ſtantes induxiſſemus, quia tempore inter-
 „ medio praefata Domina Eliſabeth, Regina
 „ ex adverſo aemulorum, et verius externo-
 „ rum hominum, interni belli viam potius
 „ aperire, quam praeccludere cupientium fre-
 „ ta Conſilio, et praesumptam intentionem re-
 „ movens, ſatagensque, et volens hoc Re-
 „ gnum, et nos Regimini infantuli dicti quon-
 „ dam Domini Alberti Regis nati Poſthumi,
 „ hoc eſt, poſt obitum in lucem editi, pa-
 „ rum noſtri, et Regni ejusdem neceſſitati
 „ ſuccurrere potentis, ſubjicere, ad impedi-
 „ dumque praetactae electionis, et Corona-
 „ tionis, utile opus toto niſu anhelans, ſub-
 „ „ lata

„ lata clandestine de Castro Wissegrad Coro-
 „ na illa , qua haecenus Reges Hungariae co-
 „ ronari soliti fuere , primum antedictum in-
 „ fantem , vix adhuc trimestrem , praeter
 „ omnium Nostrum voluntatem , ad hoc
 „ sponte concurrere debentium , atque con-
 „ tra consuetudinem hucusque in simili re-
 „ tentam , absentibus etiam omnibus appa-
 „ rentis sacris , nec non Gladio , Sceptro ,
 „ Pomo , et Cruce Legationis Sanctissimi Ste-
 „ phani primi Regis nostri , multo amplius in
 „ perniciem , quam utilitatem nostram cum
 „ Corona sublata coronari , si sic dignum est ,
 „ fecit , et procuravit , atque ipsam conti-
 „ nuo Coronam , prohi dolor ! viceversa re-
 „ cludens ad locum haecenus nobis incogni-
 „ tum , in crudele omnium nostrum deroga-
 „ men transmissit , seu asportavit .

„ Ob hoc nos nunc altera vice , in multi-
 „ tudine tam copiosa , quantam memoria
 „ omnium praecedentium Regum Coronatio-
 „ nis tempore non comprehendit , congregati ,
 „ matura plurium dierum deliberatione ha-
 „ bita , ex quo Corona illa suppratacta , prae-
 „ via ratione , ut opus erat , tam facile ex
 „ nunc haberi non potuit , volentes , et con-
 „ sultius cupientes necessitati nostrae , et Re-
 „ gni huius , cuius pro-nunc confinia per in-
 „ sultantium inimicorum , paganorum videli-
 „ cet , et aliorum morsus asperos continuo
 „ lacerantur , opportune praevidere , confide-
 „ rantes

„ rantes etiam potissime , quod semper Re-
 „ gum Coronatio a Regnicolarum voluntate
 „ dependet, ac efficacia, et virtus Coronae
 „ in ipsorum approbatione consistit; videntes
 „ nihilominus Regnum hoc idonei Regis fe-
 „ stinatione carere non posse, eundem Sere-
 „ nissimum Dominum Wladislaum Regem pari
 „ voto, et communi desiderio, alia Corona
 „ aurea operis vetusti, Beatissimi Stephani
 „ Regis, Apostoli, et Patroni nostri, in the-
 „ ca capitis reliquiarum ejusdem hucusque
 „ multa veneratione conservata, instituimus,
 „ disposuimus, et decrevimus debere coro-
 „ nari; quam Coronationem die hodierna,
 „ invocata suppliciter Spiritus Sancti gratia,
 „ et ejusdem, ut pie credimus, instinctu, cum
 „ peractione publica, et manifesta omnium
 „ illarum ceremoniarum, quae ad eandem,
 „ et ejus efficaciam, et solemnitatem con-
 „ currere debuerunt, induto praefato Domi-
 „ no Rege nostro illis omnibus paramentis,
 „ et indumentis Sanctissimi primi Regis no-
 „ stri, atque oblatis eidem, ac manibus suis
 „ traditis, Gladio, Sceptro, Pomo, ac Cru-
 „ ce Legationis ejusdem Sancti Regis, nec non
 „ omnibus aliis necessariis, absque omni de-
 „ fectu, praeter solam sublatam Coronam prae-
 „ tactam, feliciter confirmavimus, et prae-
 „ conceptum, auspice Deo, conduximus ad
 „ effectum, decernentes, pronuntiantes, et
 „ declarantes per haec scripta, ipsam moder-
 „ „ nam

„ nam Coronam, et Coronationem omnem
 „ illam virtutem, et efficaciam, illudque ro-
 „ bur per omnia habere, et habituram, ac
 „ si praetasta prior Corona capiti Domini
 „ nostri Regis fuisset impōsita, et per ean-
 „ dem loco modernae, haec ipsa Coronatio
 „ fuisset expedita, ita quod ipsa, priori Co-
 „ rona absente, et, si eadem recuperari non
 „ potuerit, omnis deesset efficacia, ac quod-
 „ libet signaculum, mysterium, et robur ejus-
 „ dem in hanc modernam Coronam intelli-
 „ gantur, et harum serie de omnium nostro-
 „ rum, quorum merita discutere, probare-
 „ que, et improbare interest, voluntate co-
 „ gnoscantur esse transfusa, dantes nihilomi-
 „ nus, et pari voluntate, et Decreto tri-
 „ buentes, praefato Domino nostro nunc
 „ coronato Regi plenissimam illam facultatem,
 „ et potestatis plenitudinem, in faciendis gra-
 „ tiis, et donationibus, et confirmationibus
 „ perpetuis, et ad tempus collationibus, et
 „ locationibus bonorum, et officiolatum,
 „ atque immunitatum Officialibus, et Baro-
 „ nibus Regni. Item in disponendis Praelatu-
 „ ris, ac Beneficiis Ecclesiasticis tam majori-
 „ bus, quam minoribus, ac recompensandis
 „ meritis fidelium, quibuslibet quoque in-
 „ fidelibus, et delinquentibus, secundum
 „ uniuscujusque demerita puniendum, nec non
 „ in faciendis, emendandis, et exercendis ju-
 „ diciis, exercendumque, agendum, dirigen-
 „ dum,

„ dum, et concludendum in omnibus his,
 „ quae ad Reges Hungariae, suos Praedecesso-
 „ res, et eorum facultatem quomodolibet,
 „ consuetudine videlicet, aut (jure) perti-
 „ nuerunt, ac si idem praefata priori nunc
 „ sublata Corona fuisset, ut moris existit,
 „ coronatus.

„ Proposuimus tamen, istis sic stantibus,
 „ eandem priorem Coronam cum ipso Domi-
 „ no nostro Rege unanimiter toto posse, et
 „ omni diligentia, loco cognito conservatio-
 „ nis ejusdem exquirere, atque, dante Deo,
 „ recuperare; adjicentes communi voluntate,
 „ quod in casu, quò eadem Corona prior
 „ hujusmodi diligentia nostra, quod Deus
 „ avertat, recuperari non posset, ex tunc a
 „ modo in posterum futuris semper tempo-
 „ bus, universorum Regum Hungariae, huic
 „ succedentium coronatio cum praetacta, alia,
 „ puta, moderna S. Regis Corona in ea so-
 „ lemnitate, prout solitum est, absque omni
 „ immutatione peragatur. Voluimus conse-
 „ quenter, et disposuimus, ut haec ipsa Co-
 „ rona moderna, inclytum nostrorum Regum
 „ insigne, sub diligentissima custodia deinceps
 „ teneatur, et honorifice relinquatur, repu-
 „ teturque haec eadem Corona, illa priori
 „ absente, et, si eadem recuperari non po-
 „ terit, sufficiens, et cum apparamentis, et
 „ aliis attinentiis supratactis per omnia com-
 „ petens, ad omnium futurorum Regum Co-

Q

„ rona-

„ ronationem faciendam. Hoc tamen speciali-
 „ ter declarato, quod si, Domino cooperan-
 „ te, ipsa prior Corona recuperari, viceversa
 „ poterit, eadem suis, decore, virtute, effi-
 „ caciaque minime frustrata habeatur. Quin
 „ imo decrevimus eandem pristino honori
 „ restitui, atque in locum priorem reponi.
 „ De hac autem moderna Corona supratacta
 „ tandem in isto Statu disponetur, prout ante
 „ dicto Domino nostro Regi cum consilio no-
 „ stro utilius videbitur expedire. Ne autem
 „ respectu, et divulgatione praestactae aliae
 „ Coronationis, si sic dicendum est; nuper
 „ per praefatam Dominam Reginam, quoad
 „ antelatum infantem, nobis ex tunc, ut prae-
 „ diximus, invitis factae, et habitae, alicu-
 „ jus discordiae hoc in Regno materia gene-
 „ retur, eandem pari Decreto tanquam, quae
 „ praeter omnium nostrorum voluntatem
 „ spontaneam peracta est, irritamus, et cassa-
 „ mus, ac nullius volumus esse, et dici effi-
 „ ciae, et virtutis.

„ Postremo, ut haec omnia praemissa tan-
 „ quam utilitati nostrae Communi in praesen-
 „ tis necessitatis tempore, per omnia con-
 „ grua robur obtineant perpetuae firmitatis,
 „ ne unquam aliquorum pravis conatibus, ea-
 „ dem retractari, vel immutari valeant, sta-
 „ tuimus, et pari Decreto conclusimus, et
 „ promulgavimus, praesentiumque serie pro-
 „ mulgamus et decernimus, ut si temporum
 pro-

„ processu aliquis, vel aliqui Coronae Regni
„ Hungariae subditus, seu subjecti, sive ex
„ Praelatis, sive ex Baronibus, aut militibus,
„ seu nobilibus sit, vel existat, primum prae-
„ missae ex nunc multis rationalibus et causis
„ comprobatae Coronae, et Coronationi de-
„ munire aliis dispositionibus, conclusionibus et
„ ordinationibus supra specificatis, seu cuiuspiam
„ ex eis verbo serio, aut opere, et facto
„ contraire, vel contradicere, seu immutari,
„ retractari, et in irritum revocari procurare
„ praesumerit, seu attentaverit, tales, vel
„ talis mox, postquam de eis, vel aliquo ho-
„ rum contra ipsum, seu ipsos certitudo ve-
„ ritatis constiterit, ii omnium honorum, hu-
„ manitatisque, et dignitatum, ac nobilitatum
„ amissione, ablata omni spe gratiae obtinen-
„ dae, condemnentur, seu condemnati ipso
„ facto censeantur, quodque ultra haec per-
„ petuas, et indelebilis infidelitatis crimen
„ laesae Majestatis, reipublicaeque turbatoris
„ paenam, et Judicium incurrant, omnesque
„ possessiones, et bona ejusdem, et ipsorum
„ omnium, eis denegata gratia, ad Coronam,
„ et Majestatem Regiam devolvantur, et de-
„ voluta intelligantur harum nostrarum, qui-
„ bus sigilla nostra appensa sunt, testimonio
„ litterarum mediante. Datum in Alba Rega-
„ li XVII. Mensis Julii, hoc est, die Domini-
„ co proximo post festum divisionis Apostolo-
„ rum Anno Domini MCCCCXL.

Anno 1441. Budae comitia celebrata esse colligitur e Litteris geminis Regis et Statuum Regni ibidem congregatorum illius quidem die 9. horum 10. mensis Septembr. exaratis, quibus ad tractandam pacem inter Regem Wladislaum et Elisabeth Reginam Hungariae mittunt Ambasciatores. Habentur illae inter MSS Kaprinayana Serie B. Tom. III. Nro. 5. et 6. pag. 24. et 28.

Anno 1443. vel 1444. Budae comitia celebrata esse, patet ex Decreto de bello Turcis inferendo in iisdem edito, quod Praesul Batthyanius LL. Eccl. T. I. pag. 486. ex Prayo, hic ex Dlugosso Hist. Polon. vulgavit, et nos inde desumptum hinc de causa subjicimus, ut pateat apud nos aliquando de bello offensivo indicendo in Comitibus tractatum fuisse.

„ Nos Wladislaus Dei Gratia Hungariae,
 „ Poloniae, Dalmatiae, Croatiae Rex, Lithva-
 „ niae supremus Princeps, et Haeres Russiae
 „ ad universorum notitiam. Dudum in con-
 „ ventione Generali Praelatorum et Baronum
 „ ac Nobilium hujus Regni nostri Hungariae
 „ Budae novissime celebrata pro honore Omni-
 „ potentis Dei, ac pro defensione et augmen-
 „ to fidei Christianae, et pro Bono totius Ec-
 „ clesiae Catholicae, praesertim pro liberatio-
 „ ne hujus Regni nostri, et partium circum-
 „ stantium, quas ipsi Turci multis retroactis
 „ annis atrocissime sunt persecuti, et de prae-
 „ senti persequi non cessant, decernimus, fir-

„ ma-

„ mamus et stabilimus unanimi consensu et vo-
„ luntate totius praedictae conventionis ire
„ personaliter, et nobiscum ducere ista aesta-
„ te, seu anno praesente exercitum versus
„ partes Graeciae et Romaniae, et cum Dei
„ adjutorio totis viribus nostris laborare, ad
„ exterminium dictorum impiorum Turcorum,
„ idque pro majori rei firmitate juravimus in
„ manibus Reverendissimi in Christo Patris D.
„ Juliani Cardinalis S. Angeli Apostolicae Sedis
„ Legati executioni demandare, ad consolatio-
„ nemque totius Christianitatis hanc nostram
„ puram intentionem, ac deliberationem no-
„ stris Litteris manu nostra subscriptis, signi-
„ ficamus Sanctissimo in Christo Patri ac D.D.
„ Nostro Papae Eugenio IV. et Serenissimis Re-
„ gibus et Principibus Christianis, propter
„ quod nemo quoquo modo cogitare debet,
„ quin nos tam sanctam deliberationem, so-
„ lennem, juratam, et ubique publicatam ve-
„ limus, et omnino disponamus, Deo propiti-
„ ante ad executionem et optatum finem de-
„ ducere. Nihilominus, quia nonnulli pro-
„ pter adventum Oratorum Amurathi Imp.
„ Turcorum fieri postulatum adhuc dubitare
„ videntur, an praedictam deliberationem Bu-
„ dae factam, et nunc juratam exequi velimus,
„ id circo ad tollendam ex animis quorumcun-
„ que hujusmodi de nobis dubitationem, seu
„ suspicionem, aut ambiguitatis scrupulum,
„ et praesertim, ut Reverendissimi in Christo

„ Patres et Domini Domini Franciscus Vene-
 „ tus Vice - Cancellarius, et praedictus D. Ju-
 „ lianus Supremus Poenitentiarius S. R. E. Car-
 „ dinales, et Apostolicae Sedis Legati, nec
 „ non Magnifici Capitanei Galliarum, tam Il-
 „ lustrissimi DD: Duces Burgundiae, quam
 „ Illustrissimi Domini Venetiarum peramplius
 „ de sinceritate, et integritate mentis nostrae,
 „ firmitate nostri propositi, ac observatione
 „ nostrae praescriptae Deliberationis et pro-
 „ missionis certificentur de consensu et assen-
 „ su nostrorum Praelatorum, et Baronum apud
 „ nos existentium, tam eorum qui nobiscum
 „ ad exercitum venire debent, quam eorum,
 „ qui in Regno nostro remanent, in verbo
 „ Regio, et honore nostro, ac sub fide chri-
 „ stiana, in qua sanctissimum baptisma recepi-
 „ mus, et vitam consequi speramus, Domi-
 „ no Cardinali S. Angeli Legato spondemus,
 „ promittimus et pollicemur, juramusque et
 „ votum facimus Sanctissimae Trinitati, Pa-
 „ tri, et Filio et Spiritui Sancto, et gloriosis-
 „ simae Virgini Mariae Dei Genitrici, ac omni-
 „ bus Angelis et Sanctis Dei, et praesertim
 „ Beatis Regibus Stephano et Ladislao, Patro-
 „ nis hujus Regni nostri, praedictam delibera-
 „ tionem nostram et promissionem Budae fa-
 „ ctam effectualiter demandare, et infra pri-
 „ mam diem Septembris proxime sequentis
 „ esse cum nostro exercitu supra Vadum Da-
 „ nubii apud Orsovam, vel apud alia vada, et
 „ lo-

„ loca inferiora, et immediate incipere trans-
 „ fretare, et successive continuare effectuali-
 „ ter sine intermissione temporis transfretatio-
 „ nem exercitualmente sine dolo, et fraude, vel
 „ alio quocumque excogitato colore iter no-
 „ strum in Romaniam et Graeciam, et alias
 „ partes, quas retinent Turci in, et circa ma-
 „ et facere quidquid nobis est possibile pro
 „ viribus, et potentia nostra, ut Turci isto
 „ anno expellantur de partibus Christianitatis
 „ ultra mare, non obstantibus quibuscunque
 „ Tractatibus aut pactitiis, seu conclusionibus,
 „ aut Capitulis Treugarum factis, vel fiendis
 „ cum Imperatore Turcorum, vel ejus Nun-
 „ ciis seu Ambassiatoribus praedictis, ipsius no-
 „ mine sub quacunque forma verborum etiam
 „ juramento firmatis vel firmandis, quibus
 „ omnibus per hanc praesentem nostram pro-
 „ missionem, juramentum et votum volumus
 „ expresse et specificè derogare, et deroga-
 „ tum esse ita, ut nullo ingenio, colore vel
 „ praetextu quoquo modo cogitari possit, hu-
 „ jusmodi promissio nostra, juramentum et
 „ votum infringi, violari, impediri, aut dif-
 „ ferri valeat vel possit. In cujus Rei testimo-
 „ nium praesentes Litteras fieri fecimus et pu-
 „ blicari, ac nostri Sigilli, quo, ut Rex Hun-
 „ gariae utimur, appensione muniri Datum
 „ in Szegedin quarta die Augusti A. D. 1444.
 „ Et nos Simon de Rozgon Episcopus Agri-
 „ ensis Regiae Majestatis Supremus Cancellarius,

„ rius, Joannes Episcopus Varadiensis, Ra-
 „ phael Herczeg de Zegen, ad Episcopatum
 „ Bosnensem postulatus et Joannes de Hunyad
 „ Vayvoda Transylvaniae, qui cum praefato
 „ Domino nostro Rege ituri sumus promisi-
 „ mus, juravimus et vovimus in forma supe-
 „ rius expressa.

„ Et nos Petrus Episcopus Chanadiensis,
 „ Laurentius de Hedervara Regni Hungariae
 „ Palatinus, Georgius de Rozgon Judex Cu-
 „ riae Regiae et Comes Posoniensis, Simon
 „ de Palocz Magister Agazonum Regalium,
 „ Michael Orszagh de Guth Supremus The-
 „ saurarius Domini Regis, Emericus filius Way-
 „ vodae de Marczal pridem Comes Simigien-
 „ sis, Paulus filius Vayvodae Bani de Alfo Lind-
 „ va, Simon Judex de Onód Magister Pin-
 „ cernarum Regalium, Joannes de Losoncz,
 „ Paulus Herczegh de Zegen, Robertus de
 „ Thur, Bani de Macedonia, et Sylvester de
 „ Thorma Comes de Eadem, qui in hoc Re-
 „ gno remanemus, in signum hujus nostri
 „ Consilii et assensus ad praedicta etiam nostra
 „ Sigilla, penes Sigillum dicti D. Regis appo-
 „ ni fecimus. Datum in Szegedino die 4. Au-
 „ gusti 1444.

Quae illa Budae celebrata Comitia sint,
 in quibus bellum adversus Turcas gerendum De-
 cretum est, quod hic solenni voto confirma-
 tur, tanto difficilius definire est, cum Rex in
 isto Instrumento et *dudum* dicat, et in con-
 ven-

ventionem Budae *novissime* celebrata: Inciderit autem ea in annum vel 1443. vel sequentem. Cl. Pray ad annum 1444. narrat conventum ad tractandam cum Joanne Giskra de Brandis pacem celebratum fuisse, sed locum non addit, patet tamen Budam fuisse; nam et anno 1443. et 1445. cum eodem de pace tractatum fuisse, testantur, quae supersunt hac super re, publicae Litterae. Quidquid sit, Comitia Budae celebrata fuisse hoc tempore, dubitare non licet, et quidem 1444. cum paulo ante pax cum Turcis confecta et juramento firmata fuerit, quae hic rescinditur.

Post cladem ad Varnam acceptam, et interitum Wladislai Regis Comitia Pestinum A. 1445. indicta sunt. Habentur Litterae FridERICI Regis Romanorum ad Civitatem Kefmark de agnoscendo in proxima Diaeta. Generali ad Civitatem Pest ad Octavas Paschae indicta, in Regem Hungariae Ladislao Posthumo, anno 1445. exaratae, inter MSS. Steph. Kaprinai serie B. Tom. 43. N. 88. p. 311.

Mossoczius in Editione Corporis Juris Hun. post Decretum Statuum et Ord. de A. 1445. subjicit Notam, quam posteriores etiam Editores retinuerunt:

Exstat etiamnum articuli SS. et OO. Regni Exemplum, in anno D. 1445. scripti de Sigillo Regni ad forum duntaxat pertinenti, qui ita habet: §. 1. *Item, quod* &c. Itaque Sigillum id nullius usus praeterea fuit.

Hic

Hic iterum non constat, an Mossoczius reliquarum etiam anni 1445. constitutionum vel solius tantum hujus Articuli in Tripart. Part. II. Tit. 14. §. 36. copiam viderit. Et vero Comitia hoc anno Pestini in campo Rákos ad diem Penthecostes celebrata, et in iisdem Ladislai Posthumi successionem Stabilitam esse, coeui Scriptores prodiderunt et Litterae Frederici superius commemoratae dubitare non sinunt, in quibus *secundo die festi Ascensionis Domini quae septima die Maji fuit* Decretum De Sigillo Regni quod in Archivo Camerali assevari dicitur, editum esse, patet ex Tripart. P. II. Tit. 14. §. 35.

Mossoczius in adnotatione superius relata non rite distinxit Sigillum Regni a Sigillo judiciali, idem enim erat, et sub eodem etiam causae expediebantur. Possidet Cl. Pray illius Eclypon et Litteris anni 1446. feria III. prox. ante festum Nativ. B. Joannis Bapt. Dat. in Pesth. Sigillum est cerae rubrae ejusmodi, quantitatis, cujusmodi solebant esse Regum Sigilla mediocria. Perigraphe est haec:

S.PRELATOR. BARONUM. ET NOBILIUM REGNI HUNGARLÆ.

In medio crux Patriarchalis tricolli incumbens. Ceterum Status Regni jam multo ante, et quidem, dum Maria Regina cum Matre a factionis capta tenebatur, Sigismundo in Bohemia absente, simili Sigillo, ne Judicia quiescant,

ſcant, utebantur. Eſt id ſimilis magnitudinis; in medio ſcutum bifariam ſectum, in cuius ſiniſtra area 4. falces Hungariae, in dextra Crux Patriarchalis tricollis incumbens cum Liliis Andegavenſibus, et haec Perigraphæ viſitur:

SIGILLUM REGNICOLARUM HUNGARIAE.

Anno 1446. in æſtate Peſtini in campo Rakos frequentiffima Comitia celebrata in iisque multa acta eſſe, patet tum ex Decreto Corpori Juris Hung. inſerto, tum ex pluribus aliis Diplomatiſibus ibidem editis, quorum nonnulla hoc loco referemus, et quidem:

Decretum DD. Praelatorum et Baronum, Statutumque et Ordinum Regni in Congregatione Generali, in qua D. Joannes Hunyadi in Gubernatorem electus eſt, per ipſos editum, et juramento firmatum Anno 1446.

In Corpore Juris Hung. poſt Decretum Alberti Regis et ante Decretum Ladislai Poſthumi editum habetur. Aliquos illius Articulos etiam Verböczius Operis Tripart. Part. II. Tit. 14. §. 43. ſeqq. inſeruit quidem, ſed univerſim tamen Decretum in Corpore Juris mancum, truncatumque eſt. Nos illud integrum, prouti tempore electionis Joannis de Hunyad in Gubernatorem editum fuerat, cum Praefatione et Concluſione bona fortuna naſti proferemus.

Da.

Datum in amplissima Praelatorum, Baronum et Regnicolarum Congregatione Generali in Campo Pestienſi celebrata feria 2. infra Octavas Pentecoſtes, anno D. 1446.

Quod autem in hiſce Comitiiſ praeter electionem Gubernatoris plura in commune bonum geſta fuerint, patet ex Diplomatiſ aliis in iisdem editis, quorum nonnulla ipſi Decreto ſubjiciemus, cum non ſolum ad horum Comitiorum, ſed etiam univerſim illorum temporum Patriae noſtrae hiſtoriam illuſtrandam plurimum adferant.

Sunt nimirum ea imprimis Statuta ibidem confirmata, quae nuper in Congregatione Albae Regali celebrata condita fuerant, videlicet, quae ipſi huic Decreto, quod integrum damus, primo loco inſerta ſunt; ex quo una Veſtigium Comitiorum *nuper in Civitate Alba Regali celebratorum* eruimus, et aliud *praeteritae Peſtienſis Congregationis*, in qua *Caſtra certis perſonis indulta fuere, et conceſſa*, confirmamus. Statutum item, et exactum fuerat lucrum Camerae, ſeu ſubſidium ad aemulos Regni excludendos praeſtandum nec non inita concordia cum Joanne Giſkra de Brandis, Ladislaus Poſthumus denique in Regem electus, a Friderico repetendus, et ni ſtatuatur, bellum in illum Decretum aliaque complura.

Hoc uno Decreto, quod hic primum ſubjicimus integrum, reſtituimus geminorum Comitiorum Articulos, Alba-Regalenſium videlicet,

et , et Pestiensium. Illorum nullum omnino aliud habemus Vestigium.

Decretum SS. et OO. Regni Hungariae, in Comitibus Pestini, in Campo Rákos anno 1446. editum, cui inserti sunt etiam Articuli nuper in Conventu Albae Regali conditi.

„ Nos Joannes de Hunyad pro Illustrissimo
„ Infante Ladislao nato condam Alberti Regis,
„ Electo, Regni Hungariae Gubernator Generalis, et Vajvoda Transylvanus, notum facimus praesentium, tenore quibus incumbit universis.

„ Quod cum Universitate Dominorum Prae-
„ latorum, Baronum, et Nobilium, ac aliorum, singulorum Possessionatorum hominum hujus Regni Hungariae juxta dispositionem, et ordinationem eorundem nuper in Civitate Alba Regali factam, in hanc praesentem solemnem Congregationem amplissime coadunata, eas res, modosque, quibus Divina gratia suffragante, tot diebus, totque annorum curriculis alternis insidiis, persecutionibus, accerrime contra se se sine dato, pacem reformare, et caritative sibi invicem commorari possent, avidissime exquirere coepissent. Tandem post multos habitos labores partibus ad tam salubre, necessariumque opus non sine Divinae miserationis gratia inter se se unitis, pari consensu ad
„ arti-

„ articulos infra scriptos observandos concordarunt, quorum tenor verbalis hic est:

„ *Artic. I.* „ Quod eligent, et deputabunt
„ unum Gubernatorem.

„ *Artic. II.* „ Quod universi Praelati, Barones, et quivis alii, Castra, Castella, Fortalitia, Civitates, Oppida, Possessiones, et quaevis Jura possessionaria, nec non Episcopatus, Abbantias, Praeposituras, Decimasque, et quaevis Beneficia, ac Jura Ecclesiastica, per ipsos his guerarum temporibus occupata, et usurpata remittent, et resignabunt. Civitates etiam, quas haecenus Capitanei tenuissent, pristino earum Statui, Dispositioni, Custodiaeque, et Conservationi earum propriae remittent, ipsique Capitanei excipient manus, et gentes, ac familiares eorum de iisdem, quique ex hujusmodi Occupatoribus, ac Capitaneis in hac Congregatione praesentes forent, interim non recedent de eadem, donec hujusmodi remissionem, et resignationem efficient suo modo. Quod universa Castra, Castella, Fortalitia his disturbiorum temporibus erecta, durante praesenti Congregatione diruantur, et deleantur, demtis his, quae in confiniis pro defensione Regni sunt erecta, et etiam, quae in *praeterita Pestienſi Congregatione* certis personis indulta fuere, et concessa, ac quae Universitas Comitatum, in quo eadem erecta sunt, pro sui defensione
„ stare

„ stare censuerit, et voluerit, nec interim
„ hi, qui hujusmodi Fortalitia crexerunt, vel
„ prae manibus habent, qui scilicet hic prae-
„ sentes forent, recedent, donec eadem de-
„ poni facient, et delere.

Artic. III. „ Quod omnes Domini Barones
„ honores, et Officiolatus eorum, quos ha-
„ bent, in praesenti Congregatione d ponent,
„ manibusque, et Dispositioni, ac Distribu-
„ tioni aliorum Dominorum Praelatorum, Ba-
„ ronum, et Regnicolarum libere, et sine con-
„ traditione committent, et assignabunt.

Art. IV. Quod universa alia, quae in hac
„ conventionem pro pace, utilitate, et com-
„ modo Regni statuentur, concludentur, et
„ disponentur, firmiter observabunt, in iis-
„ demque persistent, ac eis obedient, et pa-
„ rebunt.

Artic. V. „ Quod omnes tractatus, con-
„ foederationes, et vincula inter quoscunque
„ Praelatos, Barones, et Regnicolas in alteru-
„ trum, et mutuo fide mediante, vel aliter
„ quomodocunque factae, et ordinatae, quae
„ scilicet utilitatem Regni, et Reipublicae im-
„ pedirent, cassae, annullatae, et inanes ha-
„ beantur, atque ipsi Domini Praelati, et Ba-
„ rones in omnibus pro utilitate Regni, Re-
„ gnicolis assistent, et contra omnes, Statu-
„ ta, et Ordinationes Regni infringentes in-
„ surgent toto juxta posse.

„ Qui-

„ Quibus quidem articulis modo praemisso
 „ inventis, et confectis, ad contentaque eo-
 „ rundem observanda singulis singulariter tam
 „ scilicet majoribus, quam minoribus in for-
 „ ma ad haec ordinata, juratis unamini, et
 „ pari omnium voto, et consensu nos licet
 „ immeritos ad onus hujusmodi Gubernato-
 „ ris elegerint, idemque humeris nostris im-
 „ posuerunt exercendum, cumque quamvis
 „ inviti, juramento tamen, modo, quo supra
 „ praestito adstricti effugere non valentes,
 „ juxta vires nostras paratum serviendi ani-
 „ mum obtulissemus, sicut ipsis Dominis Prae-
 „ latis, et Baronibus placuit; voluissemus,
 „ et limitatam habuissemus viam, et modum,
 „ quibus et officium Gubernatoris hujusmodi,
 „ et debitum ejusdem, Regnique hujus tui-
 „ tionem exerceremus, et etiam non excede-
 „ remus modum, quo vel in minimo contra
 „ praestitutum Juramentum laxasse manum
 „ cerneremur.

„ Quapropter iidem Domini Praelati, Ba-
 „ rones, et Nobiles universi post maturam
 „ superinde factam Deliberationem articulos
 „ infraSCRIPTOS limitationem petitam in se con-
 „ tinentes nobis praesentarunt, hanc seriem
 „ verbalem in se continentem:

Artic. VI. „ Gubernator eligendus habebit
 „ tantam auctoritatem, quam haberet Regia
 „ Majestas, demto, quod donationes perpe-
 „ tuales possessionum facere non possit ultra
 „ limita-

„ limitationem infra-scriptam, nec etiam quem-
 „ piam sine scitu, consilioque, et requisitio-
 „ ne Regnicolarum nota infidelitatis proscri-
 „ bere, nec etiam infidelibus ratione trans-
 „ gressionis statuti, in praesenti Congregatio-
 „ ne fiendi, notam infidelitatis incurrentibus,
 „ aliisque, quibuscunque infidelibus, similiter
 „ sine requisitione Praelatorum, Baronum, et
 „ Regnicolarum gratiam facere queat; sed nec
 „ Archi - Episcopatus, et Abbatias majores
 „ absque scitu, voluntate, et consensu, et
 „ collaudatione Consiliariorum suorum con-
 „ ferre valeat,

Artic. VII. „ Item Gubernator manebit,
 „ ubicunque voluerit in Castris, Civitatibus,
 „ et Oppidis Regalibus, aut Reginalibus, omnia-
 „ que Castra, Civitates, Oppida, et quae-
 „ que Tenuta Regales, et Reginales sibi dum
 „ et quandocunque, ac quotiescunque vo-
 „ luerit, liberum praestent ingressum, sta-
 „ buntque, cum eodem tempore celebratio-
 „ nis Judicii Octavarum duo Praelati Eccle-
 „ siastici, et alii duo Barones seculares una
 „ cum Palatino, et Judice Curiae, ac sex No-
 „ bilibus ad id deputandi, medio autem tem-
 „ pore unus Praelatus, et unus Baro, et duo
 „ Nobiles manebunt cum eodem, cum qui-
 „ bus querelas, et necessitates audiet Regni-
 „ colarum, quorumcunque Consilio eisdem
 „ faciet relationem. Ultra autem hos Consi-
 „ liarios de Praelatis, Baronibus, Militibus,

R

et

„ et Nobilibus hujus Regni Incolis tot, et
 „ tantos, quot, et quanti sibi necessarii vi-
 „ debuntur pro, et penes se conservare, Con-
 „ siliiumque requirere ab iisdem.

Artic. VIII. „ Item de proventibus Rega-
 „ libus, quibus ipse Gubernator, ac sui Con-
 „ siliarii utantur, et de dispositione ipsis sien-
 „ da committitur Judicio duorum Praelato-
 „ rum, et Baronum, quibus de qualitate pro-
 „ ventuum Regalium plenior certitudo.

Artic. IX. „ Item Gubernator ipse profi-
 „ cisci debebit, et exercituari, dum necessum
 „ fuerit, exigente magnitudine rei per se con-
 „ tra hostes.

Artic. X. „ Item ipse Dominus Guberna-
 „ tor his, qui fideliter Sacrae Regni Coronae
 „ serviverunt, de illis Possessionibus, quae
 „ deinceps ad Sacram Regni Coronam pure,
 „ legitimeque, sine cuiuspiam alterius jure
 „ per defectum feminis, item propter dela-
 „ tionem falsarum Literarum, propter cusio-
 „ nem falsarum monetarum, et fabricationem
 „ falsi Sigilli, nec non propter inductionem
 „ extraneae Potentiae in hoc Regnum, ac po-
 „ sitionem ignis in eodem, fuerint devolutae,
 „ in quibus scilicet possessionibus triginta duae
 „ Sessiones, non plures fuerint, vel fieri po-
 „ terint, et etiam in quibus infra eundem
 „ numerum triginta duarum Sessionum fuerint,
 „ vel fieri poterint, facere valeat donationes.
 „ Si vero Civitates, Oppida, et Possessiones

„ ultra

„ ultra numerum praescriptarum triginta dua-
 „ rum Sessionum, etiam praescriptis modis,
 „ ad Sacram Coronam fuerint devolutae, illas
 „ partiri, seu dividere in triginta duas Sessio-
 „ nes non valeat, et sub nomine triginta dua-
 „ rum Sessionum de illis facere cuiquam donatio-
 „ nem, sed hujusmodi omnes Civitates, Op-
 „ pida, et possessiones universae ipsi Sacrae
 „ Coronae reserventur.

Artic. XI. „ Item Dominus Gubernator,
 „ si cui donationem praemisso modo semel
 „ fecerit, amplius eidem donare non valeat,
 „ et cum donationes Castrorum, Civitatum,
 „ Oppidorum, ac possessionum, et similium ad
 „ Jus Regium duntaxat spectare dignoscantur:
 „ igitur ipse Dominus Gubernator quibus-
 „ cunque donationem praemisso modo fece-
 „ rit, illi tempore suo teneantur accedere ad
 „ Dominum Regem pro earum confirmatione.

Artic. XII. „ Item possessiones illorum,
 „ quorum propter delationem falsarum lite-
 „ rarum, aut cusionem falsarum monetarum,
 „ vel alio quoquo modo superius expressato,
 „ ad Coronam fuerint devolutae, quousque
 „ illi per Judices suos competenter, judicia-
 „ liter, secundum antiquam, et approbatam
 „ Regni consuetudinem, sententiati fuerint,
 „ occupare, et donationem de eis facere non
 „ valeat quovis modo.

Artic. XIII. „ Item valeat in absentia Con-
 „ siliariorum facere relationem, et expeditio-

„ nem in occurrentibus causis, quae, si ju-
 „ diciariae fuerint, et hujusmodi relatio in-
 „ venta fuerit, contra Jus consuetudinarium
 „ hujusmodi relatio, et expeditio per Judi-
 „ ces ordinarios Regni valeat emendari, prout
 „ temporibus Regum fieri consueverunt.

Artic. XIV. „ Item, ut siquid de proven-
 „ tibus Regalibus ab expeditionibus Regni re-
 „ manserit, valeat Dominus Gubernator Ca-
 „ stra, Civitates, Oppida, et possessiones Re-
 „ gias impignoratas nomine Regio redimere,
 „ de eisdem, et ea Coronae reapplicando Do-
 „ mino Regi reservare, quorum proventus
 „ similiter pro expeditione Regni exponuntur.

„ Nos igitur hujusmodi potestatis nostrae
 „ Gubernationis limitatione, ab eisdem Do-
 „ minis Praelatis, Baronibus, et Nobilibus
 „ Regni modo praemisso articulata, recepta,
 „ juxta eandem obtulimus eisdem omnem di-
 „ ligentiam, sollicitudinem, et curam nostram,
 „ facereque, et exercere officium Guberna-
 „ toris hujusmodi melius, ut possumus, at-
 „ que sub Juramento, modo, quo supra,
 „ promittimus limitationem, et articulos su-
 „ prascriptos, in nullo excedere velle.

„ In quorum Testimonium, praesentes Li-
 „ teras Nostras eisdem Praelatis, Baronibus,
 „ et Nobilibus Regni universis, Sigillo No-
 „ stro, quo ut Vajvoda Transylvanorum uti-
 „ mur in pendentia Communitas duximus con-
 „ cedendas.

„ Datum

„ Datum in amplissima Praelatorum, Baro-
 „ num, et Regnicolarum Congregatione Ge-
 „ nerali in campo Pesttensi celebrata, feria se-
 „ cunda infra Octavas Pentecostes (quae fuit
 „ tredecima Julii) anno Domini 1446.

(L. S.)

*Praescriptarum Literarum copiam ex suo ori-
 ginali descripsit Adamus Rajcsan, die 5. Sept.
 1764. Habetur inter MSS. Kaprinajanis sub Li-
 tera A. tom. XLVIII. N. LVIII. p. 113.*

STATUTUM

*Inclitorum Statuum, et Ordinum Regni in Co-
 mitiis Pesttensibus, anno 1446. congregatorum.*

DE SUBSIDIO

ad aemulos Regni excludendos praestando.

Praelati, Barones, Proceres, et Nobiles Regni Hun-
 gariae universi etc. Universis, et singulis Praelatis, Ba-
 ronibus, Nobilibus, et cujusvis Status, gradus, et con-
 ditionis, possessionatis hominibus: item liberis Civitati-
 bus tam Regalibus, quam Reginalibus in Comitatu Za-
 bolch constitutis, et existentibus salutem, et mutui amo-
 ris incrementum. Cum Nos in praesenti Congregatione
 Nostra cum omnibus Regnicolis varios labores, et sum-
 mam diligentiam habuerimus, quibus possemus modum,
 viam. et ordinem invenire, ut Regni hujus aemuli tam
 intranei, quam extranei, singulique pacificum Statum
 hanc viam, et ordinem aptiorem pro hujus Regni de-
 fensione, et conservatione pacifici Status sui, pari mo-
 do invenimus, et sine omni discrepantia in hoc resedi-
 mus, ut ex toto hoc Regno de singulis Comitatibus,

Civitatibus, Oppidis, et Villis tam Regalibus, quam aliorum quorumcunque, qualicunque exemptionis titulo, et gradu patiantur, ad instar lucri Camerae super singulas quinque Portas unus florenus: item super singulos quatuor Nobiles Jobbagationem non habentes, similiter unus florenus dicatur, et post huiusmodi dicationem infra quindecimum diem talismodi floreni sine omni tarditate, et renitentia per omnes solvantur, et manibus Magnifici Domini Joannis de Hunyad, huius Regni Gubernatoris assignentur, provisorius ipse cum eisdem de tranquillo Statu Regni, et defensione opportuna. Quapropter Vestras fraternitates, et amicitias requirimus, et hortamur, quatenus statim, receptis praesentibus, omnis occasionis colore, et allegatione postergatis, singuli Vestrum Jobbagationes suos, vos autem Civitates liberae, Regales scilicet, et Reginales, nec non Nobiles Jobbagationem non habentes, homines etiam quibuscunque libertatibus utentes, vosmet ipsos, juxta praemissam Nostram ordinationem Reverendo in Christo Patri Domino Joanni, almae Ecclesiae Varadiensis Episcopo, per praefatum Dominum Gubernatorem ad id credito, aut homini ipsius Episcopi per eum deputato dicere permittere, et huiusmodi dicata secundum formam praemissae Ordinationis Nostrae, infra 15. dierum spatium eisdem extradere, et exolveri facere velitis, et omnino debeatis. Alioquin praefatus D. Joannes Gubernator, et praedictus Dominus Episcopus extradita eis potestate ad praemissa etiam realiter facienda, vos, et quemlibet Vestrum per occupationem possessionum, et rerum Vestrarum, de quibus praemissa non exolveritis, et alia gravamina opportuna arctius compellent, et constringent; volumus etenim, ut talium occupationum remissio interdum fieri non debeat; quousque huiusmodi occupatori integraliter decem Marcae exsolventur. Aliud ergo sub poena praemissa facere non ausuri in praemissis: praesentibus perlectis exhibenti restitutis. Volumus etiam, ut omnes Valachi, et Sclavi, quorumcunque sunt, et existunt, modo

do praemisso dicentur, et ab eisdem irremissibiliter dica, exigatur poenis sub praemissis. Datum in Oppido Pestienſi, in feſto Corporis Chriſti anno ejuſdem 1446. *Sigillum totius Regni. Ex Autographo.*

Horum Comitiorum habemus in Diplomatibus poſterioribus annis plura adhuc veſtigia, et quidem ſequentē ſtatim anno 1447. Budae iterum Comitia celebrata eſſe, fide diplomatice conſtat.

Exſtant Litterae, quas etiam Kaprinai in ſua MSS. ſerie ſub Litt. A. Tom. I. pag. 308. intulit, quibus :

Proceres Regni Hungariae univerſi Budae die ſecunda feſti Annunciationis B. M. V. Anno 1447. ratificant Privilegium Nundinarum hebdomadalium a Sigismundo Rege conceſſum pro Vico Almagyar Civitatis Agrienſis ad Capitulum loci ſpectante. *Aſſidentes omnes Negotiatores de ſecuritate, eoſque in protectionem accipientes.*

Jam ſuperius monuimus hac aetate ex hujusmodi Clauſulis nequaquam concludi poſſe Comitia Generalia celebrata fuiſſe, iſtum tamen textum pro Veſtigio Comitiorum eo praeterea ex capite habemus, quod anno 1447. Comitia Budae celebrata eſſe, pluribus ex diplomatibus conſtet, initio ſtatim anni acta fuiſſe diſcimus imprimis ex Litteris Comitatus Zagrabienſis Budam ad Comitia adverſus Joannem Gubernatorem perquam lamentabiliter exaratis *Zagrabiae in Octavis feſti Epiphaniarum 1447.* quas itidem Kaprinay ſuis MSS. in ſerie ſub Litt. C. Tom. XI. N. 167. pag. 440. inferuit.

Inter Epistolas Joannis de Zredna nomine Joannis de Hunyad scriptas, et per G. Schwandtner Tomo II. Scriptor. Rer. Hung. editas habentur :

Ep. XXVI. ex parte DD. Praelatorum et Baronum Hungariae, illorum scilicet, qui deputati fuerunt ad *Diaetam Viennensem*, pro tractanda pace, in praesentia Legati Apostolici, ad D. Romanorum Regem.

Data Budae VII. Febr. A. D. MCCCCXLVII. Pag. 42. *Et alia.*

Epistola XXVII. Ex Parte eorundem ad D. Legatum praetatum super eadem re . . . Data Budae VII. Febr. A. D. MCCCCXLVII. Pag. 44.

Ex quibus colligitur et Budae per Hungaros, et Viennae per Legatos *Diaetam*, quae magna sui parte Hungariam concernebat, celebratam fuisse.

Verböczius Tripart. P. II. Tit. 14. §. 42. non tantum horum Comitiorum aperte meminit, sed quid praeterea in illis conclusum sit, refert sequentibus :

Et ne quispiam aliter sentiat, et temerarie contrarium objiciat ; Articulos super autoritate in conferendis Bonis ac Juribus Possessionariis, praedicto Gubernatori data et attributa confectos et ex serie Litterarum praenotatorum DD. Praelatorum, Baronum, Nobiliumque, et Procerum Regni Hungariae universorum *Budae in festo Annunciationis Sacratissimae Virginis Mariae, anno Virginei Partus Ejusdem Quadringentesimo quadragésimo septimo supra millesimum editarum, et confectorum.*

De-

Denique ne longi simus in demonstranda re alioquin tam evidenti , damus Decretum ipsum, aut si mavis Diploma in iisdem his Comitibus, sive continuatis, seu reassumptis sub initium autumnus editum, per extensum, id unum monentes, videri nobis Comitibus haec nimis diu protracta fuisse a festo Annunciationis B. V. M. usque festum Exaltationis S. Crucis.

II. Statuum et Ordinum Regni Hungariae Budae in Conventu Generali Congregatorum Decretum II. Super Autoritate Gubernatoris, editum anno 1447. post festum Exaltationis S. Crucis.

„ Nos Joannes de Hunyad Regni Hungariae Gubernator; Dionysius Cardinalis Strigoniensis, et Joannes Bachiensis, et Colonicensis Ecclesiarum Archiepiscopi; Andreas Quinque-Ecclesiensis, Petrus Vacienensis Ecclesiarum Episcopi; Ladislaus Agriensis, Nicolaus Nittrienensis, et Raphael Herczeg Bosnensis Ecclesiarum electi; Nicolaus Bodo Praepositus Ecclesiae Albae-Regalensis; Petrus Pécs-Varadiensis, et Sigismundus Sexardienensis Ecclesiarum Abbates, Comes Ladislaus de Gara praedicti Regni Hungariae Palatinus, Comes Ladislaus de Palocz Judex Curiae Regiae, Nicolaus de Ujlak, et Emericus de Pelseöcz Vajvodae Transilvani; Jo-

., an.

„ annes de Perény Tavernicorum, et Emeri-
 „ cus filius Vajvodae de Marczal Janitorum,
 „ nec non Simon de Palocz Agazonum Magi-
 „ stri; Georgius de Rozgon Comes Posonien-
 „ sis, Sigismundus Graff Segniae, Veglae, et
 „ Modruffae Comes, Georgius de Korbavia,
 „ Joannes, et Thomas de Zelk, Ladislaus
 „ Thytös de Báthmonostra, Joannes filius De-
 „ seö, Bani de Gara praedieta, Joannes de Ko-
 „ roghy, Joannes, et Osvaldus de dicta Roz-
 „ gony, Ladislaus de dicta Pelseöcz, Stepha-
 „ nus Bicskele de Falvávár, Ladislaus de Necz-
 „ pál, Paulus de Perén, Akatius Csúpor, La-
 „ dislaus Farkas de Lábatlan, Emericus de De-
 „ bre, Nicolaus de Emökve, Osvaldus de Bu-
 „ chan, Joannes de Zob, Barnabas Chire, Ge-
 „ orgius, et Stephanus Soos, Paulus et Ladi-
 „ slaus de Dombó, Georgius Zerechen de
 „ Mezthenyeö, Ladislaus de Sepes, et Bene-
 „ dictus de Thúrócz, item Petrus de Nagy-
 „ tárkány, Stephanus de Bocka, Nicolaus de
 „ Zthancz, et Petrus Porkoláb de Zemplinien-
 „ si, Petrus Zopa, Nicolaus de Faifz, Emeri-
 „ cus Ughron, et Cosmas de Thúr de Simigi-
 „ enfi; Joannes de Kalló, Benedictus de Pa-
 „ zon, Mathias de Kercz, et Michael de Te-
 „ menyé de Zabolchenfi; Ladislaus Hervád,
 „ Georgius de Baya, Michael de Doboka, Ni-
 „ colaus Nyaktalan de Baranyienfi; Stephanus
 „ Perduc, Michael Barocz, Andreas de Achia,
 „ et Dominicus de Bél, de Wesprimienti;

„ An-

„ Andreas Bodo, Joannes de Sólyag, Nicolaus
 „ de eadem, et Georgius de Kérdi de Thol-
 „ nensi; Nicolaus Zép, Michael Zaaz, Valen-
 „ tinus Literatus, et Petrus Magnus de Be-
 „ ged, de Castriferrei; Dominicus Harasztos,
 „ Barnabas de Eöleth, Thomas de eadem, et
 „ alter Thomas de Jansia de Békeffiensi; Tho-
 „ mas de Keresztúr, Georgius de Bála, Ladi-
 „ slaus Bajus, et Joannes Thyboldh de Borso-
 „ diensi; Petrus de Almás, Mathaeus de Ba-
 „ raczka, Michael de Thételen, et Ladislaus
 „ de dicta Almás de Albenfi; Joannes Vágkö-
 „ zy, Kolos de Néma, Ladislaus de Radvány,
 „ et Emericus Literatus de Komaromienfi,
 „ Petrus de Balsó, Andreas de Lonya, Nico-
 „ laus de Beregh, et Privardus de Ulaz de Be-
 „ regh; Petrus de Majkocz, Georgius Farago
 „ de Eadem, Joannes Figh, Vitus, et Osval-
 „ dus de Eadem, de Veröcze, Sebastianus de
 „ Koromzo, Benedictus de Alap, Albertus de
 „ Barony, et Dominicus de Enyse de Jauri-
 „ nensi, Paulus de Csernek, Ladislaus de Le-
 „ zan, Nicolaus de Lanicza, et Joannes de La-
 „ kovlecz de Poséga, Georgius Thombold de
 „ Stharos, Andreas de Hanya, et Georgius de
 „ Wajda de Simigienfi; Thomas de Salgo,
 „ Andreas Kakas de Delne de Saaros; Sandri-
 „ nus de Balogh, Nicolaus de Deménd, Ge-
 „ orgius Fig, Suvla de Kaza, et Ladislaus de
 „ Gyarmath de Honthenfi, Sadrinus Ciko de
 „ Pomocz, Stephanus de Chib, et Magister

„ Ja-

„ Jacobus Decanus et Canonicus Ecclesiae Bu-
 „ denlis de Pilisienti, Stephanus Madra, Os-
 „ valdus de Eadem, Sigismundus de Zenth-
 „ györgy, et Joannes de Sárköz de Thoron-
 „ tál, Nicolaus Rekchy, et Joannes de Dor-
 „ man de Hevesienti, Honorabilis Praepolitus
 „ Ecclesiae S. Laurentii, Ladislaus de Nàgy-
 „ völgye de Bodrogh, Paulus Ispán, Joannes
 „ Septelj, Ladislaus Sároshy, et Britius Sárkö-
 „ zy de Zarand, Joannes de Zalancz, Georgius
 „ Sulyog, Casparus de Főlegyház, et Joannes
 „ Thoruás, de Bacienti; Georgius de Zékely,
 „ Jacobus de Darocz, Sandrinus de Rhéde, et
 „ Michael de Lengyel de Neogradienti; Isák
 „ de Katha, Antonius de Irsa, Nicolaus Bor-
 „ toway, et Nicolaus de Dobos de Pesthienti;
 „ Ladislaus Figedy, Thomas Thobach; Nico-
 „ laus de Mera, et Joannes de Dobza de Aba-
 „ ujvariensi, Fabianus de Filgevár, Ladislaus
 „ de Bezénecz, Valentinus Bornemisza et Ni-
 „ colaus Literatus de Valko; Ladislaus Veres,
 „ Ladislaus de Stricze, Ladislaus de Iske, et
 „ Adamus Literatus de Ungh; Benedictus de
 „ Hadàs de Lipto; Salomon de Baragyan de
 „ Barsienti; Gregorius de Majthe de Thren-
 „ ciniensi; Joannes de Zobronya, et alter Jo-
 „ annes de Emeke de Nittrienti; Nicolaus de
 „ Vag, et Nicolaus de Zrak de Sopronienti;
 „ Nicolaus de Isaka, et Ladislaus de Beüth de
 „ Bihariensi Comitatibus; item de Regno Sla-
 „ voniae Georgius filius Simonis, alter Geor-
 „ gius

„ gius filius Ivan, Joannes filius Viti, Petrus
 „ de Fizesd, alter Petrus de Zenaharasz, et
 „ Georgius de Magalocz *electi nuntii ad prae-*
 „ *sentem Conventum Nostrum, per universitatem*
 „ *Nobilium Comitatum praedictorum transmissi,*
 „ *totum Corpus, ac Idemnitatem regnicolarum*
 „ *repraesentantes,* Notum facimus praesentium
 „ per tenorem, quibus incumbit universis:
 „ quod *Nobis in ipsa Nostra conventione hic*
 „ *Budae Celebrata constitutis,* de et super his,
 „ quae quieti, et tranquillo statui ipsius Re-
 „ ni nostri Hungariae utilia, et commoda essent
 „ tractantibus cum inter haec, de et super fa-
 „ cto hujus Castri Budensis, quod condam
 „ Magnus Dominus Laurentius de Heder-
 „ vara, Regni Nostri Hungariae Palatinus, us-
 „ que ad exitum nimirum vitae suae, ex no-
 „ stra benevolentia, et collatione, tenuit,
 „ quodque eodem decedente, Magnus Eme-
 „ ricus, filius, ejusdem pridem Banus Macho-
 „ viensis, hucusque conservavit, mentis no-
 „ strae curas discussissemus, quia in serie Ge-
 „ neralis Decreti Regnicolarum anni proxime
 „ praeteriti expressum est, et declaratum, ut
 „ Gubernator hujus Regni, Castra et Civita-
 „ tes Regales, et Reginales, intrandi, in eis-
 „ demque standi, pausandi, et morandi, libe-
 „ ram habeat facultatem: idcirco tum hujus-
 „ modi institutioni, et Decreto satisfacere vo-
 „ lentes, tumque aliis respectibus, ut puta,
 „ pro tutiori conservatione ejusdem Castri,
 „ una-

„ unanimiter , et sana deliberatione volumus
 „ et sanximus , ut ipsum Castrum Budense ,
 „ manibus praedicti Domini Joannis Guberna-
 „ toris dari debeat , et assignari per ipsum ,
 „ usque nostri , seu hujus Regni liberum pla-
 „ citum nobis , et huic Regno fideliter conser-
 „ vandum. Cum itaque nos hac de causa ipsum
 „ Emericum Banum in nostri medium venire,
 „ et accersiri fecissemus , eidemque ut dictum
 „ Castrum Budense , in manus dicti Guberna-
 „ toris , dare , et assignare debeat , strictissime
 „ commissemus ; mox idem Emericus Banus ,
 „ nostrae communitatis praescripto , et vo-
 „ luntati se obtemperaturum , ipsum Castrum
 „ Budense in manus ejusdem Domini Guber-
 „ natoris dedit , remisit , et assignavit , tenen-
 „ dum , et conservandum ; ideo nos de unani-
 „ mi arbitrio , et voluntate , ac nostri , et to-
 „ tius Regni , ac Regnicolarum Nominibus ,
 „ et personis , ipsum Emericum Banum super
 „ restitutione , et resignatione ipsius Castri Bu-
 „ densis reddidimus , et commisimus , imo
 „ reddimus et comittimus , quietum , et ex-
 „ peditum , et omnibus modis absolutum , ha-
 „ rum nostrarum Litterarum , Sigillis Regni ,
 „ atque nostro scilicet Gubernatoris , nec non
 „ nonnullorum nostrorum appensionibus con-
 „ signatum vigore , et testimonio litterarum
 „ mediante. Datum Budae praedicta feria quar-
 „ ta proxima post festum Exaltationis S. Cru-
 „ cis. Anno Domini MCCCCXLVII.

Ex

Ex Tomo III. M. Belii Notit. Hung. Nov. p. 207. refert etiam J. Batthyán LL. Eccl. T. I. p. 491.

Anno 1448. iterum Comitia celebrata esse docemur itidem fide Diplomatum. Et Pestini quidem SS. et OO. Congregati ediderunt Decretum de falsis Litteris per Gabrielem Litteratum de Zömlén nequiter fulminatis atque fabricatis quae in eo specificè indicantur:

Ut omnes et singulae, tamquam de falso fabricatae, inanes, et apud omnes Iudices intra, vel extra Iudicium, reiectae, reprobatae, et viribus exurae semper habeantur. . . . Datum in nostra Generali Congregatione Pestinensi feria 2. proxima post festum Sacratissimi Corporis Christi. Anno ejus 1448.

Verböczi Trip. Operis P. II. Tit. 14. §. 50. seqq.

Haec de Congregatione Generali Comitatus tanto minus intelligi possunt, quod initio statim habeatur: *Nos Praelati, Barones, Nobiles et Proceres Regni Hungariae universi.* Quae clausula Comitatus uti non solent, nisi cum adjectione Comitatus T. sed uberius adhuc et haec mense Junio celebrata, et alia initio hiemis in sequentem annum indicta Comitia confirmant geminae Litterae Joannis de Hunyad Gubernatoris quae inter Epistolas Joannis de Zredna inter scriptores Rer. Hung. Schvandtnerianos Tomo II. editas habentur; una quidem pag. 44.

Epistola XXVIII. Joannis Gubernatoris Hungariae ad Joannem Cardinalem Legatum Apostolicum, qua de
Re-

Regis Romanorum animo illum plene instructum proxime Budam invitat: cum de pacis negotio irrito toties labore Viennae tentato, Hungari posthac non alibi, nisi ibidem in sua praesentia tractare decreverint. Data Budae 1448. III. Id. Jun.

Ita enim in hac *Diaeta praeterita* communi omnium deliberatione concludere placuit.

Altera ejusdem Gubernatoris ibidem pag. 56. est :

Epistola XXXVIII. ad Joannem Card. S. Angeli Legatum Apostolicum, cui pro sua solitudine, cura, et diligentia, in perficiendo, quamvis irritum haecenus, cum Friderico Romanorum Imp. pacis negotio agit gratias, et quod ad promovendas saltem Treugas in Buda proxime *Diaeta* ordinata sit, aperit. . . . Data in descensu exercituali apud vadum Danubii, quod vulgo lapideum dicitur 14. mensis Decembris 1448.

Referuntur apud eundem Joannem de Zredna ibidem pap. 59. aliae Litterae:

XLI. Praelatorum, et Baronum Regni Hung. ad Casimirum Regem Poloniae, quibus pacificum illius animum extollunt, paremque suum semper in Poloniae Regnum gratissimum affectum confirmant. Data Szegedini 21. Dec. 1448.

Sed licet eodem tempore ibi Gubernator fuerit Comititia tamen hoc tempore et loco celebrata esse minime inde conficitur.

Anno 1449. *Diaetam*, quam Gubernator superius insinuabat in Buda proxime ordinatam esse, re ipsa non quidem ibi sed Pettini celebratam fuisse, ex iisdem Epistolis Joannis de Zredna discimus. Nam.

Epi-

Epistola XLIII. Gubernatoris, Praelatorum, Baronum et Procerum Regni Hungariae ad Nicolaum V. PP. Responsorialia, qua concordiam, et unionem suam, nec non firmum, et infractum, hostes persequendi animum testantur, precantes, ne, ad alia consilia inclinans Pontifex, promissam opem remoretur. Sæ præterea, versantem illam inter Bosnae Regem, et Rasciae despotum, controversiam, secundum æquum, et justum diribituros. Data in Congregatione Pesthienſi 24. Junii 1449.

Epistola XLIV. Praelatorum, et Baronum Regni Hungariae ad Nicolaum Decanum, ut apud Apostolicam sedem, Regni rebus oportune provideat, et, ob Hassitarum præsertim, novum Regno discrimen obortum, non spem, sed effectum reportare satagat. Data sub eod.

Comitiorum anno 1450. itidem Pestini celebratorum, negotiorumque in illis tractatorum inter laudatas jam toties Joannis de Zredna Epistolas permulta supersunt Vestigia, quae nos hic ex ordine nostra methodo legemus:

Epistola LVII. Joannis Gubernatoris ad Nicolaum V. PP. pro conservanda libertate Juris Patronatus Regni Hung. Occasione Praepositurae Demessienſis, sine consensu Gubernatoris, et Procerum Regni, Fratri cuidam Valentino Ord. S. Pauli Eremitarum a Pontifice collatae, ad quam tamen, ex parte Regni. Magister Stephanus, Praepositus S. Thomae de Strigonio, Proto Notarius Regni, jam antea nominatus fuerat. Data in congregatione Generali Pesthienſi 11. Junii 1450.

In hac commemorantur etiam Comititia anno superiori celebrata; dicit enim:

Superiori Congregatione Generali, qua praefatus Fr. Valentinus pro hac re coram quoque aderat.

Epistola LVIII. Praelatorum, Baronum, militum ac Procerum Regni Hungariae, ad Nicolaum V. Papam,
S con-

contra promotionem illam Fratrⁱ Valentini sine consensu suo factam solennissima protestatio.

BEATISSIME PATER!

Impendet cura laud minor ceteris, quarum involucria rebus nostris hactenus inquietudinem praestiterunt, quae cum nos ex insperato moveat, ingerit pariter occasionem publicam, ut invisae causae, inviti obviam succedamus. Quippe ne ampliori silentio in ea ipsa causa transigere videamur, quae profecto nostra patientia cursum, viresque nacta, eo evasit, ut in solo jam nostro gravi praejudicio finem constituat: sicque lacessiti vix tandem proloquimur, ut apud B. V. vel nunc post principia moti, sera potius, quam nulla remedia perquiramus. Res autem suadet aperta fronte differere, utpote ubi pro libertate agitur, pro qua nemini mortalium probro ducitur, si ampliori licentia parumper, vel opera, vel verba effuderit.

Igitur in facto Praepositurae Demesiensis, quid ex deliberatione nostra communi ordinatum sit, quidque iuste, et rationabiliter disponi opraverimus, superioribus Magnifici Gubernatoris nostri, ac simul nostrae communitatis Litteris, B. V. intelligere potuit. Et quidem postquam Praepositura ipsa discessu quorundam Fratrum de Monte Oliveri, qui eam per certa tempora, sicut ab initio improvisa, sic demum instabili sede possederant, non resignata modo, sed aegre, misereque derelicta fuerat. Mox curam ejus suscipi disposuimus, et, ne de cetero variis titulis, manibusque diversa, cum nomine dotem quoque perderet, pro illa, ut ad primaevae foundationis originem, nomen et statum reduceretur, pia, rectaque intentione institimus. Ceterum indemnitati, juribusque ejus utilius providere cupientes, simul, uti favoribus Regiis propinquior digniorque exurgeret, deliberatum fuit, ut cuidam Capellae Regiae, quae apud Claustrum Budense decora structuris, verum dote vacua consistit, pro Dei et Regni nostri honore annexeretur,

ac se demum honorabili Magistro, Stephano Praeposito S. Thomae de Strigonio, Protonotario Regni, recte, et bene provisam conferatur. Qui videlicet idoneus, potensque apud nos visus est, ejusdem jam pene neglectae, ac non parum deformatae Ecclesiae, et reformare statum, et dignitatem juraque reducere: quodque potissimum, omnem in id ipsum opportunum sibi nostri parte favorem et patrocinium promereri.

In qua re cum satis quidem noverimus, nihil Apostolicae sedis repulsa dignum egisse, nihil denique vendicasse, quod nobis hac tempestate curandum non incumbat: credebamus devota fiducia, ad rem ipsam a Sanctitate Vestra, non ut precariam, sed magis ut debitam opem exposcere. Verum fides nostra in hoc nobis parum felix fuit, nam contra evenit, Praeposita ipsa, in Prioratum Ordinis FF. Heremitarum S. Pauli erecta dicitur, huicque Prioratui Fr. Valentinus ejusdem Ordinis, unus ex minoribus Sanctitatis Vestrae Poenitentiariis perpetuo beneficio institutum se refert. Super quibus ita actis protulerat idem in Congregatione nostra, quae ante hanc proxime annua fuerat, certas Litteras, et Bullas Sanctitatis Vestrae, ex quibus recte, nimirum eo quoque tempore nobis visum fuerat, ut si Beatitudo Vestra, de conditione Ecclesiae ipsius, item de causa, voto, et dispositione nostra ordinatius informata fuisset, nequaquam indignitatem illam crescere pateretur, ut Ecclesia ipsa ad impotens dicti Fratris regimen, infirmamque praecipue manum caderet, utpote in qua activae forte haud minus, quam contemplativae vitae studia requiruntur. Qui quidem haberet eo tunc familiare super his responsum, prout et Apostolicae sedis reverentia, et nostra, rationabili excusatione dignum videbatur. Rogatus praeterea fuerat, ne hanc turbandae libertatis nostrae non suspicionem modo, sed apertam speciem obversari amplius ante oculos sineret, neve eam sibi hoc aditu compararet notam, ut opinaremur eundem per speciem alienae fungendae vicis, non religionis sed suas opes expetere.

Itaque his habitis, revolvitur annus, nobisque nunc institutam conventionem generalem iterato agentibus, vulgatum fuit in medio nostri, auditumque cum ingenti roedio, in facto Prioratus proenotati amplius processum fuisse, multiplicesque sententias, ac censuras. item aperta gravamina, fulminatas, ac etiam promulgatas, per quas praefatus Fr. Valentinus magis magisque instare videtur ad consequendum votum suum, neque id, quo pacto assequeretur, quidquam pensi habere, quandoquidem libertati nostrae, ab olim vinci nesciae, immoderata vis indicitur.

Indigna, Beatissime Pater! devotione, fideque nostra turbulenta novitas, quae post aliorum quietem turbinum, exoriens, rem, magno intervallo distuleram, usurpar. Nam satis quidem domitos reputabamus animos, mentesque nostras ad omnem reverentiam Apostolicae Sedis conservandam, quibus hoc genus coercendi, parum scimus, an licuisset adjicere, ut in sui, patrique juris jacturam supra debitum tenderetur. Et recte quidem supra debitum, ubi pati compellimur jura, dignitatemque Coronae nostrae, et nos pariter contemnere invicem, et contemni. Quo sane facto cum apertius jam consueti Status nostri fragos increpuerit, mos, lexque aspernantur, libertas labat, aequa restitutioni nostrae remedia curare opus habuimus. Verum imprimis, querelas superinde, refugiaque nostra, confidenter ad Sanctam Apostolicam Sedem referimus, cujus praecipue interest, ut subiecta sibi Regnorum jura, conservet, priusquam moderetur, praetendentes palam, proponentesque, ac etiam manu, usuque tenentes, circa omnium hujus Regni beneficiorum dispositionem, et collationem jus Patronatus Regium, libertatem Regni; ac privilegia, legemque, ut ita dicamus, supra hominum memoriam approbatam, et nihilominus toleratam. Accedit, et consuetudo, cui superiorum Summorum Pontificum temporibus incorrupto hactenus favore delatum novimus. Quibus omnibus, paterno iudicio acceptis, placeat Beatitudini Vestrae, haec nostra quoque

quoque tempora, hoc impedimento absolvere, in quo non ipsi Stephano Praeposito, sed communi nostrae libertati viam grassari, ad injuriam conspiciamus, nec in re ipsa sinat jura Coronae Regiae, sicut contemni hactenus, sic deinceps ludibrio fore, ita enim et praefatae Ecclesiae, et nostrae expectationi vere provisum reputabimus, si submotis Censuris, ac processibus praenotatis, ipsa vexata Ecclesia nominibus, et Statui originali, item, praeratio Rectori, restituatur, sicque, eo ordine, juxta dispositionem Gubernatoris nostri, et nostram supratractam, non Apostolica auctoritas, sed nostra inquietudo minorabitur.

Quae quidem, ut Sanctitas Vestra decernere, et instituere dignetur, iterum, ac iterum devotissime supplicamus, quibus rebus nihil solidius, nihil denique in perdurando praestantius, eidem Ecclesiae afferri, et providi poterit. Nam, si Beatitudo Vestra, antefatae Religioni, vel dicto Fr. Valentino, adeo afficitur, ut ejus finem amplificare libeat, alia certe dote nova opus esset, in hac enim veteri commodius erit omnium nostrorum libertatem, quam unius palam licentiam malle. Enimvero, casu, quo in re ipsa, et hac vice, neglecti fuimus, idemque Fr. Valentinus antedictus processibus, et censuris inniti statuerit, aperta facie dicimus, prosequi quidem poterit, sed an assequi etiam, in dubio situm est, praesertim si libertate laesa Juri Patronatus quoque Regio vulnus adjiciet. Verumtamen hoc unum, salva Apostolica autoritate, et reverentia, sine dubio noverit, ita induxisse in animum, ita denique omnium generalem voluntatem esse, ut in dicta Ecclesia hosti, prius quam tali hospiti licebit portas patefacere, quippe libertati in Regno finis, idem Regno fieri. Proinde, Beatitudo Vestra, si devoram sibi fide, et officio, salvam cupit esse Hungariam, patiat, et liberam fore, de cujus tuendae causa jam forte latius proloquuti sumus, dum nos ejusce illatae turbarionis piget, roedetque. Conserve Domini Sanctitatem Vestram feliciter Regimini Ecclesiae

Suae Sanctae, ejus pedibus nos humiliter recommittimus. Datum in Conventione nostra Generali Pestienſi 12. die mensis Junii anno Domini 1450.

Ejusdem Vestrae Sanctitatis

Devoti oratores, et servi,
Praelati, Barones, Comites, Milites, et Proceres Regni Hungariae universi.

Supersunt complures praeterea inter Zrednajanæ Literae, ex hisce Comitibus tam in isto, quam aliis tractatis in illis negotiis ad diversos scriptae, quarum argumenta solum hic adtulisse juverit, ut de facie horum Comitiorum, ubi se Hungari, ut ex eorum scribendi ratione colligitur, prorsus viriliter gesserunt, tanto evidentius constet, una vero pateat, etiam Interregni tempore, aut saltem, absente Rege, et Regno turbato, postpositis privatis commodis Optimates non solum belli, sed etiam pacis negotiis Reipublicae egregie prospexisse.

Epistola LIX. Joannis Gubernatoris, et Praelatorum, ac Baronum Regni Hungariae ad Collegium Cardinalium, qua se, aliis Regni turbis, et calamitatibus pressos, ad subeundam etiam juris, et libertatis suae iacturam, Censuris Apostolicis exagitari conqueruntur, ac illorum in praetacta causa patrocinium implorant. Ibid. die 12. Junii 1450.

Epistola LXI. Praelatorum, et Baronum Hungariae ad Nicolaum V. P. P. pro Indulgentiis Jubilaei ad universos Regni Incolas extendendis. Data in Congregatione Generali Pestienſi die 13. Junii 1450.

Epistola

Epistola LXV. Eorundem ad Nicolaum Decanum, qua ejus operam, providentiam, circumspeditionem, et fidem celebrando, hortandoque illum, tum ad reliquas, tum singulariter Praepositurae Demefiensis causam Romae perficiendam; ei suo se tempore gratos futuros pollicentur. Data in Congregatione Generali Pestienfi die 16. Junii 1450.

Epistola LXVI. Joannis-Gubernatoris ad Fr. Valentinum, Poenitentiarium Pontificis, qua illi sincere suadet, ne suis, in facto Praepositurae Demefiensis, Processibus, Regnum amplius exacerbare pergat; sed desistendo, sibi, et Religioni suae melius consulat. Data Budae die 16. Junii 1450.

Epistola LVII. Joannis Gubernatoris, Praelatorum, et Baronum Hungariae ad Nicolaum V. P. P. Querela contra Fridericum Romanorum Imperatorem ob detentionem Ladislai Regis, ac Coronae, nec non occupationem finium Regni, et captivitatem Palatini. Data in Congregatione Pestienfi 15. Julii 1450.

Atque ex his satis, ut opinor, elucescit, et Comitia hoc anno Pestini celebrata esse, et negotia haud levia in iis agitata fuisse.

Anno 1451. peculiaris alicujus Congregationis, congressus, concursus, vel ad instar Sedis Tavernicalis celebrati Conventus, deprehendimus Vestigium in Literis Joannis de Hunyad, Gubernatoris, quibus mandat liberis superioris Hungariae Civitatibus, ut Conventum celebrent.

Quatenus, *inquit*, statim visis praesentibus unam Diaetam, et locum Conventionis vestrae, et distarum aliarum liberarum Civitatum in brevi fiendae deputare velitis Anno 1451. festo B. Laurentii Martiris.

Inseruit has literas Stephanus Kaprinay suis MSS. serie B. tom. X. N. 70. p. 194. Superfunt etiam alia acta inter eundem Gubernatorem, Praelatos, et Barones, ac Joannem Giskra, ex quibus tamen concludi non potest, Comitia celebrata fuisse.

SUB LADISLAO POSTHUMO REGE.

Anno 1452. Comitia indicta fuisse, docent, Ladislai Regis Regales Literae, quibus Civitatem Cassoviensem pro Diaeta ad festum S. Martini prorogata evocat. Dat. die B. Conf. Galli. Habentur illae inter MSS. Stephani Kaprinay serie sub Lit. B. tom. XXVII. N. 20. pag. 72.

Comitia haec non quidem Generalibus Regni Hungariae Congregationibus adnumeranda sunt, cum Viennae non solum ab Hungaris, verum omnibus confoederatis Provinciis pacis cum Caesare conciliandae causa acta fuerint, memoranda nihilominus hoc loco erant, cum ea imprimis ad Hungaros pertinuerint, et non tantum Primores nostri, sed ipsarum etiam Civitatum Nuncii ad ea convocati fuerint.

Anno 1453. Posonii Comitia magna frequentia celebrata, vel potius superiore anno per Hunyadem indicta, et Congressus Viennensis gratia interrupta, continuata sunt, quibus ipse Ladislaus Rex interfuit, et Decretum primum in iis edidit, Corpori Juris Hungarici etiam insertum, cujus Praefat. §. 1. ita Rex fatetur:

Quod cum nobis novissime de manu, potestate, et educatione D. Friderici imp. Rom. exeuntibus, Praelati, Barones, et Nobiles Regni Nostri Ungariae, Generali Conventione, primum nuper Viennae ad Nos congregati, relictis omnibus dissensionibus, Nos verum, et naturalem eorum Regem, et Dominum, devota fidelitatis oblatione, concordi animo honorassent, recognovissent, et suscepissent, consequenterque possessionem hujus Regni, Nobis grata oblatione reddentes, invitassent Nos, et conduxissent in hanc Civitatem Nostram Posoniensem, pro faciendis ordinationibus, quae pro conservando Statu, et pace ipsius Regni opportunae videbantur.

Tandem inter alia, quae hinc inde concorditer expedita sunt, Praelati, Barones, et Nobiles universi exhibuerunt Nobis concorditer, et praesentaverunt articulos infra scriptos. Datum Posonii in festo B. Dorotheae V. et M. Anno Domini 1453., Regni autem Nostri anno 13.

Decretum hoc in originali possidet in sua egregia supellectile literaria Vir Cl. idemque nobis amicissimus Car. Koppi historiarum, in Universitate Regia Professor, cui nobiscum communicato, textum Corpore Juris Hungarici expressum, ex asse consonare, utroque collato deprehendimus. Sed

Datum fer. 2. prox. ante fest. Purificat. B. M. V.

Anno 1454. celebratorum Comitiorum Decretum Corpori Juris Hung. insertum, quod etiam in Codice Radayano fol. 159. habetur, temporale fere tantum fuit, cujus Praefat. §. 4. sequentia habet:

Eapropter praedicti fideles Nostri Praelati, Barones, Nobiles, et Proceres dicti Regni nostri Hungariae, una
cum

cum certis electis Nobilibus hominibus singulorum Comitatum ejusdem Regni nostri; quibus per alias Literas nostras nuper superinde dederamus in Mandatis; in hac Civitate nostra Budensi undecim his diebus congregati, super eo, qualiter hujusmodi Imperatoris Turcarum invasionis praestolanda, valeret tutius evitari? unanimes habentes tractatum, et deliberationem.

Decretum hoc per modum Circularium expeditum esse, indubium faciunt ceterae ipsius Praefationis clausulae; nam et initio statim post titulum Regis inscribuntur:

Fidelibus nostris universis Praelatis, Baronibus, Nobilibus, et alterius cujusvis status, et conditionis hominibus possessionatis in Comitatu NN. constitutis, et existentibus salutem, et gratiam.

Et §. 6. Quod praesentibus literis nostris, sub certorum articulorum inclusionibus subnotandis, Vestris Fidelitatibus notificandum duximus. Datum Budae in festo Conversionis B. Pauli Apostoli. Anno D. 1454.

Anno 1455. gemina Comitata acta, vel potius eadem geminis in locis continuata esse colligimus ex totidem instrumentis diplomaticis, quae Vadingus annal. Ord. Min. vulgavit, et ex illo Cl. Pray annal. P. III. p. 157. inseruit. Cum nimirum Turca hostis praepotens valido cum exercitu ab expugnata Constantinopoli Provinciis Coronae Hungariae immineret, Proceres Regni de ratione avertendi periculum consultaturi Jaurinum convenerunt. Perscribit istud Joannes Capistranus, qui Conventui intererat Callixto III. P. sequentibus literis:

Beatissime

Beatissime Pater ! ad sanctorum pedum humiliter osculanda Vestigia provolutus. Licet superioribus diebus ad Sanctitatem Vestram binas dederim literas, non tamen praeteribo, cum facultas Tabellariorum se offerat, quin ad Beatitudinem Tuam scribam, ea praesertim, quae et Dei, et Tuae Sanctitatis honorem concenerre sensero.

Venerunt nuper huc ad me duo a Sede Apostolica Nuncii, unus Rudolphus nomine, Reverendissimi D. Ianuensis familiaris, literas deferens a Sanctitate Tua: alter vero Capellectus, Cursor Reverendi D. Firmiani, ut attulerit, a Sacro Collegio Reverendissimorum DD. Cardinalium literas habens enunciantes electionem Spiritus Sancti, quia scilicet Divina dispositio, Te, Pater Sanctissime, elegerit in verum Christi Vicarium pro Sancta fide Catholica, non tantum conservanda, verum et adaugenda. Hic enim cum major pars Baronum Inclyti Regni Hungariae congregata esset, pro communi concordia inter eos componenda, intuentes literas huiusmodi, maximo repleti sunt gaudio, et laetitia, huic Divinae voluntati ingratulantes vehementer. Verum non sine invidia fuit, et murmure, quod in coetu tantorum Dominorum, aliquibus minoribus ex parte Tuae Sanctitatis praesentatae sint literae, et potissimis fere ejusdem Regni datae non sint, Episcopo scilicet Quinque - Ecclesiensi, Episcopo Varadiensi, et quibusdam dignioribus Regni Baronibus. Huic autem rei facile pro arbitrio Sanctitatis Tuae provideri poterit.

Deinde Sanctitati Tuae dolens significo, quod hodie festinavit Tabellarius specialis ad hoc directus ad Despotum Rasciae, qui hic cum his Dominis, et Baronibus anhelat ab eis subsidium, et defensionem Domini sui, denunciando sibi Despoto, et Baronibus nefandissimum nominis Christi hostem Mahomet Turcorum Imperatorem, occupasse potissimam Rasciae Civitatem Hobordam nomine, ubi auri, et argenti fodina est, quae Domino suo annuatim, ut ferunt, centum et viginti millia ducatorum reddebat: ceteras vero civitates, et oppida omnia ad determinium esse vallata: terret omnes, Beatissime Pater ! tantorum

torum flagitiorum, commissorumque scelerum, et, quod avertat, Divina pietas, in dies magis patratorum solus quidem auditus; et non frustra dubitatur, quod, si de remedio opportuno cito non provideatur, res in pejorem exitum evadat. Quare, Beatissime Pater! cum Tibi a Deo data sit potestas, quemadmodum sancte instituisi, prosequere, ut sancta fides Catholica esse du fortiretur conservationem, et augmentum. Certum equidem habeo, quod non ad aliud Te Deus servavit in hoc tempus provehendum, nisi, ut Tu necessario tempore parva conserves, deperdita restaures, et male se habentia membra ad integrum corpus Tua virtute, et cura redigantur.

Scripseram pridie Tuae Sanctitati, quod Serenissimum Regem Arragonum spiritualibus, ac temporalibus armis ornare, et quamvis excellenter potens existat, adhuc Tua Sanctitas potentior efficeret. Opus quidem esse puto, ac nimis opportunum, ut nedum per mare, sed etiam per terram huic perfido Christi hosti et resistatur viriliter, et fortius configatur. Cum enim hac die colloquium cum istis Dominis Praelatis, et Baronibus habuissem, Magnificus D. Joannes haecenus Gubernator, Comes Bistricensis, se primum obtulit suis sumribus, et expensis positurum in armis, et in exercitu 10000. Equitum suo arbitrio electorum: dixit insuper, quod Serenissimus D. Rex Ladislaus pro toto residuo Regni Hungariae parabit 20000. Despotus autem Rasciae, quamvis valde damnificatus sit, obtulit se paraturum 10000., licet in sua fide perduret: incumbit tamen nobis, periculis nostris salubrius consulere, et de opportuno remedio providere. Processit Magnificus D. Joannes ad ulteriora colloquia, dicens: quod si Sanctissimus D. noster Papa mitteret sibi 20000. Equitum, et Serenissimus Rex Arragonum 10000., et aliae Civitates Italiae 10000., cum Dux Burgundiae se offerat, venturum cum 10000. Equitum, et 10000. Peditum, et sic omnibus computatis essent 100000., confidit ipse Joannes, intra tres menses tantum conflictum contra Turcum inferre, quod in Europa locus non erit, ubi reclinare valeat

leat caput, maxime, cum ipse ad unguem cognoscat potentiam Turcorum, ceterorumque infidelium, ac medullitus intelligat cum hujusmodi rationem bellandi. Proinde in praesentia omnium istorum Dominorum, et Baronum haec asseruit hodie, quod cum tanto numero armatorum speraret etiam recuperare Hierosolymam, nec peteret stipendia pro praedictis Equitibus, nisi pro tribus mensibus. Expediret equidem, quod Sanctitas Tua aliquem Cardinalem destinareret ad partes istas, tamquam praesidentem tali exercitui, cum sufficienti pecuniarum summa, vel si Tuae Sanctitati rem hanc committere videatur Reverendissimo D. Cardinali Strigoniensi, cum virtute, prudentia, et consilio plurimum valeat, bene, ut reor, consultum esset. Obtulit insuper se ipse Joannes, si omnino bellatores sint, non pueri, sed viri strenui, et in armis experti, ad persequendum Christi hostes idonei, per annum, et annos, cum tali exercitu perseverare, nec alia stipendia requirere confidens, quod de bonis, et dominiis ipsius Turcae conquireret, quod talem exercitui etiam ejusdem Turcae stipendiis abundantius communiret. Tali igitur modo Serenissimum Regem Arragonum per mare, decertando, et ipsum Joannem per terram, firma spes esse posset, et recuperandi deperdita, et aquirendi dominium debitum Principibus Christianis, nec non et possidendi divitias infidelium cum ampla dilatazione sanctae Catholicae fidei orthodoxae, ad aeternam gloriam, et immortalem Tuae Sanctitatis nominis laudem, et memoriam sempiternam. Tua igitur Sanctitas, Beatissime Pater! quid in his agendum sit, decernat: quam conservet Altissimus Ecclesiae suae Sanctae, et populo Christiano per tempora longiora, cui me, et ordinem nostrum supplex commendo. Ex Jaurino oppido Regni Hungariae 21. Junii 1455.

Jaurino dein Budam profecti Proceres Comititia continuarunt, et ex illis nomine suo Literas Summo Pontifici scripserunt de periculis non Regnis duntaxat Coronae Hungariae

cae, sed omnibus provinciis Christianorum a Turcis impendentibus. Epistolam ipsam cum de actis Comitialibus nil prorsus attingat, hoc loco referendam esse non putavimus, et subscriptione tamen illius abunde id colligitur, quod ad propositum nostrum pertinet:

Datum Budae 21. Julii 1455. E. V. S. devotissimi filii; et Oratores, Dionysius Cardinalis Strigonienſis, Raphael Colocenſis, Eccleſiarum unitarum Archi-Epiſcopi. Ladislaus Agrienſis, Joannes Varadienſis Epiſcopi, Joannes de Hanyad Comes Biſtricenſis, Ladislaus de Gara, Regni Hungariae Palatinus, Nicolaus de Ujlak, Joannes de Rözgon Vajvodae; Comes Ladislaus de Palocz Judex Curiae Regiae; Joannes de Peren Tavernicorum Regalium, Ofvaldus de Rozgon Comes Siculorum, Franciscus de Chaak Comes Biharienſis, Joannes de Zech Comes Comaromienſis Magiſtri; ceterique Praelati, Barones, ac Proceres Regni Hungariae primum Jaurini, nunc Budae congregati.

Anno 1456. gemina Comitia indicta fuiſſe docent totidem Regales Literae Ladislai Regis, quas reperire potuimus. Et quidem prima ſuperiore anno indicta Ladislaus Rex Generalem Conventum, ſeu *Generalem omnium Congregationem* octava die feſti Epiphaniarum Peſtini inchoandam indicit. *Datum Viennae die Dominico proximo poſt feſtum B. Martini E. et C. anno 1455.* Inſeruit has Regales Kaprinay ſuis MSS. in ſerie B. tom. X. N. 74. p. 200. Antiquiſſimae illae ſunt earum, quas haecenus proprie ſic dictas reperimus Regales.

Alia

Alia Comititia, si non celebrata, indicta certe fuisse, discimus e sequentibus, quas ex integro damus.

Ladislai Posthumi Regis Litterae Regales ad Joannem Giskra de Brandis, quibus cum ad Comititia Szegedini celebranda evocat.

Ladislauus Dei gratia Hungariae &c. Rex Generoso Joanni Giskra de Brandis, Comiti de Saros, fideli nobis dilecto. Generose fidelis dilecte. Licet pridem tibi nostris in litteris intimaverimus, ut cum tuis gentibus Contra Thurcos, Christi fidei inimicos ad has partes nostras inferiores (supple. pro) Regni nostri defensione ad nostram venire deberes Majestatem, tamen hyemis, et frigoris densitate, a progressu, et professione hujusmodi exercitus hac vice fore desistendum. Quapropter omnes stipendiarios nostros, sed et cruciferos, qui hic nobiscum erant, constituti, remisimus a nobis, disposuimusque in his partibus necessaria disponenda. Proximis affuturis temporibus constitui intendimus in Civitate nostra Szegedienfi, ubi universi Prelati, Barones, et universorum Comitatum Regni nostri certi nobiles, quibus nos superinde scripsimus, erga nos ut constituentur tractaturi, et disposituri cum eisdem, quid in posterum (supple. agi debeat) pro defensione Regni nostri tam contra Thurcos, quam illos Latrunculos et malefactores, partes nostras superiores impugnantes, regnicolasque nostros praeda, et spoliis molestantes. Ob hoc tuam fidelitatem attente requirimus eidem comittendo praecipimus, quatenus visis praesentibus, retineas te ab itinere ad nos veniendi, et cum acconata (accurata) diligentia invigilare debeas, ut si aliqui latrunculi in illis partibus nostris fortalicia erigere, et nocere Regno, et Regnicolis nostris voluerint, ab hujusmodi eorum malignis conatibus competas, ac ipsum Regnum, ac Regnicolas nostros defen-

omni

omni posse (supple. ad labores) et pro quibus quidem tuis fidelibus servitiis, si id feceris, habebis nostram M. (Majestatem) Regiis favoribus semper graciosam, et a nobis excipies mercedem condignam. Si vero ad nostram M. (Majestatem) venire volueris secure venire poteris, cum tuis familiaribus ad praedictam Civitatem nostram Segediensem, tractaturus juxta tuam voluntatem. Datum in Castro nostro Nandor-Albenfi, Dominica proxima post festum Beati Bricii Episcopi, et confessoris anno Domini MCCCCLVI.

Ex Steph. Kaprinay Part. I. Dipl. pag. 110.

Anno 1457. Ladislaus Rex Comitia Pestinum ad Campum Rakos pro festo S. Georgii sequentibus Litteris Regalibus indixerat:

Ladislaus Dei gratia Rex Hungariae, Bohemiae, Dalmatiae Croatiae &c. ac Austriae et Stiriae Dux, nec non Marchio Moraviae &c. Fidelibus nostris circumspectis Judici, Juratis, ceterisque Civibus, et toti communitati Civitatis Nostrae Cassoviensis salutem, et gratiam. Quantis in malis versetur hoc Regnum Nostrum aequè nobiscum omnes inteligitis. Exercitus hostium undique obstant: imprimis siquidem conspiraverunt Vastatores superiorum partium Regni nostri, raptò vivere assveti, quibus non suffecit hactenus partes nostras superiores turbasse: nisi jam id conentur, ut per totum Regnum Nostrum Castellata erigant, et vos, ac liberos vestros, libertate sublata in servitutem rapiant perpetuam. Ex altera parte significatur nobis ex omnibus partibus, Turci potentiam magnam esse, et aestate proxima ad destructionem hujus Regni nostri venturum. Quae omnia nisi accurate praeviderimus, statum nostrum Regium, et libertatem vestram depriment. Itaque variis curis distrahimur, quod tot, et tantis malis uno, et eodem tempore urgentibus, nostris duntaxat proventibus resistere nequeamus. Cum igitur diutius propter pericula imminencia tutelam Regni nostri suffere non pos-

possimus, ne dies vel hora potius magnas afferat calamitates, vestrae fidelitati presentium serie firmissime mandamus, quatenus certum, et notabilem numerum ex concivibus vestris, ad festum Beati Georgii Martyris proxime venturum sine omni dilatione ad Civitatem nostram Pestiensensem, et ad campum Rakos, in quem et omnes nobiles, et possessionati homines hujus Regni nostri ad praescriptum terminum tenebuntur per singula capita convenire, mittere, et destinare debeatis, sumus enim acturi omnia Consilio vestro, et aliorum nostrorum fidelium, quae pro libertate vestra, et removendis tantis periculis agenda videbuntur. Aliud ergo facere non ausuri. Datum Budae feria secunda proxima post festum Beati Matthiae Apostoli. Anno Domini millesimo, quadringentesimo quinquagesimo septimo. Regnorum nostrorum anno Hungariae &c. decimo septimo, Bohemiae vero quarto.

Ex Steph. Kaprinay Dipl. Part. I. pag. 301.

Cum autem Negotia urgentiora essent, quam ut praefixus terminus expectari possit, mox dimissis aliis Litteris terminum acceleravit, et initium Comitiorum in Dominicam Palmarum defixit sequentibus Litteris :

Commissio propria Domini Regis.

Ladislavus Dei gratia Hungariae, Bohemiae, Dalmaciae, Croatiae, &c. Rex, Austriaeque, et Styriae Dux, nec non Marchio Moraviae &c. Fidelibus nostris circumspedis, Judici, Juratis, ceterisque civibus, et consulibus Civitatis nostrae Barthfa salutem, et gratiam. Quamvis variis negotiis Regni nostri instantibus vobis nuper mandaverimus, ut certi ex vobis ad festum Beati Georgii Martyris, nunc proxime affuturum in Campum Rakos praesentes esse deberent, celebraturi nobiscum, ac Praelatis, et Baronibus nostris congregationem Generalem, tamen quia hoc tempore ex parte Thureorum graves ad-

T

mo-

modum novitates advenerunt, ac quaedam in perniciem capitis nostri Regii attemptata fuerunt, congruum, ac necesse visum est, ut certos ex vobis fideles pro rebus tam arduis providendis celerius evocari faceremus, quam tempus postulabat, ne tarditate temporis, nostris, et Regni nostri comodis deesse videremur. Igitur fidelitati vestre firmissime committimus, et Mandamus, quatenus in quantum nobis fidelitatem debitam servare vultis, et si libertatem vestram exoptatis ex tunc ad diem Ramis palmarum proxime venturum, ad Civitatem nostram Pestiensem quatuor, aut duos ex vobis, juxta exigentiam illius Civitatis vestrae cum pleno tamen Mandato vestro transmittatis. Speramus siquidem adventu eorum, et Thurcorum rebus consuli posse, et aliis necessitatibus Regni nostri provideri. Secus igitur facere non ausuri. Datum Budae Sabbato proximo ante Dominicam oculi. Anno Domini millesimo, quadringentesimo quinquagesimo septimo, Regnorum autem Nostrorum anno Hungariae &c. Decimo Septimo, Bohemiae vero quarto.

Ex Steph. Kaprinay Dipl. P. I. pag. 201.

Insperatus Ladislai Regis obitus Primores eo induxit, ut adhuc hoc anno in omnes partes expeditis Litteris Comitia Pestinum profecto circumcissionis Domini in annum sequentem 1458. indicerent, quibus loco demortui novus Rex liberis suffragiis eligeretur, quas iterum hic subjicimus:

Prudentibus, et circumspectis Viris Judici, et Juratis, ceterisque Civibus Civitatis Cassoviensis, amicis nostris dilectis.

Prudentes et circumspecti viri amici Nostri dilecti: per Pridem vobis rescripsimus dolorosam mortem serenissimi Domini Nostri. Ladislai Regis, jamque restat, ut
toto

oro Studio laboremus pro electione novi Regis, pro
cujus electione una voluntate fienda instituimus congrega-
tionem Generalem in Civitate Pestienſi, ad feſtum cir-
cumciſionis Domini proxime venturum, celebrandam, in-
qua et Veſtras amicitias aſeſſe deſideramus. Quapropter
rogamus vos, quatenus ad praecſcriptum feſtum circumci-
ſionis Domini in praedictam Congregationem Generalem
pro cauſa praemiſſa, et aliis hujus Regni urgentibus neceſ-
ſitatibus, in medium noſtri certos ex vobis idoneos. Cum
pleno Mandato Veſtro transmittere velitis. Datum Budae
ſecundo die feſti Beati Andreae Apoſtoli Anno Domini
milleſimo quadringenteſimo quinquageſimo ſeptimo. Dio-
nyſius Cardinalis Archi-Epiſcopus Strigoniensis, Ladislaus
Agrien. Auguſtinus Jaurien. Vincentius Vacyen. et Pau-
lus Boznen. Epiſcopi. Ladislaus de Gara Palatinus Hungar.
Nicolaus de Wylak, et Joannes de Rozgon Wayvode
Transilvani. Joannes de Peren Magiſter Tavernicorum,
Michael Orzag Magiſter Curiae Regiae, Joannes filius Way-
vodae de Marczali, et Simon Czudar de Olnod, ceterique
Praelati, et Barones, nunc Budae conſtituti.

Ex Steph. Kaprinay Dipl. Part. I. pag. 318.
Habentur ejusdem prorsus tenoris Part. II. pag
113. ad Civitatem Calloviensem expeditae,
unde colligitur, jam his temporibus omnes
Circulares Litteras, quarum cenſu Regales
etiam veniunt ad omnes Jurisdictiones eodem
tenore expedire conſuetum fuiſſe, ſi quaedam
pro re nata peculiariter mutanda excipias.

In his Comitibus die 1. Januarii anno 1458.
coeptis:

Michael Szilagyi ſuo, et Matthiae Nepotis, ſoro-
riſque Eliſabeth nominibus Stephano filio Poſe de Zeer,
Ladislai de Gara Palarini partium aſſiclae jurarus veniam
promittit, modo Michaelis partibus in Matthia deligen-

do Rege constans adhaereat. Datum in Pesth feria secunda ante festum Conversionis S. Pauli (23. Jan.) 1458.

Refert Instrumentum Kaprinai Diplom. Part. II. pag. 118. Obiter hic notamus; cum Kaprinay *feriam secundam ante festum Conversionis S. Pauli* quod incidit in diem 25. Januarii, reducat ad 23. Januarii, videri posse, quasi per id in Diplomatis totidem dies ante, vel post festum computarentur, quia *feria* in illis *ante* vel *post* indicatur, quod Cl. Virum frequentius ita calculasse animadvertimus, id vero secus se habet; nam per id dies hebdomadae indicatur, in qua Dominicus simpliciter *Dominica* dies Lunae *feria 2.* Martis *feria 3.* Mercurii *feria 4.* Jovis *feria 5.* Veneris *feria 6.* demum *Sabbatho* exprimitur. *Feria* igitur secunda ante festum Conversionis S. Pauli non est secunda dies ante hoc festum retro computata, sed dies lunae hoc festum praecedens; si igitur festum hoc in diem Veneris incidat, *feria secunda* ante illud non incidit in diem Mercurii quae esset quidem dies 2. at *feria 4.* sed in diem lunae, adeoque diem quartum ante illud. Ita *feria secunda* post illud non incidit in diem Dominicum, quia iste in Diplomatis hac formula exprimeretur: *Dominica proxima post festum conversionis S. Pauli* sed in diem lunae, adeoque diem tertium post illud festum. Et sic de omnibus tam immobilibus, quam mobilibus festis intelligendae sunt temporis notae, quae in diplomatis per *ferias ante, vel post*

post exprimuntur. Unde patet, ad hoc, ut hujusmodi Notae chronicae ad verum mensis diem reducantur, scitu necessarium esse imprimis, quae littera Dominicalis dato anno fuerit, inde quaerendum esse, in quem diem hebdomadae tale festum inciderit, nisi alioquin a Dominica feriae computentur; ac demum: in quem diem mensis eo seculo indicatum festum in Calendario domestico affixum fuerit; nam et istud subinde mutatum est, ut patet ex vetustis Calendariis, de quibus elegantem Dissertationem Comes Frid. ab Althan edidit Venetiis 1753. impressam. Haec forte alieno loco, ac praeter institutum nostrum, aliquanto uberius exposuisse videbimur, nec diffitemur illa Viris in Re Diplomatica versatis nota esse, at certe non indoctis etiam, lapsus hujusmodi obrepere solent, cum subinde, velut res obvias, et claras, obiter sumimus.

Eadem, qua paulo ante indicatum Instrumentum Szilagyi edidit, aut certe sequenti die Matthiam in Regem Hungariae electum esse, patet ex Litteris Michaelis Szilagyi de Horogszegh Regni Hungariae Gubernatoris, quibus Civitati Cassoviensi Matthiae filii Joannis de Hunyad Gubernatoris et Comitis Bisztricensis electionem in Regem Hungariae, in hac praesenti Congregatione generali in Civitate Pestienſi celebrata significat, quas velut Instrumentum e Comitibus scriptum hic referre placuit:

Prudentibus et Circumspectis viris, Judici, Juratis, ceterisque Civibus Civitatis Cassoviensis, amicis nobis sincere diligendis.

Prudentes et Circumspecti Viri amici nobis sincere diligendi ! Quia Domini Prælati, Barones, Proceres, et Nobiles Regni Hungariæ universi, in hac præsentī Congregatione Generali eorundem, in Civitate Pestiensī celebrata, divina inspirante clementia spectabilem, et Magnificum Dominum Mathiam filium condam Domini Joannis de Hunyad Gubernatoris, et Comitis Bistriciensis, fratrem nostrum Carissimum, in Regem Hungariæ unanimi voluntate elegerunt, et præfecerunt, quod vobis pro singulari gaudio, et tripudio læticiæ vestræ, ampliorisque commodi, status augmenti, et incrementi hujus Regni, et vestri duximus significandum. Volentes itaque vos semper singularibus honoribus, et gaudiis ipsius Domini Mathiæ, novi futuri Regis, fore participes, et consortes fieri, itaque pro referendis hujusmodi gaudiorum tripudiis, egregium Blasium Literatum Castellanicum de Solymos, fidelem militem ipsius Domini Mathiæ, et nostrum Vestri in medium transmittentes, et rogantes vestras (supple amicitias) prudentes, et circumspectos (circumspectas) quatenus sicut semper commodum, et augmentum domus ipsius Domini Mathiæ, et nostrum dilexistis, sic et præsentibus gaudiis, et læticiis ipsius Domini Mathiæ, et nostris velitis fieri, et esse participes. Gaudeatis itaque, et lætaminī ! (letemini) de tantis lætitiis, et gaudiis, quæ Deus altissimus e Cœlo ipsi Domino Mathiæ, et nobis, ac hinc Regno Hungariæ, presenti diē, concedere dignatus est, præfatum quoque Blasium Literatum, videlicet Latorem præsentium, ejus in persona dignis donis renumerari velitis, et curate in præfati Domini Regis, et nostri complacentiam et honorem singularem. Datum in Civitate Pestiensī, feria tertia proxima ante festum Conversionis Sancti Pauli Apostoli, Anno Domini millesimo quadringentesimo, quinquagesimo octavo.

In hisce Comitibus paulo post, autoritate Gubernatoris, Statuum item et Ordinum, nomine autem Matthiae Electi Regis Decretum, quod in Corpore Juris Hungarici vulgatum legitur, editum est, cujus Praefat.

§. 1. Quod nobis, una cum DD. Praelatis, Baronibus, Proceribus, et Nobilibus Regni Hungariae universis, circa festum Circumcisionis Domini, proxime praeteritum, in hanc Civitatem nostram Pestensem convenientibus, et proficiscentibus, et pro faciendis ordinationibus, quae pro conservanda pace, et statu, utilitateque, et commodo praetactorum Regnorum, et partium eis subiectarum, opportuna et peritiles videbantur tradendae.

§. 2. Inter alia, quae hinc inde concorditer expedita sunt, praefati DD. Praelati, Barones, Proceres et Nobiles universi exhibuerunt nobis concorditer et praesentarunt Articulos infra scriptos: petentes et desiderantes, ut eos, et in eis contenta rata habere, admittere, ac per nos, ac praefatum Dominium nostrum Matthiam Electum Regem observaturos promittere. . . Datum in Pesth. 24. die Congregationis supradictae A. D. 1458.

Patet tam ex Praefatione, quam conclusione hujus Decreti; quanta usus fuerit Szilagius autoritate, cum eodem prorsus usus fuerit stylo, quo Reges ipsi, nec ipse Joannes de Hunyad licet majori cum solennitate sed restricta potestate in Gubernatorem electus.

Cum hoc Decreto nulla mentio facta sit electionis Matthiae in Regem, licet aliquot antea diebus peractae, dubitavimus aliquo tempore, an illud integrum Corpore Juris Hung. insertum habeatur, sed collato Codice Radaya-

no, cuius folio 261. ita plane refertur, de integritate illius ut cunque convicti sumus.

Peculiares omnino casus sunt in Decretis Gubernatorum Joannis de Hunyad et Michaelis Szilagyi, quod illud quidem *Decretum II. SS. et OO. Regni Hung.* inscribatur, praeferratque Articulum 1. *de electione Gubernatoris*, et Art. 4. *ut Constitutiones hujus Conventus observentur.* Posterius autem hoc *Michaelis Szilagyi de Horogszegh Gubernatoris Regni Hungariae Decretum* appelletur, et tamen utrumque inter cetera Comititalia Regni Decreta numeretur, quod paulo altius illustrare, cui vageret, non careret operae pretio.

SUB MATTHIA I. CORVINO REGE.

Mathias mox ab electione sui in Regem eodem anno 1458. ad Negotia Reipublicae curam adjecit, una, et Comitiam Pestinum indixit. Damus ejus hac de re litteras ad Civitatem Bartphensem datas, quae cum non solita forma, quali jam ea aetate Regales expediri consueverunt, exaratae sint, neque alias pro his Comitiiis Regales deprehendimus, definire nobis non est integrum, an praeter has ad eandem Civitatem alias in forma solita expediverit, cum in his solum scribat: *Practerea mittere POTERITIS certos ex vobis.*

Mat-

*Matthias Rex Hungariae Civium Barthphenſium
Copias Sebaſtiano de Rozgon Partium ſuperio-
rum Capitano in auxilium contra Latrones
ituras quamprimum conſurgere jubet, praete-
rea Certos ad Conveniunt in Peſt habendum
mitti mandat. Datum Budae Sabbato proxi-
mo poſt feſtum Aſcenſionis Domini (13. Maji)
1458.*

Circumſpectis Viris Judiciis Juratis, Caeterisque Ci-
vibus ac toti communitati Civitatis Noſtrae Barthfa, fi-
delibus nobis ſincere dilectis.

Commiſſio propria D. Regis. Mathias Dei gratia Rex
Hungariae, Dalmatiae, Croatiae &c. Circumſpecti fide-
les nobis ſincere dilecti! cum jam de facto opus ſit, et ut
docemur tum nunciis, tum vero Literis Capitaneorum
noſtrorum, et Reverendi Patris Domini Ladislai Epiſco-
pi Agrienſis, et aliorum fidelium tempus ſumme exi-
gat invadere Latrones eos, terramque illam vaſtantes.
Itaque non obſtantibus illis litteris noſtris, quibus vel
vobis per certa tempora ſuperſedere, vel aliud facere
conceſſiſſemus, volumus et fidelitati Veſtrae harum ſerie
mandamus, quatenus totis veſtris viribus, ac omnibus
ingeniis veſtris bellicis ſecundum priora ſcripta noſtra jam
ſaepe vobis miſſa hoc tempore, quo, ut praemiſimus
de facto opus ſit, et in quo cum gentibus noſtris Cam-
pum tenere poteſtis, fidei Capitano noſtro Magnifico
Sebaſtiano de Rozgon, dum per eum requiſiti fueritis
in auxilium ſuccurrere debeatis contra Latrones praeno-
ratos, aduri ſecundum informationem ipſius Capitanei
Noſtri, quae ſalutem veſtram, et terrae illius concernunt
viriliter. Praeterea mittere poteritis certos ex vobis cum
pleno Mandato ad conventionem Generalem in Civitate
noſtra Peſtlienſi octavo die feſti Pentecoſtes nunc ventu-
ri tenendam, ut tandem accipere poſſitis ab eiſdem ea,
quae in eadem concludentur omni voto, ſecus non ſactu-
ri.

ri. Datum Budae sabbato proximo post festum ascensionis Domini (12. Maji) anno ejusdem MCCCCLVIII.

Ex Kaprinay Dipl. Hung. Pat. II. pag. 169.

Comitia haec re ipsa celebrata esse, et non nisi XII. dies durasse colligitur evidenter ex Decreto in illis edito, quod a Cl. Georgio Pray bona fortuna nacti, notis illustratum tanto hic libentius proferimus, quod nondum a quocquam haftenus editum esse recordemur. Est illud inter Matthiae Regis Decreta omnium primum sub ipsis Regni auspiciis editum, non multitudine solum Articulorum, sed legum etiam eo contentarum gravitate illustre, ceteris vix postponendum. Id unice dolemus, Exemplar Apographum compluribus in locis textum confusum referre, nec detegere nos potuisse, ubi originale lateat.

Matthiae I. Corvini Regis Decretum I. Pestini Anno Domini 1458. editum.

„ Nos Mathias Dei Gratia Rex Hungariae
 „ Dalmatiae, Croatiae &c. Memoriae com-
 „ mendamus per praesentes, quod cum nobis
 „ quoque illud, ut caeteris Regibus Hungariae
 „ divinitus regnandi tempus obvenisset, et
 „ totius Regni nostri Corpore unum sentien-
 „ te, ad hujus Majestatis fastigium fuisset
 „ sublimati, tandem habita Generali conven-
 „ tione in hac Civitate nostra Pestiensis, Prae-
 „ lati, Barones, Nobiles, et Proceres Regni
 „ uni-

„ universi, inter alia, quae pro bono statu, et
 „ pace ipsius regni universi Hungariae concor-
 „ diter expedita, et agitata sunt, exhibuerunt
 „ nobis concordi animo, et praesentaverunt
 „ Articulos infra scriptos, desiderantes, et sup-
 „ plicantes, ut eos, et in eis contenta rata
 „ habere, admittere, et nos observaturos
 „ promittere dignaremur, quorum quidem
 „ Articulorum tenor sequitur in haec verba.

Art. I. „ Conclufum est, ut Decretum
 „ condam Serenissimi Domini Alberti Regis,
 „ quoad omnes Articulos praeter Articulos
 „ duntaxat prosecutionem caufarum minora
 „ facta potentiaria, et Trineforenssem Procla-
 „ mationem (a) exprimentes (b) in fuo vigo-
 „ re debeant remanere.

(a) Trinaforensis Proclamatio nihil aliud fuit, quam
 tertiaria Citatio, nimirum si Reus in primo Termino non comparuit, convincebatur in *simplici* Birsagio, et denuo citandus esse decernebatur, si nec ad secundum Terminum comparuit, convincebatur in *duplicatis* Barsagiis, et tunc in tribus Foris comprouincialibus, id est ejusdem Comitatus per publicam proclamationem ad comparendum citabatur, et, si nec tunc comparuit, et in *dupla duplatorum* (ut ejus temporis stylus sonat) Birsagiorum, et in ipso etiam Actoris petito convincebatur. Hunc modum procedendi explicant tantisper Alberti Regis Articuli 33. 34. 35. 36. et 37. plene tamen nisi ex adjudicatoriis eorum temporum intelligi potest, et hic procedendi modus hoc articulo primum, tum etiam Vladislai Decreti Imi. Art. 38. aboletur.

(b) Hi sunt in Decreto Alberti Art. 33. 34. 35. 36.
 37.

Art.

Art. II. „ (a) Et quia Regia Majestas Antiquas Leges, et consuetudines hujus regni sui, et libertates regnicolarum ejusdem Ecclesiasticorum scilicet, et secularium, ac alterius status hominum, ad statum, et modum priorem, quantum de Jure, et cum honore suorum Praelatorum, et Baronum, ac Regni Nobilium Consilio, et auxilio poterit, reducere, reintegrare, et reformare, et tandem de caetero Regnicolas in eisdem conservare teneatur, et manutenere.

(a) Alberti Art. Imus.

Art. III. „ (a) Atque Majestas regia protectione regni, et confiniorum ejusdem conservatione, hominibus suis exercituantibus de Stipendio Regali dispositiones faciat sic, ut Regnicolae ab illis exercituantibus non afficiantur praeda, si autem afficerent aliquo tempore tales exercituantes velut patratores actuum potentiariorum reputentur, et super spoliis, rapinis, et victualium exactio- nibus, et verberationibus hominum per eos exercituantes in progressu exercituali commissis, fieri debeat evocatio cum insinuatione contra eosdem, qui veritate comperta, in primis octavis in facto potentiae convincantur, instar aliorum patratorum actuum potentiariorum, contra Actores in causa neque tales exercituantes in Domibus Nobilium condescendant; Exercitus vero Generaliter
„ re-

„ regnicolis interim, donec huiusmodi stipen-
„ diarii exercituantes inimicis resistere pote-
„ rint non indicetur, nisi tum, cum tantae,
„ et tam magnae inimicorum multitudines su-
„ per venire contingent, cui Dominus Rex de
„ proventibus Regalibus, et de Banderiis Prae-
„ latorum, et Baronum, et certis dispositio-
„ nibus Ecclesiasticarum personarum exercitua-
„ re teneatur; Nobiles regni exercitu Gene-
„ rali non ulterius, quam usque ad confinia;
„ et metas Regni exercitualmente proficiantur.

(a) Alberti Art. 3^{tius}.

Art. IV. „ (a) Ubi si nuntii defuerint, so-
„ lummodo per quatuordecim dierum spatia,
„ et non amplius in exercitu tali (b) moram
„ facere teneantur, antiqua consuetudine re-
„ quirente.

(a) Alberti Art. 3^{tius}.

(b) Id est exercitu Insurrectionali ad confinia regni con-
gregato, si de imminente hoste, nulli intra 14. dies
Nuntii perlati sunt, nobiles poterant ad propria re-
meare. Non puto tamen id ad Litteram observa-
tum fuisse, licet ad antiquam consuetudinem provo-
cetur, secus enim hostis hac re in proprium como-
dum uti non neglexisset.

Art. V. „ Item (a) quod novitates, et no-
„ viae consuetudines aboleantur.

(a) Alberti artic. 4.

Art. VI. „ Item (a) alienigenis, et exteris
„ hominibus cujuscunque nationis, et lingua-
gii

„ gii existant , Officia , Castra , Fortalitia ;
 „ metae Regni Possessiones , Honores , Prae-
 „ laturae , Baroniae , Comitatus , vel quaecum-
 „ que Ecclesiasticae , et seculares dignitates ,
 „ Majores , vel Minores ad tempus , vel in
 „ perpetuum , in Regno Nostro non confe-
 „ rantur , sed Hungaris duntaxat Nostreis den-
 „ tur , quodque Praelati , et Barones homi-
 „ nes extraneos , et forenses non teneant , si
 „ tenuerint , Officialatus eisdem non distri-
 „ buant , neque tales teneant , qui Regno
 „ damna committerent.

(a) Alberti artic. V. universim hoc Decreto multa capita Decretorum Andreae II. , et Belae IV. superiorum relatorum confirmantur , ut ex collatione illorum patet.

Art. VII. „ Item (a) Tricesimae , lucrum
 „ Camerae , Montanae Urburae , Cusiones mon-
 „ netae , Camerae salium , proventus Mar-
 „ durinales , quinquagesimales , et quicumque
 „ alii Officialatus in arendam , vel administra-
 „ tive , aut aliter quovis modo non extra-
 „ neis , sed hominibus Coronae Hungariae
 „ suppositis disponantur.

„ Item lucrum Camerae in Regno Hunga-
 „ riae , quinquagesimae in Transylvania , Mar-
 „ durinae (b) in Regno Sclavoniae exigantur
 „ secundum modum , tempore condam Do-
 „ mini Ludovici Regis observatum.

(a) Alberti artic. VII.

(b) Et

(b) Et Alberti VII. et hic artic. quoad exactionem Mardurinarum provocat ad usum sub Ludovico I. vigentem, et reipsa hunc tributi titulum in Sclavonia, tota secunda Epocha viguisse alibi ostendimus. Ludovicus tamen I. exactionem hanc art. XII. diserte abrogavit. Apparet itaque, ut jam alibi observavimus, quod lex haec Ludovicea nunquam in usum venerit.

Art. VIII. „ Item (a) Praelati, et Barones;
„ ceterique beneficiati Clerici duas dignita-
„ tes, honores, Baronias, seculares scilicet,
„ et Ecclesiasticas simul tenere non valeant;
„ neque homo secularis, neque spiritualis di-
„ gnitates Ecclesiasticas occupative servare pos-
„ sit, nec spirituales secularia officia tenere
„ valeant.

(a) Alberti artic. VIII.

Art. IX. „ Item (a) nullus Mercator extra-
„ neus cujuscunque nationis existat causa mer-
„ candi in medium Regni se conferat, prae-
„ ter loca tempore condam Domini Ludovi-
„ ci Regis eis deputata (b).

(a) Alberti art. 9.

(b) Budae adeo late extensum Jus *Stapulae* a posterio-
rioribus primae periodi Regibus erat, ut nullus seu
extraneus, seu domesticus Mercator, merces suas alio
transponere ausus fuerit, priusquam Budae eas ve-
nui exposuisset, sed hoc Sigismundi Decr. II. art.
II. quoad *domesticos* Mercatores sublatum fuit.

Ludovicus e contra aliquot Regni confiniis adfatis
Civitatibus, velut *Szakolczae*, *Bartphae*, tale jus
Emporii elargitus est, ut *exteri* Mercatores non
audeant

audeant ultra confinarias illas Civitates proficisci, sed ibi suas merces vendere teneantur, nimirum ut Cives illi, has tanto leviori ab ipsis emere, et cum lucro suo deinde ad interiora Regni vendere possint. Et hoc primis commercii principiis adversum institutum, et Albertina, et hac lege confirmatur.

Art. X. „ Item (a) moneta auri, et argenti de valore, et cursu moderno, sine Praelatorum, et Baronum, et Regni Nobilium consilio, non immutetur, et quod *Denarii*, et *Obuli*, eorum in debita ligantur, et penes Dominum Archi-Episcopum, et Magistrum Tavernicorum unus fidelis, et idoneus in Probatorem cusionis monetae auri, et argenti deputetur, ut in Decreto condam Sigismundi continetur.

(a) Alberti artic. 10.

Art. XI. „ Item (a) monetae, et pecuniae extraneae, atque sales forenses in Regnum non intromittantur, et nec per subditos Regni acceptentur, et de hoc fiat provisio celerius, quantum fieri potest.

(a) Alberti artic. 11.

Art. XII. „ Item (a) dum in exercitibus, pugnis, ac quibuscunque rixis cum inimicis Regni habendis, in quibus scilicet stipendia non dantur, pro Hungaris aliquos ex hostibus captivari, vel aliquid aliud lucrari contigerit, tunc ipsi Hungari hujusmodi

„ modi captivos, et lucra, exeeptis notabi-
 „ libus Personis, vel Capitaneis inimicorum
 „ Regiam Majestatem decentibus, quos etiam
 „ Majestas Regia a detentoribus pro condi-
 „ gnis bonis transferre valeat, pro se reti-
 „ nendi, vendendi, aut Ecclesiae donandi, et
 „ *jugo perpetuae servitutis tradendi habeant fa-*
 „ *cultatem* (b).

(a) Alberti artic. 13.

(b) Clausula: *Jugo perpetuae servitutis tradendi*, etiam in Albertina Lege continetur. Patet hinc Hungaros jam antea adoptasse Christianum illud principium, quod in bello capti in servitutem non redigantur, sed nunc denuo ab hoc instituto recedere voluisse. Patet tamen et ex annalibus, et ex literis aevi illius, quod id nunquam in realem effectum iverit.

Art. XIV. „ Item (a) quoad defensiones,
 „ conservationes, recuperationes metarum,
 „ et confiniorum in quacunque parte Regni,
 „ Consiliis Praelatorum, Baronum, et Nobi-
 „ lium Rex utatur.

(a) Alberti artic. 14.

Art. XV. „ Item (a) honores seculares
 „ absque quolibet Consilio Regni Hungaris,
 „ et non advenis dandi Rex habeat faculta-
 „ tem.

(a) Alberti artic. 15.

Art. XVI. „ Item (a) possessiones, et jura
 „ possessionaria non forensibus, sed bene me-
 „ V ritis

„ ritis Incolis Regni, et Coronae subjectis
 „ pro eorum meritis Rex conferat.
 „ Item : perpetuae venditiones , et impi-
 „ gnorationes jurium Regalium, et Coronae
 „ live cum consilio, five absque consilio quo-
 „ rumcunque non durent.

(a) Alberti artic. 16.

Art. XVII. „ (a) De metis vero, et gra-
 „ nitiebus inter Hungariam, et Moraviam,
 „ quidquam de consilio eorundem Praelato-
 „ rum, Baronum, et Nobilium Dominus Rex
 „ de jure facere debebit, diligenter faciat.

(a) Alberti artic. 17.

Art. XVIII. „ Item (a) quod in possessio-
 „ nibus, et bonis Nobilium, et Ecclesiarum
 „ seu quarumcunque secularium, et Ecclesia-
 „ sticarum personarum violentas exactiones
 „ victualium, procuraciones (b) hospitalitatum,
 „ et alias quascunque aggravationes, praeter
 „ voluntatem invitantium, Dominus Rex non
 „ faciat, nec eos expensis victualibus curruum,
 „ et farcinarum vecturis, pro Nunciis, et
 „ familiaribus, ac quibuscunque ad ipsum per-
 „ tinentibus, fiendis, ultra eorum spontaneam
 „ voluntatem aggravet, sicuti abusive, et con-
 „ tra eorum voluntatem, retroacto aliquo
 „ tempore fiebat.

(a) Alberti artic. 18.

(b) Vi-

- (b) Vidimus jam, et sub Andrea II., et sub Bela IV. *Descensus*, id est gratuita hospitia, et *Procurationes*, id est victualium praestationes, seu ad Regis, seu ad hominum suorum rationem exigere veritum fuisse. Videmus, quam parum successores repetitas illas leges observaverint, nimirum cum sub Alberto, et nunc sub Matthia id ipsum denuo debuerit prohiberi.

Art. XIX. „ Item (a) Ecclesia, et Ecclesiasticae personae a taxis non diu abusive
„ introductis absolutae omittantur, servitia
„ tamen exercituaia, more alias solito facere
„ teneantur.

(a) Alberti artic. 19.

Art. XX. „ Item (a) Ecclesiastica beneficia
„ vacare Dominus Rex non faciat, neque per-
„ mittat per seculares occupari personas.

(a) Alberti artic. 21.

Art. XXI. „ Item (a) Procuratores Regii
„ in Sede Judiciaria stent, et procedant, una
„ cum Judicante, ut tempore Sigismundi Re-
„ gis consuetum erat.

(a) Alberti artic. 23.

Art. XXII. „ Item (a) in facto possessio-
„ num per Regiam Majestatem, vel ejusdem
„ Procuratores a talibus, qui prius in domi-
„ nio earum exstiterunt, sub nomine Juris
„ Regii recaptivandarum, si Jure mediante,

„ vigorem hujusmodi recaptivationis Juri Re-
 „ gio pertinere debere, probare non valerent
 „ ipsa Regia Majestas contra tales sic indebi-
 „ te impeditos, et expensis fatigatos, uti
 „ tempore Sigismundi Regis in aestimatione
 „ possessionum recaptivatarum instar aliorum
 „ Regnicolarum similia facientium convinca-
 „ tur, et similiter si quipiam aliqua Jura pos-
 „ sessionaria more Juris Regii pro se impe-
 „ traverant, et eadem Juri Regio pertinere
 „ debere, non possent comprobare tales in
 „ aestimatione eorundem: ubi autem impe-
 „ tratores ipsi ante decisionem causae, in fa-
 „ cto hujusmodi Jurium impetratorum mo-
 „ tae, se de dominio eorundem Jurium, et
 „ de proventuum eorum perceptione occu-
 „ pative, seu alias quovis modo intromit-
 „ terent, et tandem per viam Juris sibi ipsis
 „ appropriare non possent, contra partem
 „ laesam, et expensis fatigatam in facto po-
 „ tentiae, prout ordo Juris requirit, convin-
 „ cantur.

(a) Alberti art. 24.

Art. XXIII. „ Item (a) honores, et offi-
 „ cia Regia Dominus Rex illis Regnicolis
 „ Hungaris, quibus maluerit juxta consuetu-
 „ dinem Regni, et tempore Sigismundi Re-
 „ gis vigentem conferat.

(a) Alberti artic. 26.

Art.

Art. XXIV. „ Item (a) quod nullus Nobilium Regni, pro quibuscunque factis per quemcunque talem, contra quem sententia capitalis juridice lata fuerit, possit detineri, seu quovis modo captivari, exceptis familiaribus, et Officialibus Regiis, Praelatorum, Baronum, ceterorumque Nobilium, qui pro eorum debitis more, tempore Sigismundi Regis observato, detineri possint.

(a) Alberti artic. 27.

Art. XXV. „ Item (a) Nobiles tam Jobagiones habentes, quam non habentes decimas dare non teneantur, antiqua eorum libertate requirente, nisi Nobilis vineas, vel agros in alieno territorio teneat, qui solvere debet.

(a) Alberti artic. 28.

Art. XXVI. „ Item (a) statutum, et ordinatum est, prout in Decretis condamnissimorum Principum Sigismundi Imperatoris, et Alberti Regis Praedecessorum, nostrorum latius continetur, quod quicunque, et ubicunque fuerint factae novae possessionariae occupationes, aut potentialiter recepta vadia, seu rerum, et bonorum ablationes, succensiones sylvarum, interemtionem, vulnerationes, et verberationes hominum, domorum, et possessionum, invasiones, et depraedationes, ac alii tales

„ novi actus potentiarii majores emerferint,
 „ laesi, et injuriam passi, reportatis Regali-
 „ bus, Comites Parochiales, et Judices No-
 „ bilitum Comitatus illius, in quo hujusmodi
 „ actus commissi exstiterint, accedant, et re-
 „ quirant, qui cum testimonio Capituli, vel
 „ Conventus illi Comitatusi deservire soliti,
 „ vicinis, et commetaneis, ac Nobilibus pro-
 „ vincialibus sub certis poenis in hujusmodi
 „ Literis Regalibus contentis in sedem eo-
 „ rum Judiciariam per modum proclamatae
 „ Congregationis (b) partibus quoque litem
 „ habentibus, convocatis, ad fidem eorum
 „ Deo debitam, fidelitatemque Regni, et Sa-
 „ crae Coronae ejus observandam, tactis San-
 „ ctorum reliquiis, super hujusmodi novis
 „ occupationibus possessionariis, et aliis acti-
 „ bus potentiariis plenam, et indilatam re-
 „ quirant veritatem, qua requisita possessio-
 „ nes occupatas, auctoritate eis in hac parte
 „ attributa, mediante restituant eisdem, a
 „ quibus fuerant indebite occupatae, ipsos-
 „ que in dominio earundem protegant, alia
 „ vero bona, et vadia potentialiter ablata,
 „ absque defectu reddant, et restitui faciant,
 „ super facto autem potentiae in talibus com-
 „ missae, ambas partes sententiam finalem re-
 „ cepturas ad certum terminum mediantibus
 „ eorum, et dicti Capituli, vel Conventus
 „ Literis seriem totius facti exprimentibus
 „ ac propria, et possessionum attestantium,
 „ nomina

„ nomina continentibus; in *personalem prae-*
 „ *sentiam Regiam*, aut *Palatinalem*, seu *Judi-*
 „ *cis Curiae Regiae* transmittant, ubi absque
 „ ulterioris termini, et litigionariorum pro-
 „ cessuum observatione etiam partis non ve-
 „ nientis absentia non obstante Nos, vel Ju-
 „ dex alius, ad quem causa transmissa fue-
 „ rit Juramentum Capitis decernentes tandem
 „ finalem sententiam proferat, et proferre
 „ tenebitur.

(a) Alberti artic. 29.

(b) *Proclamatae Congregationes* jam in prima Re-
 gum periodo viguerunt, nimirum constat ex art. 5.
 Andreae II. de anno 1222., quod fures, et latro-
 nes in Comitatibus a Bilochis Regalibus ante pedes,
 id est, ut ego puto, sub praesidio Comitis judi-
 cati fuerint, debuit postea ab hoc instituto reces-
 sus fieri, e pluribus enim, quae ejus temporis pro-
 stant literis apparet, quod Palatinus Regnum cir-
 cumiverit, jam uni, jam duobus etiam, et tribus
 Comitatibus Congregationem Generalem indixerit,
 in iis denique cum Vice-Comitibus, Judicibus No-
 bilium, et Assessoribus talium Comitatum fures,
 latrones, et alios omnis generis malefactores judi-
 caverit.

Apparet etiam, quod in eisdem Congregationibus, si-
 quis se seu in bonis suis, seu in persona laesum
 querulatus fuit, justitiam erga Vice-Comitem, Ju-
 dicum Nobilium, et Assessorum ad fidem Deo, et
 Principi debitam super potentiarii ejusmodi actus
 realitate factam attestationem consequi potuerit, adeo-
 que quod in Palatinali ejusmodi Judicio et civiles,
 et criminales Nobilium causae *promiscue* discussae
 fuerint.

Primum sub Sigismundo Decreto IV. art. 4. cognitio de potentiariis ejusmodi actibus Palatinis ademta, Comitibus Parochianis attributa, sicque Proclamata Congregatio a Judicio Palatinali, quod postea etiam *Generale* compellatum fuit separata, et in Judicio Palatinali. seu Generali tantum malefactores judicati videntur. Patet id ex Matthiae Decreto IV. art. 7. in quo, postquam statutum fuisset, ut *Congregationes Generales*, seu Judicia universalia per quinquennium non celebrentur, excipiuntur deinde octo Comitatus ea de causa, *quia in illis diversa furta, latrocinia, mutilationes, hominum venditiones, decollationes, aliaque multiplicia malorum genera committi dicuntur.* Una §. 2. diserte prohibetur, ne in hoc judicio factum possessionum judicetur. Generalis hujus Juris celebratio per omnes Comitatus Regni adhuc sub Matthia I. 1471. art. 21. urgetur, verum post triennium, id est 1474. art. 1. ejus celebratio jam ad antiquae consuetudinis formam restringitur 1478. art. 11. ut jam vidimus ad quinquennium suspenditur.

Tandem Art. I. 1486. Judicium Generale seu Palatinale aboletur, et Comitibus Parochianis, ut obtenta a Rege licentia Malefactores cum Comitatu judicare, et extirpare possint indulgetur, id quod postea etiam Vladislai Decr. I. Art. 35. confirmatur, atque ita Sedriae Comitatum eam, quam nunc habent formam tum primum obtinuisse videntur, nimirum cum hac primum Discreta Criminales etiam Nobilium causas judicandi potestatem acceperint.

Cum subsequo statim Art. 2. Proclamatae Congregationes, quarum celebratio statim sub Sigismundo 1435 Art. 4. Comitibus Parochianis in factis potentiariis indulta fuit, abrogentur, idque Vladisl. Decr. I. Art. 36. etiam confirmetur, viderat ordo ille Juris seu procedura Processualis, quae usque Leges novellares seu 1723. viguit, sub Mathia I. suam consistentiam accepisse.

Art. XXVII. „ (a) Quicumque autem hujusmodi attestationem vicinorum, et com-
 „ metaneorum, ac aliorum Nobilium Provin-
 „ cialium de damnis, et ablatiis rebus satisfa-
 „ ctionem impendi non permetterent, ex tunc
 „ in illo termino, ad quem factum, seu causa hu-
 „ jusmodi per Comitem, ac Capitulum, seu
 „ Conventum rescriberetur, in facto poten-
 „ tia convictus pronuncietur, seu decerna-
 „ tur eo facto, et quae talismodi super prae-
 „ missis executio, seu causa per modum pro-
 „ clamatae congregationis exinde mota, siue
 „ vertens, nec regalibus neque Praelatorum,
 „ Baronumque quorumcunque, confinia Re-
 „ gni nostri tenentum litteris.

„ Item: Neque ratione exercitualis expe-
 „ ditionis, neque conservationis Castrorum
 „ quorumcunque possit quoquo modo pro-
 „ rogari, sed eadem causa in uno termino ad-
 „ hoc deputato finaliter conducatur, excipi-
 „ antur duntaxat hi, qui essent in legationi-
 „ bus regiis vel regni, aut in custodia Castro-
 „ rum finitimorum, vel exercitu, talibus Do-
 „ minus Rex cum Consilio Praelatorum, et
 „ Baronum suorum prorogationem facere pos-
 „ sit.

(a) Albert. Art. 29.

Art. XXVIII. „ Item: (a) Quilibet pa-
 „ trator actuum novorum potentiariorum,
 „ qui coram Regia Majestate, aut Palatino vel
 „ Ju-

„ Judice Curiae per querulantes reperietur in
 „ continenti, sine ulla prorogatione, ullaque
 „ cautela adinventata super omnibus sibi obji-
 „ ciendis ipsi querulanti debeat respondere,
 „ alioquin contra tales tanquam absentes ipsa
 „ proclamata congregatio detur.

(a) Alberti Art. 30.

Art. XXIX. „ (a) Praeterea ut multimo-
 „ dis actibus potentiariis, et novis attempta-
 „ tionibus via praecluderetur, statutum est,
 „ et ordinatum, ut etiam post, et extra octa-
 „ vas, evocationes breves super omnibus acti-
 „ bus potentiariis ab anno Domini 1454. pa-
 „ tratis, possint fieri sub Sigillo, Judicatus,
 „ Spiritualis Personalis Praesentiae Regiae scul-
 „ pendo proxime pro eodem, quae tertium
 „ Prothonotarium in Praesentiam constituen-
 „ dum habebit, ita, ut videlicet idem Pro-
 „ thonotarius Domino Rege ubicunque in re-
 „ gno suo procedente, hic Budae semper exi-
 „ stat, et insuper sex prudentes et Nobiles
 „ viri ex proceribus Regni deputentur, qui et
 „ in rebus regiis agendis Consilio pro arbitrio
 „ regni adhaereant, quorum etiam opera, et
 „ ingenio dicta Judicia praetextu dictarum Bre-
 „ vium evocationum fienda continue exe-
 „ quantur.

(a) Vide Mathiae Decr. III. Art. 12. et Decr. IV. Art.
 12.

(b)

(h) Ex Privilegio Belae IV. Judaeis elargito, uti et Rogerii miserabili carmine Cancellarios relegatas ad se per Reges causas jam in prima Regum Periodo judicasse apparet. Nullus tamen adhuc editas ab aliquo Cancellario non tantum in Ima. sed nec in II. quidem Periodo adjudicatorias protulit. Apparet itaque Cancellarios causas ejusmodi pro Rege praeparasse tantum, ipsos vero Reges et pronunciasse sententias, et Adjudicatorias expedivisse. Sub Sigism. 1435. Art. 1. jam non tantum Cancellarius sed et Vice-Cancellarius, non quidem inter *ordinarios*, ut Mosoczus Rubricam perperam praefixit, sed tamen inter Judices Regni nominatur, quin eidem adhuc *Personalis praesentiae Regiae* nomenclatio tribuatur, imo ex omnibus, quas adhuc evolvi sub Sigism. Adjudicatoriis apparet, Judicem Curiae semper adhuc Praesentiam Regiam repraesentasse, partes, quas ad suum Tribunal evocabat, ad Personalem praesentiam Regiam in Evocatoriis, statutoriis, aliisque similibus Mandatis Capitulis et conventibus, ut ad personalem Praesentiam Regiam rescribant inviasse, et tamen in Ingressu adjudicatoriarum semper nomen suum praefixisse, et dum sententiam pronunciat, nomine proprio locutum fuisse

Itaque ego Cancellarios vice, et in Persona Regia usque Mathiam I. judicasse tamdiu pernegabo, donec, quis ejusmodi adjudicatorias Cancellarii produxerit. E converso cum Art. quem commentamur Spiritualis Praesentia Regia memoretur, cum Cancellarii et anno Decreti hujus editi, et postea Ecclesiastici fuerint, cum huic Spirituali Praesentiae Regiae causae de factis potentiariis erga brevem evocationem judicandae, concredebantur, cum denique Sigillum, pro Spirituali hac Praesentia Regia primo sculpendum decernatur, puto ego usque Mathiam I. solum Judicem Curiae Personalem praesentiam Regiam repraesentasse, et nunc primum Cancellariis etiam, ut

ut in Persona Regis causas de factis potentiariis judicare possint, indultum fuisse. Confirmat opinionem hanc sublequus ejusdem Mathiae Decr. III. de anno 1474. Art. 12. ubi dicitur: ut *absente Rege Persona Regiae Majestatis faciat Justitiam prout informabitur a D. Rege*, unde apparet per Personam Regiam non Locumtenentem Regium, uti Mosoczky in Rubrica iterum perperam praefixit, sed summum Cancellarium, cui spiritualis Praesentiae Regiae compellationem jam 1458. tributam fuisse videmus intelligi. Nomen enim Locumtenentis eo aevo adhuc ignotum fuit, si vero de Gubernatore, aut Palatino sermo fuisset, hi certe proprio nomine expressi fuissent.

Magis adhuc Opinionem hanc confirmat ejusdem Decr. IV. Art. 12. ubi dicitur: quod breves Evocationes sub Sigillo Palatini, et Steph. Bathor, qui tunc Judex Curiae fuit, ita fieri possint, *sicut sub Sigillo Personalis Praesentiae Regiae*, ut adeo jam tum judicatum Personalis Praesentiae Regiae a Judicis Curiae distinctum fuisse evidenter appareat. Quod autem per Personalem Praesentiam Regiam summus Cancellarius intelligatur, docet ejusdem Mathiae Decr. VI. Art. 68. ubi dicitur: Quod inter Judices Regni ordinarios computatur etiam *Secretarius Cancellarius, si praesens fuerit, sin, ejus Locumtenens, seu ille, qui Sigillum Regiae Majestatis Judiciale pro-tempore habuerit*, ex quo una apparet jam tum usum inchoasse, summo Cancellario in judicandi provincia Locumtenentes substituendi; sub Vladislao Sigillum Regis Juridicum, jam seculari traditum fuisse ex 1507. Art. 4. apparet, textus tamen Legis hujus ambiguum sensum habet, an Rex duo habuerit Sigilla Juridica, unum pro Civilibus aliud pro Criminalibus causis, et an postremum tantum seculari Personae traditum fuerit, Civili penes summum Cancellarium relicto, vel vero; An unicum

tan-

sentum fuerit Sigillum Regis Judiciale, et quia sub hoc Criminales etiam causae expediebantur, an non Cancellario, qua Ecclesiastico ademptum, et seculari traditum sit, ego istud verosimilius, atque ita demum Personalis Praesentiae Regiae Locumtenens modernum Officium, quod semper secularis gerit, enatum esse puto, neque tamen adhuc eorum munus summi Cancellarii cum dignitate Archiepiscopi conjunctum fuisse videtur, cum e solis Decretorum, quae in Corpore Juris exstant subscriptionibus appareat, sub Sigism. 1405. Zagrabiensem Episcopum 1435. Praepositum Quinque-Ecclesiens. sub Mathia 1471. Archiepiscopum Colocensem 1486. Episcopum Varadiensem sub Vladislao 1492. Episcopum Jaurinens. 1495. Postulatum Agriensem Episcopum, et non Primatem summos Cancellarios fuisse, ab eo vero tempore Cancellarios in Conclusione Decretorum ne nominari quidem. Primum sub Ferdinando I. 1536. Art. 15. Strigonienfis declaratus est summus Cancellarius, et Personalis Praesentia Regia, quo etiam nomine inter ordinarios Regni Judices relatus fuit.

Art. XXX. „ Hujusmodi autem Evocationes tam breves fiant ad tricesimum secundum diem a die Evocationis per hominem regium, et Testimonio fiendo computatis, ad quem diem evocatus coram Judice debeat comparere.

Art. XXXI. „ Quodque Litterae Regales super hujusmodi Evocationibus emanandae si infra Sexagesimum diem executae non fuerint, deinceps viribus careant, et cum illis evocatio fieri de cetero non valeat, prout antiquitus est observatum.

Art.

Art. XXXII. „ Dominus Rex teneatur
 „ dictis Sex nobilibus viris oportunum sala-
 „ rium disponere, ut ratione praemissorum
 „ residentiam facere valeant.

Art. XXXIII. „ Insuper hujusmodi Ju-
 „ dicia per nullas Litteras Regias prorogato-
 „ rias, pro quorumcunque parte, nisi eorum
 „ damna solverint, qui super iis damnificati
 „ sunt, possint prorogari.

Art. XXXIV. „ (a) Itaque ordinatum
 „ est, quod partes litigantes quantumcunque
 „ voluerint, absque requisitione Judicis, et
 „ onere solutionis, Birsagiorum, liberam in-
 „ ter se concordandi habeant facultatem.

(a) Alberti Art. 31.

Art. XXXV. „ Item: (a) In Capitulo, et
 „ Conventibus redemptiones litterarum sol-
 „ vantur, et recipiantur juxta dispositionem,
 „ in Decretis Domini Sigismundi Imperatoris,
 „ et Alberti Regis expressatam, similiter so-
 „ lutiones una cum Testimoniis Capitularibus,
 „ vel conventualibus fiendae, fiant juxta ea-
 „ rundem dispositionem, videlicet pro qua-
 „ libet litera Evocatoria per se videlicet prima,
 „ secunda, et tertia simul cum earum noto-
 „ riis, et scripturis Sigilli, 24. denarios.

(a) Alberti Art. 32.

„ Item. pro qualibet proclamatoria dena-
 „ rios 10.

Item:

„ Item: pro qualibet littera procurato-
ria denarii 24.

„ Item: pro qualibet littera prohibitoria,
protestatoria, et aliis similibus, quae paten-
ter emanantur denarios 24. si vero clausae
&c. 12.

„ Item: pro fassionali Littera privilegiali-
ter emanata denarii 100. patenter vero 24.
denarii, clause vero denar. 12.

„ Item de Inquisitoriis patentibus, vel
clausis denarii 24.

„ Item de paribus antiquarum litterarum
in conservatoriis requisitarum Custodi vel
Requisitori per se denarii 100. pro emptio-
ne litterae requisitae, si non habeat multum
de scriptura, et fuerit patenter confecta de-
narii 24. si vero labor scribendi fuerit Ma-
gnus, et littera fuerit privilegialiter confe-
cta denarii 100.

„ Item: de simplicibus conscriptis fiat si-
militer.

„ Item: de Littera statutoria, in qua con-
tradictio facta fuerit denarii 24. in aliis au-
tem per quas contradictio nulla facta, recipi-
antur secundum quantitatem possessionis,
et Numerum Sessionum, scilicet de Sessione
una, duabus, tribus vel quatuor in toto
ad centum, ubi autem fuerint ultra quatu-
or Sessiones usque ad decem pro qualibet
Sessione denarii 33. ubi vero fuerint ultra
decem usque viginti, de qualibet Sessione

„ 24.

„ 24. ubi autem fuerint ultra viginti usque
 „ ad Centum, usque quinque, de qualibet Ses-
 „ sione denarii 12. si vero ultra Centum usque
 „ de qualibet Sessione denarii 8.

„ Item: de Litteris reambulatoriis, meta-
 „ libus, in quibus contradictio, vel evocatio fa-
 „ cta non fuerit denarii 24. In reambulatoriis
 „ autem, in quibus simplex consignatio, vel
 „ finalis metarum erectio cum Juramento su-
 „ per terram, in forma judiciaria partibus
 „ concordantibus facta fuerit, pro redemptio-
 „ ne litterae denarii 400. partibus ibidem inte-
 „ rim discordantibus, ubi causa de curia de-
 „ ducta fuerit pro litteris den. 200.

„ Item: de communi inquisitione ordine
 „ Judiciario commissa denarii 100.

„ Item: De remissione processione occu-
 „ pationis denarii 100.

„ Item: de occupationis possessionis ho-
 „ minum in sententia Capitali convictorum,
 „ et rerum obligationibus Judiciaria commissio-
 „ ne mediante fiendae, de rebus ablati ex an-
 „ tiqua consuetudine capitulum habebit deci-
 „ mam partem, et pro redemptione littera-
 „ rum denarii 100.

„ Item: de aestimatione possessionaria ju-
 „ diciaria fienda denarii 100.

„ Item: de expeditoria Juramentali denarii
 „ 24. de Juramentali continente nomina con-
 „ juratorum denarii 100.

Art.

Art. XXXVI. „ Denariorum de solutioni-
 „ bus perennalibus coram Capitulo et Conven-
 „ tu , aut eorum testimoniis fieri solitis Ca-
 „ pitulum , vel Conventus decimam vel nonam
 „ partes exigere non potest , nisi si propter
 „ discordiam partium apud ipsos hujusmodi
 „ pecuniae depositae fuerint , de quibus deci-
 „ ma , et nona excipiatur , ad illius autem
 „ partis rationem , quae causam dedit pecu-
 „ niam deponendi.

Art. XXXVII. „ Personis autem Testimo-
 „ nialibus Capitulorum , et Conventuum , pro
 „ singulis diebus , quibus in itinere fidedignitatis
 „ processerint , solvantur singuli 12. denarii ,
 „ sive in equis propriis sive causantium dedu-
 „ cantur , in expensis autem causantium duci
 „ debeant , et reduci.

Art. XXXVIII. „ Quae quidem redem-
 „ ptiones sic , ut praemittitur expressatae , sem-
 „ per computentur ad valorem monetae Sigis-
 „ mundi Regis , cujus tunc centum denarii flo-
 „ renum faciebant , Capitula autem et Conven-
 „ tus in praemissis contrafacientes per Regiam
 „ Majestatem consiliariosque deputatos Sigillis
 „ eorum priventur eo facto , nec unquam hu-
 „ jusmodi loca Sigillum veleant habere ampli-
 „ us. Personae autem particulares ad manus
 „ sui Archi-Episcopi ad carceres perpetuos re-
 „ cipiantur.

Art. XXXIX. „ Item : (a) quaecunque
 „ Persona Ecclesiastica aliquem nobilem in
 „ X „ prae-

„ praesentiam cujuscunque Judicis ordinarii
 „ citaverit seu evocaverit, et si idem Nobi-
 „ lis contra ipsam Personam Ecclesiasticam or-
 „ dine Judiciario in sententia convictus esset,
 „ tunc gravamina Majora incurrere non pos-
 „ sit idem Nobilis, nisi in homagio suo, hoc
 „ est, in emendo capitis sui pretio eodem modo
 „ sicut ipsa Ecclesiastica persona contra No-
 „ bilem convincetur, et de dampnis tam ex
 „ parte Ecclesiasticarum personarum, quam
 „ secularium Judex damnificato satisfacere te-
 „ neatur.

(a) Alberti Art. 30.

„ *Art. XL.* „ (a) Stabilitum insuper est,
 „ quod pro funeribus hominum per aliquem
 „ vel aliquos interemptorum Archidiaconi seu
 „ plebani, super interfectore, et non inter-
 „ fecto solutionem pecuniarum recipere vale-
 „ ant, interfectus autem sine mora sepeliatur
 „ absque omni solutione.

(a) Alberti Art. 39.

„ *Art. XLI.* „ Item (a) quod omnia forta-
 „ litia post decessum Alberti Regis in quibus-
 „ cunque Comitatibus in detrimentum eorun-
 „ dem Comitatum, per quoscunque erecta,
 „ usque ad festum Beati Michaelis Archangeli
 „ proxime venturum sub paena perpetuae in-
 „ fidelitatis diruantur, demptis illis, quae Re-
 „ gia Majestas erecta voluerit pro necessitate

„ Re-

„ Regni cum Consilio Praelatorum , et Ba-
 „ ronum.

(a) Szilagyi artic. 6.

Art. XLII. „ Item (a) omnia Castra , Ci-
 „ vitates , Oppida , Villae , Terrae , et quae-
 „ libet portiones , et jura possessionaria , simi-
 „ liter per decessum condam Domini Alberti
 „ Regis inter ambitum Regni Hungariae per
 „ quoscunque occupata , usque dictum festum
 „ Beati Michaelis Archangeli nunc venturum ,
 „ similiter sub poena perpetuae infidelitatis
 „ illis , quorum sunt , remittantur , alioquin
 „ evocentur tales detentores cum evocatione
 „ brevi.

(a) Szilagyi artic. 14.

Art. XLIII. „ Item omnia Castra , Civi-
 „ tates , Oppida , et quaecunque Jura , vi-
 „ delicet : *Tricesimae , Tributa , Quinquagesi-*
 „ *mae , Lucrum Camerae , proventus Marduri-*
 „ *nales* , et aliae quaecunque proprietates ad
 „ Sacram Coronam Regiam ab antiquo per-
 „ tinentes , post obitum condam Alberti Re-
 „ gis a Corona Sacra indebite , et sine jure
 „ alienata , et erga quorumcunque manus sub
 „ quocunque titulo habita , existentia usque
 „ ad festum praefixum B. Michaelis Archan-
 „ geli nunc venturum , manibus Regis re-
 „ mittantur , resignentur , et reintegrentur ,
 „ sub eadem poena perpetuae infidelitatis.

X 2

Art.

Art. XLIV. „ Item quod decimae tam frugum, quam Bladorum, quam vinorum, sub qualibet Dioecesi, in quibuscunque Comitatus cum frugibus, et bladis, et vinis in specie solvantur iis scilicet, quibus hujusmodi decimae de jure debentur, frugesque, et bladae in campo in capeciis, et manipulis congregatae, sine fraude usque festum Assumptionis Mariae in quolibet anno sub custodia Decimas solvere debentes relinquunt, et si Decimae usque ipsum festum non levarentur, et per Decimatorem in campo decimas reperire contigerit, nullam propterea litis quaestionem is, cujus est Decima, movere possit, neque Ecclesiasticum interdictum imponere valeat.

Art. XLV. „ Statutum etiam est, quod hujusmodi Decimae integraliter in frugibus, bladis, et vinis extradantur, nullaeque occupationes Horreorum, et Cellariorum per aliquos fieri debeant, sicut in quibusdam terris abusive facere consueverunt.

Art. XLVI. „ Item Judices Ecclesiastici de foro seculari, et facto possessionario se non intromittant, et si quipiam Episcoporum factum seculare adjudicaverit, convincatur in facto potentiae, videlicet emendae capitis, ubi autem aliquis Vicariorum se intromiserit de facto seculari, ex parte talis, Archiepiscopi, vel suus Episcopus justitiam facere teneatur.

Art.

Art. XLVII. „ (a) Tamen causas super do-
 „ te, et rebus paraphernalibus, juribusque,
 „ quartalitiis, sanguinis effusione, decimarum,
 „ testamentorum, vulnerationum, verberatio-
 „ num Clericorum, et foeminarum.

„ Item super Matrimonio, ac perjurio mo-
 „ tas judicandi habeat facultatem, ita etiam
 „ quod calumniantes Clerici convicti solvere
 „ non potentes, captiventur, et in carcere
 „ ferventur.

(a) Szilgyi artic. 9.

Art. XLVIII. „ Item (a) conclusum est,
 „ ut in singulis festivitatis Pentecostes omni
 „ anno Congregatio Generalis omnium Re-
 „ gnicolarum, *per singula capita fienda per*
 „ Regiam Majestatem publicetur, et celebre-
 „ tur, et celebrari mandetur.

(a) Szilagyí art. 13.

Art. XLIX. „ Si aliquis Regnicolarum ma-
 „ jor, vel minor aliqua praesumptionis ductus
 „ audacia, partialitatem practicaret, et contra-
 „ heret, aut conjurationem aliquam in peri-
 „ culum, et scandalum personae Regiae, et
 „ Regnicolarum facere attentaret, contra Ma-
 „ jestatem Regiam nota perpetuae infidelita-
 „ tis eo ipso sit aggravatus.

„ Cui Dominus Rex praeter voluntatem
 „ Communitatis Regnicolarum nequaquam
 „ gratiam facere valeat, atque possit.

„ Universitatesque fidelium Regnicolarum
 „ in auxilium Regium, et suppressionem, et
 „ extremam perditionem talis personae te-
 „ merariae partialitatem facientis, per singu-
 „ la capita ad terminum illum, quem Regia
 „ Majestas deputaverit, mox insurgere, et
 „ protegere teneantur, sub vinculo corpora-
 „ lis juramenti generalis superinde praestiti.

Art. L. „ Item quod et Dicationes lucri
 „ Camerae temporibus statutis, et juxta mo-
 „ dum, et consuetudinem ab antiquo obser-
 „ vatam fiant, ac de capitibus Dicarum, non
 „ plures quam duo Denarii, exigere possunt.

Art. LI. „ Item Comites, vel Vice-Co-
 „ mites, sive Judices Nobilium, nunquam
 „ aliquod Vadium, nisi per Universitatem No-
 „ bilium transmissi, exigere possint, alioquin
 „ laesionem, interemptionem, damnificationem,
 „ si quam ibi fecerint, sufferant aequo ani-
 „ mo, nec unquam laesorem superinde va-
 „ leant in causam convenire.

Art. LII. „ Item Comites, Vice-Comites,
 „ et Judices Nobilium Birsagia non exigant,
 „ nisi in Congregatione Generali, juxta an-
 „ tiquam consuetudinem.

Art. LIII. „ Item quod quatuor octavae
 „ continuae celebrentur, et nulla alia de causa
 „ prorogentur, nisi ratione exercitus genera-
 „ lis, nec etiam causae aliquorum propter
 „ conservationem Castrorum, aut confinio-
 rum

rum Regni, seu custodiam eorundem, possint
sint prorogari, demtis duntaxat quatuor
articulis superius expressatis, in quibus Regia
Majestas prorogandi habeat facultatem.

Art. LIV. „ Item nullus Baronum, et Regnicularum manifestos fures, latrones, spoliatores, et alios quoscunque notorios malefactores, apud se, aut in suis Castris, Castellis, possessionibus, et tenutis audeant tenere, et fovere, alioquin si Nobiles illius Comitatus, in quo hujusmodi malefactores reperti fuerint, universaliter in loco Sedis judicariae congregati, hujusmodi malefactores, vel malefactorem promulgaverint, litterasque eorum superinde sub Sigillis Comitatus, vel Vice-Comitis, et Judicis Nobilium emanare fecerint, Dominus Rex, vel ille, qui de voluntate ejusdem Domini Regis ad id requisitus fuerit, universas possessiones hujusmodi malefactorum conservatorum in malitia, occupandi, tamdiuque conservandi habeat facultatem, donec idem a Regia Majestate gratiam pro se poterit impetrare. Ipsum autem malefactorem, siue sit Nobilis, siue ignobilis universi cuiusvis status, et conditionis homines, spoliandi, res, et bona ejusdem auferendi, tamquam proscripti hominis habeant facultatem, nec aliquem malefactor ipse propterea in causam convenire queat. Nihilomi-

„ nus in his antiqua consuetudo Regni firmi-
 „ ter observetur.

Art. LV. „ (a) Item quod prout Dominus
 „ Rex praestitit iuramentum, quod nullo tem-
 „ pore super Regnicolas, et Jobbagiones Re-
 „ gnicolarum Taxae unius floreni, vel medii
 „ floreni, aut aliae executiones indebitae ex
 „ quacunque ardua ratione, per Dominum
 „ Regem, aut ad eum pertinentem petantur,
 „ vel imponantur, praeter lucrum Camerae,
 „ et alios proventus ex antiqua consuetudine
 „ exigi solitos.

(a) Patet hinc, jam ante Matthiam aliquos Reges ul-
 tra lucrum Camerae unum, vel medium florenum
 auri exigere coepisse, patet Matthiam, licet ob de-
 fectum detentae a Friderico Coronae, coronari non
 potuerit, mox tamen cum aditu Regiminis iura-
 mentum de observandis Statuum Juribus, et Li-
 bertatibus, ac in particulari de non exigendo a
 subditis Nobilium ultra lucrum Camerae uno, vel
 medio floreno deponere debuisse.

Ceterum vidimus alibi: quod adhuc sub Bela IV. Sta-
 tus reclamaverint, ne Rex a subditis eorum ullas
 pecuniarias praestationes exigat, idemque eos tota
 prima Regum periodo reclamasse, admodum pro-
 babile efficitur. E contra sub Carolo I. demum in
 Comitibus sponte consenserint, ut a singula subdito-
 rum suorum porta tres grossi exigantur, contra id
 nunquam amplius reclamarent, id tantum studebant
 praecavere, ne ultra lucrum Camerae, sub aliis
 praetextibus amplius aliquid exigatur. Videbimus
 tamen mox, Matthiam saepe novas exactiones adur-
 sisse, et semper promisisse, nihil se amplius exatu-
 rum, ut tandem vades quoque similia promissio-
 num statuere necessum habuerit.

Art.

Art. LVI. „ Item quod Castra, Tenutas,
„ et possessiones Regnicolarum per Bohemos,
„ et Forenses occupatas, et violenter abla-
„ tas, dummodo ex culpa notabili amissa non
„ extiterint, Dominus Rex, si eadem, et
„ easdem reobtinere poterit, a manibus alie-
„ nis his, quorum extiterunt, restituat, hoc
„ excepto, quod si ex traditione propria, vel
„ inductione extraneorum hominum, vel pro-
„ pter malam custodiam aliquis Castra amisit,
„ ea Dominus Rex pro se valeat reservare.

Art. LVII. „ Item quia Ecclesiae Regalium
„ personarum, videlicet Abbatiae, Praeposi-
„ turae diversorum Ordinum ex imprudentia,
„ et incuria Patronorum ad extremam deso-
„ lationem, et ruinam sunt redactae; igitur
„ ordinatum est, ut Regia Majestas provideat
„ de commodo Ecclesiarum talium desertarum,
„ cooperantibus Reverendissimis Dominis Ar-
„ chi-Episcopis, Episcopis, quantoeyus fiat
„ visitatio, et reformatio Ordinum Regula-
„ rium, et Ecclesiarum earumdem, ne di-
„ ruantur.

Art. LVIII. „ Ordinatum etiam est, quod
„ Dominus noster Rex omnes Abbantias, et
„ Praeposituras, quorumcunque Ordinum Re-
„ gularium, idoneis viris Regularibus capacibus,
„ et in regula Ordinis peritis, tamquam ve-
„ rus Patronus, et nemo alter conferat.

Art.

Art. LIX. „ Donationes autem jure Patro-
 „ natus, quoad Ecclesias Regularium persona-
 „ rum per quoscunque Reges, quibuscunque
 „ factae nullius sint vigoris, et viribus omni-
 „ bus cariturae pronuntientur, praeter illas
 „ Ecclesias, quas fundaverint certi Fundato-
 „ res, quorum corpora in ipsis Ecclesiis exi-
 „ stunt tumulata.

Art. LX. „ Item quod quicumque partem
 „ Dominorum Regis Matthiae, vel praemor-
 „ tui Ladislai, fovendo, Regnicolis, aliqua
 „ damna intulerint, relaxentur illis, et hoc
 „ usque ad Electionem ipsius Domini Mat-
 „ thiae Regis, et Gubernatoris Michaelis fra-
 „ tris ejusdem; excipiantur duntaxat illi, qui
 „ non pro aliquo istarum partium guerras in-
 „ choaverint, et Regno, Regnicolisque damna
 „ intulerint.

„ Nos igitur, acceptis articulis provocatis,
 „ maturaque super eis deliberatione praeha-
 „ bita eosdem, et omnia in eis contenta rata
 „ habuimus, et admisimus, omnesque eos,
 „ et singulos eorum, inviolabiliter observare
 „ complere, et exequi promittimus, et vo-
 „ lumus in effectu.

„ In quorum omnium testimonium prae-
 „ sentes Literas Nostras eisdem Universitati
 „ Praelatorum, Baronum, et Nobilium Re-
 „ gni Nostri duximus concedendas.

„ Datum in Pest duodecimo die diei Con-
 „ gregationis supradictae anno Domini 1458.

Hoc

Hoc eodem anno 1458. alia Comitia pro festo S. Nicolai Szegedinum indicta fuisse, sequentes testantur Matthiae Regis ad Civitatem Bartphensem missae Regales:

*Matthias, Rex Hungariae, Civibus Bartphen-
sibus mandat, ut aliquos e suo Coetu Viros
cum Sigillo Civitatis ad publicum Conventum
festo B. Nicolai Episcopi inchoandum quam-
primum mittant. Datum in Themesvar feria
quinta proxima post festum B. Martini Epi-
scopi (15) Novembris) 1458.*

Circumspectis Viris Judici, Juratis, ceterisque Civibus,
ac toti Communitati Civitatis Nostrae Bartpha, fide-
libus Nobis sincere dilectis.

Commissio propria Domini Regis.

Matthias, Dei gratia Rex Hungariae, Dalmatiae, Croa-
tiae etc. Circumspecti, fideles, Nobis sincere dilecti.
Postquam Regimen hujus Regni Nostri feliciter, Deo
Nobis propitio, accessit, intencionem, et voluntatem
Nostram semper ad ea direximus, et in his Nos exer-
cuimus, per quae, et metae Regni ab olim alienari ce-
ptae, undique reformari, et Sacra Corona a manibus
Imperatorum Romanorum recuperari possint, ac ut Re-
gnum ipsum, dispositis ex omni parte rebus suis, in
bona pace servare valeremus. Cum itaque fidelis Noster
illustris Princeps, Dominus Stephanus Thomas Rex Bo-
nae, non solum in facto Metarum, verum in altioribus
rebus Regni ad Civitatem Nostram Zegediersem in pro-
ximo ad nos venturus sit. Missi quoque per Nos Nuntii
Nostri ad Imperatorem Romanorum, ab eodem jam ad
Nos redierint, attulerintque responsa quaedam, et con-
clusiones in facto dictae Sacrae Coronae. Praeterea ve-
nerunt

nerunt plura negotia Regni ex parte Turcorum, et aliorum inimicorum, in quibus et nunc sumus occupati, quae sine vobis, et Sigillo Civitatis vestrae, ac certis aliis Civitatibus, Sigillis suis consummari nequeunt, visum fuit Nobis, de consilio Praelatorum, et Baronum Nostrorum Nobiscum hic existentium, ut vos cum Sigillo vestrae Civitatis, et dictas certas Civitates, similiter cum his Sigillis, ad tractandum, et concludendum super praemissis ad festum B. Nicolai Episcopi, et Confessoris nunc venturum in Civitatem Nostram Zegediensem, ad Nos convocemus. Quapropter fidelitati vestrae harum seriem mandamus. Quatenus, visis praesentibus, difficultatibus, et occasionibus quibuslibet procul motis, tot, et tantos ex vobis, ad quos scilicet hujusmodi Sigillum vestrae Civitatis honeste credi potest, eligentes eosdem simul cum ipso Sigillo vestrae Civitatis ad dictum festum B. Nicolai Episcopi, et Confessoris nunc venturum in dictam Civitatem Nostram Zegediensem ad tractandum, et concludendum super praemissis una Nobiscum, ac aliis salvis (sic in Autographo, sed corrige Sociis) vestris de dictis Civitatibus Nostris mittere, et destinare debeatis, ut tandem in ipsis tempore, et loco ea, quae tractanda, et disponenda fuerint, praesentia vestra, et Sigilli vestri firmentur, et quae omnium statum, et honorem Regni Nostri concernunt, amplientur: nec aliquam occasionem, et moram in his vobis quaeratis; quoniam res magna, et aliter consummari nequit, sed easdem personas cum dicto Sigillo vestrae Civitatis ad locum, et diem praefatos mittere teneamini, ita, ut in festo B. Nicolai Episcopi, et Confessoris omnibus modis in ipsa Civitate Nostra Zegediensi, apud Nos constituentur, et secus sub poena amissionis hujusmodi Sigilli vestri facere non praesumatis in praemissis. Datum in Themessvar feria quarta proxima post festum B. Martini Episcopi, et Confessoris, anno Domini millesimo quadragentesimo quinquagesimo octavo.

Ex

Ex Kaprinay Diplom. Hung. P. II. p. 217. Ejusdem prorsus tenoris Regales idem Rex sub eodem dato misit ad Civitatem Cassoviensem, quas refert idem Stephanus Kaprinay citati operis P. I. p. 307. Quam autem sollicitus fuerit, ut omnes convocati ad indicta Comititia compareant, patet ex aliis adursoriis ad eandem Civitatem Bartphensem paulo post expeditis, quas iterum huc inferere visum est:

Mathias Rex Hungariae Civibus Barthfensibus mandat, ut eorum Nuncii cum Sigillo Civitatis ad Conventum festo Sancti Nicolai in Civitate Zegedienfi inchoandum tempestive adsint, Datum in Themefvar in Vigilia festi Beati Andree Apostoli (29. Novembris) 1458.

Circumspectis Judici, Juratis, Caeterisque Civibus, ac toti Commitati Civitatis Nostrae Barthfa fidelibus nobis dilectis.

Commissio propria Domini Regis.

Mathias Dei gratia Rex Hungariae Dalmatiae, Croatiae &c. Circumspecti, Fideles, nobis sincere dilecti. Scripseramus pridem fidelitati vestrae, ut quia Rex Bosnae ad Civitatem Nostram Zegediensem in proximo ad nos venturus esset; missi quoque per nos nuncii Nostri ad Imperatorem Romanorum, ab eodem jam ad nos rediissent, attulissentque responsa quaedam, et conclusiones in facto Sacrae Coronae Regni Nostri, praeterea occurrissent plura negotia ejusdem regni nostri, quae sine vobis, et Sigillo vestrae Civitatis consummari non possent, ideo (supple Mandavimus ut) ad festum Beati Nicolai Episcopi, et confessoris nunc venturam in Civitatem Nostram

Ze-

Zegediensem praedictam tot, et tantos ex vobis, ad quos scilicet Sigillum Vestrae Civitatis honeste credi posset, simul cum eodem vestro Sigillo sub paena amissionis ipsius Sigilli vestri ad nos mitteretis. Quamobrem, cum jam dictus Rex Bosnae crastina die in ipsa Civitate nostra Zegediensi de facto dictae Coronae constituatur, nos quoque similiter Crastina die abhinc accepto itinere illae (il-luc) profecturi simus, praemissaque alia Negotia in facto dictae Coronae, et in aliis rebus Regni Nostri celerio-rem forte, quam vos putaretis expeditionem requirant, fidelitati Vestrae, harum serie mandamus, quatenus sta-tim, et in continenti visis praesentibus nullo alio Man-dato superinde expectato secundum priora scripta nostra tot et tantos ex vobis, ad quos, ut praemissum est, Sigil-lum Vestrae Civitatis honeste credi potest; pariter cum eodem Sigillo Vestrae Civitatis adtractandum, et conclu-dendum una nobiscum, et aliis fratribus Vestrīs de, et super praemissis ad dictam Civitatem nostram Zegediensem mittere debeatis, ita, ut si ante dictum festum Beati Nico-lai illic constitui non possent illi, quos mitteretis, tamen nullo modo praetereant ipsum festum, quin in eodem lo-co in praedicta omnibus modis constituentur cum Sigillo Civitatis Vestrae ante dictae, ut tandem in eodem loco ea, quae disponenda fuerint Vestra, et Sigilli Vestri prae-sentia firmentur. Non quaeratis in his vobis moram ali-quam, vel occasionem, quia Dicatam ipsam pro bono pu-blico, atque etiam commodo Regni Nostri, in loco, jam dicto tenendam indiximus, ubi vero aliud faceretis ipsa negotia inconsummata manerent, ad dampnum Regni Nostri non modicum. Secus ergo sub paena amissionis hujusmodi Sigilli Vestrae Civitatis facere non ausuri. Da-rum in Themesvar in vigilia festi Beati Andreae Apostoli anno Domini millesimo quadringentesimo quinquagesimo octavo.

Ex Kaprinay Dipl. Hung. Parte II. pag.
221. In his Comitibus editum est nobilissimum
De-

Decretum a Rege in Vigilia Epiphaniarum D. A. 1459. confirmatum, quod cum editioni Corporis Juris Hung. nondum, ut merebatur, insertum sit, hic subjungimus.

Matthias Rex Hungariae in Conventu generali totius Regni, in Civitate Zegediensi celebrato, Articulos conclusos confirmat seque illos executurum spondet. Datum Zegedini in Vigilia festi Epiphaniarum Domini Anno ejusdem 1459.

„ Nos Mathias Dei gratia Rex Hungariae, Dalmatiae Croatiae &c. significamus
„ tenore praesentium, quibus expedit universis. Quod cum his diebus post labores nostros Regios bellicos pro disponendis rebus nostris, et Regni negociis, per nos consumptos, de partibus inferioribus Regni nostri in hanc Civitatem nostram Zegediensem feliciter venissemus, tandem habita Generali Congregatione Paelati, Barones, Nobiles, ac de unoquoque Comitatu quatuor electi, cum plena facultate missi totum Regnum repraesentantes. Inter alia, quae pro bono statu, et pace, ac defensione, ipsius Regni Nostri hinc inde concórditer expedita sunt, exhibuerunt nobis concordi animo, et praesentaverunt Articulos infra scriptos, desiderantes, ut eos, et in eis contenta rata habere, admittere, et nos observaturos promittere dignaremur. Quorum quidem Articulorum tenor sequitur in haec verba.

Art. I. „ Dispositum est, quod Serenissimus
 „ Princeps, Dominus Mathias Dei gratia Rex
 „ Hungariae, Dominus noster gratiosissimus,
 „ Banderia sua pro custodia personae suae, et
 „ tutela Regni sui juxta facultatem suam leva-
 „ re teneatur, et quod universa Oppida, pos-
 „ sessiones, et provinciae Regales ubilibet in-
 „ tra ambitum Regni adjacentia, demptis dun-
 „ taxat Civitatibus, et Oppidis illis Regalibus,
 „ quae cum eorum ingeniis bellicis labores bel-
 „ li sufferunt, connumerentur, ad Numerum
 „ singulorum viginti Jobagionum modo infra-
 „ scripto, et Regia Majestas facultatem habeat
 „ constituendi eos sub banderio, quo volue-
 „ rit, bellaturos, Praelatorum vero Jobagio-
 „ nes sub propriis eorum Banderiis secundum
 „ connumerationem exercituare tenebuntur;
 „ Nobiles vero Ecclesiarum exercituare tene-
 „ antur more antiquitus consueto, et non se-
 „ cundum connumerationem.

Art. II. „ Item Nobiles Regni Sclavoniae
 „ secundum connumerationem reliquorum Re-
 „ gnicularum exercituare teneantur.

Art. III. „ Item quod omnes Praelati, vide-
 „ licet Archi-Episcopi, Episcopi, ac Majores
 „ Abbates, et Praepositi, sicuti tempore con-
 „ dam Domini Sigismundi Regis, cum eorum
 „ Banderiis, et numero lancearum exercitua-
 „ runt, ita et in praesentiarum exercituare te-
 „ neantur: Minores vero Abbates, et Praepo-
 „ siti, Capitula, et Conventus, ceterique vi-

„ si

„ ri Ecclesiastici possessionati secundum connu-
 „ merationem Jobagionum suorum modo in-
 „ frascripto exercituare debeant, si qui au-
 „ tem ex ipsis in eorum proventibus defecif-
 „ sent, illi secundum quantitatem eorum Ban-
 „ deria sua levare teneantur, quos Dominus
 „ Rex videre debeat.

Art. IV. „ Tandem Barones seculares, qui-
 „ bus Dominus Rex ad levanda eorum Bander-
 „ ria de proventibus Regalibus Sallaria dare te-
 „ netur, hujusmodi Banderia eorum cum ex-
 „ ercituantibus ex Jobagionum suorum con-
 „ numerandorum resultantibus integrare non
 „ debeat, sed ipsos exercituantes Jobagionum
 „ connumerorum praeter Banderia sua faci-
 „ ant exercituare, et hujusmodi exercituan-
 „ tes singulis Comitatus sub ductoribus belli
 „ dare teneantur.

Art. V. „ Exinde universi Barones, et No-
 „ biles, ac possessionati Homines ubilibet in-
 „ tra ambitum Regni constituti tam scilicet
 „ majores, quam minores juxta praemissam
 „ connumerationem, utpote de singulis vigin-
 „ ti Jobagionibus censum Domino suo solven-
 „ tibus cum uno armigero Equite bene arma-
 „ to gladio, clipeo, pharetra, et arcu, vel
 „ lancea fulcito exercituare teneantur.

Art. VI. „ Excipiantur tamen Inquilini vul-
 „ go Sellyr de hujusmodi connumeratione,
 „ atque lucrum Camerae juxta antiquam con-
 „ suetudinem, et non secundum connumeratio-

Y

„ nem

” nem praemissam, temporibus solitis ad numerum dicetur.

” *Art. VII.* ” Per hoc quoque Rutheni, Volachi, et Sclavi, qui alias lucrum Camerae solvere non consueverunt, ad solutionem ejusdem lucri Camerae non compellantur.

” *Art. VIII.* ” Demum Dominus Rex eligat connumeratores Nobiles ex eodem Comitatu, qui connumerationem facere teneantur; recusantem autem paena quinquaginta Marcarum puniat, et ab eo irremissibiliter exigi faciat.

” *Art. IX.* ” Preterea Dominus Rex Capitaneum eligat Comitem proprii Comitatus, vel alium fidelem, quem maluerit, cui disti connumeratores ipsorum Registra assignent, atque etiam paria Registri hujusmodi connumerationis modo simili Regiae Majestati dare teneantur.

” *Art. X.* ” Subinde dum Dominus Rex contra potentiam inimicorum Banderium suum levare voluerit, et cum Praelatis, et Baronibus suis levare fecerit, tunc universi Regnicolae secundum connumerationem praedictam exercituare teneantur, et arbitrio Regis subjiciantur, quando erit necessarium. Et quodsi Dominus Rex universos Comitatus ad tres Menses in toto, vel in parte exercituare jusserit, id fiat pro voluntate, et arbitrio suo, in praesenti uno anno ad tres Menses tantum.

Art.

Art. XI. „ Expost quando Dominus Rex
 „ cum Praelatis, et Baronibus suis personaliter ad
 „ exercituationem qualemcunque modo prae-
 „ notato sua Banderia, et dictorum suorum Prae-
 „ latorum, et Baronum levando proficiscitur,
 „ ex tunc etiam universi Nobiles Regni majores
 „ scilicet, et minores cum eorum genti-
 „ bus exercitualibus connumeratis personaliter
 „ cum eodem Domino Rege juxta consuetu-
 „ dinem antiquam usque metas Regni tantum
 „ unus quisque secundum suum posse ire te-
 „ neatur, et dum ipse Dominus Rex de hujus-
 „ modi exercitu redire voluerit, Regnicolae
 „ ipsi cum eodem redire valeant. Si vero ul-
 „ tra, et extra metas hujus Regni personali-
 „ ter exercituare voluerit, universitas Nobi-
 „ lium juxta consuetudinem Regni ultra ipsas
 „ metas cum eo exercituare non teneantur,
 „ sed gentes ipsorum connumeratae sub condu-
 „ ctu Capitaneorum illuc, quo Regia Majestas
 „ voluerit infra dictos tres Menses integros,
 „ et non amplius exercituare teneantur.

Art. XII. „ Denique si Castrum Nandoral-
 „ bense, et alia Castra finitima cis flumina Da-
 „ nubii, et Zawe, et in eorum littoribus ad-
 „ jacentia multitudo inimicorum circumvala-
 „ verit, et Dominus Rex Banderia sua levare
 „ voluerit, ac Praelatorum, et Baronum suo-
 „ rum Banderia levare fecerit, tunc omnes Re-
 „ gnicolae personaliter secundum connumera-
 „ tionem ad defensionem eorundem Castro-
 „ rum ire teneantur.

Art. XIII. „ Item Nobiles Jobagiones non
 „ habentes juxta facultatem, et fidelem revi-
 „ sionem electorum connumeratorem leven-
 „ tur.

Art. XIV. „ Simples vero et pauperes
 „ facultatem exercituandi in personis, et re-
 „ bus non habentes Numero decem unum pha-
 „ retrarium idoneum modo praetacto bene di-
 „ spositum mittere teneantur cum expensis
 „ ad tres Menses.

Art. XV. „ Nobiles vero inferiores, qui
 „ pauciores quam decem habent Jobagiones,
 „ connumerantur cum Nobilibus, qui nul-
 „ lum habent Jobagionem, Jobagiones siqui-
 „ dem eorum connumerentur cum Jobagio-
 „ nibus aliorum Nobilium usque ad Nume-
 „ rum viginti.

Art. XVI. „ Et si aliquis Nobilium decem
 „ habuerit Jobagiones, personaliter ad exerci-
 „ tum ire teneatur.

Art. XVII. „ Insuper si aliqui Regnico-
 „ larum in diversis Comitatus Jobagiones ha-
 „ buerint, tales Jobagiones legitima revisione
 „ dictorum connumeratorem electorum con-
 „ numerentur, et certificati venire debeant
 „ ad Comitatum, in quo Dominus talium Jo-
 „ bagionum commoratur, et sub Comite illius
 „ Comitatus exercituare teneantur.

Art. XVIII. „ Exhinc, si quispiam No-
 „ bilium Jobagiones habentium ab aliquo Prae-
 „ lato, vel Barone ad Numerum lancearum,

„ aut

„ aut aliter pecunias levaverit, ex tunc exer-
 „ cituantes suos de connumeratione Jobagio-
 „ num suorum resultantes praeter, et ultra
 „ Numerum exercituantium ad pecuniam ac-
 „ ceptam levantium teneantur facere exerci-
 „ tuare sub conductu Capitanei illius Comi-
 „ tatus.

Art. XIX. „ Deinde si homines connume-
 „ ratores, et ductores belli singulorum Comi-
 „ tatum in eorum praescriptis expeditionibus
 „ fraudem vel favorem, sive pactationem ali-
 „ quam gratia relinquendi aliquos ab exerci-
 „ tuatione commisisse reperti fuerint, et in
 „ eo legitima certitudo reperietur, tales in
 „ homagio eorum convincantur eo facto.

Art. XX. „ Item: si Dominus Rex, ac Prae-
 „ lati, et Barones huiusmodi levationem exerci-
 „ tus dum necessitas evenerit, modo et ordine
 „ praenarratis facere non vellent, extunc ne-
 „ que Regnicolae praeter formam antiquae Li-
 „ bertatis, et decreti exercituare teneantur,
 „ compellanturque.

Art. XXI. „ Demum quia connumerato-
 „ res in propriis eorum expensis huiusmodi
 „ connumerationem facere debent, ob hoc ab
 „ exercituatione personali eximantur; de con-
 „ numeratis tamen eorum Jobagionibus exer-
 „ cituari facere tenebuntur.

Art. XXII. „ Ceterum nullus Regnicola-
 „ rum tam majorum, quam minorum aliquam
 „ pecuniam cujuscunque numeri aliquibus Ca-

„ pitaneis vel ductoribus belli gratia remissio-
 „ nis alicujus de exercitu vel relaxationis ali-
 „ cujus ab exercituatione dare praesumat ; a-
 „ lioquin tam dans quam etiam recipiens, in
 „ facto potentiae, et summa Capitali convin-
 „ catur.

Art. XXIII. „ Item: Jobagiones tam Re-
 „ gales, quam aliorum quorumcunque a die,
 „ quo praesens constitutio in sede Judiciaria
 „ cujuslibet Comitatus promulgata fuerit, us-
 „ que integram dicti exercitus anni revolu-
 „ tionem causa commorandi hinc inde non
 „ deducantur, quodsi factum fuerit ex tunc
 „ ductor belli, sive Comes talis Comitatus
 „ cum paenis Decreti sex marcarum talem Jo-
 „ bagionem pristino Domino suo reddat sine
 „ omni protelatione, et favore.

Art. XXIV. „ Insuper, quod occupatio-
 „ nes possessionum, secundum formam Decre-
 „ ti Pestiensis remitti, vel acquiri debeant.

Art. XXV. „ Item: quia quam Volachi,
 „ Rutheni, et Sclavi, fidem Volachorum te-
 „ nentes Rustici, qui alias ad lucrum Camerae
 „ Regiae Numerari assveti non fuissent, tales
 „ tam Regales, quam aliorum ad praesentem
 „ exercitum connumerari debeant, et insu-
 „ per, prout, et quemadmodum alias exerci-
 „ tuare consueti sunt, exercituare teneantur.

Art. XXVI. „ Excipiantur tamen Coma-
 „ ni, Philistaei, et Tartari, qui juxta antiquam
 „ consuetudinem exercituabunt, secundum
 „ quod Saxones.

Art. XXVII. „ Item : quia Comani, et
 „ Philistaei, per Officiales Regios de possessio-
 „ nibus Praelatorum Baronum, et Nobilium
 „ potentialiter abducuntur, itaque cum tali-
 „ bus agatur, secundum quod fuit consuetu-
 „ do temporibus antiquorum Regum.

Art. XXVIII. „ Subsequenter Dominus
 „ Rex, omnes octavas, et breves evocationes
 „ continue juxta Decretum celebrare, et ju-
 „ dicare per Prothonotarium, et Judices de-
 „ putatos faciat, et non prorogentur, nisi
 „ tempore levationis exercitus supradicti, se-
 „ cundum formam Decreti Pestiensis, et Si-
 „ gillum specialis praesentiae suae dandi ad con-
 „ servandum, cui maluerit, cum idem suae
 „ Majestatis est, habeat facultatem.

Art. XXIX. „ Item: servientes Nobilium,
 „ videlicet aratores, fabri, praediales, et sar-
 „ tores victum, et amictum de curiis Nobi-
 „ lium habentes ad connumerationem praedi-
 „ ctam non computentur, etiam si nobilis ef-
 „ set, provisionis Curiae, quorumcunque No-
 „ bilium una persona nobilis ab ingressu exer-
 „ citus supportetur.

Art. XXX. „ Sed et senescalli, Dapiferi,
 „ Pincernae, supportentur in propriis perso-
 „ nis.

Art. XXXI. „ Et quia Castra Regnicola-
 „ rum sine provisione relinqui non possunt,
 „ igitur Castris in eisdem secundum necessita-
 „ tem eorundem, juxta aestimationem connu-

„ meratorum electorum Castellanus, vel Ca-
 „ stellani relinquuntur, ex duobus enim Ca-
 „ stellanis unus remittatur, alter exercituare
 „ compellatur.

Art. XXXII. „ Praeterea sunt plures No-
 „ biles, qui quodammodo statum Baroniae,
 „ seu alium honestum statum ultra ceteros
 „ Nobiles habent, tales pro honestiori statu
 „ suarum uxorum Nobiles in munere juxta
 „ aestimationem dictorum Connumerorum in
 „ domibus suis relinquere poterunt, omnium
 „ tamen talium Castellanorum, et Nobilium
 „ Senescalli, Dapiferi, Pincernae, provisionis
 „ Curiae: per Connumeratores ante connu-
 „ merationem in hujusmodi eorum officio re-
 „ pertorum, ex quacunque causa domi rema-
 „ nentium Jobbagiones connumerentur per
 „ Connumeratores praenotatos.

Art. XXXIII. „ Item Magistri, Protono-
 „ tarii, et sex Assesores jurati judicantes, et
 „ Procuratores Regni exercituare non tenean-
 „ tur, sed quilibet eorum pro se unum mittat
 „ pharetrarium, et quod eorum Jobbagiones
 „ connumerentur, atque Judices Nobilium ab
 „ ingressu exercitus non remittantur, sed
 „ exercituare teneantur.

Arti. XXXIV. „ Item ex pluribus fratribus
 „ in uno visu existentibus, unus eorum pro
 „ aliis exercituare possit, et quamvis stipendium
 „ receperit, per hoc fratres sui non sint ex-
 „ empti a praesenti exercituatione, sed unus
 „ eorum

„ eorum exercituare teneatur , modo praemisso.

Art. XXXV. „ Ceterum nullus exercituans in domibus Nobilium quorumcunque descendere ausus sit , nisi adfuerit voluntas illius Nobilis.

Art. XXXVI. „ Et quod omnes exercituan-tes universa victualia in descensibus ipsorum secundum priorem cursum victualium , in quo vendebantur , priusquam exercitus illac veniret , usque ad locum deputatum , ubi constitui debebunt , emere , et comparare teneantur : constituti tandem in hoc loco deputato emant , et comparent victualia , quae poterunt pretio.

Art. XXXVII. „ Ubi autem , prout hactenus sunt assueti , ipsa victualia sine solutione quispiam acceperit , extunc tam descendentes in domibus Nobilium praeter voluntates eorundem , quam victualia diripientes juxta formam Decreti Pestiensis puniantur.

Art. XXXVIII. „ Item quicumque Regnicolarum exercituantium , cujuscunque status , et praeceminentiae existat , Nobilis scilicet , vel ignobilis de exercitu supradicto clandestine , vel aliter qualitercunque recesserit , talis omnia bona , et caput amittat eo facto , absque tamen poena Domini talis recedentis , si fuerit idem sine dolo , et fraude , super quo idem Dominus ipsius recedentis praestare debeat juramentum , quod recessit sine voluntate sua.

Art. XXXIX. „ Deinde Viduae, Orphani,
 „ debiles, ac membris orbati, senes, pueri,
 „ et alii quilibet, qui tali defectu tenentur,
 „ qui personaliter exercituare non possent,
 „ tales non teneantur exercituare, pro per-
 „ sonis eorum tamen propriis singuli eorum
 „ mittere teneantur, quorum etiam Jobbagio-
 „ nes, sicuti ceterorum connumerentur.

Art. XL. „ Tandem Regnicolae teneantur
 „ post admonitionem literarum Regiarum in-
 „ fra viginti quinque dierum spatia secundum
 „ connumerationem insurgere, et illuc, quo
 „ Rex iusserit procedere ita, ut ipso vigesimo
 „ quinto die in loco deputato constituentur,
 „ et a die illa, in qua illic constistentur,
 „ praefati tres menses debeant computari.

Art. XLI. „ Item quod a festo Circum-
 „ cisionis Domini proxime praterito usque ad
 „ aliud festum Circumcisionis Domini in alia
 „ revolutione annuali venturum, et non ulte-
 „ rius, Regnicolas Dominus Rex ad levandum
 „ exercitum connumeratum compellat.

Art. XLII. „ Praeterea, si tam magna po-
 „ tentia inimicorum contra hoc Regnum ve-
 „ niret, quod Dominus Rex cum sua poten-
 „ tia, ac Praelatis, et Baronibus suis, et exer-
 „ citatione praemissae dispositionis dictorum
 „ inimicorum potentiae resistere non posset;
 „ ex tunc Universitas Regnicolarum per sin-
 „ gula capita, cum equitibus, et peditibus
 „ „ eorum

„ eorum insurgere et penes Dominum Res
„ gem exercitualmente venire debeant tamdiu,
„ donec necessitas exposceret.

Art. XLIII. „ Postremo, si aliquis Baro-
„ num spiritualium, vel secularium, nec
„ non Regnicolarum Majorum, vel Minorum
„ praemissa facere non vellet, notam perpe-
„ tuae infidelitatis incurrat, sed haeredes ejus-
„ dem propter hujusmodi notam infidelitatis
„ Jus proprium non amittant, nec propter
„ hoc iidem haeredes infideles habeantur.

„ Nos igitur, acceptis articulis praenotatis,
„ maturaque super eis deliberatione praeha-
„ bita, eos, et omnia in eis contenta, cum
„ ad utilitatem Reipublicae, commodumque
„ Regni Nostri, ac praecipuam defensionem
„ ejusdem ab universis hostibus utiliter, et
„ integerrime complecti videantur, rata ha-
„ buimus, et admisimus, omnesque eos, et
„ singulos eorum inviolabiliter observare, com-
„ plere, et exequi promittimus, et volumus
„ cum effectu. In quorum omnium testimo-
„ nium praesentes Literas Nostras Universi-
„ tati, Praelatorum, Baronum, et Nobilium
„ Regni Nostri duximus concedendas. Datum
„ Zegedini praedicta in Congregatione Gene-
„ rali in Vigilia festi Epiphaniarum Domini,
„ anno ejusdem millesimo quadringentesimo
„ quinquagesimo nono.

Desumptum ex MSS. Steph. Kaprinay tom.
XIII. N. 13. p. 17. sub B. ex apographo coaevo
Civita-

Civitatis Bartphenſis. Edidit idem Diplom. P. II. p. 228. , et J. Báltthyan LL. Eccleſ. tom. I. p. 496. Cl. Pray annal. P. III. p. 225.

Non poterant complures tantam Regis Matthiae gloriam, vel ſub initium Regni ſibi partam aequis oculis, ac ſine invidia videre; ut igitur eum illa, ſaltem quiete frui non ſinerent, res novas moliri auſi, confoederationem contra illum iniverunt. Proferimus eam, licet non in Comitiiſ legitimis concluſam. Qui rerum domeſticarum non imperiti ſunt, facile adverſent, horum numero eos cumprimis comprehendí, quos Matthias Magiſtratibus exuerat.

Nos inſcripti, videlicet *Ladislaus de Gara*, Regni Hungariae *Palatinus*, *Joannes de Zech*, Comes Comitatus *Zaladienſis*, *Georgius*, et *Ladislaus*, Comites de *Bozyn*, et de *Sancto Georgio*, *Joannes*, et *Sigismundus* ſimiliter Comites de *Eadem Bozyn*, et de *Sancto Georgio*, nec non Capitanei in *Zakolcza*, et de *Tyrnavia*, *Paulus* filius *Bani de Alſolendva*, *Janitorum Regalium Magiſter*, *Ladislaus de Kanyſa Vajvoda Tranſylvanus*, *Nicolaus* de *Eadem Kanyſa*, *Pertoldus Erdelboh de Monyorokerek*, *Joannes Wytovecz de Gereben*, Regni *Sclavoniae Banus*, *Nicolaus*, et *Georgius Petheſfy de Gerſe*, *Andreas Pankyrher*, Comes *Poſoniensis*, *Ulricus de Groſſenek*, *Joannes de Zenthgyrolth*, *Mykch* filius *Nicolai Erdeg de Peleſke*, *Petrus Zerechen de Meſztegnyew*, *Franciſcus de Oſth*, *Paulus Danch de Zeredahel*, et *Nicolaus de Wy-lak Wayvoda Tranſylvanus*, ac Regni *Sclavoniae*, et *Machoviensis Banus* etc. Recognoſcimus pro nobis, et haeredibus noſtris, et notum facimus tenore praefentium univerſis: quod poſt deceſſum felicis recordationis Sereniſſimi Principis, et Domini, Domini *Ladislai*, Hungariae,
et

et Bohemiae etc. Regis, Domini nostri gratiosissimi, saepe numero statum, qualitatem, necessitatem, et utilitatem Inclyti Regni Hungariae consideraverimus, et pro tanto concorditer, nemine ex nobis discrepante maturo, et bene deliberato consilio concluderimus, quod nostrum refugium ad Serenissimum, et Invisissimum Principem, Dominum Dominum Fridericum Romanorum Imperatorem semper Augustum, ac Austriae, Stiriae etc. Ducem habere, et Serenitatem Suam omni diligentia impulare, requirere, et rogare deberemus, ut dignitatem Regiam, ac Regimen, et Superioritatem praefati Inclyti Regni Hungariae assumere, seque de nobis, et aliis Regnicolis ejusdem Regni, ad laudem Omnipotentis Dei, augmentum, et exaltationem fidei nostrae Christianae, honorem, utilitatem, et incrementum praefati Regni, quod huc usque post obitum memorati Domini nostri Regis varia impedimenta, incommoda, et pericula perpeffum, et absque coronato Rege ramquam acephalum fuit, et hodie est, ac futuris temporibus in majora incommoda, et damna devenire posset, casu, quo sibi cum illustri, et potente coronato Rege non provideretur, intromittere dignaretur, obque etiam hujusmodi nostram sinceram, et bonam intentionem unanimiter per nostrum solemnem Ambasiatorem Sacrae Suae Imperiali Majestati intimaverimus, attendentes Suae Majestatis probitatem, potentiam, virtutes, Caesaream dignitatem, quodque Sua Imperialis Majestas praenarrato Domino nostro Regi Ladislao sanguine conjuncta fuit, et de Domo Austriae, et hujus nominis existit, et sibi haereditario jure in aliis relictis per ipsum Principatibus, et Terris successit, Sacram denique memorati Regni Coronam huc usque in suis manibus fideliter custodiram tenuerit, et hodie teneat. Quocirca ex his, et aliis rationabilibus causis, nos ad id moventibus, Suam Caesaream Majestatem in Regem Hungariae elegerimus, Suam Imperialem Celsitudinem supplici prece, et humili instantia rogantes, et requirentes, quatenus in hujusmodi electionem consentiret, et de memorati Regni,

et

et omnibus pertinentiis, ac nobis, aliisque Incolis, et Inhabitoribus ejusdem Regni intromitteret, et in Coronationem ejus ad dictum Regnum annueret, et Gubernacula ejusdem, uti Rex assumeret, praefatusque Dominus noster gratiosissimus, Dominus Fridericus Romanorum Imperator ex hujusmodi nostris petitionibus, et instantiis, ex praemissis, et aliis causis animum Suae Imperialis Majestatis ad id moventibus in praetactam ad dictum Regnum electionem, et ejus Coronationem, ac ejusdem Gubernaculi intromissionem gratiosus annuerit, et consenserit, de quo nos, et cuncti dicti Regni Regnicolae, et Inhabitantes plurimum exilarati Suae Majestati, uti condignum fuit, cum debitis honore, et reverentia gratias retulimus, et in dies referre tenemur. Et ut hujusmodi Coronatio, et ingressus Suae Maj. in Regnum praetactum, eo laudabilius fiant, ac memorata electio in antea firmior, et stabilior permaneat, quod nos omnes pro nobis, et haeredibus nostris, et omnibus nobis adhaerentibus ad invicem conjunximus, et colligavimus, promissimus, et spondimus, promittimus, et spondemus unus alteri, et praecipue Suae Caesareae sublimitati, sub corporalibus praestitis juramentis, fide Christiana, honoribus, dignitatibusque nostris, quod firmiter, et fideliter, simul, et cum Sua Imperiali Majestate in praemissis stare, et permanere, et Suae Celsitudini consilia, et auxilia, una cum nostris corporibus, rebus, et omni nostra potentia usque in mortem praebere, et impendere volumus, et tenemur cum effectu, ut Sua Majestas, quiete, et sine impedimento coronetur. In Regni praetacti Dominium, et Regimen laudabiliter introducatur, in eodem manuteneatur, et Suae Celsitudini plenaria obedientia praestetur, et exhibearur, ac Sua Majestas, quoad vixerit in praetacta Regia dignitate, et Regimine ipsius Regni permaneat, et nullus alius in Regem assumatur, neque per nos in alterius assumptionem consentire volumus, nec debemus. Praeterea si qui Ecclesiastici, vel Seculares quibuscunque dignitatibus, conditionibus, honoribus, et praeceminentiis praefulgeant, sive

five in Regno praefato, five extra commorantes, Suae
 Caesareae Majestati adversitates, displicentias, seu inobe-
 dientiam, aut contra Suam Majestatem pro impediendis,
 aut turbandis praedictis Coronatione, ingressu, et obe-
 dientia, quovis quaesito colore quidquam attemptare,
 seu facere conceperint, vel praesumerint, quod illa omnia
 contra nos omnes, et singulos, ac Suam Caesaream, et
 Regalem dignitatem acta esse praesumantur, et nos Suae
 Celsitudini, uti praefertur contra eosdem consilium, au-
 xilium, et assistentiam cum nostris corporibus, rebus, et
 omni potentia usque in mortem facere, et impendere te-
 neamur, et debeamus. Super quo Sua Imperialis Maje-
 stas impraesentiarum vicissim promisit, prout, et in Coro-
 natione Sua praedicta iterato promittere debet, quod vult
 Inclytum Regnum Hungariae, et nos circa nostra Privile-
 gia, Jura, et laudabiles Consuetudines conservare, et
 manutenere, quodque nos Suae Majestati, uti praemitti-
 tur, omni nostro posse consilia, et auxilia nostra impar-
 tiri debemus, tenemur, et obligamur, et ad id teneri,
 et obligati esse volumus, quotiescunque opportunum fue-
 rit, ita, ut Sua Imperialis Majestas libero Regimine tam-
 quam potens, et liber Rex in praetato Regno frui, et
 in eo a nullo impediri debeat dolo, et fraude in his
 omnibus cessantibus quibuscunque. Harum testimonio Li-
 terarum nostrorum praenominatorum, scilicet: Ladislai
 de Gara, Joannis de Zech, Georgii, et Ladislai de Sancto
 Georgio, Joannis, et Sigismundi de Eadem, Pauli filii
 Bani de Alsolyndva, Ladislai, et Nicolai de Kanyfa,
 Pertoldi Elderboh, Joannis Wytouecz de Gereben, Nico-
 lai, et Georgii Petesfy de Gerse, Andreae Pankyrherr,
 Ulrici de Grofenek, Joannis de Zenthgyrolth, Mychk de
 Peleske, Petri Zerechen, Francisci de Ostb, Pauli Danch,
 et Nicolai de Vylak Vayvodae Transilvani Sigillis appen-
 dentibus munitarum; sub quibus nos nostris juramentis
 corporaliter praestitis, fide nostra Christiana, ac honoribus,
 et dignitatibus nostris meliori, et efficaciori forma,
 quibus possumus, et debemus, obligamus omnia prae-
 missa

missa rata, grata, et firma habituros, et fideliter profecturos dolo, et fraude cessantibus quibuscunque. Datum in Wynar Sabbato proximo post festum B. Valentini Episcopi, et Martiris, anno Domini millesimo quadringentesimo quinquagesimo nono.

Et nos Matheus, Episcopus Transylvanus, roboramus praesentes Literas, et quoad omnes ejus Clausulas hujus Sigilli nostri appensione ratificamus.

Et nos Martinus de Frangepane, Segniae, Vegliae, Modrusiaeque Comes, praesentes Literas, quoad omnes articulos similiter Sigilli nostri appensione, ratificamus.

Et nos Joannes Kapler de Kepche, praesentes Literas, quoad omnes Clausulas, Sigilli nostri appensione ratificamus.

(L. SS.) viginti duorum.

Ex Autographo Sanctioris Tabularii Augustae Domus. Exstat inter MSS. Kaprinajana in serie sub Lit. A. tom. XLVIII. pag. 367. Edidit Diplom. P. II. p. 249.

Huic factioni Matthias Corvinus aliam suarum partium haud inferiorem opposuit, quam iterum referimus:

Nos Matthias Dei Gratia Rex Hungariae Dalmatiae, Croatiae &c. notificamus tenore praesentium significantes quibus expedit universis, quod cum intellexissemus quod plures essent ex Regnicolis nostris, qui post concordem electionem de nobis ad Regimen, et Gubernaculum huius Regni factam etiam fidelitatem, et obedientiam servare nobis juraverint, postposito Dei et hominum timore

re cervices suas contra Majestatem erigere, nobisque rebellare, et statum nostrum, et hujus Regni nostri turbare molirentur. Nos cupientes eorum pravo molimini tempestivo, et oportuno remedio occurrere, experiri volumus, qui ex Praelatis et Baronibus Regni nostri in fidelitate etiam durare nobiscum usque ad finem perseverare vellent, quia inter alios infra scripti fideles nostri, ut puta: Reverendissimus, Reverendique in Christo Patres Domini Dionysius Cardinalis Archi-Episcopus Strigoniensis supremus Cancellarius noster, Stephanus Colocensis Archi-Episcopus, Ladislaus Agriensis, Joannes Varadiensis, Nicolaus Quinque-Ecclesiensis, Augustinus Jaurinen. Albertus de Vethes Veszprimien. Albertus Chaniadien. Demetrius Zagrabien. Vincentius Vacien. Ecclesiasticarum, et Thomas de Dobrentha Episcopi ac Gubernator Abbatiae Sancti Martini, seu Montis Pannoniae, Nicolaus Praepositus Ecclesiae Albenfis; nec non Magnifici Michael Orszagh Regni Nostri Hungariae Palatinus, Sebastianus de Rozgon Vayvoda Transylvanus, Comes Ladislaus de Palocz Iudex Curiae nostrae, Joannes de Rozgon idem Vayvoda Transylvanus, Simon Czudar de Olnod, Emericus de Hedrehvara, Rinoldus de Rozgon pridem Comes Sicularum Nostrorum, Janes Tucz de Lac, pridem Thesaurarius noster, Michael Beczth Magister Curiae nostrae, Nicolaus Herczegh et Aladarius de Varda Pincernarum nostrorum Magistri, Ladislaus de Lossonez, Caspar Bodo, Petrus de Zob, Paulus de Spiranchieh Bani Regnorum nostrorum Dalmatiae et Croatiae, Joannes de Labadan, et Ladislaus de Pakos Comites Sicularum, Ofvaldus de Rozgon, et Ladislaus Buzbay Magistri Agazonum nostrorum, Mathys, et Ludovicus de Maroth, Caspar de Korak, Emericus de Kanisa, Simon Magnus Szent-Marton, Jacobus Czudar, Ladislaus de Szechen Comes Neogradien, Joannes Gereb, Bartholomaeus de Homonna, et Simon de Eadem, Stephanus de Pereny Comes Zemlinien. Nicolaus de Lindva, Georgius de Char, Joannes de Kallo, Paulus de Kahol, et

Ladislaus de Dombo ac Georgius de Petheö; nos de eorum fide et fidelitate ac perpetua et firma eorum assistentia affecuraverunt, et certiores reddiderunt in haec verba jurantes: Quod sic Deus et gloriosa Genitrix Dei, Virgo Maria et Sanctus Petrus Apostolus, Sancti tres Reges, et omnes sancti et Electi Dei eos adjuvent, salventque, ut quamdiu vixerint nobis semper fideles erunt, nobisque semper, sicuti Regi Hungariae tenere debitam obedientiam, et reverentiam exhibebunt, et facient, et nobis viventibus neminem pro Rege Hungariae nominabunt, nec habebunt, nobisque contra rebelles nostros, et alios aemulos Regni firmiter assistent, et nos juxta eorum posse juvabunt, nec beneficio, nec favore, seu injuria, aut odio cujuscunque a fidelitate et obedientia nostra recedent, nobis etiam in rebus nostris et Regni nostri, juxta eorum intelligentiam fideliter consulent; ideo ut et ipsi certiores efficiantur, promissimus, et praesentibus promittimus ita jurantes: Quod nos Deus omnipotens, et Genitrix ejus Maria, ac Sancti tres Reges, et omnes Sancti et Electi Dei conservent, et adjuvent, quod praefatos Fideles nostros in eorum iustis juribus, et Bonis consuetudinibus conservabimus, et conservari faciemus, ipsosque contra praefatos Rebelles nostros et quoscunque alios eorum illicitos turbatores juxta omne posse nostrum defensabimus, manutenebimus, et siquid pro unitate, et necessitate Regni de hactenus observatis Juribus et consuetudinibus eorum mutandum fuerit, aut addendum, id sine Consilio et consensu eorum non faciemus, quodque si contingat, praefatos Rebelles nostros, aut quoscunque nostros, seu eorum, et hujus Regni aemulos, Castra, seu Castella, aut Fortalicia praedictorum Fidelium nostrorum auferre, vel in eorum Bonis quodcunque, et quaecunque Fortalitium de novo erigere, hujusmodi Castra, Castella et Fortalitium quam primum, quocunque temporum processu, sive per vim, sive pecuniis, seu quibuscunque aliis viis, modis et rationibus ab illis aemulis nostris, seu praedictorum Fidelium nostro-

frorum et Regni rehabere, poterimus, simul cum eorum Pertinentiis, et Bonis illis, in quibus hujusmodi noviter Fortalitium aedificatum fuerit, scilicet illa Bona, quae ad hujusmodi Castra, Castella occupaverint, illis Fidelibus nostris praedictis, quorum hujusmodi Bona fuerint, sine difficultate, et renitentia libere, et absque quovis solutionis onere remittemus, et remitti faciemus. In quorum omnium testimonium firmitatemque, et observantiam solidiorem praesentes Sigillo nostro secreto, quo ut Rex Hungariae utimur, et praescriptorum Praelatorum et Baronum, caeterorumque Sigillis fecimus communiri. Datum Budae in festo B. Scholasticae Virginis Anno Domini Millesimo Quadringentesimo Quinquagesimo Nono.

(L.S.)

Exstat in MSS. Kaprinaianis in Serie A. Tomo XLVIII. pag. 383. Non multo post adhuc alii, paulo strictiore vinculo, in partes Corvinianas concesserunt, quos iste tanto liberalius complexus est, quo magis potentiorum in se studiis, Regno nondum sat firmato, opus habuit. Damus et hanc in rem sequens monumentum :

Commissio propria Domini Regis.

Nos Matthias Dei Gratia Rex Hungariae, Dalmatiae Croatiae &c. notum facimus per praesentes, quibus expedit universis. Quod quia Magnificus et Generosus Sebastianus de Rozgon Vayvoda Transylvanus, Joannes Pongracz de Sancto Nicolao, Nabuchodonosor Nankel-rejther in Eleskeö residens, Caspar Litteratus de Szlopnya Joannes Karazky Ladislaus Erduhary, et Martinus Korbel de Szenicze, alias de Thurogh Nobis fide Christiana, ac

honore, et humanitate ipsorum mediante promiserunt, et ad id semet ipsos obligarunt. Quod ipsi contra Fridericum Romanorum Imperatorem, ac Ducatum Austriae, et alios quoslibet nostros, et Regni nostri aemulos bellum et Guerram gerentes firmitatem inter se ipsos tenebunt, et omnibus inimicis nostris inimici erunt, et quod cum proprio facto cum praefato Imperatore, ac Ducatu Austriae et aliis quibuscumque inimicis et aemulis nostris nunquam sine nostra voluntate, scitu ac consensu, et permissione nostrae Majestatis aliquam dispositionem; vel concordiam, aut pacem facient, et quod quandocumque nobis placuerit, et in eo voluntatem nostram agnoverint, tunc statim ipsi ab hujusmodi ipsorum firmitate cessabunt, nec ulterius contra voluntatem nostram hujusmodi firmitatem inter se tenebunt, sed deinceps solis illis Stipendiis contenti erunt, quae nos eis dabimus; Ideo et nos promittimus eidem Sebastiano de Rozgon, et aliis supra scriptis, quod quousque nos contra praefatum Fridericum Imperatorem, ac Ducatum Austriae, et alios nostros, et Regni nostri aemulos quoscumque per eosdem bellum gerere, et guerram tenere faciemus, ad singulum unum quarrale anni singulos quatuor Millia florenorum auri dabimus, ac dum, et quando cum praefato Friderico Romanorum Imperatore, vel aliis aemulis nostris pacem et concordiam fecerimus, tunc nos eosdem Sebastianum de Rozgon, et alios praefatos de hujusmodi pace et concordia non emittemus. In cujus rei testimonium praesentes Litteras nostras, Sigillo nostro secreto, quo ut Rex Hungariae utimur, fecimus communiri. Datum Budae feria tertia proxima post festum B. Emerici Ducis Anno Domini Millesimo Quadringentesimo Quinquagesimo Nono.

(L.S.)

Exstat in MSS. Kaprinianis in Serie A. Tomo XLVIII. pag. 336.

An.

Anno 1461. Jaurini Congressum celebratum esse, patet ex Litteris Matthiae Regis, quibus ab Alberto Archiduce Austriae petit, ut Oratores suos Jaurinum mittat, tractaturus de pace cum Imperatore concludenda Dat. Budae feria quinta ante festum SSS. Trinitatis. Has Kaprinay MSS. suorum in Serie sub Lit. C. Tom. VII. N. 57. pag. 156. inseruit. Licet autem in illis Comitiorum ibidem hoc tempore celebratorum Vestigium non deprehendamus, est tamen hoc secundum quod indicamus documentum Diplomaticum, ex quo discimus, hac aetate etiam Congressus pro Tractatu pacis habitos *Diaetas* appellatos fuisse; dicitur enim hic: *una diaeta in festo SS. Corporis Christi nunc venturi.*

Aliud tamen fortasse luculentius Vestigium Comitiorum Vacii eodem anno 1461. vel, probabilibus 1462. celebratorum habetur in aliis Litteris, quibus.

Praelati et Barones Regni Hungariae a Georgio Bohemiae Rege, pactas filii ejusdem cum filia Nicolai Vajvodae nuptias diu dilatas tandem ritu Ecclesiae iniri postulant. Datum Vaciae.

Ad Georgium Bohemiae Regem.

Serenissime Princeps, Domine nobis honorandè! Dudum scivimus, et nunc etiam clarius intelleximus qualis inter Serenitatem vestram, et Magnificum Dominum Nicolaum Vajvodam fratrem nostrum super Nuptiis li-

berorum conventio vicissim exstiterit; quam quidem conventionem praefatus Dominus Vajvoda, ut debēbas observari intendens, filiam suam ad manus vestrae Majestatis et tradidit, et illustrem filium ejusdem e converso honorifice apud se tenuit, et cum vestrae placuit Serenitati confidenter remisit, filia sua nihilominus in hoc usque tempus ibidem remanente, et spontalibus secundum quod fuerat conditum, Juramento nondum firmatis. Quapropter licet jam tempus hujusmodi passionis elapsum esse dicatur; tamen Majestatem vestram nos etiam ad quos res ista multis de causis rationabiliter pertinere dignoscitur, quam diligentissime rogamus, quatenus in hac parte honori suo, et promissioni, sine ulteriori dilatione, satisfaciat, prout futurum et credimus, et merito expectamus, aut saltem ne effectus rei in dubio pendeat, deliberatae tandem voluntatis suae nos faciat certiores, ut sciamus quid amplius dicto fratri nostro superinde consulere debeamus. Datum Vaciae 1461.

Ex Kaprinay Dipl. Hung. Part. II. pag. 515 ubi ex circumstantiis disputatur, an re ipsa hoc anno Vacii Comitia celebrata fuerint, an vero sequenti.

Anno 1462. in Comitibus Budae celebratis editum et Corpori Juris Hungarici insertum est:

Matthiae I. seu Corvini Regis Decretum I.

In cujus Praefatione §. 1. Sequentia leguntur:

Quod cum his diebus, in praesenti scilicet Generali Congregatione, universorum Praelatorum, Baronum, et Procerum, Nobiliumque Regni nostri, in hac Civitate nostra Budensi, quinto decimo die, festi B. Marci Evangelistae celebrata, una cum eisdem, multa, et magna di-

disponeremus, ad meliorandum statum Regni nostri praedicti; oportuna; inter alia iidem Praelati, Barones, Proceres et Nobiles, unanimi omnium consensu, et voto, obtulerunt, et praesentaverunt nobis quosdam Articulos, antiquam legem, et consuetudinem, ipsius Regni nostri innovantes, et declarantes. - Datum Budae vigesima die Congregationis Generalis supradictae: anno D. 1462.

Tribus membris hoc Decretum constat:
1) continentur:

Articuli in quibus juxta antiquam consuetudinem Regni, Evocatio sine procrastinatione extra Octavas fieri potest; in Praesentiam Personalem Regis, ubicunque intra ambitum Regni fuerit.

2) Articuli, qui concernunt Notam infidelitatis, et in quibus, et aliis possint per D. Regem, Possessiones, et Bona delinquentium, alicui donari, seu conferri.

3) Causae forum spirituale concernentes.

Rex in Praefatione dicit: *cum multa et magna disponeremus*. Quamquam indicata tria legum in his Comitibus declaratarum capita pro parvis haberi non possint, vix tamen haec solum erant illa *multa et magna*, quae in iisdem disponebantur. Hac itaque occasione observare volumus, ex omnibus Decretis Comitiorum, et Vestigiis tam historieis, quam diplomaticis, quae quidem supersunt, evidenter colligi, non tantum recentioribus temporibus verum etiam prioribus seculis longe plura Negotia in Comitibus pertractata fuisse, quam ea solum, de quibus leges, seu articuli conditi sunt, adeoque, si quis objecta, de quibus jam prima et secunda Regum nostrorum Periodis

in Comitibus actum sit, disquirere vellet, eum ab his solum, quae in Decretis comitialibus pertractantur, non rite argumentum ducere posse. In Praefationibus Regum seu Diplomatibus Decretorum confirmatoriis frequens est Clausula: *Inter alia &c.* quae pro commodo et salute &c. evidenti argumento, in Comitibus, plura negotia pertractata fuisse, quam de quibus leges conditae sunt; immo saepe negotia pro temporum exigentia disponenda principalem fuisse cogendorum Comitiorum causam, neque haec semper, ac fortasse raro condendarum duntaxat legum gratia celebrata esse, neque de omnibus objectis in Comitibus pertractatis, quin definitis etiam, leges fuisse conditas. Hoc Principium non modo in Hermeneutica Juris nostri, verum etiam, et imprimis in Historia Legum, quin etiam status publici Hungariae maximi momenti, nunquam eos negligere oportet, qui in hisce objectis pertractandis accuratiore industria versari volunt; erit illud clavis ac Cynosurae instar, ad illustranda multa Instituta, usum, consuetudines et similia quorum nunc adhuc ignota est origo, quaeve nullis quidem, quae in Decretis Comitibus existant, legibus definita sunt, et tamen veluti lege stabilita ab antiquissimis temporibus observantur. Atque hoc ipsum principium adhibendum commendamus Lectoribus, siqui operae pretium esse ducerent, sive argumenta, seu conjecturas, de quibusdam In-

str:

stitutis, legibusque deperditis S. Stephani superius a nobis adductas paulo accuratius examinare. Optandum est omnino, ut quispiam, qui maiori rerum nostratarum pollet cognitione, plusque subsidiorum, et otii adhaec excutienda, quam nos habemus, meliore fortuna nanciscetur, diligenter illa objecta colligeret, expenderetque, quaecunque in Comitibus duntaxat pertractari quidem, raro autem, aut nunquam legum textui solebant inseri, qualis est Regis cuiusque electio, coronatioque, tributorum applacitata quantitas, aliaeque vel praecipui momenti publica negotia. Unde multae in enodandis quaestionibus statisticis enatae sunt difficultates tum quod e silentio legum nullum valeat in Historia nostra negativum duci legitime argumentum, tum quod ex ipsis factis Historicis de contrariis arguere non liceat, ac denique tum origines, tum causas non legum solum et consuetudinum, ususque, sed permultorum etiam Statutorum densis adhuc involutae sint tenebris, quas non nisi accuratiori rei Diplomaticae studio feliciores, qui liberalius ad ista penetralia aliquando admittentur magno patriae commodo dissipare poterunt.

Sed, ut ad Comitibus anni 1462. Decreta-que in illis edita redeamus, Matthiae Corvini Decretum istud, quod in Corpore Juris Hung. Primum inscribitur, exstat etiam in codice Radayano fol. 263. sed uti recte Cl. Pray Annal.

Part.

Part. III. pag. 268. advertit, postquam Szegediense anni 1459 editum est illud non recte primum appellari potest, imo cum nos aliud anni 1458. ineditum hactenus jam superius produxerimus, quamdiu aliud aut prius, aut intermedium haec inter, detectum non fuerit istud Pestienſe Decretum I. Szegediense II. et Budense anni 1462. Decretum III. si non appellatione, ordine certe chronologico deinceps erit.

Hactenus ea fere tantum, de Comitibus Matthiae Budenſibus deduximus, quae ex ipſo Decreto in illis edito erui poſſunt, plura tamen pro temporum neceſſitate in illis tractata fuiſſe aliunde diſcimus. Praecipua obiecta erant: pacis cum Caesare conſtitutio, et Coronae reivindicatio. Et primum quidem ex ipſis Regaliſſimis, quibus SS. et OO. ad ea Comitibus convocabantur, et cauſas eorum cogendorum, et negotia tractanda perſpicere licet, quas cum ex propoſito, tum praecipue quod multa ſingularia ad illuſtrandam Comitiorum Hiſtoriam deſervitura contineant, ex *Epistolis Matthiae Corvini* deſumptas et in Annalibus Cl. Pray Part. III. pag. 268. editas hoc loco inferendas cenſuimus.

Licet urgente neceſſitate Regni noſtri ad metas partium inferiorum perſonaliter deſcendere cogitantes proximis diebus fidelitatibus veſtris per litteras noſtras commiſimus, quatenus ad octavam diem feſti B. Georgii Martyris, modo praeteriti, more exercituantium in Opido Bach conſtitui debeatis, tamen, quia interim fidelis noſter, Reverendus in Chriſto Pater, D. Joannes Episcopus

ſce-

scopus Ecclesiae Varadiensis ad Imperatorem Romanorum divertens, certos cum eodem habuit Tractatus, tam super facto Coronae Regni, quam etiam discordiarum, ex longo jam tempore ab illine vigentium, ac omnibus istis cum Dei adiutorio sua industria prope ad bonum finem deductis rediit; considerantes hanc rem super omnes alias, quae nunc contingere potuissent, maximi esse ponderis, et momenti, usque ad ejus debitam determinationem, ut speramus, in brevi futuram praefatum descensum nostrum ad partes inferiores necessario duximus aliquantisper prorogandum. Ceterum cum dictum Sacrae Coronae negotium, et tantarum turbarum compositio universorum Regnicolarum nostrorum libertatem, ac totius Regni statum concernat, nolumus, nec satis esse putavimus cum his duntaxat Praelatis, et Baronibus ac Nobilibus, qui pro nunc apud Majestatem nostram constituti sunt, in talibus respondere, seu definire: QUIA EA, QUAE AD PUBLICAM PERTINENT UTILITATEM, MERITO COMMUNI OMNIUM CONSILIO DISCUTIENDA SUNT ET DECIDENDA. Cum autem hoc factum nullam prorsus recipiat dilationem, nec non alia etiam postmodum insistent agenda, ideo fidelitates Vestras requirimus, eisdem nihilominus firmissime committentes, quatenus *nulla superinde habita conventionem*, seu ulteriori consultatione, ad quintum decimum diem datarum praesentium, *singuli vestrum* apud nostram Majestatem in Civitate nostra Budensi modis omnibus constituentur. Volumus tamen, et de *speciali nostra benignitate* statuimus, ut nemo ex vobis per consuetas alias gravamina ad veniendum compellatur, sed unusquisque Vestrum prout citius et melius poterit, in hac Generali Congregatione comparere ultro festinet, quatenus tam salutare negotium, ad perpetuam deinceps hujus Regni tranquillitatem, et quietem, cum *unanimes omnium deliberatione, voluntate, et consensu* finem tandem accipiat exoptatum.

Illustre hoc iterum monumentum est, quo Cardinale illud Principium Juris nostri publici stabilitur:

Ea, quae ad publicam pertinent utilitatem, communi omnium Consilio discutienda sunt, et decidenda.

Discimus etiam ex illo, fuisse subinde apud Reges constitutos Praelatos, Barones ac Nobiles, quin tamen illi Generalem Congregationem efficerent, ac satis esset de rebus quibusvis publicis Regem cum his duntaxat definire, sed hujusmodi qualescunque Concursum Periodo II. a temporibus Sigismundi ac recentiori etiam aetate frequentatos fuisse satis evictum quidem est, an vero prima Regum Periodo in usu fuerint, nondum sat evidenti vestigio possumus indicare. Denique Viritim ad Comitiam haec Regnicolas evocatos, neque hoc, vel tali casu praevis Congregationes celebratas fuisse hic quidem aperte innuitur, an autem viritim convocati Regnicolae pro arbitrio comparere vel emanere potuerint, vel per consueta alias gravamina ad veniendum compulsi fuerint, certo definire non possumus, existimamus tamen istud posterius obtinuisse, cum hoc casu Rex eosdem a talibus gravaminibus de *speciali benignitate* relevet, exceptio autem firmet regulam.

Supersunt adhuc plura inter *Epistolas Matthiae Corvini* Diplomatica monumenta, quae indicant Negotia hisce Comitibus tractata, quorum

cum

rum ea solum 'compendii gratia, hoc loco inferenda putavimus, quae indolem Comitiorum clarius explicant, quale est sequens Diploma, quo Rex affecurat, se ad contributiones aliquas nullo unquam tempore coarctaturum esse, hic referendum censuimus:

Nos Matthias, Dei Gratia Rex Hungariae etc. memoriae commendamus etc. quod quia fideles Nostri, Praelati, Barones, et Nobiles hujus Regni Nostri Hungariae universi pro recuperatione Sacrae Coronae hujus Regni nostri in hac Congregatione Generali eorum unanimi omnium voluntate contributionem unius floreni auri exsolvendum disposuerunt; ideo Nos in verbo Nostro Regio, ac fide Nostri Christiana mediante promissimus, ipsos Praelatos, Barones, ac Nobiles hujus Regni Nostri Hungariae ad solutionem alicujus contributionis nullo unquam tempore coarctabimus, aut adstringemus eosdem quoque modo, et nec petemus ab eisdem aliquam contributionem, sed magis ipsos, et quemlibet eorum in antiquis libertatibus, quibus temporibus divorum Regum usi sunt, tenebimus. Harum nostrarum Litterarum vigore, et testimonio mediante. Budae feria secunda proxima post festum Ascensionis Domini, anno ejusdem 1462.

Diploma hoc in Archivo Camerae extare adnotatur in illis scriptis, unde Apographum nostrum desumimus; ceterum in Elencho Literarum Archivi Regnorum Croatiae, Sclavoniae, et Dalmatiae legimus extare ibidem:

Pascic. II. N. 25. Fidejussio Praelatorum, Baronum Regni Hungariae, inter quos Nicolaus de Ujlak, Sclavoniae Banus, Nicolaus de Dombo, Regno Dalmatiae, Croatiae Banus nominatur; quae fide jubent Regno Hungariae,

gariae, quod Mathias Rex nullam contributionem a Nobilibus Regni exigat, sed nec eundem exigere, aut petere permittant anno 1462. Sedecim Sigilla munita.

: Quam non dubitamus hac ipsa occasione propter Collectam ad redimendam Coronam institutam, editam fuisse.

. Leguntur adhuc praeterea, et ipsius Matthiae ad Ragusanos, et Varadiensis Episcopi ad Transylvanos Epistolae de contribuendo subsidio ad litrum pro redimenda Corona.

Circa tractatum pacis cum Caesare sequentia perscribit:

Matthias Rex Alberto Archiduci Austriae.

Illustris Princeps! Frater charissime! Acecepimus Fraternitatis Vestrae literas, propter discrimine duplicatas, quae post reditum ad vos Eustachii Frodnacher missae erant: ex quibus intelleximus complura nova, ac postulata, nec non etiam Consultationes Vestrae Fraternitatis, quae omnia, quia jam cum tempore ipso, prout vos scitis, lapsa sunt, responsionem in scriptis non requirunt. Verum quia promiseramus eidem Fraternitati Vestrae tam per priores, quam postea per alias literas Nostras significare de his, in quibus fidelis Noster D. Joannes Episcopus Ecclesiae Varadiensis laboravit, promissioni Nostrae intendimus satisfacere per praesentes: nam, ut antea scripsisse meminimus, dictus D. Joannes Episcopus in Sclavoniam per Nos pro certis Nostris negotiis disponendis fuit transmissus, inde non quidem ex Nostro Mandato, ut ipse dicit, sed ex nonnullorum Praelatorum, et Baronum Regni consilio, ad Imperatorem Romanorum divertens, non Nostro nomine, sed eorum ex parte ibidem multa egit. Novissime illinc reversus certos habitorum tractatum articulos adtulit, *quibus*

bus respondere, et eos firmare, aut infirmare, prout ab eo percepimus, non est Nostrium; eum non personam Nostram, ut dicunt, sed totius Regni Universalitatem concernant: imo nec adhuc in specie ostensisunt, aut publicati, sed in hac proxima Generali omnium Regnicolarum Nostrorum Congregatione, ob hoc ipsum praecipue advocata sunt, publicandi. Qua in re quidcunque tandem fuerit sequutum, Fraternalitatem Vestram reddemus continuo certiozem: nam ea, quae inter Fraternalitatem Vestram, et Nos sunt conclusa, modo per Vos servata sint, parte Nostri salva erunt. Ceterum nova Fraternalitati Vestrae haec possumus intimare, quod cum Joanne Giskra, et aliis complicibus suis, ac etiam his, qui Fratres vocantur, bonam dispositionem, et concordiam, Deo juvante, his diebus conclusimus: ita, quod Castra, Castella, et omnia, quae adhuc tenent, ad manus Nostras assignabunt, et restituent. Giskra manebit apud Nos, eo, quod pollicitus est Nobis, et praefato Regno Nostro, praesertim adversus Turcos se perpetuo fideliter servitutum.

Matth. Corvini. Epist. P. I. p. 112.

Anno 1463. iterum Budae Comititia celebrata fuisse, plura innuunt Diplomata. In Auctario diplomatico ad Urſini Valii Libros de Bello Pannonico, edit. Kollar. p. 226. N. V. habentur Matthiae I. literae, quibus pacta, et conventiona per Oratores cum Imperatore Friderico inita, praecipue vero illa, quae Castra, et Oppida, ab eodem Imperatore in Hungaria possessa concernebant, separatim, Regisque nomine suo, cum consensu Ordinum Regni rata habet, ac publice confirmat. Datum Budae die 26. Julii 1463., in quibus habetur:

Et

Et post, per Praelatos, Barones, et Nobiles Regni Hungariae in Generali Congregatione Regni, in Oppido Nostro Regali Budensi desuper celebrata.

Celebratam autem hoc anno Generalem Congregationem, in qua pacta, conventa eodem anno Neostadii conclusa, ratificata sunt, patet e pluribus Diplomatibus, loco citato relatis, quae Cl. Pray etiam annal. P. III. p. 281. seqq. inseruit; cumprimis autem e sequentibus literis Procerum ad Caesarem ea de re datis:

Serenissime Princeps!

Pridem non multi nostrum ex Vacia Serenitati Vestrae scripserunt in negotio Tractatum, et per R. D. Vardiensem habitorem, quorum articulos in hac *Generali Congregatione constituti*, cum fratribus nostris, et Universitate Regni, quantum opus fuit, communicavimus. Nunc unanimi deliberatione, visis, et intellectis his, quae tractata sunt, dicimus, et respondemus, nos ea, qua possumus, majori gratitudine suscipere. Licet autem articuli ipsi visi sint majori ex parte difficiles, et hoc tempore, quo Status noster ab infidelium insultibus assidue perturbatur, satis onerosi; nihilominus tamen, quia ita rerum, et temporum conditio fert, et id rebus Christianis ad praesens magis conducit, pacem, et concordiam, quam Majores Nostri cum Praedecessoribus Serenitatis Vestrae olim habuerunt, etiam cum onere nostro maluimus amplecti, modumque instituimus, quo Tractatus illi, mutuae dispositiones ad votivum continuo exitum perducantur, quaeve et differentiae ipsas componerentur, quae inter partes hactenus viguerunt, licet culpa nostra minime acciderunt. Hodie itaque super his Oratori Apostolico in publico Conventu publicae facta est relatio, et electi jam sunt certi ex Praelatis,

tis, et Baronibus, certi vero ex Regni Nobilibus, qui brevi isthuc ad rem consumandam profiscantur, et ea, quae in facto consistunt, rebus adimpleant: super his vero, quae mandari literis debent, Instrumentorum monumenta porrigant, e contra quae a Serenitate Vestra recipiant. Haec volumus interim Vestrae Majestati notificare, ut debitae, ac firmae intentionis Vestrae consilia, ut meminerint, paratam se tenere ad illa, quae nos ab eadem vicissim expectamus. Datum Budae 1463.

Quod hic de Vacua praemittitur, videtur ad ea Comitia spectare, quae superiore anno ibidem acta fuisse, jam ex aliis monumentis colligebamus, cum autem addatur: *non multum nostrum*, dubium oritur, an ibi re ipsa Comititia tum acta sint, vel Diplomata illa Gubernii solum nomine edita fuerint, in quo Praelatos, Barones, et Nobiles interfuisse, quin tamen Generalia Comititia celebrarent, et sub Sigismundo praemonuimus, et ex Regalibus ad annum 1462. superius relatis, evidentius colligitur, ubi habetur Clausula: *nee satis esse putavimus, cum illis duntaxat Praelatis, et Baronibus, ac Nobilibus, qui pro nunc apud Majestatem nostram constituti sunt, et tamen Generalia Comititia non celebrarunt.* Majorem adhuc difficultatem facit ille locus literarum paulo ante productarum, ubi Proceres Caesari scribunt: *in hac Generali Congregatione constituti, cum fratribus nostris, et UNIVERSITATE REGNI . . . communicavimus, hic Generalis Congregatio ab Universitate Regni distingui videtur, et tum haud facile perspicui potest,*
A a . . . quid

quid posteriore hoc vocabulo designetur, sed nobis Congregatio Generalis ab Universalitate Regni minime distingui hoc loco videtur, cum non Comitiorum universalium, sed praecipuorum Procerum nomine exaratae sint litterae. Ceterum tam Tractatus Pacis, quam horum, de quibus haecenus sermonem habuimus Comitiorum historiam, uberius illustrant reliqua huc pertinentia Diplomata, quae, cui lubet, ex Auctario Kollariano superius laudato apud Pray l. c. relata, per extensum petere licet.

Anno 1464. Albae Regali solemnia Comiticia celebrata sunt, in quibus tria potissimum maximi momenti negotia gesta sunt: 1. Inauguratio Regis Matthiae I. 2. Decreta condita; 3. Tabulae pacis cum Imperatore conclusae, tam Regis, quam Statuum nomine confirmatae.

Obtenta virtute pacificationis cum Caesare, hujus imprimis causa initae, Sacra Corona tandem septimo Regni anno, Matthias hisce in Comitibus solemniter, ac legitime redimittus est.

Confirmavit deinde solemnni Diplomate, non modo Decreta Andreae, Ludovici, et Sigismundi, Regum Hungariae Praedecessorum suorum, super libertate Regni edita, verum etiam novos quosdam articulos per SS. et OO. sibi exhibitos, ut ipse Praefat. §. 2. in haec verba profitetur:

Quod

Quod Praelati, et Barones Regni Nostri, ac Nobiles potiores, qui ad concludendum in negotiis Regni Nostri, in Congregatione Generali, quam his diebus, pro felici Coronatione Nostra, in Alba Regali celebravimus, deputati fuerant; accedentes nostrum Regium in conspectum, necessitatibus illis, quibus hoc Regnum nostrum nunc urgetur, per omnia declaratis; exhibuerunt nobis quaedam privilegia, quondam Excellentissimorum Principum DD. Ludovici Regis, ac Sigismundi Imperatoris Romanorum etc., et similiter Regis Hungariae etc. Praedecessorum nostrorum felicitum recordationum; Decreta, et Instituta eorundem, et didi Regni nostri continentia; ac insuper quosdam articulos, quos ipsi Praelati, Barones, ac Nobiles Regni Nostri antea, et in praesenti Congregatione, pro communi utilitate, et pace denuo fecissent.

Inseruntur deinde Decreta Ludovici I., Andreae II., et Sigismundi RR. per extensum, quibus demum subjicitur:

Matthiae I., seu Corvini Regis Decretum II. (jam nunc IV.) anno Domini 1464. editum, seu additiones Matthiae Regis ad Decreta Andreae, Ludovici, et Sigismundi etc. Regum. . . . Datum anno Domini 1464. VIII. Id. April. Regni Nostri anno VIII. Coronationis primo.

Haec omnia Corpori Juris Hungarici inserta habentur. Ceterum, ut praemisimus, in iisdem inauguralibus Comitiis Albae Regali ratificatae, et confirmatae sunt cum Caesare conclusae nuper pacis Tabulae, super quo negotio ibidem sequentia edita sunt Diplomata.

Procerum Regni Hungariae , qui pacis , et concordiae (inter Fridericum , et Matthiam I.) constituendae causa legationem obierant , Literae , quibus eandem concordiam , et pacem pro se , et propriis nominibus , post celebratam Regis Matthiae Coronationem , ex pacto , et promisso ratam , atque acceptam habent.

Datum in Alba Regali , in Congregatione Nostra Generali , die 3. mensis Aprilis anno Domini 1464.

Vid. Auctarium diplomaticum Ursini Velii de Bello Pannonico , edit. Kollar. p. 234. N. VII. *Reliquorum Regni Hungariae Praetatorum , Baronum , Nobilium , et Procerum , Comitum Regni agentium , ejusdem pacis , et concordiae rati habitis , post Coronationem Regis Matthiae unanimi consensu , et pacto , et promisso edita.*

Datum in Congregatione Nostra Generali in Alba Regali die 3. mensis Aprilis anno Domini 1464.

Ibid. l. c. N. VIII. Uti haecenus singulis fere annis Comitum sub Matthia celebrata fuisse vidimus , ita deinceps eorundem proximo triennio , quo Rex multis bellis distinebatur , celebratorum nullum reperimus Vestigium ; sed :

Anno 1467. In Quadragesima Budae Comitum celebrata esse , productis geminis Diplomatum edocuit doctissimus Praesul Báltthyanius LL. Eccles. tom. I. p. 504. et 506. Circularibus nimirum ad Civitatem Eperiesiensem ,

sem, in festo Annunciationis B. M. V. emanatis, in quibus refertur: Decreto Comitiorum nomen *Tricesimae* sublatum, et censum ab inferendis, et educendis mercibus sub nomine *Vectigal Coronae* dependendum introductum esse; censui autem huic, salva tantum Nobilium libertate, omnes etiam illi subiecti sunt, qui sibi exemptiones a Tricesima antea procuraverant.

Aliae Circulares ejusdem Matthiae Regis ad Comitatum Posoniensem innuunt, eorundem Comitiorum Decreto nomenclationem *Lucri Camerae* antiquatam, eidemque compellationem *Tributi Fisci Regalis* substitutam esse; ad hoc autem Tributum, omnes etiam eos, qui exemptionem a lucro Camerae habebant, adstrictos fuisse. Damus utrumque monumentum, cum Decretum ipsum hisce Comitibus editum frustra haecenus quaesiverimus, ut hujus jacturam, usque, dum uspiam feliciore diligentia detegatur, interim utcunque suppleamus.

Mandatum Mathiae I. Regis ad Civitatem Eperjes, ut se novae dispositioni, qua Vectigal Coronae, sublata Tricesima, institutum est, accommodet.

Mathias Dei Gratia Rex Hungariae: Fidelibus nostris circumspectis Judici Juratisque Civibus, et toti Communitati Civitatis Nostrae Eperjes salutem et Gratiā, cum nuper videlicet in praesenti Quadragesima Praelatos, Ba-

rones, et Nobiles Regni nostri, undique ad nos in hanc Civitatem nostram Budensem convocassemus, et proposuissemus eis, in quantis necessitatibus Regnum nostrum propter tot hostiles omni ex parte incursum versaretur, ostendissemus etiam quod non ita bene intendere possemus ad communem subditorum nostrorum defensionem ob magnos, et multiplices proventus nostrorum Regalium defectus. Quae cum praefati Domini, et nobiles intellexissent, ad hoc ut publica defensio melius deinceps per nos agi possit, et ipsi in eorum libertatibus magis praeservari valeant, circa dictos proventus nostros de consensu nostro certam constituerunt reformationem, eligendo nihilominus ex ipsis certos huiusmodi ordinationis executores. Inter caetera vero id existit dispositum, ut ea, quae hactenus Tricesima vocabatur, nonnullis rationalibus de causis penitus in posterum aboleretur, annulleretur, et cessaret, sed loco ejus alia quaedam exactio institueretur, Vestigali Coronae perpetuo futuris temporibus applicanda, in cujus perpetuitate pariter, et usu fructu, nemo unquam praeter nostram Majestatem, et successores nostros Reges permanere possit, nec quisquam Regnicolarum nostrorum immunitate aliqua solvendi gaudere valeat, salva tantummodo libertate Nobilium secundum antiquam consuetudinem, sed omnes mercimonia, vel equos, aut pecora importantes de partibus extraneis, vel exportantes ad easdem memoratae Sacrae Coronae Vestigal absque omni remissione exolvere ubique teneantur, secundum Registrum superinde confectum. Quod sane aliquanto lenius esse invenitur, quam secundum quod tempore Regis Ludovici Tricesima extorquebatur. Loca autem huiusmodi novae exactiois quoad alios eadem deputata sunt, quae olim loca Tricesimalia esse solebant, et si quae praeterea ad id idonea, et utilia esse viderentur. Civitatibus insuper nostris Regalibus arbitrio nostro per omnia commissis. Nunc igitur, quum bene ordinata mature sint exequenda: nos etiam, cum Dominis ad hoc deputatis fidelem nostrum Nobilem Jo-

an.

annem Ernst aulæ nostræ militem cujus fidelitatem, et industriam dudum experimento cognovimus, prænotati vestigalis Coronæ generalem constituimus administratorem, dantes ei plenam modo præmissis omnibus Jus nostrum exigendi, seu exigere faciendi potestatem. Quæ propter fidelitates vestras diligenter requirimus, et eisdem firmissimo præcipimus sub edicto, quatenus hujusmodi dispositioni, quam universitas Praelatorum, Baronum et Nobilium nostrorum pro nostra dignitate, et Regni conservatione provida, deliberatione nobiscum ordinavit. Vos sine omni dilatione, et absque aliqua in contrarium oppositione parere debeatis communi voto, et pro communi salute institutam concorditer, seu libenter amplectentes præfatum Joannem Ernst Officiale nostrum, et homines suos semper et ubique in terris vestris pacifice, et honorifice pertractetis, et nihilominus toties, quoties opus fuerit per vos, et homines vestros omni opere et auxilio adjuveris, secus, sub paenis in novo Generali Decreto superinde factis contentis, nullatenus agere præsumatis, Præsentibus perlectis exhibenti restitutis. Datum Budæ in festo Annuntiationis Beatissimæ Mariæ Virginis Anno Domini Millesimo Quadringentesimo Sexagesimo Septimo, Regni nostri anno decimo. Coronationis vero tertio. Sigillum est margini appressum.

Ex Car. Wagner Dipl. Comitatus Sarossien. pag. 236. Et ex Battyán pag. 504.

Mathias Dei Gratia Rex Hungariæ &c. fidelibus nostris universis, et singulis Nobilibus et alterius cujusvis status possessionaris hominibus Comitatus Posoniensis salutem et gratiam. Convocatis nuper in hanc Civitatem nostram Budensem Praelatis, Baronibus, et nobilibus nostris cum proposuissimus eis, quod nos soli cum proventibus nostris Regalibus, ita ut nunc se haberent, non bene possemus supportare tam grave onus defendendi Regnum Nostrum contra tot, et tantos hostium incursum, præfati Domini, et Regnicolæ consideratis et intel-

lectis tam necessitatibus undique urgentibus, quam etiam
 defectibus reddituum Coronae praedictorum, multa pro no-
 stra dignitate, et communi utilitate duxerunt reformanda
 certis ad id ipsum Executoribus deputatis. Imprimis au-
 tem animadvertentes id, quod hactenus Lucrum Came-
 rae vocabatur in maximam diminutionem et abusum de-
 cidisse propter innumerabiles hominum immunitates, tam
 veteres, quam novas, illud concorditer rationabilibus,
 et necessariis de causis statuerunt ut memoratum Lucrum
 Camerae, sicut jam dudum majori ex parte eatenus de-
 pravatum, ita deinceps, et in nomine et in pensione
 totaliter, et in perpetuum aboleatur, annulletur, et cas-
 setur, nec quisquam in posterum hominum censum Ca-
 merae Regiae solvere teneatur, verum loco ejus alia
 quaedam exactio est, unanimiter instituta, Tributum Fi-
 sci Regalis in aeternum appellanda ita videlicet, ut fere
 eonsimiliter, ut prius super singulis quinque Portis non
 plus nisi unus florenus tantum semel in anno ubique exi-
 gatur de omnium regnicolarum nostrorum Ecclesiastico-
 rum, quam secularium, imo etiam de nostris propriis co-
 mitatibus, et bonis quibuslibet, nec aliquis superinde
 ullo unquam tempore exemptionis Privilegio frui possit,
 prout omnium istorum ordo, modus, et tempus in Re-
 gistro praesentibus adjuncto satis clare, et in novo Gene-
 rali Decreto nostro plenius continetur. Quia vero haec
 solutio Tributi Fiscalis sequentibus quidem annis semper
 . . pro hoc vero anno, qui nunc imminet, fieri dispo-
 sita est: Ideo ecce de Consilio Dominorum deputatos
 misimus in medium vestri pro expediendo praemissis ex-
 hibitores praesentium bene de omnibus agendis in for-
 matos. Quapropter fidelitates vestras, et unius cujus-
 que vestrum exhortamur, ac eisdem nihilominus distri-
 ctissime praecipiendo mandamus, quatenus ipsos quampri-
 mum ad dicendum inter vos libere emittere, et pacifi-
 ce, ac honorifice pertractare, dicata tandem tempestive
 extradere, et extradari facere debeatis. Quodsi qui ve-
 strum ad solvendum fuerint tardiores, eos volumus per-

Co-

Comites, vel Vice-Comites Vestros gravamine talibus imposito aggravari. Si qui autem, quod absit, alias existerint publicae ordinationi quoquo modo rebelles, eorum pernicioſa contumacia convenientibus paenis in dicto Generali Decreto expressis ſtrictè, et irremiſſibiliter ſubjacebit. Secus igitur, prout hujusmodi paenas incurſere formidatis, nequaquam facere aulì ſitis, præſentibus perlectis exhibenti reſtitutis. Datum Budae feria quarta proxima poſt feſtum reſurrectionis Domini anno ejuſdem Milieſimo, quadringenteſimo ſexageſimo ſeptimo Regni noſtri anno decimo, Coronationis vero quarto.

Ex Battyán Coll. LL. pag. 506.

Anno 1468. Poſonii Comitìa indiſta, et celebrata fuiſſe, patet ex Regalibus Matthiae Regis, in Archivo Regni Croatiae Faſc. II. N. 32. aſſervatis, quibus Comitatum Criſienſem ad diaetam pro feſto Nativitatis B. M. V. celebrandam evocat, ut duos viros ſufficienter inſtructos mittat. In his autem Comitiiſ editum eſt Decretum, quo Rex proſitetur, quod quamvis Regnum tempore Coronationis ſuae aſſecuraverit, quod induſtas tempore diſturbiorum diverſas ſolutiones continuare non velit, Status tamen viſa præſentis temporis neceſſitate, in his Comitiiſ certum ſubſidium pecuniae obtulerint; ne proinde res hæc in ſequelam trahi poſſit, ſtatus ſolennibus litteris aſſecurat.

MATTHIAE I. REGIS.

Diploma, quo taxa resolvitur Regnotenus contra Hussitas 1468. sine praejudicio.

„ Nos Matthias Dei Gratia Rex Hunga-
 „ riae Dalmatiae &c. notificamus tenore prae-
 „ sentium, quibus expedit universis. Quod
 „ cum Coronaremur Albae feliciter, secun-
 „ dum morem Praedecessorum nostrorum Re-
 „ gum, Praelati, Barones, Nobiles, et Pro-
 „ ceres Regni nostri universi, qui tunc illinc
 „ in solemnitate aderant, supplicaverunt no-
 „ bis, ut Regnum in antiquis Libertatibus te-
 „ nere, atque de oneribus diversarum solu-
 „ tionum, quibus temporibus discordiarum,
 „ ante Coronationem, gravabatur, de cae-
 „ tero exemptum habere dignaremur. In qua
 „ quidem re, licet exaudita, a nobis promissi-
 „ onem habuerint, nosque eam veluti in tanta
 „ exaltatione nostra factam, menti habuerimus,
 „ habeamus quoque nunc: tamen his diebus,
 „ dum reverteremur ex Moravia, per totam
 „ hanc aetatem, in eadem Moravia, et Bo-
 „ hemia contra Haereticos, veteres, et gra-
 „ vissimos, dicti Regni nostri Hungariae infe-
 „ statores, gravi bello propriis sumptibus, et
 „ expensis fatigati, rediissemus in hanc Civi-
 „ tatem nostram Posoniensem, et exposuif-
 „ semus Causam suscepti belli contra ipsos
 „ haereticos, Praelatis, et Baronibus ejus-
 „ dem Regni nostri, ac de uno quoque Co-
 „ mi-

„ mitatu electis nobilibus, ibidem convenien-
 „ tibus, declararemus etiam insuper, quod
 „ necessarium esset, eos compescere, vel ex-
 „ stirpare, qui etiam sanguinem nostrum sine
 „ intermissione sitiebant, et id quomodo fie-
 „ ri possit, quantas requireret expensas, et
 „ quanta exhinc utilitas sequeretur Regno no-
 „ stro similiter cerneremus, utpote, quan-
 „ doquidem eisdem domitis alii inimici ejus-
 „ dem Regni, etiam quomodocunque magni,
 „ facilius Deo nobis propitio confundi possent,
 „ iidem Praelati, Barones, et Nobiles totum
 „ Regnum repraesentantes, in animo moti,
 „ non tantum pium atque salubre hoc Opus,
 „ et pro fide Catholica necessarium, quin imo
 „ sibi, et Regno utile, praemeditantes matu-
 „ ra inter se deliberatione praehabita certum
 „ subsidium pecuniae, ad prosequendum ul-
 „ terius hoc contra dictos Haereticos Nego-
 „ tium, ultronee obtulerunt. Ut igitur
 „ quempiam haec, hac vice facta impositio pecu-
 „ niae non moveat, vel apud aliquos nostra
 „ Regno dudum facta promissio pejorem in
 „ partem non interpretetur, sed et omnibus
 „ constet nostra superinde voluntas, nolumus
 „ decernere aliquas in consuetas collectas reci-
 „ pere, aut recipi facere, nec similibus taxa-
 „ rum receptionem in usum venire neque
 „ contra eos, quantum in nobis est, sive no-
 „ stro, sive successorum nostrorum Regum
 „ temporibus, pro consuetudine eorundem
 „ Prae-

„ Praelatorum, Baronum, et nobilium Regni
 „ nostri, et suorum successorum habere, nec
 „ libertatibus eorum quoquomodo praejudi-
 „ cari, et hoc promittimus in verbo nostro
 „ Regio, harum literarum nostrarum vigore,
 „ et Testimonio mediante. Datum Hystro-
 „ poli (*sive Posonii*) Vigesima octava die Se-
 „ ptemb. Anno Domini 1468. Regni nostri un-
 „ decimo, Coronationis vero quinto.

„ Et nos Stephanus Cardinalis Ecclesiarum
 „ Colocensis, et Bachiensis: Joannes Strigo-
 „ nienfis Apostolicae Sedis Legatus natus, Ar-
 „ chi-Episcopi. Joannes Agriensis, alter Joan-
 „ nes Quinque Ecclesiensis. Albertus Wefz-
 „ primienfis, Demetrius Jaurienfis, Vincen-
 „ tius Vaczienfis, Joannes Chanadiensis Eccle-
 „ siarum Episcopi. Michael Országh de Guth
 „ Regni Hungariae Palatinus, Nicolaus de Uj-
 „ lak Comes Perpetuus in Thelchak, Emeri-
 „ cus de Zapolya Comes terrae Scepusiensis,
 „ Nicolaus Chupor de Gonoszlo ad praesens,
 „ et Sigismundus Grof de Bozin, ac Berthar-
 „ dus Eldenbach de Monyrokerék, alias Vaj-
 „ voda Lufznenfis, Joannes de Gara, Joannes
 „ de Rozgony Tavernicorum, alter Joannes
 „ Tuz Slavoniae Banus, Janitorum: Mat-
 „ thias de Maroth, Agazonum Regalium Ma-
 „ gistri: Paulus de Lindva: Franciscus de Chak,
 „ et Paulus Henchek de Zeku in Testimonium
 „ rei praenotatae praesentibus subscribimus,
 „ et similiter pro eodem Domino Nostro Re-

„ ge.

„ ge , et cum eodem fide mediante promitti-
 „ mus , quod similem taxam nobis invitis non
 „ recipiet , et praemissa in usum , seu consue-
 „ tudinem non ponet ; sed considerando in
 „ omnibus rebus utilitatem , et libertatem , ac
 „ Jura Regni sui , promissionem suam tam per
 „ vocem , quam per praesentes firmiter ob-
 „ servabit. Datum ut supra.

A D N O T A T I O.

Hoc Diploma in Authographo possidet Dominus Samuel Székely de Doba , a quo nobis est communicatum , Praeter Sigillum Regis appraessa sunt praeterea Sigilla Septem et Decem : *Kaprinay.*

Extat inter MSS. Kaprinaiana in serie sub Litt. B. Tomo XVIII. Nro. VII. p. 15. et Tom. LIX. N. 100. pag. 325. Pray Annal. P. IV. pag. 51. edidit illud Batthyanius LL. Eccl. Tom. I. pag. 507. ubi habetur ; *in hanc Civitatem nostram Pesthiensem* sed manifesto typosetarum errore ; nam Pray l. c. et MSS. Kap. *Posoniensem* habent , ubi Diploma expeditum est , et quam vocula *hanc* aperte respicit. An his contenti Rex et Proceres e Comitibus discesserint , vel aliud aliquod Legum Decretum ediderint , non satis certo indicio vestigium deprehendimus ; in Catalogo tamen posthumo A. F. Kol-ler , Classe Librorum flavo Corio obductorum fol. N. 157. commemoratur :

Mat-

Matthiae Regis Decretum anno 1468. editum.

Quod utique in Corpore Juris Hung. non habetur, et nos alibi etiam de quopiam hujus anni Decreto mentionem legisse meminimus.

Cl. Pray Annal. P. IV. pag. 39. narrat Matthiam Regem e Moldavia victorem reducem eodem hoc anno 1468. Comitia Agriam indicisse, in quibus contra Bohemos bellum Decretum fuerit, quorum tamen vestigia frustra quaesivimus, si quae celebrata sunt, illa praecefferint *reditum* Matthiae ex Moravia, adeoque haec Posoniensia.

Anno 1470. Budae Comitia celebrata fuisse discimus ex Decreto in iisdem edito, et a Cl. Pray Annal. Part. IV. pag. 61. vulgato, sed Corpori Juris Hungarici nondum inserto, nunc autem jam in serie aliorum Matthiae I. Regis Decreto IV. in quo cetera inter rursus ac jam tertio cavet Regnicolis, qui ei subsidium iterum promiserant, nullas deinceps ab iis extraordinarias exactiones semet praetendere velle, hujusque promissi rursus vadimonium aliquot Optimates praestant; ut adeo quemadmodum Sigismundus Rex datis olim tertio amnistialibus litteris a seditionibus vix suos continuerat, ita Matthias totidem vicibus datam suam, ac vadium fidem, urgente necessitate salvare vix potuerit. En ipsum:

MAT.

MATTHIAE I. REGIS

Decretum IV. Budae anno 1470. editum.

„ Nos Matthias, Dei gratia Rex Hungariae
 „ etc. memoriae commendamus, quod cum
 „ in praesenti Diaeta, seu Conventu Praelati,
 „ Barones, et Electi de uno quoque Co-
 „ mitatu Nobiles, totum Regnum repraesentantes,
 „ Nobiscum convenissent de rebus
 „ Regni tractaturi, iidem facultatem Nostram,
 „ necessitates ejusdem Regni Nostri simul
 „ aestimando, sive ponderando eandemque
 „ facultatem Nostram minus suffecturam ad
 „ providendum eas necessitates conspexerunt,
 „ liquidem ab omni parte Regni diversa ne-
 „ gotia Regimini impenderunt maxima a parte
 „ Turcorum perniciem non parvam Regnum
 „ ipsum minitentur. Unde ipsi sano ducti con-
 „ silio, ne per negligentiam, et injuriam eo-
 „ rum praefatae necessitates, Regni deficientes
 „ ipsa facultate Nostra in fine dum prospere
 „ dirigi possunt, periculis irremediabilibus se
 „ implicent, Nos, et facultatem Nostram
 „ adjuvare decreverunt, et obtulerunt
 „ ultro de singulis portis per totum Regnum
 „ singulos centum Denarios, sive unum flo-
 „ renum aureum, sic, ut hoc eorum juva-
 „ mine, sicut a Communitate populorum,
 „ ita a Civitatibus, Oppidis, et villis, ac
 „ possessionibus Coronae tam liberis, quam
 „ aliis, ac etiam a bonis omnium Praelato-
 rum,

„ rum, Baronum, et Nobilium, nemine dem-
 „ to, nec non a bonis Illustris Dominae Ge-
 „ nitricis Nostrae secundum modum Tributi
 „ Fisci Regalis, sive Lucri Camerae super por-
 „ tas imponeretur, vel exigeretur. Et cum
 „ hujusmodi juvamen non tantum contra Bo-
 „ hemos, et Haereticos, sed maxime contra
 „ Turcos ad inferiores partes, ut bonam pro-
 „ videntiam faceremus, quod postquam ob-
 „ tulerunt, quia necessitates praedictae re-
 „ quirebant, et quia etiam promissioni No-
 „ strae Posonii factae, contrarium non vide-
 „ batur, quando ultro offertur simul cum
 „ conditione praefata, hoc est de omnibus
 „ bonis per Portas exigendis, et contra prae-
 „ fatos inimicos Regni dispensandis accepta-
 „ vimus: rursusque Nos attendentes eorum
 „ desiderium, diligentiam, et favorem, qui-
 „ bus necessitates Regni promovere nituntur,
 „ pro alleviatione populi Tributum Fisci, sive
 „ lucrum Camerae anni praesentis relaxavi-
 „ mus, ita quod taliter cum eo ad valorem,
 „ seu computum centum Denariorum, sive
 „ unius floreni solvatur — — et exigatur de
 „ singulis Portis oblatum juvamen praenota-
 „ tum, nihilominusque eis pro futuro pro-
 „ mittimus, quod nunquam aliquod subsidium,
 „ aut aliquam taxam extraordinariam ad quas-
 „ cunque necessitates Regni ab eis contra
 „ eorum voluntatem exigere faciemus, eos-
 „ que, et quemlibet eorum sicuti Majorem,
 „ sic

„ sic et Minorem, quia in omnibus deside-
 „ rant, et affectant Nobis complacere in an-
 „ tiquis libertatibus eorum specialiter autem
 „ indicatione, et — — Tributo Fisci Regalis
 „ hoc lucri Camerae semper eum modum,
 „ et ordinem observabimus, et faciemus ob-
 „ servari, qui tempore quondam Sigismundi
 „ Regis observabatur.

„ Ceteris his quaesitis, quia nonnullae
 „ adhuc res exstabant, quae sine constitutio-
 „ nibus, et moderamine, vel dirigi bono
 „ modo, vel defendi nequibant cum eisdem
 „ Praelatis, Baronibus, ac Nobilibus electis,
 „ matura prius deliberatione praehabita ordi-
 „ navimus.

Art. I. „ Quod Dicatores praesentis juva-
 „ minis, seu contributionis, et expolit ru-
 „ turis temporibus, etiam Dicatores Tributi
 „ Fisci Regalis, seu lucri Camerae procedant
 „ cum Judice Nobilium in uno quoque Co-
 „ mitatu, et si in connumeratione Portarum,
 „ et earum dicatione contentio in aliquo loco
 „ oriretur, contentio ipsa statim per Com-
 „ munitatem Comitatus, ubi res agitur, in
 „ prima sede Judiciaria rectificetur, nec in-
 „ terim Dicator aliquod gravamen ad locum
 „ illum, in quo contentio oriebatur, im-
 „ nere possit. Tamen ubi villicus loci jura-
 „ mento suo rem rectam esse comprobare ve-
 „ lit, Dicator contentetur solum super jura-
 „ mento Villici, praeterea Villici de capitibus

B b

bus

„ bus dicatis, Dicatoribus aliquid solvere non
 „ teneantur: causa haec est, quia salaria eis
 „ pro usu, et laboribus eorum solvuntur,
 „ adeoque Regiam ad rationem nec dicentur
 „ ipsi Villici in medium, seu consortium alio-
 „ rum, nec etiam dicentur in aliqua Taxa
 „ Nobiles sessionati, ac Jobbagiones in pro-
 „ priis Curiis Nobilium, aut allodiis manen-
 „ tes, et servientes.

„ *Art. II.* „ Quod nullius populi, et Job-
 „ bagiones ad bona, Civitates, et possessione-
 „ nes Regales, et Reginales, et Dominae
 „ Genitricis Nostrae praefatae, nec non Prae-
 „ latorum, Baronum, et Nobilium, vel ad
 „ liberas Civitates Coronae violenter possint
 „ abduci, et si qui abducerentur, eos Comi-
 „ tes Parochiales, vel Communitas Comita-
 „ tus, ubi hoc fieret, per Judicem Nobilium
 „ cum sex Marcarum Judiciis secundum De-
 „ cretum praefati Sigismundi Regis Albae tem-
 „ pore Coronationis per Nos confirmatum,
 „ reducere, et reduci facere possint.

„ *Art. III.* „ Quod Decimae ubique in sin-
 „ gulis Comitatus inter ambitum Regno-
 „ rum Hungariae, et Slavoniae dicentur,
 „ exigantur secundum consuetudinem anti-
 „ quam, specialiter vero juxta dictum De-
 „ cretum praefati Sigismundi Regis Albae, ut
 „ praemisimus, per Nos confirmatum, ac
 „ Nostrum ibidem tunc quoad additamentum
 „ ejusdem editum, et si quis contrafecerit,
 „ „ Nos

„ Nos rectificare teneamur. Nobiles tamen
 „ Sessionati, sive Jobbagiones non habentes
 „ ad solutionem Decimarum non possint, nec
 „ debeant compelli, item nec tales Jobbagio-
 „ nes compellantur, qui, ut praemisimus, in
 „ Curiis Nobilium, aut allodiis servientium
 „ morantur, excepto solum, si ipsi Nobiles,
 „ et eorum servientes in terris aliorum semi-
 „ naturas, seu segetes, aut vineas habuerint,
 „ quia tunc dant, et tenentur solvere.

Art. IV. „ Quod omnes liberae Civitates,
 „ et Oppida, ac possessiones Regales, et Re-
 „ ginales, ac etiam praefatae Dominae Geni-
 „ tricis Nostrae, nec non Praelatorum, et
 „ Baronum, et Nobilium Regni, quorum-
 „ cunque ante electionem Nostram in Regem
 „ tributa solverunt, non obstantibus liberta-
 „ tibus eorum, quibus tunc abutebantur,
 „ solvant tributa ubique locorum sine con-
 „ traditione tamdiu, quousque juribus suis
 „ mediantibus libertates suas juridice promo-
 „ vere poterunt, quod faciant, et prosequan-
 „ tur secundum consuetudinem Regni, et
 „ quod Nos a solutione tributi in bonis alio-
 „ rum neminem eximere valeamus, nisi in
 „ tributis, in propriis Nostris bonis existen-
 „ tes; illi etiam, qui in liberis Civitatibus,
 „ Oppidis, et possessionibus domus haeredi-
 „ tarias proprias non habent, aut etiam si
 „ habent, tamen extra easdem in terris alio-
 „ rum morantur, consimiliter ubique tribu-

„ tum solvere teneantur: illi vero, qui post
 „ Coronationem Nostram iuridice se liberatos
 „ esse a solutione tributi comprobarunt, et
 „ nunc tributa non solvunt, non cogantur
 „ producere iura sua de novo, praeterea ubi
 „ Regales populi Nostri, tributum solvunt,
 „ populi etiam illius, qui super eos exigit,
 „ similiter Nobis, et tributariis Nostris, tri-
 „ butum solvere teneantur. Vias falsas te-
 „ neant tributarii, sicut temporibus antiquo-
 „ rum Regum mos erat (a).

(a) Ludovicus. Universis Mercatoribus et Viatoribus
 . . . mandamus, quatenus dimissis falsis semitis et
 viis vestris, per justas ac consuetas semitas et vias
 ad dictum Tributum D. Reginae in villa Verkenye
 habitum ire, et ibi consuetum Tributum persolvere
 debeatis. Quicumque vestrum super falsis viis et se-
 mitis reperti fuerint, illi tamquam de Tributo fugi-
 tive recedentes in personis inhonestabuntur, et in
 rebus damnificabuntur. Et hoc volumus per Fora,
 et Loca publica palam facere proclamari. A. 1352.

Art. V. „ Quod Praelati, Barones, Nobi-
 „ les, et Incolae Regni infra anni unius re-
 „ volutionem ab hac die computando ad exer-
 „ citum ire non compellantur, illo excepto,
 „ si Turcorum Imperator veniret, quia tunc
 „ Regnum universaliter insurgere tenetur:
 „ nec etiam compellantur populi, et Jobba-
 „ giones quorumcunque Nobilium ad labores
 „ Castrorum, vel fortalitorum, exceptis Re-
 „ wy, et aliis locis circa vada, quae sunt
 „ „ necessaria.

„ necessaria pro utilitate Regni, non compellantur quoque ad solutionem victualium pro conservatione Castrorum finitimorum.

Art. VI. „ Quod Stipendiarii, et Exercitantes per Regnum, et ejus partes procedentes contra libertates antiquas non descendant in domibus Nobilium, et personarum Ecclesiasticarum, neque taxent possessiones, et Jobbagiones eorundem, neque exigant ab eis victualia hominibus, et equis necessaria sine pretio, et solutione, nec aliqua alia damna eis inferant, contra facientes puniantur secundum Decretum tempore Coronationis Nostrae Albae editum, et nulla prorogatio eis prodesse possit,

Art. VII. „ Quod Camerae Salium Nostrorum Regalium fiant, et ferventur in locis antiquis, secundumque Decretum, quod dudum Sigismundi Regis, etiam Nostrum tempore dictae Coronationis Nostrae, editum continet.

Art. VIII. „ Quod in solutione literarum, tam in Capitularibus, et Conventualibus locis, quam etiam apud Protonotarios, et Justitarios observetur antiqua consuetudo in praefato Decreto ipsius Sigismundi Regis expressata, similiter, et in deferendis testimoniis, et in solutione pro via eis debentibus fervetur eadem antiqua consuetudo: contra facientes, puniantur, ut exprimitur in eodem Decreto.

Art. IX. „ Et ultimo, ut octavae Epiphania-
 „ niarum Domini proxime venturae proro-
 „ gentur, et quod aliquae octavae post illas
 „ deinceps celebrandae ultra quadraginta dies,
 „ prout antiquitus solitum fuerat, durare non
 „ possint, in earundem celebratione, in quo-
 „ rum omnium robur, et testimonium prae-
 „ sentes Literas Nostras duximus conceden-
 „ das. Datum Budae, vigesimo quinto die
 „ Conventionis praenotatae, anno Domini
 „ **MCCCCLXX.** Regni Nostri anno duode-
 „ cimo, Coronationis vero sexto.

„ Et nos Stephanus Cardinalis Archi-Epi-
 „ scopus Colocensis, Joannes Agriensis, al-
 „ ter Joannes Quinque-Ecclesiensis, et Alber-
 „ tus Vesprimiensis Ecclesiarum Episcopi,
 „ Michael Orszagh de Guth Regni Hungariae
 „ Palatinus, Nicolaus de Wylak perpetuus
 „ Comes de Theithal, et Banus Machovien-
 „ sis, Emericus Comes perpetuus Scepusien-
 „ sis, Comes Ladislaus de Palocz, Judex Cu-
 „ riae Regiae, Joannes de Rozgon Tavernico-
 „ rum Regalium Magister, Mathias de Ma-
 „ roth Banus Mathovienensis, Job de Gara,
 „ Emericus de Hedervara, Paulus Herczeg
 „ de Zekchew, Jacobus Czudar de Olnod,
 „ Stephanus de Perén, et Emericus de Pa-
 „ locz promittimus penes praefatum Domi-
 „ num nostrum Regem, quod ipse omnia
 „ praemissa observabit, et faciet observari,

„ et

„ et quod Contributionem aliquam per Re-
 „ gnum suum Hungariae contra voluntatem
 „ suorum Regnicolarum non imponet, ne-
 „ que nos ipsum Consilio nostro, aut alio a-
 „ liquo modo ad hoc non inducemus, ut
 „ imponat, et quantum in nobis erit Contri-
 „ butionem ipsam neque nos dabimus. In
 „ cuius rei fidem, et Testimonium penes Si-
 „ gillum ejusdem Domini nostri Regis Sigilla
 „ nostra nos etiam apposuimus. Datum ut
 „ supra.

Edidit hoc Decretum Cl. Pray Annalium
 Parte IV. pag. 61. ut ipse profitetur, *ex Codi-
 ce Strigonienfis olim Ecclesiae, nunc Caesareo in-
 ter eos, qui nondum recensiti sunt, 508. circa
 finem.* Batthyanius illud LL. Eccl. Tom. I.
 pag. 508. ex Autographo Székeliانو retulit, et
 praemittit Clausulam: *nunc primum editum* quod
 quo modo accipiendum sit, non intelligimus,
 nisi forte haec praerogativa *Autographo* prae
Codice tribuenda esse videatur, at in editione
 Diplomatum displicent, ut quod sentimus,
fateamur, autographorum et apographorum deno-
 minationes, velut minus tutae determinatio-
 nes, et mallems illa *Originalia* vel *sub authen-
 tico*, haec *Transumpta vidimata* vel *simplices Co-
 pias* licet fortasse minus ex indole probatae la-
 tinitatis appellari. Quod non illustri Batthya-
 nio, sed illis, qui haec minus exacte observant
 ac imprimis *Copiatoribus* dictum esto.

A. F. Kollar in Libello de Potest. Legislat. Cap. II. §. V. pag. 105. scribit: *Unius Anno 1470. conditi (Decreti) Exemplar adhuc ineditum alias oportunius Juris faciam publici*, cujus et in Catalogo Librorum ejus posthumo habetur mentio, sed a debito promissi hujus ad implendi eum et Prayus et Batthyanius ejusdem Decreti editione absolverunt.

Anno 1471. Mense Septembri Comititia celebrata esse testatur ipsum *Matthiae I. seu Corvini Regis Decretum III. anno D. 1471. editum*: et Corpori Juris Hung. insertum, quod etiam in codice Radayano fol. 264. habetur.

Praefat: §. 1. Quod cum nos occurrentibus variis undique negotiis hanc conventionem generalem omnibus Praelatis, Baronibus ac Nobilibus de Regno nostro ediceremus, tractaremusque maturius cum eis, super ipsis; iidem Praelati, Barones et Nobiles cupientes se certis libertatibus et privilegiis fulciri (sive quod in Decretis praeteritis ita sufficienter expressa non habebantur) exhibuerunt, et praesentaverunt nobis Articulos infrascriptos.

Art. I. Statuitur, ut Comititia singulis annis, si necessitas exigat, celebrentur. Articulo 31. praescribitur, ut hoc Decretum ad omnes Comitatus mittatur, et quod Rex velit, ut isti Articuli ab omnibus pro VERO DECRETO REGNI teneantur. Quae causa fuerit, ut adeo sollicito de valore et observatione hujus Decreti decerneretur, haftenus quidem detegere non potuimus, res certe insolita paulo

lo altius discuti mereretur. *Datum Budae feria 4. proxima ante festum B. Matthaei Apost. et Evang. A. D. 1471.*

Anno sequente 1472. ex praescripto superioris Comitialis Decreti rursus Comitia celebrata fuisse discimus ex MSS. Kaprin. Tom. XLIV. N. 62. p. 177. in serie sub Lit. B. ubi habetur, quod:

Matthias Rex Hung. Articulos in Dieta anni 1472. confectos suo Privilegio confirmet. Datum Budae in festo BB. Philippi et Jacobi 1472.

Quod Instrumentum, et plura alia huc pertinentia licet MSS. Kaprinaiana publica in Bibliotheca universitatis asserventur, vetabant, non quidem apud Bibliothecarios, sed apud alios alte adhuc irradicata de publicis rebus arcani praejudicia, nobiscum communicari; tam parum adhuc istius generis conatus adjuvantur ab iis, qui non modo volunt, sed etiam possunt, dum promovere deberent, et indulgere, et impedire.

Anno 1473. Comitia indicta fuisse docent Regales Matthiae Regis ad Comitatum Crisientem, quibus mandat, ut medio duorum, aut trium potiorum e medio sui electorum compareat ad indictam pro festo Conceptionis B. V. M. Budae celebrandam Dietam anno 1473. quarum Originale habetur in Archivo Croatiae Fasc. II. 12. 38.

Anno 1474 *Constitutiones II. SS. et OO. Regni Hung. in publico eorundem, in absentia*
Re-

Regis a Regno Conventu factae A. D. 1474. Corpori Jur. Hung. insertae Originale habetur in Archivo Regni Croatiae XII. Sigillis munitum Fasc. III. N. 41. *Datum Budae die Dominica proxima ante festum B. Francisci Conf. A. D. 1474.* Peculiariter meretur notari, non tantum Comitia acta, sed has quoque constitutiones factas esse per solos Status et Ordines absente Rege, cujus neque confirmatorium Decretum sed tantum SS. et OO. et Praefatio et Conclusio adjungitur, neque in serie Decretorum Matthiae Regis recensentur, sed in Corpore Jur. Hung. intercalantur intra Matthiae Decretum III. et IV.

Anno 1475. Matthias Rex defunctus bello Bohemico, quod se perpetua pace brevi conclusurum scribit, datis Regalibus ad Civitatem Bartphensem, Conventum Regni Generalem ad festum S. Georgii Budam indicit, partim ob bellum contra Turcas suscipiendum, ad injustitias in sui absentia commissas vindicandas, partim ad Regni Statum reformandum. Denique Sedem Thavernicalem Budae die 8. S. Georgii habendam proclamari jubet. Datum Brunae feria 4. proxima ante festum Resurrectionis Domini Anno Ejusdem 1475. En Regales ipsas :

Matthias Dei Gratia Rex Hungariae Bohemiae &c. Prudentibus, et circumspcctis viris Judiei, Juratisque, et ceteris Civibus Civitatis Nostrae Barthfensis fidelibus nobis dilectis. Prudentes, et circumspccti, fideles nobis di-

dilecti. Quia nos jam tandem post innumeros labores nostros finem fecimus cum isto gravissimo bello Bohemico, quod Consilio, et voluntate illorum, qui pro tunc nobis in Consiliis, et dispositionibus praesentes erant, licet inviri, ac etiam ex requisitione Caesaris, cui ex multis inscriptionibus subvenire tenebamur; nec non mandato sedis Apostolicae usque ad istum diem subivimus, et portavimus, ipsumque bellum, a quo si cum honore facere potuissemus, et sine totius Regni Nostri periculo diu ante libenter liberari fuisset, per interpositionem longarum treugarum terminavimus, ac etiam, ut speramus perpetua pace in brevi totaliter de ipso liberabimur, decrevimus juxta Regni Nostri desiderium, et nostram Magnam, quam semper habuimus affectionem, contra Naturales hostes nostros, et ipsius Regni Nostri, impiissimos Turcos insurgere, et Deo auxiliante taliter nos Regnum nostrum contra ipsos Turcos vindicare, quod non gaudebunt se nobis hactenus ulla damna intulisse. Accipimus praeterea non sine magna animi nostri displicentia in absentia nostra multas et varias oppressiones violentias, et potentias, ac etiam homicidia plurimum Nobilium tam per Officiales nostros, quam per alios temerarios Homines, quibus iustitia, et timor nullae curae fuit, esse perpetrata, quodque multa essent, ad iustum; et tranquillum statum, et debitum Regimen ipsius Regni reformanda. Eapropter volentes prout ex suscepto Regalis solii regimine tenemur, omnibus, et singulis huiusmodi defectibus, quantum possumus providere Generalem Diaetam indiximus pro die Sancti Georgii proxime venturo, in Civitate nostra Budensi celebrandam, ad quam hortamur vos, et serie presentium seriose comitemus, tecusque ut nullo modo facere audeatis gratiae nostrae sub obtentu praecepimus, ut duos ex vobis mittere debeatis. Speramus enim quod cum Consilio Praelatorum, Baronum, et Nobilium, ac aliorum qui in ipsa Diaeta erunt, circa praefata omnia, et singulas quasque tam regni ipsius, quam singularum personarum necessi-

ta.

tates ita providebimus, ut de cetero omnia in bono, et tranquillo statu perseveratura sint, innocentia tuta consistat, et injustitia debitis paenis puniatur, nos quoque de ipsius Regni nostri optatis incrementis gaudeamus. Verum quia etiam intelleximus in multis locis non esse jura Civium observata, volumus ideo, et mandamus, ut faciatis proclamari octavas, quae celebrabuntur pro die octava Sancti Georgii proxima, et si qui Civium fuerint, qui aliquam querelam deponere velint, eis per Magistrum Thavernicorum nostrorum juxta antiquam consuetudinem Regni nostri justitia omnimoda administrabitur. Datum Brunae feria quarta proxima ante festum Resurrectionis Domini. Anno ejusdem millesimo quadringentesimo septuagesimo quinto. Regnorum nostrorum anno Hungariae &c. decimo octavo, Bohemiae vero sexto.

Ex Diplom. Com. Saroffen. Car. Wagner. pag. 128. et Steph. Kaprinai MSS.

Decretum in hisce Comitibus conditum, haecenus, quod sciamus, ineditum, genuino textu habemus, quod in ordine Reliquorum Matthiae Regis haecenus detectorum Decretum VII. esset, sed illud in aliud et tempus et locum differre debemus.

Ex Copia simplici coeva.

Comitiorum istorum una, et conditi in illis Decreti Vestigium exstat etiam in quodam mandato Matthiae Regis ad Comitatum Abaujvariensem, ut subsidium 1. fl. pro bello adversus Turcas Decretum exigit. Dat. Quinque-Ecclesiis feria 3. proxima ante festum B. Galli confessoris anno 1476. et in alio, quo jubet pecuniam pro sacra adversus Turcas expeditione

col-

collectam deportari Budam, et Georgio Hando Praeposito Quinque - Ecclesiensi Thesaurario Regio consignari. Dat. Budae tertio die festi Penthecostes 1476.

Anno 1476. Comitia et solenia Inauguralia ac nuptialia Beatricis Reginae exeunte Autumno Albae Regiae celebrata per Anonymum Palatini Comitis Legatum diligenter descripta videri possunt apud Schvandtner Scriptor. Rer. Hung. T. I. pag. 519. - 527.

Anno 1477. nullum quidem deprehendimus celebratae Generalis totius Regni Congregationis; exstat nihilominus in Archivo Regni Croatiae Fasc. III. N. 44.

Matthiae Regis Mandatum ad Comitatum Crisensem, ut Comitibus per Banos Regnorum Slavoniae et Croatiae Joannem Thuz de Lak, et Lad. de Egervara indicendis intersint, Consilium contra Turcarum impetum inituri.

Et aliud Ejusd.

Quo committit Joanni Thuz de Lak et Ladislao de Egervara Regnorum Dalmatiae, Croatiae et Slavoniae Banis, ut unam Generalem Congregationem indicant, in qua Insurrectio contra Turcam determinetur; una tribuit Privilegium Nobilibus Regni Slavoniae, penes Banum unum specialem eligendi Capitaneum, qui ipsos ad insurgendum compellat. Denique ad quadriennium Regnum ab omni solutione Taxae eximit. A. D. 1477.

Eodem adhuc anno idem Matthias Rex edit Regales Litteras, quibus Comitia Generalia Regni Budae anno sequente 1478. festo B. Valen-

lentini celebranda indixit, quas hic iterum, uti ad Comitatum Poseganum expeditae sunt, subjungemus:

Matthias Rex significat Comitatu de Posęga, se cum Romanorum Imperat. devicto concordiam inuisse; ad componendas vero cum Regno Bohemiae dissensiones, eo profecturum; ad negotia igitur haec feliciter terminanda Conventum Budam pro festo B. Valentini, anno 1478. celebrandum indicit.

Nos Matthias, Dei Gratia Rex Hungariae, Bohemiae etc. fidelibus Nostreis Universitati Nobilium Comitatus de Posęga salutem, et gratiam intelligere potuit fidelitas vestra, quanta Serenissimus Dominus Imperator, una cum Primogenito Regis Poloniae, et aliis sibi adhaerentibus, contra Regnum Nostrium moliebatur, et jam praedas, et incendia, ac alias hostilitates in ipso Regno Nostro inchoaret majora in dies machinaturus, propter quod Nos tantis injuriis, et periculis imminentibus provocati, etsi prius omnes conditiones pacis obtulerimus, non ultro, sed coacti ipsis occurrimus, et Deo opitulante, ac vestris subsidiis intervenientibus, ea, quae hostis Noster in terra Nostra agere volebat, in terris suis perfecimus, et per ipsum Serenissimum Dominum Imperatorem una cum consilio Praelatorum, et Baronum Nostrorum, ad tales articulos pacis deduximus, ut a modo impoſterum Regnum Nostrium ex isto latere sit perpetuam pacem habiturum, ac ipse Serenissimus Dominus Imperator, ab aliis separatus, et Nobis colligatus, omnibus rebus Nostreis publicis, et privatis favorem sit praestiturus, cum autem his peractis adhuc supersit differentia Regni Bohemiae, et pertinentiarum ejus de consilio Praelatorum, et Baronum Nostrorum Nobiscum existentium, statuimus etiam illi rei ita providere, ac

in

in persona propria Nos illac (illuc) conferre, ut post tot labores, et impensas etiam de Statu illius Regni aliquid concludatur, ex quo futura utilitas, et quies Nostra, et Regni Nostri subsequatur, super quibus omnibus latius vobis declarandum deliberavimus, in medium vestri Consiliarios Nostros cum plena informatione transmittere. Quare fidelitates vestras rogamus, iisque serius committimus, quatenus duos ex vobis cum plena informatione Budam ad festum B. Valentini proximo futurum transmittere debeatis, acturos ea, quae auctoritatibus, et utilitatibus Regni Nostri sunt profutura, secus non facturi. Datum Korneuburg feria secunda proxima ante festum Nativitatis Domini anno ejusdem 1477. Regnorum Nostrorum anno Hungariae vigesimo, Bohemiae vero nono.

Ex Steph. Kaprinay Diplom. P. I. p. 306. Habetur etiam in MSS. Hevenesianis tom. I. pag. 275.

In his Comitibus: *Matthiae I., seu Corvini Regis Decretum IV. anno Domini 1478. editum est; datum Budae, Quasimodogeniti, seu Dominica in Albis, quae est prima post Pascha, anno Domini 1478.* In quo Decreto notari meretur insolitus alias Stylus, quo conceptum est, cum in illo sermo ad Regem nomine SS. et OO. dirigatur. Ceterum credibile vix est, Comitibus usque ad Dominicam primam post Pascha, qua Decretum in illis conditum, subscriptum est, protrahere fuisse. Ediderit itaque Rex Diploma Decreti confirmatorium paulo serius, quam illud editum sit, ut ex stylo apparet; absente a Comitibus Rege.

Anno

Anno 1481., celebratis Budae Comitibus, editum est Matthiae I. Regis Decretum V. Corpori Juris Hungarici insertum, quod etiam in Codice Radayano fol. 282. habetur. Praefationis illius §. 1. ita sonat:

Quod nos una cum Praelatis, et Baronibus, ac Proceribus, et Electis omnium Comitatum Regni nostri Nobilibus, totum hoc Regnum nostrum Hungaricum repraesentantibus, in praesenti Diaeta, seu Congregatione Generali, hic Budae nobiscum constitutis, super bono communi, et reformatione Status omnium tam spiritualium, quam secularium personarum, majorum scilicet, et minorum; et Regni ipsius defensione, et debita ejusdem conservatione, diutius laborantes, et mature tractantes; communi eorundem Dominorum Praelatorum, et Baronum, Procerumque, et Regnicularum nostrorum voto, et unanimi voluntate, inter cetera, et alias bonas ordinationes, distinctiones, et statuta; in hos infra-scriptos tandem, et perpetuo duraturos convenimus articulos. — Datum Budae in festo Divisionis Apostolorum, anno Domini 1481.

Patet hinc imprimis: quae objecta in his Comitibus pertractata sint, deinde, praeter ea, de quibus leges latae sunt, etiam alias *ordinationes*, et *statuta* emanasse. Clausula: *perpetuo duraturos* innuit articulos in Comitibus jam ante hoc tempus conditos fuisse subinde tantum temporaneos, seu certo tempore duntaxat duraturos. In posterioribus Decretis non pauca huiusmodi temporanearum legum occurrunt exempla, ubi simul tempus definitur, intra quod vigorem suum retinere debeant.

Hoc

Hoc eodem anno *Tariffa Teloniorum*, in *Generali Congregatione prope Zagrabiam confecta*, habetur in originali in Archivio Regni Croatiae Easc. III, N. 50.

Anno 1485. Comitia celebrata esse, duplici ex monumento certum est. Imprimis profert J. Báltthyanius LL. Eccles. tom. I. p. 519. Matthiae Regis Literas ad Comitatum de Kraszna, quibus exigitur subsidium unius floreni in Diaeta Vacii celebrata promissum; ex quibus patet Diaetam hoc anno Vacii quidem, sed Rege absente, celebratam esse, ad quam Oratores duntaxat suo nomine expediverit, et in qua subsidium unius floreni oblatum fuerit, uti hoc ex ipsis, quas damus literis, colligitur.

Commissio propria Domini Regis.

Matthias, Dei gratia Rex Hungariae, Bohemiae etc. fidelibus Nostriis universis, et singulis Nobilibus, et aliteris cujusvis status, et conditionis, possessionatis hominibus Comitatus de Kraszna salutem, et gratiam. Cum his diebus Fideles Nostri nonnulli Domini Praelati, ac Barones, ceterique Nostri Regni Primores, Nobiles, totum Regnum Nostrum repraesentantes in Civitatem Vacziensem pro tenenda certa Diaeta, habendisque pro Regni Nostri publico, et communi bono Tractatibus convenissent. Miseramus in eorundem medium certos, ac Nobiles, oratores Nostros, per quos eisdem Nostram, Regnique Nostri necessitatem, ac deinde statum cundarum rerum Nostrarum gerendarum tam adversus Imperatorem Turcarum, quam cum Romanorum Caesare habitatum, et item quid deinceps pro utilitate ejusdem

C e

Re-

Regni Nobis, atque iisdem Dominis Praelatis, et Baronibus Nostreis agendum expediat, declaravimus. Qui intellectis rebus, et necessitatibus Nostreis, ac Regni Nostri, factaque inter se communi, et matura deliberatione Nobis pro provisione opportuna contra Turcas facienda, et item pro continuatione praesentis victoriae Nostrae, quam Deus Nobis contra Romanorum Caesarem in expugnatione Viennae, ut scilicet his expeditis, aliis rebus Regni Nostri commodius incumbere valeamus. Subsidium contributionale unius floreni de bonis eorum, et vestris aliorumque quorumlibet obtulerunt. Ad cujus dicationem, et exactionem mittimus vestrum in medium hos fideles homines Nostros praesentium, scilicet ostensores, requirentes fidelitates vestras, eisdemque nihilominus firmiter mandantes, ut acceptis praesentibus statim bona, et possessiones vestras eisdem hominibus Nostreis juxta collationem eorundem Dominorum Praelatorum, et Baronum Nostrorum modo solito dicare, et connumerare permittatis, dicatamque, et connumeratam eorundem contributionibus de eisdem bonis, et possessionibus vestris tam commodum, quam incommodum etiam . . . Regnicolarum nostrorum sine omni renitentia, et difficultate atque dilatione eisdem hominibus nostris modo praemisso extradare debeatis, quoniam alioquin commisimus, et praesentibus firmitus committimus, fidelibus nostris Comiti, vel Vice - Comiti, Judlium vestris, ut ipsi vos, et quemlibet vestrum ad hoc faciendum per omnia oportuna media et gravamina vestra, ac Jobbagionum vestrorum arctius compellant, et constringant autoritate nostra praesentibus ipsis hae in parte attributa mediante. Secus ergo non facturi. Praesentibus perlectis exhibenti restituri. Datum Viennae Sabato post festum Sacratissimi Corporis Christi, anno Domini millesimo quadringentesimo octuagesimo quinto.

(L.S.)

Ex

nius, an totidem, adeoque duorum anno 1485. celebratorum comitiorum Vestigia indicent, vix enim credibile est, Palatini electionem absente Rege, adeoque in Comitibus Vacientibus peractam fuisse. Immo si Rubrica per Mossocrium praefixa, actis conformis sit, videtur aperte indicare Palatinum in praesentia Regis electum esse, cum dicatur: *per Matthiam Regem ex consensu Regnicolarum electus*, quod utique Vacientibus in Comitibus, ad quae Rex Oratores duntaxat delegavit, factum esse non potest, adeoque hoc anno distincta gemina Comitibus celebrata fuisse videntur. An autem Articuli de Officio Palatinatus integrum comitiorum Decretum sit *Quoniam praesens diacta . . . pro eligendo novo Palatino instituta est*, vel ex Decreto majore aliquo, una statuto, cui Appendicis instar adjecti fuissent decerptos Editores Corporis Jur. Hung. vulgaverint, aut quid praeter subsidium unius floreni in Comitibus Vacientibus Decretum fuerit, cum nondum sufficientia hanc in rem monumenta eruta sint, definire non possumus, id liquido patet, in Articulis de Officio Palatinatus et Diploma confirmatorium, et cum eo locum, diem ac mensem celebratorum comitiorum desiderari.

Anno 1486. in Comitibus Budae celebratis editum est *Matthiae I. seu Corvini R. Decretum VI. A. D. 1486. aliis Matthiae Regis Decretum Majus vocatum quod in Corpore Juris Hung.*

Hung. et Codicæ Redayano folio 284. habetur. Decretum hoc multitudine , gravitateque Legum illustre, eo etiam ex capite memorabile est. quod in conclusione Decreti confirmatorii complures sibi peculiares clausulas contineat, quæ in Jure Publico Regni Hung. illustrando magno usui esse possunt. Datum Budæ A. D. 1486. in festo conversionis B. Pauli Apostoli. Habetur quidem Vestigium Diplomaticum comitiorum hoc anno celebratorum in quibusdam Litteris, quibus Matthias Rex Civitati Bartphenſi mandat, ut cum *superioribus Comitibus unius aurei subsidium a Regno sit decretum* ipsa 1000. fl. auri quamprimum submittat. Datum Budæ in festo B. Ambrosii (quod incidit in d. 7. Dec) A. D. 1486. hoc autem subsidium, an in iisdem Comitibus, quibus Decretum Majus editum est, resolutum fuerit, an alia præterea hoc anno celebrata fuerint, ex iis præcisè Litteris definiri non potest, ac ne quidem ex ipso Decreto majori, in quo de subsidio unius floreni auri non agitur. Interim hoc negativum argumentum gemina Comititia non evincit, cum id raro accidat, ut resolutum subsidium articulis diaetalibus inferatur.

Anno 1487. Exstat etiam aliud Mandatum ejusdem Matthiæ, Regis ad Comitatum Gismöriensem, ut subsidium unius aurei in ultimo Conventu Budensi, propter expeditionem Australem contra Imperatorem Romanum su-

sciendam Regnotenus etiam Nobilibus unius Sessionis et Praedialibus impositum ad manus Dicatoris Regni quantocyus sub amissione Bonorum deponant A. D. 1487. utrumque hoc monumentum de uno eodemque subsidio agit, ut apertum est; cum autem hic expressis verbis Conventus Rudensis nominetur, patet satis probabiliter subsidium hoc in iisdem Comitibus, in quibus Decretum Majus editum fuit, resolutum esse, adeoque plura Comititia eodem anno 1486. adstrui non debere.

Anno 1490. Post obitum Matthiae mox pro electione novi Regis Comititia indicta sunt Regales hanc in rem oppido memorabiles ex Car. Wagner Diplom. pag. 133. desumptas eo libentius damus, quod peculiare aliquid sit, ut Regina vidua suo nomine Comititia indiceret, ac in fine Praelati et Barones se subsignarent; sunt autem sequentes:

*Beatrix Regina post obitum Mariti sui Matthiae
Bartphenles evocat ad Diaetam pro eligendo
novo Rege.*

Beatrix, Dei Gratia Regina Hungariae &c. Prudentes et circumspetti fideles amique nostri dilecti. Tamen si obitum serenissimi, ac Gloriosissimi Domini nostri Regis, felicis memoriae vos jam audivisse non dubitamus, tamen visum nobis exstitit, ut nos quoque de hoc vos certiores faciamus. Sciatis itaque quod Sua Majestas feria tertia proxima post Dominicam palmarum debitum carnis, quod certe dolenter, et cum lacrymis referimus Viennae persolvit. Ne igitur Regnum hoc Principe sic

orbato (orbatum) aliquod incommodum aut detrimentum pariat, nihil salubrius, nihil etiam magis necessarium esse hoc tempore existimavimus, quam de novo Rege, et Principe quamprimum providere, pro cuius electione Diaetam quandam Generalem, a dato praesentium computando ad unum integrum Mensem in campo Pesthienfi colgariter (vulgariter) Rakios vocato vel ubi tunc Dominis Praelatis, et Baronibus, caeterisque Regnicolis visum fuerit, de vetusto Regni more celebrandam instituimus. Cum itaque vos pars, et membra ejusdem Regni sitis, magni interest, ut et vos in ea ipsa electione per medium ceterorum ex vobis adsitis, et ad id vota quoque vestra concurrant, proinde vos rogamus, hortamur, et requirimus, ut ad hujusmodi electionem ipsius novi Domini, et Regis ad tempus praefixum, semota omni excusatione tres, aut quatuor de medio vestri cum plena vestra facultate, et auctoritate mittatis, ut isthic pari voluntate, et unanimi voto novum Regem novum item Dominum, et Principem eligamus. Datum in Komarom Sabbato proximo ante Dominicam Quasimodo anno Domini MCCCCLXXX,

Praelati et Barones Regni ejusdem,
apud eandem constituti.

In tam ancipiti successionis, aut ad electionem jure, apud gentem tam nobilem, potentemque facile praevideri poterat, plures futuros esse Regni competitores ac fortasse tales etiam, qui suas praetensiones armis fulcirent, ut eventus docuit, cum autem ignotum non esset, Hungaros in eligendo sibi Rege libertatis suae esse tenacissimos, et si non aliud, speciem saltem hujus libertatis relinqui sibi velle, mollioribus quisque mediis tentandum ratus est,

Cc 4

quod

quod magnopere quibuscvis violentis etiam obtinere desideraret. Primus erat Maximilianus Romanorum Imp. qui missis per Regnum litteris eos, quorum vota in electione pondus haberent, suas in partes attrahere satagebat. En earum exemplum:

Maximilianus Romanorum Rex scribit Barthensibus, ut se in adipiscendo Regno Hungariae juvent.

Maximilianus Divina favente Clementia Romanorum Rex semper augustus, Archi Dux Austriae Dux Burgundiae Brabantiae &c. - Comes Flandriae et Tyrolis. Honorabiles sincere dilecti. Credimus vos non latere Jus, quod serenissimo Domino Friderico Romanorum Imperatori semper augusto Domino, et Genitori nostro clementissimo ad Coronam et Regnum Hungariae competit, cujus vigore Sacra Sua Majestas ex naturali et innata sua erga nos pietate, et affectione Paternae consensit, ut et nos in Regem Hungariae eligamur, atque coronemur. Idcirco vos, quos imprimis, et Christianae Religionis devotos, et Regno Hungarico affectissimos scimus, hortamur enixe, ut pro bono Christianae Religionis, cujus, a crudelibus Turcorum ausibus defensus nobis a teneris nostris annis semper cordi fuit, Regnique Hungarici pace, et tranquillitate vestros nobis favores pro adipiscendo ipso Regno Hungariae impertiri velitis, quod nedum privilegiorum, libertatum, et immunitatum vestrarum confirmationibus, sed illarum ampliatione, conservatione et augmentatione gratiosius, uti clementissimum decet Regem, recognoscemus. Datum in Oppido nostro Linz die 1. Mensis Junii Anno Domini 1490. Regni nostri quinto.

Ex Carol. Vagner Dipl. Comitatus Saroff.
pag. 134. Alter erat.

Joannes Albertus in Campo Rakos Regni Hungariae Generalis electus, qui Mandat Bartphensibus ut ad se veniant.

Joannes Albertus Dei Gratia Regni Hungariae in conventionem Campi Rakos Generalis electus, Providis et circumspēdis viris Judici, Juratis, totique communitari Bartphensi fidelibus nostris sincere dilectis salutem, et gratiam nostram. Fideles nobis dilecti! Evidenter per expressum constare credimus fidelitatibus vestris proclamationem sacrae electionis Nostrae in Campo Rakos mutua et concordii voluntate Regnicolarum et Civitatum factam, quam de industria nostra effectualiter ad rem consequi conamur Dei adjutorio. Quò circa requirimus, et hortamur fidelitates vestras praesentibus, quatenus eisdem mox acceptis, erga nostram Majestatem iter vestrum dirigatis, honori et humanitati vestrae ad plenum satis faciendo, et memoratam proclamationem hujusmodi Sacrae electionis nostrae in Rempublicam omni cum commoditate, et utilitate sollicitè deducuri, imò voluntatem, et arbitratam intentionem vestram litteris mediantibus nobis a parte significaturi, cujus ab intuitu negotia rerum nostrarum dirigere valeamus. Datum in Campo juxta villam Zent-Andras feria quarta ante festum Mariae Magdalenae. A. D. 1490.

Ex Carol. Vagner Dipl. Comitatus Sarofsiensi pag. 135.

Praecipuus competitorum jure fuerat Joannes Corvinus tanti patris non degener, licet naturalis duntaxat filius, pro quo insuper necessitas pugnare videbatur, nam et multos partium suarum studiosos, et pleraque munitiora loca sua in potestate habebat, et suapte potens, opulentusque fuerat, unde facile Proceres intelligebant non defutura illi media, si
vel

vellet jura sua manu forti adversus aemulos tuendi. Primum itaque hunc mollioribus modis delinire studebant oblatis illi amplissimis et honoribus et latifundiis, si, quem ipsi praeter eum eligere volent quietus pateretur. Joannes sive amore patriae, quam armis involuere nollet, ductus, sive satius duceret, fortuna mediocri, splendida tamen adhuc pro privato contentus magis, quam si Regno potitus, invisus esset plurimis, sive denique tam faventibus conditionibus flexus, transegit cum Regnicolis ita, ut isti liberis denique votis Regem sibi, quem vellent, legerent. Confectae sunt hanc in rem Tabulae luculentissimae, quibus Joannis dignitates, Jura, Possessoriumque enumerantur ac definiuntur adjecta postremo clausula, Regem eligendum nec ultra limites Regni quidem admissum iri, nisi Tabulas adeo solennes prius sacrosancte confirmaret. Instrumentum nobilissimum novimus quidem, nec tamen copiam illius nancisci hocque loco, quod optassemus referre nobis licuit.

SUB WLADISLAO II. REGE.

Wladislaus II. deinde in Regem electus edit praevium Diploma illud, quod in Corpore Juris Hung. habetur sub hac Epigraphe: *confirmatio Jurium, consuetudinum et Libertatum Regni, ac conditiones suscepti Regiminis Wladislai Regis A. D. 1490. - Datum in Castris exercitus nostri, prope Villam Farkashida sabbato ante festum ad vincula S. Petri Apostoli A.*

D. 1490. Mirum videri posset , quod inter has conditiones nulla penitus mentio confirmationis super conventionione cum Joanne Corvino inita occurrat , sed haec peculiari Decreto alioquin confirmata est.

Deducto Budam neo electo Rege Praelati et Barones Circulares ediderunt Litteras , quibus et electionem Regno indicarunt , et quibus factionibus , quove modo occurrendum sit , praescripserunt. Damus earum Exemplar prouti ad Civitatem Bartphensem expeditae fuerant , et a doctissimo Transylvanienſium Praefule Batthyanio LL. Eccl. Tom. I. pag. 527. productae sunt:

Prudentes ac circumſpecti viri , amici nobis dilecti. Ad aures vestras jam perveniſſe non dubitamus , qualiter nos communi voluntate , et unanimi voto proximorum et procerum hujus Regni ceterorumque Regnicolarum , Fratrum ſcilicet noſtrorum , ſereniſſimum Principem D. Ladislaum Regem Bohemiae &c. in Dominum et Regem noſtrum , ac totius Regni elegimus , et jam huc Budam , in ſedem videlicet , et manſionem Regiam feliciter locavimus , quem etiam in brevi ſolenniter coronabimus. Quia vero Illuſtriſſimus D. Joannes Albertus Dux , frater ejusdem D. Regis hoc non advertens , contra omne jus et licitum , Regnum hoc , prout ſcitis , cum exercitu intravit , et illud ſibi hoc modo uſurpare intendit , pluriſque deſolationes , depraedationes , et ſpolia , atque rapinas ubique in ſuo tranſitu fieri permiſſit. Cui mala Majeſtas D. noſtri Regis occurrere , et tranquillitati ae quieti Regni huius et Veſtrae conſulere volens , eundem D. Joannem Albertum perſonaliter , cum ſatis numeroſo exercitu , et cum univerſis viribus ſuis , quas magnas habet , inſequi decrevit , prout id Sua Majeſtas inter alios fideles ſuos etiam amicis noſtris ſatis aperte litteris ſuis ſignificavit. Idcirco rogamus et hortamur amicitias vo-

stras, velint pro solita ipforum in Regium decus, et mandatum devotione ac reverentia ad requisitionem Suae Majestatis cum universis gentibus, et ingeniis vestris meliori modo, quo fieri poterit, parati esse, ac mandatis suis, prout vobis latius scripsit, in omnibus obedire; in quo incredibilem vestram erga Majestatem suam devotionem et fidelitatem non mediocriter declarabitis, quod et Sua Majestas erga vos postea gratiolam certe recognoscere curabit. Datum Budae feria 5. prox. post festum B. Laurentii M. A. D. 1490. Praelati, et Barones Hung. nunc Budae cum eadem Majestate Regia constituti. (L. SS. XIV.)

Deinde Wladislaus ipse Comititia Inauguralia Albam Regalem indixit, editis sequentis tenoris Regalibus Litteris :

Wladislaus II. Rex Hungariae invitat Bartholomaeum ad suam Coronationem.

Wladislaus Dei Gratia Rex Hungariae, Bohemiae &c. Prudentes, circumspici nobis dilecti Ex literis Dominorum Praelatorum, et Baronum hujus Regni nostri Hungariae, vobis cum praesentibus exhibendis clare cognoscere potestis, qualiter nos de vestra universorumque aliorum Regnicolarum nostrorum concordia, et unanimi voluntate in eorum Regem, et Dominum elegerunt, et in hoc Regnum honorifice introduxerunt, atque hic Budae in solium ejusdem Regni nos collocaverunt, et insuper in festo Exaltationis Sanctae Crucis proximo venturo in Alba Regali loco scilicet ad hoc antiquitus depurato coronare etiam decreverunt. Et quia vos in hoc Regno nostro non parvae conditionis, et aestimationis homines esse, et alioquin rebus nostris non mediocriter favisse, et favere intelligimus, eam ob rem fidelitates vestras rogamus, et requirimus, quatenus ad terminum et locum praefixos aliquos notabiles de vestri medio eli-

gere, et meliori, quo fieri poterit apparatu, pro Regni hujus decore, et nostro item honore, et splendore transmittere velitis. Quod erga vos omni gratia, et favore recognoscere curabimus. Datum in Castro nostro Budensi feria sexta ante festum assumptionis Virginis gloriose. Anno Domini 1490.

Ex Carol. Vagner Dipl. Comitatus Sarofsiensis pag. 136. Ejusdem tenoris, pridie tamen ad Civitatem Cassoviensem expeditae Regales referuntur apud Steph. Kaprinai Diplom. Part. I. pag. 292.

Pridie, quam Albam pro sui Coronatione proficisceretur, editis Litteris :

Wladislaus II. Rex Hungariae hortatur Bartholomaeum ad constantiam, quoad cum Joanne Alberto Fratre pax constet.

Ladislaus Dei Gratia Rex Hungariae, Bohemiae &c. Prudentes, et circumspetti, Fideles nobis sincere dilecti. Ex Litteris vestris, et etiam Illustrissimi Domini Joannis Alberti Ducis Fratris nostri Charissimi intelleximus, quod onus vobis imminet quantumve a vobis a Fratre ipso nostro petatur, supplicatisque nobis ut in tanta necessitate vestra vobis auxilio adesse dignaremur. Unde scire vos volumus, quod nos vestri memores sumus, et cum tempore auxilio vobis adesse volumus, hoc tamen unum scitote, quod hodierna die auxiliante Deo Albam Regiam ibimus ad felicem Coronationem nostram, et absque mora absoluta celebratione Coronationis nostrae Hungaricae, curabimus succurrere necessitatibus vestris, quod autem ideo vobis auxilium ferre non possumus, id causae est, quia quotidie praestolamur oratorem, quem ad serenissimum Dominum Casimirum Dei Gratia Poloniae Regem pro tractanda inter nos, et ipsum Fratrem nostrum

pa-

pace et concordia misimus, quem propediem ad nos credimus reversurum, taliaque nova; prout non dubitamus ad nos relaturum, ut Frater noster revocetur sine mora, eo tamen non obstante, mox post felicem Coronationem nostram nos hinc movebimus, atque una cum Prae-latis, et Baronibus Regni nostri caeterisque gentibus nostris, quas habemus, quasque propediem habituri sumus ad subsidium vestrum ibimus, ita providebimus, quod vos, et partes illae Regni nostri, ob impetum ipsius Fratris nostri salvae permaneant. Datum Budae feria secunda proxima ante festum Exaltationis sanctae Crucis. Anno Domini 1490.

Ex Carol. Vagner Dipl. Comitatus Sarofienfis pag. 137.

Anno 1491. inclinante, iterum Comititia Budam indicta sunt pro festo Purificationis B. M. V. anni sequentis 1492. editis Regalibus sequentis tenoris:

*Wladislaus Rex Hungariae confecta cum Imperatore et Rege Romanorum pace, ejus Articulos Regnicolis communicaturus Bartphen-
jes quoque ad Diaetam evocat.*

Wladislaus Dei Gratia Rex Hungariae, et Bohemiae, Prudentes, et Circumspecti fideles nobis fivere dilecti. Quibus incendiis, et spoliis ab eo usque tempore, quo serenissimis condam Dominus Mathias Rex noster Prae-decessor bonae memoriae, vita functus est, Regnum hoc ab hostibus his circumvicinis undique afflictum, vexatumque sit, et in quibus periculis positum, fidelitatis vestris per bene planeque constat. Nos quantum viribus et facultate valuimus pro sedandis, et extinguendis eiusmodi motibus omnia certe fecimus, et nihil omnino prae-

praetermisimus. Nam vestro et aliorum fidelium nostrorum auxilio, et Consilio his superioribus diebus pro communi quiete, et tranquillitate Regni hujus cum Illustrissimo Domino Joanne Alberto Duce, Fratre nostro in certas Conditiones pacis, et concordiae condescenderamus, sed is postea pactis et faederibus hujusmodi initis, nescimus, quo suspecto Consilio contravenire cupiens, novas guerras, novasque flammās in hoc Regno temere exsuscitavit. Nos vero considerantes, quod tot et tantis simul hostibus difficulter admodum viribus nostris, et hujus Regni resistere possemus, eam ob rem cum Imperiali, et Romanorum Regia Majestate, veluti atrocioribus, et potentioribus Regni hujus hostibus medio oratorum nostrorum his proximis diebus Dei munere sempiternam pacem, et concordiam (quod felix faustumque sit) iniimus. Quibus autem Legibus, et conditionibus pacem ipsam pepigimus, necessarium putavimus inter caeteros Regnicolas nostros, etiam fidelitatibus vestris plane omnia communicare, ob quam quidem rem, et alia item plurima negotia, universi Regni hujus de Dominorum Praelatorum, et Baronum, ac Procerum Regni hujus apud nos in praesentia agentium, maturo Consilio, ad festum Purificationis Beatae Mariae Virg. proxime venturum, Generalem quandam Diaetam universis Regnicolis duximus indicendam. Et idcirco, et fidelitates vestras requirimus, et hortamur, eisdemque nihilominus districte praecipientes comittimus, et mandamus, quatenus ad hanc ipsam Diaetam, et ad festum jam expressum aliquos potiores de vestri medio cum plena et omnimoda vestra facultate, et autoritate deligere, et transmittere infallibiliter huc Budam debeatis, audituri pacis hujus modos et conditiones, tractaturique insuper vobiscum, et cum aliis Civitatibus, fratribusque vestris, ad quos similia scripta dedimus, de his quae ad bonum statum, et ulteriorem quietem Regni hujus conducere videbuntur. Aliud iterum requirimus, et committimus, non facuri. Datum Budae in festo Beati Andreae Apostoli. Anno Domini MCDLXXXI.

Ex Car. Wagner Dipl. Sarosien. pag. 144. et Kaprinay. Habetur et in ejusd. MSS. sub B. Tom. XI. N. 17. pag. 16. et aliae ad Civitatem Cassov. Tomo. XXVII. N. 100. pag. 174. similis tenoris.

In his Comitibus editum fuerit *Wladislai II. Regis Decretum I. aliis Decretum Majus vocatum*, quod in Corp. Jur. Hung. et in Cod. MS. Bartphenfi, ac Radayano fol. 333. habetur, et cui subjunguntur *Articuli Nobilium Regni Sclavoniae in Decreto praesenti secundum deliberationem Regiae Majestatis, ac DD. Praelatorum et Baronum, Regnique Nobilium inserti*.

In Praefat. §. 2. et 3. haec sequentia memorabilia leguntur:

§. 2. Placuit tandem eisdem DD. Praelatis et Baronibus Regni, ut pro habendis Tractatibus, pro eorum, ceterorumque Regnicolarum futura quiete necessariis, ad festum Purificationis Beatissimae Virginis Mariae proxime praeteritum unam Diaetam, seu Congregationem Generalem ad hanc Civitatem nostram Budensem, universitati Regnicolarum nostrorum indiceremus.

§. 3. Cum itaque convenissent, et plurima pro felici statu ejusdem Regni tractassent et ordinassent inter alios tractatus aliasque dispositiones, nonnullos tandem Articulos nobis de antiquis legibus, Decretis et consuetudinibus ejusdem Regni excerptos, et communi omnium Consilio et deliberatione collectos, et de novo etiam pro temporis conditione, et rerum statu conceptos obtulerunt. — Datum Budae praedictae in praescripta Generali omnium Regnicolarum conventionem et Diaeta A. D. 1492.

Patet hinc iterum, quod superius monuimus, in Comitibus plerumque plura objecta, quam de quibus Decreta agunt, fuisse, tractata; et vero his ipsis Comitibus etiam de nuptiis Wladislai et Beatricis actum est. Art. 108. praefigitur Rubrica: *Ad Diaetam, vel Conventum per Regem indictum ultra quatuor dies nemo expectetur, sed negotia concludantur, et absentes conclusa pro rato habere debeant.* Confirmationi subjunguntur sequentes ad Historiam comitiorum facientes paragraphi, ex quibus discimus, hoc anno etiam Diaetam celebrandam fuisse decretam, cujus tamen non modo Decretum nullum, sed ne vestigium quidem aliud diplomaticum celebratae reperimus hactenus.

§. 4. Item praeter praedictos Articulos, in praesenti nostro Decreto particulariter, inscriptos DD. Praelati, Barones, Proceres et Nobiles Regni nostri Ungariae praedicti, et alios plures Articulos tam ratione Decimarum, quam Ecclesiasticorum beneficiorum, ac collationis Comitatum et ceterorum negotiorum in scriptis nostrae Majestati praesentarunt, praesenti Decreto inserendos.

§. 5. Sed quia iidem DD. Praelati, et Barones, et Regni Proceres super hujusmodi Articularis, certis ex causis et rationibus, debitam, atque perfectam deliberationem adpraesens facere nequiverunt, pro eo deliberationem, et finalem conclusionem Articularum hujusmodi ad futuram Diaetam, seu conventionem Generalem, circa festum B. Michaelis Archangeli nunc venturum, aut aliam quam primum fiendam, et celebrandam, de voluntate DD. Praelatorum et Baronum, et Regni nostri Procerum praedictorum, duximus prorogandam.

D d

§. 6.

§. 6. **¶** modo ; ut tunc , in dicta scilicet Dieta , seu conventionem Generali futura , praemissos Articulos , nunc rationibus ex praemissis indefinite et sine finali conclusione relictos , coram nobis assumere , ac veluti nobis ac eisdem DD. Praeclaris , Baronibus , et Regni Proceribus , pro utilitate huius Regni nostri , commodius , utiliusque videbitur , et fieri poterit , finaliter concludere , et sicut alios Articulos praedictos , praesenti nostro Decreto inscriptos , approbavimus et ratificavimus ; sic et eos , de quibus nunc mentio habetur , et in quibus ad praesens deliberatio perfecta , et conclusio fieri nequivit , prout tunc in eadem conventionem ventura super eisdem concordabitur ; acceperimus , approbavimus , litterisque nostris superinde conficiendis ratificabimus : imo ratificare , et modo praemisso approbare promittimus , harum nostrarum litterarum vigore et testimonio mediante. Datum loco , die , et anno supradictis.

Atqui locus quidem et annus , non item mensis et dies in conclusione superius exprimuntur , ut adeo non appareat , quamdiu Comitatus haec protrahantur , a praefixo eisdem termino Purificationis B. V. M.

Anno 1493. Comitatus Budae pro III. Kal. Oct. seu festo B. Michaelis Archangeli indicta , celebrata , sed turbulenta fuisse narrat Istvanfius pag. 20. Edit. Vienn. eo , quod Proceres Regi desidiam acerbè satis oggererent. Motus tamen isti non obstabant , quo minus salutaria quaedam pro Bono publico constituerentur , et imprimis quidem , ut custodia S. Coronae penes eosdem semper maneret ; tum de pactis circa ius successionis inter Wladislaum et Maximilianum initis , jurejurando ab

Ordi

Ordinibus Regni firmandis, sed irrito conatu; cum potentissimi quique Magnatum huic propositioni, pactisque intercederent. Denique actum, vulgatumque Edictum in turbatores Reipublicae, quod ex Cod. MS. rerum sub Wladislao II. gestarum Pray Annal. P. IV. pag. 258. tum Batthyanius LL. Eccl. Tom. I. pag. 536. vulgarunt, et ex iis desumptum nos hic inferimus; ex quo patet, Comitia haec a festo S. Michaelis ultra 20. Octobris producta fuisse, an autem Decretum aliquod in illis editum sit, nullo aut historico, aut diplomatico vestigio detectum habemus.

Nos Wladislaus Dei Gratia Rex Hungariae &c. memoriae Comendantes tenore praesentium significamus cunctis quibus expedit. Quod nos Regalis sagacitatis perspicua contemplatione praemetientes, quod sententiam universi Principes recta debent Iudicii statera ponderare, et contra iustitiam non peccando unicuique, quod congruit, et suum est reddat, praemiando fidos, feriendoque pestifera perfidiae pravitate infectos. Nam cunctis Regiae claritatis dignitate fulgentibus illud praecipue cedere opinantur ad gloriam, imo ad ea dignae mentis eorum acies diriguntur, perque suorum Regnorum habenas rationis libramine moderandas felici queant regimine gubernare. tunc enim potentia et Thronus eorum votive dignoscuntur gubernari, et laudabiliter in melius produci, si falce iustitiae hominum sceleratorum, viamque iniquitatis complectentium absurda perversitas recto Iudicio recidatur, et fidelissime obsequentibus probitatisque fervore insignitis digna merces reddatur, ac sinus dilectionis pandatur, ita etiam ut Beatitas sempiterna contemplari cernitur placarique creditur, et fideles ipsi ad firmitatis opera, et fidelitatis obsequia exercenda animo-

D d 2

lius

sus erigantur. Proinde noscat praesens aetas, et successiva posteritas futurorum. Quod mortuo Serenissimo Principe condam Matthia Rege Hungariae felieis memoriae nostro praedecessore, Joannes Kishorvath de Illapofich, cum complicitibus suis ante omnes alios Regni nostri Praedones, et turbatores seditionem facere, et primus in regno ignem ponere, incendique spolia depredationes, et alia quam plurima mala signanter vero, in Bonis Ecclesiae Colocensis incipere, committere, et patrare non erubuerit, atque patrata et commissa per eum maleficia obumbraverat, certis primo complicitibusque fautoribus adhaerentibus et conjuratis sibi acquisitis, et in destructionem, ac manifestam Regni nostri perniciem adscitis, et obligatis serenissimis Principibus Domino quondam Friderico Imperatori, et Maximiliano Regi Romanorum, tunc nobis, et Regno nostro manifeste adversantibus, in despectum Primatum, et Procerum totius Regni adhaesit, et se sub eorum Patrocinium recepit, cum quibus dum nos tandem pacem inivissemus, et concordiam, licet secundum formam hujusmodi pacis, et concordiae, idem Joannes super praenissis omnibus malis, per eum modo praemisso, usque ad tempus ipsius pacis et concordiae commissis, et patratis, a Majestate nostra gratiam habuerit, bona etiam ejusdem omnia, quae vivente quondam praedicto Domino Matthia Rege possedisset, et durantibus dissensionibus, et Guerris inter nos, et praefatos Dominos Imperatorem, et Regem Romanorum e manibus suis occupata, et recepta fuisse dignoscebatur, sibi per Majestatem nostram restituta fuerant, ea tamen lege, et conditione, quod deinceps seditiones ut prius in Regno nostro non faceret, nec Guerram sulcicaret, aliaque mala praemissis similia non committeret, sed ab omnibus, ac quibusvis malorum generibus et signanter a molestatione bonorum Archi-Episcopatum Colocensis, et Bachiensis invicem Canonice unitorum praecipue vero Oppidi et Castellum Zatha vocati in Comitatu de Valko existentium desistere, et se abstinere deberet, et teneretur.

tur. Tamen cum nos his superioribus diebus ingruentibus nonnullis necessitatibus Regni nostri admodum arduis pro illarum expeditione universis Dominis Praelatis, et Baronibus, potioribusque electis Nobilibus de singulis Comitatibus dicti Regni nostri, Dietam sive Congregationem Generalem pro festo S. Michaelis Archangeli nunc praeterito celebratam, et usque in praesentiarum durantem indixissemus, et inter caeteros Dominos Barones, et Praelatos fidelem nostrum quoque Reverendissimum in Christo Patrem Dominum Petrum Archi-Episcopum Ecclesiarum Colocensis, et Bachiensis praedictarum in serviciis nostrae Majestatis, et praefati Regni nostri, una cum gentibus suis occupatum denuntiata eidem per nostram Majestatem plena, et omnimoda securitate nequid timoris de amissione honorum praefatarum Ecclesiarum, finganter vero dictorum Castelli, et Oppidi Zatha haberet, ad ipsam Dietam seu Congregationem Generalem dictorum Dominorum Praelatorum, et Baronum ac Nobilium consequenterque Majestatem nostram mediantibus Literis nostris et nuntio speciali ad eum misso nominatim vocassemus, venireque mandassemus, quamvis unusquisque Regnicolarum nostrorum cujuscunque dignitatis, Status vel conditionis fuerit, vel existat, postquam praemisso modo vocatus itineri se dederet, juxta veterem consuetudinem et antiqua statuta praefati Regni nostri statim cum omnibus rebus, et Bonis suis sub Regia tutela et protectione sit constitutus, ita, quodsi quispiam hominum in hoc audaciae genus irrepsisset quod itinerantes ad talem Dietam sive congregationem, vel illius bona hostiliter invaserit, aut quovis modo impediverit, turbaverit molestaverit, et quodcunque nocumenrum eidem intulerit, bona ipsa ceperit, vel occupaverit, vel socius facientis fuerit, sive fieri mandaverit, sicut reus criminis laesae Majestatis notam perpetuae infidelitatis incurrat, ipso facto. Nihilominus dicto Domino Petro Archi-Episcopo modo, quo supra per Majestatem nostram addictam Dietam, sive congregationem vocato, et in itinere venien-

ti ad eandem consequenterque ad Majestatem nostram constituto, et propter dictam nostram assurationem nihil adversi personae, aut rebus et bonis suis, et Ecclesiae suae, imminere formidante praefati, Joannes Kis-Horvath et Laurentius Banfi de Dalmocze tanquam pacis Reique publicae regni jam antea turbatores notorii, et nostrae Regiae dignitatis contemptores nolentes maleficiis suis antea ut praemittitur commissis, et patratiss saturari, contra personalem nostrae Majestatis inhibitionem tempore restitutionis bonorum suorum factam, et contra Jurandum per eos observanda Majestati nostrae fidelitate, et non laedendo, inquierando, invadendo aut impediendo quovis modo Bona Archi-Episcopatus dicti Domini Petri Archi-Episcopi, signanter praefatum Castellum et Oppidum Zatha praeslitum, et etiam contra praescriptam Regni consuetudinem, et statuta in tantam temeritatis audaciam prorumpere praesumerint, quod notam dictae infidelitatis incurtere non metuentes, praescriptum Castellum Zatha invaserunt, et illud vel ordinata prodicione, vel autem aliqua exquisita astutia subintrarunt, et surripuerunt, ac simul cum praedicta Zatha, aliisque ejusdem appertinentiis pro se ipsis occuparunt, requisitque et moniti, tam litteris nostris scripto propriae manus nostrae consignatis, quam etiam homine nostro speciali Testimonioque Capituli Ecclesiae de Kew maleficio hujusmodi per eos commissum emendare, et praecatactum Castellum, et Oppidum Zatha cum dictis eorum appertinentiis solita ipsorum temeritate, et rebellionem Mandata nostra contemnentes dicto Domino Archi-Episcopo Petro remittere, restituere, et resignare recusarunt, insuper universa Vi&ualia, quae nos anno superiore pro necessitatibus, et conservatione castrorum finitimorum per universos Regni nostri Districtus inferioris accolae comprestari, et congregari feceramus, manibus ejusdem Domini Petri Archi-Episcopi de nostra speciali commissione ad conservandum assignata, et in ipso Oppido Zatha pro necessitate praescripta reposita, una cum ceteris ipsius Domini Archi-Episcopi bonis mobilibus violenta manu abstulerunt, nec his contenti, unam navem ipsius D. Petri Archi-Epi-

scopi cum vinis Decimalibus oneratam sub tempore subreptionis praefati Castellii tunc prope in Danubio re-
pertam similiter violenta manu abstulerunt De quibus omni-
bus legitimis Documentis sufficientibusque probationibus,
alii quam ex ipsius facti notorietate Majestati nostrae di-
disque Dominis Praelatis, Baronibus, caeterisque Regni-
colis in ipsa Generali Congregatione constitutis plena fi-
des facta existit. Et quia fidelitas exigui bravii fore
censeretur, si infidelitas impune pertransiret, et inulta
permaneret. Pro eo nobis una cum Primatibus, Baro-
nibus, ac Proceribus, et nobilibus Regni, nobiscum in
dicta Diaeta sive Generali Congregatione existentibus ex-
inde deliberantibus mature, et contra praefatos Joan-
nem Kis Horvath, et Laurentium Banfi praemissis co-
rum facinoribus, ac sceleratis actibus, per eos sicut prae-
dictum est perpetratis, Juri consonum Decretum unifor-
miter proferentibus eisdem Joannem Kis Horvath et Lau-
rentium Banfi sicuti notorios infideles nostros, et paci-
publicae manifestos turbatores, et rebelles simul cum haes-
redibus ipsorum nostra auctoritate ex plenitudine pote-
statis nostrae Regiae Majestatis dictorum etiam Domino-
rum Praelatorum, Baronum, et Nobilium, ac Procerum ad
id accedente Consilio, et consensu serius per eosdem
requisiti, et ad hoc deprecati perpetuae infidelitatis inde-
lebili nota obfuscatos fore decernentes, et in solidum pe-
renniter innodantes, universisque Possessionibus Juribus
possessionariis, nec non Oppidis, et Castellis in quibus-
cunque Comitibus, et ubivis intra ambitum et termi-
nos praefati Regni nostri Hungariae existentibus quibus-
cunque nominibus appellatis praevia ratione, secundum
ejusdem Regni nostri consuetudinem, et Legem appro-
batam destituentes, et destitutos, ac privatos esse declaran-
tes, et pronuntiantes, eisdem omnibus possessionibus, et
Juribus possessionariis nostris Regiis manibus applicantes,
riteque redactis ac in aevum effective vindicatis, ipsis no-
stris infidelibus, ac illorum haeredibus, et superstitibus
universis perpetuum silentium imponimus de eisdem prae-
sen-

sentium Patrocinio mediante. Quibus sic legitime per nos una cum Primatibus, Proceribus, et Baronibus supradictis rite, ac legitime, et unanimi Decreto, et sanctione definitis et conclusis recententes, et rememorantes uberrimas et praeclaras fidelitates, fidelique servitia, et merita praefati Domini Petri Archi-Episcopi, quibus ipse sacrae hujus Regni Hungariae Coronae, tum antea semper, tum vero et maxime in hoc principio nostri felicitis Regiminis, quo ad fastigium hujus nostrae Regalis dignitatis assumpti sumus, suprema dispositione omnibus in rebus, tam adversus Turcos fidei Christianae hostes infensissimos, tum etiam alios nonnullos nostros, et Regni nostri aemulos, qui praecipue nostram in ipsius Regni nostri solium sublimationem aegre patientes, non minus arma contra nos movere ausi sunt, quam ut eo fortius statum et dignitatem nostram perturbarent, praetereaque cunctis aliis nostris Regnique nostri expeditionibus, adversis scilicet, et prosperis non sine maxima expensarum suarum profusione, et copiarum gentiumque propterea per eum levatarum missarumque amissione Majestati nostrae continuo adhaerendo, se nobis gratum invictumque studuit reddere et acceptum. Quorum intuitu, etsi ipse Dominus Petrus Archi-Episcopus digniori dono ampliori-que munere per Majestatem nostram non immerito praemiandus esset, tamen ut ejus meritis hac vice videamur aliquantisper respondere, et etiam ut Ecclesiarum suarum Colocensis et Bachiensis, quae multa et maxima damna per eisdem Joannem Kis Horvath et Laurentium Banfi, ac suos complices passae sunt, aliqualis damnorum recompensatio fiat, quamquam damna ipsorum longe Majora sint, quam ut cum omnibus infidelium bonis mobilibus et immobilibus possint compensari, possessiones Gelecz, et Wajkapa vocatas in Comitatu Bachienti habitas quae ipse etiam Ecclesiae Colocensis praefuisse, sed prodidit Castello et Oppido Zatha in concambium antefati Laurentii Banfy Genitori, per Reverendissimum quondam Dominum Stephanum Archi-Episcopum dictarum Ecclesiarum

rum Colocenſis, et Bachienſis diſci ſcilicet Domini Petri Archi-Epiſcopi praedeceſſorem datae fuiſſe perhibentur, item Caſtellum Szlakota cum poſſeſſionibus, ſimiliter Szlakota nec non Diskus Japoſſa in diſto Comitatu de Valko habitis; aliis etiam omnibus et ſingulis poſſeſſionibus, et Juribus poſſeſſionariis eorundem Joannis Kis-Horvath et Laurentii Banſi ad praefatum Szlakota pertinentibus, et pertinere debentibus, quovis nominis vocabulo vocitatis, ac in quibuſcunque Comitatibus diſci Regni noſtri exiſtentibus, praevia ratione ab eiſdem infidelibus, juxta praemiſſam Legem et conſuetudinem praetati Regni noſtri auferentes modo, quo ſupra, ad noſtras Regias manus cum cunctis earumdem utilitatibus, et pertinentiis quibuſlibet Terris ſcilicet arabilibus &c. de Conſilio et conſenſu praefatorum Primatum, Baronum, Procerum, et Nobilium diſci Regni noſtri praematurum unanimique Decreto ex mera Regia authoritate, rectaque noſtrae Majeſtatis ſcientia, praefato Domino Petro, ac Archi-Epiſcopatui ejusdem praenotato, per huiusmodi eorundem infidelium infidelitatis notam modo ad noſtram Regiam rite dignoſcentur pertinere collationem, dedimus, donavimus, et contulimus, imo damus, donamus, et conferimus Jure perpetuo, et irrevocabiler tenendum poſſidendum, et habendum ſalvo jure alieno. In cujus rei memoriam firmitatemque perpetuam praefentes litteras noſtras noſtri Sigilli ſecreti, quo ut Rex Hungariae utimur appreſſione communitas duximus concedendas. Datum Budae Viageſimo die Octobris, anno Domini Milleſimo Quadringentefimo Nonageſimo tertio, Regnorum Noſtrorum Hungariae quarto Bohemiae vero vigeſimo tertio.

Anno 1495. iterum Comititia celebrata fuiſſe docet *Wladislai II. Regis Decretum II. anno Domini 1495. editum, vel Additiones ad Decretum I.* quod habetur in Corpore Juris Hungarici. In Codice MS. Redayano fol. 323 art.

ti.

ticulis Regni Slavoniae subjunguntur immediate articuli noviter concepti, seu istud Wladislai II. Regis Decretum II. sub Rubrica sequenti: *Series autem Articulorum de novo conceptorum, ut praemittitur Praescriptorum Nostrorum Statutorum, et Decretorum perfectionem, et completionem in se exprimentium sequitur, et est talis: Textus ipse cum Decreto II. in Corpore Juris Hungarici expresso prorsus concordat. In praefatione hujus Decreti sequentes §§. habentur, qui ad §§. ex praefatione Decreti I. provocant, et cum illis uniti rem totam clarius illustrent:*

§. 1. Quod cum in Diaeta, sive Congregatione Generali universorum Dominorum Praelatorum, Baronum, Procerum, et Nobilium dicti Regni nostri Ungariae, pro die festi Purificationis B. M. V. in anno Domini 1492. novissime transacto, per nos eisdem indicta, et celebrata, et eorundem Dominorum Praelatorum, Baronum, Procerum, Nobiliumque Regni nostro consilio, quaedam Statuta, sive Decreta, pro commodo, et utilitate dicti Regni nostri edidissimus, et stabilivissimus: minime tamen pro tunc ad plenum perfecta, et completa, nostris literis privilegialibus, inseri, et inscribi facientes, ipsis Dominis Praelatis, Baronibus, Proceribus, et Nobilibus dicti Regni nostri dedidissimus, et tradidissimus, defedusque quoslibet, in Diaeta, tunc per Nos proxime celebranda, supplere, et addenda eisdem Statutis nostris addere velle, promississimus.

§. 2. Tandem praefati Domini Praelati, Barones, ac universi Nobiles, de singulis Comitatibus dicti Regni nostri electi, in praesenti Diaeta, sive Congregatione Generali, quam eisdem, urgentibus necessitatibus ejusdem Regni nostri, *ad quintum decimum diem festi B. Georgii*

Georgii Martyris indixeramus, nostrae Majestatis venientes in conspectum, praefatas literas nostras privilegiales, ut praefertur, praefata nostra Statuta, et Decreta, in se verbaliter continentes; nec non quosdam articulos similiter in vim Statutorum, et Decretorum, ad perfectionem, et completionem dictorum Statutorum nostrorum de novo formatos, et conceptos, Majestati nostrae exhibere, et praesentare curarunt, tenorum infrascriptorum.

Deinde §. 4. subjungitur Decretum I. anni 1492. uti in Corpore Juris Hungarici habetur, et huic articuli noviter concepti sub Rubrica superius ex Codice Radayano prolata: *Datum Budae praedictae tricesimo secundo die Congregationis Generalis praenotatae anno Domini 1495.* Atque hinc patet: 1mo. anno 1492. pro festo S. Michaelis, ut tum intentio erat, Comitia celebrata non fuisse; 2do. anno vero 1493. in Comitibus Budensibus turbulentis, quae tamen Rex hic dissimulat, nulum Decretum editum esse; alioquin confirmatio articulorum noviter conceptorum non fuisset in annum 1495. dilata. Denique in Codice Radayano utrumque Decretum tam anni 1492., quam 1495. seu articulos noviter conceptos eo ex capite una cum articulis Regni Sclavoniae ideo pro uno Decreto haberi, quod anno 1495. haec omnia iterum quasi in unum corpus congesta, approbata, et confirmata sint, prout apparet ex praefatione hujus posterioris Decreti, in Corpore Juris Hungarici secundi inscripti §. 4.

Decreti

Decreti istius secundi artic. 25., uti Rubrica loquitur, sonat: *de Diaeta, sive Conventu Regnicolarum. Et quo modo se tam Rex, quam Consiliarii, ceterique Barones, et alii in Comitibus gerere debeant.* Artic. 26. autem ut: *ad Comitatus non electos de Comitatus, sed singulos Praelatos, Barones, et Nobiles Rex convocat.* Praeter ea vero, quae in Decreto commemorantur objecta, plura in Comitibus istis tractata fuisse narrat Cl. Pray annal. P. IV. p. 268., ubi dicitur: Conventus in mensem Majum indictus fuisse, in eoque Tributum ostiatim imperatum, intercedente magna Nobilium parte, sed irritum conatu; et ex Republicae turbatoribus graves poenas sumtas, Ujlakium item Bonis mulctatum, in gratiam receptum esse, de quibus nihil utique in Decreto edito occurrit; Regem denique ordinibus spem dedisse, Comitatus in futurum autumnum a se edictum iri, quorum tamen re ipsa indictorum, celebratorumve nullum deprehendimus Vestigium, ut credibile sit, Regem suorum consilio, et anno 1492., et hoc 1495. Status, aut certe Nobilitatem hoc astu elusisse, quae his quoque Comitibus uti 1493. Budentibus, diversis tamen ex causis ad seditionem proxime accesserit, nisi forte volens ea Comitatus celebrare, peste impeditus fuerit. Haec si omnia combinentur, manifesto indicio sunt, Decretum hoc II. licet 32. die Congregationis Generalis editum, seu confirmatum sit,

At, ante finem Comitiorum subscriptum fuisse, cum credibile haud sit, ortis turbis, dum de aliis objectis extra Decretum, et cumprimis tributo, quaestio oriretur, et Nobilitas jam dilaberetur Decretum congrua ratione edi potuisse.

Contagione sopita novis Comitibus anno 1497. Buda frequentabatur. Ibi vero palam nuptiis Beatrix Rex Nuncium misit, plane confessus: verba se ei dedisse, quorum observantissimus fuisset, si Beatrix quoque scilicet pactis, conditionibus. Nunc quando amissae Austriae, ob clandestina, quae cum Maximiliano sedulo conferebat, consilia, auctor esset; aetate praeterea, ad Senium vergente, atque ante jam effocta; nuptiis ejus, nisi ita vellent Ordines, se irretire nolle. Placuit Concilio, aperta haec Regis mens, ac destinatio, quam ne ignoraret Regina, missis ad eam Nunciis, Ordines efficiendum putavere. Tunc et tributi illud genus, quod *Dicam* vocant Hungari, rogatis Sententiis, Rex instaurari cupiebat. Sed Comitio contraeunte, nec quidquam profecit; quin imo obmurmurationes Statuum audire coactus, multum a se, et populi, et Procerum animos alienavit. Proinde re infecta discessum est.

Haec narrat Matthias Belius in descriptione urbis Budensis Notit. Hung. Novae tom. III. pag. 235. Aliud Budensium hujus anni Comitiorum Vestigium nusquam haecenus deteximus. Si quae celebrata sunt, mirum haud est, nullum in illis conditum Decretum extare, cum *re infecta discessum sit*. At vero pro die festo B. Martini Congregationem Generalem et indiciam, et celebratam, sed etiam re infecta dissolutam fuisse hoc anno, patebit mox e sequentibus. Anno

Anno 1498. Comitia celebrata, et in longum satis tempus protracta fuisse apparet ex Wladislai II. Decreto III. five minori, quod in Corpore Juris Hungarici Codd. item MSS. Bartphenfi, et Radayano fol. 329., ubi *Decretum II.* appellatur, insertum habetur. Praefationis

§. 4. Quod cum nos post felicem Coronationem nostram pro commodo, et utilitate hujus Inelyti Regni nostri Hungariae, *binis jam post se se vicibus* diversas Constitutiones, prout temporis necessitas, et rerum conditio exoptcebat, ad humillimam supplicationem, et intercessionem fidelium nostrorum Praelatorum, et Baronum, Regnique nostri Nobilium edidissemus: tandem iidem Barones, Regnique nostri Nobiles universi, *de singulis Comitatus* ejusdem Regni nostri in praesenti Congregatione Generali, quam eisdem *ad festum Beati Georgii Martyris* novissime praeteritum, urgentibus arduis necessitatibus ipsius Regni nostri indixeramus, constituti, nostrum adeuntes in conspectum, non sine amaritudine cordis eorum nobis detegere curaverunt in hunc modum:

§. 5. Quod quamvis nos tempore ipsius felicitis Coronationis nostrae unicuique Regnicolarum nostrorum tam Magnatum, et potiorum scilicet, quam inferiorum, libertates eorum ipsis a Serenissimo Principe, quondam D. Andrea Rege, Praedeceffore nostro, felicitis memoriae concessas, per Serenissimosque Principes, quondam D. Ludovicum, et Matthiam Reges, Praedeceffores nostros felicitum recordationum confirmatas, et jam a multis retroactis annis in compluribus suis articulis diminutas, ad utilitatem eorum reformare, et renovare, confirmareque, et confirmatas observare, et observari facere promiserimus; forent tamen plerique hujusmodi salubri nostro proposito, et desiderio eorum, se oppos-

nentes,

antes, et privatum potius, quam commune bonum sedantes, per quorum impedimenta, nunquam hactenus votum eorum consequi potuissent.

§. 6. Potissimum vero, cum nos novissime ad ipsorum humillimam intercessionem, ad perficiendum ea omnia, quae a nobis maximo cum suspiramine expectabant *Congregationem Generalem pro die festo B. Martini in anno proxime transacto indixissemus*, et *Deo opitulante*, in *Civitate nostra Pestienfi celebrassemus*; inter delecta grana frumenti zizaniam imponendo, omnia subvertissent: et sic ipsi Barones, et Regnicolae nostri, nihil boni una nobiscum concludentes, cum iactura rerum suarum satis grandi, ad propria remeare coacti fuissent.

Artic. I. est: ut Diaeta, seu Conventus Generalis in Campo Rákos tertio quoque anno celebretur: et de poena ad Conventum non venientium. Datum Budae quadragesimo die Congregationis Generalis antedictae. Anno D. 1498. Vel ex hoc Diplomate Decreti confirmatorio discimus, ipsum Wladislaum Regem duo duntaxat ante istud Decreta condidisse, adeoque tertium hoc illius jure inscribi. Tum: licet Dec. II. 1495. art. 26. statutum fuerit: ut ad Comititia non electi de Comitatibus, sed singuli Praelati, Barones, et Nobiles convocentur, hic tamen iterum *de singulis Comitatibus* convenerint. Denique anno 1497. Pestini pro festo S. Martini Comititia convocata, celebrata, sed sine effectu dissoluta esse. Indubium est, Regem tot querelis, ac turbis etiam ortis, et Comitijis dissolutis, qualia ternis jam vicibus

bus sub eo celebrata fuisse vidimus, victum, et Comitiae haec indixisse, et libertates iterum confirmasse, quarum neglectarum culpam in improbos suggestores aliquos aperte conjicit, communem omnium temporum, nationum, aularumque pestem.

Art. XII. hujus Decreti:

De Capitulo Bosznensi statutum est; quod ex quo ejus Canonici totaliter destructi esse dignoscuntur, pro reformatione Ecclesiae illius, quae in honorem S. Petri constructa est, labeant facultatem ubique per totum Regnum, pro testimonio capitulari ambulare: ad instar Capituli Budensis.

Sed istud non diu duravit; nam illi privilegio et vicina Capitula, et, ut videtur, ipsi Sclavoniae Status intercessisse videntur. Exstant inter MSS. Kaprinayana serie sub lit. B. tom. XXV. N. III. Literae, quibus Wladislaus II. Rex vetat, ne capitulum Bosnense ad Sclavoniae Regnum, ad cujusvis instantiam vigore concessionis prius datae ullum Testimonium mittere, aut aliquas in eo executiones facere unquam possit. Datum Dominica Invocavit 1498. Mirum est, quasi anticipato jam, privato Regis Rescripto revocatum esse articulum in Comitibus conditum.

Comitiorum Pestini in Campo Rákos circa haec tempora sub Wladislao II. festo B. Georgii celebratorum Vestigium exstat in Literis, quibus Rex adversus Comitatum Borsfodiensem

amare

amare queritur, quod ejus Nuncii ante finem
Dietae discefferint, Gentes suas sine consen-
su suo insurgere fecerint etc. Datum Budae
secundo die Pentecostes. In quibus habetur :
*In proxima praeterita Congregatione festi Beati
Georgii Martyris Pestini in Campo Rákos.* Ha-
bentur illae inter MSS. Kaprinayana serie sub
B. tom. XI. N. 62. pag. 65. omnino notabi-
les, et ad historiam eorum Comitiorum plu-
rimum facientes, quas libenter omnino hic
retulissimus, si copia illarum nobis negata non
fuisset. Annum expressum non habent, sed
tantum 149— Vestigium hoc ad nulla Comi-
tia Wladislai haecenus a nobis commemorata,
ne ad illa quidem, quae anno 1497. Pestini
celebrata sunt, reduci potest, cum illa non
festi B. Georgii, sed B. Martini celebrata fuisse
ex Praefat. Decr. III. §. 6. pateat. Jure itaque
Comitia haec ad annum 1499. figimus cum
illorum etiam alia Vestigia Diplomatica habe-
mus. Exstat nimirum in Archivo Regni Croa-
tiae Fasc. V. N. 93.

Mandatum Wladislai Regis ad Archi-Episcopum Srti-
goniensem, Summum Secretarium, Cancellarium, Do-
minicum Episcopum Varadiensem, Personalis Praesentiae
Locumtenentem, Stephanum Zapolya Palatinum, Pe-
trum Gereb de Vingarth Judicem Curiae, Protonotarios
Curiae Regiae Assesores praesentes, et futuros, ut cau-
sis de praesentia Bani Regni Slavoniae per viam ap-
pellationis in Curiam Regiam transmissis, secundum In-
dultum Regnicolarum Regni Hungariae *in proxime prae-
terita Dieta, in Campo Rákos celebrata*, unam cau-

E e

fam

sam singulis diebus extra seriem Regestri dijudicare debeant. Anno Domini 1499.

Patet hinc et Comitia hoc anno Pestini in Campo Rákos celebrata, et in illis Constitutiones editas esse, quae tamen non solum in Corpore Juris Hungarici desiderantur, sed neque alibi haecenus productae sunt.

Aliud Vestigium alterius itidem Diaetae ad festum B. Matthiae Apostoli indictae, sed ad festum Epiphaniarum anni sequentis 1500. acceleratae continet in eodem Archivo Regni Sclavoniae Fasc. V. N. 95.

Rescriptum Wladislai Regis ad Universitatem Regni Sclavoniae, quo intimat, quod Diaetam ad festum B. Matthiae indictam, ad festum Epiphaniae anticipet, quodve Summi Pontificis, Regis Galliae, et Venerorum Legati his diebus ad se venientes, eidem sint interfuturi, pro qua, et suos Ablegatos exmittant, hortatur. Anno Domini 1499.

An Comitia haec pro festo Epiphaniarum re ipsa celebrata sint, et quid in illis conclusum fuerit, nullo alio indicio in praesens determinare possumus. Sed eodem

Anno 1500. alia Comitia pro festo S. Georgii Pestini in Campo Rákos celebrata esse, et Decreto in illis edito, et Diplomate, ad eadem provocante docemur, et quidem: *Wladislai II. Regis Decretum IV. anno D. 1500. editum, seu Additiones ad Decretum minus in Ordine tertium in Corpore Juris Hungarici,*

et

et Cod. MS. Radayano fol. 340. habetur, cu-
jus Praefationis

§. 2. . . . Nullam magis praecipuam curam gessimus, gerimusque vel in praesentiarum; quam ut hoc ipsum Regnum, et ejus Incolas, Subditos videlicet nostros fideles, in tranquilla pace, sub bonis legibus, et unumquemque ordinem, ac statum, in antiqua, sempiterna-que libertate conservare possimus.

§. 3. Ejusmodi ipsorum petitionibus moti, *per hoc triennium* in assentionem hujus rei, *pro singulo festo B. Georgii Martyris singulam unam Diaetam, et Generalem omnium Regnicolarum Conventum in Campo Râkos celebravimus*: atque ad ipsorum Dominorum Praelatorum, Baronum, et Procerum, atque ceterorum Nobilium supplicationem, certos etiam articulos, quos unanimiter concluderunt, in formam ejusdem Generalis Decreti redeimus.

§. 4. Verum, quod nonnulli articuli propter temporis brevitatē, et negotiorum pluralitatem, aliaque impedimenta in ipsis praedictis Diaetis fieri, et determinari, et ad ipsum Decretum inscribi non poterant, sed sic imperfecti, et indecisi, ad hanc Diaetam reje-
derant; eam ob causam, iidem articuli in praesenti Diaeta festi B. Georgii Martyris in praedicto Campo Râkos, in hunc, qui sequitur, modum, conclusi, et determinati exstiterunt.

Art. I. Rubricam habet, ut: Comitia celebrentur juxta modum praescriptum in tertio Decreto. Et Prorogationes Praelatis, et aliis, ex causa, semel in omnibus Judiciis serventur. Et articulus 43. ita sonat:

Item, quod ceteri, et reliqui omnes articuli, in *mi-
nori Decreto* specificati, modo, et ordine in eisdem
E e 2 expressatis,

expressari, per omnia semper observentur. Datum in Rákos praenarrato, quindecimo die diei Congregationis nostrae Generalis praenotatae anno Domini 1500.

In hoc Decreto primi XX. articuli fere Judiciales sunt XXI XXII. de exercituatione sonat, ceteri mixti sunt; nuspiam autem de rumpendis cum Turcia Treugis, vel subsidio in bellum contra illos movendum occurrit mentio, et tamen in Diplomate, quod mox pro Vestigio horum Comitiorum producemus, refertur hoc utrumque *in proxima Generali Congregatione festi B. Georgii Martyris . . .* conclusum, ac decretum existisse, unde iterum confirmatur, quod jam alibi monuimus, multa objecta, et nominatim indictionem belli, pacisque conclusionem, subsidiorum applacitationem, Regum electionem, coronationemque, electionem item Palatini, et quorundam aliorum Baronum, pluraque hujusmodi Juris Publici capita, fuisse quidem tractationum Comitiorum objecta, non item condendorum Decretorum; et nominatim quidem subsidia fere illis tantum Decretis inarticulata sunt, quae temporalia fuerunt, seu ad certum, ac definitum tempus duratura.

Ceterum ex adducto Praefationis Decreti hujus IV. textu patet Comitiorum singulis his tribus annis, videlicet 1498., 1499., 1500. Pestini in Campo Rákos celebrata fuisse, verba tamen de articulis ita ambigua sunt, ut ex iis solum minime concludi possit, utrum

Decreta

Decreta quaequam edita sint, an articuli aliqui, vel omnes ad haec usque Comititia pro approbatione rejecti fuerint.

Mandatum Wladislai Regis ad Comitatum de Saros, ut gentes, et subsidium pecuniarium in bellum Turcicum mittat, totam interea rem clam habeat.

Comitatui de Saros. Commissio propria Domini Regis.

Wladislaus Dei Gratia Rex Hungariae et Bohemiae &c. Egregii, et Nobiles fideles nobis sincere dilecti! memoria vos tenere non dubitamus, qualiter in proxima Generali Congregatione festi Beati Georgii Martyris, per vos ac universum hoc Regnum nostrum nobis consultum, et ita etiam conclusum, et Decretum existit, ut Threugas praesentes, quas cum Thurcis habemus rumperere, illisque renunciare, atque pro nomine Christi salvatoris nostri fideque sua sancta, defensioneque hujus Regni, vel totius potius Reipublicae Christianae Bellum contra eosdem Thurcos gerere debeamus. Scitote igitur, nos quotidie ad ejuscemodi bellum meliori modo quo fieri poterit praeparare, et ad proximum festum Beati Michaelis Archangeli nos omnino movere atque cum vestris ac Dominorum et aliorum Regnicolarum gentibus; Bachiæ Archi-Episcopali constitui decrevisse. Credite autem, quod parati essemus etiam prius, vel ex nunc nos movere, sed considerare potestis, quod ad tantam expeditionem multa sint necessaria, neque esse possibile, ut commode ita nos subito movere, atque omnia ad bellum gerendum pertinentia in tam parvo temporis spacio disponere possemus, nec esset honorificum imo nobis, et huic universo Regno valde periculosum dedecorosumque, si nos in persona ad hanc tantam expeditionem ita leviter, et sine aliquo debito ordine, debitaque provisione moveremus. Accedit eodem, quod pecunias

Ee 3

prae-

praesentis subsidii, quod ad hoc gloriosum opus per vos nobis datum, et ordinatum est, et cum quibus nos praeparare, et movere deberemus, nimis tarde ubique exolvantur. Eapropter fidelitati vestrae harum serie firmissime et sub paena in Decreto ipso expressa mandamus, prouti etiam aliis omnibus Comitatus, et Dominis commisimus, quatenus statim visis praesentibus vos quoque gentes vestras ad ejusmodi professionem praeparare, et ad praedictum diem et locum, ubi, et quando Deo ducente cum omnibus aliis gentibus nostris, et Dominorum, ac aliorum Regnicolarum constituemur mittere, atque pecunias ejusdem subsidii de bonis vestris, et etiam aliorum quamprimum exolvere, et exolvi facere debeatis, et teneantini, quo ejusmodi opus et professio per vos non negligatur. Et quia nobis visum exstitit, ut prius quam nos vobiscum, et aliis Regnicolis una bono modo ad hanc expeditionem disponamus, et Castra finitima bono ordine et provisione atque custodia relinquamus, interim aperte Threugis non renunciaremus, quare vos hortamur ut hoc propositum, et hanc voluntatem, et ordinationem nostram quantum Magis potestis celetis, et non publicetis, sed secreto vos, ut diximus praeparatis, et hoc Consilium nostrum minime manifestetis: Quo interea nos omnes meliori modo praeparare et ad id cum effectu ad dictum diem parati esse valeamus, ne Thurci fortassis hunc apparatus ante tempus intelligentes, et praesentientes, nos, et hoc Regnum imparatos aggrediantur, et illud graviter dampnificetur, possetque id pluribus aliis rebus, et negotiis nostris, et hujus Regni, quae hic cum certis oratoribus habemus nocere. Praeparate igitur gentes ipsas secrete, et ad dictum locum, et diem, ut praemissum est, in omnem eventum mittite. Aliud paena sub praemissa nulla ratione facturi. Datum Budae in professo B. Mariae Magdalenae Anno Domini 1500.

Ex Car. Vagner Dipl. Comitatus Sarossiensis pag. 17.

An.

Anno 1501. Comitia Pestini celebrata esse pro festo Inventionis S. Crucis, colligitur ex Diplomate, quod Doctissimus Batthyanius nobis toties laudatus LL. Eccl. Tom. I. p. 557. profert; exmissi nimirum Notarii ad peragendam Inquisitionem, referunt se eam sub perdurante festi Inventionis S. Crucis Diaeta per egisse.

Nos Comes Petrus, Comes de S. Georgio, et de Bozyn, Judex Curiae Serenissimi Principis D. Wladislai Dei Gratia Regis Hungariae, et Bohemiae &c. nec non Vajvoda Transylvanus, et Siculorum Comes. Memoriae Commendamus per praesentes, quod quum nos ad Instantiam et Legitimam petitionem Nobilium Petri, et Tobiae Uz dictorum de Uzfalva, hominem nostrum, videlicet Magistrum Benedictum de Zenth-Maria, Styli nostri Notarium, una cum Magistris Nicolao de Galsa, minoris Cancellariae Regiae, et Gabriele de Orechovecz, Styli Palatinalis Notario, ad infra scriptam Inquisitionem faciendam duxissemus destinando; tandem iidem exinde ad nos reversi, nobis retulerunt eo modo concorditer: quomodo ipsi in festo Inventionis S. Crucis proxime praeterito, in Diaeta, seu Conventionione Generali DD. Praelatorum, et Baronum, Nobiliumque, et Procerum dicti Regni Hungariae in praesentiarum de Regio mandato in Civitate Pesthiensi celebrata, simul procedendo, a Nobilibus de Saros, ac de Ungh, nec non Abaujvariensis, et Zempliniensis Comitatum, ad ipsam Diaetam, sive Congregationem confluentium, et congregatorum, a quibus scilicet decens et oportunum fuisset, diligenter inquirendo talem de infra scriptis scivissent, et experti fuissent certitudinis veritatem, quod dum circa festum Nativitatis Domini, proxime praeteritum, praefati Petrus et Tobias Uz de praefata Uzfalva, carnalis dicti Tobiae, dicti exponentis, pro succidendis lignis,

eum familiaribus et mercenariis ipsorum ad quandam sylvam ipsorum Hatharfa Megye Erdeje vocatam, in Territorio Praedii eorundem Petri, Tobiae, et quondam Laurentii Thamasfalva vocati, in dicto Comitatu de Saros existentis adjacentem misissent: tunc Nobilis Michael de Gergellaka, nescitur, quo spiritu ductus, ex propria commissione, et speciali mandato Magnifici Moylis Burlay de Gergellaka, Magistri Curiae Regiae, et Egregii Nicolai de Eadem Gergellaka, assumtis et coadunatis secum providis Antonio, et Nicolao Botbka, Ambrosio, et Demetrio Sugo, Vincentio Mercenario eorundem Ambrosii, et Demetrii, Petro Seles, Matthaeo filio ejusdem, Georgio Zaby, Egidio similiter Zaby, Matthaeo Synay, Michaelae Razyn, Antonio Newik, Jacobo filio ejusdem, Joanne et Valentino Sabo, Georgio Nagh, Sebastiano Rosa, et Alberto Threzkas dicti Melchioris, et Andrea Nagh, Antonio Zaby, Andrea Pesk, Georgio Gegew, Alberto filio ejusdem, altero Georgio Nemeto, Emerico Sabo, et Stanislawo filio ejusdem Gasparo Gech, antefati Moylis Buzlay, Ladislao et Simone Sabo, annotati Nicolai de Gergellaka, in eadem Possessione Gergellaka commorantibus, Iobbagionibus scilicet ipsorum, manibus armatis, et potentiariis ad dictam Sylvam dictorum exponentium Hatharfa-Megye Erdeje, consequenterque in, et ad eosdem exponentes, et dictum quondam Laurentium fratrem carnalem ejusdem Thobiae Uz, et praetatos familiares ipsorum veniendo, ibique eosdem nullis ipsorum culpis et demeritis exigentibus, duris verberum, ac lethalium vulnerum plagis usque ad abundantissimam sanguinis ipsorum effusionem fauciascent, et vulnerassent, ex quibus quidem vulneribus idem quondam Laurentius non post multos dies vitam suam finivisset temporalem, et tandem ligna ibidem succisa, et dissecata, nec non secures eorum ab eisdem auferendo asportassent, et quo ipsorum placuisset voluntati, fecissent potentia mediante, in praejudicium, et damnum praefatorum exponentium valde magnum. Datum Budae

ter-

tertio die termini praenotati A. D. 1501. (L.S.) Lecta per
Magistrum Ladislaum Protonotarium.

Anno 1502. pro festo S. Georgii Budae
Comitia celebrata fuisse, docent Litterae; qui-
bus *Barones et Proceres Regni Hungariae in*
praesenti Generali Congregatione festi S. Geor-
gii M, proxime praeteriti Budae constituti reco-
gnoscent 500. fl. per Nicolaum Banfi solutos.
Datum Budae feria 5. proxima ante festum
Penthecostes A. D. 1502. inter MSS. Steph.
Kaprinai serie sub Litt. B. Tom. III. N. 44. p.
138.

Distincta ab his Comitia Reginae neospon-
sae Inauguralia Albam Regalem pro festo B.
Laurentii indicta fuisse, hoc eodem anno 1502.
patet ex Regalibus ad Civitatem Cassoviensem
datis quas hic subjungimus.

Prudentibus, et Circumspectis Indici, et Juratis,
Ceterisque Civibus, et toti communitati Civi-
tatis Nostrae Cassoviensis fidelibus nobis dile-
ctis.

Commissio propria Domini Regis.

Wladislaus Dei Gratia Rex Hungariae, et Bohemiae
&c. Prudentes, et circumspecti, fideles nobis dilecti.
Quamvis vos intellexisse minime dubitamus, tamen etiam
per praesentes vobis significandum duximus, quod nos
pro singulari consolatione hujus regni, et caeterorum re-
gnorum, et Dominiorum nostrorum conjugium ample-
ctentes serenissimam Dominam, Annam de Candalle, ex
Regia stirpe Tuxinorum oriundam, affinem videlicet con-
sanguineam Christianissimi Regis Franciae, in conjungem,
et-

et confortem nostram charissimam (quod felix, faustum-
que, ac salutare nobis, et universis Regnis nostris sit)
accepimus. In cuius occursum, et obviam, notabiles
Dominos hujus Regni Venecias usque jam misimus, qui
cum ipsa Illustrissima Domina, sponsa nostra, ad alterum
mensem proxime affuturum omnino hic in hoc Regno
constituentur, quae ad festum Beati Laurentii similiter
nunc affuturum, in Alba Regali, more solito, volente
Deo Coronabitur, et tandem etiam nuptiae celebrabun-
tur. Hortamur igitur, et requirimus fidelitates vestras
quatenus ad praedictum festum Beati Laurentii, ad di-
ctam Civitatem nostram Albam Regalem aliquos e medio
vestri eligere, et ad ejusmodi Coronacionem ejusdem
Illustrissimae Dominae Reginae pro nostro, et vestro ho-
nore, transmittere modis omnibus debeatis: ut iidem
tam eidem Coronationi, quam etiam celebrationi nuptia-
rum nostrarum, quae, ut premisimus, immediate post
ipsam Coronacionem celebrabuntur (supple: valeant inte-
resse) Datum Budae feria tertia proxima ante festum Bea-
torum Viti, et Modesti Martyrum, Anno Domini mille-
simo, quingentesimo secundo.

Ex Steph. Kaprinay Dipl. Part. I. pag. 295
Horum Comitiorum aliud etiam deprehendi-
mus Vestigium diplomaticum; exstat nimirum
in Archivo Regni Croatiae Fasc. XXVII. N.
31. Wladislai Regis Hungariae Rescriptum ad
Ladislauum Gereb de Vingarth, quo eum re-
quirit, ut cum debito, quo eidem obligare-
tur, patientiam habeat, ac una eidem man-
dat, ut ad ipsum veniat, et Coronationi
confortis suae interfit. A. D. 1502. In Litteris
denique Wladislai R. quibus Frangepanem Epi-
scopum Wesprimiensem securum reddit, de
eo, quod licet Coronatio Reginae non per
eum,

eum, utpote nondum in Pontificalem dignitatem consecratum, sed per Strigoniensem Archi-Episcopum peracta sit, istud tamen eidem, et successoribus Episcopis Wetzprimiensibus, ad quos Reginalis Coronatio pertinet, minime praejudicaturum sit in posterum; horum Inauguralium Comitiorum luculentum exstat vestigium, quam ob causam ipsas Litteras hic proferendas esse censuimus.

Nos Wladislaus Dei Gratia Rex Hungariae &c. Memoriae commendamus tenore praesentium significantes universis, quibus expedit. Quod cum nos divina disponente clementia Illustrissimam Dominam Annam de Candalle ex vetusta stirpe Regia Tuxinorum oriundam, nobis in conjugem ritu Sanctae Romanae Ecclesiae copulari, ac tandem adduci fecissemus, curassemusque eam in Civitate nostra Alba Regali, quo ex nostra invitatione multorum principum oratores, ac universi Domini Praelati, Barones, Nobiles Proceres, et universorum Comitatum Regni nostri electi convenerant, pro veteri consuetudine hujus Regni, coronari, licet fidelis noster Reverendus Dominus de Frangepanis, ac electus, et confirmatus Ecclesiae Veszprimiensis, hujusmodi munus coronationis ex veteri indultu Divorum Regum Hungariae, Praedecessorum scilicet nostrorum, quo ipsa Ecclesia, consequenter ejusdem omnes Praelati, et Episcopi abunde dotari existunt, obvire, et peragere debuisset, tamen ex quo idem Dominus Episcopus nondum omnes ordines Sacerdotis, et Pontificalis dignitatis consecrationem, ob temporis brevitatem, et negotiorum pluralitatem, quibus pro Regni hujus nostri utilitate saepenumero implicitus existit, plenarie, et integraliter habuerit, nos munus coronationis praefatae Dominae Reginae pro hac vice, propter inhabilitatem ipsius Domini Episcopi, Reverendissimo in Christo Patri D. Thomae tituli S. Martini in mon-

ribus Sacrae Romanae Ecclesiae Praesbytero Cardinali Strigonienfi, summo, et Secretario Cancellario nostro imposuimus, et coronationem ipsius Dominae Reginae per ipsum peragi, et perfici fecimus. Ne igitur Ecclesia ipsa Vesprimiensis, et ex consequenti praefatus Dominus Electus ob non praestitum officium suum munus coronationis dictae Dominae Reginae, ab antiquo, et veteri Jure suo, et praerogativa, qua, ut praemisimus, ipsa Ecclesia Vesprimiensis a vetustissimis Hungariae Regibus, praedecessoribus scilicet nostris, gavisa est, decidat, neve ob hoc in ejusmodi suis Juribus, et praerogativis detrimentum patiatur: Nos igitur recognoscimus, praemissam intermissionem coronandae Reginae nostrae ab ipso Domino Episcopo Vesprimiensi non ob aliam causam, seu defectum, quam, ut praemissum est, intervenisse, neque per hoc volumus, Juribus, et privilegiis ejusdem, seu dictae Ecclesiae suae quoquomodo praejudicari; quin etiam, cum nos omnium Ecclesiarum hujus Regni nostri ad id accedente consilio, et assensu, eidem Ecclesiae Vesprimiensi, Praelatisque ejusdem, moderno scilicet, et futuris renovandum duximus, et reintegrandum, ac denuo, et ex, novo concedendum, decernentes, ut, quemadmodum prius, ita etiam deinceps Episcopi, et Praelati dictae Ecclesiae Vesprimiensis pro tempore constituti, non obstante eo, quod hac nostra tempestate coronatio praefatae Dominae Annae Reginae non per dictum Dominum Gregorium, modernum electum ejusdem Ecclesiae, sed per dictum Reverendissimum Cardinalem Strigoniensem ob causas praedictas facta, et celebrata existit, temporibus coronationis Reginarum Hungariae hujusmodi Jure, praerogativa Ecclesiae antedictae uti, frui, et gaudere possint, imo renovamus, redintegramus, decernimusque, et concedimus harum nostrarum, quibus secretum Sigillam nostrum, quo ut Rex Hungariae utimur, est appressum vigore, et testimonio litterarum mediante. Datum Budae die Dominico proximo ante festum beati Thomae Apostoli, Anno Domini M. D. II. Regnorum nostrorum

Hun-

Hungariae &c. anno tredecimo, Bohemiae vero tricesimo tertio.

Pray Specim. Hier. P. I. p. 289. A. 1502.

Doctissimus Praeful Transylvanienſium LL. Eccl. Tom. I. pag. 558. N. XCIII. refert ſub ſequenti Rubrica, ut exiſtimat circa haec tempora celebratorum Comitiorum veſtigium : *Synodus Regia , intuitu Piſci Archi-Epiſcopi Strigoniensis anno et loco incerto celebrata , inter Decreta Regum Hungariae Hannoveriae edita , et locat illud inter annos 1501. et 1504. haud perſpicimus qua conjeſtura. Hoc ipſum fragmentum non in Hanoviensi duntaxat, ſed Coloniae etiam Bonfinii, ac ipſius Corporis Juris Hung. editionibus paſſim occurrit ſub Rubrica: De Urbis obiter quiddam ex veteri codice. Quisquis illud legit , non tantum ex argumento, ſed ipſo etiam ſtylo, prima ſtatim fronte videbit, eſſe fragmentum privati alicujus laboris, nec ullam ſtyli legiſlatorii habere dignitatem , multum autem ſatyrae continere, quod nos jam ante hos octo annos in quodam ſchediaſmate in gratiam amici a nobis compilato advertimus , quod deinde celeberrimus Frid. Nicolai in opere ſuo Beſchreibung einer Reiſe. VI. B. in Appendice pag. 51. ſub Rubrica : Gedanken über den Urfprung des Wortes *Urbarium* vulgavit. Quales iſtae noſtrae, de Urbario, tales certe illae ſunt de Urbis cogitationes , id eſt, privatae, nec legiſ*

nec

nec Decreti ullius fragmentum. An autem anno 1503. Comititia celebrata sint pro festo B. Georgii ex praescripto legis, uti praecedentibus, ac sequentibus aliquot annis, cum nulum diplomaticum, ac ne quidem historicum vestigium detexerimus, dubitamus.

Anno 1504. iterum Pestini in Campo Rakos Comititia pro festo S. Georgii celebrata sunt, in quibus *Wladislai II. R. Decretum V.A.D. 1504. editum* in Corpore Jur. Hung. et Codice MS. Radayano fol. 346. habetur, cujus Praefat §. 4. ita Sonat:

Quia nonnulli Articuli ad completionem et perfectionem praemissarum aliarum constitutionum nostrarum, summe necessarii, propter temporis breviterem, et negotiorum pluralitatem, haecenus finiri, terminarique nequiverant; Ad eorundem igitur explanationem, ceterorum etiam dicti Regni nostri Ungariae negotiorum expeditionem; dum Diaetam, seu Conventionem Generalem, universis DD. Praelatis et Baronibus, ceterisque Regnicolis nostris, pro hoc festo B. Georgii M. proxime transacto ad Campum Rakos, vigore Generalis Decreti nostri indixissemus, et ad eadem omnes convenissent, atque pro felici statu dicti Regni nostri, plurima ibidem nobiscum una tractassent; iidem D.D. Barones, Proceres et Nobiles, ceterique Regnicolae nostri inter ceteros eorum tractatus et conclusiones, quosdam Articulos de novo formatos, et conceptos, Majestati nostrae obtulerunt. Datum in Campo Rakos praenotato quinto decimo die diei Generalis nostrae Congregationis praenarratae. A. D. 1504.

Si Diplomata Decretorum confirmatoria per Wladislaum II. edita rite invicem conferan-

rantur, apparebit ea fere similis esse tenoris, iisdem eum ubique formulis, iisdem Clausulis uti. In ipsis autem Decretis multas Leges judicialis contineri. Notabilis est Art. 1. §. 5. et 6. et Art. 31. de Comitibus et Decretis Art. 20. et 21. de Juribus Coronae Art. 23. de Censuris Ecclesiasticis.

Anno 1505. in Regno Sclavoniae conventum celebratum esse patet ex Litteris, quibus Wladislaus Rex Bernardo de Thurocz prohibet, ne Conventum Regni Sclavoniae turbet Budae fer. 4. prox. post fest. B. Ambrosii Ep. 1505. mortuo nempe Joanne Corvino militi Commissarios ad occupanda pro Corona eadem Regna, per eum ex pactis tenta, et commisit illis *ut ante omnia in Regno illo Generalem Congregationem Nobilibus Regni sui Sclavoniae indicerent, et prout antea, ita et nunc unam Diaetam illis Regnicolis indicare debeant*, MSS. Kaprin. serie sub Litt. B. Tom. III. N. 31. p. 84.

Eodem Anno 1505. celebratorum comitiorum Generalium Regni Hung. complura vestigia et acta supersunt, ac imprimis quidem in MSS. Steph. Kaprinai Serie sub Litt. B. Tom. XI. N. 38. pag. 39. exstant Regales, quibus Wladislaus II. Rex Cives Bartphenenses ad Diaetam festo B. Michaelis Archangeli inchoandam invitat. Datum Budae feria 5. proxima ante festum B. Jacobi Apost. A. D. 1505. in quibus cetera inter habetur; ut:

Una universalis Diaeta, in omni tamen tranquillitate, et absque omni armorum strepitu, hic (Budae datum sed Pestinum indicta fuit.) celebretur, ad quam universi DD. Praelati et Barones ceterique Proceres et Nobiles hujus Regni, et de quolibet membro, et quibuslibet Partibus S. Coronae subjectis Nuncii et Oratores cum plena facultate convenire debeant, quo jam tandem tot, et tam frequentibus Congregationibus, et quidem adeo gravibus et sumtuosis finis, aut saltem aliqua suspensio, et vacantia dari possit.

In his Comitibus facta secessione, per Palatinum Perényi procurata, edita est famigerata illa: *constitutio Hungarorum, qua Statuunt, quod post obitum Wladislai Regis nullum alium, quam suae Gentis, et Linguae Regem eligere velint, si sine haerede eum decedere contingeret.*

Datum in Campo Rakos praedicto, quintodecimo die Congregationis nostrae Generalis antedictae Anno 1505.

Constitutionis istius permulta super sunt Exemplaria tam originalia, quam in Transumptis authenticis et Copiis simplicibus, uti: In Archivo Regni Croatiae Fasc. VI. N. 116. Inter MSS. Kollariana in ejusdem Bibliothecae Catalogo Posthumo N. 144. Inter MSS. Stephani Kaprinai serie sub Litt. B. Tomo. XVIII. N. 125. pag. 244. ubi adnotatur: Autographum exstare in Camera Posoniensi, copiam communicatam esse cum Samuele Székely per D. Raysanyi; et Tomo XXXVIII. N. 70. pag. 139. Ediderunt autem illam Cl. Pray Annal. Part.

IV.

IV. pag. 313. et III. Batthyanius LL. Eccl. Tom. I. pag. 562. ubi adnotat, Ungaricam Rubricam, quam illi praefixit, ex *Transunto Capituli Ecclesiae Albenfis, ad Instantiam, et requisitionem Sp. ac Gen. D. Michaelis Teleky de Szék, Comitatus Albenfis Transylvaniae, Thordensis, et Marmaroliensis Comitatus* A. 1687. edito, desumptam esse. Refert facti hujus narrationem ex Istvanfio Matthias Belius Notit. Hung. Novae Tom. III. pag. 48. Edictum tamen ipsum hoc quidem loco non inseruit, ut Cl. Prayus l. c. innuere videtur; quin, inquit: Istvanfii verba *maluimus adhibere, quam nostra ipsorum oratione, in re commemoranda, uti.* Nos quoque maluimus indicare, ubi constitutio haec via facile videri, legique possit, quam eam hoc loco inserere, licet non penitus nihil ad historiam Comitiorum faciat.

Quamquam constitutio haec nullatenus in praejudicium Wladislai Regis edita fuisse videatur, cum tamen ipsa Comititia tumultuosa, et querelis contra Principis ignaviam plena fuerint, debebat is quoque semet tutelaribus clientelis communire, quae neutri partium tali occasione deesse solent. Exstant Regi studentium Litterae, quibus Thomas Bakach Card. Strigoniensis, Palatinus, et Regni Primores into foedere semet obligant ad praestandam fidelitatem Wladislao Regi Budae Dominica proxima post festum B. Dionysii Episcopi et Conf. anno Dom. 1505. Inter MSS. Kaprinaiana

ferie sub litera B. Tom. XXXVIII. Num. 69. pag. 136.

Quod autem plura vel acta, vel agenda fuerint in hisce Comitibus negotia, ex iis quoque literis discimus, quibus Papa Wladislaum Regem hortatur, ut Beatricem Reginam in consequenda dote sua in Diaeta promoveat. Habentur illae inter MSS. Kaprinay. sub lit. C. tom. V. N. 82. p. 139.

Et horum Pestiensium Comitiorum anno 1505. mense Septembri celebratorum, et aliorum anno 1506. Albae Regali mense Junio actorum Vestigium Diplomaticum habemus in literis, quibus

Maximilianus Romanorum Rex conqueritur adversus Hungaros, quod Tractatum de jure Successionis inter Wladislaum, et Maximilianum initum praeteritis Comitibus destruere conati sint, et etiamnum Albae nitantur. Quare hortatur Regem Wladislaum, ut Jus Successionis illaesum sibi conservare velit.

Maximilianus, divina favente clementia, Romanorum Rex semper Augustus, ac Hungariae, Dalmatiae, Croatiae etc. Rex, Archidux Austriae, Dux Burgundiae, Brabantiae etc. Comes Palatinus etc. Serenissimo Principi Domino Wladislao Hungariae, et Bohemiae etc. Regi, Marchioni Moraviae, Principi Electori, fratri, et consanguineo nostro charissimo salutem, et fraterni amoris continuum incrementum. Serenissime Princeps, Frater, et Consanguinee charissime! Significamus Serenitati Vestrae nos fide digna relatione, praesertim trium Speculatorum

latorum Hungarorum, qui a nostris intercepti fuerunt, intellexit, Stephanum Hedervari Capitaneum belli, ab adversariis nostris contra nos depuratum, habere in commissis cum pluribus suis militibus, in detrimentum honoris fidei, et prosperitatis vestrae, ac Regni Hungariae, exercitum, et castra, dominiaque, et subditos nostros in limitibus Regni invadere, illisque, si possint commode, hostiliter damna inferre. Praeterea Serenitatem Vestram minime latet, quam multociens conquesti fuimus de his, quae Proceres, et Status Regni Hungariae in proximo Conventu, de mense Septembri habito, contra nos, et tractatum nostrum mutuum intentarunt, et hodierna die in Alba Regali nuntuntur. Quamobrem volumus iterato Serenitatem Vestram certiorum reddere, et eidem aperte significare: impossibile nobis esse, continuo hujusmodi conatus adversariorum nostrorum tolerare, praesertim cum videamus eos coegisse Serenitatem Vestram, ut per publica edicta sua, nos in Regnis Hungariae, et Bohemiae, et Provincia Moraviae hostem suum promulgari fecerit; quod tamen hucusque promeriti nullo modo fuimus. Quocirca hortamur Serenitatem Vestram, ut pro divino, humanoque jure, honoreque, ac debito Vestro, in his rebus amice, et fraterne semper se exhibere, nobisque tamquam futuro Imperatori, et nunc Romanorum Regi, et Fratri nostro (Vestro) quemadmodum dupliciter nobis literis, et jurejuzando tenemini, Jus successionis nostrae, tamquam Princeps, et Regni moderator, prout tenerur, et ad eam pertinet, illaesa conservare, defendere, et manutenere velit: ab aliisque defendi, conservari, et manuteneri faciat. Quod nos vicissim omni fraterna amicitia, ac benevolentia, cum tempus fuerit, amice recompensare perpetuo conabimur. Datum in Oppido nostro Ferreae Civitatis die XXIII. Junii, anno Domini MDVI. Regnorum nostrorum Romani XXI. Hungariae vero XVII.

Ex MSS. Stephani Kapraini sub lit. B. tom. XXVII. N. CVII. p. 180. ubi adnotatur Autographum vel authenticum extare in Archivio Civitatis Cassovientis sub N. 856.

Surdo videtur Maximilianus cecinisse fabulam, si vera sunt, quae Istvanus hist. Hung. lib. IV. hac de re sequentibus differit:

Quae cum ad Wladislaum per secretos, fidelesque homines perlata essent, tantum absuit, ut initis seditionum obviam iret, exemplo in auctores statuto, ut ne verbum quidem paulo severius proloqueretur, id duntaxat diceret, Deo Optimo Maximo se, ac salutem suam, et suorum curae fore. Quamobrem etiam ab iis, qui ei favebant, tam praecipitis seu ignaviae, seu cunctationis nomine, contemptui habebatur. Et nisi Regina, virilis animi, industriaeque mulier, rerum domesticarum, et aulae munia, curamque suscepisset, procul dubio in iis etiam, quae ad quotidiani victus necessitudines pertinent, accisis per incuriam, et inertiam ejus, tributorum, et Vestigalium teditibus, aut ab rapacissimis, et perditissimis Praefectis, Procuratoribusque in privatos usus subreptis, defectus quam plurimos consequi necessum fuisset.

Praemissa jam anno 1505. constitutione de non eligendo in Regem extero, id aperte ordines egisse videntur, ut Maximilianum jura successionis excluderent, quod ille in pactis conventis primum inter Matthiam I., et Fridericum III., dein inter Wladislaum II., et Maximilianum initis fundaverat. An Reges isti firmandi sibi vita Comite Regiminis causa, reclamantibus compluribus Regni Ordinibus hujusmodi pacta, quibus electionis jus infringebatur,

gebatur, valide inire potuerint, atque Ordines Regni tam anno 1505. in Campo Rákos, quam anno sequente 1506 Albae Regali in Comitibus jure, vel injuria successionem hanc infringere tentaverint, ad nos hoc quidem loco definire minime pertinet; sed ut haec attentarent, non tam studio infringendorum pactorum, quam illis motivis, quae in Constitutione Rakossienſi pathetice exponuntur, adducti fuerint.

Luculentius adhuc Vestigium Comitiorum Albae Regali anno 1506. celebratorum habetur in literis:

Praelatorum, Baronum, Nobilium, ac Procerum, quibus universi Regni Hungariae nomine Oratoribus Wladislai Regis cum Maximiliano Romanorum Rege agenda-
rum rerum licentiam permittunt. Datum in Civitate Alba Regali in festo Nativitatis B. Joannis Baptistae (die 24. Junii) anno Domini 1506.

In quibus habetur:

Praelati, et Barones, ac Nobiles, et Proceres totius hujus Regni Hungariae, nunc apud Majestatem Regiam in Civitate Alba Regali constituti totum Regnum Hungariae repraesentantes.

Exstant in Auctario Diplom. ad Ursini Vellii edit. Kollar. N. XV. pag. 268.

Anno 1507. Comitibus Pestini celebrata esse docet *Wladislai II. Regis Decretum IV. anno Domini 1507. editum*, vel, ut ab aliis intitulatur: *Articuli Wladislai Regis in Campo Rákos,*

F f 3

kos,

kos, in *Diaeta omnium Praelatorum, Baronum, ac Nobilium Regni Ungariae pro festo B. Georgii Martyris anni Domini 1507. editi*, prout in Corpore Juris Hungarici, et Codice MS. Radayano fol. 358. habetur, sed in utroque tam praefatio, quam conclusio desideratur. Notabiles sunt articuli VII. XII. et XX. ad historiam Comitiorum facientes.

Cl. Pray annal. P. IV. p. 327. figit ad hunc annum 1507. Comitiam Albenſia Ludovici I. adhuc Infantis nondum bimuli inauguralia ex Dubravio solum erutum; sed

Anno 1508. Budae primum Comitiam celebrata, dein Albae Ludovicum coronatum esse, certioribus domesticorum Diplomatum Vestigiis edocemur. Exstant in MSS. Kaprinayanſis serie sub lit. B. tom. III. N. 40. p. 123. Literae, quibus *Wladislaus Rex filium suum Ludovicum in Regem Hungariae coronari petit. Datum Budae 15. Diaetae, seu Generalis Congregationis praenotatae pro 20. die festi B. Georgii Martyris proxime transacti per nos celebratae anno Domini 1508.*

In Archivo Regni Croatiae Fasc. VI. N. 118. habetur idem authenticum *Wladislai Regis Diploma, quo, ut Ludovicus filius suus coronetur, se, et filium Regnicolas in libertatibus servaturum, atque filium tutelae forensis Principis non daturum promittit. Anno 1508. En illud:*

Wladis-

Wladislaus Rex filium suum Ludovicum in Regem Hungariae coronari petit, simul vero suo, et Ludovici nomine promittit Regnicolas in Libertatibus conservandos, et filium tutelae forensis Principis nequaquam tradendum esse,

„ Nos Wladislaus, Dei gratia Rex Hungariae, et Bohemiae etc. Memoriae commendamus, tenore praesentium significantes, quibus expedit universis: quod cum nos saepenumero animo revolvissemus, quot, et quanta bella, discordiae, et perniciosae dissensiones, post mortem, et obitum Serenissimorum Regum Hungariae Praedecessorum nostrorum divinae memoriae ob defectum, et carentiam Regiae Masculinae Sobolis, in hoc Regno ortae fuerunt, in qualemve ruinam, desolationem; et periculum per ejusmodi bella, et guerras hoc ipsum Regnum devenerit, et inciderit, et praesertim in memoriam reduxissemus ea tempora, quibus nos ad hoc Regium culmen suscepti sumus, quot, et quam pestiferis bellis, tam interius, quam exterius, hoc Regnum ob praemissam causam ardebat, usque adeo, quod nisi Divina ope, et fidelium Subditorum nostrorum fido, et prudenti consilio eadem illa bella, et imminentia ex ipsis pericula, magno labore, et longo tempore, magnis item, et inexplicabilibus expensis nostris, et hujus Regni

F f 4

„ nostri

„ nostri depulsemus, procul dubio Regnum
 „ hoc usque ad extremum concessum fuisset,
 „ et defatigatum, nihil conducibilis, nihil
 „ salutaris in mentem venit, nec aptius ad
 „ conservandum hoc ipsum Regnum in sua
 „ libertate, ac tranquillitate, ad tollendam
 „ denique occasionem futurorum bellorum,
 „ et discriminum quidquam subiit, quam ut
 „ Illustrissimus Princeps Dominus Ludovicus
 „ Dux, charissimus filius noster, quem a Deo
 „ ipso maximo non solum in nostram, sed
 „ in hujus Regni nostri, et universae Chri-
 „ stianitatis consolationem datum, et dona-
 „ tum esse arbitramur, nobis vivis, et feli-
 „ citer regnantibus coronaretur: quippe non
 „ modo firma spes est, verum etiam ratio
 „ ipsa affirmat, coronato hoc tempore eo-
 „ dem Domino Duce, et externorum bello-
 „ rum, et intestinarum dissensionum, atque
 „ discordiarum, omnem fomitem, et mate-
 „ riam coronationem ipsam fore sublaturam.
 „ Quamobrem cum hoc salutiferum nostrum
 „ propositum, et deliberationem in praesenti
 „ Diaeta, et conventionem generali pro vige-
 „ simo die festi Beati Georgii Martyris pro-
 „ xime transacti, per nos celebrata universis
 „ Dominis Praelatis, et Baronibus, ceterisque
 „ Regnicolis, quos hujus rei gratia ad hunc
 „ diem convocari feceramus, exposuissimus,
 „ eos denique fuissimus hortati, et rogasse-
 „ mus, ut ob praemissas, et plures alias ipsis
 „ condu-

„ conducibiles causas, et rationes annuerent,
 „ et volentibus animis accederent praefatum
 „ Illustrissimum Filium nostrum Dominum
 „ Ludovicum Ducem cum Sacra Corona hu-
 „ jus Regni coronari, iidem Domini Praelati,
 „ et Barones, universique Regnicolae, pro
 „ eorum erga nos integerrima semper fide, fi-
 „ delitate, et singulari devotione, et obedi-
 „ tia veluti, et de beneficiis nostris grati sub-
 „ diti, animum ipsorum ejuscemodi nostrae
 „ petitioni, et desiderio accommodarunt, et
 „ benevole accesserunt, petentes tamen, et
 „ in effectum dictae coronationis a nobis hu-
 „ militer optantes, ut pro futura ipsorum se-
 „ curitate, tranquillitate, et libertatis obser-
 „ vatione, quando idem Dominus Ludovicus
 „ filius noster adhuc puer esset, ac infans,
 „ tam in nostra, quam ejusdem filii nostri
 „ Persona spectabilibus literis nostris promit-
 „ teremus, ut tam nos, quam ipse filius no-
 „ ster, eosdem Dominos, et Praelatos, et
 „ Barones, ac Proceres, et Nobiles, univer-
 „ sumque Regnum in Decretis, ac concessis
 „ ipsis per nos libertatibus conservare, et eas-
 „ dem libertates, et Decreta ipsa, cum eis-
 „ dem etiam Dominis Praelatis, et Baroni-
 „ bus, et cum universis Regnicolis cujuscun-
 „ que conditionis fuerint, conservari etiam
 „ faceremus, praeterea ex quo varii essent
 „ rumores ex parte Serenissimi Principis Do-
 „ mini Maximiliani Romanorum Regis, et de
 „ „ cona-

„ conatibus ejusdem ad hoc Regnum esset
 „ illius voluntas , et actiones ipsis suspectae ,
 „ ut eosdem Dominos Praelatos , ac Barones ,
 „ et universos Regnicolas similiter Literis no-
 „ stris asscuraremus , ut neque , viventibus
 „ nobis , neque morientibus , praedictum fi-
 „ lium nostrum ad manus ejusdem Domini
 „ Romanorum Regis , aut sub gubernationem ,
 „ et tutelam ejusdem , vel alterius cujuscun-
 „ que forensis Principis in mundo dabimus ,
 „ vel assignabimus , sed eundem hic in Regno ,
 „ et apud manus eorundem Dominorum Prae-
 „ latorum , et Baronum , ac ceterorum Re-
 „ gnicolarum mittemus , ad gubernandum id-
 „ circo nos , qui per hujusmodi filii nostri
 „ Coronationem , nonnisi bonum , commo-
 „ dum , et perpetuam tranquillitatem dicti
 „ Regni nostri Hungariae , et ceterorum Re-
 „ gnorum nostrorum quaerimus , nec quid-
 „ quam privati commodi , aut utilitatis in
 „ hoc optamus , ut tam pium , et sanctum
 „ opus finem optatum consequatur , promit-
 „ timus in verbo nostro Regio , pro nobis ,
 „ et pro eodem Domino Illustrissimo filio no-
 „ stro , universisque Haeredibus , et Successo-
 „ ribus nostris , ut praescripta Decreta , et
 „ omnia in illis contenta , sed et alias omnes
 „ libertates , per nos eisdem Dominis , Prae-
 „ latis , et Baronibus , ceterisque Nobilibus
 „ hujus Regni nostri concessas firmiter , in-
 „ concusse , et inviolabiliter nos observatu-
 „ ras ,

„ ros, et tam per eundem Illustrissimum fi-
 „ lium nostrum Dominum Ludovicum Du-
 „ cem, quam etiam Dominos Praelatos. et
 „ Barones, omnesque Regnicolas similiter fir-
 „ miter, inconcusse, et inviolabiliter facere
 „ observari, prout idem Domini Praelati, et
 „ Barones, ceterique Regnicolae nostri se se,
 „ ac eorundem Haeredes, et Successores uni-
 „ versos observaturos nostrae Maestatis in
 „ conspectu promiserunt; promittimus prae-
 „ terea, quod nos eundem Illustrissimum fi-
 „ lium nostrum, ut praemissum est, nec in
 „ vita, nec in morte nostra praenominato
 „ Domino Regi Romanorum, sed neque cui-
 „ cunque alteri Principi forensi ad educandum,
 „ vel tenendum, seu gubernandum dabimus,
 „ sed eundem apud manus Dominorum Prae-
 „ latorum, ac Baronum, et Procerum, atque
 „ Nobilium, et in hoc Regno Hungariae di-
 „ mittemus, et relinquemus, et de eodem
 „ nullo pacto educere, aut educi facere vo-
 „ lumus, seu procurabimus, assécurantes in-
 „ super Dominos Praelatos, et Barones, ac
 „ ceteros Regnicolas nostros, ut dum prae-
 „ fatus Illustrissimus Dux, filius noster, ad
 „ adultam, et maturam aetatem perveniet,
 „ idem praemissas libertates observabit simili-
 „ ter in verbo suo Regio promittere tenea-
 „ tur, nec interim Regia auctoritas sibi con-
 „ cessa existat, donec praemissa omnia se ob-
 „ servare velle promitteret. Ad quae obser-
 „ vanda

„ vanda eundem Dominum Principem Ludo-
 „ vicum filium nostrum, Successoresque, et
 „ Haeredes nostros omnes obligatos esse
 „ volumus, in quorum omnium fidem, et
 „ testimonium praesentes Literas nostras pen-
 „ denti Sigillo nostro communitas, eisdem
 „ universis Dominis, et Regnicolis nostris
 „ duximus, concedendas. Datum Budae quin-
 „ to decimo die Diaetae, seu Generalis Con-
 „ gregationis praenotatae, anno Domini 1508.
 „ Regnorum nostrorum Hungariae etc. anno
 „ 18vo, Bohemiae vero 38vo. Reverendissi-
 „ mis, ac Venerabilibus in Christo Patribus
 „ Dominis Thoma etc. S. Martini in Monti-
 „ bus Sacro-Sanctae Romanae Ecclesiae Pres-
 „ bytero Cardinali Strigonienfi, ac Patriarcha
 „ Constantinopolitano, Summoque Aulae no-
 „ strae Cancellario etc. Ipolito Esten de Ara-
 „ gonia etc. S. Luciae in Silice Diacono Agri-
 „ ensi, Petro etc. S. Ciriaci in Thermis Pres-
 „ bytero Vesprimienfi, Sanctae Romanae Eccle-
 „ siae Cardinalibus, Gregorio de Frangepani-
 „ bus Colocensi, et Bachienfi Ecclesiarum Ca-
 „ nonice unitarum Archi-Episcopo, Luca Za-
 „ grabienfi Francisco de Peren electo Transil-
 „ vanienfi, Sigismundo Thurzo Varadienfi,
 „ Georgio Quinque - Ecclesiensi Secretario,
 „ Cancellario nostro Francisco Jaurienfi, Jo-
 „ anne electo Vacienfi, Nicolao de Csaak Csa-
 „ nadienfi, Stephano Nitrienfi Praesentiae no-
 „ strae locumtenente, Joanne Ország de Guth
 „ „ electo

„ electo Sirmienti, Michaelē electo, et con-
 „ firmato Tinnienti, Ferdinando de Frangipa-
 „ nibus electo, et confirmato Modrusienti,
 „ et Jacobo Segnienti, Ecclesiarum Episcopis,
 „ Ecclesias Dei feliciter gubernantibus; item
 „ Spectabilibus, et Magnificis Emerico de Pe-
 „ ren, perpetuo Comite Abaujvariensi, ac
 „ Regni nostri Hungariae Palatino, et Judice
 „ Cumanorum nostrorum, Joanne Zapolya,
 „ perpetuo Comite Terrae Scepusiensis, Petro
 „ Comite de Bozin, et de S. Georgio Judice
 „ Curiae nostrae, et Vajvoda nostro Transil-
 „ vano, et Comite Siculorum nostrorum,
 „ Laurentio Duce de Ujlak, Joanne Beryzlo
 „ Regni nostri Rasciae Despoto, Georgio de
 „ Kanisa, ac Joanne Ernsth de Csáktornya,
 „ Regnorum nostrorum Dalmatiae, Croatiae,
 „ et Slavoniae Banis, Josa de Som Comite
 „ Temessienti, et Generali Capitano partium
 „ Regni nostri inferiorum, Blasio de Raska
 „ Tavernicorum, Mojsē de Buzlay de Ger-
 „ gellaka Janitorum, Michaelē de Palócz Pin-
 „ cenarum, Georgio de Bathor Agazonum,
 „ Gabriele de Peren, et Joanne Podmaniczky
 „ Cubiculariorum nostrorum Regalium Magi-
 „ stris, Michaelē de Pakos, et Barnaba Betay
 „ Zivernienti, Emerico Therek de Enning,
 „ Nándor Albeni, Nicolao Bekel de Kevend,
 „ et Georgio Strezemlyei de Jajcha, Stephano
 „ Kessereü Vice-Palatino, et de Zrebreňyk,
 „ Andrea de Banbha, et Nicolao Kende de
 Sabach

„ Sabach Banis , Joanne Petheö Maestro Curiae Illustrissimorum Liberorum nostrorum, „ et Ambrosio Sárkány Comite Posoniensi, „ aliisque quam plurimis Regni nostri Comitatus tenentibus, et honores.

Ex MSS. Kaprinayanis serie B. tom. III. N. XL. p. 123.

Habetur item ejusdem: *Wladislai II. Regis Mandatum ad Comitatum Saladiensem, ut subsidium unius floreni annui ad necessitates confiniorum diaetaliter impositum Dicatoribus eatenus expeditis resignet. Datum festo B. Joannis Baptistae anno Domini 1508.* Exstant denique Regales quoque pro Comitibus eodem fine Budam indictis. Patet ex his omnibus, et Comitibus Budae 20. die festi B. Georgii Martyris anno 1508. celebrata, et in illis Ludovicum II. in Regem acceptatum, ac dein Albae coronatum, et a Wladislao Decretum assecutorium editum, ac denique a Regnicolis annum subsidium unius floreni ad necessitates Confinitiorum applacdatum fuisse.

Anno 1511. Pestinum in Campo Rákos Comitibus indicta fuisse pro festo S. Georgii, nos uspiam legisse meminimus, notataque sine indico Vestigii in adversariis nostris habemus.

Anno 1514. Comitibus iterum celebrata fuisse docet *Wladislai II. Regis Decretum VII. anno Domini 1514. editum, quod in Corpore Juris Hunga-*

Mungarici, Cod. MS. Bartphenfi, et Radayano fol. 350. habetur. Hujus Decreti Praefat. haec praemittuntur:

§. 2. Propterea miserati tam graves calamitates, tamque acerbas clades praedicti Regni nostri Ungariae, Generalem Dietam, et conventum, universis Dominis Praelatis. et Baronibus, ceterisque Regnicolis nostris, pro festo B. Lucae Evangelistae proxime praeterito, indiximus, atque celebravimus.

§. 3. Ad quae, congregatis omnibus, cum hujusmodi Conventus causas ipsis explicassimus; et cum his nonnulla, quae nobis salutem ejusdem Regni nostri concernere videbantur, proposuissimus; hortari eos fuimus, ut ipsi quoque super his omnibus consultarent, et quidquid Deo imprimis Optimo gratum, praedictique Regni nostri publico bono proficuum, et salutare foret, concluderent.

§. 4. Praefati itaque Domini Praelati. ac Barones, et ceteri Regnicolae nostri, accepta mente nostra, cum diu, multumque super his rebus consultaissent; tandem collatis Sententiis, et re conclusa, quosdam nobis articulos, communi voto, et consensu parili (demum articulis, facta Criminalia, et honestatem Clericalem concernentibus, ad quos ipsi Domini Praelati consentire non potuerunt) formatos, atque compositos, nostrae obtulerunt Majestati.

Datum Budae in festo B. Elisabeth Viduae, tricesimo scilicet tertio die, Dietae, et Conventionis Generalis praenotatae anno Domini 1514.

Hoc Decretum totum fere est circa Rusticos, propter tumultum nuper sopitum, puniendos, ac deinceps strictius regulandos. Art. 63. statuitur, ut *Decreta comportentur, et rediscantur, ac per singulos Comitatus distribuatur.*

tur. Ad hunc annum, et Conventum refertur Stephani Verbeűcz Opus Tripartitum Juris Consuetudinarii, de quo multi multa, diversaſque ſenſerunt, et ſcripſerunt, quorum vel ſummam hic referre nec vacat, nec libet. Circa ipſius Wladislai Regis nomen, licet jam alibi hoc ipſum monuerimus, e re fuerit hic repetere; pronunciationem hujus vocis per primam literam vocalem eſſe quidem jam communem, ſed prorsus erroneam, non enim vocalis, ſed conſonans prima litera eſt, itaque pronuncianda, et ſcribenda, ut non pentasyllaba, ſed tetraſyllaba evadat, turpe ſane eſſet, ſi duorum Regum noſtrorum nomen erronee vel ſcriberemus, vel pronunciaremus, quod vel ipſi Hiſtorici domeſtici faciunt, et in ultima editione Corporis Juris Hungarici jam Uladislauſ, jam Wladislauſ expreſſum eſt.

SUB LUDOVICO II. REGE.

Anno 1516. ſi non celebrata, indiſta ſaltem ac dein prorogata fuiſſe Comitia, patet ex Literis Ludocici II. de obitu Patris ſui Wladislai ad Sigismundum Poloniae Regem ſcriptis, quas refert Belius Notit. Hung. Novae tom. III. p. 241. *Datum Budae 10. Aprilis anno 1516., in quibus diſerte commemoratur:*

Per quem quidem Oratorem illud quoque declaravi-
mus, quod nos, futuri Conventus Regnicolarum noſtro-
rum celebrationem, ab inſtituto termino, *ad feſtum B.*
Georgii Martyris, nunc venturum, coegerit revocare.

Anno

Anno 1518. gemina Comititia, Tolnae nimirum pro festo B. Jacobi Apostoli, et Bachiae pro festo B. Michaelis Archangeli celebrata fuisse, luculente satis patet e Decretis Corpori Juris Hungarici insertis, neutrum tamen eorum unquam haecenus in sua integritate a quopiam productum est, communi fere Decretorum Ludoviceorum fato, quod bona fortuna nobis haecenus reservaverat. In Corpore Juris Hungarici habentur: *Ex Ludovici II. Decretis Tolnensis Conventus anni 1518. articuli potiores*, nimirum: II. III. IV. V. VI. VII. VIII. IX. XVI. XVII. et XVIII. Nos Decretum hoc, ut speramus, integrum subjicimus, ex MS. Codice Illustris Baronis Senioris Raday, nobiscum a Doctissimo Possessore liberalissime communicato, ex quo et reliqua Ludovici Decreta, quae nunc primum in sua integritate vulgabimus, desumpta sunt; atque istud ipsum sit vice gratiarum actionis, quam Viro Illustrissimo, nobisque affectissimo, pluribus etiam titulis, nos amplissimis verbis debere profiteamur, perpetuum monumentum de Patria non minus, quam multiplici hujus Literatura eximie merito. Articulos, qui Corpori Juris inserti sunt, in hoc, et sequentibus Decretis, caractere minori exprimi curavimus.

LUDOVICI II. REGIS DECRETUM I.

S I V E

*Articuli in Oppido Tolnensi per Universitatem
Nobilium in Conventione eorum particulari pro
Festo B. Jacobi Apostoli, anno Domini 1518.
celebrata formati.*

*Art. I. „ Quoniam omne Regnum duo-
„ bus Instrumentis regitur, et observatur,
„ scilicet armis, et legibus, quorum in hoc
„ Regno nostro Hungariae hoc tempore neu-
„ trum habetur, unde secutum est, ut prae-
„ ter infinitas virgines viduas, honestas ma-
„ tronas, et alios utriusque sexus homines
„ per Turcas, Christi Crucis hostes, in ca-
„ ptivitatem perpetuam abductos, plurima
„ castra finitima Regno, et confiniis ejusdem
„ admodum nociva, praesertim Bogacs, et
„ Jezew, in manus ipsorum Turcarum deve-
„ nerunt, Jaytza solum cum Banyaluka omni
„ praesidio destitutum, remansit, quod nisi
„ mature et gentibus, et victualibus reficia-
„ tur, atque muniatur, manibus eorundem
„ Turcarum propediem venturum est; ubi
„ vero Jaytza hostium in manus (quod Deus
„ gloriosus avertat) inciderit, mox de Regno
„ Sclavoniae, Posegaque, et Walko actumerit,
„ quibus periclitatis etiam corpus Regni in-
„ ternum simili calamitati, miseriaeque subja-
„ cebit, insuper Carinthia, Austria, et magna
pars*

„ pars Germaniae, ac Dalmatiae in faucibus
 „ hostium erit, et eorum praedae exponetur;
 „ ne igitur residuum quoque castrorum fini-
 „ timorum, et signanter Jaytza pereat, quin
 „ potius ut Bogach, et Jesew a nobis recu-
 „ perentur, deliberatum est, quod Gentes
 „ tam Dominorum Praelatorum, et Baronum,
 „ quam etiam Regni huius Comitatum in
 „ pleno numero sub poena in Decreto exinde
 „ denotata, statim, et sine omni mora ad
 „ ea, quae jam deputata sunt, loca mittantur,
 „ per quarum illam partem, quae Sclavoniam
 „ versus deputata est, Regia Majestas auxilio
 „ ejusdem Regni Sclavoniae, et Domini Bani,
 „ et Illustris Domini Laurentii Ducis victua-
 „ lia, quam primum fieri poterit, ad Jaytza
 „ imponi faciat, Pedites etiam per Romanum
 „ Dominum Cardinalem, et Dominum Pala-
 „ tinum nuper abduetos Majestas Sua Regia
 „ in subsidium ejuscemodi impositionis Victua-
 „ liorum illuc transmitti, et tandem ducen-
 „ tos ex eis in Jaytza pro conservatione ejus-
 „ dem infra illius temporis spatium, quo in
 „ expeditione generali proxime instauranda,
 „ effective de ejus conservatione providebi-
 „ tur, relinqui faciat, et post victualium im-
 „ positionem tam Dominorum, quam etiam
 „ Regnicolarum Gentes juxta contenta De-
 „ creta conservare debent in confinibus Re-
 „ gni in locis necessariis pro custodia ejusdem
 „ maneant, et quod omnes Domini, et No-

„ biles , praeter Comitatus inferiorum par-
 „ tium in Decreto specificatos , armigeras
 „ Gentes mittere teneantur.

Art. II. „ Item ad primum festum S. Michaelis Ar-
 „ changeli univerti Domini Praelati , et Barones , ac No-
 „ biles , et Proceres hujus Regni etiam unius Sessionis
 „ per singula capita bellico cum apparatu Bachiam de-
 „ scendere , Domini videlicet juxta status eorum exigen-
 „ tiam pro fide , et fidelitate Sacrae Coronae hujus Re-
 „ gni , consequenterque Majestati Regiae debita meliori ,
 „ quo poterunt , apparatu , et modo ; Nobiles vero de
 „ singulis viginti Sessionibus eorum Jobbagionibus , sin-
 „ gulum unum Equitem , ad minus Lanceam , et Clypeum
 „ habentem , secum ducere , soli autem Nobiles quinquaginta , vel centum , et plures Jobbagiones possidentes
 „ Loricam , Galeamque , et aliud genus armorum , more
 „ Huzarorum , habere debeant , et teneantur.

Art. III. „ Capitula vero , et Conventus , Praepositi-
 „ que , et Abbates , ultra gentes eorum , quas ratione
 „ Decimarum conservare tenentur , aliae etiam Personae
 „ Ecclesiasticae , Religiosae , et non Religiosae , Decimas
 „ non habentes , similiter de viginti Sessionibus ipsorum
 „ Jobbagionibus , singulum unum Equitem modo prae-
 „ missis mittere sint obligati.

Art. IV. „ Dominae quoque Sanctimoniales , et aliae
 „ mulieres viduae , Jobbagiones habentes , modo simili
 „ exercituari facere teneantur.

Art. V. „ Item illi , qui in servitiis , vel stipendiis
 „ Dominorum suorum fuerint praecoccupati , loco eorum
 „ alios substituere , et similiter aliorum Nobilium instar ,
 „ gentes suas mittere debebunt.

Art. VI. „ Hoc declarato , quod Comitatus partium
 „ superiorum , videlicet Trinchinienfis , Morva , Nitra ,
 „ Thurocz , Lyptho , Zolyom , et Scsepulienfis pro vige-
 „ „ sima

„ *fima* praenotata *Pedites Pixidarios* secum ducere te-
neantur.

Art. VII. „ Ante omnia tamen *Majestas Regia Ray-*
„ *therones*, et *Diffidatores Regnorum suorum Moraviae*
„ *cogregatos per Dominos Comitem Scepusiensem, Epi-*
„ *scopum Nitriensem, et Dominos Ország, et Banffy*
„ *de Bolondos, Comites de Bozin, Michaellem Podma-*
„ *nitzky, et alios Dominos, et Nobiles partium illa-*
„ *tum superiorum auxilio Moravitarum, Austriaeque, et*
„ *Boemiae exterminari, et debellari faciat.*

Art. VIII. „ Postremo quod nec *Gentes, nec Domi-*
„ *ni, aut Nobiles* in eundo ad expeditionem ipsam, vel
„ *redeundo Russicis, aut aliis Personis* in eorum rebus,
„ *et bonis, vel etiam Personis damna, vel nocumenta*
„ *inferre praesumant.*

Art. IX. „ Quia vero *expeditio ista generalis absque*
„ *praesentia, et interessentia Regiae Majestatis* finem bo-
„ *num adipisci non poterit, ut igitur Maj. Sua Banderium*
„ *suum Regale secum erigere, et Bachiam in Persona*
„ *sua propria descendere queat, de singulis Sessionibus*
„ *Jobbagonalibus, seu Portis tam Regalium, Reginalium, ac*
„ *Dominorum, quam etiam Nobilium, postquam hinc ad*
„ *propria remeatum fuerit, mox singuli quinquaginta De-*
„ *narii ubilibet per totum hoc Regnum exigantur, et*
„ *manibus Domini Thesaurarii, vel Hominum suorum*
„ *ad id per eum deputandorum assignentur, conditioni-*
„ *bus tamen subscriptis observatis.*

Art. X. „ Primo quidem, ut *Dominus*
„ *Thesaurarius coram Regia Majestate praesent-*
„ *tibus Nunciis nostris Juramentum praestare*
„ *teneatur, ut ad Dicam, et Connumeratio-*
„ *nem ipsius contributionis quinquaginta De-*
„ *nariorum neminem deputabit, neque mit-*
„ *tet, qui aliqua summa Debitoribus obliga-*
retur,

„ retur , neque pro Exolutione Debitorum
 „ suorum illam dissipabit , sed confinia tenen-
 „ tibus , praesertim vero Dominis Wayvodae
 „ Transylvano , et Comiti Temessienfi , et
 „ Bano Croatiae , qui ex eorum officio in
 „ Campis contra hostes exercituare , et ad
 „ praesentem quoque Generalem Expeditio-
 „ nem se se praecingere , adpromptareque te-
 „ nentur , eam juxta quantitatem salariorum
 „ suorum praesentis anni distribuere , et dein
 „ aliis etiam finitima Castragubernantibus de illa
 „ providere , et demum Banderium ut prae-
 „ fertur Regium secum erigere faciat.

Art. XI. „ Item ut penes hominem su-
 „ um in singulis Comitatus per universita-
 „ tem Nobilium unus Juratus Nobilis eliga-
 „ tur , qui firmissimo sub juramento una cum
 „ eodem homine Domini Thesaurarii promit-
 „ tere teneatur , ut Dominus ipse Thesaura-
 „ rius nullo debito sibi obligatur , et Contri-
 „ butionem ipsarum probe , et fideliter con-
 „ numerabit , et exiget , a nemineque Taxam
 „ ipsam tempore Dicationis levabit , vel le-
 „ vari faciet , et nihil ultra Stipendium , seu
 „ salarium suum modo superscripto limitatum
 „ pro se ratione mutui , vel debiti sui ex eo
 „ reservabit , sed integre manibus Domini The-
 „ saurarii assignabit.

Art. XII. „ Item quinto Die post ipsam
 „ connumerationem ipsius contributionis ea-
 „ dem ubique exigatur , et exolvatur , et
 „ quod

„ quod juratus ipse Nobilis teneatur Copiam
„ Regesti apud se retinere, ac in Expeditio-
„ ne, et Conventione Generali coram Regnico-
„ lis producere, ut tandem super eadem con-
„ tributione recta ratio, verusque calculus,
„ et computus ab ipso Domino Thesaurario
„ acceptari possit.

Art. XIII. „ Et quod non solum super-
„ ista Taxa, verum etiam prioribus contribu-
„ tionibus praesertim duobus florenis per Re-
„ verendissimum Vacien. tunc Thesaurarium,
„ nunc vero Cancellarium Regium exactis, imo
„ super universis proventibus Regiae Majestatis
„ eotunc ratio detur, et acceptetur.

Art. XIV. „ Item Majestas Regia penes
„ Literas hujusmodi contributionis ad univer-
„ sos Dominos, et quoslibet Comitatus scribere
„ dignetur, ut ad Terminum praefixum fe-
„ stum Beati Michalis Archangeli Bachiam
„ cum praehabito Exercituantium more con-
„ venire, et Literas ipsas Dicatorum secum
„ adducere teneantur, nam aliter ipsa contri-
„ butio Majestati suae non exolvetur, et ne
„ praesens contributio per homines, et Di-
„ catores Thesaurarii ratione salariorum, et
„ Expensarum ipsorum dissipetur, prout ha-
„ stenus magna in parte dissipari consuevit,
„ quilibet Dicatorum quarto duntaxat se equi-
„ tibus ad dicandum proficiantur, et prae-
„ ter pecunias mensuales ad ipsos quatuor E-
„ quites ratione expensarum, ac insuper in

„ magnis Comitatus, in mediocribus viginti
 „ quinque in minoribus vero viginti flor. pro
 „ salario eorum nullum penitus denarium ac-
 „ cipere audeat, super quibus juratus ipse
 „ nobilis rationem, seu computum servare
 „ teneatur, nam hujuscemodi superfluis, Ex-
 „ pensis, et salariis unus officialium Regno-
 „ rum confinia tenentium contentari poterit.

Art. XV. „ Item Vice-Comites quoque
 „ si etiam duo, vel plures fuerint in uno Co-
 „ mitatu praeter sex, et Judium tres flor.
 „ pro eorum salariis ex ipsa contributione pro
 „ se tollere non praesumant.

Art. XVI. „ Item quod si Comites, vel
 „ Vice Comites in administranda, et exigenda
 „ praesenti contributione negligentes, aut
 „ tepidi fuerint, et restantia aliqua resi-
 „ dua permanebit, extunc in Expeditione
 „ ipsa Generali ad relationem Dicatorum, et
 „ Juratorum nobilium Comites, vel Vice-Co-
 „ mites illi ab officio eorum perpetuo remo-
 „ veantur, et insuper ejusmodi restantiam
 „ mox ibidem persolvere, restituereque te-
 „ neantur.

Art. XVII. (a) „ Praeterea super Redificatione
 „ Proventuum Regiae Majestatis, et reformatione fodi-
 „ narum auri, et argenti, ac Camerarum salium rega-
 „ lium quia in Decreto quoque in Dieta pro Festo Beati Lu-
 „ cae Evangelistae in Anno Domini 1514. celebrato edi-

„ 10,

(a) In Corpore Jur. Hung. inscribitur iste Art. 16.

„ te, et confecto mentio parum, et constitutio quaedam
 „ facta habetur, et alioqui reformatio ipsa plures conti-
 „ net articulos, quibus observatis de caetero miseri, et
 „ oppressi Rustici ab ulteriori Taxatione, et continua
 „ Dicatione praeservari poterunt, ideo horum Declara-
 „ tio interessentiam praefatorum universorum Dominorum
 „ Praelatorum, et Baronum, ac Regnicolarum dum Ba-
 „ chiae in unum convenient, submissa, atque proroga-
 „ ta est quando intelliget nos Sua Majestas tamquam fi-
 „ deles suos optime rebus suis consuluisse, ita ut non
 „ erit opus de cetero Majestatem suam pro subsidio offeren-
 „ do nos impulsare, nec erit necessarium Colonos no-
 „ stros solita taxatione postea gravare, verum paucis
 „ per oratores ad Regiam Majestatem Deputatos in prae-
 „ sentia quoque declarabitur.

Art. XVIII. „ (b) Item istis praehabitis recurren-
 „ dum est ad Judiciorum celebrationem, sine quibus ar-
 „ ma parum valent, quae licet contra potentes conti-
 „ nue celebrari debeant, hoc tempore tamen cum pro-
 „ pter Assessorum carentiam, tum vero Expeditionis ha-
 „ jus Generalis apparatus parumper postponi, et praeter-
 „ mitti debent, ne nihilominus licentia male agendi
 „ cuipiam per hujusmodi Judiciorum suppressionem con-
 „ cessa videatur, utque ipsa Expeditio quietius, et se-
 „ curius instaurari, et peragi possit, universi actus po-
 „ teniarii a die praesentis constitutionis per quoslibet, et
 „ contra quoslibet inferendi, et committendi per Re-
 „ giam Majestatem ubilibet, et ubicunque constituenda
 „ fuerit infra exitum, et Descensionem ejus Generalis
 „ Exercitus more, et instar brevis brevium Judiciorum
 „ non tamen ad tricesimum secundum diem, sed juxta
 „ duntaxat loci distantiam ubi evocandus resider, sem-
 „ per adjudicentur, alia vero Judicia generaliter tam Ec-
 „ clesiastica, quam etiam saecularia interim cessent, et
 „ suspensa habeantur.

Art.

(b) In Corp. Jur. Hung. inscribatur Art. 17.

Art. XIX. (c) „ Jobbationes etiam contra Decretum abducti, ubique per Regiam Majestatem restituantur, et reddi committantur Judicariaeque Deliberationes jam factae per Suam Majestatem ubilibet Executioni demandentur.

Art. XX. „ Postremo quod ad summum Pontificem, ac serenissimos Principes, Caesarem Majestatem, et Dominum Poloniae Regem oratores ex nunc mittantur.

Desumpti ex Cod. MS. B. G. Raday. pag. 360. In Catalogo Biblioth. Kollarianae N. 51. Tom. I. etiam integri adesse referuntur.

Cur ista *Conventio particularis* inscribatur in Codice Radayano, nondum satis allequimur, neque vacat nunc equidem monumenta hanc in rem proferre, quod alia simili occasione diligentius exequemur.

Eodem Anno 1518. alia Comitia Bachiae, (vid. Toln. art. 17.) pro festo B. Michaelis Archangeli celebrata fuisse, testatur Decretum in iisdem editum, et Corporis J. H. truncatum itidem insertum, quod nos hic primum subjicimus integrum, et quamvis major ejus Pars in Corpore J. H. legatur, utpote Art. 1. usque 7. item Art. 2. usque 15. Art. 21. 26. usque 30. Art. 32. 34. 35. 36. 39. 40. 41. et 44, maluimus tamen iis etiam retentis integrum Decretum textu Codicis MS. referre, ex quo etiam, si quae occurrerint, variantes Lectiones, Lectores perspicere

(c) In Corp. Jur. Hung. est Art. 18.

eere possunt. In Corp. Jur. Hung. praefigitur huic Decreto sequens Titulus : *Ex constitutionibus Bachiensis Conventus anni 1518. excepti Articuli* ; nos eandem Rubricam praefigimus , quam in Cod. MS. reperimus , uti etiam ceteris praeter solum Decretorum numerum seu seriem.

LUDOVICI II. REGIS DECRETUM II.

S I V E

Tractatus , et Articuli in Diaeta , et Conventione Generali pro festo B. Michaelis Archangeli, in Anno Domini 1518. Bashiae Celebrata formati.

Art. I. „ Quamquam haftenus quoque muka , et „ multoties bona utiliaque statuta salutem , et quietum „ statum totius Regni , et imprimis quidem incremen- „ tum regiminis Majestatis Regiae concernentia ordina- „ ta fuerint , et conclusa. Quia tamen observatio , et „ exemptio earum constitutionum subsequuta nunquam fuit , „ ideo in irritum omnia transierunt : Castra finitima plu- „ rima perierunt. Maenia reliquorum corruerunt. Innu- „ merabilia per haec tempora tum mutua caede , tum „ vero Hostium abductione interierunt. Subsidia pecu- „ niarum saepenumero Majestati Regiae praestita , pa- „ rum profuerunt : Et breviter confuso , praeposteroque „ ordine cuncta Regni , et Reipublicae facta , tam in „ ejus defensionis expeditione , quam etiam Judiciorum „ celebratione processerunt. Quapropter ut omnia et „ perprius et nunc quoque conclusa firma maneant , et „ stabilia , debitumque , et perfectum finem sortiantur , „ et consequantur. communi omnium sententia delibe- „ ratum et conclusum est. Quod ad executionem , et

„ ra-

„ finalem perfectionem omnium negotiorum Regiae Ma-
 „ jestatis, et Regni sui, duo prohi, et fideles de me-
 „ dio nobilium eligantur, unus ab ista, et alter ab al-
 „ tera parte Danubii Thesaurarii, et praeterea in quoli-
 „ bet Comitatu unus pariter eligatur Juratus nobilis, qui
 „ strictissimo sub Juramento universa bona, et quaelibet
 „ Jura possessionaria tam Dominorum, quam etiam no-
 „ bilium in ipso Comitatu adjacentia, Dominorum qui-
 „ dem ex eo, ut resciaur numerus Jobbagionum, juxta
 „ quem gentes conservare tenentur, ne in gentium eo-
 „ rum conservatione fraus, et defectus subsequatur; no-
 „ bilium vero, ut pecuniae alias ad conservationem sti-
 „ pendiorum, sive gentium exigi consuetae, juxta ve-
 „ rum, et justum computum atque numerum primo ad
 „ manus ipsius Jurati nobilis, et deinde per eum mani-
 „ bus praefatorum Dominorum Thesaurariorum, Regni-
 „ colarum dentur, et assignentur, qui secundum ipsum
 „ verum numerum gentes juxta formam Generalis De-
 „ creti pro Regni defensione, et confinium conserva-
 „ tione rerum bellicarum peritos conducere: Domini
 „ etiam Barones Banderiati, et officiales quoque Regii
 „ finitima tenentes, juxta numerum Jobbagionum suorum
 „ gentes eorum paratas habere, et illas in confiniis Re-
 „ gnorum in pleno numero conservare teneantur. Insu-
 „ per Domini Praelati tam ratione Decimarum, quam
 „ etiam Jobbagionum ipsorum semper medietatem gen-
 „ tium eorum similiter in confiniis conservare, et tem-
 „ pore manifestae necessitatis, etiam alteram medietatem
 „ ad literas Dominorum Capitaneorum Regiae Majesta-
 „ tis, quibus subsunt, illuc mittere. Officiales quoque
 „ finitima ipsa tenentes gentes suas ratione officiorum
 „ suorum conservare debentes, secum et inibi modo si-
 „ mili paratas, tenere semper sint alligari. Ne gentes,
 „ ex quibus parum utilitatis hactenus habuisse dignoscitur,
 „ de caetero frustra et infructuose teneri, et conservari
 „ videantur.

Art.

Art. II. „ Caeteri autem Domini non Banderiati
 „ omnes secundum formam Generalis Decreti, demptis
 „ decem personis, quae vigore ejusdem Decreti excipi
 „ possunt, et quae per Regiam Majestatem statim no-
 „ minentur, et in medium nobilium computentur.

Art. III. „ Quia vero per Dominos Praelatos et
 „ viros Ecclesiasticos Decimas habentes semper magno,
 „ et superfluo onere conservationis gentium, quaeri-
 „ monia saepe desertur, ut scilicet ultra exigentiam et
 „ quantitatem proventuum ipsorum gentes pro regni de-
 „ fensione conservare cogantur: Quae ut e medio tol-
 „ latur, juxta formam, et continentiam dicti Generalis
 „ Decreti in singulis Regni Comitatibus, tot probi, et
 „ fidedigni nobiles, per universitatem Nobilium eorun-
 „ dem Comitatum eligantur, quot in eisdem Comitari-
 „ bus Judicum habentur: qui una cum eisdem Ju-
 „ diciis praestitis per ipsos juramentis tam de pro-
 „ ventibus eorum Dominorum Praelatorum, et virorum
 „ Ecclesiasticorum Decimas habentium, quam etiam nu-
 „ mero Jobbagionum, a quibus decens et opportunum
 „ fuerit, diligenter experiri, et eorum computum, at-
 „ que numerum, sub ipsorum sigillis infra proximum fe-
 „ stum B. Jacobi Apostoli, Dominis assessoribus, et
 „ Consiliariis transmittere teneantur ut in Diaeta, et
 „ Conventione Generali a modo primitus celebranda,
 „ juxta exigentiam facultatum, et proventuum nume-
 „ rumque Jobbagionum ipsorum gentium, et per eos
 „ conservatio juste, et honeste limiteetur. Interca vero
 „ gentes suas hoc modo quo hactenus soliti sunt, juxta
 „ formam Generalis Decreti, et Regesli Excellentissimi
 „ Principis quondam Sigismundi Imperatoris et Regis
 „ pro Regni defensione conservare teneantur.

Art. IV. „ In remissione itaque bonorum, et pro-
 „ ventuum Regiae Majestatis, et eorundem per amplius
 „ debita administratione, si qui rebelles, et reluctantes
 „ fuerint praedicti duo Thesaurarii auxilio circumjacen-
 „ tium Comitatum, si soli cum gentibus Dominorum,

„ et

„ et regnicolarum, modo praeallegato conducendis, et
 „ conservandis non sufficient, et si opus fuerit auxilio
 „ totius regni, executionem ipsam remissionis et admi-
 „ nistrationis semper peragere, et ad eam gentes ipsae,
 „ et etiam nobiles, (siquidem necessitas extrema coege-
 „ rit) ad requisitionem, et literas ipsorum Thesaurario-
 „ rum, sub paena amissionis omnium bonorum et capi-
 „ tum ipsorum, semper advenire teneantur, si qui vero
 „ negligentia, et contumacia ducti advenire recusarent,
 „ ita puniantur, ut universae res ipsorum mobiles per
 „ Thesaurarium in praedam convertantur, bona vero
 „ haereditaria ad portionem eorum cedentia per Regiam
 „ Majestatem aut pro se retineantur, aut cui maluerit
 „ conferantur. Prius tamen ipsi Thesaurarii expensas eo-
 „ rum, quas in tali executione facere cogentur super et
 „ de eisdem Juribus possessionariis exigere teneantur.

Art. V. „ Praeterea quantum ad Judiciorum et li-
 „ terarum adjudicatoriarum executionem attinet, si causa
 „ coram Regia Majestate, vel praesentia ejusdem mota,
 „ et extracta, ac finalem conclusionem sortita fuerit, ita,
 „ ut executio armis, et non juridicis processibus fieri
 „ debeat, Actor, vel pars triumphans cum Assessoribus
 „ pariter Majestatem Regiam requirere, sibi que ut exe-
 „ cutionem ipsam peragere faciat, supplicare teneatur.
 „ Quod Majestas Sua Regia ex suscepti regiminis sui of-
 „ ficio facere debet, ubi vero contingeret casu rationa-
 „ bili forsitan occurrente, non posse etiam executionem
 „ peragere, scribat nihilominus Majestas Sua Regia prae-
 „ fatis duobus Thesaurariis ut ipsam executionem perfici-
 „ cere teneantur. Si autem Sua Majestas per aliquos
 „ communis boni turbatores more saepe consueto dissipa-
 „ tione induceretur, quominus hoc facere difficultaret,
 „ atque recusaret, tunc in hoc casu iidem Thesaurarii
 „ ad literas, et requisitionem Assessorum, ad intercessio-
 „ nem Actorum nihilominus executionem hujusmodi pe-
 „ ragere modo praeallegato teneatur. Ubi vero causa
 „ coram Domino Palatino finaliter fuerit conclusa, per
 „ „ A^{cto}-

Adorem Dominus ipse Palatinus pari modo ut executionem finaliter perficere faciat, requiratur, qui sub amissione officii sui teneatur, in quantum vires ejus suppetunt eam executionem pergentes, et homines suos peragere. Si autem juxta conscientiosam limitationem Assessorum, Regnicolarum Dominus ipse Palatinus cum gentibus suis ad ipsam executionem perficiendam insufficiens videretur, tunc ad literas eorum Assessorum Thesaurarii illi executionem hujusmodi effectui mancipare modo praeallegato, semper sint obligati. Ubi autem ipse Dominus Palatinus id ab re difficeret, extunc actor ille cum Assessoribus Majestatem Regiam requirere, et eidem superinde protestari debeat, et de facto idem Dominus Palatinus in amissione officii sui vincatur, ac de caetero coram eo, ac Prothonotario suo nemo litigantium in causis suis et litium processibus ac aliis rebus Juridicis comparere, et juri stare, et alia Jurium genera exercere praesumant, in proximaque ventura Generali Diaeta, et conventionem alter ejus loco substituat, et nihilominus duo praenotati Thesaurarii ad literas Assessorum praemissam executionem perficere teneantur.

Art. VI. „ Item de Dominis quoque Judice Curiae Regiae in Hungaria nec non Bano Regnorum Dalmaciae, Croatiae, et Sclavoniae, ac Vajvoda Transilvania, sub eorum Officiolatus in Sclavonia et Transilvania per omnia idem est intelligendum, executionesque Judiciarum deliberationum finali processu, et exitu sunt perficiendae. Verumtamen si in hujusmodi executionibus Castrum vel Castellum de manibus potentum expugnari debebit, etiam ille pro parte cujus agitur, cum tota potentia, et omnibus viribus suis advenire teneatur. Quodsi in Transilvania vel Sclavonia continget, nobiles quoque regnorum illorum pariter succurrere sint obligati, et Thesaurarii praefati expensas quas in ejusmodi executionibus facere debent, de bonis mobilibus, et reliquis Juribus posses-

„ suo

„ sionariis convicti, sique praeter bona iudicio obtentam
 „ habuerit, habeant per se extorquendi facultatem.

Art. VII. „ Thesaurarii vero paenotati
 „ ad fidelitatem Majestati Regiae observan-
 „ dam, et in rebus sibi commissis executionem
 „ peragendam ac libertatem regni, et regno-
 „ rum tutandam Juramentum praestare tene-
 „ buntur, qui si in executionibus praemissis
 „ negligentes fuerint, et eorum fidei Officio-
 „ que satis non fecerint, ex tunc in ventura
 „ Diaeta capite pleantur, atque puniantur.

Art. VIII. „ Praehabito itaque Dei ad-
 „ jutorio fundamento, quo per gentium con-
 „ servationem praedecarata omnia bene, ut
 „ praefertur conclusa, et etiam concludenda,
 „ effectum, et executionem realem exequi
 „ speramus, ad reformationem negotiorum, et
 „ recuperationem bonorum, proventuumque
 „ Regiae Majestatis, imprimis recurrendum
 „ est. Qua propter restitucio, et remissio
 „ bonorum, ac proventuum Regiae Majesta-
 „ tis juxta constitutionem in Generali Diaeta
 „ pro festo Beati Lucae Evangelistae in anno
 „ Domini 1514. celebrata factam fiat, et De-
 „ cretum ibidem editum in hac parte obser-
 „ vetur, ita tamen, ut omnes proventus Re-
 „ gii quocunque nomine censeantur, una cum
 „ Civitatibus, et aliis bonis Regiae Majestatis
 „ in arenda vel pignore existentibus, et habi-
 „ tis, per quoslibet ex nunc, et de facto remit-
 „ tantur, quos Dominus Thesaurarius tam
 „ „ per

„ per Regias quam etiam proprias suas lites
 „ ras assecurare debeat, ut postea cum eis,
 „ qui proventus bonaque Regiae Majestatis
 „ habuerunt, praesentibus Dominis Confilia-
 „ riis et Assessoribus recta ratione summam
 „ qua illi Majestas Regia debitor remanserit,
 „ quamprimum restituet. Quae quidem cal-
 „ culatio quinto decimo die termini celebra-
 „ tionis brevium Judiciorum pro vigesimo die
 „ proximi festi Epiphaniarum Domini cele-
 „ brandorum fiat. Ut tunc universa bona pro-
 „ ventusque Regios habentes, cuncta Jura,
 „ et Literaria Instrumenta eorum producant,
 „ ex quibus hujusmodi computus formari de-
 „ bebuit. Cum Domino vero Vajvoda Tran-
 „ silvano intelligendum est, debitum suum
 „ etsi singuli viginti denarii, qui juxta formam
 „ praescripti Decreti ad rationem redemptionis,
 „ et liberationis Tricesimarum ac Civi-
 „ tatum regiarum prae manibus suis habitarum
 „ sibi dari debent, non sufficerent, intelligant
 „ quantum Majestas Regia superaddere, et
 „ unde residuum illud solvere tenebitur, quod
 „ etiam brevi, et quamprimum eidem Domi-
 „ no Vajvodae persolvendum erit.

Art. IX. „ Item Dominae Annae relictæ
 „ quondam Domini Andreae Both Bani Croa-
 „ tiaë debitum suum ratione Diosgevr pariter
 „ reddendum est, ex quo Domina ipsa post
 „ obitum dicti mariti sui Banatum illum Croa-
 „ tiaë illaesum conservavit, et alioquin Re-

Hh

„ giae

„ giae Majestati absque castrorum finitimo-
 „ rum amissione resignavit, et alioquin sum-
 „ ma ipsa, quae sibi solvenda est, non mu-
 „ tuum: neque quaestus, vel lucri et foene-
 „ rationis causa collatum, sed pure servitutis
 „ merces, et debitum manifestum est.

Art. X. „ Camerae item Salium tam in
 „ Hungaria, quam Transilvania Majestati Re-
 „ giae ex nunc similiter remittantur, et de
 „ caetero nemini praeter Officiales finitimos,
 „ et illis quoque moderate, ac justa limita-
 „ tione Consiliariorum, et Assessorum sales
 „ dentur, sed pecuniae paratae cuilibet sol-
 „ vantur, nemoque sales praeter Camerarios
 „ Regios ad hoc deputatos venditioni expone-
 „ re audeat, et omnes sales extra de hoc Re-
 „ gno, et partibus sibi subiectis ejiciantur,
 „ ubilibet, et infra proximum festum B. Ge-
 „ orgii Martyris extirpentur, ita, quod si
 „ postea sales externi apud Dominum vel No-
 „ bilem pro usu, vel venditione reperti fue-
 „ rint, talis Dominus vel Nobiles in amissio-
 „ ne cunctorum Bonorum per Regiam Majesta-
 „ tem, aut pro se retinendorum, aut alteri
 „ conferendorum convincantur eo facto.

Art. XI. „ Rustici vero tam Majestatis re-
 „ giae, quam etiam quorumcunque Domino-
 „ rum, et Nobilium, in amissione pariter
 „ cunctorum bonorum suorum mobilium et
 „ immobilium condemnentur, cujus haereditas
 „ Domino terrestri cedat. Res vero mobiles

„ per

„ per Camerarium auferantur, et Regio Fi-
 „ fco applicentur. Si vero Camerarius per
 „ se ipsum vel ad se pertinentes ad auferen-
 „ das ejuscemodi res non sufficeret, Comes,
 „ vel Vice-Comes Comitatus advocetur, qui
 „ sub perpetua amissione Officii advenire
 „ Camerarioque assistere, et auxilio adesse te-
 „ neatur, et hoc modo tertia pars Comiti vel
 „ Vice-Comiti, duae vero partes Camerario,
 „ consequenterque Regio Fisco rerum illarum
 „ mobilium cedant, ubi autem isti quoque
 „ non sufficerent, extunc duo Thesaurarii
 „ executionem ejuscemodi ad scitum et literas
 „ Regiae Majestatis ac Consiliariorum, et Af-
 „ fessorum suorum peragere teneantur.

Art. XII. „ Item de Cameris fodinisque auri et ar-
 „ genti statutum est, quod Cultores montanarum, et
 „ Civitates earum in antiquis ipsorum libertaribus con-
 „ servantur. Ita videlicet, ut montanistae, et inhabi-
 „ tatores Civitatum earundem de rebus quibuscunque ad
 „ necessitates eorum ad ipsa montana deferendis nullum
 „ tributum solvere teneantur. Ab illis vero extraneis,
 „ qui montana non inhabitant, sed victualia, et alias
 „ res necessarias ad culturam montanarum undecunque
 „ deferunt, exigatur quidem tributum, sed ita moderetur,
 „ ut ab eis quoque non superfluum, sed justum
 „ duntaxat, et honestum Teloneum exigere videatur. Ne
 „ autem per exemptos alios, et tributa habentes conten-
 „ tio maneat, statuto per Dominos Consiliarios et Af-
 „ fessores uno brevi termino, literas ipsorum exemptio-
 „ nales et Tribuales coram Majestate Regia producere
 „ teneantur, et quae illarum antiquiores et utiliores re-
 „ perientur, illae observentur, quae si non producen-
 „ tur, viribus in perpetuum destitutae habeantur, et de

„ caetero virtute illarum nemo utatur; limitatio etiam
 „ iusta, et honesta exactionis tributorum eodem termino
 „ per ipsos Dominos Consiliarios, et Assessores omnino
 „ peragantur, atque finiantur.

Art. XIII. „ Quamquam tributa sicca, et arida,
 „ atque super aquis, et fluviis ab infra descendantibus et
 „ supereuntibus exigi consueca, contra Deum, et ejus Ju-
 „ stitiam exigi videantur, et exinde in Decreto quomue
 „ Serenissimi Principis quondam Ludovici Regis per in-
 „ victissimum quondam Principem D. Mathiam Regem
 „ tempore felicitis Coronationis confirmato constituto
 „ quaedam, et abolitio facta habeatur absque debita ta-
 „ men revisione eorum, quod scilicet Telonium eorum
 „ siccum, et aridum existat, et quod eorum pontem,
 „ et repleturas habeat, ac iusta, et rationabili: de cau-
 „ sa exigatur, conclusio perfecta fieri non potest. Qua
 „ propter statutum est, ut in singulis Regni hujus Hun-
 „ gariae et partium filii subjectarum Comitatus octo
 „ probi viri Nobiles eligantur, qui strictissimo sub Jura-
 „ mento, cuncta tributorum siccorum, et in aquis quo-
 „ que exigi solitorum, pontes etiam, et repleturas ha-
 „ bentium loca peragraré, ac oculata fide conspiceré.
 „ Deinde a Vicinis, et commetaneis eorundem telonio-
 „ rum Nobilibus, et Ignobilibus, pariter super quanti-
 „ tate exactionis hujusmodi, quantum videlicet de uno
 „ curru equite exigi, et accipi consueverit, et quae il-
 „ lorum pontes, vel repleturas habeant, et simpliciter
 „ arida siccaque existant, certo certius edoceri infor-
 „ marique et ad proximum festum B. Georgii Martyris,
 „ sub eorum atque Vice-Comitum, et Judium Sigillis,
 „ Dominis Consiliariis et Assessoribus fideliter rescri-
 „ bere; Et ipsi Domini Consilarii, et Assesso-
 „ res saepe cujuslibet Tributi tam abolitione, et distra-
 „ ctione, quam etiam exactione veram, justamque, et
 „ honestam limitationem, et Taxationem facere, et jux-
 „ ta eandem limitationem, et taxationem postea cuncta

„ Tri-

„ Tributarii procedere, telonea et deponere, et exige-
 „ re debeant, atque teneantur, sub paenâ amissionis tri-
 „ butorum ipsorum.

Art. XIV. „ Item quod aurum, et argentum de
 „ Regno non educantur, manifeste continetur in Decreto,
 „ et modus ibidem conscriptus in hac parte observetur,
 „ ad haec autem praemissa specialiter Thesaurarius Re-
 „ giae Majestatis haec providere. Verum de modo, et
 „ ordine conditionibusque, quibus montana in pristinum
 „ florem, et statum reduci queant, et qualiter Camera-
 „ rii tam Cremnicianses, quam etiam in Rivulo Domi-
 „ narum Fodinis auri, et argenti pro se colere, victua-
 „ liaque famulis et laboratoribus suis administrare debe-
 „ ant. Domini Consilarii et Assessores primum provi-
 „ dere, et ipsi Thesaurario Regio informationem, qua-
 „ liter in hac parte procedere debeat, dare teneantur.

Art. XV. „ Item quod Castrum Hufzt cum Came-
 „ ris salium Maramarossienfis : et Transylvanienfis ac
 „ Tricesimis Vigesimalis, Quinquagesimalis, caementis ca-
 „ merisque et Fodinis auri, et argenti nec non Civita-
 „ tibus liberis, Saxonibusque Regiis manibus Domini
 „ Thesaurarii Regii pro tempore constituti. Castra ve-
 „ ro Munkacs, Thata, Comarom cum omni inferiori par-
 „ te Vissegradienfi, veteri Budâ, ac Insula Kos, et Che-
 „ pel appellatis; nec non Oppidis Sambok, Salmar, et
 „ Kezeö, cunctisque eorum pertinentiis, Cumanis quo-
 „ que ac Philisthaeis pro sustentatione, et conservatione co-
 „ quinae Regiae Majestatis ad manus Provisoris Buden-
 „ sis assignentur, ad quam Lardis, et Vino, de pro-
 „ ventibus Castri Munkach, Usonibus vero et aliis pi-
 „ scibus de Comarom et Thatha providere, et insuper
 „ Decimas Budenses et alias etiam in Sirmio Provisor
 „ ipse Regiae Majestatis pro mensa, et Curia sua com-
 „ parare debet, defectum autem, si quis erit, juxta li-
 „ mitationem Dominorum Consiliariorum, et Assessorum
 „ Thesaurarius Regius supplebit.

Art. XVI. „ Item ut Curia Majestatis Regiae honeste, et multitudine servitorum sit referta, et decorata, universa Jura Patronatus omnium Ecclesiarum, et beneficiorum Ecclesiasticorum tam per Majestatem Regiam, quam etiam Serenissimum quondam Dominum Wladislaum Regem, genitorem Suae Majestatis charissimum piae memoriae cuicunque collata, revocata habeantur, et Maj. Sua Regia de caetero cuncta beneficia Ecclesiastica ab illis, qui ultra unum habent, pariter auferrat, et juxta contenta Generalis Decreti dividantur, ut plures Deo gratioso servire, plures etiam gentes pro defensione Regni conservari possint.

Art. XVII. „ Item quod universae Praepositurae, Abbatiae, et etiam aliae Ecclesiae per unionem aliis Ecclesiis post obitum Serenissimi Principis quondam Domini Mathiae Regis felicis memoriae annexae, etiam per summum Pontificem confirmatae, demptis duntaxat Ecclesiis in Decreto Generali specificatis, ab unione dissolvantur. De Praepositura vero Themensiensi Domini Consiliarii, et Assessores experiantur, quibus de causis Episcopatus Nitriensi sit unita. Et quod pro laude Dei, et Ecclesiae illius decore, meliusque, et honestius, ac utilius faciendum videbitur, determinare. Antequam tamen Majestas Regia illa aliquibus conferret, apud manus suas tamdiu de illis beneficiis pinguioribus tanta, et talia conservet, quousque antiqua debita sua persolvere poterit.

Art. XVIII. „ Item et hoc modo etiam honores Comitatum Majestas Regia a Domini-
mi-

„ minis Consiliariis secularibus, qui praeter
 „ unum plures habent, secundum formam
 „ Generalis Decreti auferat, et personis bene
 „ meritis distribuat. Quicumque principales
 „ Comites nunc, et postea semper coram Re-
 „ gia Majestatae, praesentibus Dominis Con-
 „ siliariis, et Assessoribus juramentum super
 „ eorum Officio et administranda Justitia prae-
 „ stare teneantur, et exinde literas eorum
 „ Consiliariorum, et Assessorum ad Comita-
 „ tum deferant, nam aliter pro Comite per
 „ Nobiles non acceptentur.

Art. XIX. „ Verum quia ad solutionem
 „ et restitutionem tot tantorumque debito-
 „ rum, quibus Majestatem Regiam teneri in-
 „ teligimus, et eliberationem proventuum
 „ bonorumque Suae Majestatis, ac rectificatio-
 „ nem Castrorum finitimorum, proventus
 „ ipsi Regii etiam rectificati sufficere non vi-
 „ dentur. Ideo deliberatum est, ut universi
 „ Praepositi, et Archi-Diaconi, qui ratione
 „ hujusmodi beneficiorum suorum separatim
 „ a Capitulo vel conventu, ubi resident nullum
 „ onus pro Regni defensione supportare di-
 „ gnoscuntur, praeterea cunctarum Civita-
 „ tum Oppidorum et villarum Plebani Paro-
 „ chiales, ac Rectores altarium, et sacellorum
 „ seu capellarum tam in Hungaria quam etiam
 „ Selavonia et Transilvania constituti, quo-
 „ rum plerique sexaginta quadraginta, et con-
 „ sequenter vasa Vinorum annuatim habere

H h 4

„ sed

„ sed Regni pro tutela ne unicum quidem de-
 „ narium solvere solent, per Regiam Majesta-
 „ tem, ubicunque juxta proventuum ipsorum
 „ exigentiam, pro Decima parte eorum pro-
 „ ventuum taxentur, ita ut de singulis decem
 „ florenis, unus florenus Majestati Regiae
 „ per eos contribuatur. Ad quorum connu-
 „ merationem Juratus ille nobilis in singulis
 „ Comitatibus ad exactionem pecuniarum pro
 „ conservatione gentium dicandarum electus
 „ per Regiam Majestatem deputetur, atque
 „ mittatur; prius tamen idem Nobilis super
 „ ista quoque contributione, et justa, fide-
 „ que exactione, Juramentum coram homine
 „ Thesaurarii Regii, et universitate Nobilium
 „ praestare teneatur, ubi vero aliqua rebellio-
 „ ne ducti, contributionem eorum reddere re-
 „ cusarent, extunc Dominus Praelatus Archi-
 „ Episcopus scilicet vel Episcopus loci ejus-
 „ dem per literas ipsius Jurati hominis requi-
 „ situs reddi facere teneatur. Nam aliter ex
 „ decimis suis Vinorum vel frumentorum in Co-
 „ mitatu illo, ubi rebellis ipse residet pro Regia
 „ Majestatae tantum reservetur; quantum
 „ contributio Praepositi Archidiaconi, vel Ple-
 „ bani rebellis faceret. Quae quidem contri-
 „ butio ad reformationem Castrorum finitimo-
 „ rum et bonorum proventuumque Regio-
 „ rum redemptionem juxta limitationem Do-
 „ minorum Consiliariorum, et Assessorum con-
 „ vertatur. Ad Slavoniam, vel Transilvaniam
 „ „ unus

„ unus de medio ipsorum Assessorum adjuncto
 „ homine Thesaurari Regii ad ejusmodi con-
 „ tributionem peragendam, et exigendam de-
 „ putetur atque mittatur. Qui quidem Jura-
 „ tus Nobilis una cum homine Thesaurarii Re-
 „ gii pecunias ex hujusmodi contributione col-
 „ lectas Regiae Majestati adducere, et ibidem
 „ Dominis Consiliariis, et Assessoribus Regni-
 „ colarum rectam rationem exinde dare te-
 „ neantur.

Art. XX. „ Item quod penes Thesaura-
 „ rium ipsum Regium, de medio Assessorum,
 „ Regnicolarum unus eligatur, absque cujus
 „ scitu Thesaurarii nec introitum, nec exi-
 „ tum proventuum regionum administrent,
 „ et dispensent. Ille vero Assessor electus com-
 „ putum et rationem de omnibus teneat, ne-
 „ fraus, et dissipatio in proventibus Regiis
 „ fiat. Et Thesaurarius super eis, quod non
 „ aliter procedet, juramentum coram Regia
 „ Majestate et Dominis Consiliariis et Assello-
 „ ribus praestet. Qui si postea contrarium
 „ fecisse repertus fuerit, extunc persona Ec-
 „ clesiastica existens in beneficiorum, ac etiam
 „ patrimoniorum jurium; secularis vero per-
 „ sona in bonorum pariter cunctorum suorum
 „ amissione vincatur, et convictus habeat-
 „ ur eo facto, quae Majestas Regia quibus-
 „ cunque voluerit, libere conferre poterit.

Art. XXI. „ Item quod omnium pro-
 „ ventuum Regiae Majestatis introitus, et
 „ „ exi-

„ exitus fideliter sub juramento, per Domi-
 „ nos Consiliarios, et Assessores a Thesaura-
 „ rio exnunc intelligatur, ut sciant postea
 „ quantum pro exitu necessitatum superadde-
 „ re debeant, et quod singulis annis Thesau-
 „ rarius Regius, et provisor Budensis super
 „ cunctis proventibus Regiis Dominis ejusdem
 „ Consiliariis et Assessoribus, in festo Epipha-
 „ niarum Domini, ac diebus immediate sequen-
 „ tibus ad id sufficientibus rationem dare te-
 „ neantur.

Art. XXII. „ Item quod *Bani Castrorum finitimo-
 „ rum semper in eisdem Castris finitimis maneant, et
 „ unus eorum sub nota perpetuae Infidelitatis nunquam
 „ de Castro egredi audeat. Et quod ad omnia Castra
 „ ipsa finitima Provisor per Regiam Majestatem consti-
 „ tuatur, qui tam ad ingenia, quam etiam Viſualia et
 „ alia eorum necessaria modo tempore quondam Domi-
 „ ni Mathiae Regis observato providere teneantur.

Art. XXIII. „ Item quod damna per Cru-
 „ ciferos Nobilibus illata refundantur, et mo-
 „ do ordineque in Decreto exinde edito ex-
 „ presso damnificatis restituantur, Rebelles ve-
 „ ro, et contrarios Thesaurarius Regnicola-
 „ rum, ad requisitionem Regnicolarum, Vi-
 „ ce Comitum, et Judicum Nobilium, aut si Co-
 „ mites, vel Vice-Comites essent, in causa ad
 „ literas universitatis Nobilium illius Comita-
 „ tus, ubi damnum restituendum est, execu-
 „ tionem hujusmodi peragere teneatur, ubi
 „ vero universitas Nobilium, Comitibus, vel
 „ Vice-Comitibus illis, vel etiam aliis poten-
 „ ti.

„ tibus, metu vel favore adhaerere, et lite-
„ ras forsitan dare renueret, vel aliter con-
„ trarium laeso, et damnificato faceret, ex-
„ tunc unus de medio Assessorum per damni-
„ ficatum ad rei veritatem experiendam duca-
„ tur, qui advenire teneatur, ad cujus tan-
„ dem relationem comperta primum rei veri-
„ tate mera, Thesaurarius ipse procedere te-
„ neatur. Et de Jobbagionibus quoque fugi-
„ tivis idem est inteligendum, per omniaque
„ similiter executio erit peragenda. Comites
„ vero contrarium facientes in amissione o-
„ mnium officiorum, et bonorum suorum
„ condemnentur, pro Nobilibus vero, et da-
„ mnificatis nimis pauperibus et facultates e-
„ ducendi Assessores non habentibus Regia Ma-
„ jestas expensas eisdem Assessoribus dari fa-
„ cere dignetur.

Art. XXIV. „ Item quod Ovar, Devén,
„ Detrekö, et alia Castra atque bona, quon-
„ dam Domini Comitis Petri, per Dominos
„ Franciscum, et Volfgangum Gross, mani-
„ bus Dominae relictæ ejusdem quondam Do-
„ mini Comitis Petri, de quibus occupata
„ sunt, statim remittantur, quae alioquin jux-
„ ta contenta Decreti in manus communes
„ dari deberent. Nam post obitum ejus-
„ dem prout toti Regno constat illa sunt oc-
„ cupata, quae prius in eorum manibus, nun-
„ quam realiter, et effectivè fuerunt. Et si
„ quid Juris se se ad illa Comites habere con-
„ „ fidunt,

„ fidunt, juxta Regni consuetudinem ipsi Co-
 „ mites consequantur.

Art. XXV. „ Item quod bona desolata No-
 „ bilium in Comitatu Temessiensis adjacentia,
 „ consequenterque proventus exinde perci-
 „ piendos, et provenientes eisdem Nobilibus
 „ per Dominum Comitem Temessensem re-
 „ mittantur. Et Regia Majestas de salario Spe-
 „ culatorum, quos Comes ipse conservare
 „ solet, siquidem ex officio ad hoc non te-
 „ netur, sibi provisionem facere dignetur.

Art. XXVI. „ Item quod Abbatia Tha-
 „ polcza, quae nuper per Reverendissimum
 „ Dominum Cardinalem Agriensem contra
 „ Regni Legem occupata est, Petro, prae-
 „ cuius manibus erat, de facto, et imme-
 „ diate remittatur. Nam et alioquin Dominus
 „ ipse Cardinalis, contra formam dicti gene-
 „ ralis Decreti plura beneficia tenere non po-
 „ test.

Art. XXVII. „ Item quod Nobiles Praediales Ecclesiae
 „ Sexardiensis in eorum antiquis libertatibus, et Juribus
 „ conserventur, nec per Abbatem ipsius Ecclesiae ad
 „ aliqua inconsueta servitia, vel collectas prius non so-
 „ litas compellantur.

Art. XXVIII. „ Item Cives quarumcunque Civita-
 „ tum etiam Regiarum, et finitimarum in terris alio-
 „ rum vineas habentes, Domino Terrestris Vinearum
 „ juxta formam Generalis Decreti nonas solvere tenean-
 „ tur.

Art.

Art. XXIX. „ Quia plerique Dominorum, ac Nobilium spreto, et contempto Regio Mandato, ad hanc Diaetam venire neglexerunt, quorum bona, et jura haereditaria licet Fisco Regio applicanda forent, ex quo tamen sub poena Decreto expressa vocati sint, ideo poenam ibidem declaratam incurrissse dignoscuntur, quam ne illusione praeteriisse glorietur, Majestas Regia poenam Dominorum, hoc est octingentos florenos pro se tollere, Nobilium vero singulos scilicet quadringentos florenos, si pro se exigere noluerit, Nobilibus egenis, et miseris, qui mandato Suae Majestatis obtemperantes advenerunt, per Vice - Comites, et Judices Nobilium cum consilio, et juxta limitationem Universitatis Nobilium singulorum Comitatum distribuendorum donare, et conferre dignetur. Siqui Comitum, aut Vice - Comitum aliquos Nobiles pretio domi reliquisset, in amissione omnium officiorum, et praeterea pro singulis Nobilibus in quadringentis florenis solvendis Regiae Majestati convincantur, quos Majestas Regia ab illis indilate exigere faciat. Et si per quospiam praemissorum contrarium committeretur, unde punizio Nobilium praedecarata permitti videretur extunc antefati Thesaurarii Regnicolarum juxta informationem per Assessores eisdem superinde dandam, in executione hujusmodi punitionis procedere teneantur.

Art. XXX. „ Item plerique solent Dominorum, ac Nobilium, quibus juramenta praestanda adjudicantur novum judicium a Regia Majestate diversis sub coloribus impetrare, et partem alteram expensis duntaxat gravare, et postea non posse in judicio se ab ipsa juramentali depositione praeservare, ne itaque fraus, et dolus alicui patrocinari videatur, statutum est, prout etiam ex antiqua Regni consuetudine per Judices Regni ordinarios observatum esse dignoscitur, ut novum judicium impetrans, si justam, et rationabilem causam impetrationis suae assignare, et se ab ipsa juramentali depositione, quam facere debebat, in judicio
„ pra-

„ praeservare non poterit , extunc in amissione sui
 „ juramenti , consequenterque poena subsequenda de fa-
 „ cto convincatur.

Art. XXXI. „ Item quod illi , qui in Decreto gene-
 „ rali propter amissionem Castrorum finitimorum nomi-
 „ natim proscripti sunt , et quia propter non punitionem
 „ illorum , reliqua quoque Castra finitima perierunt ,
 „ etiam nunc , et de novo proscripti habeantur , ut eo-
 „ rum exemplo ceteri territi , Castra finitima custodire
 „ studeant , atque teneantur.

Art. XXXII. „ Item quod Majestas Regia
 „ metas inter Cumanos , Philisteos , et Ze-
 „ gedientes , ac nonnullos Nobiles , prout jam
 „ saepe supplicatum est , quam primum redi-
 „ ficare , damna etiam tempore Cruciatorum
 „ illata de medio illorum refundi , ac Jobba-
 „ giones fugitivos pariter reddi facere digne-
 „ tur.

Art. XXXIII. „ Item quod Districtus Monastor ,
 „ Sagya , et Morsyna alias ad Comitatum Temessiensem
 „ pertinentes , in praesenti nec Transilvaniae , nec Hun-
 „ gariae deserviunt , rursum ad Comitatum Temessien-
 „ sem , si testimonium evidens exinde produci poterit ,
 „ remittantur , et reddantur , quia de medio inhabita-
 „ torum eorundem districtuum plurima damna , et pe-
 „ ricula Regnicolis inferuntur , possessio etiam Kykale-
 „ ghaz alias ad Comitatum Csongradiensem pertinens in
 „ medium ejusdem Comitatus similiter redeat , et re-
 „ mittatur.

Art. XXXIV. „ Item , quod boves , oves ,
 „ et equi de hoc Regno gregatim per Inco-
 „ las ejusdem Regni , de cetero non ducan-
 „ tur ,

„ tur , sed continentia novissimi Generalis
 „ Decreti in hac parte observetur , ut Re-
 „ gno huiù de medio exterarum nationum
 „ major proventus afferatur , et de singulis
 „ bobus , et equis singuli decem Denarii ab
 „ emptore , qui scilicet e Regno hoc illos
 „ educere voluerit , ultra Tricesimam solitam
 „ in Fiscum , Cameramque Regiam exigantur ,
 „ et ab una quaque ove , vel ariete Denarius
 „ unus pariter solvatur .

Art. XXXV. „ Item quod omnes Domini Praelati ,
 „ Barones , et Regni hujus Nobiles , atque Comitatus
 „ Gentes eorum juxta formam , et sub poena generalis
 „ Decreti ejusdem Regni in pleno numero , in confini-
 „ bus , locis scilicet ejusdem jam dudum deputatis , et
 „ statutis , exnunc relinquere , et interim quo Thesau-
 „ rarii Regnicolarum circa Epiphaniarum Domini pro-
 „ ximi festum superinde providere poterunt , in eisdem
 „ confinibus , ne illa vacua maneant , et pereant , con-
 „ servare teneantur .

Art. XXXVI. „ Item quia fures , et alii malefacto-
 „ res adeo multiplicati sunt , ut nec domi , nec foris
 „ Nobiles , ac ignobiles tuti esse possint , si qui igitur
 „ Comitatum voluerint , et Comites ad extirpationem
 „ eorum negligentiores fuerint , unus ex Assessoribus
 „ per Majestatem Regiam ad requisitionem Nobilium
 „ illuc mittatur , per quem extirpacio furum , et alio-
 „ rum malefactorum juxta formam generalis Decreti
 „ exequatur , et effectum fortiaturo .

Art. XXXVII. „ Item quia Nobiles unius Sessionis
 „ per singula capita , dum Regni necessitas extrema in-
 „ grueret , insurgere tenentur , ideo ratione conserva-
 „ tionis Gentium de cetero non taxentur .

Art.

Art. XXXVIII. „ Item quod ex parte
 „ Nobilium Campi Zagrabiensis Domino Mar-
 „ chioni, et e contra Civitas Regia Judicium
 „ indilate administrari faciat, ne caedes, et
 „ sanguinum effusiones subsequantur.

Art. XXXIX. „ Item quod tam Reveren-
 „ tissimus Dominus Episcopus Vacientis alias
 „ Thesaurarius, nunc Cancellarius Regius, su-
 „ per duobus florenis, quem etiam modernus
 „ Thesaurarius super quinquaginta Denariis,
 „ ad praesentem Diaetam, et expeditionem
 „ Majestati Regiae oblatis, Dominis Consilia-
 „ riis, et Assessoribus Budae, in termino, quo
 „ Jura proventus Regios habentium, produci
 „ debebunt, rationem dare teneantur.

Art. XL. „ Item, ut omnia praemissa robur sortian-
 „ tur firmitatis Reverendissimi Domini Cardinalis Stri-
 „ gonienfis, et Archi-Episcopus Colocensis, nec non
 „ Quinque-Ecclesienfis, et Transilvanienfis, Ecclesia-
 „ rum Episcopi, ac Spectabiles, et Magnifici Domini
 „ Palatinus Regni Laurentius Dux, Judex Curiae Re-
 „ giae, ac Vajvoda Transilvanienfis, et Comes Temes-
 „ sienfis, item Egregii Michael de Zob, Joannes de
 „ Pakos, Franciscus Bodo de Gergew, Nicolaus de
 „ Macedonia, Sigismundus Pogán, Nicolaus de Pernes,
 „ Paulus de Artand, Nicolaus Glešan, Michael Konde-
 „ resty de Gyal, Joannes de Fays, Blasius Chanii, Ni-
 „ colaus Thuroczy, Lucas Kutassy, Georgius Deren-
 „ chený, Stephanus Amade, et Gregorius de Syrke,
 „ apud Majestatem Regiam Jurati mancant, et in Con-
 „ silio Regio, et in Judiciis decernendis sibi assistant,
 „ et de Majestatis Regiae bona, et laudabili institutio-
 „ ne provideant, Statum Curiae Suae Regiae ordine
 „ bono compnant, cuncta officia et dandi, et auferen-
 „ di cum Majestate Sua pariter auctoritatem habeant,
 „ et generaliter summa omnium rerum Suae Majestatis

„ et Regni apud eos maneat, qui de nova cultura,
 „ dispensationeque Salium Regalium de Statu, et refor-
 „ matione Montanarum Fodinarum auri, et argenti,
 „ de tributorum, de rebus ad Montana ipsa deferendis,
 „ et exigendis iusta moderatione, ~~de~~ privilegiorum su-
 „ per exemptione, et tributorum etiam collatione con-
 „ fectorum. Ut unicuique suum iuste privilegium obser-
 „ vetur, revisione, praeterea de Cancellariatu, et The-
 „ saurariatu, nec non Regiae Majestatis, ac proven-
 „ tum Regiorum bona per Thesaurarium suum dispen-
 „ satione, et generaliter omnium negotiorum Suae Ma-
 „ jestatis, ac Regni sui iusta, et honesta, fructuosaque
 „ directione, diligenti cura ex nunc, et postea semper
 „ providere, superintendereque teneantur; ceterorum
 „ etiam Dominorum, et Consiliariorum voto, et digni-
 „ tate in Consilio Majestatis Suae salva remanentibus.

Art. XLI. „ Praeterea Vice-Palatinus, ac Vice-Ju-
 „ dex Curiae Regiae, et Magistri Protonotarii ex eorum
 „ officio Consilio interesse possunt, atque debent, qui
 „ quidem Domini Consilarii, et Assessores pri-
 „ mo, et ante omnia Castrorum finitimorum provi-
 „ sioni superintendere, et Salaria Officialium finitima
 „ tenentium, per Thesaurarium Regium reddi facere
 „ teneantur, et eorum Consiliariorum, et Assessorum
 „ media pars semper apud Regiam Majestatem maneat,
 „ temporibus vero octavarum, et manifestae necessitatis
 „ dum vocati fuerint, sub poena perpetuae amissionis
 „ officiorum, et solutionis homagiorum ipsorum adesse
 „ teneantur.

Art. XLII. „ Item quod brevia Judicia, ac breves
 „ brevium, causaeque transmissionales ad vigesimum
 „ diem festi Epiphaniarum Domini proxime venturi in-
 „ choentur, et deinde causae praesertim transmissiona-
 „ les, et breves brevium continue, et sine intermissio-
 „ ne celebrentur, et executionem, prout declaratum
 „ est, finalem absque omni favore, et formidine semper
 „ sortiantur. Causae vero virtute articuli Tholnensis

Ii

„ motae,

„ motae, et movendae, exnunc, et de facto adjudicen-
 „ tur, et unicuique iustitia administretur, et de cetero
 „ secundum jura Regni scripta ad universos Comitatus
 „ jam destinata semper adjudicentur, resque universae
 „ discutiantur.

Art. XLIII. „ Item, quod ad praemissa
 „ omnia firmiter observanda contemplatione
 „ boni Status Regiae Majestatis, et totius
 „ Regni sui, universi Nobiles, qui Diaetae
 „ huic non interfuerunt in Sedibus Judicia-
 „ riis Comitatum post Nobilium hinc ad
 „ propria regressum primitus celebrandis, Ju-
 „ ramentum praestare teneantur, si qui au-
 „ tem rebellionem ducti forsitan jurare renue-
 „ rent, universae talium res mobiles per alios
 „ Nobiles Juratos praedae exponantur, et
 „ inter se se dividantur, et insuper si com-
 „ prehendi poterunt, capite quoque plectan-
 „ tur, atque puniantur; et quod universi
 „ Nobiles Dominos eorum cujuscunque di-
 „ gnitatis, aut conditionis existant, quos
 „ praemissis constitutionibus ac remittendis,
 „ et resignandis bonis, proventibusque Regiae
 „ Majestatis palam contravenire, et reluctari
 „ agnoverint, postque hinc ad propria eos
 „ secuti fuerint, ut hujusmodi reluctatio ipsis
 „ Nobilibus per Assessores, et Thesaurarios
 „ Regnicolarum innotuerit, mox deferere,
 „ relinquereque, et eorum servitiis renun-
 „ tiare sub poena immediate praenotata de-
 „ beant, et teneantur.

Art.

Art. XLIV. „ Et praedecarata Statuta us-
 „ que ad Diaetam duntaxat pro festo B. Geor-
 „ gii Martyris in tertia revolutione annuali
 „ venturo celebrandam, durent, et observen-
 „ tur, in qua quidem Diaeta, quid tandem
 „ pro incremento Regiminis Majestatis Regiae
 „ et Regni defensione, nec non Castrorum
 „ finitimorum conservatione, ac libertatis No-
 „ bilium tuitione melius, utiliusque videbi-
 „ tur, decernendum, et concludendum erit.

Art. XLV. „ Interim autem pro Gentium
 „ Regnicolarum conservatione per spatium
 „ duorum annorum integrorum duo floreni
 „ per universum hoc Regnum fideliter, et
 „ plenarie cum numero dicentur, et exigan-
 „ tur, Regiae Majestati vero in eisdem duo-
 „ bus annis centum, et viginti Denarii, in-
 „ cluso lucro Camerae Suae Majestatis per
 „ eosdem annos dari consueto pariter sol-
 „ vantur. Quorum viginti ad redemptionem
 „ Civitatum, et Tricesimarum Suae Majesta-
 „ tis prae manibus Domini Vajvodae Transil-
 „ vaniae in praesenti titulo pignoris habi-
 „ tarum, viginti autem ad solutionem debi-
 „ torum, et expensarum Assessorum. Reliqui
 „ octoginta Denarii ad Curiae, familiaeque
 „ Regiae Majestatis conservationem cedant,
 „ in qua quidem dicatura, et contributione
 „ quia totius Regni hujus ad publica, no-
 „ toriaque negotia exponendum, et dispen-
 „ sandum est, non nisi factores, et servito-

„ res Dominorum , et Nobilium manifeste,
 „ et nimis pauperes relaxentur, ne gentium
 „ numerus Regni pro defensione minuatur,
 „ et decrescat, et ne in redemptione bono-
 „ rum, ac proventuum Regiae Majestatis apud
 „ Dominum Vajvodam, ut praefertur habi-
 „ torum ulterior mora fiat, atque commit-
 „ tatur.

Praeter ista gemina Comitia plura hoc anno celebrata, vel certe indicta fuisse testantur Regales Literae Ludovici II. Regis ad Joannem de Zapolya, Vayvodam Transilvaniae, ut ad Diaetam Budensem anni 1518. compareat. Exstant in Michaelis Tertina Rerum Hungaricarum Collectionis tomo XXXVII. in 4to.

Ludovicus, Dei gratia Rex Hungariae, et Bohemiae etc. Spectabilis, et Magnifice, Fidelis nobis dilecte. Talia, tantaque sunt pericula confinibus nostris, et toti huic Regno undique incumbentia, ut literis explicari jam nequeant, neque satis conveniens, tutumque sit amplius, quam per se patent, illa publicari. *Quamquam autem binas hoc anno conventiones habuimus*, in eum finem per nos celebratas, ut in illis de avertendis hujusmodi periculis consuleretur, tamen contigit, nostra haec tam bona voluntas, ut notum est omnibus, perducere ad effectum non potuit. Ne igitur hisce periculis per maiorem moram, negligentiamque obruamur, nam si tardaverimus, nec vitari, nec differri poterunt, *statuimus Generalem Diaetam pro festo B. Georgii Martyris* proximo venturo hic Budae iterum celebrare, ut in ea vobis, ceterisque Dominis, et Regnicolis nostris in medium consulentibus, saluti, et conservationi hujus Regni, et omnium vestrorum prospiciatur, et quod hucusque undecunque

decunq̃ue neglectum est, jam tandem resarciatur. Quare Fidelitatem vestram hortamur, eidemque mandamus, sub poena Decret. firmiter, quatenus acceptis praesentibus, ad praedictum festum B. Georgii Martyris huc Budam ad Majestatem nostram, non cum exercitu, sed convenienti numero, animo ad bonum Reipublicae propenso, et bene disposito venire debeatis, de praenotatis periculis propellendis una cum Dominis, et Regnicolis nostris, quos similiter convocari fecimus, consulturi, et ea faciuri, quae quisque bonus, et fidelis pro salute patriae in extrema necessitate facere consuevit, secus poena sub praemissa facere non ausuri. Datum Budae in Dominica Laetare anno Domini 1518.

Fatetur Ludovicus his literis *binas hoc anno Conventiones habuimus*, quod si stricte ad litteram accipiamus, sequitur, anno 1518. jam ante Dominicam Laetare gemina Comitia celebrata esse; tertia fuissent his Regalibus Budam pro festo B. Georgii Martyris indicta, quarta Tholnae pro festo S. Jacobi, et quinta Bachiae pro festo S. Michaelis, adeoque inaudito exemplo quina Comitia intra unum annum 1518. celebrata fuissent, quorum prima duo incerto termino, et loco certe tamen, teste ipso Rege, agebantur, tertium indictum, an celebratum, et quid in omnibus tribus, aut gestum, aut statutum fuerit, incertum est haecenus; postremorum denique duorum, et terminus, et locus constat, et Decreta habentur, prouti ea hic integra praemisimus. Posset interim locus ille Regalium de binis hoc anno Conventionibus

habitis ita accipi, quasi Rex non voluerit dicere anno 1518. a novo anno usque ad Dominicam *Laetare*, adeoque intra brevius, quam trimestre tempus binas Diaetas celebratas esse, sed id solum innuerit, non plane annum ad Datum praesentium elapsum esse, quod binas Conventiones habuerit, quae in annum praecedentem 1517. incidissent, de quo nullum aliquin celebratorum Comitiorum habemus Vestigium. Illa etiam Diaeta, quam his Regalibus ad festum B. Georgii Martyris Budam indixit, potuerit differri, ac deinde non Budae pro festo B. Georgii Martyris, quam hoc loco, et termino re ipsa celebratam esse, nullo Vestigio docere possumus, sed Tholnae pro festo B. Jacobi Apostoli celebrari, atque ita incredibile illud, quod vel ante Dominicam *Laetare* duae Conventiones, vel universim anno 1518. quina plane Comiticia celebrata sint, suapte evanesceret; sed positiva haec Diplomatica quinquorum Comitiorum Vestigia, non nisi Diplomaticis itidem argumentis in hunc sensum exponi possent, ut gemina solum Comiticia, quorum Decreta habemus celebrata fuisse anno 1518., jure adstruamus.

Anno 1519, jam quasdam factiones originem summissee, aut continuasse potius, patet ex quibusdam literis, quibus Gregorius de Frangepanibus, Archi-Episcopus Colocensis, Joannes de Zapolya Comes Scepusiensis, et
Vayvoda

Vayvoda Transilvanus, Georgius Episcopus Quinque - Ecclesienſis, Franciſcus de Varda Episcopus Tranſilvaniensis, Stephanus de Báthor, tum adhuc Comes Themessiensis, alii- que mutuo se obligant die 8. Martii anni prae- fixi ad fidelitatem, et defensionem Ludovici Regis. Hoc igitur anno Joannes de Zapolya longe adhuc aberat ab ambitu Regiae digni- tatis, quo familiam hanc jam sub Wladislao Rege laborasse quidam, fors non citra inju- riam referunt. Ceterum in Comitiiſ Bachiae hoc anno posterius celebratis Decreti artic. XLIV. ſtatuitur, ut: *Confoederationes* hujus- modi *inter Dominos invicem dissolvantur*. Co- mitia vero Bachiae celebrata fuisse, docet qui- dem Decretum Ludovici II. anno 1519. edi- tum, sed nec ex illo, nec ex aliis monumen- tis terminum eorum eruere potuimus, cum Diplomata confirmatoria omnibus Decretis Lu- dovici II. Regis defint. Habentur autem in Corpore Juris Hung. *Ex Conventus Bachiensis Constitutionibus anni 1519. articuli potiores ex- cerpti*, nimirum VII. VIII. IX. XXII. et XLIV. Editores autem ſequentem adnotationem hi- storicam illis praefixerunt.

Conventus Bachiensis anni 1519. Decreta in plerisque MSS. exemplaribus non reperiuntur. Nos inani repetitio- ne eorum, quae in Decretis anni 1518. constituta ſunt, omiſſa; ea tantum hic poſuimus, quae ibi non habentur.

Niſi primi Editores Corporis Juris Hunga- rici ſuo merito, quod bona intentione ducti

Decreta Regum Hungariae praeletaria utcumque opera fortassis a majori eorum strage mature adhuc satis eripuerint, et ab interitu vindicaverint, apud posteros aestimationem consecuti fuissent, hic profecto tanta eorum negligentia, culpaque latissima vix aequo animo ferenda esset, quod cum jam inanem quorundam articulorum repetitionem esse judicaverint, id saltem, quod minimi negotii futurum erat, sed lucis plurimum affudisset, non adnotaverint, in quo Decretorum anni 1518., cum gemina supersint, et qui speciatim illorum articulorum habeantur, qui in Decreto anni 1519. inaniter repetebantur? ad Bachienſe quidem Decretum anni 1518. eos respexiſſe potiffimum, illud conjecturam probabilem reddit, quod articulorum Tholnensium ejusdem anni ne dimidio quidem tantus sit numerus, quanto Bachienſes 1519., quorum in Corpore Juris Hung. art. XLIV. adhuc refertur, fuisse oportuit; sed quam istud facile adnotari poterat! Nunc vero cum jam soli conjecturae, non facile ad veritatem historicam elevandae locus relictus sit, si quis sibi Bachienſe anni 1519. Decretum integrum ductu praemissae adnotationis, mente velit effingere, oportet quinque articulos ex eo in Corpore Juris Hungarici editos illis Decreti anni 1518. Bachienſis substituere, qui sub numero seriei hiſce praefixo in eodem reperiuntur, ac tum isti, cum reliquis illis integrum
Decre-

Decretum hoc efficere videbuntur, cui nihil quam evidentior certitudo deerit. Cum iidem Editores testentur, hoc anni 1519. Decretum in plerisque MSS. exemplaribus non reperiri, tanto diligentius illud, si uspiam integrum nacti sunt Corpori Juris Hungarici inferere debuissent, sed ex hac eorum confessione, illud quidem certum efficitur, illos nequaquam omnia ex originalibus, sed complura ex MSS. Codicibus in Corpus Juris Hungarici inseruisse, illud vero tanto majori dubio est obnoxium, an ipsi Decretum hoc uspiam integrum deprehenderint, nos certe illud nec in Codice Radayano, nec uspiam alibi quantavis diligentia quaesitum haftenus detegere potuimus.

Conventum istum Bachienssem nequaquam ita pacatum fuisse, ut non aliqui vel eo venire negligerent, vel inde ante tempus discederent, docet Vestigium Diplomaticum in literis Ludovici Regis, quibus Comitatus Vespriemensi mandat, ut eos, qui se a Conventu Bachienssi absentarunt, multa pecuniaria puniat in eodem Conventu statuta. Datum Budae feria quarta proxime post Dominicam Laetare anno Domini 1520. Inter MSS. Steph. Kaprinay serie sub lit. B. tom. I. N. 113. p. 210. *Quomodo autem puniantur, qui ad Diaetam non veniunt*, statuitur artic. XXVIII., qui in Corp. Juris Hung. habetur. Art. vero XLIV. praescribitur, ut *praedeclarata Statuta usque ad*

ad Diaetam duntavat pro festo B. Georgii Martyris in tertia revolutione annuali venturi celebrandam durent, et observentur. In quo Decreti temporanei manifestum habemus exemplum.

Anno 1521. Albae Regali Comitia celebrata fuisse, colligi posse videtur ex literis, quibus Ludovicus II. bona Bathoriana, et Rozgonianae familiae confirmat, et in quibus sequens habetur clausula:

Datum in Civitate nostra Alba Regali feria quarta proxima post festum Conceptionis Virginis glorioae, secundo scilicet die praeteriti a nobis juramenti anno Domini 1521. Regnorum nostrorum Hungariae etc. Bohemiae etc. sexto.

Non utique aliud hic juramentum intelligi potest, quam quod Regnicolis praestitit in persona, quod pater illius antea pro eo Ordinibus Regni praestiterat, ut supra memoravimus. Id unum justum scrupulum movere posset, cur tam sero ab adito regimine juramentum istud praestiterit, cum tamen, uti vidimus eo jam regnante plura Comitia celebrata sint, in quibus id commode fieri potuisset, quod alioquin Regnicolas adurisse, et propter multorum inquietudinem necessarium fuisse credibile est, nisi forte aetatem deponendo juramento maturiorem expectandam esse existimaverint Regnicolae.

Codex

Codex Radayanus in titulo Decreti Budensis, quod in Corpore Juris Hungarici ad annum 1522. figitur, praefert annum 1521., sed cum plura Vestigia Diplomatica et Comitiorum, et Decreti istius annum 1522. indicent, neque ullum detexerimus, quo Comititia anno 1521. Budae celebrata fuisse doceretur, nos quoque illud ad annum 1522., quem in Corpore Juris Hungarici refert, figimus. Nam:

Anno 1522. pro festo Divae Elisabeth Budae Comititia celebrata fuisse docemur ex literis *Ludovici Regis, quibus Civitates Montanas, aliaque complurima bona Conjugi suae Mariae, dotis nomine, et Reginali jure possidenda adscribit.* Referuntur illae in Auctario Diplomatico ad Ursini Velii editionem Kollarianam p. 317. N. XXV., in quibus sequentia leguntur:

De consilio, et assensu omnium Dominorum Praelatorum, Baronum, Procerum, Nobilium Inclyti nostri Hungariae (Regni) *ad universalem Conventum* jussu, et imperio nostro *ad D. Elisabeth Budae Congregatorum*; qui quidem omnes, nemine discrepante, optimi fideles, ut majorem, quam possunt, honorem Suae Majestati, in cuius felici adventu, praesentia, gratia, patrocinio erga eosdem fideles nostros indubitato multum spei collocarunt, deferrent, nos frequenter, et studiose sunt hortati.

His prorsus consona habentur in praefata Epigraphe Codicis Radayani: *pro festo Divae Elisabeth Viduae . . . Budae de mandato Regis, ut adeo extra dubium sit, utrobique*
Comi-

Comitia Budensia anni 1522. indicari, quorum Decretum in Corpore Juris Hungarici etiam mancum habetur, nimirum: *ex Budensis Conventus Constitutionibus anni 1522. articuli meliores excerpti XIX. XXXIV. XXXV. XXXVI. XLIV. LII. LIV. LV. LVI. LVII. LVIII. LIX. LX.* An Editores Corporis Juris Hungarici, qui profitentur, se jam *meliores*, jam *potiores* articulos excerptisse, sat felices in delectu fuerint, Lectorum, quibus etiam reliquos ab illis praetermissos damus, judicio relinquimus; minus certe provide, ne quid plus dicamus, eos egisse, dum Decreta integra ad manus habita Corpori Juris Hungarici non inseruerint, cui tamen multa alia, ad rem minus pertinentia intulerunt, in aperto satis est. Illa vero historica reflexio excerptis articulis anno 1522. in Corpore Juris Hungarici praefixa, vix aequo animo toleranda est:

Parabat Ludovicus Rex succursum, amisso tunc Belgrado: proinde Conventum, Statibus, et Ordinibus indicit, in quo de Suppetiis actum: Contributio extraordinaria Regi, ingens promissa: de qua hic articulos ascribere piguit, ad militiam, et jura pertinentibus contenti.

Tanti ne fuerunt Regis, Regnique Conclusiones, ut eas *pigeret* ascribere? aut existimabant Editores posteritatem iisdem contentos fore, quibus ipsi contenti erant? Sed hoc taedium in ipso Principe Jurisconsultorum Patriae nostrae Verböczio non uno loco ex
ejus

aus propria confessione advertimus. P. II. Tit. 14. §. 42. Decreti tempore Joannis Hunyadi Gubernatoris editi Articulos *excerptos* duntaxat refert, quem imitati Editores Corporis Jur. Hung. eosdem ipsos suo loco iterum retulerunt, quin eorum repetitionem inanem esse putarent.

Idem Verböczius l. c. §. 45. excerptis illis Articulis sequentia subjungit: *Reliquos autem Litterarum ipsarum Articulos, qui huic rei non quadrant, praetermittendos duxi.* Pejus adhuc est, quod ibid. §. 35. praemiserat: *Quod (Privilegium) quia multa continet in se Capitula, pluresque complectitur Articulos proposito nostro non correspondentes, verbotenus inserere TAE-DIOSUM EXISTIMAVI.* Verböczius quidem tanto magis excusari meretur, quo minus propositi habuit collectionem Decretorum comitialium adornare, sed Editores Corporis Juris Hung. quantamcunque gratiam ideo apud posteros promeriti sint, quod sparsa Decreta primi non collegerunt solum, sed etiam typis expressa vulgaverunt, excusari nullatenus merentur, quod multis inanibus in Corpus Juris illatis, et ita legis autoritate provis, alia vel penitus exmiserint, vel pro arbitrio manca ediderint, qua ratione longe plus nocuisse, quam profuisse legum conservationi videntur; nam imprimis quidquid collectioni suae inferuerunt, etiamsi autoritate legis destitueretur, in usum successive, ac propemodum legem
abi-

abivit, quidquid autem vel ignorarunt, vel taciti praeterierunt, vel data opera excluderunt, id exolevit penitus, etiam si omni cum legali solennitate publica Regni, Regisque auctoritate constitutum fuisset, uti sunt omnia Comititalia Decreta, quae in Corpore Juris Hung. desiderantur, et a nobis hocce praesenti opere junctim, quanta habere potuimus, edita sunt, ad quae si quis in foro contradictorio provocaret, nihil certius pro responso ab adversa parte obtenturus est, quam quod lex talis, etiam si lata fuisset, in usum non venerit, sed antiquata sit; cur? quia in Corpore Juris Hung. typis excuso non exstat, adeoque ignorabatur, itaque sponte exoleverit, atqui Corpus Jur. Hung. licet longo usu in Foris receptum nulla publica auctoritate vel editum vel confirmatum unquam ita fuit, ut Leges ac Decreta publicorum Comitiorum ideo valere non debeant, quia privatos Editores *pigeat*. ea ascribere. Maximum tamen Legum Patriarum detrimentum per hujusmodi proletariam ac prorsus mechanicam Collectionem earum per primos Editores adornatam causatum, illud merito censendum est, quod isti eo adhuc tempore, graduque dignitatis et Auctoritatis viventes, dum pleraque Decreta in originalibus habere, ex iisque cum publico testimonio edere poterant, de rectitudine fideque illorum Diplomatica minime solliciti, ex aliorum, ac imprimis Procuratorum collectaneis, qui

qui itidem ad se pertinentibus contenti, leges statum imprimis publicum concernentes, velut *proposito suo non correspondentes, inserere taediosum existimarunt*, in prima editione Corporis Juris Hung. usi sunt, de quibus tamen ipse Mossoczius in Epistola nuncupatoria fatetur :

Illud enim constat, in sede Regia, super una lege decem et amplius libros, me Judicibus ordinariis assistente, discrepantiam attulisse usque ad *summum* ipsorum Judicium TAEDIUM. Quae res non poterat Summorum Virorum animos non vehementer offendere. Quaedam usque adeo mendosa, et corrupta, ut ne a doctis quidem plerisque in locis intelligi poterant.

Quam facile fuerat Mossoczio, velut ordinario Judici, Episcopo, et in aula non ignoto, ubi poterat, Originalia, quae in Archivis publicis et imprimis Episcoporum et Capitulorum non deerant, conquirere, consulere, atque textum legum non integrum solum, sed genuinum etiam collectioni suae inferre, idque suis locis rite adnotare! ille vero contentus fortassis alienae collectioni pauca quaedam adjicere, imprimi duntaxat curavit, ut ne toties describi per eos, qui carere non poterant, deberet, nam id non caret gravissima illustris Batthyanii LL. Eccl. Tom. I. pag. 10. suspitione, quod *collectionis Decretum a Steph. Illosvai . . . A. 1544. concinnatae Codex* dein ad manus Nic. Telegdii Ep. Quinque-Ecclesiensis perlatum et ab illo Zachariae Mossoczy Episcopo Ni-

Nitrienſi traditus, modo dictis Antistiſtibus laudem primorum Collectorum pepererit. Quamquam iſtud Cl. Pray non ſequioribus argumentis inductus, in dubium vocet, cujus in ſchedis hanc in rem ſequentia reperta in Adverſaria noſtra tranſtulimus :

Autographum Moſſoczianae Collectionis vix quidem videtur in Bibliotheca Caefarea exſtare. Codex, quem Cornides ſibi exhibitum affirmavit (*apud Batthyanium LL. Eccl. Tom. I pag. 9.*) verifiſimiliter Codex Juris Civilis ſub N. CCXXXV. aevi, ut apparet Ludoviciani, in quo multa Hungarica continentur - Codex Illoſvaianus omnino ſub eodem Numero, quem praefert, iſthic exſtat (*reſponſum fuit Vienna*) ſed loco Fragmenti de Urburiſ, potuiſſet ex eodem codice Tabulas pignoriſ de XIII. Oppidiſ Scepuſii adjicere, quas, dum de redimendo Scepuſio agebatur, Iſtvanſius A. 1592. per Mathiam Andreaffith de Novaky Coronae Sacrae Fiſcalem aegre in Capitulo Scepuſienſi reperire potuit.

Edito ſemel typiſ Corpore Juris Hung. factum eſt, ut non ſolum Codices MSS. negligenterentur, ſed ipſa ſingulorum Decretorum Comitialiſ Originalia Exemplaria quae haecenus ſupererant nullo fere in pretio haberentur, ſicque Codices quidem plurimi, velut jam ſuperſui et lectu difficilioreſ diſcerperentur, ac interirent, Originalia vero, vel adhibita in alioſ uſuſ membrana multa deſtruerentur, vel certe neglecta ita rareſcerent, ut nunc incredibili diligentia opuſ ſit, ſi decem Codices MSS. in iudicio, vel Comitiiſ producendi, aut ſingulorum Decretorum vel ſolo Corpore
Jur.

Jur. Hung. contentorum donec adhuc Calamo solum non typis multiplicabantur, singula solum Exemplaria authentica pro confirmando, vel redintegrando textu conquirenda forent, reliqua vero complura ne simplicibus quidem in Copiis omnia detesta sint. Adeo parum valuerunt tam sollicita Comitiorum Decreta 1474. Art. 31. 1500. Art. 43. 1507. Art. 20. praesertim 1514. Art. 63. 1527. Art. 3. 1608. Art. 16. 1609. Art. 69. ut tandem genuinus aliquis et authenticus Legum patriarum Codex adornaretur, quo posteritati justa causa Majores suos in conservando genuino legum textu culpandi adimeretur. Sed jam ipsum Decretum Comitiorum Budensium anni 1522. integrum, nisi Diploma confirmatorium desideraretur, damus.

LUDOVICI II. REGIS DECRETUM IV.

S I V E

Articuli in Diacta et Conventione Generali Universorum Dominorum Praelatorum et Baronum ac Regni Nobilium pro festo Beatae Elisabeth Viduae Anno Gratiae 1521. (1522.) tempore Ludovici Regis Budae de Mandato Regio unanimiter editi, et confecti, ac per Regiam Majestatem roborati.

Art. I. „ Quoniam ad magni hostis magnas vires propulsandas magna pecuniarum

Kk

„ quae

„ (quae nervi belli appellantur) summa con-
 „ quirenda pariter, et congreganda est, licet
 „ igitur Rusticis, et ruralibus, aliisque ple-
 „ beae conditionis hominibus, post plurimas
 „ rerum calamitates, et misérias jam tandem
 „ parcendum foret, extrema tamen necessi-
 „ tas, et imminens Regni periculum cogit,
 „ eos pro hac vice etiam praeter solitum sub-
 „ sidium praestare, et modo subscripto con-
 „ tribuere. Quapropter universi, et singuli
 „ rurales, et ignobiles plebeaeque alias sortis,
 „ et conditionis homines etiam in Civitatibus,
 „ et Oppidis liberis Regiis Reginalibusque ubi-
 „ libet in hoc Regno Hungariae partibusque
 „ sibi subjectis residentes et commorantes,
 „ insuper etiam Inquilini tam in domibus eo-
 „ rum, quam etiam apud alios habitantes.
 „ Uxorati tamen et usus proprios seorsim ha-
 „ bentes si etiam in domibus, et Curiis No-
 „ bilium resideant. (demptis duntaxat illis In-
 „ quilinis, et mercenariis, qui proprio victu,
 „ et amictu Dominorum suorum Terrestrium
 „ utuntur) summatim singillatimque solvant
 „ florenum unum.

Art. II. „ Insuper de quolibet vase Vini
 „ integro, quod aut ex propriis vineis crevit,
 „ aut etiam pretio, et pecuniis quis eorum
 „ emit, quinquaginta denarios, de mediocri-
 „ bus vero vasis Vinorum, prout in partibus
 „ superioribus Cassoviam versus habentur, sin-
 „ gulos viginti quinque denarios, de vasis

„ au-

„ autem nimis magnis, prout sunt Fwadar Po-
 „ sonium versus, florenum unum, de vasis
 „ paulo minoribus, sicuti draylyngh, denarii se-
 „ septuaginta quinque solvantur, hoc decla-
 „ rato, quod illis in locis, quibus fuerunt
 „ procreata, si etiam per colonos jam vendi-
 „ ta essent, Contributio praenotata juxta Ju-
 „ dicis, et Juratorum civium ipsorum loco-
 „ rum fidelem, conscientiosamque recognitio-
 „ nem, et attestationem effective reddatur,
 „ atque persolvatur.

Art. III. „ Item Braxatores Cerevisiae
 „ de Magistratu illorum singillatim solvant flo-
 „ renum unum. Item de singulis vasis inte-
 „ gris Cerevisiarum denarios decem, de me-
 „ diocribus vero vasis, seu vasculis denarios
 „ quinque.

Art. IV. „ Item de singulis Bobus, Vac-
 „ cis, et aliis jumentis, ac equis tam aratra
 „ currusque vehentibus, quam etiam in cam-
 „ pis existentibus, et pascentibus singillatim
 „ denarii quinque.

Art. V. „ Item de ovibus, capris, apibus, et
 „ porcis singillatim Denarios duos, de vitu-
 „ lis vero, et poledris agnellisque, et porcel-
 „ lis unius anni nihil contribuatur. Caeterum
 „ universi artifices Mechanici, puta Sartores,
 „ Gemmifores, Aurifabri, Carpentarii, La-
 „ picidae, Fabri, Pictores, Mensatores, Plum-
 „ bisiguli, Rasores, Textores, Chiapones, Frae-
 „ nifices, Cuprifabri, Barberii, Macellarii,

„ Pellifices, Corrigiatores, Sutores, Sellipari,
 „ Lanifices, Seripari, Calcarii, Curripari, et
 „ Cerdones, caeterique Mechanici artifices,
 „ in Civitatibus, et Oppidis duntaxat residen-
 „ tes de singulis Tabulis, et Officiis eorum,
 „ ultra praenotati unius floreni subsidium fu-
 „ matim, ut praefertur exigendum solvere te-
 „ neantur florenum unum.

Art. VI. „ Item universi Mercatores In-
 „ stitores, Apothecarii, Pannicidae, Boltha-
 „ rii, et alii faeneratores in liberis, et aliis Ci-
 „ vitatibus muratis residentes, vigesimam par-
 „ tem rerum eorum mercimonialium fideliter,
 „ conscientioseque contribuere teneantur.

Art. VII. „ Item universi Molendinato-
 „ res omnium molendinorum, quorumcunque
 „ nomine censeantur etiam Hamor; et Hwtha
 „ distorum, de singulis lapidibus molaribus
 „ seu rotis solvant singuli florenum unum.

Art. VIII. „ Item universi piscatores de
 „ Integro rete magno, halo appellato solvant,
 „ singillatim florenum unum. Praeterea merca-
 „ tores, et pannicidae extra liberas, et mura-
 „ tas Civitates habitantes, de singulis eorum
 „ equis curriferis solvant singuli singulos de-
 „ narios quinquaginta.

Art. IX. „ Item Ecclesiarum Parochialium
 „ Plebani, et Altaristae, et aliae personae Ec-
 „ clesiasticae, quae gentes non conservant,
 „ pecudibus, pecoribusque carent, decimam
 „ partem rerum eorum aurearum, et argen-

„ tea-

„ tearum, ac pecuniarum paratarum contri-
„ buant.

Art. X. „ Item quod Judaei ubicunque,
„ et in quorumcunque bonis residentes, et
„ constituti, per singula capita, seu de singulis
„ capitibus hoc est viri, et mulieres, ac Ju-
„ venes pueri, et puellae solvant florenum
„ unum, juxta tamen rerum suarum exigen-
„ tiam. Ut pauperes a ditioribus in hujus-
„ modi Contributionibus adjuventur, et quod
„ praemissae omnes Contributiones pro hac
„ vice solummodo intellegantur. Quantum
„ vero ad proventus Regiae Majestatis perti-
„ net, ubi Sua Majestas offert omnes ad Re-
„ gni defensionem, demptis illis, quae pro
„ persona sua, pro coquina, pro curia, et pro
„ solvendis curialibus suis, ac pro aliis neces-
„ sitatibus suis expediendis necessaria sunt,
„ dummodo illi liberentur ab inscriptionibus.
„ Non videtur Sua Majestas Regia hae in
„ parte impedienda, habeat in Dei nomine o-
„ mnes proventus suos per se integros, et il-
„ laesos, modo conservet ex eis Banderia sua
„ Regalia more Praedecessorum suorum Hun-
„ gariae Regum, ac Officiales, et Castra fini-
„ tima, quae adhuc restant, provideatque Sua
„ Majestas, et disponat reliquas necessitates
„ ad futuram Generalem expeditionem, atti-
„ nentem ad Suam Majestatem, una cum sub
„ sidio modo inferius declarato, ad eandem ex-
„ peditionem pariter oblato.

Art. XI. „ Item super reſtitutione, et
 „ liberatione proventuum Regiae Maieſtatis,
 „ faciat ex nunc rationem Sua Maieſtas pone-
 „ re, et revideri facere, qui, et quomodo pro-
 „ ventus Suae Maieſtatis poſſident, et qui
 „ juſte illos habere probati fuerint, eis Sua
 „ Maieſtas dignetur ſolutionem facere, qui
 „ autem ſiniſtre, et indebite illos poſſidere,
 „ et praefertim contra Statuta Regni ſe in eos
 „ ante feſtum Beati Georgii Martyris tranſa-
 „ ctum intromiſſe diſcoſcentur, illis nihil ſol-
 „ vatur, ſed ſimpliciter, et de faſto ab eis
 „ auferantur. Qui vero poſt Diaetam, et
 „ conventionem dicti feſti Beati Georgii Mar-
 „ tyris (a) in Arendam eos accepiſſent, ex
 „ quo in ipſa Diaeta determinatum fuit, hu-
 „ „ juſ-

(a) Hic locus magnam difficultatem parit in combi-
 nandis pauculis illis Datis hiſtoricis, quae nobis ſuper-
 ſunt circa legiſlationem hujus aetatis, ut aegre determi-
 nare poſſimus, ad quam Diaetam provocet. In Decre-
 to Conventus Bachiensis A. 1518. Art. 7. agitur quidem
 de vindicandis proventibus Regiis, ſed ille pro feſto B.
 Georgii celebratus non eſt Anni 1520. nullum exſtat De-
 cretum, Anno vero 1521. Veſtigium duntaxat Comitio-
 rum Albenſium; an autem anno hoc 1522. pro feſto B.
 Georgii Diaeta celebrata, et Decretum aliquod editum
 fit, nullo penitus indicio deprehendimus. Fortaſſis in
 Decreto 1519. hoc ipſum Articulo aliquo, qui Corp.
 Jur. Hung. inſertus non eſt, determinatum fuit, et cum
 Editores exmiſſos Bachiensis Anni 1518. conformes
 eſſe innuant, crederemus ad Art. 7. provocari, niſi hic
 diſtinctus haberetur.

„ jusmodi proventus Suae Majestatis in Aren-
 „ dam posse locari, talibus quoque eorum pecu-
 „ niae restituantur, ita tamen, si constiterit
 „ evidenter summam hujusmodi Arendae ad
 „ facta propria Suae Majestatis exstitisse leva-
 „ tam, et non pro antiquis debitis arendatio-
 „ nem ipsam sibi fuisse factam.

Art. XII. „ Item ad Tricesimarum Suae
 „ Majestatis introitum, pro subsidio nunc Suae
 „ Majestati oblato adjectum est, quod de sin-
 „ gulis Bobus, ac vaccis, et aliis Jumentis,
 „ et equabus, seu equis faetosis solvantur
 „ singuli denarii quinquaginta, durante tamen
 „ hac solummodo expeditione contra Turcam
 „ instauranda, post exitum vero ipsius belli
 „ solvantur prout prius solitum erat, denarii
 „ viginti, loca tamen commutationis per Re-
 „ giam Majestatem deputentur, ad emptio-
 „ nem, et venditionem eorum animalium,
 „ quae de Regno educuntur, Nedeweze, So-
 „ pronium, Ovar, Posonium, Tyrnavia,
 „ Vetusolium, et Cassovia, ultra autem haec
 „ loca in visceribus Regni Tricesimae de ani-
 „ malibus non exigantur, et quod equi ma-
 „ sculi stante hac expeditione gregatim vel
 „ aliter venditionis causa, sub paena amissio-
 „ nis, et ablationis eorundem de hoc Regno
 „ non educantur.

Art. XIII. „ Item quod Majestas Regia
 „ Cameras salium suorum Transilvanienses re-
 „ formari faciat in melius, ex quibus adhibita

„ provisione, et diligentia bona centum cir-
 „ citer millia florenorum annuatim habere po-
 „ terit, provideat tamen Majestas Sua, ne
 „ sales externi in hoc Regnum inducantur.

Art. XIV. „ Item Majestas Regia monetas
 „ novissime cudi caeptas cudere faciat, exqua
 „ proventibus suis Regiis magnam summam
 „ pecuniarum adjicere valebit, ita tamen, ut
 „ Sua Majestas quemadmodum pollicita est,
 „ elaboret, et efficiat, quam primum pote-
 „ rit, quod huiusmodi pecuniae, et novae
 „ monetae in Austria Stiria, Carinthia, Car-
 „ niolia, et Bohemia, Polonia, Moravia, et
 „ Silesia libere currant, et accipiantur. Quod
 „ si effici non potest, Majestas Regia faciat cu-
 „ dere tales, quae ubique recipiantur, et nihi-
 „ lominus Sua Majestas bonas quoque monetas,
 „ prout temporibus Serenissimorum Princi-
 „ pum Dominorum Mathiae, et Vladislai feli-
 „ cis recordationis Regum Hungariae erat,
 „ cudi facere non omittat, ne Regnum istud
 „ bonis pecuniis totaliter defecisse videatur:
 „ Et quod extraneae etiam pecuniae, videlicet
 „ cruciferi ac grossi Bohemicales, et Germa-
 „ nici seu Alemanicales, praeterea Babka, Hal-
 „ ler, idest Beth ubilibet in hoc Regno cur-
 „ rant, et accipiantur, et si Majestas Sua Re-
 „ gi voluerit, huiusmodi quoque pecunias
 „ extraneas cudere faciat, sub iusto tamen et
 „ solito apud illos argenti pondere.

(a)

„ (a) Ne autem proventus ex emissione hujusmodi
 „ novarum monetarum provenientes (qui si bene recol-
 „ ligantur, notabilem magnamque pecuniarum summam
 „ faciunt) dissipentur, et non in Regios, sed aliorum
 „ usus prout hactenus convertantur, et in bonae mone-
 „ tae similiter audendae suo iusto pondere argenti frau-
 „ dentur, faciat Sua Majestas Regia fidelem Domini Ma-
 „ gistri Tavernicorum hominem Budae censoribus ipsa-
 „ rum monetarum semper assistere, Cremniciaeque Pisci-
 „ tarium ecclesiae Strigoniensis de veteri consuetudine et
 „ more alias solito pariter admittere, qui emissioni illa-
 „ rum superintendere, et proventibus quoque Suae Ma-
 „ jestatis exinde fiendis fideliter evigilare teneatur, ne
 „ fraus, et dissipatio in eis committatur.

Art. XV. „ Caeterum quia praenarratum
 „ subsidium unius floreni, ac aliarum rerum
 „ modo superius declarato dicandum et con-
 „ tribuendum de universo hoc Regno, et par-
 „ tibus sibi subiectis, tam scilicet de bonis Re-
 „ giae, et Reginalis Majestatum, quam etiam
 „ universorum Dominorum, et Regni Nobi-
 „ lium liberisque Civitatibus, et illarum te-
 „ nutis ac possessionibus, aequali modo et or-
 „ dine debet exigii, nam aliter ex variatione
 „ exactiois, et diversitate modi Contribu-
 „ tionis ejus, in bonis non solum Nobilium,
 „ verum etiam Dominorum posset evenire de-
 „ solatio, ideo Majestas Regia dignetur hoc
 „ idem subsidium de omnibus suis, et Regina-
 „ lis Majestatis bonis ac liberis Civitatibus ea-
 „ rum-

(a) Quod sequitur, usque ad finem, in Corp. Jur. Hung.
 in scribitur Art. 19.

rumque tenutis, et possessionibus juxta mo-
 dum, et ordinem praedecclaratum, non so-
 lum, ut florenum illum summatim exigere,
 sed etiam taxationes Vinorum pecudumque,
 et pecorum, ac aliarum rerum, et gene-
 raliter omnium Contributionum praeallega-
 tarum suo modo exigere, et recol-
 ligi facere, ac totam pecuniam, ex hujus-
 modi Contributionibus recolligendam, ad e-
 rectionem, et conservationem Banderiorum
 suorum Regalium, dispositionemque, et fa-
 bricationem navium, carinarum et aliorum
 navalium Instrumentorum, praeterea ordi-
 nationem ingeniorum, tormentorumque
 bellicorum, nec non pulverum, lapidum,
 et globorum, caeterarumque necessitatum
 bellicarum ad futuram hanc expeditionem
 prout temporum, et rerum necessitas po-
 stulabit convertere.

Art. XVI. „ Praeterea ex praemissa quo-
 que Contributione unius floreni, summatim,
 ut praemittitur, exigenda, pro Sua Maje-
 state cedant ubique de Bonis omnium Domi-
 norum, et Regnicolarum denarii viginti quin-
 que, et insuper lucrum quoque Camerae
 Majestatis Suae, cum superadditione singu-
 lorum, pro hac vice, quinque denariorum ad
 proximum festum Pentecostes, vel paulo
 post per Thesaurarium suum Regium, non
 tamen summatim, sed modo alias consueto li-
 bere dicetur, et exigatur, et ne in ejus-
 „ modi

modi exactione, et recollectione praenarrat
 tarum Contributionum unius floreni, ad
 aliarum rerum superius luculenter expressa-
 rum, et denotatarum fraus, et dissipatio
 suboriri, ac inter colonos Regiae, et Regi-
 nalis Majestatum, nec non Dominorum, et
 Nobilium ac Regnicolarum contentio, et
 discordia subsequi possit, Majestates Suae om-
 nes ejusmodi census, taxasque et Contri-
 butiones, praeter illos vigintiquinque dena-
 rios in sortem lucri Camerae dicandos, et
 exigendos, manibus dicatorum, per universi-
 tates Nobilium in singulis Comitatibus modo
 subscripto eligendorum et deputandorum pri-
 mo, et ante omnes alios dare, et assignari
 facere dignetur. Et illi demum dicatores fi-
 deliter, et sub juramento integre, et idem
 inter sub Sigillis Vice - Comitum, et Ju-
 dlium illorum Comitatum, in quibus bona
 ipsa adjacent, ad manus Majestatis Regiae
 praestare debeant, et teneantur. Ex quo
 tempore hujusmodi connumerationis et di-
 caturae Judices, et Jurati Oves Civitatum,
 Oppidorum et villarum Regiarum, et Regi-
 naliu cum ipsis dicatoribus intersint, et
 pariter procedant, ne fraus, aut dissipatio
 in proventibus Majestatum suarum pervers-
 se committatur.

Art. XVII. Caeterum quod creverunt pe-
 ricula, creverunt et necessitates Ex dicatu-
 ra itaque et Taxatione ruralium, et plebea-

con-

conditionis Hominum praenarrata, licet satis difficilis et magna moles ista belli, quae nobis imminet, expediri commodeque absolvi non poterit. Cum itaque periculum (quod Deus ipse misericors procul avertat) commune sit, communi etiam provisione, et subsidio propelli, et averti debet, unde visum, et unanimiter conclusum est, quod universi Domini Praelati, et alii viri Ecclesiastici, seculares, et Religiosi pariter, Baronesque et Nobiles, caeterique possessionati homines, non obstante libertatis eorum praerogativa, directam medietatem, seu aequalem mediam partem universorum proventuum suorum animalium, pecunialium, sive ex Cibrionibus, sive piscinis Marothva dictis, sive fodinis auri argenti, cupri, ferri, calibis, aliorumve metallorum, sive ex silvis glandiferis, vel undecunque aliter proveniant, ad ipsam expeditionem praenominatam pro hac una vice contribuant, praeterea de Vinis quoque, tam in propriis vineis eorum procreatis, quam etiam nonalibus, vel aliter pretio comparatis, quae ad huc restant, et reperiri poterunt, de pecoribus quoque, et pecudibus ipsorum Contributionem, superius de rusticis praeallegatam, et expresse declaratam pari modo persolvant.

Art. XVIII. „ Quia vero sunt plerique Nobilium, qui Jobbagiones in certo numero

ro

ro possident, tamen nec promontorium nec
piscinas magnas, nec silvas glandiferas ha-
bent, et Jobbagiones quoque modicum ni-
mis, aut nihil ipsis nobilibus contribuunt,
sed eisdem arant duntaxat, et metunt, foe-
naque falcant, et in horrea eorum cumu-
lant, ex quibus ipsi nobiles non modicam
pecuniam annuatim hauriunt, ne igitur ta-
les absque omni penitus solutione exempti,
sed aliquid subsidii ipsi quoque praestasse vi-
deantur, similiter medietatem pecuniarum,
quas ex hujusmodi colonorum servitiis, et
agricultura per annum habere consueve-
runt, juxta ipsorum propriam conscientiam
animosam, ut quilibet aequaliter onus suum
supportare videatur, contribuant.

Art. XIX. „ De Nobilibus unius Sessionis
super Vinis et pecoribus, ac pecudibus eo-
rum idem est judicium, et insuper, si qui il-
lorum nullos proventus annuales paratis
in pecuniis habent, tales de personis eorum
solvant singillatim florenum unum. Et quod
Praediales Ecclesiarum, qui nobilium vi-
ces gerunt, seu pro nobilibus reputantur,
instar nobilium unius Sessionis Contributio-
nes praenotatas facere teneantur.

Art. XX. „ Item Domini Praelati ratione
Decimarum suarum nihil teneantur contri-
buere, quia illorum praetextu Banderia sua
conservabunt, verumtamen sunt plures
personae Ecclesiasticae, quae decimas qui-
dem

„ dem habent, gentes tamen illarum ratione
 „ non conservant, et tales medietatem hu-
 „ jusmodi decimarum contribuere teneantur.

Art. XXI. „ Item Officiales Regiae Maje-
 „ statis ratione Officiorum suorum gentes,
 „ ac Banderia eorum conservare debebunt.

„ Item quod dicaturam connumerationem
 „ que, et collectionem praemissarum omnium
 „ Contributionum, ac subsidii unius floreni
 „ eligantur in singulis Comitatus duo probi,
 „ et fideles homines nobiles, qui hujusmodi
 „ subsidium, ac reliquias Contributionis prae-
 „ notatas, tam in bonis Regiae, et Reginalis
 „ Majestatum, quam etiam omnium Do-
 „ minorum Ecclesiasticorum, et secularium,
 „ atque aliorum Nobilium, et cunctorum pos-
 „ sessionatorum hominum etiam Religiosorum
 „ juxta modum, et seriem, ac limitationem
 „ superius exinde factam fideliter, et consci-
 „ entiose connumerent, peragant, exequan-
 „ tur, ita tamen, quod nec Comites, neque
 „ Vice - Comites, neque Judicum pro sala-
 „ rio eorum, quidquam exinde recipiant, sed
 „ in expensis ipsorum dicatorum electorum
 „ cum eis pariter procedant, et ipsi quoque
 „ dicatores pro ipsorum salario non plures,
 „ quam in Comitatus Majoribus ambo quin-
 „ quaginta florenos, in mediocribus triginta
 „ duos, in minoribus seu parvis viginti quin-
 „ que florenos accipiant, et hoc ideo, quia
 „ pro communi bono, et Reipublicae agitur,

et

„ et quilibet pro salute, quieteque propria
 „ labores subire tenetur, expensas etiam quan-
 „ to pauciores de illis Contributionibus facere
 „ possunt, tanto minores faciant, ne defectus
 „ magnus in eisdem Contributionibus comit-
 „ tatur, et quod hujusmodi connumeratio-
 „ nem dicatores ipsi, non per aliquos eorum
 „ famulos, sed in persona ipsorum propria to-
 „ taliter peragant. Et quod Judices Civita-
 „ tum, Oppidorum, villarumque et possessio-
 „ num solummodo in solutione subsidii prae-
 „ dicti unius floreni relaxentur, et in parvis
 „ villis, illius quoque subsidii medietatem per-
 „ solvant, reliquas autem omnes Contribu-
 „ tiones instar aliorum colonorum, reddent
 „ soli etiam ipsi dicatores.

Art. XXII. „ Item Thesaurarii, Comites
 „ Vice-Comites ac Judium de Vinis, et peco-
 „ ribus ac pecudibus proventibusque eorum
 „ pecunialibus censum praenotatum juxta li-
 „ mitationem, et ordinationem praenarratam
 „ pariter restituere teneantur, qui quidem
 „ dicatores antequam ad hujusmodi connume-
 „ rationem, et dicaturam exmittentur, et e-
 „ gredientur, coram universitate Nobilium
 „ firmissimum praestent Juramentum, quod
 „ in eodem negotio fideliter procedent, et
 „ nemini timore, vel amore favebunt, aut
 „ parcunt, neminemque odio vel invidia
 „ propter debitum vexabunt, et quod expen-
 „ sas superfluas in processu eorum non faci-
 „ ent,

„ ent, subsidiumque, et Contributiones ipsas
 „ nemini relaxabunt, nec quavis via, et oc-
 „ casione et colore illud, et illas pro se, vel
 „ aliis praeter salarium deputatum retinebunt,
 „ aut aliter dissipabunt, sed fideliter, et pro-
 „ be dicabunt, atque connumerabunt, et
 „ verum, ac justum computum superinde
 „ servabunt, habita demum hujusmodi di-
 „ catione, et connumeratione, quilibet Do-
 „ minorum, et Nobilium perse, vel suum ho-
 „ minem totam summam, tam ratione proven-
 „ tus personae suae propriae, ac occasione
 „ Vinorum pecorumque et pecudum suorum
 „ in Comitatu, ubi connumeratio ipsa fuit, exi-
 „ stentium, quam etiam Jobbagionum suorum
 „ in eodem Comitatu residentium, juxta se-
 „ riam Kegestri dicatorum, et ad brevem unum
 „ terminum per universitatem Nobilium ad id
 „ praefigendum in praesentia Comitum, ac V.
 „ Comitum et Judlium, et universitatis
 „ absque defectu adducere, et praesentare,
 „ quam tandem Comitatus ipse cum Comiti-
 „ bus ac Vice-Comitibus et Judlium, The-
 „ saurariis Regni modo subscripto eligendis,
 „ et constituendis fideliter rescribere, et eisdem
 „ per dicatores ipsos (auxilio tamen ejusdem
 „ Comitatus) transmittere, et illi quoque
 „ Thesaurarii super rehabilitatione, ac ad manus
 „ eorum assignatione, literas recognitionales,
 „ et expeditorias dare debeant et teneantur,
 „ ne fraus, aut dolus ex aliqua parte subsequi
 pos.

„ possit, verum tamen Domini et Nobiles cu-
 „ juscunque gradus, dignitatis, et conditio-
 „ nis existant, qui in diversis Comitatibus
 „ bona, et Jura possessionaria habent, solu-
 „ tionem medietatis proventuum suorum pe-
 „ cunialium juxta animosam eorum conscien-
 „ tiam in eo duntaxat Comitatu facere de-
 „ bent, ubi residentiam specialem habent.

Art. XXIII. „ Item pro conservatione,
 „ et dispensatione Thesauri, ex praemissis sub-
 „ sidiiis, et Contributionibus congesti, et con-
 „ gerendi, exnunc eligantur duo Barones, et
 „ totidem nobiles, ex utraque parte Danubii
 „ modo aequali, et illi hoc modo electi ad fi-
 „ delitatem Regiae Majestati, et Regno ob-
 „ servandam, neque ad alias res, et necessita-
 „ tes velle hunc Thesaurum convertere prae-
 „ terquam praesentis expeditionis facta, et
 „ necessitates, et quod Thesaurum ipsum nec
 „ pro se, nec fratribus, vel Domino, aut
 „ amicis, nec famulis eorum, praeter salarium
 „ eis deputatum accipient, aut aliter dissipabunt,
 „ sed pecunias illas ad negotia Regni
 „ praenotata convertent, atque dispensabunt,
 „ firmissimum praestent Juramentum, in quo
 „ hoc modo erit procedendum, quod hic
 „ Thesaurus congregetur ad unum locum,
 „ Thesaurarii jurent ad invicem, quod duo
 „ ex ipsis in Castro interim manebunt, donec
 „ alii duo redibunt, gentesque pari modo
 „ conservent in Castro, et nullus Majori Co-

Ll

„ mi-

„ mitiva altero intret ad Castrum, ad cuius
 „ custodiam magna in parte nobiles servabunt,
 „ et illos quoque quos intellexerint fidelissi-
 „ mos. Locus autem deputetur idoneus in
 „ medio Regni Hungariæ Castrum scilicet mu-
 „ nitum, et huic rei competens atque tutissi-
 „ mum, quoniam omnibus constat, praemissas
 „ Contributiones, et census insolitos ad
 „ vires hostiles reprimendas, et arces nuper
 „ amissas recuperandas esse constitutas, con-
 „ stat etiam easdem Contributiones, de cun-
 „ ctorum Dominorum Praelatorum, ac Baro-
 „ num, et Regni Nobilium, aliorumque Pos-
 „ sessionatorum hominum, etiam religiosorum
 „ ac religiosarum, modo, et ordine jam praede-
 „ clarato, in unum locum, et ad manus ipso-
 „ rum Thesaurariorum Regni comportandas,
 „ fore: quapropter nemo Dominorum, ne-
 „ mo Nobilium, nemo etiam aliorum Posses-
 „ sionatorum hominum (exceptis Praelatis
 „ Dominis Banderiatis, qui ratione Decima-
 „ rum suarum gentes eorum paratas habere,
 „ demptis etiam Officialibus finitimis Regiae
 „ Majestatis, qui ratione Officiorum suorum
 „ gentes ipsorum paratas pariter habere, et
 „ conservare semper tenentur) in hac futura
 „ expeditione personaliter interesse, vel aliter
 „ exercituare prima fronte tenebuntur. Sed
 „ gentes de communi, et publico aerario
 „ (qualiter de salute communi agitur) ad ex-
 „ peditionem ipsam conduci debebunt, ne ta-
 „ men

„ men Domini Barones, et illae quoque de-
„ cem personae, qui et quae juxta contenta Ge-
„ neralis Decreti gentes perse tenere solebant,
„ gentibus suis aut destitui, aut exercitum
„ belli praetermisisse videantur, de publico ipso,
„ et communi aerario, seu Thesauro non solum
„ ad gentes suas tenere consuetas, verum e-
„ tiam plures ex novo conducendas, si exer-
„ cituare voluerint, per Thesaurarium pecu-
„ niae distribuentur. Verum quod expeditio-
„ nis ipsius moles, ac progressus absque re-
„ ctore, absque ductore, et Capitaneo absol-
„ vi, ad effectumque perducì non poterit,
„ praesens etiam constitutio in fumum conver-
„ tetur, et in nihilum redigetur (quod Deus
„ avertat) executionem non habebit, certum
„ est autem Regiam Majestatem solam esse
„ Principem, Regem, Ducem, rectoremque
„ et capitaneum nostrum, ac executorem o-
„ mium rerum, et constitutionum nostrarum,
„ quae pluribus intenta (veluti tantorum Rex,
„ et Dominus) ad singula semper invigilare,
„ superintendereque non potest, Quapropter
„ Majestas Sua Regia exnunc constituat Au-
„ thoritate sua Regia unum, vel duos Capita-
„ neos Generales, qui expeditioni praenotatae
„ Suae Majestatis vice praeesse, gentesque tam
„ internas, quam externas nomine Majestatis
„ Suae conducere, et expeditionis hujus ad
„ processum Generaliter providere, executio-
„ nem etiam earum rerum, quae necessariae

„ erunt, et praesertim constitutionem prae-
 „ sentem concernere videbuntur, de Manda-
 „ to Suae Majestatis peragere debeant, et te-
 „ neantur, habeantque et internis, et exter-
 „ nis de Regnis et nationibus, conductos, et
 „ adductos secum in expeditione ipsa semper
 „ sub Capiteo in rebus bellicis, et militari-
 „ bus exercitatos, et expertos si repererint
 „ pariter Hungaros, quorum Consilio, et o-
 „ pera procedant, utanturque, et quae rei
 „ illi condusibilia videbuntur faciant. Interim
 „ tamen de externis Regnis praeter Magistros
 „ Rotarum, ac Capitaneos bonos, et exper-
 „ tissimos, gentes non conducant, quousque
 „ Hungaros reperient rei bellicae sufficientes,
 „ et aptos (a) Qui quidem Capitanei Regiae
 „ Majestati super observanda fidelitate, et
 „ quod in rebus fidei, et executioni eorum
 „ commissis nemini parcent, sed fideliter pro-
 „ cedent et cum gentibus secum existentibus
 „ praeter hostes Regni et turbatores praesen-
 „ tis constitutionis, ac statum Reipublicae
 „ Majestatis Regiae, et Regni sui subversorum
 „ neminem impediunt (demptis in bello, et
 „ expeditione ipsa delinquentibus qui juxta
 „ eorum demerita puniendi sunt) et quod
 „ per gentes damna pro posse eorum inferri
 „ non permittent, si tamen illata fient, requi-
 „ siti laesis, et damnificatis, juxta evidentia
 „ testimonia, et rei veritatem compertam,
 „ statim, et absque subterfugio satisfactionem

„ te-

„ impendere, et reum secundum sui excessus
 „ qualitatem punire non omittent, firmissi-
 „ mum praestare teneantur juramentum.

(a) Quod hic sequitur, in Corp. Jur. Hung. inscribi-
 tur art. 34.

Art. XXIV. „ (a) Et quia Capitaneorum
 „ officium erit, gentes nomine, ut praefertur
 „ Regiae Majestatis conducere, et cum illis fi-
 „ deliter, ac quo minori poterunt, stipendio
 „ et Salario concordare, exploratores tenere,
 „ et de illis, aliisque, ad negotium tantae ex-
 „ peditionis pertinentibus providere, gentes e-
 „ tiam conducendas modo antelato, a damno-
 „ rum illatione pro eorum posse custodire, et
 „ praeservare, propterea necessarium est, de
 „ salario competenti, et condigno ipsis pro-
 „ videre, quo factis, et rebus eorum officium
 „ concernentibus satisfacere, valeant, ne de-
 „ fectum exinde sequi contingat, hoc decla-
 „ rato, quodli gentes per eos conducendas,
 „ aut etiam propriae, vel aliter Capitaneatui
 „ ipsorum deputatae, damna in eorum pro-
 „ cessu quibuspiam intulerint, mox, post-
 „ quam per laesos et damnificatos requisiti
 „ fuerint, vel alter eorum fuerit, de illatis
 „ damnis satisfactionem, aut per se ipsos, aut
 „ gentes, quae damna intulerint comperta, ut
 „ praemissum est, mera rei superinde veritate
 „ impendere teneantur effective.

(a) In Corp. Jur. Hung. Art. 35.

Art. XXV. (a) „ Et qui violatores Ecclesiarum, ac Puellarum, et mulierum fuerint, capitali paena puniri faciant, et gentes in domos Nobilium ac Presbyterorum contra eorum voluntatem descendere non permittant.

(a) In Corp. Jur. Hung. Art. 36.

Art. XXVI. „ Ceterum Capitanei mutuum habeant cum Thesaurariis Regni super summa, manibus eorum assignata intelligentiam, cuius respectu gentes secundum magis et minus conducere sciant, Thesaurariorum etiam ipsorum unus, aut duo gentes conductas personaliter revidere, et tam numerum, quam etiam apparatus earum bene considerare teneantur, ne talibus, qui non merentur, pecuniae distribuatur. Et quod aliqui Thesaurariorum vel homines ipsorum speciales semper, et continue penes Capitaneos cum certa pecuniarum summa assistere teneantur, ut per eos gentibus conducendis fiat semper solutio sine defectu, quarum etiam gentium numerum et ipsi sciant Thesaurarii, et Capitanei quoque solutionis summam pariter intelligant.

Art. XXVII. „ Item quod Regna Sclavoniae, et Transylvaniae singulas illas solutiones, et contributiones, quae superius declaratae sunt, aequae ac in Hungaria pro hac vice subire facereque debeant, et superinde

„ rinde Majestas Regia quamprimum oratores
„ suos ad ipsa Regna transmittere dignetur.

Art. XXVIII. „ Item Regia Majestas de
„ praemisso Capitaneatu, et Consilio quoque
„ suo ita disponat, ut omnibus rebus tam Suae
„ Majestatis, quam etiam Regni sui, juxta prae-
„ sentem constitutionem bene procedi provi-
„ derique possit, et quod Capitanei per Re-
„ giam Majestatem constituti, super praede-
„ clarato Juramento, per eos praestando, litte-
„ ras Suae Majestati Regiae dare teneantur,
„ praeterea Majestas quoque Regia in verbo
„ suo Regio, per Literas suas, ac Domini Prae-
„ lati, et Barones, fide ipsorum Christiana li-
„ teris eorum mediantibus obligent se, quod
„ constitutionem praesentem, et Articulos
„ superinde confectos in omnibus eorum clau-
„ sulis, et continentis observabunt, et Ma-
„ jestas Regia per alios quoque omnes Domi-
„ nos, et regnicolas aequae absentes ac prae-
„ sentes observari faciet. Siquis vero prae-
„ senti constitutioni ausu temerario contrave-
„ nire, et eam in toto vel in parte infringere,
„ et invalidare attentaret, tales tanquam
„ conturbatores communis boni, et Reipub-
„ licae, huius Regni, subsequenterque totius
„ christianitatis in rebus, et personis eorum
„ per Regiam Majestatem graviter puni-
„ antur, et bona eorum Fisco Regio applicen-
„ tur, absque omni misericordia, et gratia,
„ et omnes Domini, ac Nobiles, et Regni-

„ colae cum omnibus ipsorum facultatibus et
 „ viribus contra tales Regiae Majestati, et
 „ consequenter Capitaneis suis, autoritate
 „ Suae Majestatis eis concessa, in hac parte
 „ assistere teneantur.

Art. XXIX. „ Ceterum Majestas Regia
 „ certificet, et assecuret singulos Regni Co-
 „ mitatus per literas suas, nolle de caetero,
 „ et peramplius Regnum istud, et ejus No-
 „ bilitatem simili Contributione, et taxa
 „ molestare impedire atque gravare.

Art. XXX. „ Item si quis Nobilium, aut
 „ Dominorum, vel etiam Rusticorum res ali-
 „ quas celaverit, et abscondi fecerit, de qui-
 „ bus contributio, censusque solvi deberet,
 „ tales res, si reperiri poterint, per dicatorem
 „ Comitatum auferantur, et de eisdem pri-
 „ mum Contributiones reddantur, residua
 „ vero pars partim Vice-Comitibus, ac Judli-
 „ um, partim autem dicatori cedat, et con-
 „ vertatur in usum.

Art. XXXI. (a) „ Item quod ab illis, qui
 „ arma aut vidualia ad hoc Regnum deferunt
 „ Tricesimae et tributa nullibi exigantur, et
 „ hoc proclametur.

(a) In Corp. Jur. Hung. Art. 44.

Art. XXXII. „ Item Majestas Regia mit-
 „ tat oratores suos ad Principes Christianos
 „ idoneos, et Hungaros, (nam alia natio de
 „ rebus Regni non tantum intelligit) qui qui-
 dem

„ dem oratores inter alia, habeant informa-
 „ tionem etiam ad Electores Imperii, ac Civi-
 „ tates partium superiorum necessitatum im-
 „ petrandarum.

Art. XXXIII. „ Item ad Regni defensio-
 „ nem, et ejus partium finitimarum infra tem-
 „ pus Generalis futurae Expeditionis, Capita-
 „ nei, deputati conducant aliqua millia gen-
 „ tium, tandemque Thesaurarii superinde o-
 „ mnimodam illis impendant satisfactionem.

Art. XXXIV. „ Item quia Ecclesiae Ma-
 „ jores, et specialiores in praesenti vacant,
 „ earumque carent Praelatis, qui Banderia
 „ insigniora tenere deberent, ideo Majestas
 „ Regia dignetur pro Regni defensione benefi-
 „ cia illa Ecclesiastica, juxta contenta Decreti
 „ personis Nobilibus, et benemeritis ex nunc,
 „ et defacto distribuere, ut illi quoque Ban-
 „ deria sua erigere, et gentes suas sine mora
 „ ad confinia, loca scilicet necessaria destinare
 „ possint, debeantque, et teneantur.

Art. XXXV. „ Item quod Regia Majestas
 „ intelligat statim testamenta Reverendissimo-
 „ rum quondam Dominorum Thomae Stri-
 „ gonienſis, et Georgii Colocensis Archi-Epi-
 „ scoporum, unde Sua Majestas non parum
 „ utilitatis, et commodi habere posse vide-
 „ tur.

Art. XXXVI. „ Item sunt insuper aliorum
 „ Praelatorum testamenta, videlicet quondam
 „ Sigismundi Quinque-Ecclesiensis, Lucae Za-
 „ „ gra-

„ grabiensis, Francisci Jaurinensis, Dominici,
 „ et Sigismundi Varadiensis, Nico Vacienſis,
 „ viderentur eſſe intelligenda, quorum Teſta-
 „ mentarii aliqui licet ſint mortui, prout
 „ quondam Dominus Thomas Strigonienſis,
 „ qui fuit Diſpoſitor, Dominici, Franciſci,
 „ et Lucae Epiſcoporum, res tamen ſuper-
 „ eſſe debent, de quibus una cum aliis re-
 „ bus ejus eſt providendum.

Art. XXXVII. „ Item de Taxa Presbyte-
 „ rorum ſuperioribus diebus exacta, de qua
 „ haecenus nulla conſtat certitudo, quantam
 „ ſummam fecerit, et quo diſpenſata ſit;
 „ exquiratur igitur certitudo, quo taxa ipſa
 „ devenit, et quod de proventibus quoque
 „ Regiae Majeſtatis a Diaeta Bachienſi, uſque
 „ tranſaſtum Beati Georgii Martyris feſtum
 „ ſecundum regeſtum Pauli Arthandi, et
 „ Dominorum Theſauriorum Regiae Majeſta-
 „ tis recta ratio ſtatim accipiatur.

Art. XXXVIII. „ Item ad providendum
 „ de jam ſcriptis teſtamentis, et taxa prae-
 „ notata, eligantur ad hoc aliqui ſtatim, tam
 „ de medio Dominorum Praelatorum, et Ba-
 „ ronum, quam etiam Regni Nobilium per
 „ Regiam Majeſtatem idonei, qui de prae-
 „ miſſis omnimodam experiantur certitudinem
 „ et res argenteas ipſius quondam Domini
 „ Strigonienſis adhuc in Civitate iſta Budenſi
 „ in exili pretio, et ſumma impignorata, per
 „ „ Maje-

„ Majestatem Regiam redimantur, et ad necessitates suas convertantur.

Art. XXXIX. „ Item ne ex tarda provisione praemissa omnia suo modo conclusa, suo priventur effectu, conclusum est, ut omnia praemissa in praesenti Diaeta conclusa infra spatium duorum mensium, signanter autem usque festum Cathedrae B. Petri Apostoli nunc affuturi, suum effectum et finem sortiantur debitum.

Art. XL. „ (a) Item sunt nonnulli Stipendiarii certorum Comitatum, qui levatis stipendiis de expeditione, et nihilominus ex post non curata, Capitaneorum Regiae Majestatis commissione, ad propria redierunt, et eorum servitutis officio satisfacere non curarunt, de quibus conclusum est, quod tales omnes, et singuli, ad solutionem, et plenariam restitutionem stipendii per ipsos levati per omnia remedia compellantur, et gratiam, honori eorum a Regia Majestate impetrare teneantur, de illis autem, qui non ejusdem forent Comitatus Nobiles, et Stipendiarii, Comites Comitatum illorum, ubi residentias habent, requisiti sub amissione officii eorum similiter ex parte illorum faciant justitiam.

(a) In Corpore Juris Hungarici artic. 52.

Art. XLI. „ (a) Item sunt nonnulli Nobilium diversorum Comitatum, qui nec Man-
„ data

„ data Regiae Majestatis , nec Regni pericula
 „ advertentes se ad transactam expeditionem
 „ movere nullatenus curarunt , et propria,
 „ temerariaque praesumptione domi remanse-
 „ runt , quorum bona per Comites Regiae
 „ Majestatis occupentur , et usque ulteriorem
 „ Regiae Majestatis informationem conserven-
 „ tur , si vero absque iusta , et legitima causa
 „ domi remanserunt , distribuantur eorum bo-
 „ na , et conferantur per Regiam Majestatem
 „ benemeritis , veluti infidelium bona.

(a) In Corpore Juris Hungarici artic. 54. Concipi non potest, quis in Exemplari Editorum illius fuerit art. 53. cum se isti immediate excipiant.

Art. XLII. „ (a) Item quia Regia Majestas
 „ cum Dominis Praelatis , ac Baronibus , et
 „ majori parte Nobilium Regni sui , in bello,
 „ et expeditione contra Turcas nuper occu-
 „ pata fuit , nonnulli Nobilium fuerunt , qui
 „ non solum Majestatem Suam secuti non
 „ sunt , verum etiam aliorum Nobilium in
 „ ipso bello praeoccupatorum domos , et Cu-
 „ rias Nobilitares violenter invadere , Jobba-
 „ giones eorum abducere , pecudes , et peco-
 „ ra abigere , Colonos diversis suppliciis affi-
 „ cere , et alios hujusmodi potentiarios actus
 „ committere praesumpserunt. Quapropter uni-
 „ versi tales actus potentiarii , a festo Beatae
 „ Margarethae Virginis , et Martyris usque
 „ ad praesentem Diaetam per quoscunque,
 „ et

„ et quomodolibet commissi, et patrati, et
 „ deinceps quoque durante expeditione ipsa
 „ generali patrandi, et committendi. Brevis
 „ brevium evocationum adinstar, juxta tamen
 „ loci duntaxat distantiam, et non ad trice-
 „ simum secundum diem evocationis absque
 „ omni prorogatione judicentur. (b) Reliqua
 „ vero Judicia tam in sedibus Comitum Pa-
 „ rochialium, quam etiam Vicariorum hujus
 „ Regni, stante dicta expeditione generali,
 „ cessent, et suspensa habeantur, ut liberius
 „ et solutioni praemissae contributionis, ac
 „ subsidiis vacare, et expeditioni quoque ipsi
 „ se conformare quilibet possit, spirituales
 „ tamen personae in causis inter se motis li-
 „ beram agendi, et procedendi habeant au-
 „ thoritatem.

(a) In Corpore Juris Hungarici artic. 55.

(b) Sequentia ad finem faciunt in Corpore Juris Hun-
 garici artic. 56.

Art. XLIII. „ (a) Item quod bona, et jura
 „ possessionaria, vel terrae, aquae, vel sylvae,
 „ vel territoria post Serenissimi Principis quon-
 „ dam Domini Wladislai Regis obitum occu-
 „ pata, vel occupatae, quae in causa, vel
 „ evocatione non sunt, rescita primum, et
 „ comperta in Universitate Nobilium per Co-
 „ mites, Vice-Comites, et Judium mera
 „ rei superinde veritate, ad admonitionem
 „ eorundem Comitum, aut Vice-Comitum
 „ et

„ et Judlium illorum Comitatum, in quibus
 „ occupationes ipsae factae sunt, per unum,
 „ vel duos ex eis fienda per quoslibet Domi-
 „ nos, et Nobiles sub poena facti minoris po-
 „ tentiae statim remittantur, alioqui si quis-
 „ piam per eosdem Comites, vel V. Comites,
 „ ac Judlium ad remittendum admonitus, te-
 „ merarie remittere recusaverit, Regia Maje-
 „ stas in eum, veluti in capitali sententia, et
 „ non in facto minoris potentiae convictum,
 „ propter rebellionem suam, ad literas Co-
 „ mitum, aut Vice-Comitum, et Judlium
 „ executionem fieri demandet, contradictione,
 „ inhibitioneque illius non obstante; evoca-
 „ tiones vero superinde jam forsitan factas,
 „ (si quis voluerit, cum onere possit depo-
 „ nere) et modo praemisso in facto occupa-
 „ tionis ipsius procedere poterit.

(a) In Corpore Juris Hungarici artic. 37.

Art. XLIV. „ (a) Item quia universi Jobba-
 „ giones durante transacta expeditione usque
 „ modo, et etiam perprius post rusticanam
 „ seditionem per quoscunque male abducti,
 „ vel qui alter motu eorum proprio contra
 „ voluntatem Dominorum, Dominarumque
 „ illorum discesserunt ad propria, exnunc, et
 „ de facto sub poena in Decreto pro festo
 „ Beati Lucae Evangelistae anno salutis 1514.
 „ edito expressa statim remittantur, atque
 „ reddantur, et si qui per Judlium requisiti
 „ id

„ id non fecerint, Majestas Regia contra ta-
 „ les quoque ad literas Comitum, ac Vice-
 „ Comitum, et Judlium executionem faciat.
 „ (b) Si vero Comites, vel Vice-Comites soli
 „ fuerint in causa, extunc contra eos in prae-
 „ missis duobus calibus, scilicet novae occu-
 „ pationis, et Jobbagionum abductionis, ac
 „ retentionis universitas Nobilium effective
 „ procedat, et Regiae Majestati seriem rei
 „ pro executione rescribat. Si vero Univer-
 „ sitas quoque Nobilium favore forsitan Co-
 „ mitum, ac Vice-Comitum allecta, id pa-
 „ riter facere recusaverit, extunc Regia Ma-
 „ jestas ad supplicationem laesi, et damni-
 „ cati hominis de Curia sua specialem suum
 „ mittat hominem, qui comperta rei veri-
 „ tate executionem praemissam peragat.

(a) In Corpore Juris Hungarici artic. 58.

(b) Ibro. artic. 59.

Art. XLV. „ Item quod Regia Majestas
 „ provideat efficiatque apud vicinos Princi-
 „ pes, fratres videlicet, et affines suos, ne
 „ Jobbagiones, et rustici hujus Regni in con-
 „ finibus signanter residentes, metu praemis-
 „ sae contributionis ad eorum Regna, Prin-
 „ cipatusque, et dominia transmigrare pa-
 „ tiantur, et si qui rusticorum illuc se con-
 „ tulerint, moraturi, iterum reddantur,
 „ nam aliter confinia illa procul dubio deso-
 „ labuntur; de Moravia, et Silesia Majestas
 „ Sua hoc idem facere dignetur.

Art.

Art. XLVI. „ Item quia plures restantiae
 „ pecuniarum ad Gentium conservationem
 „ juxta Constitutiones, et articulos Bachien-
 „ ses superioribus annis dicatarum, in pleris-
 „ que Comitatibus partim apud dicatorum
 „ ad id tunc in eisdem Comitatibus deputa-
 „ torum, partim vero Comitum, ac Vice-
 „ Comitum manus remanserunt, quas nec
 „ miseris Colonis, a quibus illas extorserunt,
 „ nec Dominis eorum terretribus restitue-
 „ runt; sed neque manibus Thesauriarum
 „ Regni, prout debuissent, assignaverunt. Qui
 „ quidem Thesaurarii in Gentium pro Regni
 „ defensione conservatione plures expensas
 „ fecisse perhibentur, quam pecuniae ad eo-
 „ rum manus devenissent, propterea Dica-
 „ tores in singulis Comitatibus ad praesen-
 „ tem contributionem proxime deputandi,
 „ tempore processus eorum resciant in sin-
 „ gulis villis, et aliis locis sub Juramento
 „ Judicum tunc existentium, vel illis dece-
 „ dentibus ab eorum Juratis Civibus, quan-
 „ tam pecuniarum summam de utraque con-
 „ tributione centum denariorum tunc connu-
 „ merata, Dicatorum, vel Vice - Comitum,
 „ et Judium manibus assignarunt, Thesaura-
 „ rii etiam ipsi priores fideliter summam de
 „ singulis Comitatibus eisdem administratam,
 „ ad cunctos Regni Comitatus exnunc rescri-
 „ bant, et quidquid restantiarum inter haec
 „ duo videlicet Thesaurarium, et Dicatorem,

„ et

„ et Vice-Comites, Judicesque Nobilium re-
 „ perierint, ab eisdem sine defectu exigere,
 „ et cum subsidio, ac censu exnunc dicendo
 „ teneantur ad manus modernorum Regni
 „ Thesaurariorum praesentare, assignareque,
 „ qui quidem Thesaurarii, posita primum cum
 „ prioribus Thesaurariis recta ratione sum-
 „ mam illam, quae eisdem Regnum istud de-
 „ bere, tenerique agnoverint, reddere de re-
 „ siduo vero restantiarum ipsarum, creditum
 „ Reverendissimi Domini Episcopi Jaurinensis,
 „ et aliorum Dominorum Praelatorum, quod
 „ Oratoribus in urbem ex Bachia destinatis,
 „ mutuo dederant, persolvant, et si quid
 „ adhuc reliquum fuerit, ad Regni necessi-
 „ tates pro expeditione praemissa convertat,
 „ rebelles vero, qui restantias ipsas reddere
 „ nollent, Comites, Vice-Comites, et Judium
 „ tales etiam per occupationem bonorum
 „ suorum ad restitutionem compellant. Si au-
 „ tem soli Comites, ac Vice Comites fue-
 „ rint in causa non solutionis ipsarum restan-
 „ tiarum, vel prae manibus forsitan ipsorum
 „ habeantur, extunc Dicatores moderni Re-
 „ giae Majestati fideliter, prout sub juramen-
 „ to tenentur, rescribere debeant. Et Maje-
 „ stas Regia illis per dictam occupationem bo-
 „ norum suorum ad reddendum astringat.

Art. XLVII. „ Item quod metae certo-
 „ rum Dominorum, et Nobilium per Pala-
 „ tinum superiori anno de Mandato Regiae

M m

Maje-

„ statis inter Cumanos suos Regios ab una,
 „ ac eosdem Dominos, et Nobiles erectae,
 „ et postea per eosdem Cumanos violenter
 „ distractae, rursus, et iterum per Magistrum
 „ Protonotarium Palatinalem, vel hominem
 „ suum ad id specialiter transmittendum, juxta
 „ seriem metarum prius accumulatarum eri-
 „ gantur, et Distractores earundem metarum
 „ tamquam contra authoritatem Regiam, et
 „ deinde Palatinalem temere agentes, seque
 „ opposcentes per Majestatem Regiam punian-
 „ tur, et quod residuae quoque metarum
 „ reambulationes inter Dominos, ac Nobiles,
 „ et Cumanos Regios juxta contenta Decreti
 „ peragantur.

Art. XLVIII. „(a) Item quia universa Castra,
 „ Castella, Oppida, Villas, possessiones, ac
 „ cuncta jura possessionaria illorum, qui Ca-
 „ stra Nandoralbense, et Sabács nuper ami-
 „ serunt tamquam infidelium, vigore Gene-
 „ ralis Decreti condemnatorum, Regia Ma-
 „ jestas ad manus suas defacto accipiat,
 „ et illa nemini nunc distribuat, sed saluum
 „ conductum illis, si voluerint, et postula-
 „ verint, concedat, et post factum inter eos
 „ superinde judicium, postquam Majestas Sua
 „ Regia etiam hoc modo condemnatos agno-
 „ verit, et deinde in expeditione ipsa proxi-
 „ me affutura, et aliis quoque in rebus, ac
 „ factis Majestati Suae, et Regno quospiam
 „ bene, fideliter, utiliter servivisse agnove-
 „ rit,

„ rit, illis tandem Majestas Sua juxta volun-
 „ tatis suae beneplacitum (si pro se non ser-
 „ vaverit) illa conferat , ut spe collationis
 „ bonorum servitores Majestati pro Reipubli-
 „ cae, et communi bono Suae Majestatis, et
 „ Regni sui ferventius incumbant , et con-
 „ tra hostes ad mortem usque decertare non
 „ horrescant.

(a) In Corpore Juris Hungarici artic. 60.

„ (a) Verumtamen , si infideles ipsi , ut
 „ praefertur , voluerint , et postulaverint ,
 „ Majestas Regia juxta contenta Generalis De-
 „ creti, salvum illis conductum ad spatia qua-
 „ draginta dierum concedat, qui intra anno-
 „ tatum terminum in Curiam Suae Majesta-
 „ tis accedere, advenireque, et innocentiam,
 „ ac immunitatem eorum, si quam forsitan
 „ pro eorum defensione se habere confidunt,
 „ declarare poterunt. Et si Majestas Sua illos,
 „ vel eorum alterum hac in parte innoxios,
 „ et innocentes merito de jureque reperie-
 „ rit, illis, vel illi etiam bona sua praenota-
 „ ta gratiose remittat , aliter autem, si se
 „ excusare, et innocentes declarare non po-
 „ terunt, Sua Majestas poenam de infideli-
 „ bus declaratam illis infligere non omittat.

Ex Cod. MSS. Radayano fol. 367.

(a) Haec usque ad finem Decreti in Corpore Juris
 Hungarici desiderantur. Licet itaque hoc nostrum
 Exemplar articulis nonnisi XLVIII. constet, in Cor-

M m 2

pore

pore Juris Hungarici autem ultimus inscribatur artic. 60., tantum tamen adest, ut in nostro aliquid desideretur, ut etiam hic ultimus §. adhuc ultra indicatum illum artic. 60., excurret, intermedia vero omnia adfint.

Anno 1523. Iterum Budae Comititia celebrata fuisse, testantur: *Ex Constitutionibus in Diaeta Budae pro festo B. Georgii Martyris celebrata, editis anno 1523. articuli XVII. XVIII. XIX. XX. XXI. XXXIII. XXXIV. XXXV. XXXVI. XXXVIII. XXXIX. XL. XLI. XLII. XLIV. XLV. XLVI. XLVII. LIV. LV. LVI. LVII. LVIII.*, adeoque universim XXIII. in Corpore Juris Hungarici editi. Si artic. LVIII. re ipsa Decreti ultimus sit, deessent adhuc 35. ad complementum illius, ex quo satis patet, quam illud mancum sit; nos frustra quaesivimus illud integrum, cujus Codex Radayanus, qui nobis reliqua Ludovicea suppeditavit, aequae, ut Bachienlis 1519. nullum penitus Vestigium continet. Comitiorum tamen, et in illis objecti tractati, Vestigium Diplomaticum exstat in literis, quibus Ludovicus Rex Hungariae subsidium in Diaeta sponte sibi oblatum Civitati Bartpheni significat. Datum Posonii in Vigilia Purificationis B. V. M. 1524. Habentur illae inter MSS. Steph. Kaprinay serie sub lit. B. tom. XI. N. 91. p. 100., ex quibus in Adversaria nostra relata, sequentia, quae huc pertinent, damus:

Cum

Cum in Dieta proxime praeterita de bello contra Turcas movendo tractare coepissemus, Domini Praelati, et Barones, ceterique Proceres, tunc nobiscum existentes, videntes publicam hujus Regni necessitatem, quilibet eorum sua sponte, pro sua quisque conditione certas Marchas argenti se daturum pollicitus est, ad procurandas res ad usum hujusmodi belli necessarias; pro quo quidem argento colligendo jam ad unumquemque homines nostros deputavimus.

De hoc subsidio nullus articulorum anni 1523., qui in Corpore Juris Hungarici editi habentur, agit, vel igitur in aliquo eorum, qui exmissi sunt, illud Statutum habetur, vel penitus inarticulatum non fuit, uti saepe alias evenisse, jam non uno Vestigioprehendimus.

Anno 1524. an Comiticia celebrata sint, adeo res perplexa est, ut, quid statuere oporteat, expensis etiam omnibus momentis fere in ambiguo haerere necessum sit. Vestigia Diplomatica, et historica pro celebratis Comiticiis sufficientia adsunt, sed alia aequae Diplomatica, et historica evincere videntur, nulla celebrata fuisse. Nos in utramque partem, quae detecta sunt, prius proferemus, quam, quid nobis verisimilius videatur, declaremus.

1) Mossoczius in Corpore Juris Hungarici praefixit articulis ex Constitutionibus Rakosiensibus anni 1525. sequentem reflexionem historicam:

Ne re lateat Lector, turbidum Conventum in campo Rakos., anno 1524. in festo Nativitatis B. M. V. celebra-

lebratum, decrevisse quaedam; sed quae in sequentis anni 1525. Generali Diaeta pro *Dominica Jubilate*, in eodem campo Rákos celebrata, approbata non fuerunt, ideoque nulla sunt.

2) Codex MSS. Radayanus fol. 373. iisdem Rákossienlibus articulis anni 1525. sequentem praefixit Epigraphen:

Articuli in Conventu Generali pro festo *Nativitatis Sacratissimae Virginis Mariae* anni 1524. editi, et in Diaeta similiter Generali pro *Dominica Jubilate* in campo Rákos celebrata reformati anno 1525., regnante Ludovico Rege.

3) Báltthyanius LL. Eccl. tom. I. p. 595. Col. 1. refert itidem Rákossienlibus anni 1525. articulis praefixum sequentem titulum:

Articuli in Conventu Generali pro festo *Nativitatis Sacratissimae Virginis Mariae* editi 1524. et in Diaeta similiter Generali pro *Dominica Jubilate* in campo Rákos celebrata reformati anno 1525.

Ex Codice MSS. Vaticano N. 3924. p. 375.

4) In quibusdam Evocatoriis Ludovici Regis de anno 1525. in festo BB. Fabiani, et Sebastiani editis, habetur sequens clausula:

Quia autem juxta Constitutionem universorum Dominorum Praelatorum, Baronum, ac Regni nostri Nobilium in Diaeta, et Conventu Generali pro festo *B. Georgii Martyris*, novissime praeterito, *Budae* de Mandato nostro Regio celebrato factam, ac per Majestatem nostram approbatam.

Ex

Ex quibus una patet, articulos seu anni 1523., seu 1524. per Ludovicum *approbatos* fuisse, et tamen in Corpore Juris Hungarici nulli Decreto Ludoviceo Diploma confirmatorium adjicitur, quod ad reliquas imperfectiones Collectionis Mossoczianae jure referendum est.

5) In epistola quadam Episcopi Agriensis ad Andream de Báthor sequentia habentur:

. . . . Breviter ita respondeo: Regia Majestas est Budae, expectat Dominos. Hic est D. Vayda (*nimirum Joannes de Zapolya*) D. Dragffi János, Thahi János, Ladislaus Kanisay. Venient et alii. Magnificentia quoque Vestra expectatur. Tractabitur de re Turcica. Tempus est expectargisci, ne ab hostibus opprimamur. Consultius est illis obviam prodire, antequam veniant. . . . Hoc enim tempore nec labores sunt curandi, nec expensae, quia agitur de salute communi. De Diaeta consequenter futura nondum quidquam audiui. . . . Ex Buda Sabbatho ante Laetare 1524. hora noctis 12.

6) Epistola Francisci de Peren Episcopi Vardiensis ad eundem Andream de Báthor, cetera inter privata, sequentia continet:

Eadem hora, qua hominem nostrum erga M. D. V. expediebamus, redditae sunt nobis Literae D. V. M. a Domina Fratria nostra nobis missae, in quibus scribit nobis M. D. V. de Congregatione Nobilitatis in Vársán futura. Sumus ad eam nos quoque vocati, sed interesse non possumus. . . . De Severino putamus M. D. V. manifestum esse, illud non solum obsideri, sed etiam oppugnari. . . . Quod reliquum est, M. D. V. rogamus, ut nos de ventura Diaeta velit edocere, qualis videlicet

M m 4

illius

illius facies appareat, ex quo proposito Regnicolae conveniant, ut sciamus rebus venturis prospicere. . . . Ex arce nostra Varadiensi in festo Transfigurationis Domini anno ejusdem 1524.

7) Istuanfius historiar. lib. VIII. init. ad annum 1524. prout in margine exponitur, (nam in textu, quod dolendum, rarissime chronologiam notat) praemisso breviter, quo modo Rex Verböczium factiones excitantem largitionibus delinire studuerit, haec de Comitibus in campis Pesthanis habitis narrat:

Cum igitur Comitibus *ad campos Pesthanos*, qui Racozi a praeterfluente ejus nominis rivo appellantur, indicta essent, frequentes e Pannonia, et Illyrico Proceres convenere; inter quos Christophorum Comitem Frangepanum, parta nuper Jaicziana victoria clarum, Ludovicus admodum benigno vultu, neque vulgari honore excepit. Deinde ad stipendia militum, et supplementum Danubianae classis, mittendasque ad Summum Pontificem, et ceteros Principes pro auxiliis petendis legationes, ceterasque publicas necessitates, pecuniam, et sumtum postulavit: postremo in eos, qui Regis, aut Palatini Mandatis surda aure obauditis periclitantem Rempublicam aut cunctanter, aut sero, aut nulla ope adjuvissent, poenam, quae in eos animadverteretur, statui petivit, ac deinde Budam se recepit.

Refert deinde longam ad excitandam seditionem Verböczii orationem, et narrat, quo modo multitudo, Duce eodem, et Zobio, Hatvaninum secesserit, ibique constituta Conventiculum vel instituerit, vel continuaverit, Rege ipso vocato, minisque adacto compa-
rente,

rente, atque statuta ibidem irritante. Quae omnia ita narrat, ut appareat anno 1524. sero autumno Comitiae Rakossiensia celebrata, et insequentis anni hieme Hatvanini continuata esse.

Habemus igitur septem indicia celebratorum anno 1524. Comitiorum; Vestigia primum, secundum, tertium, et septimum non nisi historica, quartum contra, quintum, et sextum diplomatica sunt. Primum, secundum, tertium, et septimum designat campum *Rákos*, quartum Budam, loca celebratorum Comitiorum, reliqua nihil de loco habent, terminus autem in primo, secundo, et tertio, *festum Nativitatis B. V. M.*, in quarto *festum B. Georgii Martyris* diserte indicatur, cetera nihil itidem de die celebratorum Comitiorum habent, Gemina igitur Comitiae hoc anno 1524. celebrata ex his Vestigiis eruuntur. Budae pro festo S. Georgii, et in campo *Rákos* pro festo Nativitatis B. V. M. Illa indicare videntur Vestigia quartum, et quintum. Vestigium quartum ambiguum esse videtur; provocat enim ad Conventum pro festo *B. Georgii novissime praeterito celebratum*, quin annum exprimat, potest proinde accipi pro Conventu Budae re ipsa festo B. Georgii, sed adhuc anno 1523. celebrato, uti praemisimus, et patet ex Epigraphae Constitutionibus ejusdem in Corpore Juris Hungarici praefixa, non memorat nimirum Ludovicus festum B. Georgii quale:

qualecunque novissime praeteritum, sed tale pro quo ultima abhinc Comititia celebrata sunt, adeoque ex isto Vestigio, nisi plura accedant, non usque adeo certum argumentum desumi potest, ad probandum, Comititia festo B. Georgii Budae a. 1524. celebrata esse. Sed nec Vestigium quintum huic in suppetias vocari posse videtur, cum negativum tantum sit scriptum illud est die 20. Februarii, quae anno illo fuit Sabbathum ante Dominicam Laetare in diem 21. Februarii incidentem; cum autem in illo habeatur: *de Diaeta consequenter futura nondum quidquam audivi*, patet, de celebranda quidem Diaeta jam mense Februario vel rumore solum volitasse, vel jam re ipsa actum esse, sed incertum adhuc fuisse, quo termino celebranda sit, nec aliud Agriensis scripserit, quam quod Báthorio nil adhuc certi de ea scribere possit, cur enim secus vocem *consequenter* adhibuisset, nisi ad restrictionem indicandam, quasi innuere voluisset, Diaetam adhuc non tam cito celebrandam esse, videri, cum nondum praefixus sit illi per Regales terminus. Ambigua itaque sunt haec duo Vestigia; cum tamen Diplomatica sint, penitus rejici non possunt.

De Comititiis Rakossiensibus festi Nativitatis B. V. M. res esset expeditior, si Vestigia historica non adeo nutarent. Istvanfius vel contra omnia hujus anni 1524., et quae adhuc proferemus 1525., evidentissima Vestigia audiendus,

diendus, vel penitus quod existimamus, rejiciendus est, cum adeo manifeste confundat acta; narratione prorsus indeterminata; quis enim credat Comitia Rakossiensia anni 1524. a festo Nativitatis B. V. M. in annum sequentem, et mensem quidem Majum Hatvanini continuata fuisse per factiosos, cum tamen et secessionem esse factam, et Conventiculum Hatvaniense anno 1525. mense Majo per factiosos celebratum, et secus res, quam ipse narret, evenisse mox e certioribus ostensuri sumus. Nec illud planum satis est, cur Mossoczius scribat anno 1524. in campo Rákos *turbidum* Conventum celebratum esse, nec enim illum indigitare potest, ex quo Hatvaninum secessio facta est, quem anno primum sequente 1525. intervenisse mox evidentius patebit. Si quis igitur eodem anno, termino, et loco celebratus est Conventus, prout prima tria Vestigia non obscure indicant, et sextum confirmat, oportet eum ab illo, unde secessio facta est anno sequenti, distinctum fuisse, qui tamen, et ipse turbidus esse potuerit, gliscentibus jam Verböczianis factionibus, de quo non tantum rumores, verum Regales etiam vulgatas fuisse, luculente colligitur ex Epistolae Episcopi Varadiensis verbis: *ut nos de ventura Dieta velit edocere, qualis videlicet facies illius appareat, ex quo proposito Regnicolae conveniant.* Cum enim scripta sit die 6. Augusti, adeoque unico
ante

ante terminum celebrandae Diaetae in aliis Vestigiis expressum, mense, ac sermo de illa tamquam jam certo futura habeatur, Vestigium hoc non tantum non discrepat ab aliis, sed penitus etiam concordat cum eis, quae tanto sunt luculentiora, quo magis diversa, Codex nimirum Vaticanus, Radayanus, ac Mosloczianus cum Epistola privata, et Synchroni. Unum illud adhuc notandum est: in Corpore Juris Hungarici praemitti, in Conventu Rákossienfi 1524. Decreta fuisse quaedam, sed quae anno 1525. itidem in Conventu Rakossienfi pro Dominica *Jubilate* approbata non fuerint; non scribit fuisse *reprobata*, sed tantum *approbationis defectum* illis opponit, imo in Rubrica Báthyaniana diserte reformati esse dicuntur, cum tamen ad annum 1526. articulos Hatvanienses expressa lege reprobatos, et abrogatos esse notet. Duplices igitur articulos horum duorum annorum statuere, sed distinguere oportet; Rakossienfes anni 1524., anno sequente 1525. non approbatos, sed reformatos, et Hatvanienses anni 1525. anno sequente 1526. revocatos, et abrogatos. His omnibus adhuc evidentius Vestigium aliorum Comitiorum anno 1524. celebratorum indicare videtur art. XXXIV. Decr. Hatvanien. anno 1525. in quo diserte habetur: *secundum contenta Decreti pro festo Beati Lucae Evangelistae in anno Domini 1524. conscripti*, ad quod et artic. XXXVI. ibidem provocat.

provocat. Sed hic l. c. in Exemplari Batthy-
niano manifestus error in anno latet, et rescri-
bi debet annus 1514. cuius Decreti in Comi-
tiis pro festo B. Lucae celebrati conditi Art. 1.
id ipsum praescribitur, ad quod hic provoca-
tur. Sed haec omnia e sequentibus uberius
adhuc illustrabuntur.

Anno 1525. Major adhuc longe videtur
esse in Vestigiis, quae notata habemus de
Comitiis eodem anno celebratis discrepentia,
quae itidem primo ex ordine proponemus,
tum discutiemus.

1.) In notatione historica Mossocziana qua-
tuor Articulis ex constitutionibus Rakossien-
sibus exceptis, et Corpori Jur. Hung. insertis
praefixa atque a nobis ad annum superiorem
numero primo relata dicitur anno 1525 pro
Dominica Jubilate in Campo Rakos Diaeta Ge-
neralis celebrata fuisse, in qua Articuli anni
1524. Conventus Rakossiensis turbidi approba-
ti non sint. Deinde referuntur *Ex constitutionibus in Campo Rakos anno 1525. editis. Arti-
culi potiores* quatuor, nimirum 3. 4. 23. et
30. quin tamen exprimatur, an istae constitu-
tiones in eadem Diaeta pro Dominica Jubilate
in Campo Rakos, vel alia aliqua ejusdem anni
editae fuerint.

2.) Defectum hunc Zachariae Mossoczii
supplet Epigraphe Articulis ejusdem anni 1525
in Codice MS. Radayano in sua integritate re-
latis fol. 373. praefixa, quae diserte dicit in
Diae-

Diaeta Generali pro Dominica Jubilate in Campo Rakos celebrata eodem anni 1524. Articulos *reformatos* esse, cum Mossoczy tantum *non approbatos* scripsisset.

3.) Rubrica per Batthyanium relata ex Cod. Vaticano, quam superius integram posuimus totidem verbis confirmat Epigraphen Codicis Radayani.

4.) Exstant geminae Baronis Burgio Epistolae Italice scriptae ad Jacobum Sadoletum, tum adhuc Episcopum Carpontarectensem nondum editae, in quibus habetur Diarium Comitiorum Rakossientium anni 1525. quae in conventiculum Hatvaniense per seditiosos celebratum evaserunt. Possidet earum Apographum Cl. Pray beneficio Cardinalis Garampi nactus, ex quibus praecipua excerpta sequentibus continentur :

Postquam in principio Conventus Rakossientis omnia sedate, et ex Sententia successissent, fuissentque quaedam in Regni commodum instituta, crebrique Status in Urbe Pestana ad S. Petrum convenissent, repente 10. Maji seditionis indicia haud obscure se prodebant. In questo Giorno, ait Burgio, mi scrissi Strigonienſe una polisa, che dicea: *Haec Diaeta habet satis turbulenta Principia, nescio quis erit finis.* Et re ipsa 13. Maji, qui factionem moliebantur 60. Legatos ex Campo Pestano ad Regem Budam, qui communi nomine peterent, ut Germanis ex Aula proturbatis Hungari subrogarentur: item Caesareus, et Venetus Legati Regno excedant, quod ille non rogatus se rebus Hungaricis immisceat, ille vero ob Reipublicae pacem cum Turcis initum, magis explorator, quam Legatus esse videretur.

Con-

Consiliarios item suos Rex amoveret, aliosque in illorum loco acciperet; quarto denique, ut Ludovicum Szerechenium, qui haud dudum ex Judaeo Christianus factus esset, titulo Rei Monetariae, cui praepositus erat in quaestionem vocaret. Adjecere probra in Palatinum Stephanum Bathori, ob amissum nuper Belgradum. Zalcanum quoque Archi Episcopum Strigoniensem conviciis incessebant, quod Regni divitias sordida avaritia corraederet, et patre Sutore natus, ea dignitate minime dignus esset.

Rex responsa differre Statuit, misitque ex Praelatis et Magnatibus quosdam, qui factiosos pacarent, ratus, interea 15. dies, intra quod tempus Diaeta coarctata erat, abituros, quin responsa dare cogeretur. Id cum factiosis suboluisse, et rumor praeterea spargeretur, Regem velle Pestum et Budam praesidio militari munire, factiosi parum memores dignitatis Regiae utramque Urbem comiteatu intercluserunt, et nihil cibariorum inferri patiebantur; rursusque 120. Ablegatos ad Regem miserunt, priora postulatuuros. Rex promissit se in Szerechenium quaestionem velle instituere, Oratores vero Caesareum et Venetum, quod eorum Domini Hungariae proficui esse possint, non posse sine illorum offensa e Regno ejicere. Factiosi hoc responso non contenti, rursus 17. Maji Ablegatos 120. Budam misere, qui Regem rogarent, ut in Campum Rakos venire dignaretur, esse multa, quae cum illo solo conferre vellent.

Ludovicus re ad Consiliarios suos delata, omnes contrarios reperit, rem agebant plenam esse periculi, si se solum factiosis crederet; ille tamen postridie clam suis in paucorum satellitum comitatu ad eos profectus est. Ut venerat; rursus postulata sua repetebant, praesertim, ut Germani cum Caesareo et Veneto Legatis, tum Fuggeri qui Budam incolebant, Hungaria omnino excedant, Takyus a Banatu Sclavoniae removeatur; Proventus Regni Quaestori consignentur, et qui eos dilapidassent, examini subijciantur. Ad haec: ut inquireretur, quorsum ingens
sum-

summa pecuniaria, quam defunctus Archi-Episcopus Strigoniensis reliquerat, devenisset; denique Transylvanis immunitates confirmarentur. Rex diem sibi ad deliberandum tribui petiit. Rogatum est, peritumque, ut postularis Nobilium confestim subcriberet. Id cum Rex abnueret, vulgus temere coortum incondita vociferatione non obscure minas jactabat, quod cum satellites Regii vidissent, Regem pro tempore pauca loquentem sensim turbae subductum, navique impositum Budam traduxere.

Id instar Classici ad seditionem erat. Fastiosi initis Consiliis Hatvaninum ad diem B Joannis Bapt. Comitiae edicunt, quo universi Nobiles armati convenirent, simul Nuncios ad Episcopos et Magnates mittunt, ut Comitibus interessent adfuturis ad ea, fidem publicam servandam iri, absentes vero Regni hostes declarandos. Ad haec affirmabant se Decimas Episcopis non esse soluturos, quas ad muniendum Salankamenum, ceteraque confinia impensuri essent. Rex cum huc rem rediisse videret, ne nihil plane fastiosis tribuere videretur, Szerechenium in Carcerem conjici jussit, ad quaestiones responsurum; promittitque se Germanos manumissurum, duobus tantum, qui sibi, toridemque, qui Reginae ab obsequiis essent, reservatis, modo Conventu soluto domum irent, et res Ecclesiasticas intactas sinerent.

Haec ad 21. Maji acta, neque Regi, quamquam optime consulenti obtemperatum est; itaque Hatvaninum proficisci decrevit, spe ductus, sua praesentia animos pacatum iri, Eundem comitati sunt praeter Nuncium Apostolicum Antonium Burgio, Zalkanus Strigoniensis Archi-Episcopus, Stephanus Bathori Palatinus, et pauci alii ex Magnatibus. Ut Hatvaninum venit, honorifice acceptus est, et postridie in patentem campum, qui instar theatri lignis septus erat, eductus in supremo loco, una cum suo Comitatu confedit: proximi erant, quos Legatorum officio functos esse supra memoravi, extra septum, ne quid turbaretur, supra septem Equitum Nobilium millia excubabant, cetera vulgus erat. His constit-

tis

turis Verböczius manu silentium poscens, duas solidas horas patrio sermone peroravit. Orsus est a malis, quae Hungaria haecenus perpeffa fuisset; horum causam in Optimates, qui Regi a Consiliis erant, refundens, quorum avaritia, et cupiditate conficiendi pecuniam, eo res venit, ut cum suarum rerum laudem satagunt, Regalia, et salutem Regni in postremis habeant. Orare itaque se Regem, ut se se respiceret, aliosque, dimissis prioribus Consiliariis eligeret, id Nobiles unanimi consensu rogare; et poscere. Strigoniensis et Palatinus, qui non obscure se peti intellexere, multa in sui defensionem parabant dicere, sed impediti ab incondita multitudine sunt, et Rex, ut modum turbis poneret, sequenti die se responsa daturum edixit, et Conventum ejus diei solvit.

Die 23. Maji Rex duos Nobiles ad factiosos misit, qui eis nunciarent, se de iis, quae Consiliariis suis heri objecissent, ubi Budam rediisset, cogniturum, tum vi-
suros, quantum eorum postularis, et aequitati daturus esset. Hic factiosi bisariam scissi: pars, eaque minor, trecenti enim solum fuere, volebant, ut Regi aequa petenti mos gereretur, id adeo legum scita poscere; pars major contra praeferre negare, postulareque, ut Palatinus confellim, gradu moveretur, et ne quis tergiversationi locus esset, Verböczium Palatinum declarant, missis ad Regem nunciis, ut electionem sua voluntate ratam, firmatamque esse vellent. Ludovicus, qui factiosorum molitiones nunquam huc evasuras putabat, ut tempori consilium accommodaret, Agriensem, et Vesprimiensem Episcopos, tum Joannem Draghs, cum Ladislao Kanisayo ad eos misit, qui electionem palatini ratam ab se haberi referrent, quibus auditis illi confirmato Palatino, Agriensem Episcopum Cancellarium Regni, Draghsium Judicem Curiae, et Kanisayum Thesaurarium, exautoratis prioribus renunciarunt. Adeo durum est, fraenum e manibus semel dimissum recuperare.

Die 24. Rex in medium Nobilitatis prodiit, et eorum, quae pridie inter se decreissent Capita, ut sibi le-

gerent, petiit. Verböczius nihil moratus, contenta voce, ut exaudiri ab omnibus posset, *Statuta Conventus* legit; quorum haec summa fuit: Rex novos Consiliarios legeret, iis adjungeret octo ex Nobilium ordine, quorum par sit, in ferendis suffragiis autoritas. In singulis Provinciis vir, belli scientia clarus statueretur, cui Copiae subessent. Aurum, argentumve non aliter, quam tempore Corvini feriat. Bona Ambrosii Sarkany Francisko Bodo darentur. Segnia, quod opportunum Regio portum haberet, a Frangepanibus reciperetur, alioque bono solueretur. Equitibus in quemvis mensura Stipendium auri numo augeretur. Donationes ex Bonis Ducis de Uylak irritarentur, et Bona tribuerentur Zapolyae, cui ad ea non nullum plane jus esset. Rex omnibus, quid enim aliud faceret, subscripsit, dolenter tamen se ferre addebat, quod exaudorato Palatino, ac distributis Palatinalium officiis in jus Regium involassent, nec in illorum arbitrio fuisse, ut Provinciae, quae illorum Conventui interesse rennissent, proscriberentur. Monuit praeterea, ut a Decimis manus abstinere, et ne, qui iura profana conculcassent, divina iidem parum religiose temnerent. Visus est plerisque jure queri, iraque quod novo Palatino, quam Rex suo iudicio confirmasset, nihil jam metuerent, reliqua ejus arbitrari permiscere, adjecto in singulas domus unius floreni auctorio, cujus summae quarta pars Reginae dono obveniret.

Haec ex Epistola Baronis Burgio ad Sadoletum die 11. Julii 1525. Buda Romam scripta. Fuit autem Baro Antonius Burgio Nuncius Apostolicus apud Regem Ludovicum, et in rebus hujus anni in Consilio semper adhibitus, quin etiam, uti ex praecedente narratione patet, in conventiculo Hatvanienfi cum Rege praesens, cujus etiam art. 5. Decr. Hatvan. 1525. meminit.

Me-

Meretur itaque narratio illius, quam re-
tulimus de turbis Conventus Rákossienſis, et
Hatvaniensis omnem fidem non historicam mo-
do, sed etiam diplomaticam.

5.) Istvanſius, uti praemisimus Libro VIII.
haec ita narrat, ut indicio annorum in Mar-
gine expoſitorum Comitia in Rakos anno 1524
coepiſſe, conventiculum autem Hatvaniense an-
no 1525. actum fuiſſe videatur; in ipſa rerum
narratione in multis cum Burgione convenit,
sed negat Regem ullis ſeditioſorum conditio-
nibus ſubſcripſiſſe. Majorem tamen adhuc lu-
cem utriusque narrationi affundent, et ab illis
viciffim mutuabuntur tam adnotatio historica,
in Codice Radayano Articulis anni 1525. fol.
376. ſubjecta, quam ipſius Ludovici Regis Cir-
culares ad univerſos Comitatus Litterae, qui-
bus conventiculum Hatvaniense adeundum
prohibebat, quas inde deſumtas hic ſubjici-
mus.

Adnotatio.

Post hanc Diaetam (1525. in Campo Rakos) re-
gnante Ludovico Rege celebrata eſt altera Diaeta in eo-
dem Anno Domini 1525. pro feſto Nativitatis Beati Joan-
nis Baptiſtae in Oppido Hathvan in qua reiterati ſunt ii-
dem omnes Articuli, qui immediate in Campo Rakos
fuerunt reformati parum admodum mutatis, et additis,
unde tum ex eo quod Articuli illi in Hathvan reiterati fe-
re omnes in Articulis proxime praecedentibus habeantur,
tum vero, quia illa Diaeta contra voluntatem, et con-
ſenſum Regiae Majeſtatis fuerat celebrata prout ex ſubſe-
quenti copia litterarum ejusdem Regiae Majeſtatis ad o-

N n 2

mnes

annes Regni Comitatus datarum liquet, Et etiam, quia in proxime sequentibus Articulis anni 1526. constitutiones ejusdem Diaetae Hathvanientis penitus sunt invalidatae, supervacaneum visum est, eosdem Articulos Hathvanientes hic inferere.

Ex Codice MSS. Radayano fol. 376.

Paria Literarum Ludovici Regis ad Comitatus Regni datarum, ne ad Diaetam Hathvanientem accedant.

Ludovicus Dei Gratia Rex Hungariae, et Bohemiae &c. Fidelibus Nostreis Egregiis, et Nobilibus Comitatus T. salutem et gratiam.

Quamvis in Diaeta proxime praeterita, ea quae concernunt Regni salutem, et libertatem una vobiscum caeterisque Dominis et regnicolis tractare, et concludere, ordinationesque superinde factas executioni demandare parari fuerimus. Accidit tamen cum ingenti displicentia nostra, non sine vestro etiam maximo incomodo, ut hic Conventus variis tumultibus agitatus, rebus omnibus infestis, ac perturbatis dissolveretur, ac insuper nonnullorum svasu alius conventus in Hathvan pro festo Nativitatis Beati Joannis Baptistae contra nostram voluntatem, et auctoritatem indiceretur, Quid sit in causa hujus novi conventus, aut quid boni afferre vel nobis, vel huic Regno possit, non videmus, nam quod pro Regni libertate, et commodo faciendum nobis est, id totum libentissime semper facturi sumus, neque in hoc a voluntate nostra Praelati, et Barones discrepant, quorum eadem voluntas est, ut libertas Regni in omnibus observetur. Non videmus etiam quid hac nova Diaeta firmum aut stabile decerni possit, nam nos illuc non ibimus, veluti hanc voluntatem nostram palam in Diaeta praeterita vobis declaravimus, neque Dominos illuc ire patiemur, solus autem ordo vester aliis ordinibus absentibus concludere

dere aliquid perfecti non posset, expensae fierent inanes, tempus annonae colligendae aptum perderetur, pauperes nobiles accedentes nimium gravarentur, coloni a trans-euntibus opprimerentur, possentque ex hoc ipso conven-tu alia quoque incommoda toti Regno multa evenire; sciaris autem quod nos ordinationes pro libertate et com-modis Regni factas exequi jam incepimus, et id qui-dem ab externis nationibus. Quod autem inceptum est a nobis, ita continuabimus, ut Regni libertati omni ex parte satisfiat, et Articuli executioni demandentur. Quas ob res fidelitati vestrae harum serie sub paena indignatio-nis nostrae mandamus, quemadmodum aliis quoque Co-mitatibus mandavimus, ut ad praedictum conventum non accedatis, sed domi manearis. Neque vos moveant illa convivia, quae jactata esse dicuntur in eos, qui illuc non irent, nos enim, qui sumus Rex et Princeps vester, Au-thoritate nostra Regia decernimus illos omnes, qui ad praedictam Diaetam non iverint, salvo eorum honore domi manere posse, et ad hoc nemo Vestrum audeat ali-quid vel aliquos probriis, et Vituperiis incessere, aut aliqua vi damno et injuria afficere sub paena praenotata. Quoniam autem Regni negotia gravissima communem o-mnium salutem, et conservationem concernentia sine ge-nerali, et illa quidem concordi Diaeta transigi non pos-sunt, *Conventum Generalem ad festum Beati Michaelis Archangeli proxime venturum hic Budae celebrandum in-dicimus* mandantes fidelitatibus vestris harum serie firmi-ter, ut ad praedictum conventum huc Budam conveni-re sub paena Decreti debeatis, de praedictis negotiis Re-gni tractaturi; interim autem decimas Ecclesiarum, qui-bus gentes ad Regni defensionem tenentur citra omnem difficultatem exolvere, et vos quoque gentes vestras in confinibus in pleno numero tenere debeatis. Secus fa-cere non praesumatis. Datum Budae feria secunda pro-xima post festum Pentecostes (*seu d. 6. Junii*) Anno Do-mini Millesimo Quingentesimo Vigesimo quinto.

Verböczius Hatvanini a fastiosis in Palatinum electus, et ut Burgio narrat, a Rege interea confirmatus toto hoc anno pro Palatino agnitus fuit, uti colligitur ex Epistola Missili Ludovici Regis, quam Prayus ex autographo descripsit, et nos initium ejus et finem hic subjicimus:

Ludovicus Dei Gratia Hungariae &c. Rex fidelibus nostris Reverendissimo in Christo Patri, Domino Ladislao Archi Episcopo Ecclesiae Strigonienfis &c. nec non Spectabili et Magnifico Stephano de Verbecz diſti Regni nostri Hungariae Palatino, Joanni Draghſſi de Dengelegh Judici Curiae nostrae, et Nicolao de Thurocz Personalis Praesentiae nostrae Locumtenenti &c. Datum Budae Sabbatho proximo post festum B. Michaelis Archangeli A. D. 1525.

Vel ex his iterum illud refellitur, quod in Istvanſio de abrogato Verböczio Megistratu, ejusque proscriptione ad annum adhuc 1525. refertur; imo non desunt indicia, quibus docetur Verböczium etiam anno 1526. saltem initio pro Palatino habitum, ac etiam publice agnatum fuisse. Ita Caspar Urſinus Velius in Opusculo, cui hunc titulum fecit: *Naenia serenissimae Dominae Mariae Reginae Pannoniorum de obitu serenissimae D. Elisabethae Reginae Danorum. Viennae X. Kal. April. 1526.* haec habet: *Stephano Werbeczio Regni Hungariae Palatino.* Itaque nondum quidem tum exauctoratus erat.

6.) Articulis 1. et 31. Decreti Rakossiensis anni 1525. Dominica Jubilate, ut praefertur editi expressis verbis edicitur *Diaeta pro festo Nativitatis B. Joannis Baptistae ad Oppidum Nagh-Hatvan*, ad quem terminum etiam Art. 21. et 44. ejusdem Decreti provocatur, quod tam Radayanus, quam Vaticanus apud Bathyanium codices habent.

7.) Articulo 38. A. 1526. agitur de exigendo *subsidio unius floreni, per Regnicolas anno praeterito Majestati suae oblato*; unde inferitur, anno 1525. aliqua Comititia legitima fuisse celebrata, in quibus subsidium unius floreni per Regnicolas oblatum est, sed illorum terminus nec citato Articulo, nec in praemonitione Mossociana Decreto anni 1526. praefixa, ubi *Diaetae ac Decreti anni 1525. mentionem facit, expressus habetur.*

His curatius expensis, tria loca totidemque terminos Comitiorum anni 1525. eruimus, ac Vestigia quidem superius numero 1. 2. 3. 4. et 5. relata evidentissime docent Comititia *Pestini* in Campo Rakos, pro Dominica *Jubilate* celebrata fuisse; Vestigia numero 4. 5. et 6. indicant sive eadem continuata, sive alia celebrata esse in Oppido *Nagy-Hatvan* pro festo *Nativitatis B. Joannis Bapt.* Litterae denique Circulares Regis una Regalium vices supplent, quibus alter *Conventus Generalis ad festum B. Michaelis Archangeli Budae* celebrandus indicitur. Fortassis autem gemina eodem anno Ha-

tvaniini statuere possumus, ut mox ex combinatione patebit.

Ac imprimis quidem, in Campo Rakos pro Dominica Jubilate Comititia legitime indicta et congregata fuisse, nullum est dubium; existant quoque Articuli in iisdem, sive rogati, sive conclusi etiam, quos mox subjiciemus; sunt nihilominus tam circa ipsa Comititia quam et Articulos illis tribui solitos complura, quae vix expediri, ac in plenam lucem poni posse videntur, nisi plura in rem detegamus monumenta. 1.) Nulla in Articulis mentio habetur reformationum anni 1524. Articulorum, quod tamen passim Rubricae illis praefixae praeferunt. 2.) Non satis intelligitur, cur primo statim Articulo commemoretur Diaeta in Oppido Nagy Hatvan pro festo Nativitatis B. Joannis Bapt. celebranda et praeterea Art. 21. 31. et 44. ad eandem provocetur, quae difficultas tanto magis crescit, si expendamus Articulos hos statim initio Comitiorum propositos fuisse in campo Rakos, cum tamen, si quid sive pertractandum, sive constituendum fuerat, in his ipsis Comititiis jam coeptis effici potuerit; quamquam etiam Art. 17. Tolnensis 1518. ad futura eodem anno Bachiae Comititia provocetur, nihil proinde insoliti fuerit, stante adhuc Diaeta de alia mox celebranda statui; quin imo Art. 1. constitutionum Conventus Hatvaniensis in Codice Vaticano provocatur ad *venturam Diaetam pro festo B. Georgii M. proxime venturo*, anni nem-

nempe 1526. 3.) Ex Narratione Burgionis apparet, statim initio Comitiorum Seditionis indicia se se prodidisse; nam Dominica *Jubilae* anno 1525. incidit in diem 8. Maji, cum Dominica Paschatis fuerit dies 16. Aprilis, ut ex Cyclo Solari, et Littera Dominicali ejusdem anni extra dubitationem est, jam autem in Epistola Burgionis ad d. 10. Maji haec verba notantur: in questo giorno mi scrissi Strigonien-
se una Polisa, che dicea: *haec Diaeta habet satis turbulenta Principia, nescio quis erit finis*, ergo tertia confestim ab indicta Diaeta die, a factiosis turbae excitatae sunt quae quam procul sint sensim progressae, et quo modo factiosi invito Rege Hatvaninum pro festo B. Joannis Bapt. Conventum indixerint, ex eadem Burgionis narratione patet, prout et 4.) Comitiam ultra 20. Maji in Campo Rakos protracta non esse, sed factiosos, alia ad Oppidum Hatvan pro festo Nativitatis S. Joannis Bapt. indixisse, et tamen mox, ac e vestigio illuc secesserunt, quos, Rex eo secutus est, atque tam postulatis eorum assensit, quam constitutionibus die 24. Maji subscripsit, tum Budam redux, editis die 6. Junii Circularibus, ne quis factiosorum conventum in diem B. Joannis Bapt. indictum adiret, vetuit, ipseque alium Budam pro festo B. Michaelis Archangeli indixit, nulla penitus facta mentione seu secessionis factiosorum ex Campo Rakos Hatvanium, seu suae ad eorundem conventi-

cu-

culum perfectionis, seu denique consensus quem postulatis illorum ibidem prae buisset, multo minus conditarum atque a se subscriptarum inibi constitutionum; quin imo diserte scribit; nos illuc non ibimus, fatetur e contra, paratum se fuisse Rakossiensia scita in effectum deducere. Hic iterum omnia sunt ambigua; utrum videlicet ulla statuta in Rakos condita, probataque a Rege fuerint, qui se illa in effectum deducere voluisse profitetur, et tamen in illis ipsis quatuor vicibus ad Conventum Hatvanini pro festo S. Joannis B. celebrandum provocatur, quem Rex contra suam voluntatem indictum fuisse protestatur, et Burgio non nisi circa 20. Maji indictum fuisse narrat, quibus positis nullum legitimum Decretum Pestini editum fuisse, suapte patet. Deinde licet Conventus jam circa 20. Maji Hatvaninum pro festo B. Joannis B. a factiosis indictus fuerit, tamen statim sequenti die illuc secesserunt, non expectato praefixo termino. Haec itaque secessio, et celebratus Hatvanini Coventus non potest pro diverso multo minus legitimo haberi, sed legitime indicti, ac Pestini coepta, verum interrupti illegitima Hatvanini continuatio fuerit. An deinde Rex Hatvaninum profectus Articulos jam in Comitibus Rakosiensibus propositos, vel novos Hatvanini conceptos approbaverit, quod si fecisset, una Diaetam Hatvaninum pro festo B. Joannis B. indictam approbasset, an denique immediato
 illo

illo secessu praefixum hunc terminum praeoccupaverint, et satis habuerint ibi consensum Regium suis postulatis accessisse, aut praeter haec omnia praefixo termino iterum tertium celebrata fuisse ibidem comitia statuendum sit merito dubitari potest. Exstant quidem gemina comitiorum Hujus anni Decreta, Rakossienſium nimirum, quod nos e Codice MS. Radayano referemus, et Batthyanius e codice Vaticano produxit, tum Hatvaniensium ab eodem Batthyanio itidem e codice Vaticano vulgatum, quod multis pro legitimo defendit, sed fortassis hoc anno nulla Comitia ita legitima fuerant, ut aliquod legitimum Decretum in illis condi potuerit. Ac imprimis quidem Comitia Rakossientia pro Dominica Jubilate legitime indicta, sed factionibus perturbata in seditionem desierunt, in quibus proinde communis consensu nihil statutum fuerit, et tamen Articuli aliquot ex constitutionibus ibi ut praefertur sancitis in ipso Corpore Juris Hungarici locum nacti sunt, et Rex ipse profitetur eosdem in effectum deducere voluisse; atqui in illis ipsis quaternis vicibus ad Diaetam Hatvani celebrandam provocatur. Deinde Hatvani non quidem praefixo termino Nativitatis B. Joannis Bapt. sed statim post secessum ex Campo Rakos Diaeta celebrata, et jam 24. Maji Constitutionibus illius a Rege subscriptum est. Diaetae huic neutrum Decretum a Batthyanio LL. Eccl. Tom. I. p. 595. productum tribui potest,

non

non illud, quod columna dextra praefert, cum omnes Rubricae in tam diversis codicibus illi praefixae ad Campum Rakos et Dominicam Jubilate illud referant, neque illud quod sinistram columnam l. c. occupat, cum illud tenore praefixae Rubricae ad Hatvaniensem quidem Diaetam, sed terminum festi Nativitatis B. Joannis Bapt. pertineat, hoc autem, de quo quaeritur a Rege, licet invito subscriptum sit jam die 24. Maji, uti Burgii narratio testatur; ex Rubrica itaque Hatvaniensis Decreti non incongrue inferri potest, Comititia ibidem hujus anni jam tertia iterum pro festo Nativitatis B. Joannis Bapt. vel continuata, vel celebrata, atque ibi tertium quoque Decretum editum fuisse; deessent itaque nobis adhuc Articuli mense Majo ab Rege ibidem subscripti. Atque ita in Litteris Circularibus Ludovici Regis quartae Diaetae Budam pro festo B. Michaelis Archangeli indictae superesset Vestigium, quae an re ipsa celebrata fuerit, an item et quid in illa Decretum sit nusquam eruere potuimus. Cum ergo Pestini ob seditiones mox excitatas nil concludi potuerit, conventiculum Hatvaniense pro festo nativitatis B. Joannis Bapt. praevie per Circulares Regis pro illegitimo declaratum sit, et Comititia Budam pro festo B. Michaelis Archangeli indicta probabiliter evanuerint, si quod hujus anni Decretum legitimum exstaret, illud certe unicum esset, cui Rex Hatvanini circa diem 24.

Maji

Maji licet invitus subscripsit; sed cum Art. 17. anni 1526. Constitutiones Hatvanienses anni 1525. sine discrimine aboleantur, nullae sane illius loci, et anni pro legitimis haberi possunt, nec omnino doctissimi Battyanii pro novis suis Articulis argumenta l. c. pag. 594. Not. a. tanti sunt, ut legitimorum numero censeri debeant. Si quid igitur in re usque adeo involuta conjecturis tribuendum esset, existimamus Articulos in Comitibus Rakossiensibus pro Dominica Jubilate, fortassis paulo tardius Regi oblatos esse, ab eo tamen approbatos non fuisse, nisi Hatvanini, postquam illis circa 24. Maji subscribere coactus erat, et isti essent, quorum et in Corpore Juris Hungarici quatuor, et in Codice Radayano, ac Vaticano reliqui omnes referuntur, deinde, celebrato Hatvanini, pro festo Nativitatis B. Joannis Baptistae, Conventiculo, iidem iterum articuli, paucis mutatis, repetiti erant, atque isti denique in Comitibus Rakossiensibus anni 1626. artic. XVII. revocati sunt, prioribus aliquem vigorem retinentibus, cum quatuor articuli Corpori Juris inserti his potius, quam Hatvaniensibus conformes sint et ordine, et textu ipso. Sed ut haec omnia suo Lectores judicio invicem contendere possint, damus et Rakossiensis, et Hatvanienses articulos.

ARTICULI

„ concludere, et executioni demandare, offi-
 „ cia Regia tam finitima, quam etiam inter-
 „ na, et alia omnia cum consensu Regiae
 „ Majestatis mutare, donare, et distribuere:
 „ bonae, et utili, ac Majestati Suae, et huic
 „ Regno conducibili, proficuaeque dispensa-
 „ tioni proventuum Regiorum superintende-
 „ re, atque providere, et generaliter omnia
 „ perficere; Domini nihilominus Praelati, Ba-
 „ rones eorum dignitate exigente in Consi-
 „ lio ipso Regio interesse, tractare, et sen-
 „ tentias suas declarare, more hactenus con-
 „ sueto libere possint, summa tamen, et au-
 „ thoritas omnium rerum apud praenotatas
 „ electas personas maneat, ne per varias opi-
 „ niones, et sententias Regiae Majestatis,
 „ et Regni sui turbentur, ac praetermittan-
 „ tur.

(a) Legem hanc abrogavit artic. I. anno 1526., fla-
 tuens, ut Rex sua auctoritate utatur. B.

Art. II. „ Nationes tamen externae in Con-
 „ siliium Regium de cetero non admittantur;
 „ universa etiam officia tam Regiae, quam
 „ Reginalis Majestatum, videlicet Magistratus
 „ Curiae, Cubiculariatus, Tavernicatus, Pin-
 „ cernatus, Dapiferatus, Agazonatus, ac Por-
 „ tarii Majestatum Suarum, (a) praeterea Ca-
 „ stellanus omnium Castrorum, Camerae-
 „ que Salium, auri, et argenti, nec non
 „ Tricesimae, Vigessimae, Cementum, et Quinq-
 „ „ qua:

„ quagesimae, et honores Comitatum Suarum
 „ Majestatum Hungaræ nationis, duntaxat
 „ hominibus, Nobili de prosapia propagatis,
 „ et non forensibus conferantur, prout continetur
 „ etiam in Decreto. Ab illis autem externæ
 „ Nationis hominibus, qui nunc ejuscemodi
 „ officium tenent, mox et immediate de facto
 „ auferantur, et de beneficiis quoque Ecclesiasticis,
 „ hoc idem est intelligendum.

(a) Quod sequitur in Exemplari Balthyaniano inscribitur artic. 3., in Corpore Juris Hungarici tamen conjungitur, uti hic cum artic. 2.

Art. III. „ Et quod Sigillum quoque Regiæ Majestatis annullare Secretarius Hungarus, donante Majestate Sua, teneat, pari ratione etiam Regnicolis Majestas Sigillum suum Hungaræ Nationis homini Reverendissimo Domino Cancellario Suae Majestatis bene merito pariter conferre dignetur.

Art. IV. „ Ceterum, quod Fukari, et omnes Nationes extræ, qui Thesuros Regni palam exhaustiunt, et educunt de hoc Regno statim ablegentur, et exmittantur, in eorumque locum Hungari constituantur, Nationes tamen extræ cujuscunque linguagii existant, si Majestatibus Suis, et Regno huic servire voluerint, ad stipendia consueta libere veniant, et conducantur, attamen in confinibus Regni Hungarorum more servire, militareque teneantur, oratoresque Cæsareus, et Venerus de Regno exmittantur. Lutherani etiam omnes de Regno extirpentur, et ubicunque reperti fuerint, non solum per Ecclesiasticas, verum etiam per Seculares personas libere comburantur.

Art.

Art. V. „ Item quod Stipendia, seu Salaria Burgoni, et aliis externis Nationibus deputata, de cetero non reddantur, obli-
gamina, et quaelibet litterae super Regiis proventibus cuiuspiam per Regiam Majestatem, vel per Dominum Thesaurarium factae nullius sint firmitatis, sed universi proventus Regii manibus duntaxat Domini Thesaurarii Regii, statim, et defacto assignentur, Emericus quoque Salamon, aliter Zerenches appellatus, non solum suis officiis destitutus, et de Curia utriusque Majestatis ablegatus habeatur, verum insuper juxta sua demerita, et scelera contra eum jam proposita, ac testimonia adversus ipsum jam declarata, et acceptata statim puniatur.

Art. VI. „ Item quod Majestas Regia metas per Palatinum superiori anno erectas, et per Cumanos, et Philistaeos iterum distractas, per unum ex Magistris Protonotariis secundum contenta litterarum Palatinum, exinde confectarum absque ulteriori mora rursus erigere, et integrare, et nondum erectas ex novo reambulare, et erigi facere dignetur.

Art. VII. „ Item quod occupationes per Dominum Marchionem, et alios potentes noviter factae, etiam invitis occupatoribus per Regiam Majestatem rectificentur absque mora.

Art. VIII. „ (a) Item quod pecudes, et
 „ pecora, hoc est boves, et oves, vaccae,
 „ et equi, gregatim, vel alio sub colore, ac
 „ coria eorundem animalium, de hoc Regno
 „ pro hoc anno propter extirpationem prae-
 „ sentis cupreae monetae, et propter instan-
 „ tem, futuramque expeditionem non
 „ educantur, et si educerentur, ubicunque
 „ reperti fuerint, auferantur, non obstanti-
 „ bus literis Suae Majestatis superinde con-
 „ ficiendis.

(a) Haec lex est in Hatvaniensi numero decima B.

Art. IX. „ Item quia Tricesimae, quae in
 „ Nándoralba, et Zalomkemen exigi consue-
 „ verant, de cetero in Varadino Petri exi-
 „ gantur, ne arma, sales, pixides, et cultelli
 „ in Turciam deferantur.

Art. X. „ (a) Item quod tam Regia, et
 „ Reginalis Majestates, quam etiam Domini
 „ Praelati, et Barones, ac Nobiles universos
 „ Jobbagiones post insurrectionem, et sedi-
 „ tionem rusticanam ad bona ipsorum, vel
 „ abductos, vel saltem, furtimque locatos,
 „ sub poena in Decreto Generali exinde con-
 „ scripta exnunc, et defacto restitui faciant.

(a) Haec lex est in Hatvaniensi numero octava B.

Art. XI. „ Et metas quoque Regia Maje-
 „ stas, tam ex parte Moraviae, quam etiam
 „ Au-

„ Austriae , praeter ulteriorem moram recti-
 „ ficari facere dignetur.

(a) Haec lex est in Hatvaniensi numero nona B.

Art. XII. „ Item quantus in conservatio-
 „ ne Gentium defectus , tam per Dominos
 „ Praelatos , et Barones , ac Nobiles hactenus
 „ fuerit commissus , omnibus constat , ne igi-
 „ tur de cetero vel defectus , vel negligentia
 „ in Gentibus conservandis committatur ,
 „ ne etiam damna per eos in transitu , et
 „ processu ipsorum Nobilibus , et Ignobilibus
 „ inferantur , statutum est , quod universi Do-
 „ mini Praelati , et omnes Viri Ecclesiastici ,
 „ ac Barones , et Nobiles , qui ratione bono-
 „ rum suorum , vel de bonis suis propriis quin-
 „ quaginta equites sive armigeros , sive levis
 „ armaturae , sive Huzarones tenere non pos-
 „ sunt pecunias exercitiales de bonis eorum
 „ in medium Nobilium illorum Comitatum ,
 „ ubi ejusmodi bona adjacent , administrare
 „ teneantur , et in quolibet Comitatu unus
 „ Capitaneus per Universitatem Nobilium eli-
 „ gatur , qui tam bona omnium Dominorum ,
 „ et Nobilium in illo Comitatu adjacentia ,
 „ dicare , quam etiam Gentis militaris exer-
 „ citii peritos conducere , et juxta limitatio-
 „ nem praescriptorum Dominorum Consilia-
 „ riorum , secundum necessitatis exigentiam ,
 „ illas semper in confinibus tenere , et copiam
 „ regesti super dicatura post reedificationem

„ in Sede Judiciaria fienda , manibus Vice-
 „ Comitis assignare , tempora etiam , et dies
 „ conductionis Gentium , et dimissionis earum
 „ ad confinium semper conscribere , et noti-
 „ ficare Nobilibus debeant , et teneantur , ne
 „ fraus in Gentibus conservandis , solutioni-
 „ busque eisdem fiendis committatur , No-
 „ biles etiam in literis eorum summo Capi-
 „ taneo Regio numerum Gentium mittenda-
 „ rum rescribere , numerum etiam Sessionum
 „ Jobbagionalium illorum Dominorum , qui
 „ per se incipient , juxta limitationem prae-
 „ scriptam Gentes tenere ipsi Capitaneo pa-
 „ riter signare teneantur , ut Capitaneus ipse
 „ Gentes praenotatas revidere , et perlustra-
 „ re sciat , ne defectus in Gentibus ipsis ut-
 „ cunque reperiat , damna vero , si quae
 „ per illas in transitu cuiuspiam irrogarentur ,
 „ per Capitaneum semper earundem rectifi-
 „ centur , et rependantur .

Art. XIII. „ Praeterea in singulis Comita-
 „ tibus quatuor probi , et Nobiles Viri per
 „ Universitatem Nobilium in prima Sede eo-
 „ rum Judiciaria , postquam hinc ad propria
 „ redibunt , celebranda eligantur , qui tam
 „ Dominorum Praelatorum , et aliorum viro-
 „ rum Ecclesiasticorum proventus Decimales
 „ habentium , quam etiam Dominorum Ba-
 „ ronum , et aliorum specialium Nobilium
 „ pariter proventus , et de fodinis auri , ar-
 „ genti , cupri , ferri , calibis , plumbi , et
 „ „ aliorum

„ aliorum metallorum, item Nonis vinorum,
„ akonibus, tributis, vadis, stagnis, seu pi-
„ scaturis Danubialibus, Thizaeque, et alio-
„ rum fluviorum, nec non de Decimis por-
„ corum annuatim provenientiibus, sub jura-
„ mento revidere, et intelligere, et super illis
„ regestum facere, ac illius copiam in quan-
„ tum ad Dominos Praelatos, et Barones at-
„ tinet, ad praedictam Generalem Diaetam
„ secum portare, ac tandem rationem hujus-
„ modi proventuum Decimalium, Nonalium-
„ que, et aliorum praenarratorum juxta li-
„ mitationem in eadem Diaeta faciendam, in
„ quantum vero Nobiles ipsos tangit, secun-
„ dum limitationem, universorum Nobilium
„ cujuslibet Comitatus Gentes per se ipsos
„ conservare, et dum personaliter, ad expe-
„ ditionem futuram proficiscentur, pro Re-
„ gni tutela, et defensione secum ducere te-
„ neantur, Domini tamen Praelati, et alii
„ viri Ecclesiastici ratione Decimarum, more
„ hactenus consueto exercituabunt.

Art. XIV. „ Item quod Patroni Ecclesia-
„ rum, et tutores Pupillorum, bona Eccle-
„ siarum, et ipsorum Pupillorum pro se non
„ computent sed in medium Nobilium con-
„ numerentur Plebanorum etiam de Rivuli
„ Dominarum, Sárospatak, Berekszasz, Zew-
„ lews, et Ardo proventus pariter revi-
„ deantur, et Gentes exinde in casu praemisso
„ teneantur.

Art. XV. „ Et quod bona, et jura possessionaria Liberarum Civitatum in medium Comitatus pro Gentium conservatione connumerentur.

Art. XVI. „ Item Regia etiam, et Reginalis Majestates ratione dignitatis, et bonorum suorum Banderia sua parata semper habere dignentur, Officiales quoque finitimi tam ratione bonorum suorum, quam etiam officiorum ipsorum Gentes suas integre conservare teneantur.

Art. XVII. „ Loca per Turcas combusta, et desolata non dicentur, Libertini tamen non nisi illi, qui victu, et amictu Dominorum suorum utuntur, in hac parte relaxentur.

Art. XVIII. „ Inquilini etiam in domibus propriis habitantes, ac aratra, vel vineas proprias habentes, dicentur, ne Regni tutio in Gentium conservatione minuatur, atque deficiat.

Art. XIX. „ Item quod per Dominos Consiliarios Regios limitentur, et constituentur statim loca super proventibus Regiis, ubi, et de quibus Officiales finitimi Salaria sua rehabeant, et ad illos proventus nemo se de cetero ingerere audeat, ne Officiales ipsi Budae cogantur mendicare, et per hoc officia eorundem relinquere, reliquos etiam proventus Regios, et Curiales servitorum utriusque Majestatis ita moderari, ne tot
„ diffi-

„ dissipationes, quot fuerunt haecenus in pro-
 „ ventibus Regiis de cetero committantur.

Art. XX. „ Item quod cufio praesentis
 „ monetae de cetero cesset, et Regia Maje-
 „ stas bonas monetas, prout temporibus Se-
 „ renissimorum Principum quondam Domi-
 „ norum Mathiae, et Wladislai Regum, et
 „ in principio quoque Regiminis Majestatis
 „ Regiae Domini nostri clementissimi fuerat,
 „ cudi facere dignetur; verumtamen infra, et
 „ usque praedictam Generalem venturam
 „ Diaetam pro festo Nativitatis B. Joannis
 „ Baptistae praedicto celebrandam, monetae
 „ jam cufae, more haecenus solito, pro uno
 „ denario veteri currant, et accipiantur, at-
 „ tamen in rebus vendibilibus, Majestas Re-
 „ gia ordinationem pridem factam, atque pu-
 „ blicatam observari faciat, et si venditores
 „ contrarium facerent res illorum vendibiles,
 „ ac mercimonia ubique locorum in praedam
 „ publicam convertantur.

Art. XXI. „ Verum quia omnis haec pe-
 „ nuria, ac caristia rerum vendibilium, et mer-
 „ cimoniorum, quae modo Regnum istud op-
 „ pressit, ex cufione praesentis monetae cu-
 „ preae provenit, atque crevit, plures sunt
 „ autem, qui monetas praesentes cudi fece-
 „ runt, alii ex permissione Regiae Majestatis,
 „ alii vero propria eorum temeritate, veri-
 „ tas itaque est de praemissis exquirenda, et
 „ ratio recta capienda, ac exigenda; qui igi-

„ tur de voluntate Regia monetas in vero
 „ pondere, seu liga quatuor lothorum cudi
 „ fecerunt, si iustam rationem de illis dare
 „ potuerunt, absoluti habeantur. Illi autem,
 „ qui monetas ipsas adulteraverunt, et in
 „ liga trium lothorum, vel aliter infra cudi
 „ fecisse, comperti fuerint, non solum ad
 „ rectam rationem dandam sint obligati, ve-
 „ rum etiam totum lucrum, quod ex ejus-
 „ dem adulterationis fraude perceperunt, Re-
 „ giae Majestati reddere, refundereque te-
 „ neantur.

Art. XXII. „ (a) Qui vero propria eorum
 „ temeritate cudi fecerunt, prout in Decreto
 „ quoque continetur nota perpetuae infide-
 „ litatis condemnentur.

(a) Articulus iste cum praecedenti efficit in exempla-
 ri Batthyaniano unicum. artic. 22.

Art. XXXIII. „ Ceterum, si qui extraneorum homi-
 „ num moneras extra Regnum istud cufas, et fabricatas
 „ in hoc ipsum Regnum de cetero importaverint, et
 „ deprehendi poterint, mox, et de facto comburantur,
 „ et incinerentur, pecuniaeque cufae ab eis auferantur,
 „ hospitesque, et dispensatores earum in hoc Regno, si
 „ de cetero reperti fuerint, pari poena puniantur.

Art. XXIV. „ Item quod Majestas Regia
 „ Banatum Regnorum Croatiae, Dalmatiae,
 „ et Sclavoniae a Domino Joanne de Thah
 „ propter manifesta odia, et discordias, ho-
 „ stilitatemque, cum Nobilibus illorum Re-
 „ gnorum habitas, et contracta auferre, et
 „ Hunga-

„ Hungaris conferre dignetur, ne illa Regna
 „ inter tot inimicitias, et odia, disturbiaque
 „ pereant, et periclitentur.

Art. XXV. „ Item quod Stanislaum, et
 „ Ladislaum Koczka de hoc Regno Majestas
 „ Regia ablegare, et licentia dignetur, pro-
 „ pter homicidium anno superiori patratum,
 „ et pecuniae per eos in hoc Regno congre-
 „ gatae, per Majestatem Regiam auferantur,
 „ et ad Castra finitima convertantur.

Art. XXVI. „ (a) Item quod Testamentum
 „ quondam Reverendissimi Domini Georgii
 „ Archi-Episcopi Strigoniensis, Majestas Re-
 „ gia executioni faciat demandare, et Servi-
 „ toribus suis solutionem facere, pecunias,
 „ et res alias promissa perpetua Capitulo Stri-
 „ gonienfi, per eum datas, reddere gratiose.

(a) In Hatvaniensi numero 25. B.

Art. XXVII. „ Item quod pecuniae Te-
 „ stamentariae, aliaeque res Reverendissimo-
 „ rum quondam Dominorum Thomae, et
 „ Georgii Strigoniensis, ac Gregorii Colocen-
 „ sis Ecclesiarum Archi-Episcoporum exnunc
 „ exquirantur, et ad Regni necessitates con-
 „ vertantur.

Art. XXVIII. „ Item quod aurum, et ar-
 „ gentum de hoc Regno non educatur, et si
 „ reperietur educendum, ubique libere aufe-
 „ ratur.

Art.

Art. XXIX. „ Item quod Magnifico Francisco Hedervary salvus conductus ad se expurgandum, si poterit, per Regiam Majestatem vigore Decreti libere concedatur, et conferatur.

Art. XXX. „ Item quod Nobiles partium inferiorum, et signanter duodecim Comitatus a Zewrinio usque Pösegam in eorum libertatibus juxta contenta Decreti conserventur, et proventus eorum de desertis restituantur.

Art. XXXI. „ Quamvis plurimae Constitutiones, et ordinationes, plurima statuta, et Decreta incrementum Regiminis Majestatis Regiae Domini nostri gratiosissimi, imprimis, demum salutem, et quietum Statum totius Regni tangentia, et concernentia, saepenumero stabilitae fuerint, et conclusae, nulla tamen via, nullo modo, nullaque ratione effectum, et executionem propter varios turbatores haecenus sortiri potuerunt, sed omnes expensae labores, fatigiaeque Regnicolarum in irritum transierunt, propterea, ut turbatoribus earum Constitutionum aliquando via praecludatur, et Respublica Regni hujus in bonum statum redigatur, Generalis una Congregatio, et Diaeta universis, et singulis Nobilibus, ac alterius cujusvis status, et conditionis possessionatis hominibus ad proximum festum B. Joannis Baptistae in oppido Nagyhathvan appellato in Comitatu Hevesensi
„ habito

„ habito celebretur, ad quam universi nobiles
 „ tam Jobbagiones habentes, quam etiam unius
 „ sessionis advenire, et nobiles, Jobbagiones ha-
 „ bentes de singulis decem sessionibus eorum
 „ Jobbagionalibus unum equitem levis armatu-
 „ rae de Comitatibus autem partium superiorum
 „ videlicet Thrinchen, Thurocz, Arva, Li-
 „ ptho, Zolyom, Zepes, et Saros, loco e-
 „ quitum pedites Pixidarios secum ducere, so-
 „ li etiam in persona eorum non in Curribus
 „ Kochy sed more exercituantium venire,
 „ nobiles autem unius sessionis res mobiles in
 „ valore centum florenorum habentes, per-
 „ sonaliter advenire, caeteri vero decem ex
 „ eis unum mittere teneantur.

Art. XXXII. „ Item Capitula, Conven-
 „ tus, Praepositi, Abbates, Moniales, et
 „ aliae Personae Ecclesiasticae Patrimonia seu
 „ Jura possessionaria habentes, et possidentes
 „ pro eorum persona singulum unum equi-
 „ tem, insuper de singulis decem sessionibus
 „ eorum Jobbagionalibus instar aliorum Regni
 „ Nobilium singulum unum equitem mittere
 „ sint obligati.

Art. XXXIII. „ Item Janitores, seu Ma-
 „ gistri Curiae Dominarum consortum specia-
 „ lium nobilium pro custodia Domus ac fami-
 „ liae eorum domi quidem manere possunt,
 „ attamen loco ipsorum singulum unum equi-
 „ tem mittere tenebuntur.

Arti

Art. XXXIV. „ De Stipendiariis Domi-
 „ norum, et Nobilium idem est intellegendum,
 „ qui videlicet ad stipendia Dominorum suo-
 „ rum in servitiis eorum constituti, veniunt,
 „ ideo in personis eorum alios equites adduce-
 „ re debent.

Art. XXXV. „ Item Fratres Indivisi vel
 „ Pater cum Filio indivisus unum duntaxat
 „ ex eis natu majorem, seu principaliorem
 „ mittere tenentur.

Art. XXXVI. „ Item Comitatus partium
 „ Inferiorum videlicet Themes, Thoronthal,
 „ Bach, Valko, Zerem, et Posega pro cu-
 „ stodia partium Inferiorum domi quidem ma-
 „ nere possunt, certos tamen nuntios de eo-
 „ rum medio destinare teneantur.

Art. XXXVII. „ De Slavonia, et Tran-
 „ silvania hoc idem est intellegendum, quod
 „ scilicet oratores duntaxat ipsorum mittant,
 „ verum tamen in Slavonia mille, et in
 „ Transilvania similiter mille equites paratos
 „ habeant, ut quo juxta ordinationem in ipsa
 „ Diaeta ventura fiendam necessarium erit;
 „ mox illos transmittere possint.

Art. XXXVIII. „ Si quis vero Domino-
 „ rum Praelatorum et Baronum hujus Regni,
 „ incrementum regiminis Majestatis Regiae
 „ salutemque hujus Patriae, et libertatem
 „ Nobilium suamque propriam cupit, ad
 „ ipsam diaetam libere venire poterit, sede
 „ vero membro hujus Regni declaraturus, ve-
 „ rum

rum tamen non cum externis gentibus, sed cum incolis hujus Regni veniat.

Art. XXXIX. „ Interim vero quo Diaeta ipsa peracta finitaque fuerit, universi nobiles in servitiis quorumcunque Dominorum praecoccupati, et constituti, etiam castellani Castrorum et alii factores eorum omnibus servitiis, et officiis Dominorum suorum cedere, renuntiareque, et non aliter eisdem Dominis eorum servire teneantur, nisi palam intellexerint, eos vel alterum ipsorum ad praedictam Diaetam venturum accessurumque, et una cum nobilibus publicum bonum Regiae Majestatis, et Regni sui ordinaturum, et procuraturum, qui si contrarium in praemissis fecerint, proditor Regni, et totius nobilitatis habeatur, et talium bona Regia Majestas cui voluerit in perpetuum libere conferat, res vero mobiles per alios nobiles illius Comitatus in quo tales resident in praedam publicam convertantur, Domus eorum distrahantur, soli Capite plestantur, et filii quoque, ac filiae eorum perpetuae rusticitati subjiciantur.

Art. XL. „ Et de nobilibus quoque qui ad Diaetam ipsam modo praemisso, ordineque praedecclarato venire contempserint, hoc idem est intellegendum, et nemo eorum peregrinatum eundo, vel aliud subterfugium quaerendo Diaetam ipsam praetermittere praesumat.

Art.

Art. XLI. „ Caeterum universi nobiles
 „ cuiuslibet Comitatus sub Capitaneatu , et
 „ ductu Vice - Comitis sui, vel si Vice - Comes
 „ ipse ad hoc ineptus , et insufficiens visus
 „ fuerit , sub Capitaneatu per ipsam universi-
 „ tatem nobilium eligendi venire debeant, et
 „ nemini in via veniendo , et ad propria re-
 „ deundo damnum inferre , vel aliquem in
 „ persona laedere praesumant , et si quis eo-
 „ rum damna cuiquam intulerit , aut in per-
 „ sona laeserit, Capitaneus ipse , ad requisitio-
 „ nem damnificati aut laesi omnibus indilate
 „ Judicium, et iustitiam facere sit obligatus,
 „ qui si non fecerit , per universitatem nobi-
 „ lium ad praedictam Dietam confluentium
 „ prout videbitur et merebitur in eadem Diae-
 „ ta puniatur , et quilibet Comitatus prima
 „ die Dietae saltem ad Vesperum, si non prius,
 „ in praedicto Oppido Hathvan constituatur,
 „ ne in expectando alter alterum ibidem diu-
 „ tius immorari nobiles ipsi cogantur.

Art. XLII. „ Item quod universae Deci-
 „ mae omnium Dominorum Praelatorum, ac
 „ aliorum virorum Ecclesiasticorum infra ce-
 „ lebrationem Generalis Dietae praescriptae,
 „ in suspenso habeantur, nec cuiquam eorum
 „ solvantur , Ac tandem quidquid pro utilita-
 „ te Reipublicae huius Regni , et pro refor-
 „ matione Castrorum finitimorum , ac Civita-
 „ tum destructarum in confinibus de eisdem
 „ decimis faciendum videbitur, communi o-
 „ mnium

„ mium sententia in ipsa Dieta decernatur ,
„ interim tamen ipsi Domini Praelati , ac viri
„ Ecclesiastici gentes eorum quas in confini-
„ bus habent , sub paena perpetuae amissionis
„ decimarum suarum ad propria reducere non
„ praesummant.

Art. XLIII. „ (a) Item quod interim
„ universa Judicia tam in Curia Regia , quam
„ etiam in sedibus spiritualibus , et Comita-
„ tum Generaliter cessent , demptis causis
„ Dominorum Comitum Scepusiensis , et alio-
„ rum ratione bonorum quondam Domini
„ Laurentii Ducis dudum motis , et nondum
„ determinatis pro quibus Majestati Suae , ut
„ illas decernere faciat , absque mora supplica-
„ tum est , ac caeteris factum honoris et pri-
„ vati compromissi concernentibus (b) Verum
„ de caetero causae in Curia Regia cum pro-
„ cessu solito Regni haectenus tractari consue-
„ tae in causam honoris non convertantur.

(a) Concordat cum lege 29. Hatvaniensi B.

(b) Qua sequuntur , usque ad Art. 45. in Exemplari Bat-
thyanyano desunt.

Art. XLIV. Praeterea universae literae ad-
„ judicatoriae omnium Dominorum , et Re-
„ gnicolarum super causis in termino celebra-
„ tionis Judiciorum Diei Dominicae Remini-
„ scere proxime transacto adjudicatis , et ad
„ Regiam Majestatem appellatis , nondumque
„ per eam revisis , quia vetustae legi , et li-
„ bertati totius Regni Hungariae dilatio palam
„ praes

„ praejudicare videtur per Magistros Pro-
 „ thonotarios de, facto restituantur.

Art. XLV „ Et quod literae adjudicato-
 „ riae per Regiam Majestatem contra liberta-
 „ tem et consuetudinem sedis suae Judiciariae,
 „ et Regni sui, absoluta sua auctoritate ex-
 „ tradari commissae, et extradatae nullius sint
 „ firmitatis, et adversae parti literae legiti-
 „ me, et Iuridice contra praetactas literas
 „ violentas pariter reddantur, non obstantibus
 „ quoque hujusmodi literis defacto, et ab-
 „ solute emanatis executioni demandentur.

Art. XLVI „ (a) Postremo quod Judicio
 „ post proximam festi Nativitatis Beati
 „ Joannis Baptistae Diaetam solito more
 „ celebrentur, verum tamen dolus, et
 „ fraus nulla, quae Inhibitionibus, et peregrinationibus haecenus inter causantes et liti-
 „ gantes abusivo modo fieri consueverunt, de
 „ caetero cessent. Itaque Inhibitiones justae,
 „ et certae fieri quidem possint, prout in De-
 „ creto quoque continentur, verum tamen
 „ illis, qui vel praesentes fuerint in loco Ju-
 „ dicio, vel in aliis causis contra alios e-
 „ gerint, aut ad actionem aliorum responde-
 „ rint, Inhibitio non detur, neque observe-
 „ tur, peregrinationis vero prorogatio (quia
 „ peregrinatio salutis et non fraudis causa fie-
 „ ri debet) penitus, et in toto tollatur, at-
 „ que cesset.

(a) Confer legem 31. Harvaniensem B.

AR.

ARTICULI.

In Conventu, et Diaeta Generali pro festo Nativitatis Beati Johannis Baptistae in oppido Hattvan celebrata per universos Dominos Praelatos, et Barones, ac Regni Nobiles editi, et per Regiam Majestatem approbati, atque confirmati anno 1525. Ex Codice MS. Vaticano Nro. 3924. p. 384.

Art. I. „ Ut omnes constitutiones jam factae, et modo quoque formandae, atque concludendae effectum sortiantur, et executioni demandentur; Consilium Regium, quod magna in parte per exterarum nationum gubernatum, et directum est, reformetur: et ut omnia in Consilio Regio maturo tractatu, maturaque deliberatione fiant, et ad effectum perducantur. Nec alter Consiliariorum alteri super dissidio, et non concordi sententia (prout plerumque contingere solet) culpam impingere possit; et exinde debita executio negotiorum Regni praetermittatur: Majestas Regia Dominos Palatinum Regni ac Cancellarium, Judicem Curiae, et Thesaurarium Suae Majestatis, tanquam supremos suos Consiliarios penes se accipiat. Praeterea de medio quoque nobilitatis hujus Regni octo Personas electas, juxta Generalis Decreti contenta, in Consilium suum Regium pariter admitat; qui post Majestatem

Pp

„ Suam

„ *Suam Regiam plenariam Autoritatem habeant,*
 „ *infra venturam Generalem Diactam pro festo*
 „ *Beati Georgii Martiris proxime venturo cele-*
 „ *brandam : omnia in Consilio Regio tractan-*
 „ *da, (aliis Dominis Praelatis et Baronibus*
 „ *forſitan diſſidentibus, et non concordanti-*
 „ *bis) cum Maieſtate Regia decernere, con-*
 „ *cludere, et executioni demandare; officia*
 „ *Regia tam finitima, quam etiam interna, et*
 „ *alia omnia cum conſenſu Regiae Maieſtatis*
 „ *mutare, et diſtribuire, bonae et utili, ac*
 „ *Maieſtati Suae, et huic Regno conducibili,*
 „ *proficuaeque diſpenſationi proventuum ſu-*
 „ *perintendere, atque providere, et Gene-*
 „ *raliter omnia perficere. Domini nihilominus*
 „ *Praelati et Barones, (eorum dignitate ex-*
 „ *igente) in Conſilio ipſo Regio intereſſe,*
 „ *tractare, et ſententias ſuas declarare more*
 „ *haſtenus conſueto libere valeant, atque poſ-*
 „ *ſint. Nihilominus per Maieſtatem Regiam*
 „ *quod cum praefcriptis Conſiliariis concluſum*
 „ *ſuerit, ratum maneat atque firmum.*

Quae de octo perſonis Nobilibus in Conſilium Re-
 gis adſcribendis dicuntur, rursus Articulo 31. anni 1526
 ſancita fuere.

Art. II. „ Nationes tamen externae in
 „ Conſilium Regium de caetero non admittan-
 „ tur, univerſa etiam Officia tam Regiae,
 „ quam etiam Reginalis *Maieſtatum videlicet*
 „ *Magiſtratus, Curiae, Cubiculariatus, Ta-*
 „ ver-

„ vernitatus (Thavernicatus) Pincernatus ,
 „ Dapiferatus , et Agazonatus , et Portarii
 „ quoque Majestatum suarum. Praeterea Ca-
 „ stellanatus , ac *Provisoratus* omnium Castro-
 „ rum, cameraeque salium, ac auri, et argen-
 „ ti , nec non Tricesimae Vigesima, Cemen-
 „ tum, ac Quinquagesimae, et honores Co-
 „ mitatum suarum Majestatum, Hungaricae
 „ Nationis hominibus duntaxat, nobili de pro-
 „ sapia propagatis , et non forensibus confe-
 „ rantur, prout continetur etiam in Decre-
 „ to. Ab illis autem externae nationis homi-
 „ nibus , qui nunc hujusmodi Officia tenent
 „ mox , et immediate , defactoque auferan-
 „ tur, et de Beneficiis quoque Ecclesiasticis
 „ hoc idem est intelligendum , *quod scilicet ad-*
 „ *venis , et externis auferantur , Hungarisque*
 „ *per utramque Majestatem conferantur.*

(Rescripto suo quod supra recitavimus perhibet Rex
 se iniuriam dedisse removendorum exterorum , ut autem Re-
 gina quoque Domesticis conferat officia denuo Cavit Ar-
 ticularis 40. anni 1526.)

Art. III. „ Et quod Sigillum quoque Re-
 „ giae Majestatis annulare Secretarius Hun-
 „ garus donante Majestate Sua teneat. Pari-
 „ ratione Reginalis Majestas Sigillum suum
 „ Hungaricae nationis homini , Domino scili-
 „ cet Cancellario Suae Majestatis benemerito
 „ pariter conferre dignetur.

Art. IV. „ Ceterum quod *omnes* Fukari,
 „ et omnes nationes externae, qui Thesau-

„ ros Regni palam exhauriunt et educunt, de
 „ hoc Regno statim ablegentur, et exmittan-
 „ tur, in eorumque locum Hungari consti-
 „ tuantur. Nationes tamen Externae, cu-
 „ juscunque linguagii existant si Majestatibus
 „ suis, et huic Regno servire voluerint, ad
 „ stipendia consueta libere veniant, et con-
 „ ducantur. Attamen in confinibus Regni
 „ Hungarorum more servire, militareque te-
 „ neantur. Lutherani etiam omnes de Re-
 „ gno extirpentur, et ubicunque reperti
 „ fuerint, non solum per Ecclesiasticas, ve-
 „ rum etiam per seculares personas libere
 „ comburantur, et *Bona eorum Fisco Regio,*
 „ *Dominisque Terrestribus, ubi reperti fuerint*
 „ *applicentur.*

(Hanc Legem Illosvai excerpfit, et suae inseruit
 collectioni. Mirum sane, quum praemiserit Leges in Dae-
 tis 1524. et 1525. conditas non fuisse confirmatas. Id si
 ira est, nullus unquam Lutheranorum arsit, quod in Dis-
 sertatione praevia de Synodis Regiis contendebam. Sed
 subsistat per me licet Lex ista, ego semper illud S. Augu-
 stini de Donatistis in ore habebō. *Ex occasione terribi-*
lium Judicium, ac legum, ne in aeterni Judicii paenas
incidant, corrigi eos cupimus non necari, nec discipli-
nam circa eos negligi volumus, nec supplicis, quibus
digni sunt exerceri, sic igitur eorum peccata compescen-
da, ut sint, quos peniteat peccasse)

Art. V. „ Item: quod stipendia seu sal-
 „ laria Burgoni, et aliis externis nationibus
 „ deputata de caetero non reddantur. Obli-
 „ gamina etiam, et *litteras* quaelibet super
 „ Re-

„ Regiis proventibus cuiusdam per Regiam Ma-
 „ jestatem, vel Dominum Thesaurarium fa-
 „ ctas, et confectas, nullius sint firmitatis.
 „ Sed universi proventus Regni manibus dun-
 „ taxat Domini Thesaurarii Regii statim, et
 „ de facto assignentur.

(Haec Lex iterata fuit Articulo 25. anni 1526.)

Art. VI. „ Item: quod Majestas Regia me-
 „ tas, per Dominum Stephanum de Bathor,
 „ pridem Palatinum superiori anno erectas, et
 „ per Comanos et Philisteos iterum destru-
 „ ctas per unum ex Magistris Prothonotariis
 „ secundum contenta Litterarum suarum Pa-
 „ latinalium exinde confectarum, absque ul-
 „ teriori mora rursus erigere, et reintegrari,
 „ et nondum erectas; ex novo reambulari, et
 „ erigi facere dignetur.

(Eadem haec constitutio totidem pene Verbis reno-
 vata fuit Articulo 41. anni 1526. eo solum dempto quod
 Palatini Nomen non exponatur.)

Art. VII. „ Item: quod occupationes per
 „ Dominum Marchionem, et alios potentes
 „ noviter factae, etiam invitis occupatoribus
 „ per Regiam Majestatem rectificentur absque
 „ mora: si videlicet ut Regia Majestas, ad sin-
 „ gulos Regni Comitatus, ad quatuor partes
 „ ejusdem Regni, quatuor Magistros Prothono-
 „ tarios, una cum Praesentia Personalis Regiae
 „ Majestatis Locumtenente, ac Vice Palatino et
 „ Vice Judicis Curiae Suae Majestatis, ex nunc

„ transmittere dignetur. Et penes eosdem Lo-
 „ cumtenentem, Vice-Palatinum et Vice-Ju-
 „ dicem Curiae, Magistros Prothonotarios, Uni-
 „ versitas Nobilium duas Personas, quas volue-
 „ rint; Juxta peritas, et bene meritas eligant,
 „ qui universas terras silvas, prata, foenilia,
 „ flumina, piscaturasque et villas, ac portiones
 „ villarum, post obitum serenissimi Principis quon-
 „ dam Domini Mathiae Regis, minus juste et
 „ indebite, ac praeter Juris acquitatem, de ma-
 „ nibus aliquorum occupatas, et occupata, con-
 „ perta superinde mera rei veritate, et observa-
 „ ta Juris aequitate rectificare, et quos de jure
 „ concernere agnoverint; eisdem mox, et imme-
 „ diate reddere, alios etiam cunctos potentiarios
 „ pariter revidere, conplanareque teneantur.

Art. VIII. „ Et quod tam Regia, et Re-
 „ ginalis Majestates, quam earum Domini Prae-
 „ lati, et Barones, ac etiam nobiles universos
 „ Jobbagiones, post Insurrectionem, et sedi-
 „ tionem Rusticanam, ad bona ipsorum vel
 „ abductos, vel saltu, furtimque locatos sub
 „ poena in Decreto Generali exinde conscri-
 „ pta per praefatos Locumtenentem Vice-Pala-
 „ tinum, ac Vice-Judicem Curiae Regiae, Ma-
 „ gistrosque Prothonotarios, et duas electas Per-
 „ sonas, in singulis Comitatibus, defacto, et
 „ immediate reddi faciant.

Art. IX. „ Et metas quoque Regia Maje-
 „ stas tam ex parte Moraviae, quam etiam
 „ Austriae, et Hungariae et Styriae praeter

„ ulto

„ ulteriorem moram rectificari facere digne-
 „ tur.

(Haec quoque Lex iterata fuit Articulo 28. anni
 1526.)

Art. X. „ Item: quod Pecudes, et Peco-
 „ ra hoc est: Oves, Boves, Vaccae, Equi-
 „ gregatim, vel alio sub Colore, et coria eo-
 „ rundem animalium de hoc Regno per hunc
 „ annum propter extirpationem praesentis
 „ cupreae monetae, et propter instantem,
 „ futuramque expeditionem; *sub poena in mi-*
 „ *nori decreto exinde specificata* non educantur
 „ *neque exmittantur*: Et si educerentur, ubi-
 „ cunque reperti fuerint, *prout in eodem de-*
 „ *creto continetur*, auferantur, non obstante
 „ (*obstantibus*) Litteris Regiae Majestatis, su-
 „ perinde *forſitan* conficiendis: *ſi tamen extra*
 „ *Regnum, et non nundinas liberas, ſeu fora*
 „ *Hebdomadalia in hoc Regno celebranda abi-*
 „ *gantur.*

Art. XI. „ Item quod Tricesimae, quae
 „ in Nandor Alba, et Zalokemtis exigi con-
 „ ſueverant, de cetero in Varadino Petri exi-
 „ gantur: ne arma ſales, pixides, et cultelli
 „ in Turciam deferantur.

Art. XII. „ Item: quantus in Conſervatio-
 „ ne Gentium defectus; tam per Dominos
 „ Praelatos, et Barones, et alios quoque Co-
 „ mitatum Nobiles haſtenus fuerit comiſſus
 „ omnibus conſtat. Ne igitur Negligentia vel
 „ defectus in Gentibus conſervandis comittan-

„ tur, ne etiam damna per eos in transitu,
 „ ac processu ipsorum Nobilibus ac Ignobili-
 „ bus inferantur; statutum est; quod uni-
 „ versi Domini Praelati, et omnes Viri Eccle-
 „ siastici, ac Barones et Nobiles, qui ratione
 „ Bonorum suorum; vel de bonis suis propri-
 „ is quinquaginta Equites, sive armigeros
 „ sive levis armaturae, seu Huzarones tenere
 „ non possunt, pecunias exercitiales de bo-
 „ nis eorum in medium Nobilium Comitatu-
 „ um; ubi ejusmodi bona adjacent, ad-
 „ ministrare teneantur; et in quolibet Comi-
 „ tatum unus Capitaneus, per universitatem
 „ Nobilium eligatur; qui tam bona omnia
 „ Dominorum Nobilium in illo Comitatu ad-
 „ jacentia, *sub Juramento firmissimo* dicare,
 „ quam etiam Gentes militaris Exercitii pe-
 „ ritas conducere, et juxta limitationem
 „ praescriptorum Consiliariorum *Regiorum* se-
 „ cundum necessitatis exigentiam illas semper
 „ in confinibus tenere, et copiam *Registri* su-
 „ per dicatura post rectificationem in sede Ju-
 „ diciaria faciendam, manibus Vice-Comitis
 „ assignare: Tempora etiam, et dies condu-
 „ ctionis gentium, atque dimissionis earum,
 „ ad *Officia* semper conscribere, et Nobilibus
 „ notificare debeat, et teneatur, ne Fraus in
 „ gentibus conservandis, solutionibusque fa-
 „ ciendis committatur. Nobiles etiam in litteris
 „ ipsorum *Summo* Capitaneo Regio numerum
 „ gentium mittendarum rescribere; numerum
 „ etiam

„ etiam fessionum Jobbagionalium illorum Do-
 „ minorum, qui juxta limitationem praescri-
 „ ptam per *semetipsos* cogentur gentes conser-
 „ vare; ipsi pariter Capitaneo significare te-
 „ neantur. Ut Capitaneus gentes praenota-
 „ tas revidere, et perlustrare sciât, ne dese-
 „ ctus in gentibus ipsis utcumque reperiatur.
 „ Damna vero, si quae per illas in transitu
 „ cuiuspiam irrogarentur, per Capitaneum ea-
 „ rum semper rectificentur, atque rependan-
 „ tur. Quodsi Capitaneus ipse facere nollet,
 „ solus propterea juri conveniente puniatur.

Art. XIII. „ Et, quod gentes, universo-
 „ rum Dominorum Praelatorum, et Baronum et
 „ Regni Comitum si quae nondum sunt missae,
 „ sub poena in Generali Decreto exinde expres-
 „ sa, ex nunc ad officia, loca scilicet eis deputa-
 „ ta mittantur atque serventur.

Art. XIV. „ Quia per Dominos Praelatos,
 „ ac viros Ecclesiasticos Decimas habentes super
 „ magno, et superfluo onere conservationis gen-
 „ tium querimonia saepe desertur, ut scilicet
 „ ultra exigentiam, et quantitatem proventuum
 „ ipsorum gentes pro Regni defensione conserva-
 „ re cogerentur: Quae ut remedio tollatur:
 „ (legendum e medio tollatur) juxta formam,
 „ et continentiam dicti Generalis Decreti, in sin-
 „ gulis Regni Comitatus tot probi et fide-
 „ digni Nobiles per universitatem Nobilium
 „ eorundem Comitatus eligantur, quot in eis-
 „ dem Comitatus Judicialium (idest: quod Ju-
 „ di-

„ dicales, seu Judices Nobilium) habentur ,
 „ qui una cum eisdem Judicialibus praesitis per
 „ ipsos Juramentis, tam de proventibus eorum-
 „ dem Dominorum Praelatorum, et virorum
 „ Ecclesiasticorum decimas habentium, quam
 „ etiam numero Jobbagionum suorum, a quibus
 „ decens, et oportunitate fuerit, diligenter expri-
 „ mi, et eorum computum, atque numerum sub
 „ ipsorum Sigillis, infra proximum festum Beati
 „ Martini Episcopi, et confessoris Dominis Con-
 „ siliariis, et Assessoribus transmittere tenean-
 „ tur, ut in Diaeta, et conventione Generali
 „ modo primitus celebranda juxta exigentiam
 „ facultatum, et proventuum numerumque Jobba-
 „ gionum ipsorum gentium per eos conservatio ju-
 „ ste et honeste limitetur. Interea vero gentes
 „ suas modo, quo haecenus solito, juxta formam
 „ ipsius Generalis Decreti, et Registrum Excel-
 „ lentissimi Principis condam Domini Sigismundi
 „ Imperatoris, et Regis, Regni pro defensione
 „ conservare teneantur.

Art. XV. „ Item: quod Patroni Ecclesia-
 „ rum; et Tutores Pupillorum, Bona Eccle-
 „ siarum, et ipsorum Pupillorum pro se non
 „ computent, sed in medium nobilium con-
 „ numerentur:

(Legem hanc tum reficit, tum explicat Agricola
 23. anni 1526. ex quo discimus Patronos Ecclesiarum
 nequaquam occupasse bona, sed illa suis adnumerari fe-
 cisse, ut Ecclesiis solis pecuniae exercitiales solvendae
 obvenirent.)

Art.

Art. XVI. „ Et quod bona ac Jura possessionum liberarum Civitatum *noviter emptarum* in medium Comitatum pro gentium conservatione connumerentur.

Art. XVII. „ Item: Regia, et Reginalis Majestates ratione dignitatis, et bonorum suorum Banderia sua parata semper habere dignentur. Officiales quoque finitimi tam ratione bonorum suorum, quam etiam Officiorum ipsorum gentes suas integre *pariter* conservare teneantur, *prout in Decreto conscriptum habetur.*

Art. XVIII. „ Item: *quod loca* per Turcas combusta, et desolata non dicentur, libertini tamen, nonnisi, qui victu, et amictu Dominorum suorum utuntur in hac parte *Conservatione gentium* relaxentur.

Art. XIX. „ Inquilini etiam in propriis domibus habitantes, et aratra vel Vineas proprias habentes dicentur, ne Regni *defectio* in gentium conservatione ex eorum numero minuat, atque deficiat.

Art. XX. „ Item: quod per Dominos Consiliarios Regios limitentur, et constituentur statim loca super proventibus Regiis, ubi, et de quibus Officiales finitimi salaria sua rehabeant, et ad illos proventus nemo se de caetero ingerere audeat; ne Officiales ipsi Budae cogantur mendicare, et per hoc Officia eorum vacua relinquere. Reliquos etiam proventus Regios, et curiales,

„ res

„ res utriusque Majestatis ita moderari, ne
 „ tot dissipationes, quot hactenus fuerunt in
 „ proventibus Regiis de cetero comittantur.
 „ *Et quod singulis annis Thesaurarius Regius,*
 „ *et Provisor Budensis super cunctis Proventibus*
 „ *Regius Dominus ejusdem Consiliariis, et Asses-*
 „ *soribus in festo Epiphaniarum Domini, ac die-*
 „ *bus immediate sequentibus ad id sufficientem*
 „ *rationem, et computum dare teneantur.*

Art. XXI., Item: quod cussio praesentis
 „ monetae de cetero cesset, et Regia Maje-
 „ stas bonas monetas, prout temporibus Se-
 „ renissimorum Principum condam Domino-
 „ rum Matthiae, et Wladislai Regum, et in
 „ principio quoque Regiminis Majestatis Do-
 „ mini nostri Clementissimi fuerat, cudi fa-
 „ cere dignetur. Verumtamen *infra festum*
 „ *Beati Laurentii Martyris proxime venturum*
 „ monetae jam cussae more solito, pro uno
 „ denario veteri, *post vero praedictum festum,*
 „ *interca, quo moneta nova, et bona multiplica-*
 „ *bitur, duo ex eisdem cupreis pro una bona, et*
 „ *antiqua moneta currant, et accipiantur.* At-
 „ tamen in rebus vendibilibus Majestas Regia
 „ ordinationem pridem factam, atque publi-
 „ catam observare faciat. Etsi venditores con-
 „ trarium facerent, res eorum vendibiles, ac
 „ mercimonia ubique locorum in praedam pu-
 „ blicam convertantur.

(Articulus 34. anni 1526. ad hujus Legis formam
 cussus est.)

Art.

Art. XXII. „ Verum quia omnis haec pe-
 „ nuria, ac caristia rerum vendibilium, et mer-
 „ cimoniorum, quae modo Regnum istud
 „ oppressit, ex cusione praesentis monetae
 „ cupreae provenit, atque crevit: plures au-
 „ tem sunt, qui monetas praesentes cudi fe-
 „ cerunt; alii ex permissione Regiae Majesta-
 „ tis, alii vero propria eorum temeritate, ve-
 „ ritas itaque est de praemissis *per Regiam*
 „ *Majestatem* exquirenda, et recta ratio ca-
 „ pienda, et exigenda. Qui igitur de volun-
 „ tate Regia monetas in vero pondere seu li-
 „ ga quatuor lothorum cudi fecerunt, si
 „ justam rationem de illis dare poterunt, ab-
 „ soluti habeantur Illi tamen qui monetas
 „ ipsas adulteraverunt, et in Liga trium Lo-
 „ thorum; vel aliter infra quatuor cudi fecis-
 „ se comperti fuerint, non solum ad rectam
 „ rationem dandam sint obligati, verum etiam
 „ *totum* lucrum, quod ex *ejusdem* adulteratio-
 „ nis fraude perceperunt Regiae Majestati red-
 „ dere, refundereque teneantur. Qui vero
 „ propria *eorum* temeritate cudi fecerunt,
 „ prout in Decreto quoque continetur, nota
 „ perpetuae infidelitatis condemnentur.

Art. XXIII. „ Ceterum, si qui extraneo-
 „ rum hominum monetas extra Regnum istud
 „ cusas, et fabricatas in hoc Regnum de ce-
 „ tero importaverint, et deprehendi poterint;
 „ mox, et defacto comburantur, et incine-
 „ rentur, pecuniaeque cusae ab eis auferan-
 „ tur.

„ tur. Hospites quoque , et Dispensatores
 „ eorum in hoc Regno, si de cetero com-
 „ perti fuerint, pari poena puniantur.

(Concordat cum articulo XXXV. anni 1526., si exci-
 pias, quod Transgressores nequaquam ad Rogum, sed ad
 securim damnentur. Si fas est verum dicere Majores no-
 stri nimium faciles in extruendis, et accendendis rogis
 erant, expresserunt in eo quoque vehementiam, et viva-
 citatem suam, id ramen diffidendum non est, quod tam
 facile exstinxerint, atque accenderint, si tamen accende-
 runt unquam).

Art. XXIV. „ Ne autem fraus , et dolus ,
„ prout hactenus in rebus vendendis, et emen-
„ dis committatur , ubique per totum hoc Re-
„ gnum pro frumentorum , et bladorum vendi-
„ tione , et emptione , atque vinorum educilla-
„ tione una, et eadem mensura, cubulus scilicet
„ et quartale , ac pyntha Budensis formetur.
„ Verumtamen haec mensura, atque pyntha in
„ priorem, et pristinum statum, et formam,
„ quae nuper diminuta fuit, redigatur, et per
„ singulos Regni Comitatus, omnesque Civitates
„ liberas distribuantur. Pretium tamen non ae-
„ quale , sed juxta locorum exigentiam, prout
„ scilicet carius, vel uberius res vendibiles cre-
„ scunt, aut deferuntur, taxetur, et similiter.

Art. XXV. „ Quod testamentum Reveren-
„ diffimi quondam Domini Georgii Archi-Epi-
„ scopi Strigonienfis, executioni faciat Regia
„ Majestas demandare, et servitoribus solu-
„ tionem facere. Pecunias, et res alias pro-
„ missa

„ missa perpetuo Capitulo Strigoniensi per
 „ eum *datas, et relictas* dignetur reddere gra-
 „ tiose.

Art. XXVI. „ Quod pecuniae testamenta-
 „ riae, aliaeque res Reverendissimorum quon-
 „ dam Dominorum Thomae, *et dicti* Geor-
 „ gii Strigoniensis, ac Georgii Colocensis Ec-
 „ clesiarum Archi-Episcoporum, *et Francisci*
 „ *de Varda* Episcopi Transilvaniensis exnunc ex-
 „ quirantur, et ad Regni necessitates conver-
 „ tantur.

(Optimo jure id statuere poterat Synodus Regia, si
 quidem teste articulo XXVIII. anni 1526. ad redimenda
 Castra impignorata, pecunias suas destinavit Georgius Ar-
 chi-Episcopus Strigoniensis).

Art. XXVII. „ Quod aurum, et argentum
 „ de hoc Regno non educantur, et si repe-
 „ ritur educens, ubique libere auferantur,
 „ *prout continetur in Decreto.*

Art. XXVIII. „ Item quod Nobiles par-
 „ tium inferiorum, et signanter duodecim
 „ Comitatus a Zeverino usque ad Polega in
 „ eorum libertatibus iuxta contenta Decreti
 „ conserventur, et proventus eorum de de-
 „ fertis restituantur.

Art. XXIX. „ Item quod de cetero cau-
 „ sae in Curia Regia cum processu solito Re-
 „ gni hactenus tractari consuetae in causam
 „ honoris non convertantur.

Art.

Art. XXX. „ Et quod literae adjudicatoriae per Regiam Majestatem contra libertatem, et consuetudinem Sedis suae Judiciariae, et Regni sui, absoluta sua autoritate extradari commissae, et extradatae, nullius sint firmitatis, et adversae parti literae legitimae, ac juridicae contra praedictas violentas literas pariter reddantur, non obstantibus quoque hujuscemodi literis defacto, et absolute emanatis, executioni demandentur.

Art. XXXI. „ Item quod Judicia brevita-
tuto uno per Regiam Majestatem terminare more hactenus consueto celebrentur. Verumtamen dolus, et fraus, quae in inhibitionibus, et peregrinationibus hactenus inter causantes, et litigantes, abusivo modo fieri consueverat, de cetero cesset; ita quod inhibitiones iustae, et rectae fieri quidem possint, prout in Decreto quoque continetur. Verumtamen illis, qui vel praesentes fuerint in loco Judiciorum, vel in aliis causis contra alios egerint, aut actionem illorum responderint, inhibitio non detur, neque observetur: peregrinationis vero prorogatio (quia peregrinatio salutis, et non fraudis ratione fieri debet) penitus, et in toto tollatur, atque cesset.

Art. XXXII. „ Item quod omnia Decreta Regia per Dominos Consiliarios Regios, et Assessores Juratos Sedis Judiciariae Regiae
„ infra

„ infra venturam Generalem Diaetam in unum
„ Corpus Decreti redigantur. Et leges quo-
„ que, ac jura scripta interim perlegantur,
„ et ex novo revideantur, atque revisa in
„ in eadem Diaeta per Regiam Majestatem
„ confirmentur.

Art. XXXIII. „ Item quod honores Co-
„ mitatum Regia Majestas ad supplicationem
„ Universitatis Nobilium cujuslibet Comitatus
„ talibus personis conferre dignetur, quae
„ ipsis Nobilibus placitae, et acceptabiles vi-
„ debuntur, ne oppressionem, et defectum
„ in jure ipsorum per eosdem Comites, qui
„ eisdem displicent, et contrarii sunt, quo-
„ vis modo patiantur.

Art. XXXIV. „ Item quamvis Tricesimae,
„ et Civitates Regiae prae manibus Domino-
„ rum Joannis Wayvodae Transilvanienſis, et
„ Georgii fratris sui Carnalis, Comitum ſci-
„ licet Scepuſienſium in certa pecuniarum ſum-
„ ma titulo inſcriptionis habitae, tam ſe-
„ cundum contenta Decreti pro feſto Beati
„ Lucae Evangelistae in anno Domini 1524.,
„ quam etiam juxta formam articulorum quo-
„ que Bachiae in anno ſalutis 1518. conſcri-
„ ptorum reſtituta ea capitali ſumma pecu-
„ niarum, pro qua apud manus ipſorum exi-
„ ſtunt, ex rationibus, et cauſis ibidem de-
„ claratis Regiae Majestati reddi, et dimitti
„ debeant. Ne tamen ulterius Regia Maieſtas
„ ejusmodi proventibus, et Civitatibus

Q q

„ deſti-

„ destituta maneat , sed universi proventus
 „ sui Regii ad manus suas in tempore , et
 „ exnunc veniant , atque resignentur , ne etiam
 „ ipsi Domini Comites Scepusienses pecuniis
 „ eorum Primarii (lege *privari*) videantur ,
 „ propterea conclusum est , quod Majestas Sua
 „ Regia universa Castra , Castella , Oppida ,
 „ villas , possessiones , praedia , portionesque ,
 „ et quaelibet jure possessionario Illustris con-
 „ dam Laurentii Ducis ubilibet habita , et
 „ adjacentia praefatis Comitibus , (quos etiam
 „ alioquin eadem jura possessionaria , vigore
 „ cujusdam fraternalis contractus , et Regii
 „ consensus exinde adhibiti concernere , et
 „ eisdem adjudicata quoque existisse , per-
 „ hibentur) remittere , et reassignari quo-
 „ que facere dignetur . Cunctis literis suis do-
 „ nationalibus , inscriptionalibus , et impigno-
 „ ratiis , ac etiam statutoriis super eisdem bo-
 „ nis , et jure possessionario pro parte quo-
 „ rumcunque haftenus confectis , et eman-
 „ tis , vigore praesentis constitutionis per
 „ omnia cassatis , et annihilatis , viribusque
 „ destitutis , et de facto relictis , jure dun-
 „ taxat foeminei , vel etiam virilis sexus , si
 „ qui supersunt hominum in eisdem bonis ,
 „ juribus possessionariis , virtute , tituloque
 „ sanguinis habito , salvo remanente , ideo ipsi
 „ quoque Comites Scepusienses universas Tri-
 „ cesimas , ac Civitates Regias prae manibus
 „ eorum haftenus , ut profertur titulo inscri-
 „ ptionis

„ ptionis pro grandi florenorum annuorum
 „ summa habitas, et existentes, Majestati Suae
 „ Regiae viceversa, et in recompensum prae-
 „ miorum quiete, et absque pecuniarum
 „ solutione resignare teneantur.

Art. XXXV. „ Item quamquam Tributa
 „ sicca, et arida, atque super aquis, et flu-
 „ viis ab infra descendantibus, et supereun-
 „ tibus exigi consueta contra Deum, ejus-
 „ que justitiam exigi videantur, et exinde in
 „ Decreto quoque Serenissimi Principis con-
 „ dam Domini Ludovici Regis per invictissi-
 „ mum Principem condam Dominum Ma-
 „ thiam Regem felicitis coronationis suae con-
 „ firmato, Constitutio quaedam, et abolitio
 „ eorum facta habeatur, absque debita tamen
 „ revisione, quod scilicet illorum siccum,
 „ et aridum existat, et per eorum ponem,
 „ et repleturam habeat, ac justa, ratio-
 „ nabilique de causa exigatur conclusio perfecta
 „ fieri non potest. Quapropter statutum est,
 „ quod in singulis Regni hujus Hungariae,
 „ et partium sibi subjectarum octo probi, et
 „ Nobiles Viri eligantur, qui strictissimo sub
 „ juramento cuncta tributorum siccorum, et
 „ in aquis quoque exigi solitorum, pontes
 „ etiam, et repleturam habentia loca pera-
 „ grare, perlustrareque, ac oculata fide con-
 „ spicere, deinde a vicinis, et commetaneis
 „ eorundem Teloneorum Nobilibus, ac Igno-
 „ bilibus pariter sub quantitate exactionis

Q q 2

„ ejusce-

„ ejuscemodi tributorum, quantum videlicet
 „ de uno quoque curru, equite, et pedite
 „ accipi, et exigi consueverunt, et quae il-
 „ lorum repleturas, vel pontes habeant, et
 „ quae similiter arida, siccaque existant, cer-
 „ to certius edoceri, informarique, et ad
 „ proximum festum Beati Martini Episcopi,
 „ et Confessoris sub eorum, atque Comitum,
 „ et Judicialium Sigillis Consiliariis, et Asses-
 „ soribus Regiis fideliter conscribere, et ipsi
 „ Domini Consilarii, et Assessores super cu-
 „ juslibet Tributi tam abolitione, et distra-
 „ ctione, quam etiam exactione veram, ju-
 „ stamque, et honestam limitationem, ac
 „ Taxationem facere, et juxta eandem limi-
 „ tationem, et taxationem postea cuncti Tri-
 „ butarii procedere, Teloneaque et depone-
 „ re, et exigere debeant, atque teneantur
 „ sub amissionis poena Tributorum ipsorum.

Art. XXXVI. „ Item ut Curia Majestatis
 „ Regiae honeste, ac servitorum frequentia,
 „ ac multitudine sit referta, et decorata, uni-
 „ versa Jura Patronatus omnium Ecclesiarum,
 „ et beneficiorum Ecclesiasticorum tam per
 „ Majestatem Regiam, quam etiam Serenissi-
 „ mum quondam Dominum Wladislaum Re-
 „ gem, Genitorem Suae Majestatis charissi-
 „ mum pie memoriae cuicunque collata,
 „ revocata habeantur. Et Majestas Sua Regia
 „ de cetero cuncta beneficia Ecclesiastica dem-
 „ ptis Canonicatibus, et simplicibus Archi-

„ Diaco-

„ Diaconatibus , ac Reſtoratibus Altarium
 „ quibuscunque ſola voluerit juxta praealle-
 „ gatum Decretum pro feſto B. Lucae Evan-
 „ gelistae editum conferat. Praeterea cuncta
 „ beneficia Eccleſiaſtica ab illis, qui ultra unum
 „ habent, per Regiam Maieſtatem pariter au-
 „ ferantur, et juxta contenta Generalis De-
 „ creti perſonis benemeritis diſtribuantur, ut
 „ eo plures Deo glorioſo ſervire, plures etiam
 „ Gentes pro Regni deſenſione conſervare
 „ poſſint,

(Revocata eſt haec lex anni 1526. articulo 21.).

Art. XXXVII. „ Item quia omnis occaſio
 „ impedimenti, qua ſolutio Decimarum Do-
 „ minorum Praelatorum, et aliorum Viro-
 „ rum Eccleſiaſticorum infra praesentem Diae-
 „ tam nuper ſuſpenſa fuerat, Deo glorioſo
 „ Duce jam ſublata eſt, ideo univerſae De-
 „ cimae eorundem Dominorum Praelatorum,
 „ ac aliorum Eccleſiaſticorum more haecenus
 „ conſueto ubique libere, ac pacifice reddan-
 „ tur, atque perſolvantur.

(Ludovicus II. Reſcripto ſuo, quod paulo ante dedi-
 mus Decimas Eccleſiis vindicavit).

Art. XXXVIII. „ Item quod officia Can-
 „ cellariatus, Judicatus Curiae, Theſauraria-
 „ tus, ac Magiſtratus Curiae Regiae Maie-
 „ ſtatis, et Proviſoratus Budenſis, Sua Ma-
 „ jeſtas Regia exnunc mutare, et alios, qui

Q q 3

„ in

„ in rebus, et factis Suae Majestatis, et Re-
 „ gni sui effective procedent, et executionem
 „ faciunt, in locum modernorum officialium
 „ praefigere dignetur.

Art. XXXIX. „ Quod ad proximum festum
 „ Beati Martini Episcopi, et Confessoris per
 „ totum hoc Regnum Hungariae in bonis
 „ tam Regiae, et Reginalis Majestatum, quam
 „ etiam universorum Praelatorum, et Baro-
 „ num, et Regni Nobilium singuli centum
 „ Denarios veteres unum florenum facientes
 „ per Dicatores Regios connumerentur, et
 „ modo, ac ordine, quo in Gentium con-
 „ servatione fieri consuevit, incluso lucro Ca-
 „ merae Majestatis Regiae exigantur. Quorum
 „ septuaginta quinque Majestati Suae Regiae,
 „ et residui viginti quinque Denarii Reginali
 „ Majestati pro subsidio, et conservatione
 „ Banderiorum suorum cedant, atque solvan-
 „ tur. Ubi autem monetae veteres dari, sol-
 „ vique non poterint, duae monetae novae
 „ pro nunc currentes solvantur, et accipiantur.

(Hoc ipsum denuo sancitur articulo 39. anni 1526.)

Art. XL. „ Item quod ad festum B. Geor-
 „ gii Martyris proxime venturum una Gene-
 „ ralis Diaeta sub poena in Generali Decreto
 „ expressa in Campo Rákos celebretur, in qua
 „ Decreta in unum Corpus Decreti modo
 „ praenarrato redigantur, et leges Regni con-
 „ scriptae revideantur, intelligantur, atque
 „ con-

„ confirmentur. In reliquis etiam Regiae Ma-
 „ jestati, et Regni sui rebus, quidquid pro
 „ utilitate, et commodo, ac quieta conser-
 „ vatione Majestatis Suae, et Regni sui fa-
 „ ciendum videbitur, unanimi voto decerna-
 „ tur, atque concludatur.

Art. XLI. „ Quod licet anno superiori uni-
 „ versitas Dominorum, ac Nobilium Regiae
 „ Majestati in eo supplicavit, et exinde arti-
 „ culos quoque ediderit, ut Majestas Sua Re-
 „ gia illos, qui Castra Nandoralbensia, et Sa-
 „ bach amiserant, servatis in hac parte con-
 „ ditionibus in ipsis articulis declaratis nota
 „ infidelitatis condemnare dignaretur, et ex
 „ eo Majestas Sua Regia Magnificum Franci-
 „ scum de Hedervara, alias Banum dicti Ca-
 „ stri Nandoralbensis ipsa infidelitatis nota con-
 „ demnaverit, bona etiam, et jura possessio-
 „ naria certis fidelibus suis perpetuo dona-
 „ verit, quia tamen Majestas Sua Regia cer-
 „ tis de causis egregios Valentinum Therek,
 „ ac Stephanum, et Blasium Swolyok super
 „ amissione praedictorum Castrorum, in qua
 „ pariter participes, et culpabiles dicebantur,
 „ absolutos declaravit, atque commisit, ideo
 „ praelibatum quoque Franciscum de Heder-
 „ vara, pari ratione ad supplicationem prae-
 „ fatorum Dominorum, et Nobilium super
 „ praedecarata amissione, seu potius violenta
 „ expugnatione dicti Castri Nandoralbensis ab-
 „ solutum reddere, et inter fideles suos con-

Q q 4

„ nume-

„ numerare , universaque bona sua sibi re-
 „ mittere , et remitti facere dignetur.

Art. XLII. „ Item quoniam in discussione,
 „ et examine cujusdam causae alias inter Do-
 „ minam Euphemiam relictam quondam Joan-
 „ nis Bodo, ut aëtricem ab una, ac Domi-
 „ nam Annam quondam Magnifici Moyfis
 „ Buzlay, veluti in causam attractam altera,
 „ partibus, ratione certorum actuum poten-
 „ tiorum dudum motorum, et ad quam-
 „ dam attestationem deducta, praefata Do-
 „ mina Anna quondam adversus ipsam Do-
 „ minam Euphemiam ex judiciaria Delibera-
 „ tione Personalis praesentiae nostrae contra
 „ vetustam Legem, et approbatam consuetu-
 „ dinem hujus Regni nostri, ut praefertur,
 „ facta, praestitisse, deposuisseque perhibetur
 „ juramentum: ideo, ut vetusta Lex, et con-
 „ suetudo ipsius Regni nostri, salva rema-
 „ neat, inconcussa: ne etiam unius actus con-
 „ suetudinem induxisse videatur, non obstan-
 „ te ejuscemodi juramentali dispositione, ve-
 „ luti abusivo modo facta, in termino judi-
 „ ciorum Brevium primitus celebrandorum
 „ Partes inter praenotatas, ex novo iudicium
 „ fiat, atque celebretur; et quidquid juxta
 „ veterem legem, ac consuetudinem appro-
 „ batam ipsius Regni nostri, secundumque
 „ Deum, et ejus justitiam in hac parte fa-
 „ ciendum videbitur, id ratum maneat, at-
 „ que firmum.

(In

(In laudato Codice Vaticano sequens notula alio characterē legebatur subiuncta).

Non posuerunt articulum, quod Stipendium solutum pro hoc anno sit auctum ad tres florenos certis de causis, sed propterea maxime, quod nolunt, neque possunt, eis satisfacere in eandem rationem.

Ex Ignatii Bâtthyan LL. Eccl. tom. I. p. 695. ubi cursivo characterē expressa differunt ab articulis Rakossiensibus, minuto autem characterē impressae sunt Editoris animadversiones, quod et nos hic observavimus, et retinuimus.

Tria adhuc argumenta pro legalitate hujus Decreti adferimus. Imprimis art. LX. habetur: *quod ad festum B. Georgii Martyris proxime venturum una Generalis Diaeta, sub poena in Generali Decreto expressa, in Campo Rákos celebretur.* Idem habetur ejusdem Decreti artic. I., quae re ipsa anno 1526. eodem loco, et termino celebrata est; quis credat illegitimae Diaetae, et Decreti tam legalem effectum fuisse, et tamen in hac ipsa secuta Diaeta Constitutiones Hatvanienses abrogatae sunt. Deinde Constitutionibus istis Hatvaniensibus à Bâtthyanio productis, nihil aut Regno, aut Regi praejudiciosum, e contra plurima in favorem Regis Decreta fuisse apparet, veluti artic. XXXIX., ubi subsidium unius floreni in tribus Regi, in quarta Reginae applacida-
tur.

tur, ad quod planè artic. XXXVIII. anni 1526. §. 1. sequentibus provocatur: *ut cum nondum sit etiam pro medii parte exactum subsidium unius floreni PER REGNICOLAS ANNO PRAETERITO Majestati Suae oblatum.* Denique hic art. XLII. Rex in persona sua loquitur: *Praesentiae nostrae — hujus Regni nostri.* Nil proinde causae subesse videtur, cur Constitutiones istae sequente anno reprobarentur; alias igitur aliquas artic. XVII. anno 1526. abrogatas fuisse videri potest.

Atque haec sunt, quae de Comitibus anno 1525. celebratis, atque Decretis in illis, seu rogatis, seu probatis indicio Vestigiorum dicenda habuimus. Meminimus nos vidisse aliquando Confoederationem Regnicolarum de servandis Privilegiis Regni Hungariae sub Ludovico Rege anno 1525. initam, unde patet, eos Constitutionibus suis mordicus satis inhaesisse, nec mirum videri debere, si haecenus adhuc indefinitum sit, an, et quod Decretum suo in vigore permanserit. Artic. XLI. extra dubium ponit, anno superiore 1524., Comitibus celebrata fuisse. Cum autem plures articuli hujus anni tam Rakossienfes, quam Hatvanienfes *de Moneta* sonent, ut pateat Regem non penitus nihil ad eos influxisse, subijcimus Diploma illius eodem hoc adhuc anno editum, ne quid praetermitteremus, quod quaestioni adeo implicatae, lucem aliquam affundere possit.

Mandatum

*Mandatum et constitutio Ludovici II. Regis de
nova et veteri moneta. Datum Budae anno
Domini 1525.*

Egregii et Nobiles fideles nobis dilecti. Noveritis quod nos ad evitandam in Regnis nostris omnium rerum carissimam cusionem novae monetae cessare fecimus, et jam moneta antiqua iterum cudi caepta est, et hujusmodi monetae antiquae cussio semper continuabitur. Ita autem una cum Dominis Praelatis, Baronibus, caeterisque Proceribus, ac Regnicolis nostris ordinavimus, et conclusimus ut omnia visualia, et aliae res vendibiles, ita et eo modo vendantur, sicuti ante cusionem novae monetae vendebantur: De nova autem moneta id constitutum est, ut duae novae monetae valeant unam antiquam, et tantum detur pro duabus novis, quantum olim dabatur, pro una antiqua, et una quod nova moneta valeat unum obulum antiquum, eo quod in duabus novis monetis tantum est, argenti, quantum in una antiqua, et hujusmodi usus, atque cursus monetae tam novae, quam antiquae posthac non mutabitur, neque aliter de illis constituetur. Nemo itaque timeat novam monetam jam perituram, aut alium valorem, quam praemissum est habituram, qui vero praenotatis novis monetis ac antiquis aliter uterentur, quam praemissum est, et res suas aliter venderent, quam ordinatum est, mox res, et bona talium per Judicem, aut Officialem illius loci ubi id fieret occupentur, et auferantur, quorum tertia pars cedat Judici aut Officiali, duae vero partes Domino Terretiri. Quamobrem fidelitati vestrae harum serie firmissime mandamus, quatenus acceptis praesentibus sine omni mora sedem proclamari facere, et universitatem Nobilium ad eam convocare, atque hanc conclusionem, et ordinationem nostram de usu novae, et antiquae monetae factam publicari facere locis oportunis debeatis, committentes nostro nomine, ut hanc nostram et Regni nostri ordinationem, quilibet observare poena sub praemissa

sa debeat, quod si quipiam ausu temerario huic ordinationi nostrae refragarentur, et res suas aliter venderent, Monerisque novis, et antiquis aliter uterentur quam ordinatum est, ipsique Officiales ac Judices Dominorum ac Nobilium tales non punirent, Vos Comites et Vice-Comites, ac Judices Nobilium ita providearis adhibentes omnia remedia oportuna, ut huic ordinationi nostrae satisfiat, et qui eam turbare vel invertere vellent puniantur, alioquin omnem culpam vobis imputabimus; secus igitur ne feceritis. Datum Budae in festo Beati Egidii Abbatis. Anno Domini 1525.

Ex Car. Vagner. Dipl. Sarossiensis pag. 32.

Anno 1526. Pro festo B. Georgii Martyris ad Campum Rakos Comititia indicta fuisse, jam ex Articulo I. Conventus Hatvaniensis anni 1525. in quo ad *venturam Generalem Diaetam pro festo B. Georgii M. proxime venturo* adeoque anno 1526. provocatur; et Art. 40. ejusdem Decreti Hatvan. statuitur: *quod ad festum B. Georgii M. proxime venturum, una Generalis Diaeta, sub poena in Generali Decreto expressa, in Campo Rakos celebretur.* Celebratam autem hanc Diaetam re ipsa fuisse, patet ex ipso Decreto in eadem condito et Corpori Juris Hung. inserto sub Epigraphe: *constitutiones Conventus Campi Rakos Anno Domini 1526. editae*, quas etiam Codex Radayanus MS. fol. 377. continet. Praemittit illis Mossoczius hanc animadversionem historicam: *Conventus in Oppido Hatvan invito Rege celebrati; nulli hic Articuli inscribuntur: quod omnes in Diaeta anni 1526. revocati, antiquati, et abrogati sint.* Jam
prae-

praemissimus, ambiguum esse, an non duo Conventus in Oppido Hatvan celebrati, adeoque totidem Decreta condita fuerint anno 1525. ambiguum ergo etiam est an omnes Articuli ibidem conditi abrogati sint. Ita quidem Art. 17. anni 1526. iudiscriminatim habet, et provocat ad Litteras a Rege ad Comitatus datas, quas Superius per extensum retulimus, quae cum Conventum pro festo Nativitatis B. Joannis Bapt. ad Oppidum Hatvan indictum nominatim designent, manifestum est Articulo hoc 17. ejusdem Conventus constitutiones vigore suo privari, tantum autem abest, ut Articuli Hatvanienses ex Codice MS. Vaticano per Batthyanium producti hoc Articulo cassati esse videantur, ut potius plerique in hocce ipso anni 1526. Rakossiensis Decreto repetiti confirmentur, uti eosdem invicem contendenti patebit. Ceterum hoc Rakossiensis anni 1526 Decretum unicum est, e Ludoviceis, quod Corpori Juris Hung. integrum Mossoczius inseruit. Notari merentur

Art. I. „ Universi DD. Praelati, Barones, et Regnicolae in praesenti Diaeta Generali, festi B. Georgii M. in Campo Rakos celebrata, unanimi consensu concluderunt, et Regiae Majestati supplicaverunt.

Art. XII. Constitutiones Transylvanicae de modo exercituandi, perlegantur: et modus ille, ubi bonus fuerit, observetur. De Dominis etiam Slavoniae idem est faciendum

Art. XVI. „ Quoniam autem propter continuas Diaetarum celebrationes, pauperes Nobiles adeo ex-
„ hau-

„ hausti sunt , ut eorum multi propter nimias expensas ,
 „ bona sua impignorando , in perpetuam devenerint ru-
 „ sticitatem. Ideo statutum est , ut a modo deinceps ,
 „ non nisi magna ingruente necessitate (extra solitum
 „ Diaetae terminum) ad conveniendum in unum cogan-
 „ tur.

Articulo denique 3. §. 2. provocatur , *usque Diaetam B. Georgii M. in tertia revolutione anni celebrandam.*

Erant haec ultima genuina in Campo Rakos celebrata Comitata , et quemadmodum hoc loco initio hujus Periodi secundae , prima , nec ante , ita haec sub finem ejusdem Periodi ultima neque postea unquam ad nostram usque aetatem ibidem acta sunt. Ingenium Gentis et ipsa Campi oportunitas effecere , ut secunda hac Periodo Comitata plerumque hic celebrata *armatis* quam *togatis* essent similiora , neque tamen Sententia Matthiae Belii penitus obtinet , quasi apud Hungaros ad finem usque secundae Periodi armata Comitata in usu fuerint , nisi ea ideo pro armatis habeamus , quod initio angustis adhuc et paucis Civitatibus , ingentem bellicosae Nobilitatis plerumque viritum convenientis multitudinem non capientibus , pars major apertis campis sub dio Comitata agitaverit.

Post hunc demum conventum , cum omnes denique viderent a Turcis maxima imminere pericula , tumultus et seditiones utcumque cessasse videntur ; legimus enim in Litteris Ladislai Zalkani A. Episcopi Strigon. ad Civitatem
 Caf-

Cassovienfem anno 1526. ante Pentecosten scriptis inter MSS. Kaprin. Serie sub Litt. B. Tom. XXVII. N. 144. pag. 228. fequentia.

Omnes illi tumultus, qui ante Conventum Hatvaniensem, et in ipfo Conventu erant excitari, jam penitus conquieverunt, omnia pacata, et tranquilla funt.

Post infelicem pugnam ad Mohach et interitum Ludovici Regis majores longe adhuc Regno imminebant calamitates, quam ea clade perpeffum fuerit, factionibus domi omnia permifcentibus, et ab exteris hinc Turcis, illinc Auftriacis Regno imminentibus, quorum illis ad refiftendum vires domesticae jam nimium attritae, deerant fufficientes, his pactis, conventisque nixis, obitus Ludovici ac haeredis defectus non tam jus fucceffionis tribuiffe, quam viam aperuiffe videbatur; quo rerum ftatu nihil certius exfpectandum erat, quam quod re ipfa fecutum eft, ut optimates in factiones dividerentur, et Regnum in partes mifere dilaceraretur, dum alii exteri Principis odio, alii domestici invidia in adverfas partes fecederent, illi constitutioni Rakoffienfi de anno 1505. inhaerentes, ifti pactis Conventis inter Fridericum et Matthiam, atque Maximilianum inter, et Wladislaum II. quaefiti juris vigorem tribuentes; cum tamen et constitutio, fi non penitus invito, fed fpon- te diffimulante, at certe nec aperte probante Rege edita, et pacta utriusque Regum, ad fir-
man-

mandam duntaxat Regiae dignitatis possessionem, reclamante semper potiore Regnicolarum parte inita, tantum duntaxat juris partibus tribuisse viderentur, quantum viribus tueri possent.

Cum haec tam Regina vidua, quam Primores Regni non obscure praeviderent, primum quidem Maria Regina significata Ludovici Mariti sui morte, Comitiam in Oppido Comarom ad festum B. Catharinae Virginis celebranda indixit. Damus Exemplum Regalium ad Cives Cassovienses ea de causa missarum, quibus non absimilie ad reliquas etiam Civitates, Comitatus, aliasque Jurisdictiones expeditas fuisse, nullum est dubium.

Prudentibus, et circumspèctis Iudici, et Juratis Civibus Civitatis Cassoviensis, fidelibus nobis dilectis.

Maria Dei Gratia Regina Hungariae Bohemiae &c. Prudentes, et circumspècti fideles nobis dilecti! non videtur esse necessarium, ut ea calamitas, quam una vobiscum accepimus multis verbis explicetur: omnibus enim nota est, et tanquam rem praesentem aspicitis; eo redacta est hujus Regni conditio, ut extant, quae pertulimus, et quae instant, periculis, Dei tantum clementia, vestroque et caeterorum fidelium nostrorum Consilio erigi, ac restitui possit. Ne igitur saluti ejus Patriae, in qua amplissimam dignitatem, et multa comoda sumus consecutae, singularem erga nos omnium ordinum caritatem, et obedientiam agnovimus, deesse, videamur, volentes quoad fieri poterit Serenissimi Principis, quondam Domini Ludovici Regis Domini, et Mariti nostri

caris-

carissimi felicitis memoriae exemplum imitari, qui non solum Thesuros, et Regias facultates pro fide Christiana, pro vestra, pro patriae, conjugum, et liberorum vestrorum defensione liberaliter effudit, sed etiam mortem oppetere non dubitavit, omnem curam, cogitationes, ac sollicitudinem nostram in eo praecipue ponimus, ut Regno Hungariae quoquo modo prodesse, idque in tranquillum, et - statum possimus reducere. Visum itaque nobis est, ut conventum Generalem Dominis Praeclatis Baronibus, et Regnicolis indicere debeamus, propositisque omnibus negotiis publicis, oportuna quaeramus tam praesentium, quam instantium malorum remedia. Hortamur itaque fidelitates vestras, eisdemque commitimus, ut ad festum Beatae Katherinae virginis proxime futurum ad Oppidum Komaron, duos ex vobis qui videbuntur idonei mittere debeatis deliberaturos nomine omnium vestrum, una cum ipsis Regnicolis, de his rebus quas praediximus, et de aliis, quae interea possint occurrere, ita constituamus, ut commodius salus, ac defensio Regni postularint secus ne feceritis. Datum Posonii in festo Beatorum Dionysii, et sociorum Martyrum, Anno Domini millesimo quingentesimo vigesimo sexto.

Maria Regina &c.

Ex Steph. Kaprinay Dipl. Part. I. pag. 274
Habetur etiam ejusdem MSS. in serie B. Tom.
XXVII. N. 139. pag. 219.

Tum deinde Stephanus de Bathor, Regni Hungariae Palatinus editis suo etiam nomine Circularibus, in quibus exponit, cur hic potius, quam alibi, Pestini videlicet in solito Campo Rakos, aut Budae Comitia celebranda sint, ad eadem praefixo per Reginam loco et termino Regnicolas invitavit. Datus et ho-

R r

rum

rum Exemplar ad Cives Cassovienses missum, quoniam illo adhuc aevo peculiare aliquid erat, Comitia per Reginam viduam, et Palatinum Regni indici.

Prudentibus, et circumspectis Judici, et Juratis Civibus Civitatis Cassoviensis amicis honorandis.

Prudentes, et circumspecti amici nobis honorandi! Majestas Reginalis Domina Nostra gratiosissima, ex singulari Gratia sua, volens extremis hujus Regni periculis, et calamitatibus succurrere, indixit universis Dominis Praelatis Batonibus, et Regnicolis Diaetam Generalem in Komaron, pro festo Beatae Catherinae Virginis proxime futuro celebrandam, in qua quidem Diaeta nihil prorsus aliud tractare intendit, quam quod ad defensionem publicam, conservationemque libertatis vestrae pertinere cognoverit, Horramur itaque amicitias vestras, ut ad diem, et locum per Suam Majestatem Reginalem designatos aliquot ex concivibus vestris, in conventum ipsum mittere (intellige. velitis) illorum autem Consiliis, qui forte vobis aliud persuadere conarentur, locum dare non debeatis. Nos enim optimum et sincerum animum Suae Majestatis erga vos, et conservationem libertatis vestrae cognoscimus, nihilque studiosius curat, quam, ut vobis omnibus, et huic Regno possit prodesse. Prius autem Sua Majestas hunc conventum sicuti res ipsa postulabat indixisset, si per hostes, qui in medio Regni considerant, convenire potuissetis. Neminem etiam illud moveat, quod Budam vel more alias consveto, ad campum Rakos vocati non sitis, bene enim constat vobis Civitates Budensem, et Pesthiensem igne combustas, omnique commearum, et victualium genere penitus exhaustas (intellige: esse) nec pro huius temporis conditione locum commodiorem, ad hanc Diaetam celebrandam

dam Majestas Sua Reginalis potuit deligere. Iterum petimus amicitias vestras, velint omnino ad hunc ipsum conventum aliquos de vestri medio mittere, in quo de reparanda hujus Regni ruina, et defectu, ac aliis rebus ad communem Regni salutem, et defensionem pertinentibus necessario agendum, tractandum, et concludendum erit. Datum Posonii in festo Dionysii, et sociorum ejus. Anno Domini millesimo, quingentesimo vigesimo sexto.

Stephanus de Bathor Palatinus
Regni Hungariae.

Ex Steph. Kaprinay Dipl. Part. I. pag. 275. Habentur etiam inter MSS. ejusdem Serie sub Litt. B. Tom. XXVII. N. 140. pag. 220.

Eodem tempore aliam etiam congregationem Generalem indubie ad votum partis alterius Tokaynum indictam fuisse, patet ex Literis, quibus Paulus de Warda Episcopus Agriensis laudat Cives Cassovienses de comparato exercitu Equitum, Peditumque, quo autem is movere debeat, perscribet, postquam *in Tokayensi Conventu ad proxime futuram Dominicam* quorsum et ipsi suum hominem mittant, decretum fuerit, quid faciendum sit. Dat. Agriae post festum B. Dionysii M. A. D. 1526. Habentur illae inter MSS. Steph. Kaprinay Serie sub Litt. B. Tom. XXVII. N. 146. 230. Narrat et Istvanfius Hist. Lib. IX. *Verbőczius*, inquit, et *Vayvoda comi*, blandoque sermone singulos alloquendo, pollicitandoque, obtinere, ut magno applausu, magnisque sublati

R r 2

cla-

clamoribus, Joannes Rex passim acclamaretur, decretumque omnium, qui Tocaji erant, suffragiis fieret, ut Comititia Albam Regiam coronando Regi ad divi Martini ferias indicerentur; atque absentes quicunque Proceres ad ea convocarentur. Joannes Zermegh, qui Joanni Vayvodae ab obsequiis fuerat, Albae primum agitatum esse in Conventu Procerum, et Nobilium de restituendo Statu Regni, et creando Rege, omnium votis et suffragiis Joannem Vayvodam Comitem Scepusiensem Regem declaratum. Neuter horum scriptorum, ut apparet, magnopere sollicitus erat de consignandis rite rerum adjunctis, neque repugnant, si statuatur, dum Budam Joannes, Proceresque venissent; ad Pestum in Campo Rakos, qualiacunque per eos Comititia celebrata fuisse. Codex MSS. Radayanus fol. 379. refert Articulos quosdam illa occasione inibi conclusos fuisse, quos licet frustra repetere videamur, adferemus tamen, cum alioquin breves sint, ut de rebus adeo ambiguis Lectores facilius judicare, aut potius plura in rem indagandam vestigia, quibus melior favet occasio, detegere possint, studeantque.

Articuli cum Juramento tempore olim Joannis de Zapolya Wayvodae in Civitate Pesthienfi per Praelatos et Barones in Congregatione Generali editi anno Domini 1526.

Forma Juramenti in vulgari.

Isten teged ugy segellyen, Boldogh Azzon neked irgalmath ugy nyeryen, Istennek minden Zenthly eretted ugy imaggianak, Istennek zent theste the vech napodon eudvossagedre ugy meltollyek, feold tetemedet ugy fogadgyabe onneith harmad napon ugy ki nevesse, magrol maghod ugy ne Zakadgion Itelet napjan Istenekeo Zent Zyneth ugy lathasd eoreok Pokolban ugy ne temettesse, hogy ez Zerzestez registromban, kith az orzag Zerzfere megh irattanak volna, azt erofsen és teokelletességgel mynd megh tartod semmyth ellene nem tez sem tetetz.

Art. I. „ Quod eligent, et deputabunt unum Gu-
„ bernatorem.

Art II „ Quod universi Domini Praelati Barones
„ et quivis alii Castra, Castella, Fortalitia Civitates,
„ Oppida, Possessiones, et quaeque Jura Possessionaria,
„ nec non Episcopatus, Abbatias, Praeposituras, Deci-
„ masque, et quaevis beneficia et Jura Ecclesiastica per
„ ipsos his Guerrarum temporibus, occupatas et usurpa-
„ ta remittent, et resignabunt, Civitates etiam, quas
„ hactenus Capitanei tenuissent, pristino eorum statui,
„ dispositioni Custodiaeque, ac conservationi propriae re-
„ mittent, ipsi quoque Capitanei excipient manus, gen-
„ tes ac familiares eorum, quique etiam ex hujusmodi
„ occupatoribus, et Capitaneis in hac conventione prae-

„ sentes forent, interim non recedent de eadem donec
 „ huiusmodi resignationem, et remissionem efficient suo
 „ modo. Quodque universa Castra, Castella, fortalitia
 „ his disturbiorum temporibus erecta, durante praesenti
 „ congregatione diruantur, et deleantur, demptis his,
 „ quae in confinibus Regni pro defensione sunt erecta.
 „ Quodque universitas Comitatum in quibus eadem sunt
 „ erecta, qui scilicet hic praesentes forent non recedent,
 „ donec eadem deponere facient, et dolere.

Art. III. „ Quod omnes Domini Barones honores,
 „ et Officialatus eorum quos habent in praesenti conven-
 „ tione deponent, manibusque, et dispositioni, ac distri-
 „ butioni aliorum Dominorum Praelatorum Baronum, et
 „ Regnicularum libere, et sine conditione committent,
 „ et assignabunt.

Art. IV. „ Quod alia universa, quae scilicet in
 „ hac conventionem pro pace utilitate, et commodo Regni
 „ statuentur, concludentur, et disponantur, firmiter ob-
 „ servabunt, in eisdemque persistent, ac eis obediunt, et
 „ parebunt.

Art. V. „ Quod omnes tractatus confederationes,
 „ et vincula inter quoscunque Praelatos Barones, et Re-
 „ gnicolas in alterutrum, et mutuo fide mediante, vel
 „ alia re qualitercunque factae, et ordinatae, quae sci-
 „ licet utilitatem Regni et Reipublicae impedirent, cas-
 „ sae annihilatae, et inanes habeantur, et quod ipsi
 „ Domini Praelati, et Barones in omnibus pro utilitate
 „ Regni, Regnicolis assistent, ac contra omnes statuta,
 „ et ordinationes Regni infringentes insurgent toto eorum
 „ posse.

Sex sunt nova fortalitia tempore eo facta videlicet: Ve-
 reocze, Palotha, Pellschwitz, Wamos, Palowcz, et Nana.

Duo hic notanda sunt, aliud circa formu-
 lam Juramenti, aliud circa ipsos Articulos.
 Quod formulam Juramenti attinet: eandem
 prorsus in singulis verbis, ipsaque orthogra-
 phia

phia refert Illustris Batthyanius LL. Eccl. Tom. I. pag. 604. et praefigit illi sequentem Epigraphen:

Juramentum, quo tempore Joannis de Zapolya Waywodae, ad observationem Articulorum in Civitate Pestienſi per Praelatos, et Barones in congregatione eorum Generali Anno MDXXVI. conditorum ſemet ſinguli obſtrinxere.

Subjicit deinde Not. (b) verſionem ejusdem latinam, ſed ſi tam originalis textus illius Ungaricus, quam ipſa verſio cum ea Formula, quae continet:

Juramentum initio Gubernationis Joannis Hunyadi in Congregatione Generali Regni conceptum, e vulgari in latinum tranſlatum.

Corpori Juris Hungarici inſerta diligentius contendatur, eandem prorsus eſſe, atque adeo novam hanc ejus verſionem ſuperfluam fuiſſe, evidentiffimum eſt. Cum autem nec in Hunyadiana, neque Zapolyiana Formula exprimitur, utrum Gubernatores iſti, an Proceres tali Juramento adſtricti fuerint, neque Codex Radayanus iſtud determinet, haud ſcimus, quo Argumento Praeſul doctiſſimus praefixae Rubricae illud inſeruerit: *ad obſervationem Articulorum conditorum ſemet ſinguli obſtrinxere.*

Articuli quoque, a nobis ex Cod. Radayano hic praemiſſi uti eos invicem conferenti patebit, iidem prorsus ſunt cum Decreto II. SS. et OO. Regni Hung. anno 1446. cum Jo-

annes de Hunyad in Gubernatorem eligeretur, condito. Quid igitur siue de juramento, seu de Articulis tempore Joannis de Zapolya in Civitate Pestiensis in Congregatione Generali, ut praetenditur anno 1526. conditis sentiendum est? si Batthyanius fontem, unde formulam Juramenti desumpsit, indicasset, quod virum cetera perquam accuratum in aliis quoque monumentis prolatis plerumque praetermisisset magno opere dolemus, facilius esset ad hanc quaestionem responsio, fortassis enim aliud, adeoque secundum haberemus Comitiorum Pestiensium anno 1526. sub Joanne Scepusiensis celebratorum vestigium, cum eam formulam ex fonte nostro desumptam non esse, inde verisimile sit, quia illustris Auctor ex eodem, si ejus notitiam habuisset, plura certe, quae nos produximus in rem suam desumturus erat. Cum autem praeter Rubricam Batthyanianam et Codicis Radayani Epigraphen aliud celebrati Conventus Pestini anno 1526. sub Joanne de Zapolya nullum habeamus Vestigium, cum deinde Istvanfius Tocaji, Zermegh Albae Joannem Scepusium in Regem proclamatum fuisse scribant, neque ullam penitus aut Conventus Pestini eodem tempore celebrati, aut conditorum Articulorum faciant mentionem, cum denique et Juramentum et Articuli, uti Zapolyae adscribuntur in Rubricis eadem prorsus sint, quae tempore Joannis de Hunyad, ac praeterea de *Gubernio* Joannis de Zapolya, nullus

lus unquam vel somniaverit, cuius tamen Art. I. habetur mentio, tamdiu certe utrumque monumentum aetati Joannis de Hunyadi adscribemus, donec aliquis certioribus monumentis Diplomaticis non edocuerit, illud utrumque tempore Joannis Zapolya fuisse repetitum. Ita et Comitiae haec Zapolyana Pestiensia evanescent, et in Rubricas Juramenti ac Articulorum errore Scribarum loco Joannis Hunyadi, nomen Joannis Zapolya, et loco anni 1446. annum 1526. irrepsisse vero simillimum erit.

Comitiae Comaromium autoritate Reginae viduae ac Palatini Stephani de Bathor Ferdinando I. aperte faventium, uti praemisimus pro festo B. Catharinae indicta itidem evanuisse, patet e silentio scriptorum, defectu monumentorum Diplomaticorum, ac denique inde cumprimis, quod mox deinde Posonium indicta et re ipsa celebrata fuerint etiam, quorum brevem ex Matthiae Belii Notit. Hung. Novae Tom. I. p. 360. desumptam dabimus Historiam.

Abiere anni propemodum 73. dum Comitibus denuo honestaretur Posonium. Funesta ea fuere, quia post Ludovici II. caedem Mohachensem, a Maria vidua, cohortante Palatino Stephano Bathori, pertinacissimo Joannis de Zapolya, aemulo, eodem, quo is inauguratus fuerat, A. 1526. in mensem Decembrem isthuc indicta. Convenere tanta frequentia Proceres, quantam in ea calamitate, et diversissimis hominum studiis vix futuram credidisses. Nempe favebant Ferdinando praeter Palatinum, Franciscus Bathyan Dalmatiae, Croatiae et Slavoniae

niae Pro Rex; Valentinus Eningius, cognomento Török Urbanus Bathán, Balthasar Banffy; Ludovicus Pekry, Stephanus Gyulánus, Gaspar Zobor; Emericus Vargyasi Propalatinus; Thomas Nadasdy, Nicolaus Olah, Albae Regiae, et Albertus Peregrinus Quinque Ecclesiensis Praepositi, Gaspar item Seredi, et Franciscus Nyari: qui postea omnes, a munificentissimo Principe, uti promiserat, honores et opes amplissimas sunt consecuti. Accessit his Alexii Thurzonis opera, sed profectio fide emittita; Petrus Perenyi, posteaquam Diadema inaugurando Joanni, suo in Custodia Coronae Collegae commodaverat; enim vero quemadmodum *pretio parata, vincitur pretio fides*, inquit Seneca, ita turpissimi hujus virii vix in quoquam alio, quam in Perenyio, Historia Hungarica consummatius promiserit exemplum. Ceterum aderant iisdem Comitibus Urbium quoque liberarum aliquot Legati, Nobiles item e vicinia, Viri, non plane nulli. Horum ergo, cum singulorum, tum omnium suffragiis expastorum anni 1515. praescripto absens Ferdinandus, Annae, Regis Wladislai filiae maritus, Rex declaratus est, magna publicae laetitiae significatione, atque mirifico omnium, qui aderant plausu, quem tormentorum festivus fragor comitabatur: antiquata jam ante Joannis Inauguratione: quod ea sine Palatini Suffragio, et contra legum institutum illegitimis Comitibus decreta esset a sui sequacibus. His Comitibus, inquit Ilvanhus, *Ferdinandus Rex Pannoniae declaratus est cum ea antiqui Juris Regula, ejusque interpretatione, ut quum Comitibus a Palatino, cujus Officii Praerogativae id ante omnes alios incumbat, indicenda fuissent, isque prima, et potiora suffragia creando Regi habuisset, quae de veteri Regni more, atque legibus exquirenda fuissent, id tamen totum in eligendo Joanne neglectum esset, ideo eum vitio creatum ejusque Acta omnia irrita esse, omnesque, et singulos, qui intra quadragesimum diem, desertis ejus partibus ad Officium redirent, ab illius obsequiis absolvendos. Quae in lege constituenta, promulgandaque, mirificum*

exstitit studium Francisci Revaii, qui erat Palatino a Secretis, viri acerrimi, ac quod caput erat, partium studiosissimi, et municipalium legum peritissimi. Neque aliud ejus Comitii Decretum in litteras relatum est; forte, quod sufficiebat, his factionibus sanguine inundavisse Hungariam. Ferdinando interim non adfirmata modo fuit ea electio, sed datae etiam a Regina et Palatino Litterae, ne cessaret occasione, et Hungarorum in capessendo Regno favore uti, atque jura, quae in Regnum haberet, sua facere.

Anno 1527. Joannes Rex ad Dominicam *Reminiscere* Conventum Generalem Budam indicit, ad eumque Civitatem Bartphensem per Regales evocat, Datum Strigonii in festo B. Dorotheae V. et M. A. 1527. Habetur earum Exemplum inter MSS. Steph. Kaprainai Serie sub Litt. B. Tom. XI. N. 160. p. 224. et aliud ad Civitatem Cassoviensem Ibid. Tom. XXVII N. 152. pag. 243.

Interim Ferdinandus studio suorum excitatus Albam Regalem Comititia indixit, ut in iisdem legitimo loco, et Corona in Regem Hungariae coronaretur, et inauguraretur, quod Joannes partibus suis intentus mox intellexit, atque datis litteris circularibus, non solum Diaetam auspiciis Ferdinandi celebrandam adire, sed etiam omnem cum illo communionem ac litterarum commercium sub poena capitis penitus interdixit. Damus earum Exemplar, quemadmodum ad Cives Cibinienses ab eo scriptae sunt.

Joan.

*Joannes Rex Hungariae hortatur Cibinienses ad
fidelitatem neve Litteras Ferdinandi Bohemiae
Regis accipiant. Datum in Castris prope
Agriam 1527.*

Joannes Dei Gratia Rex Hungariae, Dalmatiae, Croatiae &c. Prudentes, et circumspēcti, nobis dilecti! Intelleximus Ferdinandum Bohemiae Regem ad vos Litteras suas dedisse, qui vos a vera fide, et fidelitate, qua Sacrae Coronae hujus Regni nostri, nobisque devincti estis aberrare, et alienare, sibi que subicere vellet; scitis autem quod strictissimo Juramento firmatum habetur, quod exterarum nationis homo, in Regem hujus Regni nunquam eligatur, coacti etiam nunc sumus, donec Regnum nostrum levaremus gentesque cumularemus, in Castra campestria contra ipsum hostem nostrum descendere, nos autem in dies vires nostras congregamus, et jam gentes in Copia habemus, quibus ipsum hostem nostrum, qui intra viscera hujus Regni nostri grassatur, et per traditionem etiam aliqua Castra occupavit, nedum de hoc Regno nostro ejicere, verum etiam illatas injurias Dei gloriosi adjutorio, vestro deinde, et aliorum fidelium nostrorum auxilio vindicare volumus, propterea fidelitati vestrae sub paena amissionis capitum, et omnium bonorum vestrorum harum serie firmissime committimus et mandamus, quatenus in ea fide, fidelitateque et constantia perseverare debeatis, qua hactenus perseverastis. Litteras autem Ferdinandi Bohemiae Regis ad vos vestrique medium perferendas tamquam non Coronati, imo neque electi Regis Hungariae sed potius publici hostis nostri, et nationis Hungariae, nemo ex vobis ad manus suas accipere, nemo perlegere, neque interpretari, nemo etiam ex vobis ad Diaetam, et conventionem, si quam ipse celebrandam indiceret, accedere sub eadem paena audeat, quin potius delatores, et exhibitores, hujusmodi litterarum suarum in personis eorum captivare, captosque Majestati nostrae mittere debeatis, et teneamini. Nam si
secus

secus facere attentaveritis, certi estote, quod ita vos puniri faciemus ut etiam posteris vestris perpetuo exemplo eritis. Secus igitur poena sub praemissis facere non praesumatis. Datum in Castris nostris prope Agriam positus in festo B. Bartholomei Apostoli. Anno Domini 1527.

Ex Carol. Vagner Dipl. Comitatus Sarossiensis pag. 200.

E contra Ferdinandus Rex editis Litteris itidem circularibus, praecepit undique *certos electos ad se mitti, qui sibi nomine publico debitam fidelitatem et obedientiam uti vero, legitimo atque haereditario Regi promittant*. Primum hoc apud Gentem Hungaram, atque insolitum exemplum erat, ut Rex a parte fere minori electus, neque adhuc coronatus homagium fidelitatis sibi praestari posceret. Subjicimus ideo litteras ipsas, uti ad Cives Cassovienses scriptae sunt.

Prudentibus et Circumspectis Judici et Juratis, ceterisque Civibus Civitatis nostrae Cassoviensis, fidelibus nobis dilectis.

Ferdinandus Dei Gratia Rex Hungariae et Bohemiae &c. Princeps Hispaniae, Archidux Austriae, Dux Burgundiae, Marchio Moraviae, Comes Tyrolis, ac S. R. I. Locumtenens Generalis Prudentes et circumspecti, fideles nobis dilecti. Nos jam favente Deo Optimo in hanc arcem, et Sedem nostram Regiam, quod vobis, ac toti Regno nostro Hungariae optatum, ac jucundum esse credimus, feliciter sumus ingressi, propterea mandamus vobis firmissime, ut statim acceptis praesentibus certos ex vobis eligere, et cum plena facultate ad nos mittere debeatis, qui nomine publico debitam nobis fidelitatem et
obe-

obedientiam, uti vero, legitimo, atque haereditario Regi promittant. Secus facere non audeatis. Datum Budae in testo B. Bartholomaei Apostoli anno D. 1527.

Edidit Steph. Kaprinav Diplom. P. I. p. 310.

Atque hic finem Periodi II. Regum nostrorum nobis figere liceat. Non ignoramus eundem, apud historicos Scriptores nostros eam ad obitum usque Joannis de Zapolya continuari, nec nisi post ejus obitum, cum jam Ferdinandus I. solus in Hungaria rerum potiretur, Periodi III. initium duci; recte id quidem, si acta universe, eventusque spectentur, neque enim Joannem Scepusiensem legitima Corona, loco solito, et ab Archi-Episcopo Strigonienfi, cui id juris competebat, auctoritate, atque voluntate magnae Procerum partis coronatum, ac postremo per ipsum Ferdinandum pro tali agnitum, legitimorum Hungariae Regum numero eximere possumus, nisi hanc praerogativam ipsi quoque Ferdinando, praesertim initio, cum adhuc partem duntaxat, uti Joannes sibi adhaerentem haberet, eodem titulo controvertere velimus. At, si Legislatio spectetur, cum Joannis Conventus quidem aliquot, nulla tamen Decreta deinceps occurrant, Ferdinandi contra statim a primo, nimirum 1527. Regiminis anno, et Comitia celebrata, et Decreta in illis condita, atque deinde usu ipso recepta, et probata habeamus, recte in historia Comitiorum, legum-

legumque Regni Periodi tertiae Epocham ad annum 1527. Ferdinandi inauguralem collocabimus, neque tamen Conventus partium Zapolyianarum, illo adhuc, Ferdinando convivente, aut indictos, aut celebratos etiam dissimulabimus.

De forma Comitiorum, qualis Periodo II. in Hungaria obtinebat, paulo plus jam erui potest, quam Periodo I. ubi defectu plurium adhuc monumentorum, in hoc argumento conjecturis duntaxat uti oporteret. Congregationes quidem Comitatum Generales mature fatis jam prima Periodo viguisse Vestigiis aliquot Diplomaticis Πάρ' Εγγων productis ostendimus; oportuerit ergo jam tum Officiatus Comitatus organizatos utcumque fuisse, atque munia publica diversa inter diversos distributa esse. Et id quidem ipsa rei natura ostendit, ante conceptas Comitatum Generales Congregationes Nuncios eorum ad Comitata deputari nequaquam potuisse, an autem id mox ab inducto ejusmodi Congregationum usu factum sit, non ita expeditum est. Sub Sigismundo id jam viguisse Decretum ejus, aut potius Diploma Decreti II. confirmatorium Praefat. §. 3. testatur.

Convocatis ex omnibus Regni nostri Comitibus, ac Districtibus Civitatibus, Oppidorum, et liberarum Villarum Nunciis, et Legatis.

Ab eo inde tempore usque ad Wladislaum II. usum hunc perstitisse, subiequa Decreta fidem faciunt; eadem enim in substantia Clausula, et in Praefatione Decreti IV. ejusdem Sigismundi §. 2., et in Ladislai Posthumi Decreti II. Praefat. §. 4. continetur, in quo jam etiam *Regalium* sic dictarum literarum, per quas Nuncii Comitatum, Civitatumque ad Comitata evocabantur, non obscura occurrit mentio, quarum nos jam ad annum 1445. Vestigium mox deinde ad proxime subsequentes annos, exempla plura etiam produximus. Idem habetur in confirmatione Decretorum Andreae II. per Matthiam facta Praefat. §. 2. et in Praefat. Constitutionum SS. et OO. Regni 1477., et in Matthiae Decreti II. de anno 1478. Praefat. §. 1., et denique in ejusdem Matthiae Decreti Praefat. VI. §. 13.

Verum usus hic sub Wladislao Decreto II. anni 1495. artic. XXVI. sequentibus expressis abrogatur verbis:

Sua Majestas deinceps non Electos de Comitatibus, sed singulos Praelatos, Barones, Proceres, et Nobiles Regni convocare dignetur.

Quem deinde usum usque finem hujus Periodi II. perdurasse, omnia Vestigia, vel indictorum, vel celebratorum intermedio tempore Comitiorum a nobis indicata, et nominatim artic. XVI. anni 1526., adeoque Periodi hujus hoc quidem in argumento ultimi testatur; ex hoc enim plane *Nobiles unius Sessionis*

nis ad Diaetas comparuisse apparet. Atque ita ex iis monumentis, atque Vestigiis, quae interim seu historica, sive diplomatica colligere haecenus potuimus, non obscure patet initio quidem Regiae apud Hungaros dignitatis, ut antea sub Ducibus Praecipuos, sed fere *de Christi nomine gloriantes*, dein Praelatos, Barones, Nobiles, Milites viritim, tum Periodi II. sub Sigismundo, Alberto, Ladislao Posthumo, et Matthia Nobiles per Legatos Comitatum ad Comitiam convocatos esse; sub Wladislao II. contra, et Ludovico II. ab anno nimirum 1492. ad 1426. viritim comparuisse.

De Civitatibus paulo difficilior est quaestio; has quidem sub Sigismundo jam anno 1405. ad Comitiam per Nuncios evocatas fuisse patet e clausula superius adducta, neque tamen ex isto Vestigio recte inferri posset, easdem hoc demum duntaxat anno in censum Statuum relatas, neque ante ad Comitiam, vel evocatas, vel admissas fuisse. In subsequis Decretis tantum Legati Comitatum memorantur, nulla Civitatum facta mentione; si eadem intermedio tempore exclusae fuissent, debuisset id expressa, et positiva lege fieri, debuisset iisdem iterum per aliam posteriorem legem accessus ad Comitiam admitti. Jam vero a temporibus Sigismundi Regis nulla lex exstat, per quam Civitates, aut a Comitibus exclusae, aut postliminio iterum ad eadem admissae

S §

fuissent,

fuiſſent ; prouum igitur eſt exiſtimare , illas inde a Sigifmundo , fortaliſſis ab antiquioribus adhuc temporibus ad noſtra uſque tempora ſuffragii Jus in Comitiiſ retinuiſſe. Confirmat iſtud euidentiuſ adhuc id , quod et Regaleſ , quibus eae ad Comitiam euocabantur , et exemplaria Decretorum Comitialium in originalibus ad illas expedita ſuperſint , ut ex iis , quae haecenus ſparim protulimus , liquido patet. Atque haec una ſufficiens cauſa erit , ut Liberae , Regiaeque Civitates , ac Inclyti etiam Comitatus ea , quae hanc in rem in ſcripſis Tabulariorum ſuorum poſſident , neque adhuc edita ſunt , nobiſcum beneuole communicent , quo plenius argumentum hoc illuſtrare , ſecundis curis ualeamus.

Circa modum Comitiam celebrandi , et ſuffragia legendi praeter ceteros pleniffime tractat artic. XXV. Wladisl. Decr. II. tum artic. I. Decr. V. ceterum , et leges hoc ſuper obiecto , et monumenta Diplomatica , hitoricaque , quantauis diligentia conquirantur , et combinentur , nimis adhuc imperfeclam notionem celebrandorum Comitiorum hac ſecunda Periodo ſuppeditant , plura itaque hanc in rem adhuc eruenda ſuperſunt.

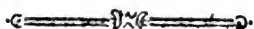
VESTIGIA

Comitiorum apud HUNGAROS celebratorum

PERIODO III.

REGUM STIRPIS

HABSPURGO - AUSTRIACAE.

SUB FERDINANDO I.

Ferdinandus I., visa in Comitiiis Budensibus eorum paucitate, qui ex Regnicolis aderant, initio, non satis adhuc firmati Regiminis, praesertim cum in Joanne potentem, adeoque minime contemnendum aemulum haberet, cui magna pars etiam Optimatum adhaeserat, fortassis a suis etiam praemonitus, Hungaros a neoelecto Rege primum omnium pro sui inauguratione, quae una vicem deponendi fidelitatis homagii suppleret, de antiqua consuetudine, jureque Gentis convocari solere; paulo magis sollicite opera cumprimis eorum qui sibi favissent, studuit plures ex Regnicolis in suas partes pertrahere, atque illos etiam, quos debito modo non vocasset, aut vocatos non comparuisse adverteret, pro Comitiiis, et sui inauguratione invitare. Exstant hujus rei testes geminae literae, quarum aliis ipse Ferdinandus Cives Bartphenenses pro sui

S s 2

Coro-

Coronatione evocat; *ad Conventum*, inquit, nostrum, quem ad festum B. Michaelis Archangeli proxime praeteritum indiximus. . . . Quamvis igitur Conventus noster majori ex parte sit absolutus etc. Dat. feria 5. proxima post festum B. Dionysii Martyris 1527. In MSS. Steph. Kaprinay serie sub lit. B. tom. XXXVIII. N. 47. pag. 60. Et aliis Alexius Thurzo monet Civitatem Cassoviensem, ut literas Regias alio directas mittant, et ad Coronationem Ferdinandi Regis veniant. Budae Sabbatho proximo post festum B. Dionysii Martyris anno 1527. Ibid. tom. XXVII. N. 161. p. 250.

Exstant in Corpore Juris Hungarici Ferdinandi I. Imperatoris, et Regis Constitutiones in Diaeta Budensi anno 1527. statim post Coronationem editae de verbo ad verbum huc relatae. Facile credimus eas de verbo ad verbum Corpori Juris insertas esse, cum, et in Codice Radayano fol. 386., et in alia, quam prae manibus habuimus simplici quidem, sed vetusta copia, re ipsa conformiter sonent, verum ubique in his Exemplaribus tam Praefatio, quam Conclusio earum, adeoque totum Diploma confirmatorium deest. In Codice Radayano diversa ab illa, quam praefixit Mossoczius, Rubrica illis praefigitur: *Articuli per Regnicolas tempore Electionis, et Coronationis Regis Ferdinandi editi, et per Suam Majestatem confirmati anno Domini 1527. Albae*, sed formula Juramenti prorsus eadem est, quae in Corpore

corpore

pore Juris Hungarici expressa habetur, Constitutionum artic. III. decernitur:

Ut Majestas Sua universa Decreta Praedecessorum suorum per illos sedecim electos Jurisperitos; et alios, qui Majestati Suae videbuntur, infra futuram Generalem Diaetam emendari, emendataque in unum Corpus redigi faciat, illaque in ipsa futura Generali Diaeta, *ex consensu* omnium Statuum hujus Regni confirmet gratiose.

Votum hoc Regnicolarum jam pridem Periodo II. conceptum, ac deinceps etiam frequentius repetitum, nec Operis Quadripartiti compilatione, nec post 57. annos per Mosfoczum adornata Corporis Juris Hungarici editione, sed neque haecenus unquam ad amissum expletum est.

Anno 1528. Budae celebrata esse Comititia testantur *Ferdinandi I. Imp. et Regis omnes articuli Budae celebrati anno 1528.*, prouti Corpori Juris Hungarici inserti sunt sub hac negligentissima Rubrica; nec enim articuli *celebrati* sunt, sed Comititia. Longe aptior illis praefigitur titulus in Codice MSS. Radayano fol. 381. *Articuli in Congregatione DD. Praelatorum, et Baronum, ac Regni Electorum Nobilium Budae pro decimo quinto die Epiphaniae Domini anno 1728. celebrata, Ferdinando regnante, intelligne, conditi.* Ex qua non solum locum, et terminum indictorum Comitiorum, quem aliunde non eruimus, didicimus, sed

illud imprimis memorabile colligimus, quod cum Status, et OO. hactenus majore Periodi II. parte viritim ad Comitia comparuissent, hic jam initio statim istius Periodi III. Regni electi Nobiles duntaxat commemorentur. Ceterum, et articuli admodum pauci sunt, octo duntaxat, et Diploma confirmatorium Decreti, uti penes reliqua prima quatuor Ferdinandi Decreta desideratur.

In Codice MSS. Radayano Decreto huic subjicitur:

*Forma Juramenti Scribarum Sedis Judiciariae
Regiae Majestatis.*

Ego T. Notarius Sedis Judiciariae Regiae Majestatis, juro per Deum vivum, et ejus Sanctam Genitricem Virginem Mariam, et per omnes Sanctos, et electos Dei, quod ego secreta Sedis Judiciariae S. Caesareae, et Regiae Majestatis, et ea, quae per Dominos Judices Regni Ordinarios, Magistrosque Protonotarios, et ejusdem Sedis Judiciariae Regiae Juratos Assessores in Sede tractabuntur, verbis, scriptis, nutu, gestu, vel alio quocunque modo nemini unquam revelabo, sed fideliter conservabo, et in omnibus fidei meae commissis fidelem executionem faciam. Sic me Deus adjuvet, et omnes Sancti. Amen.

Exstat etiam:

Ferdinandi I. Regis Mandatum, quo SS. et OO. R. Hung. injungit, ut Conventum per Episcopum Zagrabiensem convocandum impediunt, ac omnes Joanni Comiti Scepusiensi adhaerentes, vel ad praefatum Conventum confluentes pro

pro Infidelibus , bona vero eorum Fiscalia , et per quemlibet Fidelium impetrabilia publicent.
Dat. 6. Junii 1528.

Anno 1530. live adhuc aliqua Gubernii species superfuerit , seu congregati uspiam Regnicolae Joanni adhaerentes fuerint , exstant eorum Assuratoriae Ludovico Gritti Gubernatori Regis , et Regni , semet in omnibus Statum repetitorum Regis , et Regni concernentibus negotiis auxilium suum praestituros spondentium anno 1530.

Anno 1531. ex parte Ferdinandi I. nullius quidem , ex parte Joannis autem geminorum Comitiorum reperimus Vestigia ; et primum quidem in literis , quibus Proceres Regni , et Barones factionis Zapolyianae invitant Cives Bartphenses ad Conventum in Vespem celebrandum ad festum Ascensionis Domini. Datum in Belavar feria 3. proxima post Dominicam Laetare 1531. Habentur literae istae descriptae in MSS. Steph. Kaprinay. serie sub lit. B. tom. XXXVIII. N. 56. p. 80. Sed Ferdinandus , scriptis literis ad Civitatem Cassoviensem , significat se cum Joanne Rege de induciis unius anni acturum , quae si successerint , Diaetam Vesprii festo Ascensionis Domini celebrandam revocat. Datum 22. April. 1531. Exstant inter eadem MSS. tom. XXVII. N. 219. p. 322. mox deinde editum est.

S s 4

Edictum

Edictum Ferdinandi I. Regis, quo confectis cum Joanne de Zapolya induciis celebrationem Dietae Vespriensis, quam indixerat revocat. Datum Pragae anno Domini 1531.

Ferdinandus, Divina favente Clementia Romanorum Rex semper Augustus, ac Germaniae, Hungariae, Bohemiae etc. Rex Infans Hispaniarum, Archi-Dux Austriae, Dux Burgundiae etc. Marchio Moraviae etc. Comes Tyrolis etc. Fidelibus nostris universis, et singulis Dominis Praelatis, Baronibus, Egregiis Nobilibus, ceterisque cujuscunque status, et conditionis hominibus per Regum nostrum Hungariae, et partes eidem subjectas, ubilibet constitutis, ad quos praesentes litterae nostrae pervenerint salutem, et gratiam. Licet paucis abhinc diebus generalis, et nova Congregatio in Regno hoc nostro instituta, et indicta, ac per vos ad diem Ascensionis Domini proxime venturum in Vespriis visitanda, et celebranda fuerit, et in ea de sopiendis intestinis illis discordiis, ac de Regno tutando, ac conservando, et nonnullis aliis agi, et tractari debeat, quia vero in praesentiarum, auspice Deo, cum Joanne Comite Scepusiensi accedente ad hoc speciali, et expresso consensu, et placito Imperatoris Turcarum, qui scilicet easdem inducias tam per semetipsum, quam suos omnino tenere, et observare velit in vestri omnium evidentem utilitatem, et consolationem, Regnique istius salutem, et commodum unius anni inducias cum pacis, et conditionibus, et nobis, et huic Regno honestis, et utilibus, et pro vobis etiam tam bonis, quam securissimis assumptis, et conclusis, sicut latius propediem accipietis, adeoque hac, ut diximus, congregatione nihil amplius opus esse videatur; fidelitari ergo vestrae, et cujuslibet vestrum harum serie strictissime, et firmissime, et sub poena infra scripta mandamus, et praecipimus, atque etiam interdiciamus, et inhibemus, ne aliquis vestrum cujuslibet status, gradus, ordinis, conditionis,

tionis, et praeceminentiae existat, per se, et personaliter, vel per Nuncios deputatos, aut submissas personas, vel homines suos, aut alio quovismodo jam dictam Congregationem visitet, sed eam prorsus intermitat, et apud fratres, affines, propinquos, et amicos suos quoscunque id efficiat, et procuret, ut et ii quoque illam non visitent, nec ad eam quoquo modo accedant: hanc si quidem Congregationem, sicut in nostra, velut Regis Hungariae potestate erat admittere, ita nemini dubium esse poterit, eandem de nostro assensu, et placito, nostraque autoritate, et Decreto revocari, et retractari posse, maxime si causa legitima subsit, qualis haec est, plusquam iusta, et rationalis, cur illa, velut non amplius necessaria, teneri non debeat, quam ideo tamquam inutilem, et cassam, neque amplius necessariam revocamus, tollimus, abrogamus, et retractamus, ac praesenti hoc nostro publico edito cassam, abrogatam, et nullam esse dicimus, denunciamus, decernimus, et declaramus. Quare vos denuo seriose commonitos esse volumus, ut inhibitioni huic nostrae in universum pareatis, et Congregationem praedictam nequaquam visiteris, sicut vos tamquam fideles, et bonos subditos nostros haud dubie facturos esse confidimus. Siquis autem praeter opinionem nostram de iis culpabilem se gesserit, et praesenti edito nostro se opposuerit, ultra indignationem nostram gravissimam aliam poenam pro arbitrio nostro infligendam nequaquam effugiet, sed eam sentiet iustam, et gravem, a qua se ipsum, et quaevis similia conaturum ad praesens praemonitum fuisse sciat, harum testimonio literarum Sigilli nostri impressione munitarum. Datum in arce nostra Praegae die 27. mensis Aprilis anno Domini 1531. Regnorum nostrorum Romani primo, aliorum vero omnium quinto.

Ferdinandus m. p.

Ex Car. Wagner Diplom. Sarcotiens. p. 33.
Ejusdem tenoris sub eodem Dato editarum

ad

ad Civitatem Cassoviensem literarum, exemplum habetur in MSS. Steph. Kaprinay serie sub litera B. tom. XI. N. 120. pag. 148., et N. 121. p. 150. Item tom. XXVII. N. 222. p. 323., et tom. XXXVIII. N. 42. pag. 56. Joannes autem editis Regalibus indixit alia Comititia Albam Regalem pro Dominica proxima post festum Ascensionis Domini. Datus hanc in rem sequens luculentum Vestigium:

*Egregio Francisco Dobó de Ruzka Aulico nostro
fidei nobis dilecto.*

*Joannes, Dei gratia Rex Hungariae, Dalmatiae,
Croatiae etc.*

Egregie fidelis nobis dilecte. Ex literis nostris super Canventiculo Vesprimiensi, et Diaeta Generali de mandato nostro in Civitate nostra Alba Regali celebranda ad Universitatem Nobilium Comitatum istius Regni nostri datis, quid velimus, plene intelligeris. Quapropter fidelitati tuae harum serie firmiter committimus, et mandamus, ut hujusmodi Diaetae, et conventioni nostrae generali pro die Dominico post proximum festum Ascensionis Domini immediate futuro Albae, ut praefertur, celebrandae personaliter interesse debeas, et tenearis consulturus cum ceteris fidelibus nostris, quos omnes illuc ire iussimus, de rebus omnibus, quae ad commodum, pacificumque Statum, et conservationem Regnorum nostrorum spectare videbuntur. Et secus nulla ratione feceris. Datum in Civitate nostra Zazsebes in Profesto Beatorum Philippi, et Jacobi Apostolorum, anno Domini millesimo quingentesimo tricesimo primo.

Joannes Rex m. p.

Ex Originali.

Aa

An autem Albenſis Conventus re ipſa celebratus ſit, nihil quod dicamus, interim ex Diplomatibus occurrit.

Anno 1532. iterum geminorum Comitiorum, ex parte Ferdinandi I. indiſtorum deprehendimus Diplomatica Veſtigia, et imprimis quidem in literis ipſius Ferdinandi Regis, quibus Cives Bartphenſes fideles, ſibiſque, et rebus ſuis faventes, jubet ad Conventum in Oppido Kenefſe ad lacum Balaton ſito, ad diem Circumciſionis Domini anno 1532. celebrandum, Deputatos mittere. Dat. 3. Decembris 1531. Exſtant deſcriptae in MSS. Steph. Kaprinay ſerie ſub litera B. tom. XXXVIII. N. 37. p. 41., et aliud exemplum ejusdem tenoris habetur in iisdem MSS. tom. XXVII. N. 222. p. 326. An re ipſa Conventus hic celebratus, et quid in illo concluſum fuerit, nihil haſtenus ex Diplomatibus eruimus, ſed

Alium Conventum eodem anno per Ferdinandum pro feſto S. Georgii Strigonium indiſtum fuiſſe, colligitur ex Literis Joannis Regis ad Comitatum Szaladiensẽ, quibus inſubet, ne ad Conventum per Ferdinandum Regem Strigonium pro feſto B. Georgii Martyris proxime futuro indiſtum ſub poena infidelitatis ire, aut quemquam mittere praefumant. Datum feria 3. poſt Dominicam Ramis Palmarum anno 1532.

Anno

Anno 1535. rursus Comitia indicta fuisse, testantur Ferdinandi I. Regales, quibus Cives Caslovienses, Bartphenses, Eperiesiensis, Leutschovienses, et Cibinienses pro Diaeta ad festum B. Elisabeth Viduae evocat. Datum Viennae in festo BB. XI. millium VV. et MM. anno 1535. Habentur descriptae inter MSS. Steph. Kaprinay serie sub lit. B. tom. XXVII. N. 233. p. 338.

Anno 1536. celebratorum Comitiorum memoriam in quodam Diplomate Leopoldi I. Imperatoris dd. 10. Dec. 1687. recurrere adnotatum invenimus in MSS. Steph. Kaprinay serie sub lit. B. tom. VI. N. 24. p. 55. celebrata vero fuisse re ipsa luculente testantur *Constitutiones Statuum, et Ordinum in Conventu Posonii pro festo B. Elisabeth anno D. 1536. celebrato editae*, et Corpori Juris Hungarici insertae. Atque ista ipsa illa Comitia sunt, quae pro hoc termino jam anno superiore festo BB. XI. millium VV. et MM. indicta fuisse, paulo ante docuimus.

Constitutiones in his Comitiiis editae prorsus memorabiles sunt, et magnam partem Statum Publicum Regni concernantes scriptae stylo gravi malorum Illiade Regnicolis jam exercitatis. Nostram attentionem imprimis excitarunt artic. I. artic. II. §. 2. artic. V. seqq. artic. XIII. XV. XVII. XIX. XX. §. 1. artic. XXI. artic. XXVI. §. 1. et 2. artic. XLII. seqq. artic. LVII.

Anno

Anno 1537. debuisset juxta desiderium SS. et OO. artic. XX. Decreti anni superioris iterum Conventus Generalis pro festo Beati Jacobi Apostoli celebrari, quamquam autem tunc artic. XXI. Rex responderit, in hoc anticipiti rerum Statu diem Comitiiis nequaquam praefigi posse, tamen dein maturius multo eadem indixit, ac celebravit etiam, uti testantur *Articuli in Diaeta Statuum, et Ordinum Regni, de Edicto S. Rom. Ung. et Bohemiae etc. Regiae Majestatis; Posonii, pro festo Conversionis B. Pauli Apostoli anno 1537. celebrata, constituti*, atque Corpori Juris Hungarici inserti, in quibus nil fere peculiare, nisi more jam consueto de tributis duntaxat, et subsidiis decretum est

Anno 1538. in Corpore Juris Hungarici exstant *Constitutiones in Congregatione Generali Universitatis Dominorum, et Nobilium Regni Sclavoniae pro festo Epiphaniarum Domini, anno ejusdem 1538. Crisii celebrata editae.*

Circa haec tempora, sine dubio, et longe antea Civitates liberas per Comitatus ad Congregationes Generales evocandi morem viguisse patet ex literis, quibus *Universitas Nobilium Comitatus de Saros Barrphenjes ad Congregationem Generalem in Oppido Saros pro feria 5. post Pentecosten celebrandam invitant. Ex Saros feria 5. ante Pentecosten 1540. Habentur inter MSS. Steph. Kaprinay serie sub lit. B. tom.*

XI.

XI. N. 131, p. 165. Quod ideo solum hic notare volumus, ut similia monumenta ad cognoscendum Statum publicum Regni, ejusque antiquitates eruendas multum lucis affundentia, quibus vacat, curatius expendant.

Anno 1542. celebratorum Comitiorum non tantum Vestigia Diplomatica, sed etiam Decreta supersunt. Et imprimis quidem Neosolii indicta, et celebrata fuisse testantur *Constitutiones Diaetae Novisoli anno D. 1542. pro die Dominico post festum S. Valentini celebratae*, prouti in Corpore Juris Hungarici editae, et in Cod. MSS. Radayano fol. 399. habentur.

Circa istas Constitutiones id praecipue notandum est, quod illis, raro in iis, quae in Corpore Juris Hungarici edita sunt, Decretis exemplo, Praefatio nomine duntaxat Regnicolarum praefigatur, Decretum tamen ipsum Regium earum confirmatorium desideretur, ac ne quidem Statuum, et Ordinum Conclusio subjiciatur. Praefatio tale habet initium:

Nos Praelati, Barones, Proceres, alique Status, et Ordines Regni Ungariae, in praesenti Congregatione nostra, Novisoli pro die Dominico proximo post festum S. Valentini Martyris, anno Domini 1542. de Edicto Sacratissimae Romanorum, et Regiae Majestatis, Domini nostri clementissimi celebrata, constituti . . . unanimiter decernimus.

Articuli

Articuli ipsi plerique de restituendis violente ablatis bonis, et contributione sonant. Observavimus haftenus multos quidem, ac fere in singulis Comitibus articulos de *Subsidio*, quod sequiori aetate *Contributio* appellari coepit, conditos fuisse plerumque tamen de temporaneo, et pro hoc duntaxat casu sonare, fixae autem contributionis inventum recentius videri, quanto magis optandum est, ut aliquando hoc argumentum e Diplomatibus paula curatius illustretur.

Minuta quidem, ac multis exigui momenti videbitur alia observatio, quam hic attingere duntaxat voluimus: in vetustioribus legibus nostris Sanctorum Coelitus nominibus, dum iis praefixus alicui publico negotio terminus designatur, raro praedicatum illud, sive Epithetum *Sanctus*, plerumque autem *Beatus* adponi, quod jam his posterioribus temporibus exolescere, vocem autem Sanctus invalescere, nemo acutiorum Lectorum dubitabit.

A Fr. Kollar in libello de Orig. potest. Legislat. §. VIII. p. 37. notat de Constitutionibus, eas Praefationem quidem habere, non tamen Conclusionem, quae ex Codicib MSS. Caesareis suppleri possit, sed quam sterilis, ac indeterminata sit haec adnotatio, facile quisque observabit, qui nucleum ipsum rei paulo subtilius expendere voluerit. Praefatio, uti praemisimus in Corpore Juris Constitutionibus

tionibus praefixa, non exordium Diplomatis Regii confirmatorii est, qualia Decretis Dialectalibus praefigi solent, sed Statuum, et Ordinum; quaeritur jam, qualis illa Conclusio sit, quam Kollar e Codicibus Caesareis suppleri posse refert, sit ne nimirum alterum Diplomatis Regii confirmatorii membrum, et istud male quadraret ad Praefationem Statuum, an vero ipsius Praefationis Statuum Conclusio, et tunc Diploma confirmatorium Regium etiam in Codicibus Caesareis deesset. Hic nempe Kollar tam parum rem ipsam acutetigit, quam parum Decretum Alberti, quod superius jam animadvertimus, determinavit. Illud hoc loco ideo paulo pluribus exposuimus, ut tandem illi, quibus Diplomata liberius consulere concessum est, accuratius illa examinent, et literis consignent.

Eodem anno 1542. alia etiam Comitia Generalia Posonium pro festo omnium Sanctorum indicta fuerant. Damus ipsas Regales, e quibus plura colligi possunt.

Specabili, ac Magnifico Comiti Alexio Turzò de Bethlenssalva, Judici Curiae, et in Regno nostro Hungariae Locumtenenti, fideli sincere dilecto.

Ferdinandus, Divina favente clementia; Romanorum, Hungariae, Bohemiae etc. Rex, semper Augustus, Infans Hispaniarum, Archi-Dux Austriae etc.

Specabilis, et Magnifice fidelis sincere dilecte. Cum jam ab initio nihil antiquius duceremus, in hocque omni
cura

cura effemus, ut huic Regno nostro Hungariae, patriaeque tuae aliquis modus tranquillitatis, et concordiae inveniri posset, id semper factionum procellae hucusque tanquam vi quadam e manibus excutere videbantur, nunc quandoquidem, et Regnum in unum, et tu in nostram fidelitatem coisse videmini, et omnium vestrum supplicatione apud nos his diebus actum est, ut quamprimum indicta Diaeta, nobis etiam praesentibus de communi Statu Regni tractaretur, et concluderetur, benigne et supplicationi vestrae, et rebus assensi sumus, sed quoniam tu, et alii fere omnes Domini Praelati, et Barones Regni istius nunc in hac Regni defensione occupati sunt, qui, si hinc evocarentur, facile alios quoque vel segnius negotia publica exequi, aut etiam quoque illinc dilabi posse videamus, diem Generalis Diaetae festum omnium Sanctorum proxime venturum in nostram Civitatem Posoniensem, quum multis aliis de causis commodior videatur, constituimus, ubi Deo auspice, et nos in persona aderimus, et tecum, aliisque Dominis Praeclatis, et Baronibus una de his tractabimus, quae ad defensionem Patriae vestrae Regni nostri pertinebunt, ut quomodo hac hyeme tuti esse possiis, et in hostem Christiani nominis aestate ventura progrediendum sit. Et quia sublato ordine omnia sunt confusa, de Officio Palatinatus, aliisque decernemus, legis, et aequitatis modum statuemus, et quidquid ad tranquillitatem vestram pertinebit, providebimus. Proinde hortamur fidelitatem tuam, ut tu quoque cum aliis fidelibus nostris adesse debeas ad diem praedictum. Secus non feceris. Datum Viennae octava die Octobris anno, millesimo quingentesimo quadragesimo secundo.

Ferdinandus m. p.

J. Praepositus in Lelez.

Desumptae ex Originali. Videtur inter Regem, et Status non mediocris diffidentia hoc

T t

tempore

tempore viguisse; nam Ferdinandus praeter Regales ad singulos, qui evocari solent, missas, mox etiam Circulares edidit ad universos, quibus eos ad comparandum pro termino solícite persuadebat, et venturis de securitate personali cavebat.

Nos Ferdinandus Divina favente clementia Romanorum, Hungariae, Bohemiae, Dalmatiae Croatiae, Slavoniae &c. Rex, Infans Hispaniarum, Archi Dux Austriae &c. Fidelibus nostris et singulis Reverendissimis Spectabilibus, Magnificis Dominis Praelatis, Baronibus, ceterisque Statibus et Ordinibus Regni nostri Hungariae et Partium ei subiectarum praesentes nostras, vel earum Transumptum, visuris pariter et lecturis salutem gratiam nostram Regiam et omne bonum. Arbitramur vos haud obscuris indiciis atque documentis jam provide perspicere potuisse, quam uniendi et conservandi Regni istius ram ab interno, quam extremo (externo) communi hoste, liberandi cura studiumque nos in dies magis, magisque solícitos habet. Nam quanto magis periculum illi post occupatam in eo Regiam sedem per Turcos imminere videmus, tanto minus cessandum, quin potius in omnem partem nobis enitendum esse censemus, ut Christiani Principis officio satisfaciamus, illud ipsum Regnum a praesenti ruina, calamitateque, quantum quidem in nobis est situm, eripiamus. Et hinc sane factum est, quod Generalem Conventionem pro communi Regni Bono ad festum omnium Sanctorum proxime futurum in Civitate nostra Posonii celebrandum superioribus diebus indiximus, cui cum universos et singulos, qui modo Patriae suae salutis studiosi et peramantes sunt, interesse, ac liberis votis suffragia et Iudicia denique recta, Regnoque salutaria afferre, vel maxime velimus et cupimus; ideo vos omnes, et quemlibet vestrum clementer requirimus et hortamur, uti ad comitia indicta, ubi non nisi de Vestra omnium salute libere et sincere agetur et tractabitur,

tur, cumulatim venire ne detreſcitis aut poſthabeatis. Quod ſi veſtrum aliqui ſunt, qui forſan propter captivitatē Petri Pereny, aut aliam quāmcunque cauſam perterriti ad Generalem Diaetam et in praefentiam noſtram accedere dubitent, aut vereantur, hos ſane omnes cujuſcunque ſtatus, et conditionis exiſtant verbo noſtro Regio, ſubque fide publica per praefentes aſſecurantes ab omni prorſus metu, ſuſpicionē, dubitationeque liberamus ita, ut ne minimum quidem periculum, aut diſcrimen vitae, aut rerum ſuarum formidare habentes, tuto, ſecure et audacter ad proxime futuram Diaetam Generalem, atque adeo in praefentiam noſtram venire, et ibi ſimul cum aliis ſtatibus et Regnicolis libere in commune conſulere, agere, tractare et concludere, et inde quādocunque völuerint, una cum ſuis quibuſcunque ſalvi, tutique penitus ad propria redire poſſint, et valeant. Nam quod ad Petri Pereny captivitatem attinet, cognoscetis vos omnes utique, quicunque ad Comitiam jam diſta acceſſerint, et ſemet ipſum illius ſuae captivitatis cauſam multo maximam praebuiffe, et nos abſque Regni periculo, ſalvaeque dignitate noſtra haud aliud in hoc praefenti rerum ſtatu Conſilium de eo capere potuiſſe. Dat. in Civitate noſtra Vienna die 21. Menſis Octobris Anno 1542.

Deſumtae ex Copia coaeva. Speciatim praeter Regales, et Circulares has Aſſecuratorias ſcripſit breviter etiam:

*Speſtabili et Magnifico Thomae de Nadasd, Li-
bero Domino, ac Comiti perpetuo Terrae Fer-
garas, Tavernicorumque noſtrorum Magiſtro
Fideli dilecto.*

*Ferdinandus Divina favente Clementia Rom. Hung.
Boh. &c.*

*Rex Semper Auguſtus, Infans Hispaniarum, Archi-
Dux Austriae &c.*

„ Magnifice fidelis dilecte. Ex litteris no-
„ ſtris, quas de promulgatione Diaetae Ge-
„ neralis in Civitate noſtra Poſonienſi ad fe-
„ ſtum omnium Sanctorum agenda ad Comi-
„ tatus dedimus, rationem noſtram et vo-
„ luntatem habunde cognosces. Tibi igitur
„ firmiter committimus, ut ad eum diem et
„ locum, tu quoque cum ceteris noſtris fide-
„ libus venire debeas, tractaturus de iis,
„ quae ad Regni deſenſionem pertinere vide-
„ buntur. Datum in Civitate noſtra Vienna
„ 9. Oct. anno D. 1542.

Ferdinandus m.p.

Joannes Praepoſitus in Colcz.

Ex Originali. Tam ſollicitae Regis expe-
ctationi Status utcunque reſponderunt; nam
re ipſa copioſi comparuerunt, atque pro mo-
re complures Articulos condiderunt, quos
Ferdinando Regi probandos obtulerunt. Da-
mus hic Statuum et ordinum ad Regem Lit-
te-

teras, quibus Articulos a se in Comitibus conceptos pro lege confirmari petebant.

Serenissime Rex Domine Domine Clementissime !

Perspectum est omnibus Praelatis Baronibus caeterisque ordinibus ac statibus Regni Hungariae, fidelibus, et subditis Majestatis Vestrae, quo studio, quave cura sollicitudine, Paternoque prope amore Majestas vestra jam inde ab initio post luctuosum illum serenissimi quondam Domini Ludovici Regis casum in hunc usque diem ad defensionem conservationemque et unionem Regni sui Hungariae, vires animumque suum intenderit, quodque nullis propterea laboribus nullis periculis, aut sumptibus quantumvis arduis et poene incredibilibus pepercarit, ut Regnum ipsum tum intestinis discordiis in diversas partes distractum ad unionem, et pacem mutuam redigere, tum vero ab hostibus communibus ereptum pristinae restitueret quieti, et incolumitati.

Cumque liquido appareat conatus, et Consilia Vestrae Majestatis in hunc usque diem non aliorum sane spectasse, quam ad salutem et conservationem pacemque perpetuam in Regno in Regni fidelibus, et subditis suis parandam, Resque ipsa semper indicaverit privatam commodum, privatumve emolumentum nullum a Majestate Vestra, his tot tantisque laboribus, et sumptibus quaesitum esse, ob hanc Majestatis Vestrae pietatem in se singularem fideles, et subditi sui omnes maximas quas possunt gratias eidem agunt, atque habent, vicissim ut debeat cum omni debita submissione et fidelitate, ad omnia Mandata Vestrae Majestatis promptissimos se semper futuros, vitamque suam et liberorum bona denique, fortunasque omnes in omne tempus eidem accepta relatu-ros profitentes.

Porro quod hac aestate, post varias ante susceptas expeditiones, ingenti a Majestate Vestra exercitu comparato, praeter omnium expectationem res eum fortita sit.

Exitum quem videre omnibus licuit, Ideoque sicut hactenus fecit Majestas Vestra, nihil pro salute, et conservatione suorum fidelium praetermittens, rursus ad Imperialia Comititia professionem parat, simul ad reliqua dominia ac provincias suas, pro confirmanda conclusione ea, quae de triennali subsidio superiori anno, cum Majestate Vestra facta est, ut ineunte Vere Generalis rursus expeditio capesci, hostiumque Consilia praeveniri, et praeterea clades divino auxilio jam tandem reparari queant. Probatum magnopere fidelibus, et subditis Vestrae Majestatis hoc Consilium, et haec ipsius deliberatio, siquidem plane jam omnibus luce clarius liquet, externis auxiliis ad Hungariam ab imminentibus, et quae circumstant periculis eliberandam imprimis opus esse quippe hostibus intra Regni viscera jam locatis variisque rerum successibus majorem in modum elatis, et inexplebili aliqui dominandi cupiditate incensis, ad excidium Hungarorum assidue erectis, intentisque, et vigilantibus, Hungaris autem tot tantisque cladibus, ac Bellis Civilibus jam pene confectis, haud quaquam propriis duntaxat viribus, tantam belli molem, tantorumque hostium vim et impetum sustinere valentibus, qui si (quod Deus avertat) externa ope destituti in potestatem penitus hostium redigantur, quantum excidium circum vicinis populis atque adeo toti Christianitati redundaturum sit, facile est omnibus jam nunc animo cernere.

Illud etiam apprime necessarium esse ducunt, quod Vestra Majestas constituit, prius quam ex his locis abeat, finitima loca in Regno, ubique necessariis praesidiis firmare, ne qua per hanc hyemem, ad devastandam ditionem Vestrae Majestatis, hostibus pateat locus, quodque modum etiam atque ordinem constituere decrevit, quo Articuli Novizolienses executioni demandentur, sic enim sublati discordiis mutuis, ac discordiarum fomitibus penitus extinctis, futurum haud dubitant, ut Dei optimi maximi in nos ira avertatur, idemque placatus aliquando propitius, jam tandem fidelium suorum caepis faveat, et vota obsecundet.

Quum autem, ut praedictum est, tum priora illa, tum praesentia Majestatis Vestrae Consilia, conatusque omnes ad salutem, et conservationem nostram, hoc est Hungarorum imprimis spectent, et ob id deceat, quorum res agitur, praecipue sane eos manibus pedibusque eniti, et conari ad quietem suam, hostiumque exterminationem, quo vel sic circumvicini populi, et exterarum nationes ad deferendam eis opem inflammentur, fideles et subditi Majestatis Vestrae haec atque alia prae oculis habentes, libertatisque et salutis sanguine Majorum, et virtute partae apprime cupidi, de Mandato Vestrae Majestatis hunc in locum congregati, in hos Articulos conveniunt, pro tuendis hac hieme finitimis locis Regni, exequendis Decretis Conventus Novizoliensis, Generalique expeditione juvanda, qui cum praesentibus sunt Majestati Vestrae praesentati.

Quos quidem Articulos, et has obligationes fidelium subditorum suorum Majestas Vestra grato, et clementi animo accipere, Regioque suo consensu confirmare, et executioni demandanda quam primum curare dignetur, ac cum ipsa pro certo habere, tum Sacri Romani Imperii, ac caeteris Christianis Principibus affirmare fideles et subditos suos, de Regno Hungariae viribus attritos, licet etiam pene ad extremum redactos, simul etiam tot tantorumque periculorum in medio positos, magno tamen, et forti animo, majorum suorum exemplo, ad interitum usque penes Majestatem Vestram per omnes fortunae casus imituros esse, neque quicquam praetermissuros, donec aliquid virium eis supererit, quo a suis et suorum, circumvicinorumque populorum cervicibus jugum saevissimi hostis propulsari se posse arbitrentur.

Ex Codice MS. Radayano fol. 405. b. Non dubitamus, quin *constitutiones Conventus Posoniensis pro festo omnium Sanctorum Anno Dom. 1542.* editae Corpori Juris Hungarici insertae,

T t 4

quas

quas etiam in Cod. MS. Radayano fol. 407. illis conformesprehendimus, a Rege confirmatae quidem fuerint, sed ipsum Diploma confirmatorium uti plurimis haftenus conditis et Corpori Juris Hung. insertis Decretis deest, nec nisi Art. 51. §. 3. *Datum 23. Mensis Novembris Posonii A. D. 1542.*

Anno 1543. iterum Comiticia celebrata fuisset, testantur *Constitutiones Novizolii pro festo B. Elisabeth viduae Anno 1543. editae et Rescriptio Regiae Majestatis ad constitutiones Novizolienses anni 1543. Dat. Pragae 25. Jan. An. D. 1544.* Corpori Juris Hung. insertae. Habentur etiam in Cod. MS. Radayano fol. 413. sub Rubrica, *Articuli DD. Praelatorum, Baronum et Nobilium, ceterarumque Statuum Regni Hungariae in Conventu Novizoliensi Congregatorum pro festo B. Elisabeth viduae anni 1542. ad mandatum Regiae Majestatis pro defensione, et conservatione Regni confecti.*

Anno 1545. Comiticia Tyrnaviam pro festo Purificationis B. M. V. indicta fuerunt. Damus Regales.

Egregiis et Nobilibus Judicibus, ac Universitat Nobilium Comitatus Zaladiensis, Fidelibus dilectis.

Ferdinandus Divina favente clementia Romanorum, Hungariae, Bohemiae &c. Rex Semper Augustus, Infans Hispaniarum &c.

Egregii, ac Nobiles, Fideles dilecti. Quanto Studio, Amore, ac diligentia, quibus etiam laboribus et

sumptibus, multos jam Annos salutis Vestrae assidue prospiciamus, satis superque vobis omnibus exploratum esse credimus, quae etiam in hunc diem obstiterint impedimenta, quominus voti compotes effici potuerimus, adeoque omnes labores et sumptus hactenus ex animi nostri sententia non cesserint. Id quoque satis vobis potest esse perspicuum, Tamen si enim cuncta in terris summi Dei nutu geri, nemini dubium esse debet, quantum tamen et dissensiones in Regno mutuae, et vis ingens praepotentis hostis, salutaribus nostris caeptis, institutisque obfuerint, nemo est qui ignoret, animus, Consiliumque nostrum nichilominus id semper fuit, ut quo majora pericula imminere isti Regno nostro conspiceremus, eo magis in Dei erga nos clementia atque defensione speraremus, coque semper ardentius illius auxilio insisteremus defensioni, neque ullis, quantumvis adversis casibus, ab incepto praeclaro opere sineremus nos absterri, et cum antea multoties tum proximo per longa terrarum spatia iter emensi, Spyrae, in Diaeta Imperiali perfecimus, ut et praesenti Anno defensio Hungariae sumptibus, et contributione Sacri Romani Imperii Principum et Statuum curaretur, et in ver proximum, Sacra Caesarea et Catholica Majestas, Dominus et Frater noster charissimus una cum Principibus et statibus illis generalem expeditionem decerneret, ad hostem ex Hungaria exterminandum, adeoque Majestas Sua Caesarea semet ipsam expeditioni praefuturam reciperet, quoquo pacto illi res cederet adversus Gallorum Regem, cujus Armis hactenus ab hac expeditione Majestas Sua Caesarea abstracta fuit, nos quoque ipsi cum omnibus nostris, et fidelium nostrorum ex omnibus Regnis et Provinciis nostris viribus, eisdem Principibus obtulimus, penes Suam Caesaream Majestatem expeditioni praesse, prout omnino facere statutum habemus animo nostro. Cum autem, uti nuper audire potuistis, divina benignitate, stabilis et firma pax inter Caesaream Majestatem, et Regem Gallorum Consiliata sit, neque solum Majestas Caesarea cogatur amplius

plus

plius ad illius vim repellendam curam gerere, verum etiam ultra ab eo certam oblationem acceperit, de praesidio non vulgari, ad hanc expeditionem adversus communem hostem, et jam Majestas Caesarea, caeterique Principes Christiani, sublati omnibus hostibus internis et domesticis e Republica Christiana, omnia quaecunque ad tantam, tamque gravem expeditionem adversus communem hostem rite perficiendam spectant, et mature prospiciant, et solícite comparent, nos quoque id nunc sedulo agimus, ut nos ipsos, fidelesque nostros ex omnibus Regnis et Provinciis nostris ita comparemus, ne qua in nobis et nostris, adventante Caesarea Majestate, sit mora, neve oblationi nostrae ulla ex parte videamur defecisse. Quia vero instituta expeditio ad vestram, caeterorumque istius Regni nostri Hungariae subditorum salutem et conservationem in primis spectet, decet plane vos, qui periculis magis estis obnoxii, quosque praesens jam prope excidium manet, erectis animis, coactisque viribus vestris declarare omnibus pristinam gloriam Majorum, ac robur animorum Vestrorum, qui non pro laribus et focis tuendis, sed pro finibus Regni late propagandis, ad Christianae Reipublicae commodum, semet ipsos suasque Fortunas in discrimen adducere, omni tempore non dubitarunt, contra Christiani Nominis hostem ut par est, omnia subire et perperi paratos esse. Propterea cum ad Festum Purificationis Mariae proxime venturum, generalem Conventum omnibus ordinibus et Statibus istius Regni nostri, ad Civitatem nostram Thyrnaviensem indixerimus, cui nos conventui personaliter praeesse statuimus, vos benigne hortamur, vobisque elementer committimus, ut ad praedictum locum et diem, vos quoque e medio vestri, speciales homines vestros, cum pleno Mandato mittere debeatis, et ita vos studeatis cum caeteris fidelibus nostris ex isto Regno comparare, ut omnes unanimes et concordés, omnibus viribus, ad expeditionem generalem, penes Caesareae Majestatis, et nostram personam praesto esse possitis, et in reliquis a-

mini-

mnibus, quae ibi ad commodum et conservationem vestram tractanda videbuntur, ita vos exhibeatis, ut (quod maxime decet extremis rebus) conjunctio animorum inter vos et promptitudo ad complectendam communem defensionem omnibus re ipsa elucescat, sic enim et Deum optimum Maximum propitium rebus vestris reddetis, et Christianos Principes omnes ad persequendam alacri animo institutam provinciam inflammabitis, Gloriamque Majorum vestrorum virtute partam augebitis, a nobis vero ubi Deo Duce ex istis malis fueritis erepti, omnem semper Gratiā nostram consequimini. Aliud ne feceritis. Datum Viennae Vigesima quarta Mensis Novembris, Anno Millesimo quingentesimo quadragesimo quarto.

Ferdinandus m. p.

Nicolaus Olahus m. p.

Ex originali. Similis tenoris Regales ad Civitatem Bartphensem expeditas edidit Carolus Wagner in Diplom. Comitatus Saros. pag. 168. quarum Exemplum habetur etiam in MSS. Steph. Kaprinai serie sub Litt. B. Tom. XI. N. 139. pag. 178. In Corpore Juris Hung. habentur: *Constitutiones Conventus Tyrnaviensis pro festo Purificationis Beatissimae Virginis Mariae Anno Domini 1545. celebrati et Responsum Sacrae Regiae Majestatis ad Articulos constitutionum Diaetae Anno Domini 1545. Tyrnaviae celebratae. Datum Wormatiae ultima mensis Aprilis Anno D. 1545.*

Anno 1546. Comititia Posonium pro festo conversionis S. Pauli indicta fuisse, docent Regales, quas hic producimus.

Ma

*Magnifico Ludovico Pekri de Petrovina, Comiti
Comitatus Lypthoviensis &c. fideli nobis dilectio.*

*Ferdinandus Divina favente clementia Romanorum,
Hungariae, Bohemiae &c. Rex, semper Augustus,
Infans Hispaniarum, Archidux Austriae &c.*

Magnifice fidelis nobis dilecte. Non potest tibi non esse perspicuum, quanto studio labore, ac sumptu, jam inde ab initio Imperii nostri Hungarici defensionem, liberationem et unionem istius Regni nostri Hung. incubuerimus, verum quod optimi conatus nostri in irritum cesserint, divisio Regni, et domestica factio restiterunt, cujus causam et originem quisque fidelium nostrorum aperte novisse potest. Cum igitur nos animo constanti statuerimus, ad extremum usque salutem tuam, et aliorum fidelium nostrorum, omnibus viribus prospicere, mederi, et publicis incommodis, ac modis omnibus curare, ut salus quiesque publica conservetur, teque et ceteros fideles nostros a Tyrannide et periculis, quibus multos jam annos satis superque pressi sunt, quacunque ratione fieri poterit liberatos, in unionem; pacem, et libertatem, Dei optimi munere vindicemus, rebusque etiam aliis Regni istius nostri provideamus, visum nobis est, ut Conventum generalem in Civitate nostra Posoniensi; ad festum conversionis Beati Pauli Apostoli celebrare, ei, et Conventui personaliter ipsi praeesse, et de tantis, tamque gravibus negotiis, tuo et aliorum fidelium nostrorum scitu atque voluntate decernere debeamus. Quamobrem fidelitati tuae, harum serie firmiter committimus et mandamus, ut ad praefatum diem conversionis Pauli, et Civitatem Posoniensem personaliter venire, ac illuc cum ceteris fidelibus nostris, Ordinibus et Statibus Regni, eo similiter per nos convocatis, convenire debeat et tenearis. Non autem te moveat, quod in Conventu Thyrnaviensi praeterito (prout nos facturos scripseramus) interesse non potuerimus, tua enim, et aliorum Fidelium nostrorum praesidii parandi causa abesse nos oportuit,

tuit, huic tamen Dietae futurae, Deo optimo nobis favente, omnino intererimus, ut tecum, et cum aliis fidelibus nostris una, pari voto et deliberatione, quae opus erunt, tractare et decernere personaliter possimus. Secus in quantum tua et publica Patriae tuae salus tibi curae est, facere non praesummas. Datum Viennae Decima octava Decembris, Anno Domini Millesimo quingentesimo quadregesimo quinto.

Ferdinandus m. p.

Nicolaus Olahus m. p.

Ex originali. *Ferdinandi I. Imp. et Regis Decretum IX. in Generali Regnicolarum Conventu, Posonii pro festo Conversionis S. Pauli Anno Domini 1546. celebrato editum* Corpori Juris Hung. insertum, et in Cod. MS. Radayano fol 425. Hoc primum est Ferdinandi I. Decretum in Corpore Jur. Hung. quod in aliorum serie numerica notatur, et nonum inscribitur, adeoque certum est, nec deesse ullum hactenus aliud, neque Articulos Regni Slavoniae in serie aliorum connumerari. Cum autem Rex Conventui huic, ut ipse fatetur, personaliter interfuerit, praefigitur jam tandem huic Decreto Diploma Regis confirmatorium, et post ejus Exordium brevis Praefatio Statuum et Ordinum. In Conclusionem §. 2. sequentia notanda sunt:

Eos omnes ipsos Articulos et statuta, quatenus quaeque eorum pro temporis conditione; *alia videlicet soltem ad praesens tempus, alia vero ad longiorem usum edita sunt.* Datum in arce nostra Regia Posoniensi, penultima mensis Februarii A. D. 1546.

Eo-

Eodem anno 1546. Generalem Conventum Regnorum Croatiae et Sclavoniae pro Dominica Quasimodo Zagrabiae celebrandum indictum fuisse, patet e Sequentibus Regalibus Litteris:

Magnifico Ludovico Pewkry de Pethrowyna, Comiti Comitatus Lypthowiensis, et Dapiferorum nostrorum in Hungaria Magistro &c. Fideli nobis dilecto.

Commissio propria Domini Regis.

Ferdinandus, Divina favente Clementia Romanorum, Hungariae, Bohemiae &c. Rex, semper Augustus, Infans Hispaniarum. &c.

Magnifice, fidelis nobis delecte. Scias nos pro tua et aliorum fidelium nostrorum, adeoque Regnorum nostrorum Croatiae et Sclavoniae conservatione, et ulteriori permansione Generalem Statibus et Ordinibus eorundem Regnorum nostrorum pro Dominica, quasimodo proxime ventura Conventum Zagrabiae instituisse celebrandum, et ad eum certos fideles oratores nostros mittendos, qui voluntatem, et mandata nostra ad publicam utilitatem, et quietem tibi, aliisque fidelibus nostris in dicto Conventu constituendis proponant, et declarent, fidelitati itaque tuae mandamus firmissime, quatenus acceptis praesentibus ad praescriptum diem Dominicum, quasimodo, Zagrabiam ad Conventum per nos edictum proficisci, ibique voluntatem et mandata nostra ex eisdem Oratoribus nostris intelligere, ac ea cum ceteris fidelibus nostris statibus, et ordinibus dictorum Regnorum nostrorum illic agere, tractare, et concludere debeas, quae in tuum, atque publicum eorundem Regnorum nostrorum commodum, et conservationem facere videbuntur.

ur. Secus non facturus. Datum Viennae vigesima prima die Mensis Martii, Anno Domini Millesimo quingentesimo quadragésimo sexto.

Ex originali.

Anno 1547. Comitia iterum Tyrnaviae celebrata fuisse, testantur in illis editae *Constitutiones Conventus Tyrnaviensis pro festo S. Catharinae Virginis Anno Domini 1547. celebrati Corpori Juris Hung.* insertae, quae etiam in Cod Radayano fol. 432. habentur. Accedit: *Responsum Regis ad praescriptas statuum et Ordinum constitutiones. Datum Augustae Vindelicorum 22 die Februarii A. D. 1548.*

In istis constitutionibus id cumprimis notatu dignum est, quod Art. 2. referantur conditiones, sub quibus induciae cum Imperatore Turcarum pactae sint. Cetera magna quidem in parte statum publicum, imprimis tamen subsidium concernunt. Sed non paucae sunt etiam Judiciales leges potissimum formam procedendi regulantes. Ceterum licet Praefatio et Conclusio desint, ipsum tamen Responsum est diploma confirmatorium. Non meminimus nos primis duabus Periodis hujusmodi Responsorum Regiorum Vestigia uspiam deprehendisse, in quibus nimirum approbatio Decretorum cum aliqua modificatione fuisset facta, cum tamen sub Ferdinando, uti vidimus, pleraque Decreta tali Diplomate confirmata sint. Apparet quidem ex Decreto anni 1546. hoc tum duntaxat evenisse, dum
Rex

Rex a Comitibus absens fuerat, sed Matthiam I. Corvinum saepius a Comitibus etiam abfuisse suo loco vidimus, qui tamen plerisque Regnicolarum Constitutionibus de plano subscripsit. Interim et haec Responſa raro in Articulis mutationem aliquam, aut si quam, certe ipsi Regno proficuum continent.

Antiquissima, quam typis excusam vidimus, haftenus est Instructio per Comitatum de Sáros suis ad Conventum Generalem ablegatis Nunciis data; eam proinde hoc loco, vel ideo referendam esse censuimus, ut ad eruenda huiusmodi monumenta plures excitentur, ex quibus, et historia Comitiorum universim, et forma successive per secula observata tanto plenior in lucem aliquando poni valeat.

A R T I C U L I .

Per Comitatum Sáros, pro informatione dati Egregiis Martino Bertholdi, et Georgio Kapy ejusdem Comitatus ad Congregationem Tyrnaviensem Nunciis.

Imprimis quia in Congregatione de summa totius Reipublicae, et quasi de capite totius Hungariae agendum erit, meminerint Domini Nuncii, et per se, et cum aliis Dominis fratribus, et amicis, in eo diligenter elaborare, ut omnes Status, et Ordines, depositis omnibus odiis, simultatibus, rixis, atque contentionibus, quibus haftenus non modo se ipsos attriverunt, sed etiam totam patriam in extremum discrimen adduxerunt, in sincera charitate, concordia, atque benevolentia inter se conveniant, omniaque facta, atque consilia sua ad Dei gloriam

gloriam referant, per quem universi Reges regnant, et Regna proficiunt, sicut scriptum est: primum quaerite Regnum Dei, et omnia adjicientur vobis.

Quodsi qui obstinatiores sunt, quam possint, aut velint, ad istam salutarem concordiam adduci, tum quaerendus erit modus, per quem cogi, aut, si hoc sine graviore motu fieri non posse videbitur, ut saltem hi, qui sanior pars sunt ab illorum infestationibus, deprædationibus, indebitis exactionibus, injuriis, et contumeliis tuti, atque securi esse possint, quam quidem securitatem huic Comitatu cumprimis necessariam esse Domini Nunci bene sciunt propter Cassovienses, qui magnam partem Comitatus illius occupatam tenent, unde nec subsidia Regiæ Majestati exigi, nec Gentes expediri permittunt, ac propterea injurias injuriis non desinunt cumulare, sicut factum est, et sit per violentam Decimarum exactionem, per Dicarum aliarum in medio Comitatu distractionem, per abductionem Colonorum, per occupationes metarum, per detentiones, et arrestationes iniquas, per exactiones Tricesimarum, et Teloniorum contra libertatem Nobilitatis, denique per graves, et hostiles minas, quibus Capitaneus Cassoviensis aperte huic Comitatu denunciavit, ne posthac ullam Dicam, aut Contributionem Regiæ Majestati sine suo consensu solvant, nisi sibi alteram solvere velint. Quibus injuriis, ac oppressionibus, nisi obviam ibitur, non apparet, quomodo subsidia, si qua conferenda erunt, in hoc Comitatu conferri, aut expediri possint.

Quodsi quae subsidia in ista Congregatione decernerentur, ad futuram expeditionem, aut si Comitatus ipsi aliquas Gentes expediendas susceperint, agant Domini Nuntii, ut ea aequali modo per omnes Comitatus fiant, et non eveniat, quod ante evenit, ut unus solvat, et Gentes expediat, alius autem aut nihil det, aut quod ad interventionem Gentium dare debuit, domi absumat. Aequalia enim onera fratribus ferri ajunt.

V

Praeterea

Praeterea Domini Barones quoque debitum de bonis suis Gentium numerum teneant, et non tantum Regiae Majestatis, aut Regni stipendiis militent, ad quod praecavendum nihil melius fore videretur, quam ut subsidia de bonis Dominorum in medium Comitatus ad intercessionem Gentium conferrent.

Quia vero partes istae superiores Turcarum excursionibus maxime patent, propterea quod nullus est usque ad Pesth fluvius, aut mons, neque ullus ita munitus locus, qui eos remorari, aut impedire possit, instent, et laborent Domini Nuncii, ut certa, et bene firma praesidia ad Agriam quamprimum collocentur, quae non modo eum locum tueri, sed etiam excursiones hostium prohibere possint, ut ei arci de victualibus, et munitionibus necessariis bene, et mature provideatur, cum palam sit, eo loco, quod Deus avertat, per Turcas capto, et occupato partibus istis nihil aliud, quam extremam vastitatem, et perniciem usque ad ipsos Poloniae fines restare.

Quodsi casu praesidia Agriae poni non possint, ut saltem in aliquo certo, et idoneo loco supra Agriam circa Miskolcz, et Sajo-Szent Péter copiae collocentur ad defensionem earum partium, et ad continendos in aliqua quiete, et securitate Colonos, qui alioquin in perpetua anxietate, et fuga versantur, et nisi aliquam spem defensionis videant, omnia illa loca inculta relinquent.

Ex Car. Wagner Dipl. Comitatus Sarossien-
sis p. 40.

Haec instructio an ad Comitatus Tyrnavientis anno 1545., aut 1547. pertineat, incertum est, cum datum desideretur. Wagnero videtur probabilius ad annum 1547. referenda esse, nobis ad annum 1545. non tantum, quia in
his

his Comitibus de objectis, quorum in instructione habetur mentio, potissimum tractabatur, sed etiam quia in Responso Regiae Maiestatis ad Constitutiones Novisolienses anni 1543. §. 2. commemoratur *Martinus Bertholdi de Sáros Vice-Comes* inter Oratores Statuum, et Ordinum cum Constitutionibus ad Suam Maiestatem missus, alioquin ad hunc annum referenda esset verosimilius, nisi in praefixa Rubrica diserte Congregationis Tyrnaviensis mentio haberetur.

Anno 1548. Comitibus Posonium ad mensem Novembrem indicta fuisse narrat Istvanfius. In Archivo Regni Croatiae Fasc. VII. N. 132. haberi legimus Ferdinandi I. Regales ad Universitatem Regni Slavoniae, quibus eos, ut ad Diaetam Regni Hungariae Posonii pro festo S. Georgii Martyris celebrandam, aliquos e medio sui praestantiores, et nobiliores, cum plena informatione, et sufficienti facultate instructos transmittant, hortatur. Anno 1548. An tamen pro hocce termino Comitibus ista celebrata, vel quod verisimilius est, dilata fuerint, positivo Diplomatico indicio edocere non possumus, deinceps tamen in mensem Octobrem non uti apud Istvanfium habetur, Novembrem Comitibus indicta, et celebrata fuisse, testatur *Ferdinandi I. Imperatoris, et Regis Decretum XI. Posonii anno Domini 1548. editum*, et sub hac Rubrica Corpori Juris Hung-

garici insertum, quod et in Codice MS. Radayano fol. 440. habetur, praefixa illi sequente Rubrica: *Articuli Praelatorum, Baronum, aliorumque Ordinum, et Statuum Regni Hungariae ad Propositionem Regiae Majestatis in Conventu Posoniensi pro festo B. Lucae Evangelistae anno 1548. celebrato eis factam, unanimi voto, et deliberatione editi.* Diploma Decreti hujus confirmatorium, cujus Praefat. §. 2. praecipue notari meretur *Datum in arce nostra Posoniensi 22. mensis Novembris anno Domini 1548.* Ex quo patet, Comitia haec in praesentia ipsius Regis celebrata, nequaquam diu protracta fuisse.

Ex ipsis articulis iterum complures sunt, praesertim recurrentibus analogis temporum vicissitudinibus peculiariter notandi: artic. I. II. III. et IV. efficiunt Praefationem Statuum, et Ordinum, in qua, cetera inter artic. III. Regi species quaedam publicae recognitionis, sive testimonii tribuitur, quod *Rex nihil praetermisit in defendendo Regno.* Istud jam in prioribus Constitutionibus iteratis vicibus factum est. Artic. IV. *Supplicatio Regnicolarum, ut Rex Constitutiones confirmet.* Est novum quiddam, cujus pauca praecesserunt exempla, ut nimirum hujusmodi supplicatio inarticularetur. Artic. V. *Religio ad pristinam normam redigenda,* et Artic. VI. *qua ratione?* Artic. VII. *Literis operam navantes. A Rege illis provideatur.* Artic. VIII. - XIII. *De negotiis Religionis.* Art. XXI. *Jura Regni revideantur, et corrigantur.*

in

In his iisdem Comitiis editum est aliud diploma, quod quia ad Jus Publicum Hung. magnopere facit hic referendum esse duximus:

Ferdinandi I. R. Asscuratio pro universis Statibus et OO. Regni Hung. quod vigore Contractus inter Serenissimam Reginam Mariam facti, nihil novi, aut praejudiciosi obveniat Regno Hungariae.

Nos Ferdinandus &c. Recognoscimus per praesentes Literas nostras, quod cum fideles nobis dilecti Praelati Barones, et nobiles Regni nostri Hungariae Transactionem illam, quae inter nos ab una parte, parte vero ex altera serenissimam Dominam Mariam Hungariae Bohem. &c. Reginam Viduam sororem nostram charissimam per serenissimum, et invictissimum Principem Dominum Carolum V. Imperatorem semper Augustum, Germaniae, et Hispaniarum &c Regem, Dominum, et Fratrem nostrum Charissimum in Civitate nostra Imperiali Augusta Vindelicorum Die 7. Mensis Martii proxime praeteriti ex processu compromissario facta, Literisque efficacissimis ipsius Domini Imperatoris nostris etiam, et dictae serenissimae Dominae Reginae sororis nostrae charissimae Sigillis, ac manuumstrarum subscriptione communitis in bona, ac debita forma edita est, et quarum etiam copiam sub secreto Sigillo nostro, quo ut Rex Hungariae utimur eisdem statibus Regni dedimus. Ad nostram benignam, et elementem Interpellationem in praesentibus Comitiis, pro Festo B. Lucae Evangelistae proxime elapso in Civitate nostra Posoniensi de nostro Regio Edicto celebratis sponte, libere, benevole, solemniter, et autentice confirmaverint, prout in Literis desuper expeditis latius continetur. Nos vero in dicto Tractatu, ut praefertur erecto, et confirmato, nihilominus statuerimus, sed contenta in eodem ab illis Tractatibus, et Transactionibus, quae per Prae-

decessores nostros erectae sunt, et initae, dependeant, et consequenter nequaquam velimus, aut intendamus eodem status, et ordines virtute Tractatus praedicti, et subsequatae desuper confirmationis ad aliquod novum, et insolitum onus, Taxam, vel Transactionem obligare, aut obstringere, sed solummodo veterum Tractatum, et Transactionum Dependendam exequi. Idcirco eodem status, et ordines assecravimus, et certificavimus, sicuti praesentium per tenorem certificamus, et assecramus, quod ei-dem fidelibus nostris statibus, et ordinibus huius Regni nostri Hungariae, et partium eidem subiectarum, eorumque posteris vigore supradicti Tractatus, et factae desuper publicae confirmationis, *nulla via, nullisque modis, et nullo unquam tempore aliquod oneris, vel Gravaminis imponemus, sed eos ab omni onere Taxae, vel Impositione, si quae virtute ejusdem Tractatus, ac confirmationis, et ratificationis praedictae per nos, vel successores nostros Hungariae Reges ad praemissa omnia, et singula inviolabiliter observanda in verbo nostro Regio obligamus, ac de Jure, et de facto obligatos reddimus. Harum nostrarum, quibus secretum Sigillum nostrum, quo ut Rex Hungariae utimur, est appensum, vigore, et Testimonio Literarum. Datum Polonii vigesima die Mensis Novembris An. 1548. Regnor. m. Nostrozum Rom. 18. aliorum vero vigesimo secundo.*

Ferdinandus.

Nicolaus Olahus
E. Zagrabientis.

Desumpta ex MSS. Steph. Kaprinai serie
sub Litt. B. Tom. XXVIII. N. 109. pag. 140.

Anno 1549. Comitia Posonium pro festo
B. Andrea Apost. indicta fuisse colligitur e
sequentibus Litteris Regalibus:

Ma

Magnifico Ludovico Pekry de Pethronyna Comiti Comitatus Lyphtowiensis, ac Dapiferorum nostrorum Regalium Magistro &c. fideli nobis dilecto.

Ferdinandus Divina favente elementia Romanorum, Hungariae, Boemiae &c. Rex semper Augustus, Infans Hispaniarum, Archi-Dux Austriae &c.

Magnifice fidelis nobis dilecte. Postquam adiutorio Dei omnes seditiones, et Domesticos tumultus in Germaniae, aliisque Regnis et Provinciis nostris victis et debellatis etiam Seditionum et Tumultuum Autoribus Sopperimus, atque etiam certorum Rebellium nostrorum, et publicae pacis turbatorum vires, et rebellionem aestate proxime transacta, in isto quoque Regno nostro Hungariae contriverimus, constituimus pro ulteriori pace et quiete tua, aliorumque fidelium nostrorum publica stabilienda, ac pro provisione necessaria atque defensione locorum finitimorum, nec non aliis negotiis istius Regni nostri, atque fidelium nostrorum curandis, Generalem omnibus statibus, et ordinibus ejusdem Regni nostri Hungariae pro festo Beati Andreae Apostoli, proximo venturo in Civitate nostra Posoniensi conventum nostrum in persona agendum et celebrandum. In quo cum non tua solum sed etiam aliorum fidelium nostrorum praesentia sit necessaria, fidelitati tuae harum serie mandamus firmissime, quatinus ad idem festum Beati Andreae Apostoli personaliter ad nos venire debeas, Posonium, ubi nos tecum, et cum aliis fidelibus una de his agemus, tractabimusque, et concludemus, quae tuae aliorumque fidelium nostrorum salutis et permanensionis erunt, et ad solutionem Gentium atque provisionem locorum finitimorum, ac alias necessitates Regni curandas pertinebunt. Secus non facturum.

Datum Pragae Duodecima mensis

Uu 4

Odo-

Octobris, Anno Domini Millesimo Quingentesimo quadragesimo nono.

Ferdinandus.

Nicolaus Olahus
E. Agriensis m. p.

Ex originali. Hic nihilominus Comitiorum terminus prorogatus fuit ad festum Epiphaniarum Domini. Exstant inter MSS. Steph. Kapraini serie sub Litt. B. Tomo XXXVIII. N. 33. pag. 51. Litterae, quibus idem Ferdinandus Rex Dietam, ad festum B. Andreae Ap. anno 1549 indictam, gravibus negotiis impeditus prorogat ad festum Epiphaniarum Domine proxime venturum. Dat. Pragae die 10. Nov. 1549.

Anno autem 1550. Comiticia pro praefixo termino celebrata fuisse docet: *Ferdinandi I. Imp. et Regis Decretum XII. An. Dom. 1550. Posonii editum. Datum Posonii 13. die Februarii A. D. 1550. quod in Corpore Juris Hung. vulgatum habetur, In Diplomate confirmatio §. I. dicitur:*

Quod DD. Praelati, Barones, Nobiles, ceterique Status et Ordines, fideles subditi hujus Regni nostri Hungariae, in praesenti Generali Conventu, pro festo Epiphaniarum Domini Anno 1550. Posonii celebrato ex Edicto nostro congregati &c.

In Codice MS. Radayano fol. 447. habetur idem Decretum sub sequenti Rubrica:

Re-

Responſio DD. Praelatorum, Baronum ac Nobilium, aliorumque ordinum et Statuum Regni Hungariae ad Propoſitionem Sacrae Rom. Hung. Bohemiae &c. Regiae Maieſtatis, Domini eorum clementiſſimi in Conventu Poſonienſi pro feſto Epiphaniarum Domini Anno 1550. celebrato factam, una cum Articulis, in eodem concluſis data.

In hoc Decreto iterum Praefatio Regnicolarum primis Articulis contenta differt ab Exordio Diplomatis confirmatorii, quod ante Ferdinandi tempora ubi Regnicolarum Praefatio raro Decretis praefigitur, efficiebat ipſam Praefationem, et concluſionem.

Articulo 10. praefcribitur: *Reformatio Decretorum non retardetur ſegniore ſumtuum ſuppeditatione* et Art. 11. *Decreti reformati reviſio diligens, per Regnicolas fieri debet.* Iſtud eſt illud famigeratum *Opus quadripartitum Juris Ungarici* quod licet in legem non abiverit, non parum lucis tamen Juri Patrio affundit, velut commentarius in illud a Viris peritiſſimis conſcriptus. Ceterum longe aliud id opus eſſe videtur, quam quod Art. 40. Decreti Hattvanienſis deſiderabatur:

Quod ad feſtum B. Georgii M. proxime venturum una Generalis Diaeta ſub poena in Generali Decreto expreſſa in campo Rakos celebretur, in qua Decreta in unum Corpus Decreti modo praenarrato redigantur, et leges Regni conſcriptae revideantur, intelligantur, atque confirmentur.

Modus autem ille praenarratus eſt ibidem Art. 32.

Quod

Quod omnia Decreta Regni per DD. Consiliarios Regios et Assessores Juratos Sedis Judiciariae Regiae, intra venturam Generalem Diaetam in unum Corpus Decreti redigantur; et Leges quoque ac jura scripta interim perlegantur, et ex novo revideantur, atque revisa in eadem Diaeta per Regiam Majestatem confirmantur.

Tertius erat Ferdinandus Regum, sub quibus Regnicolae Reformationem Decretorum adurserunt; sub Wladislao II. videntur potissimum consuetudines scripto comprahendi voluisse, quod ex Werböczii Tripartito patet, qui sane optime intellexerit, quid in Comitibus ex tunc postulatum fuerit; sub Ludovico II. uti ex allatis modo Articulis elucet, urgebatur Collectio Decretorum comitialium in unum *Corpus* redigendorum, et ut videtur, etiam variorum Institutorum, quorum in legibus jam tum non reperiiebantur Vestigia, sub Ferdinando I. demum non tantum *Corpus Decreti* sed etiam novus Legum Codex expetebatur. Primum patet ex collectione per Mossoczium post 30. annos adornata, posterius ex *Quadripartito* ex praescripto hujus legis compilato. Istud profecto Werböczius, qui Tripartito suo operi tam sollicite perpetuitatem conciliare studebat, sub Wladislao et Ludovico nunquam passurus erat. Quod novus aliquis Codex Legum ultra operis Tripartiti receptionem hodieum nunquam successerit, licet repetitis Decretis adursus, mirum quidem haud est, sed illud omnino mirari subit, nullam Decretorum
comi-

comitialium collectionem autoritate publica et originalibus adornatam esse, praeter eam, quam Mossoczius adjutore Telegdio, fortasse non tam adornavit, quam typis imprimi curavit, cum tamen istud minimi laboris ac paucissimis difficultatibus obnoxium fuerit.

Illud hoc loco per occasionem animadvertere non abs re futurum esse putamus, observasse nos ex multis, quae nobis ad manus erant, vetustis actis Processualibus: ante Ludovici II. tempora adeoque Periodo I. et II. Regum Hungariae causarum Procuratores non consuevisse, uti aetate nostra, ad Leges Decretorum comitialium provocare, sed facta duntaxat allegare atque de plano, quod iustitia posceret asseverare ac postulare, citationes vero aliquantum post editum Opus tripartitum incaeperunt, et post editionem Corporis Juris Hung. successive in usum venerunt. Reges tamen ipsos jam seculo XV. subinde ad Decreta sua provocasse pluribus in Diplomatibus legimus, ac etiam hocce in opere non paucis locis retulimus.

Anno 1551. sub finem hiemis a Ferdinando Rege Comititia Posonium coacta fuisse, ad quae Sigismundum, Petrum, Franciscum et Ladislaum Forgachios ad dicendam causam citari iussit, narrat Istvanfius Histor. Lib. XVII. sed hic iterum vel Editor in chronologia margini adjecta erraverit, vel Istvanfius Judicia Generalia Comitiorum nomine insignivit, nec
enim

enim ullum hoc anno celebratorum comitiorum vestigium alibi deprehendimus, neque sola Forgachiorum causa, quam refert Istvanfius objectum sufficiens erat, cujus gratia Comititia Generalia cogerentur.

Meminimus tamen in quadam Epistola Missili ad Thomam de Nadasd, Andream de Bathor perscriptisse: Fratrem Georgium tam pro Hungaris, quam vero Transylvanis de securitate Reginae, ac sui Consilium inituris Conventum indixisse eodem anno 1551. non utique Generalia Regni Hungariae Comititia.

Anno 1552. Posonium ad festum Cathedrae B. Petri Comititia indicta fuerant. Habentur Regales Ferdinandi quibus Civitatem Barphensem ad eadem evocat. Dat. die 10. Decembris anno D. 1551. Inter MSS. Steph. Kaprinay serie sub Litt. B. Tom. XXXVIII. N. 37. pag. 50. Belius Notit. Hung. Novae Tom. I. pag. 364. profert alias Litteras quibus Ferdinandus Rex Fratrem Georgium ad eadem Comititia evocat, quas et nos ex eo desumtas, veluti ad rem nostram facientes huc apponimus:

Ferdinandus &c. Reverendissimo in Christo Patri, Georgio S. R. E. Cardinali Episcopo Varadiensi, Locumtenenti Vaivodae, et Thesaurario nostro in Partibus Regni nostri Transylvaniae, sicularum nostrorum Comiti, Amico nostro dilecto, salutem, et sincerum benevolentia nostrae affectum. Reverendissime in Christo Pater! Quum nos fidelibus nostris ordinibus, ac Statibus istius Regni nostri Hungariae Generalem Conventum pro festo
Ca-

Cathedrae S. Petri Apostoli, proxime futuro, Posonium indixerimus; ad quem locum, et diem, Deo volente, personaliter nos quoque Conventui ipsi praefuturi sumus, velimus autem prius, quam Regnicolis ipsis, quidcunque in eo Conventu proponeremus, cum Paternitate Vestra, et aliis fidelibus Consiliariis nostris, aliquot ante diebus, ibidem Posonii nonnulla tractare, et conferre. Horramur itaque eandem, ut ad festum Valentii, proximo futurum, Posonium ad nos veniat, et tractatibus hujusmodi, per nos, vobiscum, et cum aliis Consiliariis nostris faciendis, tandemque praedicto Conventui intersit. Datum Viennae XII. mensis Decembris, anno Domini MDII.

Comitia ista pro praefixo termino re ipsa celebrata esse docet. *Ferdinandi I. Imperatoris, et Regis Decretum XIII. anno Domini 1552. Posonii editum*, quod exstat in Corpore Juris Hungarici, et Cod. MS. Radayano fol. 458. In Diplomate confirmatorio §. 1. dicitur:

Quod Domini Praelati, Barones, Nobiles, ceterique Ordines, et Status, fideles Subditi hujus Regni nostri Ungariae, et partium ei subjectarum, in praesenti Generali Conventu pro festo Cathedrae B. Petri Apostoli anno Domini 1552. celebrato congregati; exhibuerunt, et praesentaverunt nobis humiliter infraSCRIPTOS articulos, in Conventu ipso communibus votis conclusos, ad propositionem nostram, eis factam respondentes. . . . Datum Posonii 26 die mensis Martii anno Domini 1552.

Anno 1553. Comitia celebrata esse testatur *Ferdinandi Imperatoris, et Regis Decretum XIV. anno Domini 1553. Sopronii editum*, quod in Corpore Juris Hungarici, et Cod. Radayano fol. 465. exstat. In Diplomate ejusdem confirmatorio

matorio §. 1. exprimitur eorumdem terminus in praesenti Generali Conventu, pro Dominica Quasimodo anno Domini 1553. celebrato, congregati. . . . Datum in Civitate nostra Soproniensi die 19. mensis Maji anno Domini 1553. Artic. I. exponitur: Comitia, cujus rei causa indicla sunt, et artic. XV. Decretum reformetur, per Status Regni recte examinetur, examinatum Rex recognoscat, tunc approbet, et confirmet: uti Rubrica exponit: artic. XXIV. de editione librorum erroneorum Statuum, et Ordinum pro parte ipsorum nihil statuere poterunt.

Horum Comitiorum una, et celebratae Generalis Congregationis Vestigium occurrit in quibusdam literis, quibus Ferdinandus Rex Stephano Wechey, Tutori Liberorum Joannis Perényi mandat, ut juxta factam VIII. Comitatum deliberationem, ratione Taxae per eosdem ordinatae, et in ipso Conventu denuo decretae, ratione bonorum suorum, quae ultra Tybiscum habent, Gentes integro numero teneat. Datum in Oppido Zantho, 1553.

Anno 1554. Comitia celebrata sunt, et in illis Ferdinandi I. Imperatoris, et Regis Decretum XV. anno Domini 1554. Posonii editum, habetur in Corpore Juris Hungarici, et Cod. MS. Radayano fol. 471. Diplomatis confirmat. §. 1. In praesenti Generali Conventu, pro primo die mensis Martii anno Domini 1554. celebrato.

hie

Acta Posonii ex edicto nostro congregati. Datum Posonii die 12. mensis Aprilis 1554. Patet ex ipsis articulis, quantopere fuerit Regnum, per quos defendi ab injuriis debuisset, a militibus afflictum. Hisce Comitibus celeberrimus ille Thomas de Nadasd auctoritate, opibus, et clientelis praepotens, in Palatinum electus, una Locumtenens Regius, et Generalis Capitaneus creatus est. Dabimus alio loco Diploma Ferdinandi I. Regis, quo eidem Thomae de Nadasd officium Palatinatus, Locumtenentiae, et Capitaneatus defertur, simulque limites auctoritatis, ac potestatis horum officiorum designantur, quod Diploma die 15. Aprilis anno 1554. expeditum, licet aetate sola inferius sit, articulis anno 1485. de officio Palatinatus pronunciatis, eodem fere titulo Corpori Juris Hungarici inseri merebatur.

Anno 1555. Comititia iterum Posonii pro festo Nativitatis B. Joannis Baptistae indicta, et celebrata sunt. Habetur in Corpore Juris Hungarici *Ferdinandi I. Imperatoris, et Regis Decretum XVI. anno Domini 1555. Posonii editum. In Diplomate confirmatorio §. 1. locus, et terminus eorum exprimitur sequentibus: In Generali Conventu pro festo B. Joannis Baptistae anni praesentis 1555. celebrato Posonii ex Edicto nostro. . . . Datum in nostra Imperiali Civitate Augusta Vindelicorum die 1. mensis Augusti anno Domini 1555. Absente nimirum Ferdinando.*

dinando Rege, Comitibus Maximilianus Archidux interfuerat, articuli autem in Conventu conclusi missi sunt Regi Augustae pro confirmatione. Habentur articuli isti etiam in Codice MS. Radayano fol. 476.

Regales autem, quibus Comitibus ista Civitati Bartpheni indicta sunt, datae Augustae Vindelicorum die 8. Maji 1555., reperiuntur inter MSS. Steph. Kaprinay serie sub lit. B. tom. XI. N. 143. p. 185.

Cum in Diplomate confirmatorio §. 1. Rex profiteatur articulos in hoc Generali Conventu *ad propositionem nostram, medio Serenissimi Principis Maximiliani Regis Bohemiae, Archiducis Austriae eis (Statibus, et Ordinibus) factam respondentes* Status, et Ordines conclusisse, non erit abs re Instructionem ipsam, prout eam bona fortuna nacti sumus, hic subicere.

I N S T R U C T I O

Sacrae Majestatis Regiae pro futura publica Diaeta festi Nativitatis S. Joannis Baptistae Posonii celebranda, Statibus, et Ordinibus Regni Hungariae per Serenissimum Principem Maximilianum Regem Bohemiae est offerenda.

Sacra Regia Majestas, Dominus noster clementissimus fidelibus subditis suis, omnibus Statibus, et Ordinibus Regni sui Hungariae, multis argumentis, adeoque re ipsa haud incognitum esse arbitratur, quanto studio, quantis curis, et sollicitudinibus jam inde ab initio Regiminis sui

sui Hungarici hætenus semper nihil vel laboribus su-
 perentur, vel faciendis sumptibus incredibilibus, vel
 alia quacunque ratione experiunda prætermiserit, quo
 saluti, et defensionì, pacificæque, et tranquillæ fide-
 lium Subditorum suorum permanfioni recte consuleret.
 Quod quidem pium suum, ac paternum erga eosdem
 suos Subditos studium nunquam prætermittens ea so-
 lummodo de causa potissimum nunc quoque ad Impe-
 rialem illum Conventum se contulit, et ea ibi agit,
 quæ in commune bonum, et utilitatem eorum Subdi-
 torum suorum vergunt. Et dum ita extra Regnum pro-
 curandis fidelium suorum commodis intenta est, visum
 eidem fuit, ut interim hic etiam, quæ ad commune
 Regni bonum, ac quietem, et tranquillitatem, ejus-
 demque permanfionem spectarent, non negligerentur. Quod
 quidem pium, et paternum Majestatis Suae propositum,
 quoniam alia nulla via commodius ad optatum exitum
 deduci posse visum est, quam si generaliter omnium
 Statuum, et Ordinum Regni fieret Congregatio, in qua
 pro commoda fidelium Subditorum suorum tuitione, et
 securitate, tam contra internos, quam externos hostes,
 et maxime pro tutandis confinìis, præcavendisque, et
 prohibendis hostium quoque sub his etiam induciis, ex-
 cursionibus decerneretur. Cui quidem Generali fidelium
 suorum Congregationi licet Majestas Sua adesse cupiverit,
 necessariis tamen totius Reipublicæ Christianæ cu-
 ris, et negotiis impedita, et maxime ex eo, quod
 Diaeta Imperialis, in qua etiam de rebus Hungariæ
 aliquid Suae Majestati concludendum est, nondum finem
 sortiri potuerit, id præstare pro hac vice non potuit,
 Serenissimum tamen Principem Dominum Maximilianum
 Regem Bohemiæ etc. filium suum charissimum loco
 sui, Conventui ipsi plena cum autoritate, potestatisque
 facultate non secus, ac si Majestas Sua personaliter ada-
 esset præesse, et Suam Serenitatem cum fidelibus suis
 Dominis Praelatis, Baronibus, Nobilibus, ceterisque Re-
 gni Statibus, et Ordinibus, ea, quæ defensionì Regni,

X x

et

et communi eorum tranquillitati expeditiora, tranquillo-
raque visa fuerint, tractare, concludereque voluit.

Et cum eadem Majestas Sua summis in hoc viribus,
magnisque suis sumptibus, et expensis ab initio semper
laboraverit, ut Regnum istud suum unice, et ab omni
scissione, partitioneque praecustodire posset, certo ta-
men cognovit, non deesse nonnullos communis pacis,
et tranquillitatis Hungariae imo totius Reipublicae Chri-
stianae turbatores, qui non curatis periculis ipsius Rei-
publicae Christianae, et literis, et Nunciis suis, in ipso
Regno suo Hungariae diversas factiones, et scismata, at-
que unionem ipsam, quam Majestas Sua annis superio-
ribus maximis suis curis, laboribus, sumptibus, et ex-
pensis confecerat, scindere, et disrumpere, omniaque
in tumultus vertere non vereantur, quorum persuasioni,
et practicis, si locus aliquis daretur, et conatus tam
perniciosis super, ac ulterius progredi valerent, cogitare
possent ipsi fideles subditi Suae Majestatis, quanta pe-
ricula, et Regni desolationes cum extremo totius Re-
gni periculo hinc sequerentur. Nam omnibus perspi-
cium est, non aliam etiam hactenus causam vastitatis,
et periculorum Regni, quam praeteritorum annorum
ortas divisiones, scismata, et diversarum factionum in
Regnum introductiones. Quae quidem pericula, et va-
stitates, ut evitari possint, hortatur, et committit Maje-
stas Sua fidelibus suis Statibus, et Ordinibus Regni sui,
ne talibus factionis, et seductoribus, publicaeque tran-
quillitatis perturbatoribus aures praebeantur, quin po-
tius pro suorum permanfione illis fortitez, et alacriter
resistant, Suaeque Majestatis autoritatem, et dignitatem
defendere, ruerique studeant.

Praeterea licet in proxime praeteriti anni Conventu
certus modus, et ordo celebrandorum Judiciorum, constitu-
tus fuerit, ob illorum tamen administrationis intermissio-
nem factum est, ut plurimae in Regno violentiae multae
oppressiones, et damnorum illationes passim perpetrentur,
obque intermissam Justitiae administrationem, sine qua

non

non bene Regna gubernari, neque stare possunt, quivis sibi quodvis potentiae, et injuriae cujusvis inferendae liberam viam, et ansam quasi datam esse deputer, quae quidem infraenata nonnullorum licentia, ut cohibeatur, hac quoque de re Majestas Sua per fideles suos Status, et Ordines Regni tractare voluit, quo scilicet pacto nulla justitiae administrandae intermissio, continuique Judicii celebratio servari queat. Qui modus item, et ordo in faciendis appellationibus, revidendisque transmissionibus, et aliis ad Judicium spectantibus constituendus esse videtur.

Ceterum licet Sua Regia Majestas cum Principe Turcarum ad certum tempus inducias habeat, multa tamen utraque ex parte per confinia factis induciarum contraria, rapinis, praedis, et excursionibus perpetrantur. Quare in hoc quoque decernendum, et concludendum erit, qui modus, et ordo servandus videatur. Ut interim, donec perpetua pax, et induciae, quae sperantur, constitui possint fideles subditi a talibus hostium rapinis, praedis, et excursionibus pacifice, tranquilleque permanere possint. Et si quae aliae, quae ad tranquillitatem, et concordiam Christianam, religionem, ac charitatem fidelium subditorum Suae Majestatis, ac mutuam animorum conjunctionem, avertendaque inter eos intestina odia pertinere visa fuerint, de his quoque, ut mutuis consiliis tractent, et deliberent Majestas Sua Statibus Regni clementer permittit. Quoniam Regnum duabus potissimum rebus, legibus scilicet, et armis, quorum nervus pecunia est, gubernantur, et defenduntur, omnibus vero cognitum, et exploratum sit, Suam Majestatem Regiam nullis suis exterorum Regnorum suorum sumptibus, et proventibus pepercisse, imo illos ad defensionem Regni sui Hungariae liberaliter expendisse, et expendere in posterum quoque pro salute, et defensione fidelium suorum Majestas Sua velit. Cum tamen tot sumptuum, et expensarum omnibus sustinendarum sine speciali eorum fidelium suorum subsidio haud facile par esse queat. Idcirco eos-

dem Regni Status, et Ordines gratiose requirit, ut quæ hæc nonnisi in ipsorum, ac Regni conservationem, et tuitionem, signanter autem locorum finitimorum, necessariorum Gentium praesidiis, et munitionibus in omnem eventum Provisorum, et Capitaneorum, aliorumque Officialium solutionem fieri, et pacare videtur, in hunc quoque effectum de speciali, necessariaque ope, et subsidio pecuniarum praestando inter se tractent, consulent, et decernant. Majestas Sua reliquorum etiam Regnorum, et provinciarum suarum auxilio ipsis praesto esse non praetermittet, saltem ipsi Status Regni aliis Suae Majestatis externis subditis subsidii ejusmodi offerendi, promittudine exemplo esse non negligant sibi et ipsis, et saluti, et permansioni ipsorum, et propriae non desint. Quae quidem omnia, ut modo, et ordine, concorditerque, ac secrete tractari, et concludi possint, hortatur Majestas Sua, praefatos Status, et Ordines Regni, ut in omnibus pacifice, tranquille, sine tumultu, et clamoribus inter se deliberent, tractent, et consulent. Datum in Sua Imperiali Civitate Augusta decimo quinto die mensis Junii anno Domini 1555.

Ex Cod. MS. Radayano fol. 474.

Anno 1556. Posonium pro festo Circumcisionis Domini Comitia celebranda, sequentibus Regalibus literis indicta fuerunt.

Ferdj-

Ferdinandi I. Regales, quibus Gabrielem de Perren evocat, ad Comitum Posonium pro festo circumcissionis Domini anno 1555. indicta. Ex Stylo Cancellariae Ferdinandi I. per Sebast. Lifthium Cibiniensem, sub RR. in Christo P. Nic. Olaho AEp. Strigon. Locique ejus Comite Cancellario, Secretario vero, ac conservatore Egr. D. Joan. Lifthio, Viennae feliciter inchoato A. D. 1553. Biblioth. Aug. inter Codd. MSS. Jur. Civ. N. 156.

Ferdinandus &c. Spectabilis, et Magnifice, Fidelis Noster Dilecte! credimus tibi perspectum esse, quanta diligentia adhibita, utraque, belli videlicet, et pacis via, tuae, caeterorumque fidelium nostrorum quieti, et permanfioni totiusque Regni nostri Hungariae saluti, ab initio Regiminis nostri Hungarici incubuerimus, affecti tandem pacis studio, volentes fidelium nostrorum quieti consulere ad portam Magnitudinis Imperatoris Turcarum oratores nostros superioribus annis expediveramus, (qui etiam apud Suam Magnitudinem agunt) ut in eo negotio diligentissime elaborent, quo deinceps cum sua Magnitudine in optima quiete bonaque vicinitate viveremus, et ut utrinque jam tandem a tanta humani sanguinis effusione cessaretur. Quae quidem res, ut maturiorem sortiretur effectum, superiori quoque anno novum oratorem nostrum ad portam Magnitudinis suae pro constituenda sub bonis, et justis conditionibus firma pace miseramus: qui quidem nuper, dum nos in Sacro Romano Imperio ea, quae pacis, ac mutui amoris, quaeque ad discordiae semina tollenda maxime profutura essent constitueremus, ac Deo ita annuente feliciter quoque conclusissemus, ad nos cum responso Magnitudinis suae reversus est. In quo Magnitudo sua praeter caetera a nobis postulat, ut universam Transilvaniam, aliaque ultra, et extra Tibiscum insignia loca, utpote Varadinum,

Gyulam, Cassoviam, et quidquid ante, nomine Filii Joannis condam Regis possessum fuit, ad manus ejusdem quondam Regis filii daremus, et assignaremus, vel etiam eo acceptare nolente, omnino manus nostras exinde exciperemus, et quod (ut Magnitudo sua asserit) Joanni condam Regnum Hungariae, filio autem ejus Illustri Transilvaniam in Senischalcatum seu officiorum duntaxat dedisset. Et quamvis intellecto hoc ejus responso praefatum oratorem nostrum denuo ad portam Magnitudinis suae, cum decenti, et rationabili oblatione remiserimus ita, ut suam Magnitudinem optime contentari posse credamus; quum tamen huic Magnitudinis suae voluntati, ac desiderio sine omnium Regnicolarum nostrorum fidelium communi Consilio, ac intelligentia, quomodo ad plenum morem gerere possimus non videamus, propterea volumus tecum quoque, ac cum caeteris fidelibus nostris, de quorum scilicet rebus haereditatibus, et vira quoque agitur, clementer super eo, et aliis negotiis communem utilitatem spectantibus conferre, quo in omnem eventum ea, quae tuae, ac tuorum salutis, atque permanfionis sunt, communibus votis, ac Consiliis curarentur, ac providerentur. Atque ideo generalem Conventionem ad primum diem proximae venturi Mensis Januarii in Civitate nostra Posonienfi indicendum duximus. Cui quidem nos quoque personaliter omnino praesse decrevimus, ubi inter caetera negotia, ultra illos duos solitos modos conferendi subsidii, videlicet contributionem colonorum per singulas portas, ac gentium ratione bonorum conservationem de bono aliquo et speciali subsidio, si et in quantum, pro necessitate temporis eo opus fuerit, pro permanfione tua, aliorumque fidelium nostrorum conferendo, tractandum erit. Fidelitati igitur tuae sub paena in Decreto expressa firmissime committimus, et mandamus, ut relictis ad defensionem partium illarum, et in subsidium, si opus erit, Episcopo Varadiensi gentibus tuis, tu ipse, ad praefatum diem, et locum personaliter adesse debeas. Et quum

negotia, de quibus acturi sumus singularem celeritatem requirant, ac alias etiam certas, et arduas ob causas, nulla in maturiore praefati Conventus celebratione mora admitti debeat, omni studio curare debes, ut si ejusdem Conventus diem praevenire, et anticipare quoquo modo non posses, ad illum tamen ipsum diem in dicta Civitate nostra Posonienſi omnino, et praeter ullam dilationem adſis, ut confectis iſthic celeriter rebus omnibus, aliis etiam aliorum Regnorum noſtrorum negotiis providere poſſimus. Denique cum reſtantias praeteritorum ſubſidiorum ultra illud, quod proximo in Conventu Poſonienſi duobus in terminis exolvendum per te, et alios fideles Regnicolas noſtros oblatum eſt, bonis tuis adhuc exſtare intelligamus, ſummeque neceſſarium ſit, ut conſinia Regni, interim donec nuper oblatum ſubſidium adminiſtretur, quum militum ſolutione, tum alia neceſſaria proviſione mature firmentur; fidelitati tuae iterum firmiter committimus et mandamus, ut ejusmodi reſtantias una cum pecuniis primi ſubſidii noviſſime nobis oblatis, ſtatim, et ſine ulteriori dilatione, ad manus Dicatorum noſtrorum adminiſtrare cures, ne conſinia ipſa, ad quorum intentionem ſubſidia praediſta oblata ſunt, debita proviſione cum Magno totius Regni, et tuo, ac aliorum fidelium noſtrorum omnium detrimento deſtituantur; ſecus igitur in quantum tibi ſalus Regni et tua chara eſt, non faſſurus. Datum Viennae 13. die Novembris Anno Domini 1555.

Ex Batthyán L. Eccl. Tom. I. pag. 622. ubi Comitía haec non rite collocantur ad annum 1555.

Ferdinandi I. Imp. et Regis Decretum XVII Anno 1556. Poſonii editum: habetur in Corpore Juris Hung. et MS. Cod. Raſayano fol. 479. Datum Poſonii die 25. Jan. Anno 1556. Patet hinc et Comitía brevi tempore termi-

nata, et a Rege praesente Decretum e vestigio fuisse Diplomate confirmatum.

Habemus in nostris Adversariis ad hunc annum: *Decreta Articulorum*, per Sacram Majestatem Reginalem Hungariae, Dalmatiae, Croatiae &c. filium item Illustrissimum, et universitatem trium Nationum Transylvanarum Nobilium Siculorum et Saxonum, ac Spectabiles et Magnificos DD. Barones et alios Nobiles, praestantes Viros deductos e Regno Hungariae ultra et Cistibiscum in Comitibus Generalibus ad diem S. Catharinae in Civitate Colosvar celebratis editorum et promulgatorum A. D. 1556.

Anno 1557. Comitia Posonii celebrata esse, testatur *Ferdinandi I. Imp. et Regis Hungariae Decretum XVIII. A. D. 1557. Posonii editum* uti in Diplomate confirmatorio §. 1. habetur: *in Generali Conventu pro primo die Junii Anni 1557. ex edicto nostro celebrati. Dat. Posonii 3. die Julii A. D. 1557. Istvanus Lib. XX. etiam figit horum Comitiorum terminum ad Calendas Junias.*

In Codice MS. Radayano fol. 382. habetur sequens.

Forma Juramenti extraneorum veris Hungaris incorporandorum. Exactum Posonii Anno 1558.

Ego Comes Petrus ab Archo Juro per Deum vivum, beatissimam Virginem Mariam, et omnes Sanctos Dei; quod benignitate S. Majestatis Caesaricae et Regiae, accedente etiam DD. Praelatorum, Baronum et Regnicolarum

rum

rum consensu in Hungarum creatus, a modo impoſterum, legibus, Decretis, publicis conſtitutionibus, ac approbatis conſuetudinibus Regni Hungariae, modernis et futuris, tamquam verus Hungarus fideliter, et obedienter in omnibus parebo: libertates, Decreta, Privilegia, immunitatesque ejusdem Regni pro viribus meis ſemper defendam, neque contra eas quavis ratione, modo, aut praetextu quicquam unquam faciam, vel admittam; Secreta Regni Conſilia nemini pandam; nullas arces, nullamue Regni partem a Regno alienabo, ſed alienata etiam omni ſtudio, fide et diligentia recuperare pro viribus conabor. Ita me Deus adjuvet, Beata Virgo, et omnes Sancti Amen.

Anno 1559. Comitia Poſonii celebrata eſſe docet *Ferdinandi I. Imp. et Reg. Decretum XIX. A. D. 1559. Poſonii editum quod in Corpore Juris Hung. et Cod. MS. Radayano fol. 493. habetur. Diplom. confirm. §. 1. exprimitur locus et terminus horum Comitiorum: In Generali Conventu Poſonii pro feſto Epiphaniarum Domini Anni 1559. celebrato. . . Datum in noſtra, et S. R. J. Civitate Auguſtae Vindellicorum 10. die menſis Martii A. 1559.*

De his Comitiiſ Iſtvanſius Hiſtor. Lib. XX. ſequentia narrat:

Comitiis Hungaricis, quibus eundem fere terminum (quem Imperialibus) conſtituerat, Maximilianum filium Regem Bohemiae praeeſſe voluit, quae magnis querelis et clamoribus fuere ſatis turbulenta ob militum Regionum inſolentias, quas in miſerae plebis fortunis, et facultatibus diripiendis enormes, et ſupra, quam dici queat crudeles facere erant ſoliti. Ad extremum tamen promiſſa ſubſidia, et donum Mariae Reginae, ejus conjugi honorarium decretum.

Ad

Ad istos excessus tollendos conditi sunt primi decem Articuli et plures alii, Art. 55. *Pyrrhus Comes ab Archo in Civem Ungarum acceptatur*, unde elucescit Formulam Juramenti ejusdem in Codice MS. Radayano non rite ad annum praecedentem collocari, neque Petrum rite pro Pyrrho expressum esse, nisi forte anno 1558. in Hungarum jam receptus his primo Comitibus inarticulatus fuisse dicatur.

In Corpore Juris Hung. habetur: *Ferdinandi I. Imp. et Regis super in scriptis oppositis, seu impignoratis donatis et venditis, ac quovis modo per ipsum abalienatis Bonis Ecclesiarum Regni Ungariae; Decretum. Datum Vienne 10. die Aprilis A. D. 1560.* quod Batthyanius pag. 629. Synodo Regiae, id est Comitibus, sive Diaetae adscribit, sed quam id recte, aut Comitibus adscribatur, aut *Decretum* in Corpore Juris inscribatur, ex ipsa subscriptione colligi potest, nec omnino in Serie Decretorum Comitium, connumeratur sed intra *Decretum XIX. et XX.* in Corpore Jur. Hung. interponitur. Nam anno 1560. Generalium Comitiorum nullum omnino seu Diplomaticum, sive historicum exstat Vestigium, sed habentur tamen *Articuli Statuum et ordinum Regnorum Croatiae, et Sclavoniae in Congregatione eorum Generali pro Dominica Invocavit ex Edicto S. Caesareae Regiaeque Majestatis Zagrabiae anno 1560. celebrata editi.*

Anno 1561. festo Epiphaniarum Domini
Posonii celebranda Comitia sequentibus Rega-
libus indicta fuere.

*Magnifico Stanislao Thurzo de Bethlenffalva,
Comiti Comitatus Scepusiensis &c. fideli no-
bis dilecto.*

*Ferdinandus Divina favente Clementia Romanorum ele-
ctus Imperator semper Augustus, ac Germaniae,
Hungariae, Bohemiae &c. Rex, &c.*

Magnifice, fidelis nobis dilecte. Non est nobis du-
bium, Tibi, adeoque toti Regno isti nostro Hungariae,
luce clarius constare, quantis ab initio sollicitudinibus,
curis, et laboribus, semper in id incubuerimus, ut Re-
gnum idem nostrum, tot et tantis calamitatibus, jam
inde a pluribus annis quassatum, reperta pristina pace
atque tranquillitate, pacare potuissemus. Quum tamen
votis atque conatibus hisce nostris haecenus usque non
per omnia satisfactum sit, ardens illud nostrum studium,
sedulosque conatus, nunc quoque et tamdiu, donec Di-
vina dante clementia id quod optamus, et conamur, ef-
fectu ipso declaremus, non intermittentes inter alia quae
dies et noctes de Regni istius nostri defensione, atque
salute, jugiter versamus, obvenerunt impraesentiarum
certa nobis negotia, publicum ejusdem Regni nostri bo-
num concernentia, de quibus nos, cum universis Regni
ejusdem nostri statibus atque ordinibus agere, et tracta-
re, visum est summe necessarium. Earum itaque rerum
gratia generalem universis dicti Regni nostri Hungariae
statibus atque ordinibus Conventum, in quo de rebus,
et negotiis, publicum ipsum bonum, communemque de-
fensionem et per mansionem concernentibus, unanimibus
votis, atque suffragiis agi et tractari possit, cuive nos
ipsi personaliter interesse decrevimus, pro festo Epipha-
nia-

narum Domini proximo venturo, ad Civitatem nostram Pofoniensem, indicendum, promulgandumque duximus. Unde fidelitati tuae harum serie committimus et mandamus firmiter, ut ad diem et locum praescriptum, inter alios fideles nostros Regnicolas, quos convocavimus, tu quoque, sub poena in Decreto expressa personaliter compareas, ut ibi tecum, et cum aliis nostris fidelibus una, ea, quae ad futuram Regni tranquillitatem, publicumque ejusdem Bonum spectaverint, tractare et statuere possimus, secus sub poena praedicta non facturum. Datum Viennae vigesima secunda Octobris, Anno Domini Millesimo quingentesimo sexagesimo.

Ferdinandus m. p.

Nicolaus Olahus Strigonien-
Archi - Episcopus m. p.

Joannes Liskhius m. p.

Ex originali. Sed Comititia haec primo quidem dilata esse didicimus ex aliis ejusdem Ferdinandi Regis ad Stanislaum Thurzo die 23. Decembris anno 1560. datis litteris, ac deinceps penitus evanuisse, vel inde patet, quod nullum omnino seu anno 1561. seu etiam 1562 re ipsa celebratorum comitiorum supersit Vestigium verum nonnisi

Anno 1563. Comititia iterum Pofonii indicta, et pro festo B. Stephani celebrata fuisse, tum Vestigia, tum Decretum ipsum in illis conditum testantur abunde. Et habentur quidem Nicolai Olahi Archi Episcopi Strigonien-
sis Missiles ad Adamum Ungnad de Sonneg,
ut pro sequenti Diaeta, ac Coronatione Ma-
ximè

Similiani Regis splendide compareat, aliosque id facere requirat Dat. 10. Junii 1563. Coronationis ipsius Historiam dedimus ex Lifthio in solennibus Inauguralibus N. II. pag. 12. Decretum autem in istis Comitiiis editum habetur in Corpore Juris Hung. sub Epigraphe: *Ferdinandi I. Imp. et Regis Decretum XX. et ultimum A. D. 1563: Posonii editum* quod etiam in Cod. MS. Radayano fol. 500. habetur. Locus atque terminus horum Comitiorum exprimitur in Diplomate Decreti confirmatorio §. 1. *In Generali eorum Conventu pro festo B. Stephani R. A. D. 1563. celebrato in Civitate nostra Posoniensi.* Inter MSS. Kollariana in Catalogo ejus posthumo Class. fol. Corio Flavio N. 166. habentur etiam *Articuli Decretales in Conventu Posoniensi pro festo B. Stephani Regis anno 1563.*

Istvanfius Historiar. Lib. XXI. et Coronationis solennia diligentius, et Comitiorum Historiam succincte persecutus subjungit:

Post ejusmodi spectaculorum finem tractari publica negotia coepere, frendente Nobilitate, et de iis, ut postulaverat, primum, et ante omnia fuisse accuratius consultandum dicente, jam praepostera esse quaecunque Consilia, et sibi verba, ut haecenus semper, dari. Maxime tumultuatum est de Germanis Praefectis, quorum insolentia per se gravis adeo in dies toleratu difficilior reddebarur, ut plerique Ungaris, si se ferre non possent, in Scythiam, unde orti essent, redeundum esse superbe, et arroganter distarent. Sed Caesar, uti antea saepe, ut meliori animo esse vellent, hortari; illorum compescendorum aut tollendorum curam polliceri, nec tamen remoti, quin auxere contumelias. Fuere Comitia multa

contentione turbida et diuturna ; adeo , ut a Sextili mense , vix ad dimidium Novembrem finem acciperent.

Articulus 30. constitutionum in his Comitibus statutarum agit *de Decreti reformatione* et Art. 33. *Ultra Propositiones Regis concludunt SS. et OO. ad permansionem suam quaedam utilia.* Ex hac Rubrica , et pluribus locis anteriorum Decretorum , imprimis autem Diplomatum confirmatoriorum ubi dicitur : *ad propositiones nostras respondentes*, patet , sub Ferdinando Rege iis fere de rebus , quas Propositiones Regiae attingebant , Articulos conditos fuisse , et ideo plerumque de subsidiis.

Anno 1564. Comitibus quidem celebrata fuisse , Vestigium non deprehendimus , exstat nihilominus Maximiliani Imp. et Regis Mandatum , ad Stanislaum Thurzo Comitem Scepuiliensem et Capitaneum Suae Majestatis , ut Gentes eas , quas vigore publicarum constitutionum continue intertenere debet , statim expediat , et in locis finitimis ad sui , et Regni defensionem magis oportunis continuo teneat , cum aliis etiam gentibus et apparatus bellicis ita instructus sit , ut licet existente nunc cum Turca pace , si forte obeunte nunc Sua Caesarea Majestate , patre videlicet Suae Majestatis aliquid inopinati alicunde emergeret periculi , ad primum mandatum pro communi defensione paratus proficisci possit ; Dicamque *in proximo Generali Conventu* ad communem Regni defensionem decretam , si nondum integre de
bo.

bonis suis administrata esset, ad manus Dicatorum quantocyus administret, ipseque ad diem primam Augusti Posonium pro reformatione Decreti veniat. Dat. 26. Julii 1564.

S U B M A X I M I L I A N O.

Anno 1566. Generalem Conventum profesto Purificationis B. M. V. Posonium inditum, ac re ipsa celebratum fuisse non tantum Vestigio diplomatico, sed ipso etiam Decreto in eodem edito, et Corpori Juris Hungarici inserto, quod etiam in Cod. MS. Radayano fol. 512. habetur abunde docemur; habetur enim Dipl. Conf. §. 1. *In Generali Conventu, profesto Purificationis B. M. V. praesentis anni 1566. ex edicto nostro congregati miserunt ad nos humiliter infrascriptos Articulos in Conventu ipso communibus ipsorum votis conclusos §. 2. Ad propositionem nostram, medio Serenissimi Principis Caroli . . . eis factam respondentes . . . Datum in Imperiali nostra Civitate Augustae Vindelicorum die 2. Maji A. D. 1566.* Articuli plerique iterum de Contributione sonant, sed Art. 28. memorabilis omnino est, ex quo non secus, quam ex aliis hujus Decreti Articulis, in quibus omnia velut precario exorantur, animos Statuum et Ordinum tot externis ac internis malis adeo fuisse depresso apparet, ut vix formulas invenirent, quibus in condendis legibus humilitatem suam satis expressisse videren-

rentur. Adeo exterorum Praefectorum insolentia generosos nobilissimae Gentis igniculos, amore Principum suorum intolerabilia etiam patienter ferentis, ne vel ad speciem fidelitatis oblivisci videretur, deprimere poterat.

Regalium, quibus Comitatus haec indicta fuerent, sequens est Exemplum:

Magnifico Stanislao Thwro de Bethlenffalwa, Comiti Comitatus Scepusiensis &c. fideli nobis dilecto.

Maximilianus Secundus Dei Gratia Electus Romanorum Imperator semper Augustus, ac Germaniae, Hungariae, Bohemiae &c. Rex, &c.

Magnifice fidelis nobis dilecte. Licet, prouti necessarium erat, ita etiam optaverimus, ubi Deo optimo Maximo visum fuit, serenissimum quondam Principem, Dominum Ferdinandum Romanorum Imperatorem, ac Hungariae, Bohemiae &c. Regem, Dominum et Genitorem nostrum colendissimum felicissimae memoriae ex hoc mortali seculo ad se transferre, universos status, et ordines Regni nostri Hungariae ad Generalem Conveniunt convocare, in quo cum illis ea quae ad ulteriorem Regni defensionem et conservationem, publicumque omnium bonum pertinere viderentur, tractassemus: excipientibus tamen nos statim a morte Suae Majestatis, et in ipso quasi coeptae Gubernationis nostrae limite, gravibus Turbis et Tumultibus ab aemulis et adversariis nostris in perniciem Regni concitatis: his ante omnia componendis atque sedandis nos invigilare, atque Conveniunt ipsius celebrationem, in aliud commodius tempus differre oportuit. Benignitate tamen Divina, hisce motibus, per nos jam utcumque repressis atque sedatis, hostiumque nostrorum adversis conatibus in irritum cadenti.

ribus, haud intermittendum duximus, quin vel nunc
 tandem juxta superioris quoque Conventus conclusionem,
 universos Regnicolas nostros, indicta illis Generali Diae-
 ta, convocaremus. Unde decrevimus universis Regni
 nostri Hungariae statibus atque ordinibus, Generalem
 Conventum ad Festum Purificationis Beatissimae Virginis
 Mariae, proxime venturum, in Civitatem nostram Poso-
 niensem indicendum, ibique celebrandum. Cui licet ex
 animo uti par esset, personaliter interesse cuperemus,
 quum tamen certum sit, atque omnibus constare possit
 defensionem et conservationem Regni nostri Hungariae si-
 ne externis auxiliis consistere non posse, sintque nobis
 aliae etiam arduae rationes non minus ad publicum Re-
 gni ejusdem nostri Hungariae, quam aliorum Regnorum,
 et Provinciarum nostrarum, atque adeo totius christiani-
 tatis bonum et commodum communemque quietem spe-
 ctantes, quae nos hinc paululum necessario avocent: ho-
 rum omnium causa, nos recta in Imperium ad celebra-
 dum ibi quoque Conventum proficisci oportet. Ut ta-
 men omnia rite, debitoque modo nostra in absentia pro-
 cedant, egimus atque perfecimus cum serenissimo Prin-
 cipe, Domino Carolo Archi-Duce Austriae &c. Fratrem
 nostro charissimo, ut loco nostri hic maneat, curamque
 gerat omnium, tam quae ad celebrationem Diaetae ipsius,
 quam vero defensionem fidelium Regnicolarum nostro-
 rum, atque administrationem singulorum Regni, publi-
 corum pariter et privatorum negotiorum spectare vide-
 buntur. Quare fidelitati tuae committimus, et manda-
 mus, ut ad festum Purificationis Mariae praedictum, Poso-
 nium, quo similiter reliquos fideles status et ordines
 Regni nostri accersivimus, ad dictum serenissimum Archi-
 Ducem, qui Diaetae ipsi personaliter intererit, in perso-
 na tua venire, atque in nostra a Regno absentia, ad
 eundem Dominum Fratrem nostrum recurrere, ejusdem-
 que mandatis, nostro nomine fiendis, parere et obsecun-
 dare debeas. Secus non facturus. Datum Viennae

Y y

Vi-

Vigesima octava Novembris, Anno Domini Millesimo
Quingentesimo Sexagesimo quinto.

Maximilianus m. p.

Nicolaus Olahus, Strigoniensis
Archi-Episcopus m. p.

Joannes Lischius m. p.

Ex originali. Habetur similis prorsus tenoris aliud Exemplar editum a Stephano Kapri-
nay Diplom. Part. I. pag. 299.

Anno 1567. Comitia iterum Posonii celebra-
ta sunt, quod testatur *Maximiliani Imp et Re-
gis Decretum II. Anno Domini 1567. Posonii e-
ditum*, et in Diplomate confirmatorio habetur
§. 1. *In Generali eorum Conventu ad primam
diem mensis Junii proxime praeteriti A. D. 1567.
per nos indicto et celebrato in Civitate Posonien-
si. . . Datum Posonii 27. Julii 1567. Exstat in
Corpore Juris Hung. et in Cod. MS. Rødayano
fol. 516. cui fol. 524. ibid. subjicitur Forma Ju-
ramenti Procuratorum illi prorsus consona, quae
in Corp. Jur. Hung. inter ceteras habetur sub
Rubrica: Juramentum Procuratorum, quod olim
erat in usu subjicitur autem illi sequens adnotatio
historica: 1579. absoluti sunt a juramento isto.
Rite utrumque tempus et inducti et sublati hu-
jus juramenti calumniae adnotatur, uti patet
ex Art. 34. 1579.*

Hiscæ Comitibus iterum de subsidio, dica et
contributione multis Articulis tractatum est.
Notari meretur Art. 2. in quo amarissimæ
que-

querelae contra intolerabiles Germani militis insolentias iterum frustra repetitae leguntur; idem urgetur artic. XIX. et XXX., sed absque fructu: nam

Anno 1569. ea plane de causa Comititia indicta, et celebrata fuisse, docet *Maximiliani Imperatoris, et Regis Decretum III. anno D. 1569. Posonii editum*, quod in Corpore Juris Hungarici, et Codice MS. Radayano fol. 524. habetur. Terminus illorum exprimitur in Diplomate confirmatorio §. 1. *In Generali eorum Conventu per nos ad primum diem mensis Augusti anni praesentis 1569. eis indicto in Civitate nostra Posoniensi, ad Mandatum nostrum congregati. . . . Datum Posonii 26. mensis Octobris anno Domini 1569. Artic. II. Rubrica est: Ut aerumnis, et afflictionibus populi remedium adinveniat, Diaeta haec indicta est: pro qua re Status Regi suo immortales agunt gratias, sed pro remedio quidem aerumnarum repetitae preces in ipsis articulis omnino leguntur, una tamen subsidium, nova portarum connumeratio, dicatio, lucrum Camerae, Tricesima, gratuiti labores, insurrectio, decimarum, victualium, et Bombardarum vectura, militum statutio, Decima, et his similia praecipua Comitiorum objecta erant. Comititia haec initio statim anni fuisse indicta, sed dein prorogata, patet ex artic. II. Notabilis est artic. LX., ex quo patet, articulos hujus Decreti*

Comitalis responsa duntaxat esse ad Propositiones Suae Majestatis, ita vero sonat:

Atque haec sunt, quae ad Mandatum Majestatis Suae Sacrae, fideles ejusdem Status, et Ordines Regni Hungariae humiliter respondenda duxerunt: summa sui cum submissione Camden suppliciter orantes, dignetur hoc humile illorum responsum, et Decretum gratiose acceptare, et approbare.

Tristis hujusmodi Comitiorum videtur fuisse facies! In Diplomate confirmatorio insolita haecenus Clausula habetur: *praedictos universos, et singulos articulos, nobis modo praedicto praesentatos praesentibus literis, sive libro nostro inscribi fecimus.*

Anno 1572., non 1570., uti erronee Belius Notit. Hung. Nov. tom. I. p. 370., Comititia duplicia Posonii celebrata fuisse, totidem Decreta, in illis edita testantur, et quidem: *Maximiliani Imperatoris, et Regis Decretum IV. Primum vero hujus anni 1572. Posonii editum. In Generali Conventu pro festo Purificationis Beatissimae Virginis Mariae anno Domini 1572. celebrato in nostra Civitate Posoniensi ex Mandato nostro congregati exhibuerunt, et praesentaverunt nobis medio Serenissimor. Rudolphi, et Ernesti Archi-Ducum Austriae filiorum nostrorum charissimorum, qui scilicet nostra in persona dicto Generali Conventui praesuerunt, infrascriptos articulos. . . . Datum in Civitate nostra Viennae Austriae 27. mensis Aprilis 1572.*

Durante

Durante licet adeo longo tempore Generali Conventu nonnisi X. articuli conditi sunt. Habentur autem in Corpore Juris Hungarici et Cod. Raday. fol. 531.

Comitia haec adhuc anno priori 1571. ad festum S. Martini indicta, dein ad festum Epiphaniarum Domini, ac inde ad festum Purificationis B. M. V. prorogata fuisse, didicimus e sequentibus Regalibus literis:

Magnifico Alexio, et Hieronymo Thurzo de Bethlenfalva, Comitibus Comitatus Scepusiensis etc. Fidelibus nobis dilectis.

Maximilianus II. Dei gratia Electus Romanorum Imperator semper Augustus, ac Germaniae, Hungariae, Bohemiae etc. Rex etc.

Magnifici fideles nobis dilecti. Quamvis proximis ad vos literis nostris significaverimus, vobis Generalem a nobis Conventum fidelibus Regnicolis nostris Hungaris, pro festo S. Martini Episcopi ad Civitatem nostram Posoniensem esse indictum, et promulgatum: quia tamen postea certiores facti sumus, pestem in aliquot Comitibus Posonio vicinis graviter admodum saevire, periculumque esse, ne, si ad nominatum diem celebrationem Diaetae prosequemur, et non pauci ex locis infectis ad illam, sicut prohiberi non posset, confluant, omnium id fiat, non parvo cum discrimine; expectandum aliquantulum, ipsamque Diaetam ad festum Epiphaniarum Domini anni proxime venturi differendam, et prolongandam duximus, ut interea aer iste infectus per instantem hanc hiemem rigore frigoris rectificetur, citiusque ita venire, et interesse omnibus liceat. Unde fidelitati vestrae firmiter committimus, et mandamus, ut non ad festum S. Martini, sicut antea jusseramus,

Y y 3

sed

sed Epiphaniarum Domini proxime venturum praedictae
 Dietae Generali, cui nos quoque personaliter praefesso
 decrevimus, causa tractandorum ibidem publicorum Re-
 gni negotiorum cum ceteris nostris fidelibus subditis
 una in tempore Posonii interesse, et omnibus modis
 curare debeatis, ne ultra praedictum diem emaneatis.
 Secus sub poena Decreti non facturi. Datum Viennae
 28. die mensis Octobris anno Domini 1571.

Maximilianus m. p.

Joan. Lischius Ep. Vespri.

Ex originali. Alia Comititia eodem anno ce-
 lebrata esse, docet: *Maximiliani Imperatoris, et Regis Decretum V.*, hujus anni vero secun-
 dum anno Domini 1572. Posonii editum. — In
 Generali Conventu pro festo Nativitatis Bea-
 tissimae Virginis Mariae proxime elapso Poso-
 nium per nos indicto, et celebrato. — Datum
 in arce nostra Posoniensi 15. die mensis Octo-
 bris 1572. His Comititiis nonnisi VIII. articuli
 conditi sunt. fuerunt autem Inauguralia Ru-
 dolphi, uti artic. I. refertur, in quo mirari
 subit §. 3. haberi vigesima die Septembris eum
 S. Regni Coronam suscepisse, et tamen in Ru-
 brica exponi: *vigesima quinta die Septembris ...*
coronatus est. Decretum habetur in Corpore
 Juris Hungarici, et Codice MS. Radayano
 fol. 532.

Anno 1574. iterum Comititia celebrata sunt,
 in iisque *Maximiliani Imperatoris. et Regis*
Decretum VI. anno Domini 1574. Posonii edi-
 tum. — In Generali Conventu pro octavo die
Purifica-

Purificationis Beatissimae Virginis Mariae in anno Domini 1574. celebrato, in Civitate nostra Posonienſi, ex Mandato nostro congregati exhibuerunt, et praesentaverunt nobis medio Serenissimorum Principum Domini Rudolphi Regis Hungariae, et Ernesti Archi-Ducis Austriae . . . qui scilicet nostra in persona dicto Generali Conventui praesuerunt, infrascriptos articulos. . . . Datum in Civitate nostra Viennae Austriae 4. die Aprilis anno Domini 1574. Habetur Decretum hoc in Corpore Juris Hungarici, et Codice MS. Radayano fol. 534. Articuli eadem obiecta concernunt, de quibus omnia Periodo III. edita haecenus Decreta sonabant, illo fors excepto peculiari, quod artic. XXXIII. Ex voluntate Majestatis Suae, et gratia, Regnicolae statuerunt Casparum Magochi in Comitatem Comitatus Beregh esse eligendum.

Anno 1575. gemina Comititia celebrata fuisse innuit Maximiliani Imperatoris, et Regis Decretum VIII. primum vero hujus anni 1575. Posonii editum. . . . In Generali Conventu pro festo B. Luciae Virginis, et Martyris celebrato in Civitate Posonienſi. . . . Datum Viennae die 22. Februarii. Habetur in Corpore Juris Hungarici, et Codice MS. Radayano fol. 538. Comitibus istis iterum, Maximiliano absente, Rudolphus Rex, et Ernestus Archi-Dux praeerant. Cum nec Decretum II. hujus anni, nec celebratorum post festum B. Luciae Comitio-

rum uspiam detexerimus Vestigium, non videmus, cur illa Clausula: *Primum vero hujus anni 1575. in Rubrica adjecta sit.*

SUB RUDOLPHO REGE.

Anno 1577. Comitia Posonium ad diem 16. Octobris, sequentibus indicta erant Regalibus.

Egregiis, et Nobilibus Vice-Comiti, Judicibus, ac Universitati Nobilium Comitatus Zólnok-Mediocris etc. fidelibus nobis dilectis.

Rudolphus II. Dei gratia Electus Romanorum Imperator semper Augustus, ac Germaniae, Hungariae, Bohemiae etc. Rex, Archi-Dux Austriae, Dux Burgundiae, Comes Tyrolis etc.

Egregii, et Nobiles, fideles nobis dilecti. Postquam Deo Optimo Maximo ita disponente, Sacratissimus, et Excellentissimus Princeps, et Dominus Maximilianus Romanorum Imperator semper Augustus, ac Germaniae, Hungariae, Bohemiae etc. Rex etc. Dominus, et Genitor noster colendissimus felicitis memoriae ex hac vita in hanc feliciorum migravit. Nobis, qui ex Divina benignitate ei successimus, post peractas solenni more ejus exequias, nihil prius, ac potius fuit, quam sedulo invigilare, et incumbere iis, quae ad publicam fidelium nostrorum subditorum salutem, et per mansionem pertinuerunt. Ex quo magis istiusmodi cura, et sollicitudine Regnum nostrum Hungariae indigere perspeximus, eo majori studio conati sumus, recta in hanc urbem nostram Viennam primo quoque tempore reverti, et fidelium nostrorum Hungarorum curam ex propinquo gerere. Verumtamen nos tam in Sacro Romano Imperio, quam Regno nostro Bohemiae, et annexis ei Provinciis sic efflagitantibus, Reipublicae Christianae negotiis aliquandiu

quandiu morari oportuit. Quibus ex Dei auxilio ubique dispositis, id, quod in summis votis habebamus, huc reversi sumus, atque hic, considerato praesenti Regni nostri Hungariae statu, multis, et praecipuis de causis Generalem Conventionem Statibus, et Ordinibus ejusdem Regni nostri Hungariae duximus promulgandum, illumque ad decimum sextum diem proxime futuri mensis Octobris, in festo scilicet Beati Galli Confessoris, in Civitate nostra Posonienſi rite celebrandum, cui nos quoque, Deo volente, personaliter interesse proposuimus. Quapropter fidelitati vestrae harum serie firmiter committimus, et mandamus, ut ad diem praenominatum vestros Nuncios cum pleno mandato, et auctoritate, ad dictam Civitatem nostram Posonienſem expedire debeatis, qui in tempore adesse, atque inter ceteros fideles nostros Regnicolas omnia ea, quae salutis, et permanſioni publicae accommoda visa fuerint, in medium proponere, et consulere, ac nobiscum una finire, et concludere possint. Secus sub poena in Decreto expressa non facturi. Datum Viennae secunda die mensis Septembris anno Domini millesimo quingentesimo septuagesimo septimo.

Rudolphus m. p.

N. Isthuanſſy m. p.

Ex originali. Terminus iste ad diem 15. Nov. sequentibus literis prorogatus fuit:

Magnifico Joanni Peteö de Gerſſe, Cubiculariorum nostrorum Regalium Magistro, et Consiliario nostro etc. fideli nobis dilecto.

Rudolphus Secundus, Dei gratia Electus Romanorum Imperator semper Augustus, ac Germaniae, Hungariae, Bohemiae etc. Rex, Archi-Dux Austriae, Dux Burgundiae etc. Comes Tyrolis etc.

Magnifice fidelis nobis dilecte. Constitueramus ad decimum sextum diem praesentis mensis Octobris Generalem

lem

Iam Diaetam Posonii cum statibus et ordinibus Regni nostri Hungariae celebrare, eamque jam antea peculiari-
bus Litteris nostris promulgaveramus, sicuti id ex Litte-
ris nostris nuper ad te datis intelligere potuisti. Sed
tum ob pestilentiam nunc Posonii non parum saevientem,
tum ob alias praecipuas gravesque causas, eam ad deci-
mum quintum diem proxime venturi Mensis Novembris,
hoc est, ad Festum Sancti Leopoldi duximus prorogan-
dam et differendam. Committimus itaque tibi ut ad de-
cimum quintum diem futuri Mensis Novembris Posonium
tempestive te conferre, ac de rebus ad permanentionem
communem pertinentibus isthic nobiscum, et cum cae-
teris Regnicolis una tractare, et concludere debeas, et
tenearis, secus sub poena Decreti non facturum. Datum
Viennae Tertia die Mensis Octobris, Anno Domini Mil-
lesimo Quingentesimo Septuagesimo septimo.

Rudolphus.

N. Ilthvanffy m. p.

Ex originali. Sed iste quoque terminus
aliis litteris ad diem 1. Decembris prorogatus
erat, uti patet e sequentibus.

*Magnifico Joanni Petheö de Gersse cubiculario-
rum nostrorum in Hungaria Magistro, et Con-
siliario nostro &c. fideli nobis dilecto.*

*Rudolphus secundus, Dei Gratia Electus Romanorum
Imperator semper Augustus, ac Germaniae, Hunga-
riae, Bohemiae &c. Rex, Archidux Austriae, Dux
Burgundiae &c. Comes Tyrolis &c.*

Magnifice fidelis nobis delecte. Etsi antea tibi cle-
menter perscripserimus, Diaetam Generalem, a decimo
sexto die Octobris, in quintum decimum diem Mensis
Nov-

Novembris proxime venturi, nos gravibus de causis prorogasse, verum iterum non sine animi nostri molestia, eundem ipsum Terminum gravibus et arduis de causis praesertim ob pestis atrocitatem, quae et Posonii nondum bene purgato aere, et in circum adjacentibus Locis adhuc saevire dicitur, ad Calendas Decembris, diem videlicet primum ejusdem Mensis Decembris proxime venturi prorogare cogimur. Fidelitati igitur tuae benigne committimus et mandamus, ut in posterum ad praedictum diem proxime venturi Mensis Decembris, Posonium tempestive te conferre, ac de rebus ad permanationem communem pertinentibus isthic nobiscum, et cum caeteris Regnicolis una tractare, et concludere debeas, et tenearis. Secus sub poena Decreti non facturus. Datum Viennae vigesima octava die Octobris, Anno Domini Millesimo quingentesimo septuagesimo septimo.

Rudolphus m. p.

Agriensis Episcopus m. p.

Ex originali. Et tamen hoc quoque termino Comitia re ipsa celebrata fuisse nullum superest vestigium, verum.

Anno 1578. Iterum Comitia Posonium indicta, et etiam colebrata esse, tum fide Diplomatum, cum etiam Decreto in illis edito et Corpori Jur. Hung. inserto docemur. Habetur illud etiam in Cod. MS. Radayano fol. 540 *Rudolphi Imp. et Regis Decretum I. An. Dom. 1578. Posonii editum. In Generali Conventu ad primum diem mensis Februarii indicto, in Civitate Posonienſi celebrato. Datum in arce Regia Posonienſi 13. die mensis Aprilis An. D. 1578.*
Art.

Art. 15. *Carolus et Ernestus Archiduces in rebus belicis pro Vicegerentibus Majestatis suae acceptantur, et recognoscuntur.* Historiam horum Comitiorum Nic. Istvanfius Historiar. Libro XXV. sequentibus breviter complexus est:

Sub id tempus Caesar prima suis auspiciis Comitia ad Calendas Februarias Posonium indixit, in quibus post Decreta numorum et pecuniae subsidia, Magistratus quosdam distribuit, et in locum Joannis Lifthii Episcopi Jauriensis et Cancellarii, nuper Pragae extincti Georgium Drascovichium, ab Episcopatu Zagrabiensi in Ungariam transtulit, ac ei in Praefectura Illyrici ab illo gesta, quam Banatus nomine vocant, Christophorum Ungnadum succedere jussit. Decretum etiam fuit iisdem in Comitibus, ut Carolus Patruus in Illyrico, ac Ernestus Frater Caesaris in Pannonia, tam absente, quam praesente ipso res bellicas, ac quae ad loca finitima spectant, gubernaret. Quod quamvis ordinibus Regni minus gratum, acceptumque esset, utpote, qui a Caesare, veluti Rege suo gubernari res bellicas ac omnia alia mallet, annitente tamen Caesare, nec aliud volente aegre tandem, ac difficulter assensere.

Anno 1580. Comitia Posonium indicta sed irritò eventu celebrata esse narrat idem Istvanfius Hist. Lib. XXV.

Is annus Comitibus Posonium indictis, quibus Ernestus Caesaris nomine praefuit, atque illis re infecta dissolutis, quod nunquam antea contigerat, memoratu dignus fuit. Quum enim saepenumero de restituendis vetustis Libertatibus, et abrogandis exteris, qui non solum in militares Praefecturas, sed etiam aerarii administrationem, ac Cancellarii Officium, atque alia quae opulentiora putabantur omnia, indignis modis irrepressissent, non novo tantum Caesari, sed patri, avoque omnibus

scilicet

fere Conventibus publico nomine supplicatum, neque tamen quidquam profectum esset, tam exacerbatos animos Nobilitas habebat, ut nec subsidia solita, nec quidpiam ad proposita de communi defensione capita decerneret, nisi illi protinus amoverentur, ad quae, cum Ernestus tempus ac spatium postularet, quo tam exteri incolumi honore dimitti, quam Caesar consuli posset, et Procerum nonnulli aequa postulanti assentirentur, major tamen pars inconditis clamoribus, et promptis ad seditionem animis intercessit, neque se a sententia dimoveri passa est. Quamquam autem brevi affutura remedia responderet, quae tardiora semper, quam mala esse consuevissent, nullo tamen operae pretio facto ille Viennam, Ungari vero ad sua quisque loca reverterunt *Subjicit deinde*: Caesar ad biennium insequens et remedia et comitiorum tempus differenda censuit.

Anno tamen 1581. ad festum Epiphaniae seu diem 6. Januarii sequentibus Regalibus iterum Posonium Comitia indixit:

*Magnifico Alexio Turz6 de Bethlenfalva etc.
fidei nobis dilecto.*

Rudolphus II., Dei gratia Electus Romanorum Imperator semper Augustus, ac Germaniae, Hungariae, Bohemiae etc. Rex etc.

Magnifice fidelis nobis dilecte. Meminisse potes haud dubie, Congregationem Generalem Statuum, et Ordinum Regni nostri Hungariae, proxime indictam propter certas causas, sine fructu, et emolumento dissolutam esse. Cujus quidem dilationis causam, inter alias eam fuisse ex ipsorum Statuum, et Ordinum supplicatione ad nos missa, intelligimus, quod nos Conventui ipsi personaliter interesse non potuerimus. Quod sane arduis, et gravibus totius Reipublicae Christianae negotiis, ad Regni etiam nostri Hungariae salutem pertinentibus impediti,

pediri, tunc facere non potuimus. Verum illis aliqua ex parte, Deo volente, jam expeditis, constituimus proprius Regnum ipsum nostrum accedere, ejus praecipue necessitate induci, cui ex animo mederi, et opem ferre cupimus. Quod ut pro cumuni ipsorum Statuum, et Ordinum voto commodius, et facilius praestare queamus, eisdem Statibus, et Ordinibus Generalem Diaetam ad festum Epiphaniae Domini trium Sanctorum Regum solennitati dicatum, hoc est sextum diem Januarii anni proxime futuri, in Civitatem nostram Posoniensem indicere, et promulgare decrevimus. Cui nos ipsi, ne quid ea quoque in parte, communi vestro desiderio desit, personaliter interesse statuimus. Quapropter fidelitati tuae harum serie firmiter committimus, et mandamus, ut ad diem praefatum sine ulla excusatione, et exceptione Posonium venire, atque isthic una cum reliquis Praelatis, et Baronibus, ac Nobilibus, ceterisque Statibus, et Ordinibus dicti Regni nostri Hungariae, de iis, quae ad publicam ejusdem Regni nostri defensionem, et pacem accommodatissima visa erunt, tractare, et concludere, et quantum tibi Patriae tuae amor cordi est, omnino generalibus hisce Comitibus interesse debeas. Secus sub poena in Decreto expressa non feceris. Datum in arce nostra Regia Pragensi, die septimo mensis Novembris, anno Domini millesimo quingentesimo octuagesimo.

Rudolphus.

El. Colocensis, ac
Episcopus Jaurinensis m. p.

Ex originali. Comitibus, ista dilata, nec nisi ad festum S. Martini celebrata fuisse, certum facit *Rudolphi Imperatoris, et Regis Decretum II. anno Domini 1582. Posonii editum. . . . In Generali Conventu ad festum S. Martini Episc. et Confessoris anno 1581. proxime transacti indicto*

dicto in Civitate Posoniensi celebrato. . . . Datum in arce Regia Posoniensi 19. die mensis Februarii anno Domini 1582. Habetur in Corpore Juris Hungarici, et Cod. MS. Radayano fol. 545. Octo duntaxat articulos complexum, quorum ultimo dicitur:

Interea vero, ut petiturum est, communes ejus Regni libertates, quibus semper commoda, et dignitas Suae Majestatis conjuncta sunt, certis quibusdam damnosis introductionibus, et abusus Suae Majestati antea specificatis, obfuscatas iterum reddere, *formamque veterem Regni* reducere dignetur.

Nihil interim circa gravamina Hungarorum in praecedentibus Comitibus tantopere adursum statutum est, quia, uti scribit Isthvanffius, hist. lib. XXV.

Caesar, morbo levatus, rerumque Pannonicarum memor, Ernestique irritis in Comitio laboribus non parum lassatus, post biennii moram Ungaris alia Comititia ad diem memoriae Divi Martini Sacrum indixit, ac Praga Viennam, illincque navigio Posonium venit. Ibi cum Hungaris pro veteri libertate, magna verborum contentione laborantibus, quaedam proposuisset, quibus illa restitui posse videretur, nec Ordinibus Nobilitatis placuissent, quos exterorum insolentiae intolerandis injuriis vehementer exacerbaverant, postremo interventu Procerum, quorum consiliis utebatur, pro Caesare spondentium, fore, ut intra Coeventus futuri diem omnia, quae per abusum introducta erant, amota etiam exterorum potentia, emendarentur; ita demum non sine tumultu ad subsidia offerenda, ac cetera, quae Caesar postulabat, praestanda animum applicuerunt.

Erant

Erant istae querelae, contra externos, optima in Hungaria munera, cum summa Civium domesticorum injuria occupantes, et intolerabili cum insolentia gerentes, inde a temporibus S. Stephani perpetuae, et ad nostra usque tempora irritae. Jam sub Petro immediato S. Stephani successore exterorum erga Hungaros insolentias Joannes de Thurocz in Chron. Hung. Part. II. cap. 35. sequentibus describit:

Postquam autem Petrus factus est Rex, omnem Regiae Serenitatis benignitatem abiecit, et Theutonico furore saeviens, Nobiles Hungariae aspernabatur, bona terrae superbo oculo, et insatiabili corde cum Theutonicis, belluina feritate rugientibus, et cum Latinis birundinum garrulitate murmurantibus, devorabat; munitiones, praesidia, et castella Theutonicis, et Latinis custodienda tradebat. Erat enim ipse Petrus nimium lascivus, nullusque eo tempore tutus esse poterat, de pudicitia uxoris suae, vel filiae, seu sororis virginitate praeter insultu Satellitum Regis, qui eas impune violabant. Videntes igitur Principes Hungariae mala Gentis suae, quae contra Deum eis inferebantur, communicato consilio, rogaverunt Regem, ut praeciperet suis, a tam detestabili opere desistere. Rex autem fastu superbiae inflatus, pelliferum praeconcepti veneni foetorem in propatulum effudit, dicens: *Si aliquandiu sanus fuero, omnes Judices tam Clarissimos, et Spectabiles, quam Pedaneos, Centuriones, ac Villicos, omneque Principes, et Potestates in Regno Hungariae Theutonicos constituam, et terram ejus hospitibus implebo, et eam universaliter in potestatem Theutonicorum redigam. Et dicebat: Hoc nomen Hungariae derivatum est ab Angaria, et ipsi debent angariari.* Haec itaque fuerunt fomenta discordiae inter Petrum Regem, et Hungaros.

Deinceps

Deinceps vix ulla Comititia five sub domesticis, seu exteris Regibus celebrata sunt, in quibus inter gravamina non repeterentur querelae contra externos, praecipue autem, quod et opima munera domesticis praeriperent, et nativis Hungaris insultarent, et se se plerique insolentissime gererent, quin ulla Regno, aut Regi commoda procurarent. Elucescunt ista cum ex historicis omnibus, tum ex plerisque Decretis Comitialibus, in quibus copiosissimi articuli de non promovendis ad dignitates in Regno exteris, de conferendis officiis nativis Hungaris, frustra conditi leguntur; id enim ad nostra usque tempora perdurasse vidimus, ut exteri fere facilius, quam domestici in Patria publicis muneribus, praesertim quae majoribus, et certioribus proveniuntibus gaudent, admoverentur, duplici Patriae filiorum injuria; quod hi ab officiis meritoriis excluderentur, et insuper contumelia afficerentur, quali ideo aliis postponerentur, quod minus apti, aut fideles reputarentur, quod ipsi non raro, nec sine dolore audivimus. Mali tamen istius culpam nequaquam semper Regibus nostris, saepius autem ipsis potioribus Patriae nostrae Civibus adscribere debemus. Nam, quod Reges concernit, nullus domesticorum etiam erat, qui externos non fovisset, ac saepe domesticis praetulisset, uti leges hac de re conditae testantur, et sub Andrea II., ac Matthia Corvino plurima exempla confirmant,

Z z

deinde

deinde quotidiana adhuc videmus exempla in plerisque Procerum domibus externos praecipua pollere authoritate, ac paene Heri sui frui familiaritate, quos deinde, velut de se optime meritos, vel propria potestate, vel interposito patrocínio ad publica munera subtrudunt, nec eorum etiam cum domesticorum injuria deinceps altius provehendorum, ullum tenent modum, donec sibi aequales, domesticis superiores, ac insolentes efficiant, quod profecto nusquam Gentium tanto in abusu vigere conspicitur.

Anno 1583. Comitia Posonii celebrata fuisse docet *Rudolphi Imperatoris, et Regis Decretum III. anno Domini 1583. Posonii editum.* — *In Generali Conventu ad primum diem mensis Martii anno 1583. indicto in Civitate Posoniensi.* Decretum ipsum tribus duntaxat constat articulis, artic. I. subsidium ea conditione Status, et Ordines offerunt, *ut Sua Majestas gravamina de restituenda pristina libertate, formae regiminis juxta iteratam oblationem suam, secundum veterem consuetudinem, et Regni leges, ad quas Majestas Sua Caesarica sollemniter obstricta est, ne toties dicta, et facta repetantur, re ipsa, et effectivè complere dignetur.* *Citare hoc Suae Majestati indicantes, quod si Sua Majestas veterem ipsorum libertatem integre non restituerit, se contributionem in futurum offerre nequaquam posse.* Rex in Conclusionem

sione Decreti confirmatorii, praemissa supplicatione clementer admissa:

Licet, *inquit*, amplius quid ab iisdem Statibus, et Ordinibus expectassemus, et credidissemus supradicta ipsorum declaratione opus non fuisse: tamen oblatam Dicam acceptantes, clementerque spem eis dantes, nihil nos omissoiros esse, quod ad Regni hujus conservationem, ac tam Regnicolarum gravamina sublevanda, quam alias ad eorundem salutem, et commodam opportunum esse queat. Datum in arce Regia Polonienfi 28. die mensis Aprilis anno Domini 1583.

Istvanfius lib. XXV. Historiam horum Comitiorum, quibus utique ipse intererat, sequentibus enarrat:

Caesar ad annum sequentem (1583.) iterum Comititia ad Calendas Martias Posonium indixit, quod annuum tempus promissorum ad necessitates Aerarii subsidiorum effluxisset; ad quae lentius convenientibus Ungaris, ipse transactis Viennae festis Paschalibus tertio Nonas Aprilis navigio descendit. Fuere illa quoque turbulenta, clamorumque, et querelarum plena, quod Hungari nondum libertates suas restitutas, neque amotos Officiis, et Praefecturis exteros lamentari non desinerent, et suis malis, miseriisque, sub tutela Caesaris exoptatum finem imponi contenderent: adeo, ut iis, quae a Caesare in medium allata essent, remediis, veluti, quae tarda, totiesque oblata, nec unquam ad effectum producta essent, rejectis, Comititia longius, quam par erat, Caesarisque negotia requirebant, protraherentur, et ipse eorum mora, et temeritate non parum offenderetur. Sed illi se bello ab hoste diripi, pace vero ab sociis vastari, ac inexpiabilis injuriae detrimenta pati, miserrimum, calamitosissimumque esse ducebant.

Caesar autem, quamquam eos haud iniqua postulare diceret, sanandis tamen malis, quae per tot retroactos

annos, ab avorum usque memoria succrevissent, tempus et facultatem exspectandam arbitrabatur, cum illa prodiri, et calamitosi seculi ratione repente avelli, tollique, nec factu facile, nec incumbente hoste satis tutum fore providebat, quibus contentionibus Comitria ad primos fere mensis Maji dies protrahi, austero vultu, contraaques fronte, nec aequo animo ferre videbatur. Postremo cum se Drascovitius Jauriensis, ac Radecius Agriensis Episcopi, ac plerique e Magnatum numero, qui Caesaris consiliis adhibebantur, partes suas interposuissent, proque Caesare omnia aequa, et honesta, ac toleratu haud indigna promississent, oblato ab Ordinibus ad biennium subsidio, ac iis, quae ad confiniorum tutelam contribuenda erant, ita contentioni, querelisque finis impositus est, ut nisi intra istud tempus votis ipsorum satisfaceret; se posterum neque subsidia collaturos, neque ad Comitria venturos aperte denunciarent. Qua vocis dissolutae libertate Caesar offensus, ita omnem eam injuriam dissimulavit, ut postea toto quinquennio ab indicendis Conventibus abstinerit, et continue in Bohemia manendo, nec Vienna, nec in Ungaria conspici voluerit.

Horum Comitiorum aliud praeterea diplomaticum deprehendimus Vestigium in literis Rudolphi Regis, quibus Comitatu Krasznensi mandat, ut subsidium generale diaetaliter ad duos annos impositum, appropinquante termino anni primi, cum omnibus restantiis aliis indilate Dicatori Suae Majestatis assignet. Datum 26. Martii anno 1584.

Revera deinceps usque ad annum 1587. nullum deprehendimus aut indictorum, aut celebratorum Comitiorum Vestigium, sed

Anno

Anno 1587. non utique integro quinquennio elapso celebratorum Comitiorum Vestigia diplomatica, producit Doctissimus Transilvaniensium Praeful LL. Eccl. tom. I. p. 642. ex Chronico Leibitzeriano per Carolum Wagner tom. II. p. 63. edito, ubi sequentia habentur:

Anno 1587. die 29. Octobr. Senatus, et Ordines Poloniae Cracovia scripserunt Hungaris, *congregatis Posonii*, ut servatis antiquissimis pactis, et foederibus, Maximiliano Archi-Duci Austriae non ferant opem, utpote electo biduo post Svecum tantum a proscriptis, et decessoribus, et ab iis introducto; fieri haec cum periculo universae Christianitatis. XIX. Novembris Status, et Ordines Regni Hungariae ex Dieta Polonis rescripserunt, observantes, causa conservandae vicinitatis, amicitiae, pacis communis, et stabiliendorum pactorum, Maximilianum quamprimum coronent, se nullam causam daturus labefaciendi antiquam amicitiam.

Ipsi Status, et Ordines in literis suis responsoriis, ad Polonos datis diserte, profitentur, se in Comitibus congregatos esse.

Reverendissimi, Illustres, Magnifici, ac Nobiles Domini amici nobis observandissimi! Perlectae sunt nobis *in praesenti Conventu nostro* Vestrarum Reverendissimarum, Illustrium, Magnificarum, ac Nobilium Dominationum literae Cracoviae 29. proxime praeteriti mensis Octobris ad nos datae, quibus nos rogant, ne Serenissimo Principi, et Domino Maximiliano electo Regi Poloniae, ac Archi-Duci Austriae, Domino nostro gratioso in adipiscendo Regno Poloniae, opem feramus. Ad quae universis Dominationibus amice, et sincere significamus, quod etsi Sua Serenitas haecenus nullum a nobis petierit auxilium, tamen nostris votis, et desideriis, animisque nihil

ita infixum esset, quam, ut Sua Serenitas quiete, placideque, et cum istius Inclyti Regni Poloniae unanimi consensu, ipso Regno, ejusque Corona quamprimum potiretur. Qua ratione bonam vicinitem, et mutuam inter nos amicitiam, conjundis nostris, ac Principum nostrorum animis, magno utrinque commodo exultimamus firmiorem futuram, ad quam promovendam, augendamque nos quoque Dominationes Vestras benevole requirimus, atque rogamus; nos enim, ne ipsa nostra antiqua, et bona vicinitas labefacteretur, nullam causam dabimus. Sperantes idem quoque vos facturos esse. Quae Dominationibus vestris Reverendissimis, Illustribus, Magnificis, ac Nobilibus, breviter respondere volumus. Easdem in ceteris felicissime valere cupientes. Hae vero literae, quia ab omnibus subscribi, et sigillari non potuerunt, subscriptae, et sigillatae sunt ab iis, qui ad id publico nomine deputati fuerunt. Posonii XIX. Novembris anno 1587. Amici, et Vicini Status, et Ordines Regni Hungariae.

Bátthyanius provocat istud Vestigium tamquam novum Comitiorum anno 1587., quorum in Corpore Juris nulla exstaret memoria, et Decretum re ipsa in illis editum, refert ad annum 1588., deceptus indubie exstantiori Epigraphe in Corpore Juris Hungarici eidem praefixa, in qua omnino ad annum 1588. refertur fortassis, quod Comitiae in hunc annum producta fuerint, vel certe Diploma confirmatorium articulorum in illis conditorum mense Januario anni 1588. expeditum sit. Verum Epigraphe post exordium Diplomatis confirmatorii articulis immediate praefixa, luculente satis testatur, eos in his ipsis Comitibus anno adhuc 1587. indictis conditos fuisse, ut
 necessum

neceſſum haud ſit, illa veluti diſtincta conſiderare. Damus ipſas Regales, quibus Rudolphus Rex Status, et Ordines pro Comitibus ad diem 1. Novembris Poſonium evocabat.

*Magnificis, Egregiis, et Nobilibus, Comiti, Vice-Comiti, Judicibus, ac univerſitati Domino-
rum et Nobilium Comitatus Zempliniensis, fi-
delibus nobis dilectis.*

*Rudolphus ſecundus Dei Gratia Electus Romanorum
Imperator ſemper Auguſtus, ac Germaniae, Hunga-
riae, Bohemiae &c. Rex &c.*

Magnifici, Egregii, et Nobiles dilecti, quamvis a longo jam tempore et nunc praefertim nihil nobis gratius, aut optatius quicquam contingere potuiſſet, quam (ſublatis jam per Dei Gratiā peſte, et Annonae caritiſſia, aliisque incommodis, quae per hoc fere triennium in Regno noſtro Hungariae vigerunt; noſque praeter voluntatem noſtram diutius hic remoraſa ſunt) ſi, prout maxime cupiebamus expectationi et deſiderio fidelium ſubditorum noſtrorum Hungarorum ſatisfacere, atque in medium eorum perſonaliter venire, et noſtra praefentia ipſos exhilarare, atque coram, tam de publicis, quam privatis ipſorum negotiis cum eis tractare potuiſſemus: Attamen diverſis et gravibus totius Reipublicae Chriſtianae Negotiis ita exigentibus, quia ad Generalem Sacri Romani Imperii Diaetam, quam praefertim propter ulteriorem permanſionem et ſalutem commodioremque deſerſionem Regni hujus noſtri Hungariae inſtituimus, et cujus publicationi nunc incumbimus, poſtpoſitis omnibus aliis negotiis, noſ primo quoque tempore proficiſci oportet, communis vero Patriae veſtrae neceſſitas, et perturbatus rerum ſtatus efflagitat, ut ſine longiore aliqua dilatione, non ſolum Judicia Regni a tanto tempore,

non sine praejudicio dignitatis et Authoritatis nostrae Regiae, ac fidelium subditorum nostrorum damno et detrimento maximo intermissa, in pristinum statum dirigantur, et iustitiae cursus promoveatur, verum etiam collatis consiliis, tam publicis quam privatis fidelium nostrorum necessitatibus opportune consulatur, ac iis, quae hactenus irrepererunt malis atque inconvenientibus idonea remedia adhibeantur, confiniumque commodiori intertentioni et defensionis prospiciatur, nolimus propterea nostram, qua erga Regnum hoc nostrum affecti sumus curam, et sollicitudinem, praemissorum omnium necessariorum provisionem ulterius differre, his itaque de causis, generalem universis statibus, et ordinibus ejusdem Regni nostri Hungariae, Partiumque ei subiectarum Convenum, ad festum omnium Sanctorum, hoc est, primum diem futuri Mensis Novembris reformati Calendarii, juxta vetus vero Calendarium, ad vicesimum secundum diem venturi Mensis Octobris, anni praesentis, ad Civitatem nostram Posoniensem indicendum et promulgandum decrevimus, eique in hac necessaria nostra absentia, quam fideles subditi nostri aequo animo, sicuti nobis de ipsis hoc benigne pollicemur, ferent, serenissimum Principem Ernestum Archiducem Austriae &c. Fratrem nostrum charissimum, attributa ejus dilectioni, de rebus omnibus agendi, et concludendi plena potestate, praefecimus. Quare fidelitati vestrae harum serie firmiter committimus, et mandamus, ut ad praefatum diem et locum peculiares et sufficientes Nuncios, e medio vestri, sine ulla excusatione mittere, et expedire debeatis, qui sint vestri prudentes, pacisque et concordiae studiosi, qui illic cum Dominis Praelatis et Baronibus, ac Nobilibus, ceterisque statibus, et ordinibus dicti Regni nostri Hungariae de iis, quae ad publicam ejusdem Regni nostri utilitatem, pacemque et tranquillitatem accomodatissima videbuntur, tractare, et in medium consulere debeant. Curandum autem vobis erit, ut praedicti vestri Nuncii, ad praefatum Terminum ibidem omnino compareant. Secus sub

poe-

poena Generali Decreto expressa non facturi. Datum in
Arce nostra Regia Pragensi, duodecima die Mensis Au-
gusti, Anno Domini Millesimo Quingentesimo octuage-
simo septimo.

Rudolphus. m. p.

Petrus E. Zagrabiensis m. p.

Tiburtius Himelreich m. p.

Ex originali. In his Comitibus fuit. Rudolphi
Imperatoris et Regis Decretum IV. Anno Domi-
ni 1588. Posonii editum, quo continentur :
Articuli DD. Praelatorum Baronum, Magnatum
et Nobilium, ceterorumque universorum SS. et
OO. Regni Ungariae, et Partium ei subiecta-
rum in Generali eorum Conventu, juxta refor-
matum Calendarium ad primum diem mensis No-
vembris, veteris vero Calendarii, ad 22. diem
mensis Octobris, A. D. 1587. indicto, Posonii-
que celebrato conclusi, quos, uti Rex in diplo-
mate confirmatorio profitetur, Status et or-
dines: exhibuerunt nobis et praesentaverunt
. . . ad propositionem nostram, medio serenissi-
mi Principis Ernesti, Archiducis Austriae &c.
Fratris nostri Charissimi, eis factam, communi-
bus et unanimis ipsorum votis, et suffragiis,
generalique consensu conclusos, Eisdemque, ac
omnia et singula in eis contenta (demptis duobus
Articulis, uno de vinis Austriacis, de quibus in
proximo Inferioris Austriae Conventu tractabi-
tur: Altero autem de Praepositura Turoczien-
sique

que in Hungaria Gymnasio, et Seminario, Spiritualium Hungaricarum personarum Jesuitis est collata) ratos, gratos et accepta habentes, eisdem nostrum Regium consensum benevolum pariter, et assensum praebuimus. Datum in arce Regia Pragensi 28. die mensis Januarii An. D. 1588.

Art. 2. Supplicant Regnicolae Suae Majestati pro indicenda intra annum Diaeta, reliquis Articulis adurgetur alleviatio veterum gravaminum, et querelarum, provocando ad anteriores Constitutiones. Istvanfius Hist. Libro XXVI. horum quoque, ut aliorum Comitiorum Historiam diligenter, sed paulo uberius deduxit:

Porro fuere haec quoque Comitia, instar priorum tumultibus, querelis et inconditis clamoribus plena, turbidaque, sicut ex publicis, quae exstant actis constare potest; neque enim adhuc praefecturis et Magistratibus exteri homines amoti erant, sicuti crebrius fuerat promissum, et Nobilitas res Hungaricas ab Exteris, earum imperitiis et ignaris tractari, ac intolerabili mora, nec satis digno sine expediri vehementer dolebat. Itaque peritum est a Principe, ut cum annus in quatuor partes, quae singulos ternos menses constituunt, dividatur, eis singulis omnes senatores, aut eorum potior pars conveniant, resque omnes tam publicas, quam privatas ipsi tractent, et expediant, Senatuque Ungarico pristina auctoritas restituatur; ac pro iis rebus, quae trimestris consultationis moram pati, aut expectare non possent, terminandis, aliquot Senatores continue apud Principem manerent. Magna quoque contentione adum est de Palatino, more majorum creando, qui est primae post Regem, ut antea diximus, auctoritatis et dignitatis Magi-

stra

stratus; sed quum tempus et commoda occasio ejus creandi, in praesens se nequaquam offerret, ut Praefecti, qui illius loco supplendo delecti essent, e Pannoniorum numero crearentur, decretum est.

Quae in Decreto hujus anni Art. 3. et 8. de *trimestri Consilio* habentur, non facile ullus inde intelliget, nisi hunc, quem ideo adduximus Istvanii locum consulat. Ceterum Art. 2. petita intra annum Diaeta haud subsecuta est, nec enim ab anno 1587. usque 1593. celebratorum Comitiorum uspiam deprehendimus Vestigium, sed:

Anno 1593. Posonii demum mense Januario actum fuisse Generalem Conventum evincit *Rudolphi Imp. et Regis Decretum V. Anno D. 1593. Posonii editum*, atque Corpori Juris Hung. insertum, quod etiam in Cod. MS. Radayano habetur. fol. 554. In Corp. Jur. Hung. ipsis Articulis praefigitur sequens Rubrica. *Articuli DD. Praelatorum, Baronum, Magnatum et Nobilium, ceterorumque universorum Statuum et Ordinum Regni Ungariae et Partium ei subiectarum, in Generali eorum Conventu, praefesto conversionis B. Pauli Apostoli, hoc est 25. die proxime praeteriti mensis Januarii An. D. praesenti 1593. Posonii celebrato conclusi. Rex in Diplomate confirmatorio habet:*

Ex mandato nostro congregati exhibuerunt, et praesentaverunt nobis medio Serenissimi Principis Matthiae Archiducis Austriae &c. Fratris nostri charissimi, qui scilicet nostra in personam dicto Generali Conventui praefuit,
in.

Infra-scriptos Articulos. Datum in Arce nostra Regia Pra-
genſi 20. die menſis Martii An. Dom. 1593.

Articuli ipſi plerique omnes de ſubſidio
agunt. Art. 19. ſupplicant etiam de modalita-
te, ut querelae partium ſuperiorum ceſſent.

Anno ſequentē 1594. ſi non Generalia Co-
mitia, notabilem certe Regnicolarum concur-
ſum fuiſſe, docent ſequentes:

A R T I C U L I

*Dominorum Praelatorum, ac Baronum cactero-
rumque ſtatuum, et ordinum Comitatum Cis
et ultra Danubianorum de proſecutione du-
rantis belli in praefenti eorum congregatio-
ne, ad primum diem currentis Menſis Junii
per Sereniſſimum Archiducem Matthiam, juſ-
ſu Sacrae Caefareo Regiae Majeſtatis ad ca-
ſtra ſub Strigonio poſita promulgata conſti-
tuti.*

• *Art. I. „ Licet fideles ſtatus et ordines
„ huius Regni Hungariae in extrema egeſta-
„ tate, et paupertate verſentur, et propter
„ continua bella, gravesque expenſas, quas ad
„ praefens bellum fecerunt, tum etiam pro-
„ pter praecedentes ſteriles annos dubium ſit,
„ an in multis locis vel quotidianum victum
„ habere poſſint, nihilominus tamen ulterio-
„ ribus ambagibus, et diſputationibus prae-
„ termiſſis, quantum res praefentem rerum
„ ſta-*

„ statum concernit decreverunt status, et ordi-
 „ nes hic nunc congregati, ut (pro) praesentis
 „ Generalis expeditionis melioratione, et con-
 „ tinuatione, de qualibet porta communera-
 „ ta quolibet mense donec hoc 1594. anno,
 „ praesens bellum duraverit, a 15. die praec-
 „ sentis mensis Junii incipiendo singulus flo-
 „ renus hungaricus solvatur.

Art. II. „ Domini autem Praelati nec non
 „ Barones, Magnates, Praepositi, Capitula,
 „ et Conventus, ac nobiles possessionati, qui-
 „ libet juxta suam facultatem, et possibilita-
 „ tem penes suam Serenitatem personaliter
 „ aderunt, exceptis inhabilibus nec non in-
 „ firmis, viduis, et pupillis, quipro so-
 „ alios idoneos mittere tenebuntur.

Art. III. „ Item: Statutum est, ut no-
 „ biles ii possessionati, qui passim apud Magna-
 „ tes, et nobiles, aut Praelatos stipendia me-
 „ rent, tempore lustrae pro eorum personis
 „ singuli singulum equitem bene armatum sta-
 „ tuant, eumque genti Comitatum adjun-
 „ gant.

Art. IV. „ Nobiles unius Sessionis tripli-
 „ ces sunt; unum genus est eorum, qui ex
 „ suis curiis nobilitaribus, Colonos, et In-
 „ quilinos constituerunt. Alterum est, qui
 „ mediocris conditionis nobiles sunt. Tertium
 „ qui pauperiores sunt, de quibus statutum
 „ est, ut in quolibet Comitatu Vice-Comes
 „ cum adjuncto uno potiori nobili juxta eor-
 „ rum

„ rum Juramentum , et conscientiam de prae-
 „ fatis nobilibus discernant , an pecuniam ,
 „ vel militem , et quantum contribuere , vel
 „ mittere debeant , caveant tamen ne ultra
 „ facultatem aggraventur , vel subleventur.

Art. V. „ Armati et fugitivi nobiles quo-
 „ libet mense per binos florenos contribuent,
 „ Ecclesiasticae personae , videlicet Plebani, et
 „ concionatores , et alii extra Capitula bene-
 „ ficia habentes , qui in Comitatibus colonos
 „ non habent , taxentur per Comites , et ad-
 „ junctos sibi nobiles.

Art. VI. „ Judaei , et Anabaptistae juxta
 „ priorem connumerationem , quolibet men-
 „ se per singulas personas , et animas 25. de-
 „ narios solvant. Quae quidem omnis pecu-
 „ nia sic exacta manibus suae Serenitatis dabi-
 „ tur , quam sua Serenitas in militum Hun-
 „ garorum peditum , atque equitum noviter ,
 „ et statim conscribendorum intertentionem
 „ erogabit , et militibus singulis mensibus de
 „ eorum stipendiis satisfaciat.

Art. VII. „ Erunt verò duo Lustrationum
 „ Magistri , unus Dominus Josephus Styczel ,
 „ alter Dominus Thomas Vizkelety , qui in
 „ milites diligenter animadvertent , ac obser-
 „ vabunt , ut semper pleno numero inter-
 „ teneantur. Quorum Capitanei Hungari ,
 „ et singulis mensibus lustrentur , ac subsint
 „ supremis Capitaneis Regni Hungariae. Prae-
 „ missum subsidium exigetur per perceptores,

„ per

„ per Comitatus eligendos , quibus Vice-Co-
„ mites registra Magnatum , ac nobilium , ac
„ aliorum lustrandorum dare sint obligati, qui-
„ bus, sicut et pro Magistris Lustrationum in
„ Consilio Hungarico justum et condignum
„ salarium designetur.

Art. VIII. „ Nova connumeratio Porta-
„ rum hoc tempore fieri non potest, ideo
„ statutum est , ut propter combustas , et
„ desolatas villas rectificatio tantum fiat. In
„ praesenti autem contributione, nec Vice-
„ Comites, nec Jurati, nec Judlium sint ex-
„ empti, sed aequae omnes cum caeteris onus
„ istud subeant.

„ Turcis subiecti more solito dimidium
„ contribuunt.

Art. IX. „ Ut vero subsidium oblatum
„ tanto certius ab omnibus praestetur, sta-
„ tuerunt Status, et Ordines Regni, ut secus,
„ quam quod supra declaratum est, facientes,
„ primo quidem admoneantur per Vice Comi-
„ tes, quod si obtemperaverint bene quidem,
„ Alioquin requisiti Comites et Comitatus, il-
„ lis autem non sufficientibus, ad requisitio-
„ nem Comitatum supremi regni Capitanei
„ auxilium ferant, et ab eis qui parere nolue-
„ rint, triplum exigatur, et nihilominus ob-
„ latum etiam subsidium praestare sit obliga-
„ tus.

Art. X. „ De liberis Hajdonibus, qui passim
„ plebi Christianae multa damna inferre, et

„ ra-

„ rapinis tantum vivere sunt soliti, statutum
 „ est, ut ii omnes sub Capitaneis stipendia
 „ mereant, secus facientes ubicumque, et
 „ per quoscunque comprehendi potuerint, sta-
 „ tim suspendio puniantur.

Art. XI. „ De stipendiis militum statu-
 „ tum est, ut per mensem equiti ultra qua-
 „ tuor florenos Hungaricos non solvantur,
 „ Pediti autem duo floreni, et dimidius,
 „ plus recipiens amittat equum et arma, et
 „ pellatur ex Castris, nec eum alius recipiat,
 „ duplex vero salarium accipiens suspendatur.

Art. XII. „ De servis qui hoc necessita-
 „ tis tempore etiam expleto anno a suis Do-
 „ minis ablicentari volunt, Articulum anni
 „ 1552. observandum statuunt.

Art. XIII. „ De taxis liberarum Civitatum
 „ tam praesentis anni, quam de aliis quae nunc
 „ imponuntur, dignetur sua Serenitas, nunc
 „ statim cum suis Consiliariis Hungaricis, tra-
 „ ctare, et concludere, easque ad confinio-
 „ rum necessitates convertere.

Art. XIV. „ Ad examinandas rationes Do-
 „ mini Deputati Magnifici Stephani Illyesházy
 „ statibus et ordinibus de dica anni praeteri-
 „ ti exhibitis nominantur: Reverendissimus
 „ Dominus Episcopus Nitrientis, Dominus
 „ Comes Georgius de Zrinio, Dominus Ma-
 „ gister Stephanus Zerdahely, Prothonota-
 „ rius Reverendissimi Domini Locumtenentis,
 „ Dominus Nicolaus Beyczy, et Domini Con-
 „ filia.

„ filarii Camerae Hungaricae, qui juxta In-
„ structionem eis per aulicam Cameraam exhi-
„ bendam ipsas rationes videant, et discutiant.

Art. XV. „ Supplicant demum Suae Ma-
„ jestati status et ordines Regni, ut Dominis
„ Supremis Regni Capitaneis eorum Autho-
„ ritas illaesa, et integra conservetur.

Ex Codice MS. Radayano fol. 383. Ad in-
telligentiam horum Articulorum non parum
lucis adferet sequens, quam bona fortuna na-
sti sumus:

Responsio Regnicolarum ad Proposita Suae Ma- jestatis.

1) Status et Ordines Regni Replicationem Serenissi-
mi Archi Ducis Matthiae, Domini eorum Clementissimi
ad Articulos suae Serenitatis exhibitos factam, ea,
qua par est, reverentia et humilitate perceperunt, et de
puniendis iis, qui in hanc gentem hactenus impune gra-
sati sunt, idem adhuc urgent, quod priori eorum scri-
pto humiliter urserunt.

2) Quod vero adinet ad Articulum de subsidio
praestando editum, petunt status et Ordines Re-
gni, ut sua serenitas ex duobus unum eligere velit,
vel eligat, et acceptet priori scripto declaratum subsi-
dium, vel si mavult sua serenitas, personaliter aderunt
penes suam serenitatem tam Praelati, quam Barones et
Magnates, nec non Capitula et Conventus, ac Nobiles
possessionati, quilibet juxta suam facultatem et possibili-
tatem, exceptis inhabilibus ad bellum, nec non viduis
et pupillis, qui tamen pro se alios mittere tenentur. Et
insuper de qualibet Porra connumerata et redificata tam-
diu, donec hoc praesenti anno 1594. Expeditio durave-
rit singulis mensibus singulum florenum Hungaricum da-
bunt.

A a a

bunt. Namque ut et personaliter adsint, et praeterea ex propria bursa etiam pecuniam suppeditent, fieri non potest; constituunt tamen hoc loco, ut casu, quo suae serenitati postremus modus continuandi expeditionem magis quam prior probabitur, tunc Nobiles ii possessionati, qui passim apud Magnates aut Nobiles, aut Praelatos stipendia merent, tempore Lustrae pro eorum personis singuli singulum Equitem bene armatum statuunt, eumque genti Comitatum adjungant.

3) Exactio praefati subsidii pecuniarii fiet per Perceptores Comitatum eo modo, quo priori scripto est declaratum.

4) Pro Magistro Lustrationum nominant Egregium D. Thomam Vizkelethy vel Andream Ztroslyth, aut D. Personalem Praesentiam, quibus Vice-Comites Regesta Magnatum et Nobilium lustrandorum dare sint obligati, ut juxta illa gentem lustrare possint.

5) Ad videndas autem Rationes DD. Deputati nominant DD. Magistrum Stephanum Zerdahely Prothonotarium Reverendissimi D. Locumtenentis et Nic. Reichy.

6) De Centum millibus florenorum petitis in praesenti particulari Conventu decerni nihil potest, alioquin etiam Sua Majestas Caesarea optime judicare potest, fideles suos Hungaros satis, superque exhaustos esse, nec fieri posse, ut majora onera ferant, quam haecenus perstulerunt, et modo etiam ferunt.

7) Minori stipendio militem conscribi, quam prius scriptum continet, statibus adversum non est, dubitant tamen status id fieri posse, quod suae Serenitati ex exemplo eorum, qui in Partibus superioribus militant, recte constare potest, nec desunt, qui in praesentibus quoque Castris militem hoc pretio conscribere voluerunt, sed reperiri non potuerunt.

8) Pro nobilibus quilibet Comitatus suum Capitaneum constituat, cui, prout et Perceptorum pecuniae, et Magistro Lustrae sua serenitas in Consilio Hungarico justum, et condignum salarium ex ipsa contributione delibet.

9) Ut vero primo quoque tempore milites conseri-
bantur, necessarium omnino est, Gentes enim Comita-
tum expleto eorum termino fere omnes dilapsae sunt,
quod ut tanto citius fieri possit, non abs re fore iudica-
tur, ut per anticipationem aliqua summa pecuniae cor-
radatur, et confestim manus huic negotio adhibeatur. In-
terim nobilitas quoque superveniet, et confectis, disposi-
tisque domi negotiis pecuniariis et subsidiariis, quae eor-
um erunt partium, fideliter et diligenter facient.

10) De commeatu peculiarem Articulum constitue-
re censent opus non esse, nam dummodo caveatur ut
milites tales non impendant, sed libere ire, et redire pos-
sint, iustumque pretium solvatur, arbitrantur status et
ordines Regni in victualibus defectum nullum futurum,
uti quidem ne modo quidem ullus defectus est.

Reliqui Articuli priori scripto comprehensi
in suo vigore relinquuntur.

In Castris Strigoniensibus 11. die Junii An-
no 1594. Ex MS. Caeyo.

Anno 1595. celebratis Comitibus Rudolphi
Imp. et Regis Decretum VI. Anno Dom. 1595.
Posonii editum Corpori Jur. Hung. insertum
sequentem praefert Rubricam: *Articuli DD.
Praelatorum, Baronum, Magnatum et Nobi-
lium, ceterorumque SS. et OO. Regni Un-
gariae, Partiumque ei subjectarum in Generali co-
rum Conventu, ad 10. diem nuper elapsi mensis
Januarii A. D. 1595. indicto, Posoniique cele-
brato conclusi.*

Simul etiam Articulos Transactionis foederis inter
nos, et Ill. Sigismundum Bathori de Somlyo Principem
Transylvaniae &c. non ita pridem initi similiter conclusos,
quos praefati SS. et OO. dicti Regni nostri Ungariae, ei-

que subjectarum Partium, ad benignam requisitionem nostram, generali eorum assensu obedienter ac benevolis pro ratis et gratis admiserunt, et acceptarunt, et praesentibus eorum constitutionibus inseri, et incorporari fecerunt. Datum in arce nostra Regia Pragensi 14. die mensis Martii. An. Dom. 1595.

Art. 33. dicitur: *Transylvania jam pars Ungariae est*, Art. 34. *statutum est, ut MULIERES NOSTRAE GENTIS in Castra quaevis, aut alterius rei Gratia non eant, sed viris omnem quaevis relinquant. Contrarium faciens, sacco inclusa in aquam projiciatur, et submergatur.* Art. 42. *Contributio sub Strigonio facta oblivioni tradatur. quae in nigro dicitur particulariter facta.* Universim Articuli isti non aliud, quam subsidium, exercituationem, et disciplinam, potissimum militarem concernunt, ex quibus apparet, hac occasione serio jam de sopiendis querelis actum fuisse. Habetur istud Decretum etiam in Cod. MS. Radayano fol. 557.

Anno 1596. In Comitibus Rudolphi Imp. et Regis Decretum VII. A. D. 1596. Posonii editum, et Corpori Juris Hung. insertum est. Habetur etiam in Cod. MS. Radayano fol. 563.

Articulis ipsis sequens praefigitur Epigraphe: *Articuli DD. Praelatorum, Baronum, Magnatum et Nobilium, ceterorumque SS. et OO. Regni Ungariae, Partiumque ei subjectarum, in Generali eorum Conventu ad 15. die mensis*
Ja.

Januarii anno Domini 1596. indicto, Posonique celebrato conclusi. Articulus I. continet Praefationem SS. et OO., reliqui articuli sonant plerique de subsidio 9. fl. haecenus fortasse maximo, et de exercituatione. Stylus horum articulorum iterum longe submissior est, quam eorum, qui anno priore fuerunt editi. Diploma confirmatorium est Datum in arce Regia Pragensi 26. die mensis Martii anno Domini 1596.

Anno 1597. Posonium ad diem 2. Februarii Comitiam sequentibus Regalibus literis indicta fuerunt.

Magnificis Stanislao, Nicolao, et Georgio Thurzbo de Bethlenfalva, Comitibus Comitatus Scepusiensis, fratribus, simul, vel divisim constitutis etc. fidelibus nobis dilectis.

Rudolphus II., Dei gratia Electus Romanorum Imperator semper Augustus, ac Germaniae, Hungariae, Bohemiae etc. Rex etc.

Magnifici, fideles nobis dilecti. Quoniam in statu, variante fortuna, res nostrae bellicae existant, ea vobis optime constare non dubitamus. Et quia verendum est, ne Princeps Turcarum primo statim vere, maximo cum exercitu iterum erumpat, atque in Regni istius nostri Hungariae reliquias igne, et ferro saevire pergat. Nos pro summa, et plane paterna, qua semper ducimur, erga Regnum hoc nostrum affectione, praeque cura, et sollicitudine nostra, in hoc hostilium armorum periculo, nequaquam omittere potuimus, quin ad hujus tam necessarii, atque iustissimi belli prosecutionem, non so-

Ium Sacri Romani Imperii, ac ceterorum Principum Christianorum, aliorumque Regnorum, et Provinciarum nostrarum, majora, et copiolora auxilia, verum etiam cum fidelibus quoque subditis nostris Hungaris, de quorum nempe defensione, ac ulteriori permanfione potiffimum agitur, sine longiore mora, de ipforum quoque fubfidiis, et auxiliis ad hoc bellum conferendis, benigne tractaremus, et decerneremus, quo elato huic hofti mature obviare, jugumque ipsius a fidelium fubditorum noftrorum cervicibus excutere, ejusque impetum a Regno hoc noftro arcendo, illud in optatam diuque defideratam libertatem, Deo propitio, et auxiliante, vindicare, et afferere poffimus. Hac igitur de caufa, univerfis Statibus, et Ordinibus ejusdem Regni noftri Hungariae, partiumque ei fubjectarum Generalem Conven- tum, ad feftum Purificationis Beatiffimae Virginis Mariae, hoc eft, fecundum diem futuri menfis Februarii, anni proxime fequentis millefimi quingentefimi nonagefimi feptimi, ad Civitatem noftream Pofonienfem indi- cendum, et promulgandum duximus, eique in neceffaria hac noftra abfentia (dum videlicet, uti praemiffum eft, Regni iflius noftri caufa, in hoc noftro Bohemiae Regno, eique annexis, et vicinis provinciis, ac in ipfo Sacro Romano Imperio, adeoque in orbe Chriftiano, uti fieri poteft, neceffaria auxilia fuma follicitudine conquirimus, et procuramus) quam fideles Regnicolae, ac fubditi noftri aequo animo ferent, Sereniffimum Prin- cipem Marthiam, Archi-Ducem Austriae etc. Fratrem noft rum chariffimum, attributa ejus dilectioni de omni- bus rebus agendi, tractandi, et concludendi plena po- teftate, praefecimus. Volentes exprefse, ut omnes ad Diaetam hanc per nos citati, confideratis imminenti- bus periculis, juxta veteres, et novas Conftitutiones Regni, ad diem praefixum, citra moram, et dilationem haec- nus faftitari folitam, quo tractatus ftatim inchoari, et mature perfici queant, certo certius Pofonii compa- aeant. Quare fidelitati veftrae harum ferie clementer, ac
firmiter

firmiter committimus, et mandamus, ut ad diem praefatum, sine ulla excusatione, cunctatione, et mora Posonium venire, atque illic una cum reliquis Dominis Praeclatis, et Baronibus, ac Nobilibus, ceterisque Statibus, et Ordinibus dicti Regni nostri Hungariae, omni tempore quibusvis inutilibus disceptationibus, de iis, quae ad belli, quod omnino, volente Deo, ejusque freti auxilio, prosequi decrevimus, ulteriorem dispositionem, et promotionem, publicamque ejusdem Regni nostri defensionem, et deliberationem accommodatissima videbuntur, tractare, et in medium consulere, eaque, quae decreta et publice conclusa fuerint, postea etiam exequi, et statuto tempore, sine mora insurgere, ac eo, quo necessitas postulaverit, vos conferre, postpositisque privatis negotiis, omnino hisce Comitibus interesse debeatis. Secus sub poena in generali Decreto expressa non facturi. Datum in arce nostra Regia Pragensi vigesima die mensis Decembris anno Domini millesimo quingentesimo nonagesimo sexto.

Rudolphus m. p.

Joannes Kurhass
El. Colocensis m. p.

Himelreich m. p.

Ex originali. Rudolphi Imperatoris, et Regis Decretum VIII. anno Domini 1597. editum, et Corpori Juris Hungarici insertum, habetur etiam in Codice MS. Radayano fol. 571. Articulis in Corpore Juris Hungarici sequens praefigitur Epigrapha:

Articuli Dominorum Praelatorum, Baronum, Magnatum, et Nobilium, ceterorum Statuum, et Ordinum Regni Ungariae, partiumque ei subiectarum in generali eorum Conventu, ad festum Purificationis Beatissimae Virginis

Virginis Mariae anno Domini 1597. indictione, Posonii quoque celebrato conclusi.

Diploma confirmatorium *Datum in arce Regia Pragensi 6. die mensis Maii anno Domini 1597. Art. II. §. 2. gravis, et pathetica est oratio:*

Ne, si semper, sicut coeptum est, in oppressiōibus pauperum perseveretur; defectusque nunquam emendentur; Ungarorum interitus, olim seram vicinis Regnis poenitentiam secum afferat; ignemque in vicini tecto ardentem extinguere non curasse, multis perpetuum dolorem, et ejulatum importet.

Reliqui articuli plerique circa subsidium, et exercituationem, nonnulli circa Politica, pauci quidam circa Judicialia sonant. Conclusio Decreti confirmatorii sequentia pecularia habet:

Praedictos . . . articulos . . . praesentibus literis nostris de verbo ad verbum insertos, et interiptos, ac omnia, et singula in eis contenta, *solis XIII. XXVII. et XL. articulis exceptis*, qui pro praesenti temporis statu necessaria correctione, et resolutione nostra indiguerunt, ratos etc. habentes.

Anno 1598. iterum Comitia Posonium ad festum Conversionis B. Pauli indictione fuerunt. Exemplum Regalium sequens est:

Magnifico

*Magnifico Stanislao Thurzo de Bethlenfalva,
Comiti Comitatus Scepusiensis etc.*

Fideli nobis dilecto.

Rudolphus II., Dei gratia Electus Romanorum Imperator semper Augustus, ac Germaniae, Hungariae, Bohemiae etc. Rex etc.

Magnifice, fidelis nobis dilecte. Constare tibi benigne arbitramur, quanta animi ferocitate, perfidi hostes Turcae, hoc quoque anno Regni istius nostri Hungariae reliquias numerofo cum exercitu invaserint, qui etiam procul dubio dire in illas debachati fuissent, si exercitus noster, quem sicuti toto hoc belli tempore, ita etiam praesenti anno, gravissimis, et continuis sumptibus intertenuimus, non obstitisset. Et quia certum est, quod deinceps quoque omnia sua studia, et conatus, ad Christiani nominis deletionem, ac Regni hujus nostri everfionem, quantum in ipsis fuerit, intendent, et convertent, eisdem pro pia, et plane paterna erga Regnum hoc nostrum Hungariae affectione, sedulaque cura, et sollicitudine nostra, debitis modis obviare, atque de ulterioribus auxiliis, et subsidiis, ad belli hujus prosecutionem summe necessariis, tam cum Sacro Romano Imperio, aliisque Principibus Christianis, ac ceteris Regnis, et Provinciis nostris, quam vero cum fidelibus etiam subditis nostris Hungaris, de quorum utpote salute, et permansione nunc potissimum agitur, benigne tractare, et decernere statuimus. Quod, ut commodius fieri queat, universis Statibus, et Ordinibus ejusdem Regni nostri Hungariae, et Partium ei subjectarum generalem Conventionem, ad festum Conversionis Beati Pauli Apostoli, hoc est vigesimum quintum diem futuri mensis Januarii, anni proxime sequentis nonagesimi octavi supra millesimum, et quingentesimum, ad Civitatem nostram Posonienfem, clementer indicendum, et promulgandum duximus, et uti praemissum est, dum undique in orbe Christiano, summa cum sollicitudine necessaria

cessaria auxilia conquirimus, et procuramus, ei in hac nostra absentia, quam fideles subditi nostri aequo animo ferent, Reverendissimum, ac Serenissimum Principem Maximilianum, Archi-Ducem Austriae, Administratorem magni Magistratus Prussiae, ac Magistrum Ordinis Teutonici per Germaniam, et Italiam, Comitem Habsburgi, et Tyrolis etc. fratrem nostrum charissimum, attributa ejus dilectioni de omnibus rebus agendi, tractandi, et concludendi plena potestate, praefecimus. Quare fidelitati tuae harum lerie clementer, ac firmiter committimus, et mandamus, ut consideratis imminentibus periculis, ad diem praefatum, sine ulla mora, excusatione, et difficultate Posonium venire, atque illic una cum reliquis Dominis Praelatis, Baronibus, et Nobilibus, ceterisque Statibus, et Ordinibus dicti Regni nostri Hungariae, de iis solum, quae ad ulteriorem belli dispositionem, et prosecutionem, publicamque ejusdem Regni nostri defensionem, et deliberationem accommodatissima videbuntur, tractare, et in medium consulere, postpositisque privatis negotiis, omnino hisce Comitibus interesse debeas. Secus sub poena in generali Decreto expressa non facturus. Datum in arce nostra Regia Pragensi vigesima tertia die mensis Novembris anno Domini millesimo quingentesimo nonagesimo septimo.

Rudolphus m. p.

Joannes Kuthassi, El.
Strigoniensis m. p.

Himelreich m. p.

Ex originali. *Rudolphi Imperatoris, et Regis Decretum IX. anno Domini 1598. Posonii editum.*, insertum est Corpori Juris Hungarici. Habetur etiam in Codice MS. Radayano fol. 578.

Artic.

Artic. I. Praefatione constat. Artic. II. positur Capitaneus Ungarus pro partibus superioribus. Artic. III. Conqueruntur de militum insolentia; reliqui agunt de contributione, et exercituatione, pauci quidam circa politica. Aegre tulisse videntur Status, et Ordines, quod Rex articulis XIII. XXVII. et XL. Decreti anni superioris consensum suum non impertiverit, urgent enim in Comitibus deinceps ejus praesentiam artic. I. §. 4. *Ut hoc pacto, et quae publicis Comitibus sanciantur, rata semper haberi possint.* Diploma confirmatorium Datum in arce Regia Pragensi VI. die mensis Martii anno Domini 1598.

Anno 1599. *Articuli Dominorum Praelatorum, Baronum, Magnatum, et Nobilium, ceterorumque Statuum, et Ordinum Regni Hungariae, partiumque ei subiectarum, in Generali eorum Conventu pro festo Conversionis B. Pauli Apostoli, hoc est 25. die mensis Januarii anno Domini 1599. indicto, Posoniique celebrato, conclusi, seu Rudolphi Imperatoris, et Regis Decretum X. anno Domini 1599. Posonii editum.* Insertum est Corpori Juris Hungarici, et habetur etiam in Codice MS. Radayano fol. 583. Diploma confirmatorium datum, est, in arce Regia Pragensi 23. die mensis Aprilis anno Domini 1599. Artic. I. seu in praefatione praemittunt Regnicolae, quod cum in eas afflictissimae hujus Regni reliquiae inciderint calamitates,

limitates, quas non enumerare modo, verum et scripto comprehendere longum foret; ideo Suae Majestati mirum videri non debet, si benignae Suae Majestatis propositioni in omnibus hoc tempore morem gerere non possunt. Cum Turcae majorem jam Regni partem tenuerint, reliquum autem perpetuis contributionibus, militum depredationibus, et exterorum Praefectorum insolentiis penitus exhaustum fuerit, in plerisque articulis sub Rudolpho conditis, nonnisi Reliquiae Regni appellantur. Sequentes articuli de coercendis insolentiis, aliisque excessibus, subsidio, et belli necessitatibus, et quibusdam particularibus tractant, speciatim artic. XIX. statuitur, ne miles Ungarus juramento aliquo praeter morem Patriae obstringatur. Repetuntur etiam articuli anno 1588., et 1597. in Diplomate Regis non confirmati, qui jam hic non excipiuntur, et tamen autor notarum in Corpus Juris Hung. ad artic. XXXV. subjicit in not. c) vid. Conclusionem Decreti anno 1588. non alia certe intentione, quam ut innueret, hunc articulum nullius esse vigoris, contra communem Juris Interpretum regulam, quae dicit priora per posteriora tolli, non e contra. Tales nempe homines mansit cura edendarum publicarum Regni legum, post tot articulos, de colligendis, reformandis, et autoritate publica edendis Regni Decretis, conditos.

Anno

Anno 1600. fuerunt iterum articuli *Domitorum Praelatorum, Baronum, Magnatum, et Nobilium, ceterorumque Statuum, et Ordinum Regni Ungariae, partiumque ei subiectarum, in Generali eorum Conventu ad festum Purificationis gloriosissimae Dei Genitricis Virginis Mariae anno Domini 1600. indicto, Posoniique celebrato, conclusi, seu Rudolphi Imperatoris, et Regis Decretum XI. anno Domini 1600. Posonii editum. Quod in Corpore Juris Hungarici, et Codice MS. Radayano fol. 590. habetur. Diploma confirmatorium Datum in Civitate nostra Regia Pilsna 5. die mensis Aprilis 1600.*

Artic. I. Praefatio est. Artic. II. Status, et Ordines Archi - Ducem Matthiam gratanter accipiunt Diaetis, et bellis praefectum; reliqui articuli subsidium, et varia politica objecta concernunt. Etiam Transylvani hoc anno Conventum celebrarunt. Inter MSS. Stephani Kaprinay serie sub lit. B. tom. XLI. N. 47. pag. 160. Habentur literae, quibus Proceres Regni Transylvaniae articulos in Comitibus Lechsalvae, ad diem 25. Octobris celebratis conclusos approbant. Anno 1600. die 4. Nov.

Anno 1601. iterum Comitibus Posonii celebrata sunt, in quibus *Rudolphi Imperatoris, et Regis Decretum XII. anno Domini 1601. Posonii editum est, seu articuli Dominorum Praelatorum, Baronum, Magnatum, et Nobilium, ceterorum*

ceterorumque Statuum, et Ordinum Regni Ungariae, partiumque ei subjectarum in Generali eorum Conventu; pro festo Conversionis B. Pauli Apostoli, sive 25. die mensis Januarii anno Domini 1601. indicto, Posoniique celebrato conclusi, et Corpori Juris Hungarici inserti. Habentur etiam in Codice MS. Radayano fol. 594. Diploma confirmatorium est Datum in arce Regia Pragensi 15. die mensis Aprilis anno Domini 1601. Articuli fere omnes de subsidio, et expeditione bellica sonant. Artic. I. Praefatio est; artic. XXXVI. ultimus habet sequentia: Haec sunt, quae Status, et Ordines ad ipsas Suae Majestatis Propositiones, pro turbato rerum, et temporum Statu, viriumque suarum modulo respondere habuerunt.

Rudolphi II. Imperatoris, et Regis Regales, quibus Civitatem Bartphensem ad Diaetam, die 25. Januarii anno 1601. Posonii celebrandam invitat; Datum in arce Pragensi die 8. Decemb. anno 1600. Habentur inter MS. Stephani Kaprinay serie sub lit. B. tom. XI. N. 174. p. 278.

Eodem fere tempore Transylvani quoque Generalem suum Conventum celebrarunt. Inter MSS. Stephani Kaprinay serie sub lit. B. tom. XII. N. 48. p. 161. Habentur literae Stephani Chiaki de Kereztzogh, Generalis Capitanei Regni Transilvaniae, quibus confirmat articulos in Comitibus Claudiopoli ad diem 21. Januarii

Januarii anni 1601. celebratis conclusos. Dat.
8. Febr. 1601.

In annum 1602. Comitia Posonium pro
die 22. Februarii sequentibus literis Regalibus
indicta fuerunt:

*Egregio Michaeli Amade, Vice - Comitā
Comitatus Posoniensis etc.
fidei nobis dilecto.*

*Rudolphus II. Dei gratia Electus Romanorum Imperator
semper Augustus, ac Germaniae, Hungariae,
Bohemiae etc. Rex, etc.*

Egregie, fidelis nobis dilecte. Constare tibi ea peropti-
me nihil dubitamus, quae hoc anno passim in Hungaria,
et Transilvania, tam contra perfidos, et Christiani nomi-
nis acerrimos hostes Turcas, et Tartaros, quam vero
rebelles, et aemulos nostros, per nostrum exercitum,
Dei Optimi Maximi adjutorio, gesta, et peracta sunt,
quove in statu res nostrae bellicae nunc persistant, quas
etiam deinceps, contra tam potentem hostem, Divino
freti auxilio, necessario nos prosequi, et continuare oportet,
quo tandem, Deo propitio, et opitulante, Inclytum
hoc Regnum nostrum, a Turcico jugo, et tyrannide li-
beratum, in pristinum pacis, et optatae quietis statum
reducere, et restituere possimus. Cum autem hoc ipsum
sine ulterioribus fidelium subditorum nostrorum, ac ce-
terorum Christianorum auxiliis, et subsidiis ad eam rem
apprime necessariis, fieri nequeat, de illis, tam cum
Sacro Romano Imperio, aliisque Principibus Christianis,
ceterisque Regnis, ac Provinciis nostris, quam vero cum
fidelibus quoque Regnicolis nostris Hungaris, de quorum
utpote salute, et permansione potissimum agitur, tempe-
stive, et priusquam hostium exercitus movere incipiat,
iterum agere, et tractare statuimus. Ut autem hoc ipsum
commo-

commodius, et bono cum fructu fieri queat, universis Statibus, et Ordinibus ejusdem Regni nostri Hungariae, et partium ei subjectarum Generalem Conventum, ad festum Cathedrae Beati Petri Apostoli, hoc est vigesimum secundum diem futuri mensis Februarii, anni proxime sequentis sexingentesimi secundi, supra millesimum, ad Civitatem nostram Posoniensem, clementer indicendum, et promulgandum duximus, atque dum nos in conquirendis, et procurandis undique in orbe Christiano amplioribus, et necessariis auxiliis, summa cura destinemur, et occupamur, ei in hac etiam nostra absentia, Serenissimum Principem Matthiam Archi-Ducem Austriae, etc. fratrem nostrum charissimum, attributa vicissim ejus dilectioni de omnibus rebus agendi, tractandi, et concludendi plena potestate, praefecimus. Quare fidelitati tuae clementer, ac firmiter committimus, et mandamus, ut ad diem praefatum, sine ulla excusatione, et mora Posonium venire, atque illic una cum reliquis Dominis Praelatis, Baronibus, et Nobilibus, ceterisque Statibus, et Ordinibus dicti Regni nostri Hungariae, de iis, quae ad ulteriorem belli prosecutionem, publicamque ejusdem Regni nostri defensionem, et deliberationem accommodatissima videbuntur, tractare, et in medium consulere, postpositisque privatis negotiis, omnino hisce Comitibus interesse debeas. Secus sub poena Decreti non facturus. Datum in arce Regia nostra Pragensi vigesima quarta die mensis Decembris, anno Domini millesimo sexingentesimo primo.

Rupolphus m. p.

— Himelreich m. p.

Ex originali. Comititia pro praefixo termino, et loco re ipsa celebrata sunt, et in illis Rudolphi Imperatoris, et Regis Decretum XIII. anno Domini 1602. Posonii editum Corpori Juris Hungarici, et Codici MS. Radayano fol.

599.

599. insertum est. Diploma confirmatorium est *Datum in arce Regia Pragensi 20. mensis Aprilis anno Domini 1602.* Articuli plerique circa subsidium, et exercituationem pro necessitatibus eorum temporum versantur. Art. IX. declaratur: *quod personalis Statuum Insurrectio non adeo sit utilis.* Unde multum nuper docti quidam homines sed temporum, et rerum immemores super objecto hocce disputabant. Art. XXV. Matthiae Archi - Duci Status, et Ordines pro singulari ejusdem erga eos benevolentia habent gratias, et nomine donativi de singulis domibus colonialibus, et inquilinariis tam in Hungariae Regno, quam etiam in Sclavonia, 20. denarios Hungaricos offerunt.

In Transylvania iterum hoc anno Conventus celebratus est. Inter MSS. Kaprin. Serie sub Litt. B. Tom. XLI. N. 49. pag. 162. exstant Litterae, quibus Georgius Basta Regni Transylvaniae Generalis Capitaneus confirmat Articulos, in Comitibus Generalibus ejusdem Regni addiem 23. Aug. A. 1602. celebratis conclusos. Dat. in Medyes die. 23. Aug. A. 1602.

Anno 1603. rursus Comitibus sequentibus Litteris Regalibus Posonium pro die 24. Februarii fuere indicta.

*Magnifico Stanislao Thurzo de Betblemfalua ;
Comiti Comitatus Scepusiensis, &c. Fidei nobis dilecto.*

*Rudolphus secundus, Dei gratia electus Romanorum
Imperator semper Augustus, ac Germaniae, Hungariae, Bohemiae &c. Rex &c.*

Magnifice, fidelis nobis dilecte. Quum evidens necessitas, et ipsa occasionis oportunitas, vel maxime flagitet, ut hoc bellum Turcicum, quod immensis nostris sumptibus, pro eliberatione incliti Regni istius nostri Hungariae, dulcissimae nempe Patriae vestrae, contra tam immanem et potentem hostem, superioribus annis suscepimus, et per Dei gratiam continuavimus, etiam deinceps Divino freti auxilio, animose et utiliter prosequamur, omittere haud gravatim potuimus, quin hac ipsa de re tam cum Sacro Romano Imperio, in peculiari, et jam promulgata Generali Diaeta Imperiali, aliisque Principibus Christianis, caeterisque Regnis et Provinciis nostris, sine quorum utpote auxiliis et subsidiis hoc minime fieri potest, quam vero cum fidelibus quoque Regnicolis nostris Hungaris, de quorum videlicet permanence et eliberatione potissimum agitur, tempellive, et prius quam hostium exercitus, (quod ingruente vere subito futurum non ambigimus) movere incipiat, iterum ageremus, et tractaremus: ut autem hoc ipsum fructuose et commodius fieri queat, universis Statibus et Ordinibus ejusdem Regni nostri Hungariae, et partium ei subiectarum, Generalem Conventionem, ad festum Beati Matthiae Apostoli, hoc est, vigesimum quartum diem futuri Mensis Februarii, anni praesentis, Millesimi, sexcentissimi tertii, ad Civitatem nostram Posoniensem, clementer indicendam, et promulgandum duximus, eique in hac etiam absentia nostra, serenissimum Principem Maximilianum Archiducem Austriae &c. Nepotem nostrum charissimum, attributa ejus dilectioni, de omnibus

rebus agendi, tractandi, et concludendi plena potestate praefecimus. Quare fidelitati tuae clementer ac firmiter committimus, et mandamus, ut ad diem praefatum, sine ulla excusatione, et mora Posonium venire, atque illic una cum reliquis Dominis Praelatis, Baronibus, et Nobilibus, caeterisque statibus et ordinibus dicti Regni nostri Hungariae, de iis, quae ad ulteriorem Belli prosecutionem, publicamque ejusdem Regni nostri defensionem, et eliberationem accommodatissima videbuntur, tractare, et in medium consulere, postpositisque privatis negotiis, omnino hisce Comitibus interesse debeas. Secus sub poena Decreti non facturus. Datum in arce nostra Regia Pragensi, decima die Mensis Januarii, Anno Millesimo sexingentesimo tertio.

Rudolphus m. p.

Nimelreich m. p.

Ex originali. Dantur etiam inter MSS. Stephan. Kaprinay serie sub Litt. B. Tom. XI. N. 177. p. 282. Regales Rudolphi II. Imp. et Regis, quibus Civitatem Bartphensem ad Conventum Generalem, pro festo B. Matthiae Apost. celebrandum evocat. Dat. in arce Pragensi die 10. Jan. 1603. Re ipsa eodem loco et termino Comititia celebrata sunt, et in illis Rudolphi Imp. et Regis Decretum XIV. A. D. 1603. Posonii editum, sive Articuli DD. Praelatorum Baronum, Magnatum et Nobilium, ceterorumque SS. et OO. Regni Hungariae, Partiumque ei subjectarum, in Generali eorum congregatione, ad festum B. Matthiae Apostoli, sive 24. diem mensis Februarii, proxime praeteriti A. D. 1603. indicta, Posoniique celebrata.

B b b 2

con-

conclusi. Cum alia pleraque anteriora et posteriore Comitia praesidente Matthia Archiduce celebrata essent, his Maximilianus Ernestus Archidux praesidebat, prouti Rudolphus et in Regalibus Litteris insinuaverat, et in Diplomate confirmatorio profitetur: Exhibuerunt, inquit, et praesentaverunt nobis medio serenissimi Principis Maximiliani Ernesti Archiducis Austriae Patruelis nostri charissimi, qui scilicet nostra in persona dictae Generali Congregationi praesedit, ac praesuit, infrascriptos Articulos. - Datum in Arce Regia Pragensi 15. die Mensis Aprilis A. D. 1603. SS. et OO. contra Matthiam Archiducem Comitibus plane Articulator praefectum nunquam equidem ullam exceptionem fecerunt, sed in hisce Comitibus non tam, ut videtur id, quod Maximilianus illis praepositus fuerit, quam potius, quod ipse Rex personaliter non comparuerit, aegre tulisse videntur; Art. enim. 1. § 4. declarant se ea in re propter causas per Suam Majestatem adjectas, perlubenter quidem acquiescere. verumtamen supplicant, iterum, atque iterum Suae Majestati, dignetur post tot tandem annos in medium suorum fidelium venire, ac praesens malis eorum subvenire. Art. 2. Praeterea ubi Sua Maj. Caes. inter propositionis Articulos, aliquot in locis, non obscure omnem neglectarum rerum, et praesertim non exactae contributionis, ac oblatis militis non subministratio- nis causam in ipsos SS. et OO. rejicere videtur,

re-

replicant SS. et OO. alias esse horum defectuum causas, se vero omnia possibilia sua ex parte praestitisse, atque omnibus viribus, in omnibus occasionibus, patrio more, vestigia majorum suorum secutos esse; quod certe posthac quoque tam libenter, quam quod libentissime sunt facturum, pro omni eorum possibilitate, quamdiu vixerint, et vel unicus eorum superstes fuerit, dummodo benigne etiam eorum ratio habeatur, et nimia licentia militari non aggraventur. Sed frustra denique SS. et OO. sive personalem Rudolphi Regis praesentiam in Comitibus exoptabant, seu malis tandem ponendum remedium exorabant; nam Comitibus non nisi ternis primis, annis videlicet 1578. 1582. 1583. celebratis personaliter interfuit, deinceps autem aliis XIV. eo adhuc regnante, annis nimirum 1588. 1593. 1595. 1596. 1597. 1598. 1599. 1600. 1601. 1602. 1603. 1604. 1606. celebratis Comitibus nunquam interfuerat, licet toties promiserit, Pragae plerumque versatus, neque gravamina Regnicolarum omnibus Comitibus repetita, unquam sublata sunt, sive temporum iniquitate has calamitates secum ferente, sive uspiam data opera aerumnae multiplicarentur, in quibus Matthiae Archiducis in Hungaros propensio fortassis unicum fuerit afflictis solatium.

Et hoc anno Transylvani suum celebrarunt conventum. Exstant inter MSS. Steph. Kapriay serie sub Litt. B. Tom. XLI. N. 52. pag.

166. Litterae, quibus Comites Comitatum Transylvaniensium Articulos in Comitibus Albae Juliae circa diem 15. Jan. celebratis, conclusos publicant. Dat. Colofvar 8. die Martii 1603.

Anno 1604. iterum Comititia Posonium indicta fuerunt. Regalium Exemplum exstat in MSS. Steph. Kaprinay Serie sub Litt. B. Tom. XI. N. 174. pag. 281. quibus Rudolphus Rex Diaetam die 3. Febr. A. 1604. Posonii celebrandam Civitati Bartphensi indicit. Datum in arce Pragensi die 5. Dec. 1603.

In his Comitibus Rudolphi Imp. et Regis Decretum XV. Anno D. 1604. Posonii editum Corpori Juris Hung. insertum est. Diploma confirmatorium est Datum in arce Regia Pragensi prima die Mensis Maji A. D. 1604. Articulorum idem est argumentum quod omnium praecedentium Decretorum. Art. 22. sive ultimus praefert Rubricam *Ut Religionis negotium in publicis Tractatibus et Diactis nemo temere moveat*. De hoc Articulo Rex in diplomate confirmatorio, seu conclusione sequentia habet: *simul et ultimum, per nos benigne, et necessario additum Articulum*. Factum quidem primi nunc exempli, at certe salutaris videri poterat, nisi secus evenisset tales enim controversiae Patriam nostram tum quidem pessumdederant; de quibus et Istvanfius Lib. XXXIII. dicit: *Comitia celebrata sunt non sine multa verborum contentione, ac tumultu*.

In Annum 1605. etiam Comitia Posonium ad festum Epiphaniarum Domini indicta fuisse, docent sequentes Regales Litterae :

Prudentibus ac Circumspectis N. Judici , caeterisque Juratis Civibus , Regiae , ac Liberae Civitatis Bartphenfis &c. sincere nobis dilectis.

Mathias Dei Gratia Archidux Austriae Dux Burgundiae &c Comes Tyrolis &c. Prudentes ac circumspecti sincere nobis dilecti Non sine displicentia animique commotione intellexit haud pridem Sacra Caesarea , Regiaeque Majestas , Dominus, et frater noster observandissimus, qualiter factiosus ille Stephanus Bochkay postposito Dei hominumque timore, intra spatium paucarum septimanarum non solum ipse a fide, et obsequio Suae Majestatis nulla legitima causa praeexistente desciverit, ac imprimis in Transilvania, deinde vero in partibus quoque Regni istius superioribus rebellionem excitaverit, sed etiam alios, ac majorem fere partem nobilitatis, Liberrarumque Civitatum, ac una cum his istam etiam Civitatem, et firma aliquot Suae Majestatis praesidia; nec non universam plebem sibi obedire ac in verba sua jurare coegerit compuleritque, adeo quidem, ut memorata Rebellio nedum cessare, sed magis, ac magis in dies crescere, latiusque serpere quam antehac videbatur. Unde praefata Sua Majestas Caesarea ex singulari sua affectione, et paterna cura, qua erga periclitantem istam patriam, pro innata sua Clementia, benigne afficitur, sedandis istis quibusvis tumultibus, ac reducendo Dei benignitate pristino Regni statu, Generalem Dietam cunctis fidelibus statibus, et ordinibus Regni sui Hungariae, tempestivius quam alias consueverat, in Civitate sua Posoniensi, ad festum Epiphaniarum Domini, anni proxime venturi 1605. indicendam, celebrandamque esse, ac ibidem de fluctuante, extremumque excidium, nisi tem-

pestive succurratur, minitante patriae istius statu, ac vestri omnium conservatione, adeoque bello hoc Turcico ulterius prosequendo, certam inire consultationem, ac super his omnibus publico Regnicolarum voto, solidi aliquid statuendum benigne decrevit, eumque in finem ac promotionem hujus negotii, non modo per se studio indefesso occupatur, sed Litteras quoque suas Regales, quibus cunctis fidelibus suis Regnicolis Diaetam promulgare consuevit, jam confici, et quantocius isthuc transmitti curatura. Cum autem ad diem illum praestitutum breve admodum tempus superesse videatur, ne angustia illius excludamur, neve vos id tardius vobis significatum fuisse praetendere possitis, Officii nostri, ac summe necessarium esse duximus, hanc expressam determinatamque, et omnimodam Suae Majestatis voluntatem, ex certa animi ejusdem scientia, et speciali commissione, hi'ce vobis tempestive intimare. Proinde nomine, et Autoritate, ac jussu ejusdem Majestatis Caesariae, ac Regiae, harum serie firmiter vobis comitrimus, et mandamus ut penitus considerata ingentis patriae istius periculi magnitudine, memores vestrae fidei, debitaque constantiae de mittendis in caeterum Regnicolarum Legatis vestris, jam statim acceptis praesentibus consultationem inire, eosdemque, quos elegeritis ad diem et locum praedecclaratum, etiamsi praetactae literae Suae Majestatis Regales tardius forte vobis redderentur (propter quod hasce ad vos praemittere necesse habuimus) certo, ac indubitanter expedire, atque hoc etiam pacto vestrum fidele obsequium, infractique animi constantiam, erga Suam Majestatem reipsa declarare modis omnibus debeatis, et teneamini. Secus sub poena notae perpetuae infidelitatis nullatenus facturi. Datum Viennae quinta die Decembris. Anno Domini, millesimo, sexcentesimo, quarto.

Mathias m. p.

Franciscus Nag-Mihaly m. p.

Ex

Ex Steph. Kaprinay Diplom. Part. I. pag. 303. Idem Exemplum habetur inter ejusdem MSS. serie sub Litt. B. Tom. XI. N. 179. pag. 285. sed Comititia ista dilata fuisse, patet ex aliis ejusdem Rudolphi Regis Litteris, quibus Diaetam ad festum trium Regum Polonium indictam, propter turbas in Regno excitatas differt, idque Civitati Bartphensi significat. Dat. in Arce Pragensi die 25. Jan. 1605. Imo penitus eam hoc quidem anno evanuisse, patet inde, quod nullae constitutiones Comitiales hujus anni supersint. Sed per Bocskajanos ad ultimos mensis Martii dies Conventum Szerencheni actum fuisse narrat Istvanfius Histor. Lib. XXXIV.

Anno 1606. Comitiorum nullum quidem deteximus Vestigium, habentur tamen in Corpore Jur. Hung. *Pacificatio Viennensis Anni 1606.* Litterae item Hungarorum ad Bohemos, et horum vicissim ad illos, ac denique *conditiones Pacis et Foederis inter Romanorum, et Turcicum Imp. Rudolphum II. et Hebonatem I. Sultanum A. 1606. conclusae.*

Eodem anno Bocskajanos Cassoviae Conventum Partium Superiorum celebrasse, atque nonnulla constituisse narrat Istvanfius Libro XXXV.

Anno 1607. deteximus indictorum quidem, nullum vero celebratorum Comitiorum Vestigium. Habentur inter MSS. Stephani Kaprinay Serie sub Litt. B. Tom. XI. N. 181. pag. 288.

288. Rudolphi Regales, quibus Generalem Conventum ad festum Nativitatis S. Joannis Bapt. in Civitate Posonienſi celebrandum indicit Civitati Bartphenſi, ſimul vero *Poſt Scripta* alium terminum videlicet B. Jacobi Apoſtoli, ſeu diem 25. Junii, velut breviorẽ præfigit. Datum in Arce Pragenſi die 10. Maji 1607. ſed hæc evanuerunt.

Hoc eodem anno ad diem 18. Martii ſub Sigismundo Rakoczy Maros Vasarhelini apud Tranſylvanos Conventum fuiſſe actum, patet etiam ex iisdem MSS. Tom. XLI. N. 46. pag. 158.

Ad annum 1608. per Ferdinandum Regem ultimo indiſta fuerunt Poſonium ad diem 11. Martii Comitia ſequentibus Regalibus Litteris.

*Magnifico Stanislao Thurzo de Betthlemſſalva
Fideli Nobis dilecto:*

Rudolphus II. Dei Gratia Eleſtus Romanorum Imperator ſemper Auguſtus, ac Germaniae, Hungariae, Bohemiae &c. Rex &c.

Magnifice fidelis nobis dilecte. Tametsi hoc potiſſimum tempore, inter alias graves curas et occupationes noſtras nobis gratiſſimum fuiſſet, ſi promulgata hoc anno per nos Dieta Hungarica celebrari et ad bonum, optatumque finem perducì potuiſſet. Quia tamen illam, præter deſiderium et exſpectationem noſtram, paucorum quorundam impatientia, quod quidem illibenter intelleximus, inaniter diſſolui contigit; omittere etiam nunc pro paterno plane ac benigno noſtro erga Regnum hoc poſtrum Hungariae, fidelesque Subditos ac Regnicolas

nostros, affectu, nequaquam potuimus, quin hoc etiam periculoso tempore Diaetam ipsam denuo ediceremus et promulgaremus, in qua, cum eisdem Regnicolis nostris de publicis ejusdem Regni nostri rebus et negotiis omnibus, mature agere et tractare, ac cuncta denique in bonum et quietum ordinem redigere possemus. Hac itaque de causa, universis statibus et ordinibus ejusdem Regni nostri Hungariae, et Partium ei subjectarum Generalem Conventum ad undecimum diem futuri mensis Martii, anni proxime sequentis sexcentissimi octavi supra Millesimum, ad Civitatem nostram Posoniensem, indicendum et promulgandum duximus, eique etiam in hac nostra absentia Serenissimum Principem Matthiam Archiducem Austriae &c. Fratrem nostrum charissimum, attributa ejus Dilectioni de rebus omnibus agendi, tractandi et concludendi, plena potestate, praefecimus. Quapropter fidelitati tuae harum serie clementer ac firmiter committimus et mandamus, ut ad diem praefatum sine ulla more et excusatione Posonium venire, atque illic, una cum Statibus et Ordinibus dicti Regni nostri Hungariae et Partium ei subjectarum, de publicis ejusdem Regni nostri rebus et negotiis tractare et in medium consulere, postpositisque privatis Negotiis omnibus, hisce Comitibus, bonum exemplum aliis praebendo, omnino interesse debeas. Secus sub poena Generalis Decreti in se se absentantes statuenda, non facturus. Datum in Arce nostra Regia Pragensi, vigesima quarta die mensis Decembris. Anno Domini MDCVII.

Rudolphus m. p.

Franciscus Forgach
Card. Strigon. m. p.

Himmelreich m. p.

Ex originali. Sed nec ista Comititia hoc quidem termino celebrata fuere. Verum:

SUB

SUB MATTHIA II. REGE.

Eodem Anno 1608. Comitia Posonium ad diem 29. Septembris his Regalibus indicta fuisse :

Matthias Dei gratia designatus in Regem Bohemiae Archidux Austriae Dux Burgundiae &c. Comes Tyrolis &c. Regni Hungariae Gubernator. Prudentes, ac circumspecti nobis dilecti. Probe constare vobis non dubitamus, qualiter sacra Caesarea Regiaeque Majestas Dominus et Frater noster observandissimus, haud pridem cum nos Conventum Posonii ageremus Generalem Dietam statibus, et ordinibus Regni illius Hungariae clementer indixerat, atque eo tum communi Regnicolarum voto decisum, ac determinatum fuerat, ut cum praedictus Conventus Posoniensis, propter sedandos Hajdones praecise, et immediate indictus, ac promulgatus dissolvi minime posset, ac deberet, aliam nos in Regno Hungariae Dietam vigore earundem literarum Suae Majestatis quodcumque necessitas ingrueret, indicare ac promulgare possemus, ac deberemus. Interea vero nonnulli pacis, ac concordiae inimici non defuerant, qui dictum Tractatum Posoniensem, Articulos Viennenses, atque adeo pacem Turcicam, magnis sane nostris curis, negotiis, et impensis procuratam infringere, annihilare, et novos subinde motus in vicinis provinciis exsuscitare, simul etiam Patriam istam afflictissimam in pristinas Miserias, et calamitates conjicere denuo conabantur. Quibus ut in tempore obviam iremus, atque hoc modo salutem et permanfionem omnium tueremur, summa necessitate coacti professionem nostram in Regnum Bohemiae institueramus. Cum igitur in eo ipso negotio tractatum cum sua Sacra, Caesarea, et Regia Majestate habentes, eadem Sua Majestas sponte, et ultro propria, et fraterna sua erga nos affectione Regni hujus Hungariae fasces, et gubernacula nobis plenarie cesserit, et sacrum quoque

Re-

Regni Hungariae Diadema cum omnibus suis Clenodiis transmiserit, et assignarit, atque in horum evidentius documentum, et certitudinem, uti Sua Majestas ab illo Juramento, quod tempore inaugurationis, et Coronationis suae in Regem Hungariae solenniter praestiterat, semet ipsum exoneravit, alleviavit, et exemit, ita quoque universos fideles suos subditos Hungaros, Dominos videlicet Praelatos, Barones, Magnates, nobiles caeterosque Status et Ordines ejusdem Regni Hungariae Regnorumque, et partium sibi subjectarum, et annexarum ea conditione ab eorum Juramento super servanda sibi fide, et fidelitate clementer liberavit, enodavit, absolvit, curamque omnium eorum deposuit, ac liberos pronuntiavit, quatenus nostram personam secundum ejusdem ad Status et Ordines Regni perscriptam recommendationem, et futurum suum Regem acceptare, proclamare, et Coronare possint, ac valeant, nobis autem nihil aeque magis curae, et sollicitudini fuerit, quam ut Regnum istud amplissimum, tandem in omnibus pristinam felicitatem, et tranquillitatem suam consequatur. Idcirco summe necessarium esse duximus Generalem in Regno isto Diaetam vigore praedictarum literarum Suae Majestatis, ad vigesimum nonum diem futuri Mensis Septembris Posonium indicere, et promulgare, ibique de omnibus supra narratis, ac aliis ad eam pertinentibus imprimis vero penitus stabilienda Regni istius pace, et tranquillitate uberius tractare, concludere, et quamprimum effectui dare. Quocirca vos hisce benigne hortamur, et requirimus, atque etiam auctoritate suscepti Officii nostri Gubernatoris vobis harum serie firmiter committimus et mandamus, ut cum sua Sacra Caesarea, et Regia Majestas omnem curam, et gubernationem Regni istius Hungariae a se removerit, deposueritque, ad praedictum diem, et locum speciales vestros homines dexteritate instructos, rerumque gerendarum peritos, ac tales e medio vestri personas eligere, ac cum plena instructione, et auctoritate omnimode expedire, et ablegare velitis,

ac debeatis; quibuscum de his seriis, et arduis, totum Regnum concernentibus negotiis in publicum consulere, bono fine determinare possimus, ac valeamus secus non facturi. Datum in Civitate nostra Vienna 29. Julii Anno 1608.

Ex Steph. Kaprinay Dipl. Part. I. p. 293.

In hisce Comitibus Matthiae Regis Inauguralibus: *Matthiae II. Imp. et Regis Decretum I. A. D. 1608. Posonii editum* et Corpori Jur. Hung. insertum geminis constat sectionibus *Articulis* nimirum *Ante, et Post Coronationem* conditis. Primi ordinis constitutionibus sequens praefigitur Rubrica:

Articuli DD. Praelatorum, Baronum Magnatum et Nobilium, ceterorumque SS. et OO. Regni Ungariae, Partiumque ei subiectarum, in Generali eorum Conventu, pro festo B. Michaelis Archangeli hoc est 29. die mensis Septembris A. D. 1603. indicto, Posoniique celebrato, ante Coronationem conclusi.

Sunt autem majori ex parte declarationes ad Articulos Pacificationis Viennensis, quos deinde sequuntur *Articuli post Coronationem Regiae Suae Majestatis conclusi*. Rex in Diplmate confirmatorio sequentia ad historiam comitiorum facientia habet:

Postquam . . . tamquam Supremus praefati Regni Gubernator pro festo B. Michaelis Archangeli anni praesentis 1608. Generalem ipsis Regnicolis Diaetam in Civitatem Regiam Posoniensem indixissemus, ac publicassemus; in frequenti eorundem Regnicolarum Conventu, post plures tractatus ultro, citroque, inter nos, ac auctoratos SS. et OO. ejusdem Regni Ungariae habitos; vi-

sum

sum est illis ante omnia Articulos Viennenses in accuratam deliberationem reassumere, ponderare, ac incertam methodum perpetuo valituros redigere: ac tandem nos in Dominum, et Regem ipsorum paribus votis, et unanimi consensu, eligere, proclamare, invocatoque deum Numinis divini auxilii feliciter etiam coronare. Quibus rite peractis supplicaverunt Majestati nostrae humillime, quatenus supradictos Articulos Vieneses, aliosque de novo etiam pro temporis conditione, et rerum statu, communi omnium deliberatione sancios et conclusos . . . approbare, confirmare &c. dignaremur. Datum &c. in Arce Regia Posoniensi 6. die mensis Decembris A. D. 1608.

Huic Diplomati subscripti sunt Praelati et Barones, quod ab anno 1514. in nullo Diplomate Decretorum Comitium confirmatorio factum fuisse observavimus, licet intra hoc seculi unius tempus plurima condita sint.

Anno 1609. Matthias II. Comitium ad festum omnium Sanctorum in Civitatem Posoniensem indixerat. Exemplum Regalium Dat. Viennae die 4. Sept. 1609. ad Civitatem Bartphensem expeditarum habetur inter MSS. Steph. Kaprinay Serie sub Litt. B. Tom. XI. N. 184. pag. 294. In his Comitibus *Matthiae II. Imp. et Regis Decretum II. A. D. 1609. Posonii editum* Corpori Juris Hung. insertum Diploma vero confirmatorium est *Datum in Civitate Vienna Austriae 23. die mensis Januarii A. D. 1610.* cui Praelati et Barones itidem subscripti sunt.

Duo hic in Corpore Juris observata, non quidem tanti momenti, sed nec silentio praetereunda putamus: Decretis nempe plerorumque

que

que Regum Hungariae, qui simul aliquando Romanorum Impp. erant a temporibus Sigismundi Regis praefigitur semper: *Imperatoris et Regis* etiamsi tum adhuc edita sint, dum illi nondum Imperatores Rom. erant. Poterant equidem Editores aetate sua illos jam Imperatores scribere, sed illis Decretis, quae sub Regibus nondum Imperatoribus edita sunt, istud veritati historicae repugnans absque vitio anachronismi praefigi vix potuit. Deinde Matthiae II. Regis Decretis, uti et sequentium Regum additur clausula: Post Coronationem, quae tamen in illis otiosa est, nam illa commode non aliis apponi potest, quam, quae in Comitibus Inauguralibus edita sunt, et his tum demum, si etiam ante Coronationem Articuli aliqui conditi habeantur, quo loco utique relativa ista clausula locum habet.

Anno 1613. indicta fuere Comitia Posonium ad diem 24. Februarii sequentibus Regalibus Litteris:

Prudentibus et Circumspectis Judici, Juratis, cacterisque universis Civibus Civitatis nostrae Bartphenfis &c. Fidelibus nobis dilectis.

Mathias Dei Gratia electus Romanorum Imperator semper Augustus, ac Germaniae, Hungariae, et Bohemiae &c. Rex Archidux Austriae, Dux Burgundiae, Marchio Moraviae, Comes Tyrolis &c. Prudentes, ac circumspecti, fideles nobis dilecti. Postquam peractis ferme integri anni decursu in Sacro Romano Imperio aliisque
Pro-

Vinculis, et dirionibus nostris, arduis, et magni mo-
 menti negotiis, quorum causa nos paulo longinquius, et
 diutius a Regno isto nostro Hungariae necessario abesse
 oportuit, ex clementia Dei tertio supremo Imperiali Dia-
 demate redimiti, incolumes huc reverti sumus, prima et
 praecipua cura nobis fuit, ut quemadmodum confectis
 illic ex animi nostri sententia singulis, haud inutilen il-
 la nostra absentia, Regno quoque isti nostro Hungariae,
 in iis nimirum, quae non minus publicum, et commune
 ejusdem emolumentum concernere posse rati sumus, na-
 ravimus operam, ita nunc quoque praesentes, prima,
 quam a reditu nostro nancisci potuimus, commoditate,
 ea, quae ad bonum, et salutarem ejusdem Regni nostri
 statum pertinent, publica quoque, et privata, fidelium
 Renicolarum nostrorum negotia concernunt, curanda, et
 tractanda aggredieremur. Hac itaque de causa Genera-
 lem universis, statibus, et ordinibus ejusdem Regni no-
 stri Hungariae Conventum ad Dominicam Invocavit,
 hoc est, vigesimum quartum diem mensis Februarii anni
 praesentis sexcentissimi decim tertii supra millesimum, ad
 Civitatem nostram Posoniensem clementer indicendum,
 et promulgandum decrevimus, cui nos ipsi, ne quid ea
 quoque in parte desit, personaliter Deo dante interesse,
 serenissimaeque Imperatricis Coronationem, sub termino
 celebrandae Diaetae, de more, et consuetudine Regni
 (quod pro debita notitia vobis quoque intimatum volui-
 mus) peragere statuimus. Quapropter fidelitati vestrae
 harum serie clementer, et firmiter committimus, et man-
 damus, ut ad praefatum Conventum et, locum peculia-
 res et sufficientes nuncios e medio vestri mittere et expedi-
 re debeatis, qui sint viri prudentes, tranquillitatisque,
 et boni publici studiosi, qui illic cum Dominis Praelatis,
 et Baronibus, ac Nobilibus caeterisque Statibus, et Or-
 dinibus dicti Regni nostri Hungariae, de iis, quae ad pu-
 blicam Regni nostri utilitatem, tranquillitatem, florentem-
 que constitutionem accommodatissima proposituri sumus,
 tractare, et in medium consulere debeant: certi in eo

C c c

existent-

existentes, quod cum exacta hac Dieta Regni Hungariae, confestim ad comitia Imperialia, cujus terminus edictus jam appropinquat, nobis proficiscendum sit, non obstante cujusvis absentia, nos cum iis, qui ad indictum diem, ad quem nempe citra omne dubium, nos etiam Deo dante adesse constituimus, convenerint, juxta contenta Articulorum superinde statutorum, Wladislai nempe Regi, de rebus Regi acturos, conclusuros, et processuros; secus itaque sub poena in Decreto expressa non facturi. Datum in Civitate nostra Vienna die octava mensis Januarii, anno Domini millesimo sexcentesimo decimo tertio, Regnorum Romani primo, Hungariae, et reliquorum quinto, Bohemiae vero anno secundo.

Matthias m. p.

Valentinus Leepes Episcopus Nitriensis m. p.

Laurentius Ferenczffy m. p.

Ex Steph. Kaprinay Dipl. Part. I. pag. 295. Idem habetur etiam inter ejusdem MSS. Serie sub Litt. B. Tom. XI. N. 187. pag. 298. In his Comitibus *Matthiae II. Imp. et Reg. Decretum III. A. D. 1613. Posonii editum*, et Corpori Juris Hungarici insertum est. Diploma confirmatorium est *Datum in Civitate Vienna die 25. Mensis Aprilis A. D. 1613.* cui tamen, uti praecedentibus duobus, Praelatorum et Baronum nomina subscripta non sunt.

Anno 1617. Comitibus Posonium ad diem 13. Decembris sequentibus Litteris Regalibus indicta fuere:

Egre.

*Egregio , Joanni Bakos de Osgian &c. Fidei-
li nobis dilecto.*

*Matthias Dei Gratia Electus Romanorum Imperator
semper Augustus, ac Germaniae, Hungariae, Bohe-
miae &c. Rex &c.*

Egregie, fidelis nobis dilecte. Peractis jam hic Dei beneficio, arduis, et magni momenti, sacri Romani Imperii, caeterorumque Regnorum ac Ditionum nostrarum haereditariarum, negotiis, quorum causa, nos paulo diutius, a Regno isto nostro Hungariae, nobis imprimis charissimo, necessario abesse oportuit; prima nunc, et praecipua cura tenet, ut Deo ita bene juvante, prope diem hinc redituri, in Regno quoque nostro Hungariae, ea, quae ad bonum et salutarem ejusdem Regni nostri Statum et tranquillitatem pertinent, curanda et tractanda aggredieremur: Hac itaque de causa, generalem universis Statibus ac ordinibus ejusdem Regni nostri Hungariae Conventum ad festum Divae Luciae Virginis et Martyris, hoc est, decimum tertium diem, mensis Decembris anni currentis, ad Civitatem nostram Posoniensem, indicendum et promulgandum, eidemque Deo favente, personaliter praesse decrevimus. Quocirca fidelitati tuae horum Serie firmiter committimus, et mandamus, ut ad diem praedictum, sine ulla excusatione, Posonium venire, atque illic, una cum reliquis fidelibus Regnicolis nostris, publica Regni nostri negotia tractare, deque illis in medium consulere, et ultra diem constitutum nullatenus emanere debeas. Secus sub poena Decreti non facturus. Datum in Arce nostra Regia Pragensi, die decima Mensis Octobris, Anno Domini Millesimo sexcentesimo decimo septimo.

Matthias m. p.

Valentinus Leepes Episcopus
Nitrivensis m. p.
Laurentius Ferenczffy m. p.

C c c 2

Ex

Ex originali. Ista nihilominus Comitia primo ad festum Epiphaniarum Domini prorogata, erant, uti patet e sequentibus Litteris.

Matthias Dei Gratia Electus Romanorum Imperator Semper Augustus, ac Germaniae, Hungariae, Bobemiae &c. Rex &c.

Magnifici, Egregii, et Nobiles, fideles nobis dilecti, Recenti adhuc Memoria tenemus, nos hisce proxime elapsis diebus Generalem universis Statibus et Ordinibus istius Regni nostri Hungariae Diaetam, pro festo Divae Luciae Virginis et Martyris, anni labentis ad Civitatem nostram Posoniensem clementer indixisse, et promulgasse. Et licet nihil magis hucusque in votis habuerimus, quam ut ipsa Diaeta in praefixo Termino celebrari potuisset, cum vel in praesentiarum omnia requisita pro itineris nostri maturatione, cum pleno voluntatis affectu in promptu habeantur; quia tamen reditum hinc nostrum non solum gravia quaedam et magni momenti negotia, totam Christianitatem concernentia, sed et de pate cum Venetis ineunda, inchoatus jam Tractatus retardavit, ac potissimum valetudinis nostrae indispositio plurimum suscipiendo rineri hactenus discommodavit; unde promulgatae Diaetae celebrationem necessario ulterius insequentem annum, ad festum videlicet Epiphaniarum Domini, differre et prorogare decrevimus, quod vobis notitiae Causa debitaque vestri accomodatione hisce intimandum, et significandum voluimus, quibus de caetero gratia et clementia nostra benigne propensi manemus. Datum in Arce nostra Regia Pragensi, die vigesima octava Mensis Novembris, Anno Domini Millesimo sexcentesimo decimo septimo.

Ex copia coeva. Sed iste quoque terminus ad Dominicam Invocavit prorogatus, et
Con-

Conventus non nisi pro eo termino in diem 4. Martii An. 1618. celebratus est, uti sequentes iterum docent Regales Litterae.

Magnifico Emerico Czobor de Czobor Zentth-Mibály, Fideli nobis dilecto.

Matthias Dei gratia Electus Romanorum Imperator semper Augustus, ac Germaniae, Hungariae, Bohemiae etc. Rex, &c.

Magnifice, fidelis nobis dilecte. Tametsi graves ac multiplices curae, non solum Sacri Romani Imperii, verum etiam Christianitatis universae nos distinerent, affectaque valetudo quietem potius, quam iactationes ac molestias viae longioris requireret; pro eo tamen singulari ac paterno affectu nostro, quo Regnum istud Hungariae complexi semper fuimus, omnibus omnino difficultatibus superatis, nostrae etiam propriae personae (quam saepe saepius vel in apertis campis, pro salute Hungariae periclitari volumus) incommodis, ac discrimine postposito, ut indicto a nobis Termino Diaetali mature ac in tempore adesse possemus, dissuadentibus etiam Medicis die prima Decembris itineri nos dederamus. Verum in ipso itinere, partim hybernis tempestatibus retardati, partim longi itineris iactatione debilitati, cum animadverteremus ad praefixum Diaetae celebrandae diem adesse non posse, alium, et quidem brevissimum Terminum intimare debuimus; ad quem (ut tunc quidem sanitatis conditio promittebat) nos adesse posse omnino sperabamus. Quia vero incommoda profectiois, ac adversa podagrae, hyemis frigora, nebulaeque, et Coeli inclementiae ita nos afficere, ut prorsus impossibile sit, etiam ad hunc posterius statutum diem loco nos movere, negotiisque Diaetalibus attendere; idcirco duro necessitatis telo divinitus immisso, cogimur ab hoc quoque Epiphaniarum

Domini die, ad Dominicam Invocavit, hoc est, quartum diem futuri Mensis Martii, ulterius Diaetam prorogare, quo tandem Dei optimi munere recuperata sanitate, ac resumptis viribus, magno et nostro, et Regnicolarum gaudio et interesse in persona Comitiss et negotiis Regni illius attendere possimus. Quocirca benigne hortamur fidelitatem tuam, ut moram hanc ac dilationem, de necessitate, non voluntate susceptam, aequo animo feras, et nihilominus eo pacto expeditus et in promptu esse debeas, ut ad praefixum locum et terminum sine ulla excusatione, et exceptione certo, et tempestive adesse possis, atque isthic, una cum reliquis statibus et ordinibus dicti Regni nostri Hungariae, de iis, quae ad tranquillam ejusdem Regni permansionem et pacem accomodatissima visa erunt tractare, et in medium consulere valeas. Clementi huic nostrae voluntati, et intimationi re pro debito fidelitatis tuae, satisfacturum benigne confidimus: neque secus sub poena Decreto expressa facere volumus. Cui in reliquo gratia nostra clementer propensi manemus. Datum in Arce nostra Eberstorff die vigesima septima Decembris, Anno Millesimo sexcentesimo decimo septimo.

Matthias m. p.

Laurentius Ferenczffy m. p.

Ex originali. Re ipsa pro isto postremo termino Comitiae celebrata sunt, in quibus *Matthiae II. Imp. et Regis Decretum IV. An. Do. 1618. Posonii editum*, et Corpori Jur. Hung. insertum est. Diploma confirmatorium est *Datum in Civitate Vienna d. 4. Mensis Julii A. D. 1618.* Erant Comitiae haec Ferdinandi II. Inauguralia, uti ex Art. 38. et Diplom. confirm. §. 2. patet, ubi Rex sequentia habet:

Idem

Idemque universi SS. et OO. in Civitate nostra Poson. ad mandatum nostrum congregati, ad nostram Benignam requisitionem, et paternam recommendationem Serenissimum Principem, ac Dominum Ferdinandum Regem Bohemiae, S. R. I. Electorem, Archiducem Austriae &c. Patruelem et filium nostrum charissimum, qui scilicet nostra in persona dicto Conventui praefuit, ob excellentes et heroicas, quibus pollet, animi, ingeniique doctes, post plures eorum Tractatus, juxta antiquam consuetudinem, et libertatem eorumdem semper observatam, paribus votis, unanimique consensu, in Dominum et Regem ipsorum rite elegerunt, proclamaverunt, invocatoque demum Numinis divini auxilio, feliciter etiam coronaverunt.

Memorabilis est hujus Decreti Art. 28. *Additamenta, et diminutiones constitutionibus, seu Articulis SS. et OO. Suae Majestati pro confirmatione porrectis, aut porrigendis; non committantur.* Aegerrime nimirum SS. et OO. semper ferebant, si quid Reges ex Articulis ab illis conclusis aut addidissent, aut diminuissent, uti jam A. 1598. Art. 1. §. 4. propter quasdam exceptiones in conclusione Decreti anni 1597. factas non obscure innuerunt, et A. 1604. Art. 22. per Regem additum et in hoc ipso Decreto Anni 1618. Art. 77. adeo aegre ferebant, ut inde multae seditiones exortae fuerint.

Hoc seculo demum consuetudo superiore jam licet aliquantum frequentata invaluit, ut sibi alii *Diaria* Tractationum Comitiorum in iisdem praesentes connotarent, alii *historiam* conscriberent, alii denique *Acta*, sive scripta publica colligerent, quae pro diversis Comitiis

tiis per diversos diligenter collecta hodieum habentur. Hujusmodi Collectiones praecipuae nobis sequentes innotuerunt. Card. Jos. a Bat-
tayan Primatis, Croatica per Nic. Skerlecz ador-
nata. Comitis Fran. Széchényi. Godefridi Kéler.
Ant. Szirmai. Car. Fejervari. C. Ignatii a Bat-
thyan, Baronis a Jeszenak, et plurium aliorum.
Habentur autem permulta inter MSS. Heve-
nesiana et Kaprinayana, tum extra haec non
pauca in Bibliotheca Regiae Universitatis Hun-
garicae, nonnulla, ut intelleximus, in Archi-
vo Regnicolari, et privatorum, ut longus contexi
posset Catalogus. Ex his, quae nobis in specie
innotuerunt, suis locis speciminis causa aliqua
adnotabimus, ac nominatim Anni, quem praemi-
simus 1618. Comitialia acta exstant inter Széché-
niana fol. N IX. inter Hevenesiana Tom.
XXXIII. inter Kaprinayana Serie sub Litt. A.
Tom. XXX. speciatim in Archivo Croatico
Falc. VII. N. 137. habetur: *Diploma Ferdinan-
di II. occasione Coronationis suae Statibus elar-
gitum, ut in Corpore Juris Hung. alioquin con-
tentum, in Transumpto Sigismundi Forgach Re-
gni Hungariae Palatini.*

Aliud ejus nodi Diploma asscuratorium sta-
tibus et ordinibus Regni Ungariae die 28. Apr.
1618. a Matthia II. Imp. et Rege datum, quod
idem liberam electionem Ferdinandi Regis Bo-
hemiae, per dictos SS. et OO. Hung. in Re-
gem eorundem, juxta antiquam consuetudi-
nem et libertatem in eorum factam esse, Prae-
fa

sationi Decretorum Regni inferi curabit, Palatinum illico post Coronationem praefati Regis eligi, et gravamina Regni complanari faciet; uspiam lectum in adversariis nostris connotavimus, in quo egregie fidem solvit.

SUB FERDINANDO II. REGE.

Anno 1619. Comitia Posonium ad diem 26. Maji sequentibus Regalibus literis indicta fuerunt:

Magnifico, Joanni Oxtrosyth de Ghyledincz etc. fideli nobis dilecto.

Ferdinandus II., Dei gratia Hungariae, Bohemiae, Dalmatiae, Croatiae, Sclavoniae etc. Rex, Archidux Austriae, Dux Burgundiae, Marchio Moraviae, et Comes Tyrolis etc.

Magnifice, fidelis nobis dilecte. Postquam ex Dei praepotentis, et Optimi Maximi, cujus nutu, et arbitrio cuncta gubernantur, clementi dispositione Sacratissimam Caesareo - Regiamque Majestatem Matthiam, Dei gratia Electum Romanorum Imperatorem, ac Germaniae, Hungariae, Bohemiae, Dalmatiae, Croatiae, Sclavoniae etc. Regem, Archi-Ducem Austriae etc. Patrem, et patruelem nostrum observandissimum felicitis recordationis, ex hac fluxa, et caduca vita decedere contigit, haudquaquam intermitrendum esse duximus, ut de tristi hoc Suae Majestatis excessus casu, fideles nostri Regnicolae certificarentur, quos etiam tamquam fideles subditos Suae Majestatis, debito cum doloris sensu memoriam ejusdem profecuturos, haudquaquam dubitamus. Quoniam vero post decessum Suae Majestatis unice hoc nobis incumbere agnoscimus, ut Regni gubernatione in

nos

nos devoluta, nihil eorum intermittere pateremur, quae ad conservationem, permanſionem, et bonum commune Regni pertinere viderentur; eam ob rem fideles noſtros univerſos Status, et Ordines fidelitatis, devotionis, et ſubjectionis nobis debitae, pro quorum nimirum quiete, et tranquillitate nos viciffim pro ſuſcepti Regiminis munere clementer, et paterne ſolliciti eſſe non deſinimus, quamprimum commoneſcere volumus. Porro cum in initio apprehenſionis, gubernationis Regni, rerum modernarum ſtatum, et conditionem id exigere perſpicimus, ut de negotiis Regni publicis, conſervationem, et permanſionem ejus concernentibus, cum fidelibus noſtris Statibus, et Ordinibus deliberemus: Generalem Regni Diactam per nos indicendam, et publicandam determinavimus; eam itaque ad terminum, et tempus, tamquam maxime opportunum, et commodum ad feſtum Sanctiſſimae Trinitatis, hoc eſt vigefimum ſextum diem futuri menſis Maji, labentis anni, in Civitatem Poſonienſem, (cui, volente Deo, perſonaliter intereſſe decrevimus) univerſis Statibus, et Ordinibus ejusdem Regni noſtri Hungariae, et partium ei ſubjectarum indiximus, et promulgavimus. Quare fidelitati tuae harum ſerie firmiter committimus, et mandamus, ut ad praefatum diem, ſine ulla excuſatione Poſonium venire, atque illic, una cum reliquis Dominis Praelatis, et Baronibus, ac Nobilibus, ceterisque Statibus, et Ordinibus dicti Regni noſtri Hungariae, de iis, quae ad publicam ejusdem Regni noſtri utilitatem, pacemque, et tranquillitatem accommodatiſſima videbuntur, tractare, et in medium conſulere, poſtpoſitisque privatis negotiis omnino hiſce Comitibus intereſſe debeas. Secus ſub poena in Generali Decreto expreſſa non faſturi. Datum in Civitate Viennae, die vigefima nona menſis Martii, anno Domini milleſimo ſexcentefimo decimo nono.

Ferdinandus m. p.

Valentinus Leepes, Electus
 Archi - Ep. Coloc. m. p.
 Laurentius Ferenczſſy m. p.
 Ex

Ex originali. Fuere tamen ista Comititia in diem 14. mensis Junii dilata; serio quidem de illis re ipsa celebrandis actum fuisse, docet sequens

Par Literarum Plenipotentiaium a Sua Majestate Regia Domino Comiti Palatino Diactam celebraturo, nomineque Regis illi praefuturo datarum, die 14. Junii 1619.

Nos Ferdinandus II., Dei gratia Hungariae, Bohemiae, Dalmatiae, Croatiae, Sclavoniae Rex etc.

Memoriae commendamus, tenore praesentium significantes, quibus expedit universis. Quod cum nos benigne animadvertamus, cognoscamusque Regii muneris id esse, cumprimisque competere, ut pro salute, tutaque permansione fidelium Regnicolarum excubando, de iis mediis, modisque, et rationibus dispiciat, quae ad Regni conservationem, stabilimentum, commodumque, et emolumentum eiusdem spectarent, procurarentur. Hanc itaque ob causam nos quoque Inclyti istius Regni nostri Hungariae nobis cumprimis chari optimam constitutionem, et florentem statum promotum esse cupientes, statim adhuc tempore inaugurationis, felicisque nostrae Coronationis de eo (super clementi hac nostra, paternaque cura, intentione, ac providentia ipsos fideles nostros Regnicolas, Statusque, et ordines certos esse volentes) etiam speciali nostro Diplomate, et asscurationalibus literis cautionem praestare voluimus, intendimusque plane, ut post susceptam Regni gubernationem statim ab obitu quondam Sacratissimae Caesareae, Regiaeque Majestatis Praedecessoris nostri eae ipsae conditiones, punctaque, quae vigore diplomatis, et articulorum, constitutionumque Regni, aliorumque statutorum, atque receptorum, et approbatorum quorumvis publicorum sancitorum Decretorum effectui mancipanda fuissent, adimple-

adimplerentur. Ne itaque fidelium nostrorum Regnicolarum voto, et desiderio, vel circa Diaetae celebrationem, cui quidem tamen in persona interesse constitueramus, ut fideles nostros desiderata Praesentia nostra exhilarassemus, ob gravium tamen, et urgentium intercedentium causarum impedimenta (super quo nimirum jam antea fidelibus nostris Regnicolis per Majestatem nostram notitia data fuerat) interesse haud quaquam potuimus, vel vero alia quavis in parte quippiam desit, benigne nos resolvimus, et concedimus vigore harum plenipotentiarum nostrarum literarum, ut tam Diaetam per nos fidelibus nostris SS. et OO. indictam, ac publicatam celebrandi, et habendi, in eaque de negotiis diaetalibus agendi, tractandi, deliberandi, et ad benignam nostram ratificationem concludendi facultatem, et facultatis potestatem. Quemadmodum etiam effectuationem quoque earundem conditionum in praefato Regio nostro Diplomate comprehensarum fidei nostro Spectabili, et Magnifico Comiti Sigismundo Forgach de Ghyemes, Regni illius nostri Palatino, vigore praesentium literarum nostrarum plenipotentiarum facultatem, et potestatem fecimus, assicurantes etiam ulterius nos deinceps quoque universa, et singula, tam nimirum praefatas condiciones Diplomatis absque omni longiori mora, et deliberatione effectui mandatueros, quam alia quaevis antiqua Statuta, jura, et consuetudines Regni pro commodo, et incremento ejusdem, et fidelium nostrorum Statuum, et Ordinum permanfione, tam nos observatueros, quam etiam per alios, quorum interesset, inviolabiliter, ut observentur, procuratueros, et effecturos. Imo assidamus, et assicuramus facultatem plenipotentiarum praefato Comiti Palatino, tam videlicet quoad Diaetae celebrationem, quam conditionum effectuationem in verbo nostro Regio damus, et conferimus praesentium per vigorem.

Cupientes tamen universa nos quoque certi, et assecurati esse, ut, cum ex Regia munificencia nostra gra-

tius

his hisce fideles nostros Regnicolas prosequi non inter-
mittamus, sed de bono ipsorum paternam, et sollici-
tam curam gerentes iisdem complacere intendamus, in
casu necessitatis pro defensione, et conservatione digni-
tatis, et autoritatis nostrae Regiae ipsi quoque SS. et
OO. de sincera, constanti, iustaque, et debita, secun-
dum fidelitatis eorum homagium nobis praestitum omni-
moda assistentia praestanda se se obsequenter declarent,
nosque de promptitudine sua certos, et securos reddant.
Datum in Civitate Vienna Austriae die 14. mensis Ju-
nii anno 1619.

Ferdinandus.

Laurentius Ferenczffy m. p.

Ex simplici copia. Et tamen hic quoque
terminus evanuit, quominus hoc anno Co-
mitia celebrarentur, aut saltem in illis aliquid
concluderetur. Inter MSS. Kaprinayana serie
sub lit. B. tom. XI. N. 189. p. 301. habentur
Literae Ferdinandi II. Regis Hungariae,
quibus Generalem Diaetam ad festum SS. Tri-
nitatis, Posonii habendam, Civitati Bartphensi
publicat. *Datum Viennae die 29. Martii 1619.*
Inter MSS. Hevenesiana tom. IX. p. 138. ha-
bentur etiam Ferdinandi II. Regales, et Pa-
latini Sigismundi Forgach datum 20. Octobr.
evocatoriae ad Diaetam pro die 11. Novemb.
anni 1619. Posonii celebrandam. Inter MSS.
Széchényiana fol. Num. IX., et Kaprinayana
serie sub lit. A. tom. XXVI. habentur quae-
dam acta Tractatus Novifolienfis anni 1619.

Anno

Anno 1620. Gabriel, uti se scribebat, Regnorum Hungariae, et Transilvaniae Princeps demandat Civibus Szakolczenfibus, ut ad Dietam Neosolii proxime celebrandam compareant. Datum Cassoviae 12. April. 1620. Habentur literae istae lingua Hungarica scriptae inter MSS. Stephani Kaprinay serie sub lit. B. tom. XIX. N. 23. pag. 101.

Anno 1621. idem Gabriel electus Rex Hungariae, et Princeps Transilvaniae, uti se jam titulari voluit, ad 1. diem Januarii, anni mox venturi, nimirum 1621. Civitati Nagy-Banyensi Dietam in Civitate Tyrnaviensi celebrandam indicit. Literae die 24. Dec. 1620. datae, habentur inter eadem MSS. Kaprinay. serie sub lit. B. tom. XVI. N. 29. p. 102. sed

Anno 1622. demum legitima Comitia Sopronium pro Dominica *Quasimodo*, seu die 3. Aprilis sequentibus Regalibus indicta fuere:

*Magnifico Georgio Zeechy de Rimazsch Comiti
Comitatus Gömöriensis, Equiti Aurato etc.
fidei nobis dilecto.*

Ferdinandus II. Dei gratia Electus Romanorum Imperator semper Augustus, ac Germaniae, Hungariae, Bohemiae etc. Rex, etc.

Magnifice, fidelis nobis dilecte. Cum nos inde ab initio felices inaugurationis nostrae, nihil prius, aut magis in votis habuerimus, quam ut Inclytum olim, et florens Hungariae Regnum, nunc jam tam hostili furore, quam
etiam

nam assidua domestica iactatione enervatum, quo iterum
 pristino nitori restitueretur, in optata pace, et publica
 tranquillitate conservassemus, hinc exortos etiam, et
 raeter omnem nostram expectationem, in eodem Re-
 no nostro Hungariae ante triennium suscitatos intestinos
 motus, pro innata nobis pietate, et clementia plus quam
 aeterna, publicae saluti in hoc consulere cupientes, ma-
 ximus per transactionis media sopire, quam salutem, et
 permansionem ejusdem Regni nostri in discrimen conji-
 ere. Sublatis itaque tandem per pacificam compositionem
 dissensionibus, quo commodior Regni status per nos
 ordinari, ac in optata quiete conservari possit, Genera-
 lem Dietam universis Statibus, et Ordinibus ejusdem
 Regni nostri Hungariae, partiumque ei subjectarum, ad
 Dominicam Quasimodo, hoc est, tertium diem sequenti
 mensis Aprilis anni praesentis sexcentissimi vigesimi se-
 cundi supra millesimum ad Civitatem nostram Soproni-
 ensis. clementer indicendam, et promulgandam esse
 iuximus, eique, Deo propitio, in propria nostra persona
 praesse decrevimus. Quapropter fidelitati tuae harum se-
 le clementer, ac firmiter committimus, ac mandamus,
 t ad praefatum diem sine ulla excusatione Sopronium
 venire, atque illic una cum Dominis Praelatis, Magnati-
 bus, et Nobilibus, ceterisque Statibus, et Ordinibus di-
 i Regni nostri Hungariae, et partium ei subjectarum,
 e iis omnibus, quae ad ulteriorem, et publicam ejus-
 em Regni nostri tranquillitatem, et permansionem ac-
 commodatissima videbuntur, tractare, et in medium con-
 alere, postpositisque privatis negotiis, omnino hisce
 comitiis interesse debeas. Secus sub poena Decreti non
 acturus. Datum in Civitate nostra Vienna Austriae die
 o. mensis Januarii anno Domini MDCXXII.

Ferdinandus m. p.

Valentius Leepes Elect.

Archi-Episcopus Colo-
 cens m. p.

Laurentius Ferenczffy m. p.

Ex

Ex Originali. In istis Comitibus fuerat *Ferdinandi II. Imperatoris, et Regis Decretum* I. anno Domini 1622. *Sopronii editum.* In Diplomate confirmatorio §. 1. Rex dicit:

Generalem Congregationem ad Dominicam *Quasimodo*, hoc est 3 diem praeteriri mensis Aprilis A. 1622. in liberam, Regiamque Civitatem nostram Soproniensem benigne indixerimus, eundem vero terminum postmodum certis, et legitimis de causis in alium terminum, hoc est, ad diem 1. elapsi mensis Maji ejusdem anni prorogaverimus.

Idem terminus ad primum diem mensis Maji etiam in Rubrica ipsis articulis praefixa commemoratur. Artic. II. continetur *Ferdinandi II. Diploma inaugurale Datum in Civitate Soproniensi die 15. mensis Maji anno 1618.* Diploma horum articulorum confirmatorium *Datum est in Civitate Vienna die 18. mensis Augusti anno Domini 1622.* Acta Diaetalia hujus anni habentur inter MSS. Széchényiana 4to. Num. XXII. et Kaprinayana serie sub lit. A. tom. XXVI.

Anno 1625. pro festo Nativitatis B. M. V. iterum Sopronium indicta fuere Comititia. Exemplum Regalium, quibus *Ferdinandus II. Imperator, et Rex* Generalem Diaetam ad festum Nativitatis B. V. M. in Civitate Soproniensi celebrandam, *Bartphensi Civitati* indixit *Datum Viennae die 10. Julii 1625.* habetur inter MSS. Kaprinay. serie sub litera B. tom.

tom. XI. N. 191. pag. 305. In his Comitibus
Ferdinandi II. Imperatoris, et Regis Decretum
II. anno Domini 1625. Sopronii editum Cor-
pori Juris Hungarici insertum est. Erant ea
Ferdinandi III. in Regem Hungariae electi, et
coronati inauguralia, uti patet ex articulo III.
Diploma confirmatorium Datum est in Civi-
tate Vienna Austriae die 20. mensis Decembris
anno Domini 1625. Huic iterum, quod ab
aliquo tempore intermissum est, subscripti sunt
Praelati, et Barones. Non vacat nobis nunc
disquirere, an similia confirmatoria Decreta,
et quando cum inscriptione Praelatorum, et
Baronum vel sine illa fuerint edita, et an ea,
ubi in Corpore Juris Hungarici defunt, etiam
in Diplomate defuerint, vel per Editores
Corporis Juris exmissa fuerint, quaeve sit
hujus diversitatis ratio. Acta quaedam horum
Comitiorum habentur inter MSS. Kaprinaya-
na serie sub lit. A. tom. XXVI.

Anno 1630. Comitibus Posonium ad diem 2.
 Februarii sequentibus Regalibus literis indicta
 fuerunt:

Specabili, ac Magnifico Adamo Thurzo de Beth-
lensalva Comiti perpetuo terrae Scepusiensis etc.
Fideli nobis dilecto.

Rudolphus II., Dei gratia Electus Romanorum Impe-
rator semper Augustus, ac Germaniae, Hungariae,
Bohemiae, Dalmatiae, Croatiae, Sclavoniae etc. Rex.

Specabilis, ac Magnifice fidelis nobis dilecte. Non du-
bitamus fidelibus nostris, Regni istius nostri Hungariae,
 D d d nobis

nobis cumprimis chari, Incolis perspectum esse, ipsoque testatum simul habere, et agnoscere, nos pro sincera, ac perenni affectus nostri propensione, inde ab initio suscepti Regiminis nostri, summa cura, et sollicitudine in id incubuisse, ut quantum uspiam perturbatis hisce temporibus, quibus passim Regna, et ditiones Christianitatis laborabant, conditiones permetterent, conservationem praeracti Regni nostri, tamquam antemuralis Christianitatis non minus, ac fidelium Regnicolarum nostrorum quietem, et tranquillitatem, quantumvis gravibus, onerosisque cum expensis illuc conversis, ac aliis difficultatibus superatis, assecuraremur. Cujus quidem salvis, et communis conservationis (studio), etiamnum flagrant, ne quippiam eorum, quae ad permanentionem, et quietem publicam spectarent; aut requirerentur, intermitteretur, Diacram quoque Regni, quam tempore consueto, quo eam promulgandam, et celebrandam constitueramus quidem, eam tamen ob incidentes tunc graves causas, et negotiorum arduorum curam, ac dispositionem, necessario suspendendam, et prorogandam duxeramus, pro nunc ad hoc ipsum et temporis, et rerum conditionibus, sat opportunam commoditatem praeuisse rati, pro confirmandis, et assecurandis rebus Regni, pertractandisque publicis, et communibus negotiis, Generalem Regni Diacram indiceremus, et promulgaremus. Quam quidem universis Statibus, et Ordinibus ejusdem Regni nostri Hungariae, partiumque ei subiectarum ad festum Purificationis Beatissimae Virginis Mariae, hoc est secundam diem mensis Februarii anni sequentis sexcentissimi trigesimali supra millesimum in liberam Civitatem nostram Posonensem clementer indicendam, et promulgandam esse duximus, eique in propria nostra persona praeesse decrevimus.

Quapropter fidelitati tuae harum serie clementer, ac firmiter committimus, et mandamus, ut ad diem praefatum sine ulla excusatione, et mora, Posonium venire, atque illic una cum reliquis Dominis Praelatis, Baronibus, Magnatibus, et Nobilibus, ceterisque Statibus, et Ordinibus

Ordinibus dicti Regni nostri Hungariae, et partium ei adiectarum, de iis omnibus, quae ad publicam ejusdem Regni pacem, et tranquillitatem, ipsiusque defensionem accommodatissima videbuntur tradere, et in medium consulere, postpositisque privatis negotiis, omnino hisce Comitibus interesse debeas. Secus itaque sub poena in Generali Decreto expressa non facturus. Datum in Civitate nostra Vienna die 1. Novembris anno Domini 1629.

Ferdinandus m. p.

Laurentius Ferenczffy m. p.

Ex Originali. Comititia ista jam anno superiore 1629. indicta, et prorogata fuisse, dicimus ex quibusdam literis circularibus ejusdem Ferdinandi II. datis 15. Februarii 1629. Pro termino tamen praemissis Regalibus praefixo re ipsa celebrata in iisque *Ferdinandi II. Imperatoris, et Regis Decretum III. anno Domini 1630. Posonii editum* fuisse, patet ex praefatione Diplomatis confirmatorii, quod est *Datum in Civitate Posoniensi die 24. mensis Maji anno Domini 1630.* Cum subscriptis Praelatorum, et Baronum nominibus. Acta horum Comitiorum quaedam habentur inter MSS. Steph. Kaprinay serie sub lit. A. tom. XXVI.

Hoc eodem anno 1630. geminum Conven- tum apud Transilvanos celebratum fuisse, docent totidem literae inter MSS. Steph. Kaprinay serie sub lit. B. tom. XLI. Num. 46. pag. 158., quibus Catharina Princeps Transilvaniae confirmat articulos in Comitibus Medyessiensibus conclusos die 10. Julii 1630. Da-

D d d 2

tum

tum die 17. Julii anno eodem, aliae item Georgii Rakoczy, datae 29. Decembris, quibus confirmat articulos in Comitibus Albae Juliae ad diem 20. Decembr. conclusos.

Anno 1634. Comitia Sopronium ad diem 30. Novembris sequentibus Regalibus Literis indicta erant:

Magnifico Emerico Czobor de Czobor - Szentmihály Juniori etc. fideli nobis dilecto.

Ferdinandus II., Dei gratia Electus Romanorum Imperator semper Augustus, ac Germaniae, Hungariae, Bohemiae, Dalmatiae, Croatiae, Sclavoniaeque ac Rex etc.

Magnifice, fidelis nobis dilecte. Redeunte non ita pridem a Porra Otomannica oratore nostro, publicisque illius Regni nostri Hungariae, nobis cum primis chari negotiis ibidem confectis, sed ex rebus Imperii antehac vario eventu decutentibus, nunc autem jam per Dei gratiam feliciter succedentibus illud restare videtur, ut posteaquam superioribus mensibus, fidelibus Regnicolis nostris indubiam indicendae, et isto adhuc currenti anno celebrandae Diaetae spem fecerimus, illud nunc pro publico Regni commodo reassumendum, et effectum susciperemus: Proinde eandem Generalem Diaetam universis Statibus, et Ordinibus ejusdem Regni nostri Hungariae, partiumque eidem subjectarum, ad festum Beati Andreae Apostoli, hoc est ultimum diem sequenti mensis Novembris anni scilicet praesentis, in Civitatem nostram Soproniensem clementer indicendam, et promulgandam duximus, eidemque Divino auxilio in propria nostra persona praesse decrevimus. Quocirca fidelitatem tuam clementer hortamur, tibi que harum
serio

serie firmiter committimus, et mandamus, ut die, et loco praedictis, eidem Generali Diaetae interesse, ibique cum ceteris Regnicolis nostris, de iis omnibus, quae ad communem Reipublicae salutem, et tranquillitatem necessaria videbuntur, tractare, et in medium consulere, ultraque diem praefinitum nullatenus emanere debeas. Secus sub poena in Generali Decreto superinde expressa non facturus. Datum in castro nostro Eberstorff, die decima quinta mensis Septembris anno Domini millesimo sexcentesimo trigesimo quarto.

Ferdinandus m. p.

Laurentius Ferenczffy m. p.

Ex originali. Aliud exemplum ad Civitatem Bartphensem expeditum habetur inter MSS. Kaprin. serie sub lit. B. tom. XI. Num. 194. p. 310. Sed, uti in hisce Regalibus inquitur, jam antea Comitia indicta, sed ob impedimenta, varia prorogata fuere. Didicimus id exactius ex aliis literis Regalibus inter eadem MSS. tom. XIX. N. 42. p. 120., quibus Ferdinandus Rex Generalem Regni Conventum ad Dominicam Sexagesimae, hoc est, ad diem 19. Februarii 1634. Posonii celebrandam Civitati Szakolczeni indicit. Datum Viennae die 1. Decembris anno 1633.

Ferdinandi II. Imperatoris, et Regis Decretum IV. anno Domini 1635. Sopronii editum, et Corpori Juris Hungari insertum, ad haec pertinet Comitia. Diploma confirmatorium Datum est in Civitate Soproniensi die 15. mensis Februarii anno Domini 1635. Articulis ipsius praeter Praefationem Diplomatis confirmato-

D d d 3

rii

rii praefigitur alia Praefatio Statuum, et Ordinum Regni extra seriem articulorum, cum in antecedentibus aliquot Decretis communiter effecerit artic. I. Multi articuli praecisi singulares casus concernunt, adeoque temporanei solum erant, uti multi sunt universim in Decretis secundae, et tertiae Periodi. Artic. XCIV. est: *de Diaetae tertio quovis anno indicendae celebratione*; aegre enim Status, et Ordines forebant celebrationem Diaetae tam diu dilatam fuisse, id est, ab anno 1630. usque 1635. Acta quaedam hujus Diaetae habentur in MSS. Steph. Kaprinay sub litera A. tom. XXVI. et XXVII,

Anno 1636. Ferdinandus II. Imperator, et Rex Diplomate suo confirmavit *Articulos Dominorum, et Nobilium, aliorumque Statuum, et Ordinum Croatiae, et Sclavoniae Regnorum ab anno 1609. ad praeteritum usque 1635. in diversis eorum Congregationibus Generalibus conclusos*. Sunt eorum universim XXIX. Diploma datum est in Civitate Vienna Austriae die 8. mensis Januarii anno Domini 1636. In Adversariis nostris articulos quidem cum Praefatione, et Conclusionem, seu Diplomate confirmatorio integros possidemus, hoc tamen loco, velut particulares compendii causa inferendos esse non censuimus.

SUB

SUB FERDINANDO III.

Anno 1637. iterum Comitia in diem 21. Septembris Posonii celebranda sequentibus Regalibus indicta fuerunt:

Spectabili ac Magnifico Comiti Paulo Palffy de Erdeöd, perpetuo Comiti de Detrekeö, Pincernarum nostrorum Regalium in Hungaria Magistro, Camerae nostrae Hungaricae Praefecto, Camerario, Consiliario ac Capitaneo nostro &c. Fideli nobis dilecto.

Ferdinandus tertius, Dei gratia electus Romanorum Imperator semper Augustus, ac Germaniae, Hungariae, Bohemiae, Dalmatiae, Croatiae, Sclavoniaeque &c. Rex &c.

Spectabilis ac Magnifice, fidelis nobis dilecte! Postquam Divina ordinatione Suam Caesaream et Regiam Majestatem, Genitorem nostrum desideratissimum, humanis excedere, nosque Regni istius nostri Hungariae Gubernacula Deo auspicante feliciter adire contigit, paternam curam et sollicitudinem nostram eo potissimum dirigere voluimus, ut nihil eorum, quae ad emolumentum Regni hujus nostri, tranquillitatemque ac pacem stabilem et diuturnam spectarent, intermitteretur. Cumprimis vero, ut prima, quam nancisci possemus, et oportunam existimarem commoditate, ea, quae ad bonum et salutarem ejusdem Regni nostri statum pertinent, publica quoque et privata, fidelium Regnicolarum nostrorum negotia concernunt, curanda et tractanda susciperemus. Hac itaque de causa Generalem universis statibus, et ordinibus ejusdem Regni nostri Hungariae Conventionem, ad festum Sancti Matthaei Evangelistae, hoc et vigesimum

primum diem Mensis Septembris proxime venturi, in Civitatem nostram Posoniensem indicendum et promulgandum, eidemque personaliter Deo dante praesse decrevimus. Quare fidelitati tuae harum serie firmiter committimus et mandamus, ut die et loco praedictis, eidem Generali Diaetae interesse, ibique cum caeteris fidelibus Regnicolis nostris, dicta publica Regni negotia tractare, deque illis in medium consulere, neque ultra praedictum diem ullatenus emanare debeas. Secus sub poena Decreti non raturus. Datum in Civitate nostra Vienna Austriae, die decima sexta Mensis Julii, Anno Domini Millesimo sexcentesimo trigesimo septimo.

Ferdinandus m. p.

Georgius Lippay Episcopus
Agriensis m. p.

Laurentius Ferenczffy m. p.

Ex originali. Aliud Exemplar, uti ad Civitatem Bartphensem sub eodem dato expeditum fuit, edidit Steph. Kaprinay Diplom. Part. I. pag. 298. et habetur inter ejus MSS. Serie sub Litt. B. Tom. XI. N. 195. pag. 311. et aliud dd. ultima Aug. generatim expeditum in eadem Serie Tom. XIX. N. 47. pag. 126. Aliud item inter MSS. Hevenesiana Tom. VIII. pag. 121.

In istis Comitibus *Ferdinandi III. Imp. et R. Decretum I. A. D. 1638. Posonii editum* Corpori Juris Hung. insertum est. Articulis ipsis praemittitur Praefatio SS. et OO. ad Suam Majestatem. Hujusmodi Praefationes non aliud sunt, quam Litterae concomitantes, quibus con-

conclusi Articuli pro ratificatione Regi praesentantur Art. 1. continet *Diploma super conditionibus per Syam Majestatem statibus et Ordinibus tempore felicitis Inaugurationis et Coronationis suae concessum, Diaetae constitutionibus insertum*. In Imperio Romano Germanico simile Diploma vocatur *Capitulatio*. Apud nos, uti haecenus vidimus, jam ab initio Republicae in usu fuit, sed non utique in forma tam solenni, verum pro simplicitate prisca seculi paucis comprehensa, tertia vero hac Periodo paulo magis determinata. Diploma confirmatorium. *Datum est in Civitate Posoniensi die 26. mensis Martii A. D. 1638*. Perdurasse hanc Diaetam a primo termino, die nimirum 21. Sept. anni 1637. in hunc 1638. annum didicimus e pluribus Actis ejusdem, quae habentur inter MSS. Széchényiana fol. N. XXIII. Kaprinayana Serie sub Litt. A. Tom. XXVII. et Hevenesiana Tom. XLVI.

Anno 1642. indicta fuerunt Comitia Posonium ad diem 29. Maji sequentibus Regalibus Litteris :

Ma.

Magnifico Emerico Czobor de Czobor Szent Mihály, Comitatus de Vgocha Supremo Comiti. &c. Fideli nobis dilecto.

Ferdinandus tertius, Dei Gratia Electus Romanorum Imperator semper Augustus, ac Germaniae, Hungariae, Bohemiae, Dalmatiae, Croatiae, Sclavoniaeque &c. Rex &c.

Magnifice, fidelis nobis dilecte, confectis Dei beneficio, et absolutis in Diaeta Imperiali arduis Sacri Romani Imperii Negotiis stabilitaque cum Turcis pace, pro paterni, et perpetui affectus nostri propensione, qua erga hoc Regnum nostrum Hungariae nobis cumprimis charum, ducimur, praecipua nobis cura fuit, ut ea, quae peramplius ad bonum et salutarem ejusdem Regni nostri statum ac emolumentum pertinent, publicaue et communia negotia concernunt, cum fidelibus nostris Regnicolis coram tractanda et curanda susciperemus. Hae itaque de causa Generalem universis statibus et ordinibus ejusdem Regni nostri Hungariae, Partiumque ei subiectarum, Conventum sive Diaetam ad proxime astuturum Festum Ascensionis Domini, hoc est, diem vigesimum nonum imminens Mensis Maji, anni praesentis, in Civitatem nostram Poloniensem indicendam et promulgandam duximus, eidemque Deo dante in propria persona nostra praesse decrevimus. Quocirca fidelitatem tuam benigne hortamur, tibiue harum Serie firmiter committimus et mandamus, ut die et loco praedictis, eidem Generali Diaetae interesse, ibique cum Caeteris statibus et ordinibus dicti Regni nostri Hungariae, partiumque ei subiectarum, de iis omnibus, quae ad publicam tranquillitatem, communemque salutem necessaria videbuntur, tractare, ac in medium consulere, neque ultra diem praefinitum ullatenus emanere debeas. Secus sub poena in Generali Decreto expressa non facturus, Gratia nostra Caesarea ac Regia tibi in reliquo clementer propensi ma-

aea.

nentes. Datum in Civitate nostra Vienna die trigesima prima Mensis Martii, Anno Millesimo sexcentesimo quadragesimo secundo.

Ferdinandus m. p.

Georgius Lippay Episcopus
Agriensis m. p.

Georgius Orofy m. p.

Ex originali. Aliud exemplum Regalium sub eodem dato ad Civitatem Szakolczensem expeditarum habetur inter MSS. Kaprin. Serie sub Litt. B. Tom. XIX. N. 49. pag. 129. et MSS. Hevenesiana Tom. VIII. pag. 123. Comititia re ipsa celebrata fuisse vidimus ex Actis eorundem, quae habentur inter MSS. Kaprinayana Serie sub Litt. A. Tom. XXVII. speciatim Ferdinandi III. Regis Hung. Credentionales Comitibus Francisco Chph. a Khevenhüller, qui superioribus Comititiis 1638. Art. 73. in Indigenam receptus fuit, ac Ferdinando Sigismundo Kurtz Posonium ad Diaetam Regni ablegatis datae - Oratio eorundem ad SS. et OO. Regni dicta; in quibus rationes, quare Sua Majestas ad Comititia venire non potuerit, declarantur, et SS. et OO. affeçantur, quod Sua Majestas *intra decursum unius anni aliam Diaetam publicatura sit*. Dat. 26. Novemb. 1642. sed his Comititiis nihil definitum, nulli saltem Articuli editi, neque Corpori Juris Hung. inserti sunt.

An-

Anno 1644. Georgius Rakoczy Princeps Transylvaniae datis ad Cives Nagy-Banyenses Litteris, Dietam Cassoviae die 1. Aug. celebrandam indicit. Dat. 14. Julii 1644

Anno 1646. editis in Arce Lincensi die 3. Martii Regalibus Litteris Dietam Generalem ad festum BB. Philippi et Jacobi, seu diem 1. Maji, Ferdinandus indixit. Habetur illarum Exemplum inter MSS. Steph. Kaprinay Serie sub Lit. B. Töm. XIX. N. 52. pag. 137. In his Comitibus Articuli DD. Praelatorum, Baronum, Magnatum et Nobilium, ceterorumque SS. et OO. Regni Ungariae, Partiumque ei annexarum in Generali eorum Conventu, primum quidem ad festum Sanctorum Philippi et Jacobi Apostolorum indicto, ac tandem ad festum S. Bartholomaei Apostoli prorogato, A. D. 1646. Posoniiq. celebrato conclusi sunt, seu Ferdinandi III. Imp. et Regis Decretum II. Anno 1646. Posonii editum, et sequenti 1647. confirmatum, Corpori Juris Hun. insertum. Articulis praemittitur Praefatio SS. et OO. Art. 1. C. Joannes Draskovich in Regni Palatinum eligitur. Art. 2. Serenissimus Princeps et D. Ferdinandus IV. Rex Bohemiae in Regem Ungariae eligitur et coronatur. Art. 5. Diploma Regium Pacificationis cum Ill. Principe Transylvaniae D. Georgio Rakoczy initae, publicis Regni constitutionibus inseritur. Haec est illa Pacificatio Lincensis die 16. mensis Decembris A. D. 1645. conclusa, de qua multum etiam deinceps disputatum fuerat. Art. 154. De Diae-
tae

tae tertio quovis anno indicendae celebratione.
Nullum haecenus tam longum Decretum, uti
est istud, observavimus. In Diplomate confir-
matorio §. 1. sequentia ad Historiam Comitio-
rum pertinentia habentur:

Generalem Congregationem primum quidem ad fe-
stum SS. Phil. et Jac. Apostolorum, hoc est primum
diem mensis Maji Anni 1646. prateriti in liberam, Re-
giamque Civitatem nostram Posoniensem benigne indixe-
rimus, eundemque terminum postmodum, certis et le-
gitimis de causis in alium terminum, ad festum videli-
cet S. Bartholomaei iidem Apostoli hoc est, diem 24.
elapsi mensis Augusti, ejusdem anni prorogaverimus:
conclusis tandem mutuis Tractatibus, finitaeque Diaetali
Congregatione, iidem DD. Praelati, Barones et Nobiles,
ceterique SS. et OO. dicti Regni nostri Ungariae exhi-
buerunt, et praesentaverunt nobis, eidem Generali Con-
ventui in persona praesidentibus, infra scriptos Articulos.
Datum in Arce nostra Posonienſi die 17. Mensis Julii A.
D. 1647.

Cum subscriptione nominum Praelatorum
et Baronum. Vix ullius Diaetae Articuli post
conclusa Comitia etiam in absentia Regis cele-
brata tam sero edito Diplomate ratificati sunt
Acta horum Comitiorum habentur inter MSS.
Széchényiana Tom. XXIII. 4to, Hevenesiana
Tomo XLVI. Kaprinayana Serie sub Litt. A.
Tomo XXIX. et XXX.

Anno 1649. iterum Comitia Posonium in-
dicta fuerunt. Exemplum Regalium Ferdinandi
III. Regis pro Diaeta Posonium, ad Diem 25.
Jan. indicta P. Martino Palkovics S. I. qua Prae-
po-

positurae Turocziensis Administratori missarum
Dat. Viennae d. 7. Nov. A. 1648. exstat inter
MSS. Hevenesiana Tomo VIII. pag. 129.

*Ferdinandi III. Imp. et Regis Decretum
III. A. D. 1649. Posonii editum* Corpori Juris
Hungarici insertum est. Multa his Comitibus
Regno salutaria, sed multa particularia quo-
que determinata sunt; Regem ipsum illis in-
terfuisse, patet ex Diplomate confirmatorio
*Datum in arce Posoniensi die 3. Mensis Junii A.
D. 1649.* Acta Diaetalia hujus anni habentur
inter MSS. Széchényiana fol. N. X. Kaprinaya-
na fol. Litt. A. Tom. XXIX. et XXX.

Anno 1655. Comitibus Leopoldi I. Inaugu-
ralia Posonium pro die 24. Januarii sequenti-
bus Litteris Regalibus indicta erant:

*Magnifico Stephano Petroczy de Kasza Vára &c.
fidelis nobis dilecto.*

*Ferdinandus tertius Dei Gratia electus Romanorum Im-
perator Semper Augustus, ac Germaniae, Hunga-
riae, Bohemiae &c. Rex &c.*

Magnifice, fidelis nobis dilecte. Posteaquam publi-
cum istius Regni nostri Ungariae bonum, et communis
ejusdem salus, ac permanens exigit, atque etiam occa-
sione obitus spectabilis ac Magnifici quondam Comitibus
Pauli Palffy ab Erdöd, alias ejusdem Regni nostri Hun-
gariae Palatini Leges, et Articuli dicent, Comitibus esse
indicenda. Ideo pro paterna nostra Cura et sollicitudi-
ne, qua erga dictum Regnum nostrum Hungariae, no-
bis cumprimis charum, clementer ferimur, Generalem
ea de causa universis statibus et ordinibus ejusdem Re-
gni

gni nostri, Partiumque ei subiectarum, Diaeram pro vigesima quarta die Mensis Januarii, Anni proxime affuturi, in Liberam Regiamque Civitatem nostram Posonien- sem clementer promulgandam, publicandamque duximus, eique Deo propitio in propria persona praeesse decrevi- mus. Desiderabamus quidem prius Comitia dicta celebra- ri; verum cum ob gravissima Imperii et Christianitatis negotia, nos longius diutiusque ab eodem Regno no- stro Ungariae abesse oportuerit, salutarem hanc Inten- tionem nostram ad hoc usque tempus protrahere necessi- tati fuimus; Et licet quidem Epidemicam contragionem in superioribus Regni nostri Ungariae partibus passim- pullulare intelligamus, confidimus nihilominus fore, ut interea Divina clementia propitiata, vim huiusmodi ma- li sit avertura, nobisque absque periculo ad proposita Comitia facultatem concessura. Quocirca fidelitatem tuam benigne hortamur, tibiue harum serie clementer et firmiter committimus et mandamus, ut ad diem pro- positum, sine ulla mora et excusatione Posonium venire, atque illic una cum reliquis statibus et ordinibus dicti Regni nostri Ungariae, et Partium ei subiectarum, de iis omnibus, quae ad publicam Regni nostri pacem et tranquillitatem, ejusque defensionem opportuna videbun- tur, tractare, et in medium consulere, proque maturan- dis et confestim inchoandis Tractatibus in praefixo Ter- mino, certo certius Posonii comparere, neque ultra diem constitutum ullatenus emanere debeas. Secus ita- que sub poena in Generali Decreto expressa non factu- rus. Gratia et clementia nostra tibi in reliquo benigne propensi manentes. Datum in Civitate nostra Vienna Au- striae, die ipso festi Sancti Martini Episcopi et confessor- is, Anno Millesimo sexcentesimo quinquagesimo quarto.

Ferdinandus m. p.

**Georgius Szelepcsény Episcopus
Nitriensis m. p.**

Andreas Ruthkay m. p.

Ex

Ex originali. *Ferdinandi III. Imp. et Regis Decretum IV. A. D. 1655. Posonii editum et Corpori Juris Hung. insertum, docet eodem termino et loco reipsa Comitia hæc celebrata fuisse. Articulis præfigitur Praefatio, Art. 1. Palatinus eligitur Art. 2. Leopoldi in Regem Hungariae electio et Coronatio. Reliqui Articuli varia objecta oppido salutaria concernentes, indicio sunt, quanta adhuc gravamina antiqua superfuerint. Diploma confirmatorium Datum est in Arce Posoniensi die 3. mensis Julii A. D. 1655.*

SUB LEOPOLDO I. REGE.

Anno 1659. Leopoldus I. Rex Comitia ad diem 21. Mensis Julii Posonii celebranda, editis Regalibus in Castro Laxenburg die 7. Junii 1659. indixerat. Exemplum earum habetur inter MSS. Steph. Kaprinay Serie sub Litt. B. Tom. XIX. N. 59. pag. 144. prouti ad Civitatem Szokolczensem expeditae fuerant.

Articuli DD. Praelatorum, Baronum, Magnatum et Nobilium, ceterorumque SS. et OO. Regni Ungariae, Partiumque ei adnexarum in Generali eorum Conventu, pro die 21. Mensis Julii A. D. 1659. indicto, Posonii que celebrato conclusi. - *Seu Leopoldi I. Imp. et Regis Decretum I. A. D. 1659. Posonii editum.*

Corpori Juris Hung. insertum est. Eundem locum et terminum consueto more indicat Rex in Praefatione Diplomatis confirmatorii

rii. *Dat. in arce Regia Posoniensi die 4. mensis Decembris A. D. 1659.* Cum subscriptione Prae-
latorum et Baronum. Praemittitur SS. et OO.
Praefatio, tum Art. 1. *Diploma Regium per
Suam Majestatem tempore felicitis Inauguratio-
nis et Coronationis suae Statibus, et Ordinibus
Regni super conditionibus inibi declaratis con-
cessum; publicis Regni constitutionibus inseritur.
Datum in arce Regia Posoniensi die 25. mensis
Junii A. D. 1655.* Articulis 131. 132., et 133.
magnus Exterorum numerus pro Indigenis re-
cipiuntur. Horum Comitiorum Acta habentur
inter MS. Szechenyiana Tom. X. infol.

Anno 1662. expeditis Dominica *Reminiscere*
litteris Regalibus indixerat Leopoldus Rex Co-
mitia Posonii ad diem 1. Maji celebranda. Ex-
emplum Regalium, prout P. Ladislao Vid,
Collegii S. I. Trenchinientis Restori, qua Ab-
batiae S. Benedicti de Rupibus, sive Szkalca
Administratori missae fuerant, habetur inter
MSS. Heveneshana Tom. VIII. pag. 134. In his
Comitiis, eodem termino et loco celebra is
fuit Leopoldi I. Imp. et Regis *Decretum II. A.
D. 1662. Posonii editum.* In Diplomate co-fir-
matorio Rex Hungariam appellat *Propugna-
culum totius Christianitatis; fatetur se Comitiis
personaliter praefuisse, Datum in arce Regia
Posoniensi, die 19. Mensis Septembris A. D.
1662.* In ipsis Articulis multa capita Juris Pu-
blici determinantur. Acta Diaetalia hujus anni

habentur inter MSS. Széchényiana fol. N. XL
et MSS. Fejérváriana 4. N. VII.

Anno 1681. Comitia ad diem 28. Aprilis Sopronii celebranda sequentibus Litteris Regalibus indicta fuerunt :

Egregio Petro Kazinczy, Tabulae Nostrae Regiae Judicariae Jurato Assessori &c. Fideli nobis dilecto.

Leodoldus Dei Gratia Electus Romanorum Imperator semper Augustus ac Germaniae Hungariae Bohemiaeque Rex.

Egregie Fidelis nobis dilecte. Nihil equidem prius aut magis unquam ab ipso felicis Inaugurationis et suscepti Regiminis nostri exordio, in votis habuimus, quam ut Inclyto huic Regno nostro Hungariae nobis cumprimis charo, continuis quippe, tum naturalium Christiani Nominis hostium Turcarum Infestationibus, ac Invasionibus, tum vero praeter omnem spem et expectationem, suscitatis circiter ante Decennium, per nonnullos Inquietos, pacisque publicae convellendae studiosos, et novis in rebus Spes suas conlocantes, intestinis, iisve perniciosis, ac inpraesentiarum usque durantibus (quibus nimirum, viciniore etiam Provinciae nostrae, iteratis vicibus imperi, et agitari caeptae, perturbabantur, depredabantur, ac devastabantur) motibus, atque tumultibus, pro ut et aliis varii generis calamitatibus sat, superque presso, et afflicto pro innata nostra pietate, et clementia, primo quoque tempore benigne subvenire, et fidelium subditorum nostrorum saluti, securitati, permanfionique, ac conservationi, paterno commiserationis affectu consulere, motusque illos seditiosos placidioribus potius, quam rigorosioribus et severioribus ello quidem tam humanis, quam divinis Legibus admissis, adeoque iustis, et licitis modis, ac mediis componere possemus. Hinc et
quod

quod optatam pacem, et publicam tranquillitatem rebus omnibus anteferentes, Generalem Fidelibus nostris universis et singulis praememorati Regni nostri Hungariae, Partiumque ei subiectarum statibus, ac ordinibus Conventura live Diactam ad diem vigesimam octavam proxime venturi Mensis Aprilis, Anni praesentis infrascripti sexcentissimi octavagesimi primi supra Millesimum in Liberam Regianique Civitatem nostram Soproniensem indicendam, promulgandam et quam celerrime (exigentibus idipsum arduis, et gravibus non solum Sacri Romani Imperii, verum et aliorum Regnorum nostrorum, quibus hinc avocaremur negotiis) finiendam, et concludendam, eidemque Deo dante, in propria persona nostra, ne quid ea quoque in parte desit, praesse decrevimus, ibidemque omnia, quae ad bonum, et salutem ejusdem Regni nostri statum, ac per mansionem spectare videbuntur, cum iisdem statibus, ac ordinibus eorum praesentibus tractaturi. Eapropter te harum serie benigne hortamur, firmiter tibi commitentes, et mandantes, quatenus ad praespecificatum diem et locum citra omnem excusationem, et moram, pauciori tamen quo fieri poterit servitorum, famulorumque tuorum numero (siquidem praefata Civitas nostra Soproniensis angusta nimis esse perhiberetur) venire, atque isthic una cum reliquis Dominis Praeclatis Baronibus, et nobilibus praementionatisque memorati Regni nostri Hungariae, et Partium ei subiectarum statibus, ac ordinibus de iis omnibus, quae ad publicam, ut praemissum est; ejusdem Regni nostri securitatem, quietem, tranquillitatem, utilitatemque, ac florentem constitutionem pertinere dignoscuntur, tractare, et in medium consulere, imo pro solita tua prudentia, rerumque agendarum experientia, ac industria, eadem singula facilitare, promovere, et admaturare, ac quantum denique tibi dulcis Patriae tuae amor cordi est postpohis quibusvis privatis tuis rebus, et negotiis, omnino hiice Comitibus interesse, nec ullatenus ultra diem praefixum emanere velis, ac debeas. Secus itaque sub

E e e

F o e -

poena in Generali Regni Decreto expressa non facturus. Gratia nostra Caesarea, et Regia tibi de reliquo propensi manemus. Datum in Archi-Ducali Civitate nostra Linczensi die vigesima octava mensis Februarii anno Domini MDCLXXXI.

Leopoldus.

Joannes Gubasocz

Episc. Nitriensis m. p.

Joannes Máholány m. p.

Ex originali. Aliud exemplum P. Michaeli Skerlecz, Rectori Collegii S. I. Trenchiniensis, qua Administratori Abbatiae de Rupibus, sive Skalka sub eodem dato expeditum, habetur inter MSS. Hevenesiana tom. VIII. pag. 136. In hisce Comitibus *Leopoldi I. Imperatoris, et Regis Decretum III. anno Domini 1681. Sopronii editum*, Corpori Juris Hungarici insertum est.

In Diplomate confirmatorio §. 1. sequentia habentur:

Quod cum nos, Inclyti Regni nostri Hungariae, publice, et jam fere ab undecennio continuis, iisque perniciosiss, et ad praesentiarum usque durantibus per nonnullos inquietos, et a debita nobis fidelitate avulsos Patriae ejusdem filios luxatis intestinis motibus extreme turbatae, et convulsae paci, quieti, et securitati paternae consulere satagentes, Generalem universis Dominis Praelatis, Baronibus, Magnatibus, et Nobilibus, ceterisque fidelibus ejusdem Regni nostri Hungariae, et partium eidem annexarum, Statibus, et Ordinibus Diaetam ad diem 28. mensis Aprilis anni elabentis in Civitatem nostram Regiam Soproniensem indixissemus, eique nos etiam personaliter praefuissemus: tandem post diuturnos

Tractatus,

Tractatus, finita eadem Generali Diaeta, praefati Praefati, Barones, Magnates, et Nobiles etc. praesentaverunt nobis certos articulos etc. Datum in libera, ac Regia Civitate nostra Soproniensi die 30. mensis Decembris anno Domini 1681.

Hinc patet, quamdiu Comititia haec protracta fuerint, in quibus coronata est Imperatrix, et Regina

Acta Diaetalia hujus anni habentur inter MSS. Széchényiana fol. Num. XXIV., et Kaprinayana serie sub lit. A. tom. XXII.

Anno 1687. indicta fuere Comititia Posonii ad festum Beati Lucae Evangelistae, seu 18. Octobr. celebranda sequentis tenoris Regalibus literis:

Egregiis, et Nobilibus NN. Vice-Comiti, Judlium, et Juratis Assessoribus, toti denique Universitati Nobilium Comitatus Hontensis. Fidelibus nobis dilectis.

Leopoldus, Dei gratia Electus Romanorum Imperator semper Augustus, ac Germaniae, Hungariae, Bohemiaeque Rex etc.

Egregii, et Nobiles, fideles nobis dilecti. Quandoquidem dilectum nobis Regnum Hungariae Jugo Turcico, vi impia eidem imposita, nec minus internis motibus hactenus pressum victoriosis armis nostris iterum in pristinum florem, Deo auxiliante, speretur redditurum, ne peramplius in similem ruinam deveniat, opportunius remedium nobis haud occurrit, quam ut Severissimum Archi-Ducem JOSEPHUM, filium nostrum,

E o o 3

confe-

consequenter hujus Regni, aliarumque Ditionum nostrarum, Deo de vita nostra disponente, haeredem, in Regem ejusdem Regni nostri Hungariae coronari faciamus, et instituamus. Hunc in finem Generalem universis Satibus, et Ordinibus dicti Regni nostri Hungariae, et partium eidem annexarum Conventum, ad festum S. Lucae Evangelistae, hoc est in diem 18. proxime futuri mensis Odobris in Civitatem nostram Posoniensem indicendum, et promulgandum, eidemque personaliter etiam, Deo propitio, praesse decrevimus. Quare vobis singulis harum serie committimus, et mandamus, ut ad diem, et locum praedictum speciales vestros homines, et Nuncios, qui pacis, et boni publici amantes sint, cum pleno mandato expedire non intermittatis, qui praedictae Generali Regni Diaetae ad supradictum finem interesse, ibique cum ceteris fidelibus nostris Regnicolis intentiones nostras Regias ad salutem charissimi nobis Regni, directas uberius intelligere, deque iis in medium consulere possint, ac debeant. Curetis autem diligenter, ne tales Nuncii vestri ultra diem praedictum emanent, sed in eo ipso certo compareant. Secus sub poena Generalis Decreti non facturi. De cetero vobis Caesarea, et Regia gratia nostra propensi manentes. Datum in Civitate nostra Vienna Austriae die 22. mensis Augusti anno Domini 1687.

Leopoldus m. p.

Petrus Korompay Electus
Episc. Nitriensis m. p.

Joannes Maholány m. p.

Ex originali, cui sequens indorsatio apposta fuit: Anno 1687. die 18. mensis Septembris sub Generali Congregatione Comitatus Hontensis in libera, ac Regia Civitate Carponensi celebrata, praesentes benignae Majestatis Sacratissimae

*issinae Regales, debita cum humilitate perle-
ctae, et publicatae sunt, quarum continentiis In-
clynata Universitas se se humillime accommodare
non intermittet. Paulus Kayali Juratus Nota-
rius. Habuimus ad manus itidem in originali:
Instructionem pro Generosis Dominis Georgio
Duló Vice-Comite, et Joanne Madács Jurato
Assessore Ablegatis Universitatis Nobilium Comi-
tatus Hontensis ad Comititia Regni pro die 18.
mensis Octobris anni currentis 1687. per Suam
Majestatem Sacratissimam Dominum nostrum cle-
mentissimum in Civitatem Posoniensem indicta, et
promulgata, expeditis concinnatam. Constat tri-
ginta tribus punctis. Datum ex Generali Con-
gregatione nostra die 18. mensis Septemb. anno
1687. in libera, ac Regia Civitate Carponensi
celebrata. Unde patet, eadem Congregatione,
ac die, qua Regales publicatae sunt, e ve-
stigio etiam Instructionem concinnatam fuisse.
Aliud Exemplum Regalium habetur inter MSS.
Hevenelliana tom. VIII. pag. 120. Leopoldi I.
Imperatoris, et Regis Decretum IV. anno Do-
mini 1687. Posonii editum, Corpori Juris Hun-
garici insertum. Articulis, more hoc seculo
jam usitato praemittitur SS. et OO. Prae-
fatio, seu eorum Regi facta praesentatio. Art. I.
Serenissimus Princeps, et Dominus Josephus,
Archidux Austriae etc. in Regem Hungariae
inauguratur, proclamatur, et coronatur; cui et
Juramentum inaugurale subjicitur. Artic. II.
et III. declaratur, et regulatur haereditaria in*

Regno successio. Artic. X. est de Sessione Magnatum in Comitibus. Ad Artic. XX. septem linearum totidem Glossae per Editores adjectae sunt. Artic. XXVII. XXVIII. et XXIX. copiosi Exteri illustrium familiarum pro Indigenis recipiuntur. Diploma confirmatorium est *Datum in arce Regia Posoniensi die 25. mensis Januarii anno Domini 1688.* Primum istud exemplum observamus, ut Decretum Comitialiale non ad annum, quo confirmatum est, sed ad annum indistae, et celebratae Diaetae in Corpore Juris Hungarici referatur. Ad Diaetalia hujus anni habentur inter MSS. Hevenesiana tom. LVIII.

SUB JOSEPHO I.

Anno 1705. Franciscus Rakoczy ediderat Circulares ad Status, et Ordines Regni, tam Ecclesiasticos, quam Seculares, ut cum mors Caesaris Leopoldi meliora spondeat, pro die 1. Septembris in Campo Rákos conveniant, ea, quae pro libertate Patriae futura sunt, tractaturi. Datum in Castris ad Poss. Könd-Olcsva positis, die 1. Julii. Habetur exemplum inter MSS. Hevenesiana tom. IV. p. 25. Aliud exemplar sub eodem dato ad Cives Bartphenenses missarum est inter MSS. Steph. Kaprinay serie sub lit. B. tom. XI. N. 169. pag. 266. Uti quisque omnia, quae in rem suam deservitura esse existimat, adhibere solet, ita
Rako-

Rakoczius vetere Campi Rákos apud Hungaros memoria utendum ratus est, eventu nequaquam respondente.

Neque tamen conamina haec penitus contemnenda esse videbantur. Exstant inter MSS. Hevenesiana tom. IV. p. 15. Literae Statuum, et Ordinum Regni Hungariae fidelium ad Josephum Caesarem, quibus rogant, ut consuetam pro legibus Patriae indicat Diaetam, ut hoc modo male contentorum petita examinari, illis responderi, et cum iisdem pax bono modo stabiliri possit: rogant insuper, ut cum ob fidelitatem Patria eiectioni sint. nec media vivendi habeant, Caesar aliquid pecuniae in subsidium offerat; item ne proles, viduae, conjuges, etc. armorum incapaces, villae, pagique ab ipso Caesareo milite, qua incendiis, qua aliis modis impetantur. Datum Viennae 15. Julii 1705. Hoc tamen anno nihil ex istis Diaetis evenit, verum

Anno 1707. apud Transilvanos actus est Conventus, in quo *Articuli Dominorum Magnatum, et Nobilium trium Nationum Regni Transilvaniae, et partium Hungariae adnexarum in Generalibus eorum Comitibus Maros-Vasárhelyini, ex mandato Principis Rákóczy scriptis propositi, conclusi, et promulgati, ex Hungarico in latinum translati, die 28. Martii dicti Maros-Vasárhelyini; habentur inter MSS Hevenesiana tom. IV. p. 102. Habentur etiam articuli*

articuli Conventus Cassoviensis sub praesidio Franc. Rákoczy, Ducis Confoederatorum Statuum, et Ordinum Regni Hungariae confecti die 5. Decembris 1707., quae tamen omnium parum ad nostrum propositum faciunt, nisi quod fortassis ansam dederint, ut Josephus Imperator pro

Anno 1708. Posonium ad diem 29. Februarii Comitia celebranda indiceret, uti testantur sequentes Literae Regales ad Generalem Regni Diaetam Invitatoriae.

Prudentibus, ac Circumspectis NN. Magistris Civium, Judici, ceterisque Senatoribus, et Juratis Civibus, toti denique Communitati Liberae, Regiaeque Civitatis nostrae Soproniensis, fidelibus nobis dilectis.

Josephus, Dei gratia Romanorum Imperator semper Augustus, ac Germaniae, Hungariae, Bohemiaeque Rex.

Prudentes, ac Circumspecti fideles nobis dilecti! Quemadmodum nos inde a felicis Inaugurationis nostrae tempore, sed vel maxime ab ipso suscepti Regiminis nostri initio etc. hoc et olim florentissimum Regnum Hungariae, tot retroactis calamitatibus, et malis pressum, ac novissimis priorum etiam Patriae filiorum ante quadriennium, et quod excurrit, suscitatis intestinis, et perniciosis motibus in praesens usque cruento duranti-
bus turbatum, exagitatum, et divulsum, commiserativo Regii nostri animi sensu respicientes nostras inter regnandi curas, nihil prius, vel antiquius habuimus, quam ut idem Regnum nostrum cumprimis charum ad
optatum

optatum tranquillitatis statum reducere, ac reponere potuissimus, eumque in finem pro innata nobis pietate, et clementia publicae saluti consulere voluissimus, cupientes diversa ad componendos praeattractus motus gratiae, et benignitatis media adhibere non intermisimus, ac saepius pro exigentia etiam Regni legum, his malis per Generalem Dietam (quam tum vicissitudo, et injuria temporis celebrandam differre nos coegit) salubrem adferre medelam intendebamus. Ita nunc commodioris temporis occasionem nati, Regali nostro muneri, et Legibus Regni deesse nolentes, ac optatam pacem, et communem subditorum nostrorum tranquillitatem ceteris omnibus praeferentes, tantamque Christiani sanguinis effusionem miserari sistere cupientes, hoc Dietale demum medium non intentatum relinquere decrevimus, benigne nobis persuasum habentes, Generalem Regni Dietam, non solum ad componendos modernos motus, restitue-
damque Patriae quietem, verum ad auctoritatis nostrae Regiae manutentionem, simul et Regni Libertatem, Immunitatem, ac Legum conservationem, ut plurimum profecturam. Quapropter universis, et singulis praementionati Regni nostri Hungariae, et partium eidem annexarum SS. et OO. Generalem Conventum, seu Dietam ad feriam quartam post Dominicam invocavit, hoc est diem 29. affuturi mensis Februarii imminentis anni 1708. in Liberam, Regiamque Civitatem nostram Posoniensem elementer indicendam, et promulgandam esse duximus, cui, Deo propitio, in propria persona nostra, ne quid ea quoque in parte desiderari posset, praesse stamus. Quocirca vobis harum serie firmiter praecipientes, benigne committimus, et mandamus, quotenus ad praespecificatum diem, et locum certos duos, usque moris est, e medio vestri delectos, et Deputatos Nuncios, viros quippe idoneos, et pacis, ac publici boni studiosos citra omnem moram, ac excusationem mittere, atque expedire debeatis, qui illic una cum Dominis Prae-
latis, Baronibus, et Nobilibus, praelibatisque Regni
nostrae

nostri Hungariae, et partium eidem annexarum SS. et OO. de iis omnibus, quae ad praemissum finem necessaria videbuntur, tractare, et in medium consulere, ac denique ea singula facilitare, et ad maturare noverint. Curandum autem erit vobis diligenter, ut praerepetiti Nuncii vestri ad praescriptum terminum certe, et infallibiliter compareant, neque ulterius se se absentare, aut ultra diem praefixum diutius emanere praesumant. Sen-
 eus sub poena in Generali Decreto superinde expressa non facturi. Gratia in reliquo nostra Caesareo - Regia vobis benigne propensi manentes. Datum in Civitate nostra Vienna Austriae, die 23. mensis Decembris, anno Domini 1707.

Josephus m. p.

Ex Adversariis Godefridi Kéler. Aliud exemplum habetur inter MSS. Heveneliana tom. XII. pag. 115., et inter MSS. Stephani Kaprinay serie sub lit. B. tom. LIX. N. 113. pag. 361., et aliud Pauli Ezterházy Palatini Regni Hungariae, ubi Principem Rákoczy hortatur, ut Dietam Posonium indictam in sua Ditione publicet, eoque suos homines mittat. Datum Viennae die 6. Januarii 1708. Ibid. Num. 114. pag. 365. Apud Bel. Notit. Hungar. Nov. tom. I. pag. 389. Aegre tamen hoc negotium processisse, pluribus monumentis docemur; nam et Josephi I. Resolutio ad Status, et Ordines Regni *diactaliter congregatos* ratione *dilationis Dietae* in aliud commodius tempus via Cancellariae Hungar. expedita die 12. Martii 1708. Habetur inter MSS. Stephani Kaprinay serie sub lit. B. tom. LIX. N. 115. pag. 368. Acta vero inter MSS.
 Hevene-

Hevenesia tom. XII. Interim Rákocziani suos
Conventus diligenter frequentabant. Exstant:
Statuta Confoederatorum in Genarali Conventu
pro 22. Novembris anni 1708. Talyam indicta,
inde Sáros - Patakinum translato concinnata. Da-
tum Sáros - Patak die 17. Decembris ultima Con-
ventus. Inter MSS. Stephani Kaprinay serie sub
lit. B. tom. XXXVIII. N. 57. p. 86.

Anno 1709. Comitia anno superiore per
Josephum Regem indicta, per Status, et Or-
dines Regni re ipsa celebrata, saepe interrupta,
et iterum reassumta, continuabantur in an-
num usque 1715. Inter eadem MSS. tom. XIX.
N. 105. p. 252. Habentur literae Josephi Re-
gis, quibus mandat Principi Paulo Ezterházy,
Regni Hungariae Palatino, ut Status, et Or-
dines ad continuandam Diaetam revocet pro
die 15. Maji. Datum Viennae die 9. Aprilis
1709. quamdiu autem hoc ipso anno Diaeta
haec perduraverit, patet e sequentibus datis
geminarum literarum Josephi Regis; quarum
primis, cum vires Rakoczianae penitus attritae
sint, redire adhuc volentibus ad gratiam, spa-
tium unius mensis a die publicationis com-
putando, quo se Posonii in Diaeta sistant,
indulget, exceptis Rakoczio, et Bercsényio in
in perpetuum, una cum in rebellionem post
datum spatium permansuris, e Patria, et gra-
tia Regia, ceterisque terris haereditariis pro-
scriptis. Datum Viennae 15. Julii 1709. Aliis
mandat,

mandat, ut cum multa per rebellionem Rákoczianam per fas, et nefas in negotio Religionis acta sint, omnia pristino statui, in quo ante rebellionem fuere, reponantur, et A catholicis exercitium Religionis ad mentem articulorum Soproniensium, et Posonienſium permittatur, annuente in hoc ipsa Diaeta actuali Posonienſi. Datum Viennae die 12. Decembris 1709. Utrumque Diploma typis editum exstat inter MSS. Heveneliana tom. IV. pag. 286. et 287. Exstat etiam SS. et Ordinum Regni Hungariae diaetaliter congregatorum Instantia ad Suam Majestatem, ratione prolongationis termini amnistialis Rákoczio, ejusdemque Affectis concessi, ac in perduellione permanentium, Notaque perpetuae infidelitatis puniendorum bonorum, fidelibus Suae Majestatis gratis fiendae Collationis. Datum 11. Junii 1709. Nulla tamen Comitia, regnante Josepho I., ad finem ita perducta sunt, ut in illis aliquod Decretum Diaetale ederetur.

SUB CAROLO III. REGE IMPER. VI.

Anno 1712. Comitia Posonium in diem 3. Aprilis sequentibus Regalibus Literis indicta fuerunt:

*Magnifico Gabrieli Libero Baroni Bellavice
de Bellay etc. fideli nobis dilecto.*

Carolus VI., Dei gratia Electus Romanorum Imperator semper Augustus, ac Germaniae, Hispaniarum, nec non Hungariae, Bohemiae, Dalmatiae, Croatiae, Sclavoniaeque etc. Rex, etc.

Magnifice, fidelis nobis dilecte. Postquam ex inscrutabili Divini Numinis judicio, Sacram olim Romanorum Imperatorem, ac Germaniae, Hungariae, Bohemiae etc. Regiam Majestatem, Dominum Josephum, fratrem nostrum Germanum gloriolae Reminiscantiae desideratissimum, anni proxime praeteriti mense Aprili, de hac mortali vita, et temporaneo Regimine, ad sempiternam immortalitatem, et aeternae gloriae Coronam evocari, et transferri contigisset; et ex eo, quod nullam Prolem Masculam post se superstitem reliquisset; Nos, qua aliunde haeres, et immediatus Successor, in isto Regno Hungariae, et partibus eidem annexis, legitime successissemus; eo acutum benignae mentis nostrae cogitationes, sollicitique animi curas intendimus, quo Regiam praecipuis inaugurationem nostram, ad mentem articuli II. Dietalium Constitutionum anni 1687. instaurandam accelerare, ac etiam eidem Regno Ungariae nobis cumprimis charo, et acerbissimis retroactorum temporum cladibus, et calamitatibus, diversisque tum internis, tum externis motibus, et vicissitudinibus, multipliciter afflicto, et concusso clementer subvenire. Non secus post novissimos intestinos motus, (quos Divina Providentia, et Caesareo-Regia benignitate,

tate,

rate, per initas conventionis potius, quam armorum media sopitos, et cum summa complacentia, ac desiderii nostri secundo eventu sublato esse intelleximus) Postliminio reductam Regno quietem firmare, et stabilire, ac publicis etiam ejus necessitatibus, proprio, ac paterno affectu nostro prospicere valeamus; verum quemadmodum gravissima, eaque ardua, in praefato Regno nostro Hispaniarum suscepta, et propria nostra persona prosecuta negotia, nos distinuerunt, ac nimium remota, etiam locorum distantia, inconstantisque maris (quod transfretare nos oportuit) pericula, benignae intentionis effectum prolongassent; ita superatis, Deo favente, procellosi maris discriminibus, emensisque longissimis itineribus, alia iterum in Sacro Romano Imperio (ad cuius interea supremum culmen, et Augustae Imperatoriae Dignitatis fastigium, Deo auspice, communique, et unanimi Reverendissimorum, et Serenissimorum Sacri Romani Imperii Principum Electorum voto, et consensu evedti sumus) nos praeoccupassent negotia, et faustissimae inaugurationis nostras solemnitas, novam adjecisset moram; quibus omnibus tandem per Dei gratiam feliciter, ac prospere confectis, opportunaque jam occasione affulgente, ea, quae per prius benigno conceperamus animo, nunc effectuare etiam clementer decrevimus. Ac ob id pro declarata Regia Coronatione nostra solenni ritu, Deo ter Optimo Maximo auxiliante, peragenda, exposit ceteris etiam, quae ad reductae almae tranquillitatis, et quietis, stabilimentum, et conservationem, ac bonum, et salutarem ipsius Regni statum pertinent, curandis, et tractandis, Generalem universis Statibus, et Ordinibus dicti Regni nostri Hungariae, et partium eidem annexarum Convenium, seu Dietam, ad Dominicam in Albis, seu diem tertiam affuturi mensis Aprilis, anni currentis in Liberam, ac Regiam Civitatem nostram Posonensem indicendum, et promulgandum, eidemque faventibus Superis, personaliter praeesse statuimus. Quocirca tibi ha-

rum

rum serie benigne committimus, et mandamus, quatenus ad praespecificatum diem, et locum personaliter comparere, atque praedictae Generali Diaerae in praenotatum finem interesse, ac ibidem una cum reliquis Dominis Praelatis, Baronibus, et Nobilibus, praefatisque dicti Regni nostri Hungariae, et pariter eidem annexarum Statibus, ac Ordinibus benignas intentiones nostras Regias, ad salutem, et conservationem, ac emolumentum ipsius Regni directas, uberius intelligere, ac de his in medium contulere, et tradere debeas, nec intermitas. Secus sub poena in Generali Regni Decreto expressa non facturus. Grata in reliquo nostra Caesareo-Regia tibi benigne propensae manentes. Datum in Archiducali Civitate nostra Vienna Austriae, die secunda mensis Februarii, anno Domini millesimo septingentesimo duodecimo.

Carolus.

Comes Nicolaus Illéshazy.
Ladislaus Hunyadi.

Ex copia simplici. Erant haec inauguralia Caroli III. Comititia, neque tamen, quoad condendas leges, seu Decretum edendam, hoc anno terminata. Verum sequentibus etiam annis resumta; demum

Anno 1715. Comititia haec rursus indicta, vel, si mavis, reassumta fuere, in quibus tandem *Caroli VI. Imperatoris, et Regis Decretum I. anno Domini 1715. Posonii editum*, Corpori Juris Hungarici insertum est; in cuius Diplomate confirmatorio historia horum Comitiorum, sequentibus succincte, additis causis, enarratur:

F f f

§. I.

§. 1. Quod cum Serenissimus olim Princeps D. Josephus Romanorum Imperator et Ungariae Rex, Frater et Praedecessor noster, gloriosae memoriae desideratissimus, dum adhuc in humanis ageret, et Regni fasces teneret, univarsis DD. Praelatis, Baronibus, Magnatibus, ceterisque SS. et OO. praefati Regni nostri Ungariae, et Partium eidem annexarum, ut turbato eorum Regni Statui, paterne consuleret, et intestinis motibus sublatis, aliam pacem et tranquillitatem restitueret, Generalem congregationem, seu Diaetam, pro die 29. mensis Februarii, anni 1708. in Liberam ac Regiam Civitatem nostram Posoniensem indixisset; assumtisque publicis Tractatibus super demissis praefatorum SS. et OO. postulatis, iteratas, etiam benignas Resolutiones suas elementer impertitus fuisset; ipsique Diaetales Tractatus eo jam promoti existissent, ut propediem etiam concludi, et terminari, ac in Articulos redigi potuissent, nisi propter funestae contagionis, hinc inde in Regno diffusae periculum, ipsius Diaetae continuationem differri oportuisset; demum vero alterfati condam Principis, Imperatoris et Regis Josephi, Fratris quippe et Praedecessoris nostri insperata, et immatura mors ex inscrutabili Dei judicio intervenisset.

§. 2. Post cujus lugubrem decessum, cum nos ipso facto hereditarii istius Regni nostri Ungariae gubernacula, Deo prosperante adissemus, conservationi Regni, pacique, et quieti publicae salubriter provisum esse cupientes, tum pro felici Inauguratione nostra, tum vero sub prioribus congressibus diaetaliter jam pertractatorum negotiorum terminatione, Generalem pariter praefatis universis SS. et OO. ejusdem Regni nostri Ungariae, et Partium eidem annexarum Conventum pro Dominica in *Albis* anni 1712. ac demum ob subsecutam pullulantis, ac in anno 1713. longe, lateque diffusae, et in loco etiam publici congressus, ipsa nimirum Civitate Posoniensi defaecientis Luis malignitatem; praeterea interventam etiam intermedio tempore Palatini mortem, pro electione alterius; ac etiam dilectissimae consortis nostrae
tau-

faulſſiſſima Coronatione, iterum in diem octavam menſis Septembris anni 1714. continuative ad eandem Liberam et Regiam Civitatem noſtram Poſonienſem promulgaſſemus, eique nos etiam, jam perſonaliter, jam medio Plenipotentiarii Commiſſarii noſtri Regii, Speſt. ac Magnif. Ottonis Honorii S. R. I. Comitis ab Abenſperg et Traun &c. praefuiſſemus; concludiſ tandem mutuiſ Traſtatibus, finitaque Diaſtali Congregatione, iidem DD. Praelari, Marones, Magnates et Nobiles, ceterique SS. et OO. ſaepeſati Regni noſtri Ungariae, et Partium eidem annexarum, medio praecataſti Regii Plenipotentiarii Commiſſarii noſtri, exhibuerunt et praefentaverunt Majeſtati noſtrae certos Articulos in eadem Diaſta communibus ipſorum votis et ſuffragiis, parique et unanimi conſenſu, ACCEDENTE BENIGNA ANNUENTIA NOSTRA concludoſ. . . Datum in Caſtro Laxemburgh die 10. menſis Junii A. D. 1715.

Idem fere SS. et OO. in Praefatione Articulis praemiſſa narrant: Art. 1. *Sacraſſiſſima Sua Majeſtas DD. Carolus VI. Rom. Imp. in Regem Ungariae, Partiumque eidem annexarum coronatur.* Art. 2. *Diploma Regium, per S. C. R. que Majeſtatem, tempore feliciſ ſuae Coronationis ſtatibus et OO. Regni datum, publicis Regni conſtitutionibus inferitur.* Datum in arce Regia Poſonienſi, die 21. menſis Maji A. D. 1712. cui et Juramenti Regii contextus ſubjungitur. Art. 3. *Circa Regiam hereditariam ſucceſſionem et Regimen uberior declaratio* Art. 129. - 136. multae familiae exterae in Indigenas recipiuntur. Ab hoc tempore Decreta Comititalia, quae prodierant *Articuli vel Leges Novellares* appellari ſolent. In Diplomate hu-

jus Decreti confirmatorio nova haëtenus in usitata Clausula: *accedente benigna annuentia nostra* primum adhibetur, quae in omnibus posterioribus retenta est.

Anno 1722. editis die 1. Maji Regalibus Litteris indicta fuerunt iterum Posonii ad diem 20. Junii celebranda Comititia, in quibus *Caroli VI. Imp. et Regis III. Decretum II. A. D. 1723. Posonii editum* in Corpore Juris Hungabatur, ideo solum ad annum 1723. relatum, quod illo Diploma confirmatorium editum fuerit. In hoc Diplomate iterum §. 1. eorundem Comitiorum Historia sequentibus verbis breviter enarratur.

Quod posteaquam nos in proxime conclusa *Anni 1713.* praelibati Regni nostri Ungariae Diaeta, primo quippe in idem Regnum nostrum felici adventu nostro statim ea, quae ad pristinam ejusdem Regni olim florentissimi, sed a duobus, et quod excedit seculis vicini praepotentis hostis Otomani infestis armis nimium divulsi et dilacerati ac tandem victricibus felicissimae reminiscendae *Imp. et Regis Leopoldi I. Praedecessoris et Genitoris nostri desideratissimi armis*, potiori in parte vindicati reducendam felicitatem, tum circa Justitiae administrationem; tum Politicorum, militarium et Oeconomicorum accommodationem spectare videbantur, elaboranda clementer ordinallemus. . . Pro stabilienda in omnem casum, etiam contra vim externam, cum Vicinis Regnis, et Provinciis nostris haëreditariis unione, et conservanda domestica tranquillitate, novam antelatis statibus, et ordinibus Generalem Regni Partiumque eidem adnexarum Diagram, in Liberam, Regiamquë Civitatem Nostram *Posontensem*, in diem vigesimum Mensis Junii *Anni proxime praeteriti Milefimi Septingentesimi Vigesimo*

fimi Secundi elementer indixissemus; eidemque Nos etiam a primordio quidem ejusdem *Diaetae*, *Personaliter*, dein vero medio Plenipotentiariorum *Commissariorum* Nostrorum *Regiorum* Spectabilium quippe, ac Magnificorum Gundaggeri Thomae, Sacri Romani Imperii Comitibus a Strahlenbergh. . . nec non Franci ei Ferdinandi pariter S. R. I. Comitibus Kinsky. . . Camerariorum nostrorum praefuissemus; conclusis tandem mutuis *Tractatibus*, finitaque *Diaetali* Congregatione, iidem DD. Praefari, Barones, Magnates et Nobiles, ceterique SS. et OO. saepefati Regni nostri Ungariae et Partium ei annexarum, medio praeattactorum *Regiorum* Plenipotentiariorum *Commissariorum* nostrorum, exhibuerunt, et praesentarunt Majestati nostrae certos *Articulos*, in eadem *Diaeta* communibus ipsorum votis et suffragiis, parique, et unanimi consensu accedente benigna annuentia nostra conclusos. Datum in Civitate Viennae Austriae die 19. Mensis Junii A. D. 1713.

Peculiare hic est, quod hoc Diploma confirmatorium, uti complura praecedentia, et sequentia non sit *Datum per manus Aulae per Hungariam Cancellarii*. Praemittitur Praefatio SS. et OO. sive Articulorum Regi pro confirmatione facta praesentatio, multis submissionis clausulis, uti plerique Articuli hujus *Periodi*, referta. Art. 2. *De Regia haereditaria Sacratissimae Caesarac et Regiae Majestatis Sexus faeminei Augustae Domus Austriacae in Sacra Regni Ungariae Corona, et Partibus eidem ab antiquo annexis continua successione*. Fundamentalis est. Art. 7. *De Comitiorum celebratione, seu salutari relevandorum Gravaminum remedio*. Art. 8. *De Residentia Regiae Majestatis in-*

ra Regnum Ungariae. Articuli. 123. - 129. multi Exteri in Indigenas recipiuntur. Ceteris articulis multa capita Juris publici, aliaque saluberrima constituta sunt, circa *justitiae administrationem, Politicorum item, militarium, et oeconomicorum accommodationem* uti Praetatio Diplomatis confirmatorii significanter exprimit, eadem hac nuper primum adhibita clausula, qua, nisi fallor, objecta Diaetalium Tractatum generatim innuuntur.

Anno 1728. Comitia pro die 17. Maji Posonii celebranda, sequentibus literis Regalibus indicta fuerunt.

Reverendo, et Magnifico Stephano Ladislao L. B. Luzenszky de Reglicze, Electo Episcopo Scopiensi, Praeposito S. Gabrielis de Gaborjan, Cathedralis Ecclesiae Varadiensis Canonico, Archi-Diacono Bekeffiensi, et Consiliario nostro etc. fideli nobis dilecto.

Carolus VI., Dei gratia Electus Romanorum Imperator semper Augustus, ac Germaniae, Hispaniarum, Hungariae, Bohemiae, Dalmatiae, Croatiae, Sclavoniaeque etc. Rex etc.

Reverende, ac Magnifice, fidelis nobis dilecte. Benigne memores publicarum Regni Constitutionum de Comitiorum celebratione in novissima, et priore quoque Diactis interventarum, juxta easdem mox ut triennium a conclusa novissima Diaeta evolutum erat, tam in 1726., quam et proxime praeterito 1727. annis non solum intentionati, verum etiam resoluti fueramus fidelibus

libus nostris Statibus, et Ordinibus dicti Regni nostri Hungariae, et partium ei adnexarum Generalem Diaetam indicere, ac promulgare, nisi pro differenda in commodius tempus ejusmodi Diaetae celebratione validae rationes a Regio nostro Locumtinentiali Consilio (cujus sensus ipsos quoque antelatos fideles Status, et Ordines singillatim fuisse clementer supponebamus) nobis humillime repraesentatae exstitissent. Quarum intuitu siquidem celebrationem Diaetae ad praesens distulissimus, interea vero temporis modo duntaxat provisorio, ulteriore Quanti contributionalis, occasione praeattractae novissimae Diaetae conventi praestatione continuatum exstitisset. Ac praeterea circa ideam quoque, et Rubricas peragenda totius Regni Conscriptionis, benignae approbationi, vel modificationi nostrae diaetaliter submissas, clementissimam nostram Resolutionem dedissemus, juxtaque eandem dictum Conscriptionis negotium accurate perfici ordinassemus, demum etiam super sedule revidendo, et disquirendo praescito emendationis Legum opere, ex eadem novissima, ad primitus futuram Diaetam remisso, universos Regni Comitatus, reperitis etiam vicibus, moneri fecissemus, neque dubitarem in modofatis Comitatus dictum opus emendationis Legum hactenus debite jam discussum haberi. Hinc, ut circa hac praemissa, aliaque Statum publicum totius Regni, ulterioremque Regnicolarum conservationem respicientia negotia, pro publico totius Regni bono diaetaliter deliberari, et concludi possit: Generalem universis, et singulis dicti Regni nostri Hungariae, et partium annexarum Statibus, et Ordinibus Conventum, seu Diaetam pro feria secunda Sacri Pentecostes, in diem decimam septimam affuturi mensis Maji anni modo currentis infra scripti incidente, in Liberam, Regiamque Civitatem nostram Posoniensem clementer indicendam, et promulgandam, eidemque, Deo propitio, personaliter etiam praesse decrevimus.

Quocirca vobis harum serie benigne praecipimus, quatenus ad praespecificatum diem, et locum personaliter comparere, ac iidem una cum reliquis, fidelibus nostris Statibus, et Ordinibus benignas Intentiones nostras Regias ad promotionem boni publici, ulterio-remque conservationem ipsius Regni directas uberius intelligere, deque iis in medium consulere, postpositisque privatis negotiis, omnino eidem Diaetae, seu Generali Conventui, juxta etiam praescriptum articuli VII. novissimae Diaetae celebrando interesse, ac cuncta praer-ecensita facilitare, et admaturare velitis, et nec inter-mittatis. Secus sub poena Decretali non fasuri. Grata in reliquo nostra Caesareo-Regia vobis benigne prop-ensi manentes. Datum in Civitate nostra Vienna Au-Striae, die 1. mensis Martii anno Domini 1728.

Carolus m. p.

Adamus Acsady Episcopus
Veszprimiensis m. p.

Josephus Koller m. p.

Ex originali. Comitia praefixo loco, et ter-mino re ipsa celebrata fuisse, patet ex Prae-fatione Diplomatis articulorum confirmatorii, quod *Datum est Viennae Austriae die 20. mensis Novembris anno Domini 1729. In hisce Comi-tiis Caroli VI. Imperatoris. et Regis III. De-cretum III. anno 1729. Personis editum, et Cor-pori Juris Hungarici insertum, sero admo-dum edito Diplomate confirmatum est, cum ipsa Comitia in hunc annum protracta fue-rint. Ad Diaetalia horum annorum 1728., et 1729. habentur inter MSS. Kollariana, teste Catalogo posthumo Class. fol. flav. N. 138.*

SUB

SUB MARIA THERESIA REGNANTE REGINA.

Anno 1741. Comititia inauguralia Pofonii pro die 14. Maji indicta fuerunt. In his *Mariae II. Regis Decretum I. anno 1741. Pofonii editum*, Corpori Juris Hungarici insertum est. In Diplomate confirmatorio historiam Comitiorum sequentia succincte attingunt:

Quod posteaquam ex inscrutabili Divini Numinis judicio Sacram olim Romanorum Imperatoriam, ac Germaniae, Hispaniarum, Hungariae, ac Bohemiae Regiam Majestatem Dominum Carolum VI. Genitorem nostrum desideratissimum mense Octobri anni proxime praeteriti de hac mortali vita, temporaneoque Regimine ad aeternae gloriae Coronam evocari, et transferri contigisset; ac nos ex eo, quod nullam masculam prolem post se reliquerit, tamquam primogenita ejusdem filia, et immediata ex asse haeres, et consequenter in hoc quoque haereditario Regno Hungariae, ac partibus ei annexis, Successor, distamine artic. I. et II. Generalis Regni Hungariae Dietae in anno 1723. conclusae, altetato pietissimae memoriae Genitori nostro in isto Regno Hungariae, ac partibus eidem annexis legitime successissemus, universisque Dominis Praelatis, Baronibus, Magnatibus, Nobilibus, ceterisque Statibus, et Ordinibus praefati Regni nostri Hungariae, et partium eidem annexarum, pro Regia Coronatione nostra, juxta exigentiam publicarum didi haereditarii nostri Hungariae Regni, Constitutionum, solenni ritu, Deo ter Optimo Maximo auxiliante, peragenda; electione item Palatini, exposit vero ceteris etiam, quae in bonum, et incrementum praelibati Regni nostri, uti et ejusdem stabilem conservationem necessaria, et proficua fore videbantur, curandis, et tractandis, Generalem Conventum, seu Dietam ad Dominicam *Exaudi*
in

in diem 14. praeteriti mensis Maji, anni praesentis incidentem, in Liberam, ac Regiam Civitatem nostram Posoniensem indixissemus, et promulgassemus, ac eidem personaliter quoque praefuissemus; conclusis tandem, et finitis Diaetalibus Tractatibus, iidem Domini Praelati, Barones, Magnates, et Nobiles, ceterique Status, et Ordines praefati Regni nostri Hungariae, et partium eidem annexarum, exhibuerunt, et praesentaverunt Majestati nostrae sequentes articulos, in eadem Diaeta communibus ipsorum votis, et suffragiis, parique, et unanimi consensu, accedente benigna annuentia nostra conclusos etc. Datum per manus etc. in arce Regia Posoniensi die 29. Octobris anno Domini 1741.

Articulis praemittitur more jam solito Praefatio, in qua Regnum Hungariae appellatur *Regnorum Suae Regiae Majestatis primum Artic. I. Serenissima, et Potentissima D. D. Maria Theresia in Reginam Hungariae, partiumque eidem annexarum inauguratur, et coronatur. Artic. II. Diploma Regium, per Suam Regiam Majestatem ante felicem inaugurationem, Coronationemque Suam Statibus, et Ordinibus Regni datum, publicis Constitutionibus Regni inseritur. Datum in arce Regia Posoniensi die 24. mensis Junii anno Domini 1741., cui subjicitur Juramenti Regii contextus. Artic. IV. Serenissimus Princeps Dominus Franciscus Dux Lotharingiae, et Barri, Magnus Dux Hettruriae pro Corregente, et Coadministratore Regni Hungariae, partiumque ei annexarum modalitate subinserta declaratur. Cum Juramenti tenore. Reliqui quoque articuli, paucis particularia concernen-*

cernentibus exceptis, circa Juris publici praecipua capita versantur.

Acta Diaetalia hujus anni habentur inter MSS. Széchényiana fol. Num. XXVII., et Kaprinayana sub lit. A. tom. XXI. Diarium autem, seu Narrationem horum Comitiorum per Gabrielem Kolinovics Senquicziensem conscriptam sub hoc titulo aere nostro edidimus:

Gabrielis Kolinovics Senquicziensis, Nova Hungariae Periodus anno primo Gynaeco-Cratiae Austriacae inchoata, sive Comitiorum Generalium, quibus, defuncto Carolo VI. Austriae Caesarum ultimo, ejus Primogenita filia Maria Theresia in Reginam Ungariae. Posonii anno 1741. inaugurabatur, ipsas quaternorum Regni Statuum, et Ordinum de nomine adnotatorum sententias, et suffragia in gravioribus negotiis sub consensu virorum lata, cum aliis omnibus circumstantiis, oculari, et aurita praesentis ubilibet fide, Libris IX. recensens absolutissima Narratio. Budae typis Regiae Universitatis 1790. 8vo. Quo opere hoc in genere nihil exactius habemus.

Anno 1751. Comititia in diem 18. mensis Aprilis Posonii celebranda indicta fuerunt. Causas eorum, locum, et terminum exprimunt sequentia e Diplomate confirmatorio desumpta:

Decrevimus in percharum istud nostrum haereditarium Hungariae Regnum propria in persona nostra venire, et ibidem cum fidelibus Statibus, et Ordinibus Regni

Regni ejusdem uberius deliberare, et prospicere: qualiter grande illud stabiliter conservandae pacis negotium confici, et quies, ac tranquillitas publica pro bono, et incremento haereditarii hujus nostri Regni securior reddi possit? In quem finem universis, et singulis dicti Regni nostri Hungariae, et partium eidem annexarum fidelibus Statibus, et Ordinibus, Generalem Regni Diaetam pro Dominica *in Albis* in diem 18. praeteriti mensis Aprilis anni nunc currentis 1751. incidente, in Liberam, et Regiam Civitatem hanc nostram Posoniensem clementer indiximus, et promulgavimus, eidemque in propria persona nostra benigne praesuiimus. In qua Generali Regni Hungariae Diaeta, mutuis Tractatibus superinde habitis, postquam in hunc ipsum conservandae pacis finem *de sustentanda validiore regulata militia*, quae ad praecavenda omnia pericula, per amissionem Provinciarum in pluribus locis enata, summe necessaria est, dispositiones requisitae institutae fuissent etc.

In his Comitibus *Mariae II. Ungariae Regis XLVIII. Decretum anno Domini 1751. Posonii editum*, Corpori Juris Hungarici insertum est, Diploma confirmatorium *datum per manus etc. in arce Regia Posoniensi die 27. mensis Augusti anno Domini 1751.*

Artic. II. *De noviter Electo Regni Palatino* sequentia habentur:

Excellentissimus, ac Illustrissimus Dominus Comes LUDOVICUS DE BATHYAN, perpetuus in Németh-Ujvar, Aurei Velleris-Eques, Pincernarum Regalium Magister, Comitatus Castriferrei Perpetuus Supremus Comes, ac Sacrae Caesareo-Regiae Majestatis Aequalis Intimus Consiliarius, Iplendore Natalium, insignibus animi dotibus, eximiisque virtutibus conspicuus, ac tam per Majores suos ab ipsis incunabulis Regni, quam et per se ipsum

in utraque Patriae fortuna, pacis, bellicae temporibus, ingenti semper zelo, indefesso studio, constantique fidelitate praestitis Regibus, et Regno servitiis, ac inde in se, stirpemque suam gentis primariam redundantibus amplissimis meritis multum commendatus, concordibus Statuum, et Ordinum Regni votis, unanimi consensu, laetisque acclamationibus electus est, et sublimatus; qui per Suam Sacram Caesaream, et Regiam Majestatem in omnibus Juribus, et legalibus praerogativis, Palatinali, illique lege juncto Locumtenentiali officio, juxta leges Regni competentibus, benigne conservandus, jurejurando, juxta Decretalem formulam, deposito, initiatus, et obstrictus est.

Vix quidquam splendidius, atque magnificentius isto encomio, aeterno huic monumento inserto dici potuit. Acta Dietaalia hujus anni habentur inter MSS. Széchényiana fol. Num. XII., et Kollariana Catal. posth. Class. 4. Num. 5.

Anno 1764. Comititia Posonium pro Dominica SS. Trinitatis, in diem 17. Junii indicta erant, editis Regalibus Viennae die 2. Martii anni ejusdem 1764., quarum exemplum habetur inter MSS. Stephani Kaprinay serie sub litera B. tom. XLI. N. 55. p. 172., et tom. XLIII. N. 4. p. 4.

In his Comititiis *Mariae II. Hungariae Regis XLVIII. Decretum III. anno Domini 1764. et 1765. Posonii editum*, Corpori Juris Hungar. insertum est. In Diplomate confirmatorio de causis, et termino coactorum Comitiorum sequentia habentur.

Eo

Eo praeprimis Regium . . . animum nostrum con-
 vertimus, qua nempe ratione in hisce mutari rerum Eu-
 ropaearum systematis Coniuncturis perchari nostri heredi-
 tarii Regni Hungariae, Partiumque eidem annexarum
 salus domi, forisque securitas, commodum, gloria, et
 incrementum omni meliori modo procurari, firmiter-
 que stabiliri valeat, atque adeo, ut in hunc salutarum
 finem cum fidelibus statibus et ordinibus antelati Regni
 nostri Hungariae, et Partium eidem annexarum delibera-
 ri, et salubriter prospici possit; Generalem iisdem Diae-
 tam pro Dominica SS. et Individuae Trinitatis, in diem
 17. mensis Junii anni novissime transacti 1764. inciden-
 te in liberam, et Regiam Civitatem nostram Posonien-
 sem elementer indiximus. Datum per manus &c. in Ar-
 chiducali Civitate nostra Vienna Austriae die 19. Men-
 sis Martii A. D. 1765.

Post Praefationem SS. et OO. Art. 1. De
personali Regiae Majestatis in Regno hoc Resi-
dentia Art. 2. De *Generalibus Regni Comitibus*
Budae celebrandis Art. 42. - 47. variis familiis,
 quas inter Art. 47. illustris familia Comitum
 ab Elz et in Wukowár, Indigenatus confertur.

SUB LEOPOLDO II. REGE.

Anno 1790. editis Viennae Austriae die
 29. martii Regalibus Litteris Generalis Con-
 ventus ad Dominicam secundam post Penteco-
 sten seu diem 6. Junii in Civitatem Budensem
 indictus est. Exemplum Regalium sequens est.

Vienna ex Cancellaria Reg. Hung. Transilvanico Aulica.

Reverendissimo in Christo Patri Sacrae Romanae
 Ecclesiae Presbytero Cardinali, et Illustris-
 simo S. R. I. Principi, Domino Josepho e Comi-
 tibus de Batthyán, Perpetuo in Németh - Uj

var Archi Episcopo Strigoniensi, Primati Regni Nostri Hungariae, Legato Nato, summo, et Secretario Cancellario, Insignis Ordinis S. Stephani Regis Apostolici Praelato et Magnae Crucis Equiti Comitatus Castriferrei Perpetuo Strigoniensis vero Supremo ac Perpetuo Comiti, Nostro Actuali Intimo, Consiliique Nostri Regii Locumtenentialis Hungarici Consiliario. et Tabulae Nostrae Septemviralis Co-Judici &c. Cognato Nobis sincere dilecto.

Leopoldus secundus Dei Gratia Hungariae, Bohemiae, Dalmatiae, Croatiae, et Sclavoniae &c. Rex Apostolicus, Archi Dux Austriae &c.

Reverendissime in Christo Pater, et Illustrissime S. R. I. Princeps, cognate nobis sincere dilecte! posteaquam divino numini visum fuisset, Sacram olim Suam Majestatem Romanorum Imperatorem, ac Germaniae, Hungariae, Bohemiae, Dalmatiae, Croatiae, et Sclavoniae, Galliciae item, et Lodomeriae Regem Apostolicum &c. Dominum Josephum Secundum Fratrem Nostrum desideratissimum Die 20. praeteriti Mensis Februarii de mortali hac vita evocare, ac ex eo, quod nullam sobolem post se reliquerit, nos, qua eundem aetate immediate sequens Germanus et uterinus Frater, adeoque juxta successionis ordinem libero Principis, et statuum arbitrio in Articulis 1. & 2. Generalis Regni Hungariae Dietae in anno 1723. conclusae stabilitum aeternae Bonae Memoriae Fratri nostro in isto Hungariae Regno, ac Partibus eidem adnexis legitime successissemus; hinc volentes Regimen nostrum a fidei Legum de Regia successione sancitarum observamine auspicari, pro electione Palatini, inauguralis Diplomatis elargitione, dicendo item genti Hungariae Sacramento, ac una Regia nostra Coronatione, exposit vero caeteris etiam, quae in utilitatem, et incrementum praelibari nostri Hungariae Regni adstrin-

gendamque nobis perpetuo amoris ac fiducia vinculo
 Genem Hungarum accomodata, et proficua fore vide-
 buntur, curandis et tractandis; universis Statibus ap-
 parti Regni nostri Hungariae, et Partium eidem annexa-
 rum Generalem Conventionem, seu Diaetam ad Dominicam
 secundam post Pentecosten, seu Diem sextam affuturi
 Mensis Junii anni praesentis in Liberam, Regiamque Ci-
 vitatem nostram Budensem indicendum, et promulgan-
 dum eidemque faventibus superis Personaliter praesse fla-
 tuimus. Idcirco Reverendissimae Paternitati, Dilectioni,
 et Fidelitati Vestrae harum serie benigne committimus,
 et mandamus, quatenus ad praespecificatum Diem et Lo-
 cum Personaliter comparere, ac ibidem una cum reliquis
 Fidelibus nostris Statibus, et ordinibus Regni, Partium-
 que ei annexarum Benignas Propositiones nostras Regias
 ad Promotionem Boni Publici, et ulteriorem Regni con-
 servationem tendentes uberius intelligere, superque iis
 in medium consilium, ac Benignas Intentiones nostras
 Regias unice in publicum Bonum directas pro homagiali
 devotione sua secundare noverit eadem Reverendissima
 Paternitas, Dilectio, et Fidelitas vestra, nec secus sub
 paena in Generali Regni Decreto superinde expressa fa-
 ctura. Cui de huiusmodi Gratia et clementia nostra Regia
 benigne, jugiterque propensi manemus. Datum in Ar-
 chi-Ducali Civitate nostra Vienna Austriae, Die vigesima
 nona Mensis Martii, Anno Domini Millesimo septingen-
 tesimo nonagesimo.

Leopoldus .n. p.

C. Carolus Palffy m. p.

Ex originali. Comitibus ipsis initium factum
 est ab Invocatione divini numinis.

Atque haec sunt Vestigia Comitiorum ab anno
 Christi 884. usque ad annum 1790. apud Hunga-
 ros celebratorum, quatenus ea deprehendere
 ac eruere potuimus.

